

Innst. 2 S

(2015–2016)

**Innstilling til Stortinget
fra finanskomiteen**

Meld. St. 1 (2015–2016), Prop. 1 S (2015–2016), Prop. 1 S Tillegg 1 (2015–2016)
og Prop. 1 S Tillegg 2 (2015–2016)

**Innstilling fra finanskomiteen om nasjonalbudsjettet 2016 og
forslaget til statsbudsjett for 2016**

Innhold

	Side
1. Innledning	7
2. Nasjonalbudsjettet 2016	8
2.1 Hovedlinjer i den økonomiske politikken og utsiktene for norsk økonomi	8
2.1.1 Sammendrag fra Meld. St. 1 (2015–2016)	8
2.1.2 Komiteens merknader	16
3. Statsbudsjettet 2016	19
3.1 Hovedtrekk og prioriteringer i budsjettet for 2016	19
3.1.1 Sammendrag fra Prop. 1 S (2015–2016) Gul bok	19
3.1.2 Sammendrag fra Prop. 1 S Tillegg 1 (2015–2016)	19
3.1.3 Komiteens merknader	20
3.1.3.1 Avtale mellom Høyre, Fremskrittspartiet, Kristelig Folkeparti og Venstre om statsbudsjettet for 2016	20
3.1.3.2 Avtale mellom Arbeiderpartiet, Høyre, Fremskrittspartiet, Kristelig Folkeparti, Senterpartiet og Venstre om tiltak for å møte flyktningkrisen	34
3.1.3.3 Merknader fra Høyre og Fremskrittspartiet	38
3.1.3.4 Merknader fra Arbeiderpartiet	40
3.1.3.5 Merknader fra Kristelig Folkeparti	46
3.1.3.6 Merknader fra Senterpartiet	48
3.1.3.7 Merknader fra Venstre	59
3.1.3.8 Merknader fra Sosialistisk Venstreparti	71
3.2 Gjennomgang av forslaget til statsbudsjett for 2016 etter den vedtatte inndelingen i rammeområder	72
3.2.1 Rammeområde 1 (Statsforvaltning), under kommunal- og forvaltningskomiteen	72
3.2.1.1 Sammendrag	72
3.2.1.2 Komiteens merknader	73
3.2.1.2.1 Merknader fra komiteens medlemmer fra Høyre og Fremskrittspartiet	73
3.2.1.2.2 Merknader fra komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet	74
3.2.1.2.3 Merknader fra komiteens medlem fra Kristelig Folkeparti	74
3.2.1.2.4 Merknader fra komiteens medlem fra Senterpartiet	74
3.2.1.2.5 Merknader fra komiteens medlem fra Venstre	74
3.2.1.2.6 Merknader fra komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti	75
3.2.2 Rammeområde 2 (Familie- og forbruker), under familie- og kulturkomiteen	77
3.2.2.1 Sammendrag	77
3.2.2.2 Komiteens merknader	78
3.2.2.2.1 Merknader fra komiteens medlemmer fra Høyre og Fremskrittspartiet	78
3.2.2.2.2 Merknader fra komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet	79
3.2.2.2.3 Merknader fra komiteens medlem fra Kristelig Folkeparti	80
3.2.2.2.4 Merknader fra komiteens medlem fra Senterpartiet	80
3.2.2.2.5 Merknader fra komiteens medlem fra Venstre	80
3.2.2.2.6 Merknader fra komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti	87
3.2.3 Rammeområde 3 (Kultur), under familie- og kulturkomiteen	88
3.2.3.1 Sammendrag	88
3.2.3.2 Komiteens merknader	88
3.2.3.2.1 Merknader fra komiteens medlemmer fra Høyre og Fremskrittspartiet	88
3.2.3.2.2 Merknader fra komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet	89
3.2.3.2.3 Merknader fra komiteens medlem fra Kristelig Folkeparti	90
3.2.3.2.4 Merknader fra komiteens medlem fra Senterpartiet	91
3.2.3.2.5 Merknader fra komiteens medlem fra Venstre	91
3.2.3.2.6 Merknader fra komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti	97
3.2.4 Rammeområde 4 (Utenriks), under utenriks- og forsvarskomiteen	98
3.2.4.1 Sammendrag	98

	Side
3.2.4.2 Komiteens merknader	99
3.2.4.2.1 Merknader fra komiteens medlemmer fra Høyre og Fremskrittspartiet	99
3.2.4.2.2 Merknader fra komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet	100
3.2.4.2.3 Merknader fra komiteens medlem fra Kristelig Folkeparti	101
3.2.4.2.4 Merknader fra komiteens medlem fra Senterpartiet	101
3.2.4.2.5 Merknader fra komiteens medlem fra Venstre	101
3.2.4.2.6 Merknader fra komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti	104
3.2.5 Rammeområde 5 (Justis), under justiskomiteen	105
3.2.5.1 Sammendrag	105
3.2.5.2 Komiteens merknader	106
3.2.5.2.1 Merknader fra komiteens medlemmer fra Høyre og Fremskrittspartiet	106
3.2.5.2.2 Merknader fra komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet	107
3.2.5.2.3 Merknader fra komiteens medlem fra Kristelig Folkeparti	108
3.2.5.2.4 Merknader fra komiteens medlem fra Senterpartiet	108
3.2.5.2.5 Merknader fra komiteens medlem fra Venstre	108
3.2.5.2.6 Merknader fra komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti	112
3.2.6 Rammeområde 6 (Innvandring, regional utvikling og bolig), under kommunal- og forvaltningskomiteen	113
3.2.6.1 Sammendrag	113
3.2.6.2 Komiteens merknader	114
3.2.6.2.1 Merknader fra komiteens medlemmer fra Høyre og Fremskrittspartiet	114
3.2.6.2.2 Merknader fra komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet	115
3.2.6.2.3 Merknader fra komiteens medlem fra Kristelig Folkeparti	119
3.2.6.2.4 Merknader fra komiteens medlem fra Senterpartiet	119
3.2.6.2.5 Merknader fra komiteens medlem fra Venstre	119
3.2.6.2.6 Merknader fra komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti	123
3.2.7 Rammeområde 7 (Arbeid og sosial), under arbeids- og sosialkomiteen	127
3.2.7.1 Sammendrag	127
3.2.7.2 Komiteens merknader	128
3.2.7.2.1 Merknader fra komiteens medlemmer fra Høyre og Fremskrittspartiet	128
3.2.7.2.2 Merknader fra komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet	128
3.2.7.2.3 Merknader fra komiteens medlem fra Kristelig Folkeparti	129
3.2.7.2.4 Merknader fra komiteens medlem fra Senterpartiet	130
3.2.7.2.5 Merknader fra komiteens medlem fra Venstre	130
3.2.7.2.6 Merknader fra komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti	138
3.2.8 Rammeområde 8 (Forsvar), under utenriks- og forsvarskomiteen	139
3.2.8.1 Sammendrag	139
3.2.8.2 Komiteens merknader	140
3.2.8.2.1 Merknader fra komiteens medlemmer fra Høyre og Fremskrittspartiet	140
3.2.8.2.2 Merknader fra komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet	141
3.2.8.2.3 Merknader fra komiteens medlem fra Kristelig Folkeparti	141
3.2.8.2.4 Merknader fra komiteens medlem fra Senterpartiet	141
3.2.8.2.5 Merknader fra komiteens medlem fra Venstre	141
3.2.8.2.6 Merknader fra komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti	143
3.2.9 Rammeområde 9 (Næring), under næringskomiteen	143
3.2.9.1 Sammendrag	143
3.2.9.2 Komiteens merknader	144
3.2.9.2.1 Merknader fra komiteens medlemmer fra Høyre og Fremskrittspartiet	144
3.2.9.2.2 Merknader fra komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet	145
3.2.9.2.3 Merknader fra komiteens medlem fra Kristelig Folkeparti	146
3.2.9.2.4 Merknader fra komiteens medlem fra Senterpartiet	146
3.2.9.2.5 Merknader fra komiteens medlem fra Venstre	146
3.2.9.2.6 Merknader fra komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti	153
3.2.10 Rammeområde 10 (Fiskeri), under næringskomiteen	154
3.2.10.1 Sammendrag	154

	Side
3.2.10.2 Komiteens merknader	154
3.2.10.2.1 Merknader fra komiteens medlemmer fra Høyre og Fremskrittspartiet	154
3.2.10.2.2 Merknader fra komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet	155
3.2.10.2.3 Merknader fra komiteens medlem fra Kristelig Folkeparti	155
3.2.10.2.4 Merknader fra komiteens medlem fra Senterpartiet	155
3.2.10.2.5 Merknader fra komiteens medlem fra Venstre	155
3.2.10.2.6 Merknader fra komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti	157
3.2.11 Rammeområde 11 (Landbruk), under næringskomiteen	158
3.2.11.1 Sammendrag	158
3.2.11.2 Komiteens merknader	158
3.2.11.2.1 Merknader fra komiteens medlemmer fra Høyre og Fremskrittspartiet	158
3.2.11.2.2 Merknader fra komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet	159
3.2.11.2.3 Merknader fra komiteens medlem fra Kristelig Folkeparti	160
3.2.11.2.4 Merknader fra komiteens medlem fra Senterpartiet	160
3.2.11.2.5 Merknader fra komiteens medlem fra Venstre	160
3.2.11.2.6 Merknader fra komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti	163
3.2.12 Rammeområde 12 (Olje og energi), under energi- og miljøkomiteen	164
3.2.12.1 Sammendrag	164
3.2.12.2 Komiteens merknader	164
3.2.12.2.1 Merknader fra komiteens medlemmer fra Høyre og Fremskrittspartiet	164
3.2.12.2.2 Merknader fra komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet	165
3.2.12.2.3 Merknader fra komiteens medlem fra Kristelig Folkeparti	166
3.2.12.2.4 Merknader fra komiteens medlem fra Senterpartiet	166
3.2.12.2.5 Merknader fra komiteens medlem fra Venstre	166
3.2.12.2.6 Merknader fra komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti	168
3.2.13 Rammeområde 13 (Miljø), under energi- og miljøkomiteen	170
3.2.13.1 Sammendrag	170
3.2.13.2 Komiteens merknader	171
3.2.13.2.1 Merknader fra komiteens medlemmer fra Høyre og Fremskrittspartiet	171
3.2.13.2.2 Merknader fra komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet	171
3.2.13.2.3 Merknader fra komiteens medlem fra Kristelig Folkeparti	172
3.2.13.2.4 Merknader fra komiteens medlem fra Senterpartiet	172
3.2.13.2.5 Merknader fra komiteens medlem fra Venstre	172
3.2.13.2.6 Merknader fra komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti	180
3.2.14 Rammeområde 14 (Konstitusjonelle institusjoner), under kontroll- og konstitusjonskomiteen	180
3.2.14.1 Sammendrag	180
3.2.14.2 Komiteens merknader	181
3.2.14.2.1 Merknader fra komiteens medlemmer fra Høyre og Fremskrittspartiet	181
3.2.14.2.2 Merknader fra komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet	181
3.2.14.2.3 Merknader fra komiteens medlem fra Kristelig Folkeparti	181
3.2.14.2.4 Merknader fra komiteens medlem fra Senterpartiet	181
3.2.14.2.5 Merknader fra komiteens medlem fra Venstre	181
3.2.14.2.6 Merknader fra komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti	182
3.2.15 Rammeområde 15 (Helse), under helse- og omsorgskomiteen	182
3.2.15.1 Sammendrag	182
3.2.15.2 Komiteens merknader	183
3.2.15.2.1 Merknader fra komiteens medlemmer fra Høyre og Fremskrittspartiet	183
3.2.15.2.2 Merknader fra komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet	184
3.2.15.2.3 Merknader fra komiteens medlem fra Kristelig Folkeparti	186
3.2.15.2.4 Merknader fra komiteens medlem fra Senterpartiet	187
3.2.15.2.5 Merknader fra komiteens medlem fra Venstre	187
3.2.15.2.6 Merknader fra komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti	194
3.2.16 Rammeområde 16 (Kirke, utdanning og forskning), under kirke-, utdannings- og forskningskomiteen	194

	Side
3.2.16.1 Sammen drag	194
3.2.16.2 Komiteens merknader	196
3.2.16.2.1 Merknader fra komiteens medlemmer fra Høyre og Fremskrittspartiet	196
3.2.16.2.2 Merknader fra komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet	197
3.2.16.2.3 Merknader fra komiteens medlem fra Kristelig Folkeparti	199
3.2.16.2.4 Merknader fra komiteens medlem fra Senterpartiet	200
3.2.16.2.5 Merknader fra komiteens medlem fra Venstre	200
3.2.16.2.6 Merknader fra komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti	210
3.2.17 Rammeområde 17 (Transport og kommunikasjon), under transport- og kommunikasjonskomiteen	211
3.2.17.1 Sammen drag	211
3.2.17.2 Komiteens merknader	212
3.2.17.2.1 Merknader fra komiteens medlemmer fra Høyre og Fremskrittspartiet	212
3.2.17.2.2 Merknader fra komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet	212
3.2.17.2.3 Merknader fra komiteens medlem fra Kristelig Folkeparti	214
3.2.17.2.4 Merknader fra komiteens medlem fra Senterpartiet	214
3.2.17.2.5 Merknader fra komiteens medlem fra Venstre	214
3.2.17.2.6 Merknader fra komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti	217
3.2.18 Rammeområde 18 (Rammetilskudd mv. til kommunesektoren), under kommunalkomiteen	219
3.2.18.1 Sammen drag	219
3.2.18.2 Komiteens merknader	219
3.2.18.2.1 Merknader fra komiteens medlemmer fra Høyre og Fremskrittspartiet	219
3.2.18.2.2 Merknader fra komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet	219
3.2.18.2.3 Merknader fra komiteens medlem fra Kristelig Folkeparti	220
3.2.18.2.4 Merknader fra komiteens medlem fra Senterpartiet	221
3.2.18.2.5 Merknader fra komiteens medlem fra Venstre	221
3.2.18.2.6 Merknader fra komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti	225
3.2.19 Rammeområde 19 (Tilfeldige utgifter og inntekter), under finanskomiteen	226
3.2.19.1 Sammen drag	226
3.2.19.2 Komiteens merknader	226
3.2.19.2.1 Merknader fra komiteens medlemmer fra Høyre og Fremskrittspartiet	226
3.2.19.2.2 Merknader fra komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet	226
3.2.19.2.3 Merknader fra komiteens medlem fra Kristelig Folkeparti	227
3.2.19.2.4 Merknader fra komiteens medlem fra Senterpartiet	227
3.2.19.2.5 Merknader fra komiteens medlem fra Venstre	227
3.2.19.2.6 Merknader fra komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti	228
3.2.20 Rammeområde 20 (Finansadministrasjon mv.), under finanskomiteen	229
3.2.20.1 Sammen drag	229
3.2.20.2 Komiteens merknader	229
3.2.20.2.1 Merknader fra komiteens medlemmer fra Høyre og Fremskrittspartiet	229
3.2.20.2.2 Merknader fra komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet	229
3.2.20.2.3 Merknader fra komiteens medlem fra Kristelig Folkeparti	230
3.2.20.2.4 Merknader fra komiteens medlem fra Senterpartiet	230
3.2.20.2.5 Merknader fra komiteens medlem fra Venstre	230
3.2.20.2.6 Merknader fra komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti	230
3.2.21 Rammeområde 21 (Skatter, avgifter og toll), under finanskomiteen	231
3.2.21.1 Sammen drag	231
3.2.21.2 Komiteens merknader	232
3.2.21.2.1 Merknader fra komiteens medlemmer fra Høyre og Fremskrittspartiet	232
3.2.21.2.2 Merknader fra komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet	232
3.2.21.2.3 Merknader fra komiteens medlem fra Kristelig Folkeparti	232
3.2.21.2.4 Merknader fra komiteens medlem fra Senterpartiet	232
3.2.21.2.5 Merknader fra komiteens medlem fra Venstre	232
3.2.21.2.6 Merknader fra komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti	239

3.2.22	Rammeområde 22 (Utbytte), under finanskomiteen	239
3.2.22.1	Sammendrag	239
3.2.22.2	Komiteens merknader	240
3.2.22.2.1	Merknader fra komiteens medlemmer fra Høyre og Fremskrittspartiet	240
3.2.22.2.2	Merknader fra komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet	240
3.2.22.2.3	Merknader fra komiteens medlem fra Kristelig Folkeparti	240
3.2.22.2.4	Merknader fra komiteens medlem fra Senterpartiet	240
3.2.22.2.5	Merknader fra komiteens medlem fra Venstre	240
3.2.22.2.6	Merknader fra komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti	240
3.3	Oversikt over forslagene til rammevedtak	240
4.	Gruppering av inntekter/utgifter, utviklingstrekk på utgiftssiden, flerårige budsjettkonsekvenser og gjennomføring av inneværende års budsjett	242
4.1	Sammendrag	242
4.2	Komiteens merknader	242
5.	Statens lånebehov	242
5.1	Fullmakt til å ta opp statslån o.a.	242
5.1.1	Sammendrag	242
5.1.2	Komiteens merknader	242
6.	Omtale av særskilte saker	242
6.1	Avbyråkratiserings- og effektiviseringsreformen	242
6.1.1	Sammendrag	242
6.1.2	Komiteens merknader	243
6.2	Publisering av informasjon om statens bruk av ressurser	243
6.2.1	Sammendrag	243
6.2.2	Komiteens merknader	244
6.3	Avklaring av virksomhetsbegrepet i staten	244
6.3.1	Sammendrag	244
6.3.2	Komiteens merknader	244
6.4	Statlige regnskapsstandarder – obligatorisk bruk innenfor en fortsatt frivillig ordning	244
6.4.1	Sammendrag	244
6.4.2	Komiteens merknader	245
6.5	Ny modell for fastsettelse av normrenten og rentenivået i Statens lånekasse for utdanning og Husbanken	245
6.5.1	Sammendrag	245
6.5.2	Komiteens merknader	246
7.	Forslag fra mindretall	246
8.	Komiteens tilråding	252
	Andre fullmakter	252
VEDLEGG 1		258
VEDLEGG 2		259
VEDLEGG 3		269
VEDLEGG 4		291

Innst. 2 S

(2015–2016)

Innstilling til Stortinget fra finanskomiteen

Meld. St. 1 (2015–2016), Prop. 1 S (2015–2016), Prop. 1 S Tillegg 1 (2015–2016) og Prop. 1 S Tillegg 2 (2015–2016)

Innstilling fra finanskomiteen om nasjonalbudsjettet 2016 og forslaget til statsbudsjett for 2016

Til Stortinget

1. Innledning

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Lisbeth Berg-Hansen, Tore Hagebakken, Irene Johansen, Prableen Kaur, Marianne Marthinsen og Torstein Tvedt Solberg, fra Høyre, Solveig Sundbø Abrahamsen, Svein Flåtten, Sigurd Hille, Heidi Nordby Lunde og Siri A. Meling, fra Fremskrittspartiet, Hans Andreas Limi, Roy Steffensen og Kenneth Svendsen, fra Kristelig Folkeparti, lederen Hans Olav Syversen, fra Senterpartiet, Trygve Slagsvold Vedum, fra Venstre Terje Breivik, og fra Sosialistisk Venstreparti, Snorre Serigstad Valen, viser til at det i Stortingets forretningsorden § 43 bl.a. står følgende om finanskomiteens oppgaver:

«Senest 20. november skal finanskomiteen avgi innstilling om nasjonalbudsjettet og statsbudsjettet, med forslag til rammevedtak for bevilgninger i samsvarende med inndelingen i rammeområder fastsatt av Stortinget. Forslag til bevilgningsvedtak som utformes i innstillingen eller fremsettes ved behandlingen av den, skal inneholde beløp for alle rammer, og kan ikke gå under rammenivå. I Stortinget kan det ikke voteses særskilt over enkelte deler av et slikt forslag.»

Komiteen viser til at regjeringen Solberg la frem en tilleggsproposisjon, Prop. 1 S Tillegg 1 (2015–2016), 30. oktober 2015, vedrørende økt antall asylankomster. Et kort sammendrag finnes under pkt. 3.1.2 i denne innstillingen. Regjeringen la i tillegg frem Prop. 1 S Tillegg 2 (2015–2016) 6. november 2015.

Komiteen har disponert innstillingen som følger:

I kapittel 2 behandles nasjonalbudsjettet for 2016, herunder hovedlinjer i den økonomiske politikken. I pkt. 2.1.2 presenterer fraksjonene sine alternative økonomiske opplegg for 2016.

I kapittel 3 behandles regjeringens forslag til statsbudsjett for 2016 etter den vedtatte inndelingen i rammeområder, jf. Innst. 1 S (2015–2016) og vedtak i Stortinget 13. oktober 2015, supplert med vedtak 3. november 2015. I pkt. 3.1.3 presenteres budsjettavtalen mellom regjeringspartiene og Kristelig Folkeparti og Venstre.

I kapittel 4 behandles gruppering av budsjettets inntekter og utgifter etter art, utviklingstrekk på statsbudsjettets utgiftsside i perioden 2009–2016, flerårige budsjettkonsekvenser 2017–2019, og gjennomføringen av inneværende års budsjett. Kapittel 5 omhandler statlig låneopptak. I kapittel 6 behandles omtale av særskilte saker. Forslag fra komiteens mindretall er gjengitt i kapittel 7, og komiteens tilråding finnes i kapittel 8.

Det vises til brev fra finansminister Siv Jensen av 4. november 2015 om feil i Meld. St. 1 (2015–2016). Brevet er lagt ved denne innstillingen.

2. Nasjonalbudsjettet 2016

2.1 Hovedlinjer i den økonomiske politikken og utsiktene for norsk økonomi

2.1.1 Sammen drag fra Meld. St. 1 (2015–2016)

EN POLITIKK FOR ARBEID, AKTIVITET OG OMSTILLING

Norge er et land med store muligheter. Vi har en høyt utdannet befolkning og store naturressurser, og en åpen økonomi som bidrar til effektiv produksjon og varebytte. Over tid er det særlig vekstevnen i fastlandsøkonomien som bestemmer velferdsutviklingen i Norge. Da er det en utfordring at mange står utenfor arbeidslivet og at veksten i produktiviteten er lavere enn før. Høy arbeidsinnsats og økende produktivitet er grunnlaget for høy verdiskaping.

Gjennom flere tiår har økt aktivitet i petroleumsnæringen vært en viktig drivkraft for den økonomiske veksten i Norge. Økt etterspørsel fra oljenæringen har trukket opp aktiviteten i fastlandsøkonomien og bidratt til høye inntekter og stadig flere godt betalte jobber. Petroleumsnæringen vil være viktig for norsk økonomi i tiår fremover, men den vil ikke fortsette å trekke opp aktiviteten i fastlandsøkonomien, snarere tvert imot.

Vår økonomi og vår næringsstruktur må omstilles. Fallet i oljeprisen har gjort at omstillingen kan komme raskere enn ventet. Redusert aktivitet i olje-relaterte næringer har ført til at ledigheten har økt mer enn tidligere anslått, særlig på Sør- og Vestlandet. Den fremste utfordringen for Norge blir å skape nye, lønnsomme arbeidsplasser i privat, konkurranseutsatt sektor. For å ivareta vårt velferdsnivå er det behov for ny aktivitet som kan bidra til høy sysselsetting og høy samlet verdiskaping.

Regjeringen vil derfor arbeide for gode rammebetingelser for næringslivet, med et enklere og mer vekstfremmende skattesystem, bedre infrastruktur og en kompetent arbeidsstyrke. Det vil styrke næringslivets konkurransekraft. Konkurransedyktige bedrifter vil skape større verdier og trygge arbeidsplasser for fremtiden. Et høyt kunnskapsnivå er viktig for produktiviteten og gir samtidig større valgmuligheter for den enkelte. Regjeringen vil avregulere og legge til rette for økt konkurranse i både privat og offentlig sektor. Konkurranse fremmer produktivitetsvekst og god ressursutnyttelse.

Regjeringen er opptatt av å sikre høy sysselsetting og lav ledighet. Den økonomiske politikken møter utfordringene på kort og på lang sikt:

- Samtidig med budsjettet legger regjeringen fram en stortingsmelding om skattereform for perioden 2016–2018. I 2016 er det foreslått at selskapsskattesatsen blir redusert fra 27 til 25 prosent, og det varsles en videre reduksjon til 22 pro-

sent i 2018. Redusert selskapsskatt vil fremme investeringer i norsk næringsliv og legge grunnlag for økt sysselsetting. Regjeringen foreslår skattelettelse på 9,1 mrd. kroner i 2016 for selskaper og personer. Det foreslås også lettelse i formuesskatten som vil styrke norsk privat eierskap og vri investeringene fra eiendom til arbeidsplasser. Endringene i skattesystemet vil ha god effekt på norsk økonomi, være et godt bidrag til økt vekstevne og gi bedre beskyttelse av det norske skattegrunnlaget.

- Regjeringen forsterker den finanspolitiske innsatsen med tiltak for aktivitet, arbeid og omstilling i 2016. Samlet gir statsbudsjettet et bidrag til økt etterspørsel etter varer og tjenester tilsvarende 0,7 prosent av BNP for Fastlands-Norge, vesentlig mer enn gjennomsnittlig økning siden handlingsregelen ble etablert i 2001. For å møte økningen i ledigheten foreslår regjeringen en egen tiltakspakke for økt sysselsetting på 4 mrd. kroner. Tiltakspakken er innrettet slik at det bidrar til langsiktig omstilling, samtidig som den gir rask sysselsetting i områder og sektorer som er særlig rammet av ledighet. Tiltakene er utformet slik at de skal være lette å reversere. Vedlikehold, arbeidsmarked og gründertiltak er særlig prioritert.
- Regjeringen foreslår en sterk satsing på investeringer i infrastruktur, forskning og innovasjon. I tråd med regjeringens politiske plattform, og budsjettene for 2014 og 2015, inneholder budsjettet for neste år nye satsinger som vil redusere næringslivets transportkostnader, styrke nyskapingen og heve kompetansen i befolkningen. Dette er viktige tiltak for å styrke Norges vekstevne og for å oppnå en vellykket omstilling av norsk økonomi.

Budsjettet for 2016 gir en sterk satsing på arbeid, aktivitet og omstilling. Det er usikkerhet om den videre utviklingen i norsk økonomi. Utviklingen vil vise om det er behov for å trappe den ekstra innsatsen opp eller ned. Regjeringen vil være beredt til å handle på kort varsel om nødvendig.

Budsjettpolitikken må innrettes slik at vi får mer ut av pengene som brukes i offentlig sektor. Offentlig virksomhet skal bli mer effektiv. Regjeringen ønsker derfor større oppmerksomhet om resultater og hva vi får igjen for offentlig ressursbruk. Produktivitetsvekst i offentlig sektor betyr at tjenestetilbudet kan forbedres uten utgiftsøkninger, noe som også fremmer konkurransekraft og letter omstilling i privat sektor. I tråd med handlingsregelen vris mer av den økte bruken av oljepenger i retning av investeringer i kunnskap og infrastruktur, samt vekstfremmende skattelettelse.

Regjeringen løser viktige oppgaver i dag og rust Norge for fremtiden.

SVEKKET VEKST OG BEHOV FOR OMSTILLING I NORSK ØKONOMI

De økonomiske utsiktene er annerledes enn vi har vært vant til de siste 10–15 årene, en periode som var preget av kraftig inntektsvekst fra petroleums-eksporten, lav prisvekst på importerte varer og sterk oppgang i etterspørselen etter varer, tjenester og arbeidskraft i fastlandsøkonomien.

Flere forhold kan tyde på at vi er på vei mot en ny normal for norsk økonomi. Veksten vil bli lavere fremover enn i perioden etter tusenårsskiftet. Veksten i produktiviteten falt tilbake i midten av forrige tiår. Aldringen av befolkningen gir trolig lavere vekst i arbeidsstyrken, og det er usikkert hvor stor arbeidsinnvandringen vil bli i årene som kommer. Lavere netto arbeidsinnvandring kan redusere virkningene av lavere etterspørsel etter arbeidskraft som følge av oljeprisfallet. Samtidig vil etterspørselen fra petroleumsnæringen avta målt mot størrelsen på fastlandsøkonomien, en utvikling som er blitt forsterket av fallet i oljeprisen. Det vil kreve omstillinger, særlig i næringer som leverer varer og tjenester til sokkelen. En kraftig bedring av bytteforholdet siden tusenårsskiftet er snudd til en markert forverring som følge av lavere priser på olje og andre eksportvarer.

Fallet i oljeprisen, fra rundt 110 dollar fatet i fjor sommer til under 50 dollar fatet nå, gjør Norge til en litt mindre rik nasjon. Staten bærer en stor del av tapet i form av lavere inntekter fra petroleumsvirksomheten. Det gjør at mindre settes av i Statens pensjonsfond utland. Selv om pensjonsfondet skjermer budsjettet fra løpende svingninger i oljeprisen, vil handlingsrommet i finanspolitikken reduseres over tid dersom oljeprisen blir liggende lavt lenge.

Fallet i oljeprisen reduserer også inntektene i oljenæringen og forsterker selskapenes behov for å få ned sine kostnader. Det reduserer næringens etterspørsel etter varer og tjenester fra fastlandsøkonomien og fører til omstillinger i norsk økonomi. Hvis oljeprisen forblir lav, kan flere investeringsprosjekter bli endret, utsatt eller skrinlagt. Samtidig vil det fremdeles komme oppdrag fra utbygginger som er lønnsomme også med en lav oljepris, som Johan Sverdrup-feltet. Det anslås videre nedgang i petroleumsinvesteringene de to neste årene, men fallet blir trolig mindre enn i år.

På den annen side vil nedgangen i oljeprisen isolert sett trekke opp veksten i verdensøkonomien. Lave renter og andre pengepolitiske tiltak, særlig i de tradisjonelle industrilandene, støtter også opp under den økonomiske aktiviteten. Inflasjonen er jevnt over lav. Veksten hos Norges handelspartnere har tatt seg forsiktig opp sammenliknet med den lave veksten i

2012 og 2013. Utviklingen har likevel vært ustabil og ujevnt fordelt mellom landene. Internasjonal økonomi ventes å ta seg videre opp neste år, drevet av bedring i de tradisjonelle industrilandene. Oppgangen er moderat i Europa, mens utsiktene er forholdsvis gode i amerikansk økonomi. Selv om veksten i Kina og flere andre fremvoksende økonomier ser ut til å gå noe ned, vil disse landene fortsatt gi betydelige bidrag til den samlede veksten i verdensøkonomien.

Kronen har svekket seg markert de siste to–tre årene. Det er en klar fordel for både eksportbedrifter, leverandører til oljevirksomheten og andre bedrifter som møter konkurranse fra utlandet i det norske hjemmemarkedet. Kronesvekkelsen er en viktig støttemper for økonomien og bidrar, sammen med sterkere internasjonal vekst, til økt eksport fra fastlandsøkonomien. Det ventes også at oppgang i fastlandsindustriens investeringer vil trekke aktiviteten i norsk økonomi opp fremover.

Lavere lønnsvekst bidrar til å bedre konkurransevnen for norske bedrifter. Etter årets lønnsoppgjør anslås årslønnsveksten i år til 2,7 pst., vesentlig lavere enn de foregående årene. Den krevende situasjonen for virksomheter som leverer til oljevirksomheten, ventes å føre til moderat lønnsvekst også i 2016. Kostnadsnivået vil likevel være klart høyere enn hos våre handelspartnere.

Usikkerhet om det videre økonomiske forløpet kan gjøre husholdningene mer forsiktige. Samtidig gir et lavt rentenivå grunnlag for vekst både i husholdningenes etterspørsel etter varer og tjenester og i bedriftenes investeringer. Lave renter bidrar også til fortsatt høy vekst i boligpriser og husholdningenes gjeld. Norges Bank satte styringsrenten ned med 0,25 prosentenheter både i juni og september i år. Styringsrenten er nå 0,75 pst. Beslutningene ble begrunnet med at utviklingen i norsk økonomi har vært litt svakere enn ventet og utsiktene fremover er noe svekket. Mange banker har fulgt etter og satt ned utlånsrentene til publikum. Norges Banks siste anslag tilsier at styringsrenten avtar til i overkant av 1/2 pst. i 2016. Boligprisene har fortsatt å stige, og prisenivået er markert høyere enn for ett år siden. I store deler av landet er veksten i boligprisene fremdeles høy.

Samlet sett anslås veksten i BNP for Fastlands-Norge å avta fra 2 1/4 pst. i fjor til rundt 1 1/4 pst. i år, for deretter å ta seg opp mot 1 3/4 pst. neste år. I 2017 ventes veksten å ta seg videre opp til et nivå nær trendveksten i økonomien i overkant av 2 pst.

Anslagene er usikre. Fallet i oljeprisen siden i fjor sommer viser at utsiktene for norsk økonomi raskt kan endre seg. Særlig er den økonomiske utviklingen i Kina usikker. Et tilbakeslag i Kina og andre fremvoksende økonomier kan redusere oljeprisen enda mer og skape uro i finansmarkedene, slik vi så på sensommeren. Oppgangen i euroområdet er skjor.

Her hjemme er det usikkert hvor sterkt etterspørselen fra petroleumsnæringen vil reagere på lavere oljepris og hvordan det vil slå ut i norsk økonomi og i arbeidsmarkedet. Utviklingen avhenger også av hvordan bedrifter og husholdninger reagerer på utsikter til en svakere økonomisk utvikling og hvordan konkurranseevnen utvikler seg fremover. Høye boligpriser og høy gjeld i husholdningene kan utløse og forsterke et tilbakeslag i norsk økonomi.

Selv om sysselsettingen fortsetter å vokse, blir arbeidsmarkedet gradvis mindre stramt. Så langt har arbeidsledigheten først og fremst steget i fylker på Sør- og Vestlandet med sterk tilknytning til oljenæringen. Ledigheten har falt eller vært uendret i flertallet av de øvrige fylkene. Den registrerte ledigheten hos NAV har holdt seg i underkant av 3 pst. justert for sesongsvingninger. Statistisk sentralbyrås arbeidskraftundersøkelse (AKU) indikerer at ledigheten har økt til 4,3 pst. Forskjellen mellom de to ledighetsmålene er større enn på lenge. Mye av forskjellen skyldes en markert stigning i ledigheten blant personer under 25 år i AKU, som i liten grad registrerer seg som ledige ved NAV-kontorene. Det synes å ha blitt vanskeligere for ungdom å komme inn i arbeidsmarkedet ved siden av skolegang og ved endt utdanning. Fremover ventes ledigheten å ta seg litt opp fra dagens nivå.

De økonomiske utsiktene er nærmere omtalt i kapittel 2 i meldingen.

EN GODT TILPASSET ØKONOMISK POLITIKK

I statsbudsjettet for 2016 legger regjeringen særlig vekt på tiltak som fremmer arbeid, aktivitet og omstilling. Sundvolden-erklæringen understreker at bruken av oljepenger skal tilpasses situasjonen i økonomien innenfor handlingsregelens rammer. Veksten i fastlandsøkonomien har avtatt, og ledigheten har gått noe opp. Neste år ventes den økonomiske veksten å ta seg opp igjen, men utsiktene er usikre. Et mer markert økonomisk tilbakeslag og fortsatt stigende arbeidsledighet kan ikke utelukkes.

Pengepolitikken er førstelinjeforsvaret ved konjunkturtilbakeslag. På kort og mellomlang sikt skal pengepolitikken veie hensynet til lav og stabil inflasjon mot hensynet til stabilitet i produksjon og sysselsetting. Renten kan endres raskt dersom de økonomiske utsiktene tilsier det. Styringsrenten er rekordlav, og kronen har svekket seg markert. Kronen var i september 12 pst. svakere enn på samme tid i fjor og 20 pst. svakere enn ved inngangen til 2013. Den lave renten innebærer at det ikke er et stort rom for flere eller større rentereduksjoner. Over tid innebærer en svært lav rente også en risiko for oppbygging av finansielle ubalanser og økt risikotaking i finanssektoren.

Finans- og pengepolitikken må spille sammen når økonomien rammes av svakere konjunkturer. For 2015 la regjeringen opp til en økning i oljepengebruken på 1/2 pst. av BNP for Fastlands-Norge. Budsjettet var dermed mer ekspansivt enn det som har vært normalt de siste ti-femten årene. Også for neste år vil regjeringen legge opp finanspolitikken med sikte på å motvirke lavkonjunkturen. Den finanspolitiske innsatsen forsterkes med særskilte tiltak for økt sysselsetting på 4 mrd. kroner, med vekt på områder som rammes særlig hardt av tilbakeslaget. Regjeringens forslag gir en etterspørselsimpuls fra statsbudsjettet neste år tilsvarende 0,7 pst. av BNP for Fastlands-Norge.

Sett under ett virker den økonomiske politikken nå svært ekspansivt. De samlede impulsene består både av en markert svakere krone, en rekordlav rente og en målrettet finanspolitisk stimulans. Mens en svakere krone er viktig for å få ny vekst i konkurranseutsatt næringsliv, drar lavere rente og mer ekspansiv finanspolitikk opp veksten i innenlandsk etterspørsel. Finanspolitikken har ikke vært mer ekspansiv siden den internasjonale finanskrisen i 2008–2009. Finanspolitikken er utformet både for å støtte opp under aktiviteten på kort sikt og for å bidra til omstilling og nyskaping. Regjeringen styrker dermed vekstevnen i norsk økonomi, slik at aktiviteten kan vokse også i årene fremover.

Den økonomiske politikken innebærer samlet sett en kraftfull innsats i en krevende konjunktursituasjon.

Lavere etterspørsel etter varer og tjenester fra oljevirksomheten innebærer at norsk næringsliv må vende seg mot nye markeder. Over tid må vi styrke konkurranseutsatt sektor. Med en lavere oljepris kan omstillingene komme raskere enn tidligere lagt til grunn. Budsjettet legger opp til en ekspansiv finanspolitikk for å dempe virkningene på kort sikt. Samtidig vil regjeringen minne om at en for ekspansiv finanspolitikk vil kunne bremse tilpasningen til et mer konkurransedyktig lønns- og kostnadsnivå, svekke mobiliteten i arbeidsmarkedet og flytte arbeidskraft fra olje- og gassnæringen til skjermet sektor, i stedet for til annen konkurranseutsatt virksomhet. En slik utvikling er ikke et godt svar på de strukturelle utfordringene norsk økonomi står overfor.

Med store, svingende og forbigående inntekter fra naturressurser er det viktig for Norge å ha et troverdig ankerfeste for budsjettpolitikken. Statens pensjonsfond utland og handlingsregelen legger til rette for stabilitet og høy verdiskaping i fastlandsøkonomien og for at også fremtidige generasjoner skal kunne bruke av olje- og fondsinntektene.

De siste årene har kapitalen i pensjonsfondet vokst svært raskt. For 2013 og 2014 sett under ett økte kroneverdien av fondet med et beløp som svarer

til ett års verdiskaping i fastlandsøkonomien. Det har løftet den såkalte 4-prosentbanen, og den faktiske bruken av olje- og fondsinntektene ligger nå godt under 4 pst. av fondets verdi. Usikkerheten i anslagene er stor. Nærmere halvparten av oppgangen i fondsverdien de siste to årene skyldtes svekkelse av kronen og gir ikke økt kjøpekraft i utlandet. Vi må være forberedt på betydelige svingninger i fondets verdi fremover. Selv om avstanden mellom bruken av oljeinntekter og 4-prosentbanen nå er stor, vil fondsavkastningen om få år mest sannsynlig komme inn på en nedadgående bane målt som andel av verdiskapingen i fastlandsøkonomien. Nedgangen vil komme raskere og bli brattere jo lavere fondsavkastningen og oljeprisen blir.

Thøgersen-utvalget la fram sine vurderinger i juni i år. Flertallet i utvalget pekte på at flere hensyn trekker i retning av å fase oljeinntektene mer gradvis inn fremover enn i perioden fra 2001 og fram til i dag. Usikkerheten om den videre utviklingen i finansieringsbidraget fra pensjonsfondet tilsier ifølge utvalget isolert sett tilbakeholdenhet i innfasingen av oljeinntekter i årene fremover. Da blir banen for bruk av oljeinntekter jevnere, behovet for raske omstillinger i fremtiden reduseres, og vi etterlater et større fond til kommende generasjoner. Samtidig understreket utvalget at den årlige innfasingen av oljeinntekter må tilpasses situasjonen i norsk økonomi.

Vår økonomi og konkurransevne påvirkes av hvor mye oljepenger vi bruker, men også av hvordan vi bruker dem. Stortingsmelding nr. 29 (2000–2001) om handlingsregelen, fremmet av regjeringen Stoltenberg I, fremhevet at handlingsrommet burde prioritere skatte- og avgiftslettelse, forskning og utvikling og infrastruktur som kan fremme langsiktig vekstevne og konkurransekraft. Stortinget sluttet seg til dette og understreket at økningen i bruken av oljeinntekter bør rettes inn mot tiltak som kan heve produktiviteten, og dermed vekstevnen, i resten av økonomien. En enstemmig finanskomité pekte på at skatte- og avgiftspolitikken og satsing på infrastruktur, utdanning og forskning er viktig for å få en mer velfungerende økonomi. Regjeringen viderefører prioriteringen av disse områdene i budsjettet for 2016.

Skal vi opprettholde om lag den samme veksten i levestandard som vi har vent oss til gjennom de siste 40 årene, må produktiviteten vokse raskere enn i de senere årene. For å finansiere velferdsordningene på lang sikt må dessuten fellesskapets inntekter brukes fornuftig. Det krever målrettede reformer i offentlig forvaltning og resten av økonomien. Dette arbeidet er godt i gang, blant annet gjennom at Produktivitetskomisjonens første rapport følges opp. Både våre egne og andre lands erfaringer tyder på at det kan ta tid før reformer slår ut i økt produktivitet.

Arbeidsinnsatsen er viktig både for verdiskapingen i økonomien og for bærekraften i offentlige finanser. Vi har høy sysselsetting, men den gjennomsnittlige arbeidstiden er lav. Dermed er arbeidsinnsatsen per innbygger ikke høyere enn gjennomsnittet for EU-landene. Samtidig er det mange som mottar trygd. Andelen som står utenfor arbeidslivet som følge av sykdom og nedsatt arbeidsevne, er høyere i Norge enn i mange andre land. Å redusere denne andelen er krevende, men viktig.

Fremover vil aldring av befolkningen gi markert høyere utgifter til pensjoner og helse- og omsorgstjenester. Bare en mindre del av de økte utgiftene kan finansieres av inntektene fra pensjonsfondet. Pensjonsreformen er utformet for å gi langsiktige innsparinger og økt arbeidstilbud, men den er ikke tilstrekkelig til å lukke gapet mellom statens utgifter og inntekter på lang sikt. Det vil derfor bli nødvendig med nye tiltak for å sikre finansiering av de velferdsordningene som allerede er etablert.

HOVEDTALL I BUDSJETTET FOR 2016

Regjeringens forslag til budsjett for 2016 innebærer en bruk av oljeinntekter på 194 mrd. kroner, målt ved det strukturelle, oljekorrigerte underskuddet. Det svarer til 2,8 pst. av Statens pensjonsfond utland ved inngangen til året. Bruken av oljeinntekter over statsbudsjettet anslås til 7,1 pst. av trend-BNP for Fastlands-Norge i 2016. Det utgjør om lag 37 000 kroner per innbygger. Hver åttende krone som brukes over offentlige budsjetter, hentes nå fra pensjonsfondet. Realveksten i statsbudsjettets underliggende utgifter anslås til 2,6 pst. Den nominelle veksten anslås til 5,2 pst., noe høyere enn den nominelle veksten i fastlandsøkonomien.

Endringen i det strukturelle, oljekorrigerte underskuddet brukes ofte som et enkelt mål for hvordan budsjettet virker på samlet etterspørsel etter varer og tjenester. Regjeringen har lagt opp til å øke bruken av olje- og fondsinntekter med 22,6 mrd. kroner fra 2015 til 2016, hvorav de særskilte tiltakene for økt sysselsetting utgjør i alt 4 mrd. kroner. Målt ved endringen i det strukturelle, oljekorrigerte underskuddet er etterspørselsimpulsen fra statsbudsjettet 0,7 pst. av BNP for Fastlands-Norge, mot om lag 1/2 pst. for inneværende år.

For perioden 2014–2016 sett under ett kan det samlede handlingsrommet i finanspolitikken fra underliggende vekst i skatter og avgifter og økt bruk av olje- og fondsinntekter anslås til i underkant av 115 mrd. kroner. Økte utgifter i folketrygden har lagt beslag på en firedel av dette handlingsrommet, mens nærmere 23 pst. er benyttet til satsing på kunnskap og samferdsel og 14 pst. er benyttet til skatte- og avgiftslettelse. Styrking av kommuneøkonomien utgjør 19 pst. av det samlede handlingsrommet, med-

regnet satsing på kunnskap og samferdsel i kommunal regi.

Budsjettpolitikken og utviklingen i offentlige finanser er nærmere omtalt i kapittel 3 i meldingen.

SKATTE- OG AVGIFTSOPPLEGGET

Hovedmålet med skatter og avgifter er å finansiere fellesgoder mest mulig effektivt. Et bedre skatte- og avgiftssystem kan også gjøre økonomien mer produktiv. Regjeringen arbeider for et mer vekstfremmende og enklere skattesystem. Et lavere skattenivå og et bedre skattesystem skal gjøre at det lønner seg mer å jobbe, spare, investere og opptre miljøvennlig.

En slik skattepolitikk vil også ha gode dynamiske virkninger i økonomien. Økt deltakelse i arbeidslivet og høyere økonomisk vekst vil bidra til et større skattegrunnlag, som over tid kan finansiere noe av skattelettelsen.

Samtidig med fremleggelsen av statsbudsjettet for 2016 legger regjeringen også fram Meld. St. 4 (2015–2016) Bedre skatt – en skattereform for omstilling og vekst. I denne meldingen foreslår regjeringen blant annet at selskapsskatten reduseres til 22 pst. i 2018, og at det gjennomføres nødvendige omlegginger av personbeskatningen. Det er en oppfølging av Skatteutvalgets utredning, jf. NOU 2014:13 Kapitalbeskatning i en internasjonal økonomi.

For å lette omstillinger og styrke grunnlaget for vekst i norsk økonomi ønsker regjeringen å starte oppfølgingen av Skatteutvalget allerede i 2016-budsjettet. Forslaget til budsjett for 2016 innebærer nye lettelser i skatter og avgifter på til sammen 9,1 mrd. kroner påløpt og 3,1 mrd. kroner bokført. Regjeringen foreslår å redusere skattesatsen på alminnelig inntekt for personer og selskaper fra 27 til 25 pst. Regjeringen foreslår også at det innføres en trinnskatt på personinntekt som erstatter dagens toppskatt, men slik at den samlede marginals-katten reduseres i alle trinn. Skatten på aksjeutbytte justeres slik at samlet skatt på overskudd som deles ut, blir om lag som i dag. Regjeringen foreslår lettelser i formuesskatten. Satsen reduseres, og bunnfradraget og ligningsverdi økes. Det blir dermed mer lønnsomt å spare og å investere i næringsvirksomhet.

For å motvirke tilpasninger og forenkle regelverket foreslår regjeringen at lån til personlige aksjonærer skattemessig skal behandles som utbytte på aksjonærens hånd. Regjeringen foreslår også å stramme inn regelen som begrenser rentefradraget mellom nærstående selskap (rentebegrensningsregelen). Grensen for fradrag for rentekostnader til nærstående selskap reduseres fra 30 til 25 pst. av resultat før skatt, renter og avskrivninger. Regjeringen foreslår å øke den lave merverdiavgiftssatsen fra 8 til 10 pst.

Som ledd i regjeringens forenklingsarbeid foreslås forbedringer i fordelsbeskatningen av yrkesbiler, samt fjerning av fradraget for småutgifter og retten til skattefri utgiftsgodtgjørelse.

I forbindelse med gjennomgang av landbruksbeskatningen foreslår regjeringen å ta ut gevinster ved salg av landbrukseiendom fra personinntektsgrunnlaget, mens det særskilte skattefritaket på gevinst ved salg av landbrukseiendom i familien fjernes.

I tillegg foreslås enkelte andre saker på skatte- og avgiftssiden. Avgiftssatsen på forbruk av elektrisk kraft for bedrifter med datalagring som hovedaktivitet reduseres til laveste sats som gjelder for industrien, og det innføres veibruksavgift på gass. Det innføres også en skatteordning for ENØK-investeringer i husholdningene.

Skatte- og avgiftsopplegget omtales nærmere i kapittel 4 i meldingen, i Prop. 1 LS (2015–2016) Skatter, avgifter og toll 2016 og i Prop. 1 S Tillegg 1 (2015–2016).

REGJERINGENS SATSINGER

Regjeringen har i budsjettet for 2016 prioritert tiltak som fremmer arbeid, aktivitet og omstilling. Det er både nødvendig å fremme sysselsettingsvekst for å møte konjunkturnedgangen på kort sikt og for å legge til rette for en langsiktig omstilling med nye arbeidsplasser i konkurranseutsatt sektor etter hvert som oljenæringen gradvis vil bli en mindre viktig vekstmotor for økonomien.

Satsingene i budsjettet er særlig innenfor de åtte områdene som er trukket fram i erklæringen fra Sundvolden, mens utgiftene reduseres på enkelte andre poster.

- Konkurranseskraft for norske arbeidsplasser. Næringslivets kostnader er langt høyere enn hos våre handelspartnere. Samtidig har veksten i produktiviteten falt tilbake fra midten av forrige tiår. Det utfordrer næringslivets evne til å konkurrere med utenlandske bedrifter. Fallet i etterspørselen fra oljenæringen vil også sette vår evne til omstilling på prøve. Lavere aktivitet i oljenæringen er ikke et kortvarig konjunkturfenomen, men en mer langvarig strukturell endring. Bruken av oljepenger må både tilpasses situasjonen i norsk økonomi og rettes inn mot tiltak som bedrer den langsiktige vekstevnen. For å stimulere til arbeid, sparing og investeringer foreslår regjeringen lavere skatter og økt satsing på infrastruktur, innovasjon, forskning og kunnskap. Regjeringen vil stimulere til økt gründerskap i næringslivet og foreslår blant annet økte bevilgninger til Innovasjon Norges etablerertilskuddsordning og pre-så kornfond. Som et ledd i arbeidet med å digitalisere og modernisere offentlig sektor, foreslår regje-

ringen å starte arbeidet med nytt saksbehandlingssystem i Brønnøysundregistrene. Det nye systemet vil komme næringslivet til gode gjennom forenklinger og besparelser.

- Regjeringen vil bygge landet.
Effektiv kommunikasjon reduserer kostnadene og reisetidene for næringslivet og innbyggerne. Nasjonal transportplan 2014–2023 har høye ambisjoner om å trappe opp investeringene i vei og kollektivtransport. Aktivitetsnivået på jernbaneinvesteringer har vært meget høyt hittil i NTP-perioden. I tråd med rasjonell fremdrift reduseres utgiftene til de store pågående prosjektene noe i 2016. Samtidig foreslås økt bevilgning til vedlikehold og fornying av jernbanen. Bevilgningsforslaget innebærer at vedlikeholdsetterslepet både på vei og jernbane reduseres betydelig i 2016. Regjeringen vil reformere transportsektoren med strukturendringer og økt konkurranseutsetting i jernbanesektoren, samt en mer effektiv bompengeordning. Fra 2016 etableres også utbyggingsselskapet for vei som skal vektlegge helhetlig utbygging, økt effektivitet og økt samfunnsøkonomisk lønnsomhet.
- Kunnskap gir muligheter til alle.
Regjeringen har høye ambisjoner for Norge som kunnskapsnasjon. Det krever kvalitet i alle ledd fra barnehage, via skole, til høyere utdanning og forskning. Regjeringen foreslår å øke bevilgningene til kompetanse og kvalitet i barnehagene og når i 2016 målet om likeverdig behandling av kommunale og ikke-kommunale barnehager. I Lærerløftet legger regjeringen vekt på solid faglig og pedagogisk lærerkompetanse som en forutsetning for et kvalitetsløft i norsk skole. Antall rekrutteringsstillinger økes. Det foreslås bevilgninger til en mer hensiktsmessig struktur for høyere utdannings- og forskningsinstitusjoner. For tredje året på rad bedres de økonomiske vilkårene til studentene gjennom å øke basisstøtten utover prisveksten. Det foreslås også betydelige midler til å følge opp langtidsplanen for forskning og høyere utdanning.
- En enklere hverdag for folk flest.
Regjeringen vil legge større vekt på frihet for den enkelte. Det viser tillit til innbyggerne og vil skape større rom for private, frivillige og lokale initiativ. Lavere skatter vil gi den enkelte større frihet til å disponere egen inntekt. Mindre byråkrati vil forenkle hverdagen for innbyggerne. Regjeringen viderefører avbyråkratiserings- og effektiviseringsreformen i 2016 slik at alle statlige etater må øke produktiviteten med minst 0,5 pst. fra året før. Budsjettet for 2016 legger til rette for økt digitalisering av offentlige tjenester. Blant annet skal utviklingen av elektronisk søknad i Husban-

ken ferdigstilles. Folkeregisteret skal moderniseres, og systemene for elektronisk samhandling mellom innbyggerne og helse- og omsorgssektoren skal videreutvikles. Slike tiltak vil resultere i nye tjenester som er enklere å bruke for innbyggere og næringsliv. Økt digitalisering vil også bidra til å effektivisere offentlig sektor.

- Trygghet i hverdagen og styrket beredskap.
Nærpolitireformen gjennomføres fra 1. januar 2016. Reformen gir færre politidistrikter og dermed behov for ombygging av politiets operasjonssentraler. Budsjettforslaget gir rom for oppfølging av reformen, modernisering av politiets IKT-systemer og ansettelse av alle som uteksamineres fra Politihøgskolen. Det er gjennomført konseptvalgutredning og KS1 for nytt beredskapssenter for politiet, og det foreslås bevilgning til forprosjektering i 2016. Innenfor Kriminalomsorgen øker utgiftene til leie av fengselskapasitet i Nederland. Budsjettforslaget innebærer også at det etableres 181 nye fengselsplasser ved Ullersmo og Eidsberg som skal være erstatningskapasitet for Oslo fengsel, avd. A, når denne stenges ned. Som del av regjeringens tiltakspakke for økt sysselsetting økes også vedlikeholdet ved flere fengsler. Regjeringen prioriterer også Politiets sikkerhetstjeneste, som blant annet har behov for tilleggslokaler. Budsjettforslaget innebærer også økt saksbehandlingskapasitet i Utlendingsdirektoratet og økt kapasitet i fylkesmannsembetene til arbeid med samfunnsikkerhet. Regjeringen vil dessuten bedre Tolletatens grensekontroll gjennom kamerakontroll ved alle landeveis grenseoverganger og flere tjenestemenn.
- Et velferdsloft for syke og eldre.
Regjeringens mål er at alle skal ha tilgang til likeverdige helsetjenester av god kvalitet. Budsjettforslaget gir rom for en vekst i pasientbehandlingen på sykehusene på 2,5 pst., som er høyt sammenliknet med tidligere år. Det foreslås etablering av PET-senter ved Universitetssykehuset Nord-Norge i Tromsø og vedlikeholdsinvesteringer ved Oslo universitetssykehus. Regjeringen vil i 2016 videreføre reformen med fritt behandlingsvalg for å redusere ventetiden, øke valgfriheten for pasientene og stimulere de offentlige sykehusene til å bli mer effektive. Omsorgstjenesten skal tilpasses slik at flere eldre kan bo lenger hjemme og bidra til at hver enkelt får mulighet til å leve et aktivt og godt liv. Budsjettet legger til rette for at kommunene kan bygge flere heldøgns omsorgsplasser og bedre kapasiteten i dagtilbudet for demente. Forsøk med statlig finansiering av omsorgstjenestene starter opp i 2016.

- Et sterkere sosialt sikkerhetsnett.
I omstillingen Norge står overfor, må vi hindre at mennesker faller utenfor arbeidsmarkedet og viktige sosiale arenaer. Én av utfordringene er å gi flere voksne mulighet til å skaffe seg grunnleggende ferdigheter og kompetanse som arbeidslivet etterspør. Regjeringen foreslår tilpasset modulbasert opplæring. Regjeringen vil også utvikle og ta i bruk verktøy for kartlegging av grunnleggende ferdigheter for voksne, og prøve ut opplæring i grunnleggende norsk gjennom programmene for basiskompetanse i arbeidslivet og frivilligheten. Det foreslås videre et nytt toårig opplæringstiltak i regi av arbeids- og velferdsetaten for personer med svake grunnleggende ferdigheter. Regjeringen er opptatt av å sikre barn som vokser opp i fattige familier mer likeverdige muligheter, og følger opp «Barn som lever i fattigdom – regjeringens strategi» med tiltak og satsinger i budsjettet for 2016. Det statlige barnevernet foreslås styrket. Regjeringen foreslår også tilskudd til flere utleieboliger og forbedringer i bostøtteordningen. Regjeringen vil fremme en opptrappingsplan for rusfeltet høsten 2015. I budsjettet for 2016 følges planen opp med blant annet økt tilskudd til arbeidstrening, aktivisering mv. i regi av frivillige organisasjoner, samt etablering og utvidelse av Narkotika-program med domstolskontroll. Budsjettet gir også grunnlag for at sykehusene og kommunene kan bedre tilbudet for personer med rusproblemer og psykiske lidelser.
- Levende lokaldemokrati.
Regjeringen vil gi enkeltmennesker, lokalsamfunn og kommuner større frihet og mer innflytelse over egen hverdag. For å ruste kommunene til å håndtere fremtidens utfordringer, har regjeringen tatt initiativ til en kommunereform. Målene med kommunereformen er gode og likeverdige tjenester til innbyggerne, en helhetlig og samordnet samfunnsutvikling, bærekraftige og økonomisk robuste kommuner og et styrket lokaldemokrati. Statlig detaljstyring skal begrenses, makt og ansvar skal flyttes nærmere innbyggerne. Rammene for kommunereformen ble lagt ved Stortingets behandling av Kommuneproposisjonen 2015, mens overføring av oppgaver til kommunene ble drøftet i Meld. St. 14 (2014–2015). Meldingen omtalte også hvordan det regionale folkevalgte nivået kan utvikles. Mer effektiv ressursbruk i kommuner og fylkeskommuner vil kunne gi rom for å styrke tjenestetilbudet ut over det som følger av realveksten i inntektene.

Det er en særlig utfordring at mange nå mister jobben i de næringer og fylker som berøres sterkest

av den lave oljeprisen. Som en del av budsjettet legger regjeringen også fram en tiltakspakke for økt sysselsetting på i alt 4 mrd. kroner. De særskilte tiltakene i denne pakken vil være midlertidige og er innrettet slik at de lett skal kunne reverseres. Blant tiltakene er forsering av vedlikeholdsinvesteringer ved sykehus, økt vedlikehold og fornying av vei- og jernbanestrekninger, tilskudd til forskning og innovasjon, engangstilskudd til vedlikehold og rehabilitering av skoler og omsorgsbygg i kommunene, vedlikehold og oppgradering av forskningsfartøy, økt flom- og skredsikring, rehabilitering av Universitetsmuseet i Bergen og oppgradering av andre universitetsbygg. Pakken inneholder også flere tiltaksplasser for ledige, nye studieplasser i praktisk-pedagogisk utdanning og rekrutteringsstillinger ved universiteter og høyskoler.

FINANSIELL STABILITET

Finansiell stabilitet er en viktig forutsetning for makroøkonomisk stabilitet, og omvendt. For å bidra til finansiell stabilitet legger norske myndigheter vekt på å fremme soliditet, likviditet og god atferd i finansinstitusjonene gjennom offentlig regulering og myndighetstilsyn. Husholdningenes gjeld vokser fortsatt raskere enn deres inntekter. Høy husholdningsgjeld og høye boligpriser har økt risikoen for at finansielle ubalanser kan utløse eller forsterke et tilbakeslag i norsk økonomi. For å bidra til en sunnere utvikling i boligpriser og gjeld la regjeringen i juni 2015 fram en strategi for boligmarkedet med tiltak for å bremse gjeldsveksten og gjøre det billigere å bygge nye boliger. Regjeringen har midlertidig skjerpet kravene til nye boliglån.

Regelverket for finansnæringen i Norge bygger i stor grad på EU- og EØS-regler. En viktig del av EØS-arbeidet er den såkalte tilsynsbyråsaken. EU etablerte med virkning fra 1. januar 2011 en ny tilsynsstruktur i EU, med et «makrotilsyn» og tre «mikrotilsyn» på finansmarkedsområdet. I oktober 2014 ble det oppnådd politisk enighet mellom EU-landene og de tre EØS-landene om prinsippene for EØS-tilpasninger til rettsaktene som etablerer og gir kompetanse til tilsynsbyråene. EU-siden og de tre EØS-EFTA landene arbeider nå sammen om å utforme EØS-tilpasninger slik at rettsaktene om tilsynsbyråer kan tas inn i EØS-avtalen.

Norske myndigheter har lagt særlig vekt på å stille styrkede kapitalkrav for bank og forsikring. De norske reglene bygger på tilsvarende regler i EU. Departementet jobber for tiden også med annet regelverk for å styrke finanssektoren. Banklovkommisjonen utreder blant annet norsk gjennomføring av EØS-regler som svarer til EUs krisehåndteringsdirektiv. Det er nedsatt ulike lovutvalg for å utrede

gjennomføring av EØS-regler for verdipapirmarkedet, regnskap og hvitvasking.

God utvikling i norsk økonomi har bidratt til gode resultater og god inntjening i norske finansinstitusjoner. Særlig i bankene har inntektene, kapitaldekningen og lønnsomheten økt. Markedsandelen til norske banker i det norske bankmarkedet har holdt seg ganske stabil siden 2008. Opptrapping av kapitalkrav pågår fortsatt. De gode resultatene tyder på at bankene vil ha gode muligheter til å styrke soliditeten videre. Et lavt rentenivå og økende levealder krever større avsetninger for livselskaper og pensjonskasser. Nye kapitalkrav for forsikringsselskaper gjenspeiler bedre den risikoen de står overfor. Solide finansinstitusjoner og et effektivt kapitalmarked bidrar til en omstillingsdyktig økonomi.

Finansiell stabilitet og regulering av finansmarkedene er nærmere omtalt i avsnitt 3.4 i meldingen.

SYSSELSETTINGS- OG INNTEKTSPOLITIKKEN

Høy sysselsetting og lav arbeidsledighet står sentralt i regjeringens økonomiske politikk. Sysselsettingspolitikken skal legge til rette for et fleksibelt arbeidsmarked, slik at flest mulig er i arbeid og får brukt sine evner, og slik at bedriftene får tak i den kompetansen de trenger.

Permitteringsregelverket ble utvidet fra 1. juli i år. Det gjør at bedriftene lettere kan holde på kvalifisert arbeidskraft. Mer sjenerøse permitteringsregler må veies opp mot faren for at det kan svekke mobiliteten i arbeidsmarkedet. Også dagpengereguleringen spiller en sentral rolle. Det er særlig viktig å håndheve mobilitetskravene i ordningen når ledigheten varierer mye mellom ulike deler av landet. I tillegg må utsatte grupper med svak eller lite etterspurt kompetanse tilbys bistand for å unngå at de varig faller utenfor arbeidsmarkedet. I forbindelse med revidert nasjonalbudsjett ble tiltaksnivået i annet halvår i år økt med 1 500 plasser. Regjeringen foreslår en videre økning til 16 000 plasser i gjennomsnitt for 2016. I tillegg kommer tiltak for personer med nedsatt arbeidsevne, som foreslås videreført på samme nivå som i 2015.

I budsjettet for 2016 foreslår regjeringen en egen ungdomspakke for å styrke mulighetene for de unge i arbeidslivet. Tiltakene er rettet både mot arbeidsmarkedet og mot opplæring og kompetanse.

Gjennomføringen av lønnsoppgjørene er partenes ansvar. Koordinerte oppgjør, der sentrale tariffområder i konkurranseutsatt sektor forhandler først, skal bidra til å holde lønnsveksten innenfor rammer konkurranseutsatt virksomhet kan leve med over tid. Myndighetene har ansvar for at lover og regler legger til rette for et velfungerende og fleksibelt arbeidsmarked. Det inntektspolitiske samarbeidet bidrar til at myndighetene og partene i arbeidslivet har en fel-

les forståelse av den økonomiske situasjonen og av hvilke utfordringer norsk økonomi står overfor. Lønnsoppgjør som er tilpasset den økonomiske situasjonen, vil bidra til å dempe utslagene i produksjon, sysselsetting og arbeidsledighet av lavere etterspørsel fra oljenæringen.

Sysselsettings- og inntektspolitikken er nærmere omtalt i avsnitt 3.5 i meldingen.

TILTAK FOR EN MER PRODUKTIV OG EFFEKTIV ØKONOMI

Regjeringen mener den svake produktivitetsutviklingen i Norge er bekymringsfull. Regjeringen bygger sin politikk på målet om en mest mulig effektiv bruk av fellesskapets ressurser, og legger stor vekt på arbeidet med å heve produktiviteten i norsk økonomi. En god ressursutnyttelse i privat og offentlig sektor bidrar til høy verdiskaping, og er derfor viktig for levestandard og velferdsordningene. Samtidig vil en god omstillingsevne bidra til at norsk økonomi står bedre rustet til å møte endrede internasjonale rammevilkår. Regjeringen legger vekt på at effektiviseringsarbeidet skal pågå kontinuerlig.

Våren 2014 satte regjeringen ned Produktivitetskommisjonen. Kommisjonen la fram sin første rapport, NOU 2015:1 Produktivitet – grunnlag for vekst og velferd, i februar 2015. I rapporten pekes det på en rekke områder, både i privat og offentlig sektor, med et betydelig potensial for produktivtetsgevinster. Regjeringen har allerede fulgt opp flere av kommisjonens forslag. Kommisjonen vil legge fram sin avsluttende rapport tidlig neste år.

Arbeidet med effektiviseringstiltak og oppfølging av Produktivitetskommisjonens anbefalinger er nærmere omtalt i kapittel 5 i meldingen.

KLIMA- OG FATTIGDOMSUTFORDRINGENE

Klimautfordringene er globale og løses best globalt. Regjeringen arbeider for at forhandlingene under FNs klimakonvensjon skal føre til en klimaavtale i tråd med togradersmålet. Norge sendte i slutten av mars inn en indikativ forpliktelse til FNs klimakonvensjon med to elementer:

- Norge vil påta seg en betinget forpliktelse om minst 40 pst. utslippsreduksjon i 2030 sammenliknet med 1990.
- Norge er i dialog med EU om å inngå en avtale om felles oppfyllelse av klimaforpliktelsen sammen med EU, med et klimamål på minst 40 pst. i 2030 sammenliknet med 1990-nivået.

Regjeringen mener at en avtale om felles oppfyllelse med EU vil være den beste løsningen. Uten en avtale med EU vil ambisjonsnivået om minst 40 pst. reduksjon være betinget av tilgang på fleksible me-

kanismer i den nye klimaavtalen og godskriving av vår deltakelse i EUs kvotesystem.

Regjeringen fører en offensiv klimapolitikk og forsterker klimaforliket. De viktigste virkemidlene i klimapolitikken er avgifter og deltakelse i det europeiske klimavotesystemet. Klimapolitikken er nærmere omtalt i meldingens avsnitt 3.6, mens bærekraftig utvikling og grønn vekst er omtalt i avsnitt 3.7.

Innsatsen mot internasjonal fattigdom og humanitære kriser er også et felles globalt ansvar. Det humanitære budsjettet er på et historisk høyt nivå, og en betydelig del av dette vil gå til å hjelpe befolkningen i Syria og flyktninger i nabolandene. Andre prioriterte satsinger på bistandsområdet er utdanning, global helse og næringsutvikling. Innen utdanning vil særlig jenter og marginaliserte grupper prioriteres.

STATENS PENSJONSFOND

Statens pensjonsfond skal støtte opp under langsiktige hensyn ved bruk av statens petroleumsinntekter og understøtte sparing for å finansiere pensjonsutgiftene i folketrygden. Fondet skal forvaltes med sikte på høyest mulig avkastning over tid innenfor moderat risiko. En langsiktig og god forvaltning av fondet bidrar til rettferdighet mellom generasjoner ved at også de som kommer etter oss, kan få bruke av petroleumsinntektene.

Statens pensjonsfond Norge investerer hovedsakelig i aksjer og obligasjoner i det norske markedet. Statens pensjonsfond utland investerer i aksjer, obligasjoner og eiendom og i et bredt utvalg av land, sektorer og selskaper. Bred spredning av investeringene reduserer den samlede risikoen. Statens pensjonsfond skal forvaltes på en ansvarlig måte. God finansiell avkastning over tid antas å avhenge av en bærekraftig utvikling og velfungerende markeder.

Forvaltningen av Statens pensjonsfond er nærmere omtalt i kapittel 6 i meldingen, herunder oppfølgingen av finanskomiteens merknader i Innst. 290 S (2014–2015) om Statens pensjonsfond utlands investeringer i kullselskaper.

2.1.2 Komiteens merknader

Komiteen tar omtalen til orientering, og viser til merknader for øvrig i denne innstillingen.

Komiteens flertall medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti, vil rose regjeringens arbeid med å operasjonalisere et nytt produktbasert kriterium for kullselskaper som skal tre i kraft senest fra 1. februar 2016. Flertallet presiserer at stortingsvedtaket 5. juni 2015 var at Statens pensjonsfond utland (SPU) ikke lenger skal være investert i kullselskaper, og deler Finansdepartemen-

tets vurderinger rundt utformingen av det nye kriteriet.

Flertallet vil i tillegg presisere at formuleringen «gjennom enheter de kontrollerer» skal forstås slik at selskap ikke automatisk kan forbli i porteføljen kun ved å opprette ett eller flere datterselskaper for kullvirksomheten. Flertallet har merket seg at det relevante vurderingsgrunnlaget vil være om selskapet selv, eller konsolidert med datterselskaper det kontrollerer, overskrider enten innteksterskelen eller terskelen for andel av virksomhet. Flertallet presiserer videre at det er nok at et selskap treffer på en av terskelverdiene, for at det skal omfattes av vesentlighetsbegrepet.

Flertallet merker seg at Finansdepartementet legger til grunn samme prosedyre for åpenhet som for øvrige kriterier, der navn og beslutningsgrunnlag skal offentliggjøres både for selskaper under observasjon og de selskaper en selger seg ut av.

LANGSIKTIGE UTFORDRINGER

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet viser til at utfordringer og valgmuligheter for norsk økonomi og offentlige finanser fram mot 2060 ble grundig drøftet av regjeringen Stoltenberg II i Perspektivmeldingen 2013. Den langsiktige utfordringen for offentlige finanser var entydig; enten må inntektene økes eller utgiftene reduseres. Siden den gang har regjeringen svekket inntektene og økt utgiftene, og de langsiktige utfordringene har økt. I dette står konsekvensene av at vi lever lenger sentralt. Det samme gjør vekstevnen i norsk økonomi. Et viktig spørsmål er hvordan vi kan styrke bærekraften i de offentlige velferdsordningene og videreutvikle den norske velferdsmodellen til glede for kommende generasjoner. Handlingsrommet vil avta etter hvert som vi får en større andel eldre. De valgene vi tar i dag får betydning for hvor godt vi lykkes om 15–20 år, når eldrebølgen for alvor gjør seg gjeldende i statsfinansene.

Disse medlemmer viser til at det i nasjonalbudsjettet for 2015 presenteres oppdaterte framskrivinger av inndekningsbehovet i offentlige finanser i 2060 ved ulike utviklingsforløp. I referanseforløpet anslås inndekningsbehovet å utgjøre 5,2 pst. av BNP for Fastlands-Norge. 5,2 pst. av BNP i 2016 utgjør rundt 140 mrd. kroner. Inndekningsbehovet påvirkes i ulik grad ved endret oljepris, avkastning fra Pensjonsfondet, offentlig produktivitetsvekst, sysselsetting, arbeidstid og standard på velferdstjenestene.

Disse medlemmer viser til at oljeprisen har falt det siste året, og den forventes å forbli på et lave nivå over tid. Arbeidsledigheten har økt betydelig og ser ut til å fortsette å vokse. Videre antas realavkastningen fra Pensjonsfondet å falle ned mot 2 pst. årlig de neste 10–15 årene ifølge Thøgersen-utvalget,

og regjeringen har i tre budsjetter på rad lagt seg på en oljepengebruk som ikke er bærekraftig over tid. Samtidig opplever vi et rekordhøyt antall asylansøknader som kommer til å påvirke statsfinansene i mange tiår.

REKORDHØY OLJEPENGEBRUK

«Fjorårets budsjettøst viste hvor pinlig svak budsjettstyringen er. For å dekke inn avtalen med Venstre og Kristelig Folkeparti, ble det lansert en poseavgift ingen ville ta ansvar for. Noen måneder senere ble den droppet. Og erstattet med mer oljepenger» – Kjetil B. Alstadheim, Dagens Næringsliv

Disse medlemmer viser til at Høyre- og Fremskrittsparti-regjeringen på tre budsjetter har brukt om lag like mye oljepenger som regjeringen Stoltenberg II gjorde på 8 år, målt som oljekorrigert underskudd i nominelle kroner. Det strukturelle budsjettunderskuddet som andel av BNP for Fastlands-Norge har ikke på noe tidspunkt vært høyere i Finansdepartementets tabeller som strekker seg tilbake til 1980. Mens regjeringen Stoltenberg II økte oljepengebruken med 6–7 mrd. kroner per år, har dagens regjering hentet det tredobbelte hvert år. Disse medlemmer viser til at etterspørselsimpulsen i budsjettet har blitt økt fra et gjennomsnitt på 0,23 pst. per år med forrige regjering til 0,63 pst. med dagens. Som svar på budsjettspørsmål fra Arbeiderpartiet skriver regjeringen:

«Med samme gjennomsnittlige innfasingstempo etter 2013 som i perioden 2006–2013, ville uttaket fra Statens pensjonsfond utland vært drøyt 60 mrd. kroner lavere i treårsperioden 2014–2016».

Disse medlemmer viser til at regjeringen så langt har nektet å svare på spørsmål fra Arbeiderpartiet og media om hvorvidt oljepengebruken er bærekraftig. Finansministeren har i høst konsekvent svart at «budsjettet er godt tilpasset situasjonen i norsk økonomi», til tross for at regjeringen, bare uker etter at statsbudsjettet var lagt fram, la fram en tilleggsproposisjon med en ramme på om lag 9,5 mrd. kroner. Også i tilleggsproposisjonen ble oljepengebruken økt. I tilleggsproposisjonen skriver regjeringen:

«Sett under ett virker den økonomiske politikken nå svært ekspansivt. Kronen har svekket seg markert de siste to-tre årene. Det styrker vår kostnadsmessige konkurranseevne og legger til rette for omstilling og vekst i konkurranseutsatt næringsliv. (...) Risikoen for at kronekursen styrker seg øker jo mer ekspansivt budsjettet er.»

Disse medlemmer viser til Thøgersen-utvalget, som regjeringen satte ned i 2014 for å vurdere handlingsregelen, og som leverte sin rapport i mai 2015. Utvalget tar til orde for en innfasing på om lag

5–8 mrd. kroner per år. Om regjeringens oljepengebruk for 2016 sier utvalgslederen:

«En impuls på 0,7 prosent er opplagt høyere enn det som er bærekraftig på sikt. Vår anbefaling var en mer bærekraftig oljepengebruk».

Videre sier Thøgersen:

«Problemet oppstår når den langsiktige trenden for oljepengebruk blir for høy. Da får vi den ulempen at oljepengebruken vil stige raskt og deretter falle raskt. Det er definitivt ikke en bane vi vil anbefale.»

Disse medlemmer viser til sjefsøkonom i DNB Markets, Øystein Dørum, som beskriver situasjonen slik:

«Kommende regjeringer vil bli straffet på to måter. For det første fordi handlingsrommet blir mindre. Dersom oljepengebruken fortsetter å øke som nå, vil man allerede om syv år måtte begynne å trappe ned oljepengebruken og derfor stramme til i budsjettene. For det andre fordi disse beregningene ikke tar hensyn til at utgiftene til pensjoner og helse vil fortsette å øke fremover, slik at innstrammingsbehovet blir enda større. Den økte pensjonsregningen vil inntreffe samtidig med at oljepengebruken må trappes ned.»

Disse medlemmer viser til at under regjeringen Stoltenberg II var veksten i økonomien høyere enn veksten i offentlig konsum, med unntak av finanskrisetåret 2009. Med denne regjeringen er situasjonen den motsatte. Til tross for valglofter om å gjøre Norge mindre oljeavhengig og krympe offentlig sektor, ser vi at Høyre/FrP-regjeringen legger opp til en underliggende utgiftsvekst og vekst i offentlig konsum som er større enn veksten i økonomien. Regjeringen setter fartsrekord i å øke oljeavhengigheten og har ifølge TV2 mer enn doblet antallet nye byråkrater som ansettes hver dag. Disse grepene kombineres med en svekking av inntektssiden.

Disse medlemmer viser til at dagens statsminister i valgkampen 2013 uttalte at «Høyre er ryggraden i ansvarlig pengebruk». Dagens Næringslivs Kjetil B. Alstadheim tok tak i påstanden i en kommentar etter budsjettframleggelsen i 2014:

«Høyres ryggrad er nå mer et sugerør enn i Oljefondet. Hver anledning brukes til å hente ut litt mer. Hver oppjusterte prognose er en unnskyldning for økt pengebruk, ikke en anledning som brukes til å holde litt igjen.»

En annen borgerlig avis, Aftenposten, skriver på lederplass 17. oktober:

«I opposisjon ville Høyre beskrevet denne mangelen på budsjett disiplin som uansvarlig. Den tærer på en sparekonto som trengs når eldrebølgen om få år gjør at offentlige utgifter skyter i været. Den undergraver fremtidige generasjoners krav på å få ta sin del i oljeformuen. Den bryter med ambisjonen om å gjøre

re innfasingen av oljepenger i norsk økonomi gradvis og forsiktig. Den fører, stikk i strid med Høyres ønsker, til at offentlige utgifter vokser betydelig raskere enn hele økonomien. Og den svekker de holdningene som har gjort at Norge gjennom tiår, på tross av oljerikdommen, har utvist et minimum av evne til disiplin og måtehold.»

Disse medlemmer ser med bekymring på den voldsomme økningen i oljepengebruk, delvis på grunn av risikoen for økt kronekurs og betydningen dette har for norske bedrifter, men også fordi det vil bli krevende å komme ned på et bærekraftig nivå etter fire år med Høyre/FrP-regjering. I budsjettet for 2015 foreslo samtlige opposisjonspartier på Stortinget å redusere oljepengebruken i forhold til regjeringens forslag. Dessverre ga samarbeidspartiene Kristelig Folkeparti og Venstre regjeringen flertall for pengebruken. Situasjonen for budsjettet for 2016 ble den samme, hvor samtlige opposisjonspartier foreslår redusert oljepengebruk, men hvor vi likevel ender opp med et budsjettforlik hvor regjeringen får flertall for et nivå som ikke er bærekraftig.

Disse medlemmer viser til at Arbeiderpartiet foreslår en redusert oljepengebruk på 4 mrd. kroner, sammenlignet med regjeringens forslag. Til tross for svært begrenset tid til å ta stilling til regjeringens endelige budsjettforslag, som også omfatter tilleggsproposisjonen, mener disse medlemmer det er rom for målrettede tiltak mot økende ledighet, sette kommunene bedre i stand til å løse sine oppgaver, og for å bygge landet, innenfor en lavere oljepengebruk. Regjeringen bør merke seg det tydelige signalet fra Stortinget om at de ikke alltid kan velge den enkleste løsningen ved å øke uttaket fra Pensjonsfondet.

ARBEID

Disse medlemmer viser til at arbeidskraften er vår viktigste ressurs. I Perspektivmeldingen 2013 antas nåverdien av framtidig arbeidsinnsats å utgjøre mer enn 80 pst. av nasjonalformuen. Realkapitalen utgjør 11 pst., mens finanskapital og petroleumsformuen bare utgjør 4 pst. hver. Selv om verdien av pensjonsfondet og de gjenværende petroleumsreservene er betydelige, er de altså beskjedne sammenliknet med inntektene som skapes i fastlandsøkonomien. Virksomheten i fastlandsøkonomien er hovedgrunnlaget for produksjon, sysselsetting og inntekt.

Disse medlemmer mener at nøkkelen til å løse finansieringsutfordringen ved framtidens velferdsstat ligger i å øke arbeidstilbudet, særlig gjennom å få flere i arbeid, flere heltidsstillinger og få flere til å stå lenger i jobb. Med regjeringen Stoltenberg II fikk vi på plass en bredt forankret pensjonsreform. Kun Fremskrittspartiet plasserte seg på utsiden av dette forliket. Reformen er utvilsomt den viktigste

som er gjennomført i Norge på tiår, og har langt større betydning for økt arbeidstilbud og langsiktige finanser enn samtlige påbegynte og planlagte reformer fra dagens regjering til sammen. I Rapport 22/2011 fra Statistisk sentralbyrå anslås reformen å øke antall utførte timeverk i 2050 med om lag 7 pst. Effekten av reformen vil, alt annet likt, kunne redusere inndekningens behovet til drøyt 2,5 pst.

Disse medlemmer viser til at grunnlaget for vår velstand er en kombinasjon av lav ledighet, høy sysselsetting og høy produktivitet. Vi har bak oss en periode med et særlig fordelaktig bytteforhold, som har gitt viktig bidrag til de siste års vekst. Etter at Høyre/FrP-regjeringen overtok, har arbeidsledigheten økt og vi har nå det høyeste antallet ledige i Norge på over 20 år. Samtidig har sysselsettingsgraden falt over tid, og utfordringen med å inkludere utsatte grupper i arbeidslivet har blitt større. Gjennom 70-tallet gjorde kvinner for alvor sitt inntog i det norske arbeidsmarkedet og brakte oss helt i verdenstoppen når det gjelder kvinnelig yrkesdeltakelse. Regjeringen Stoltenberg II anslo verdien av den ekstra arbeidskraften som følge av høyere kvinnelig sysselsettingsgrad i Norge sammenlignet med gjennomsnittet i OECD, til å utgjøre mer enn verdien av Statens pensjonsfond og alle kjente petroleumsreserver på sokkelen. Eksempelet viser den enorme betydningen arbeid for økt yrkesdeltakelse og inkludering har, også for norsk økonomi.

Disse medlemmer viser til at Norge nå opplever det høyeste antallet asylankomster noensinne. I tilleggsproposisjonen fra regjeringen legges det til grunn at det vil ankomme anslagsvis 33 000 asylsøkere i 2015 og i 2016. Asyltilstrømmingen kommer til å spille en betydelig rolle i Norge i tiår framover, i samfunnet, i statsfinansene, på arbeidsmarkedet. På kort sikt vil økt bosetting av flyktninger med lovlig opphold isolert sett bidra til å redusere den totale sysselsettingsgraden. Med økt aldring i befolkningen vil behovet for arbeidskraft øke. I dag er det i overkant av 2 personer over 66 år per 10 personer i alderen 20–66 år. I 2060 vil forholdet være om lag 4 per 10.

Disse medlemmer påpeker at om vi lykkes med integreringsarbeidet, kan de som flykter fra nød bli en viktig ressurs. Det er avgjørende å sikre rammer for mottak, saksbehandling, bosetting, integrering og yrkesdeltakelse tilpasset det store antallet som kommer. Det er nødvendig å se på mulige forenklinger i registrering og mottak av flyktninger, mulige tiltak for å få ned saksbehandlingstider og andre forbedringer som kan korte ned tiden fra ankomst til bosetting for dem som har krav på opphold, og rask og effektiv utsending av de som ikke har det. Dette vil bli et svært viktig arbeid i mange år fremover.

3. Statsbudsjettet 2016

3.1 Hovedtrekk og prioriteringer i budsjettet for 2016

3.1.1 *Sammendrag fra Prop. 1 S (2015–2016)* *Gul bok*

Norge er et land med store muligheter. Vi har en høyt utdannet befolkning og store naturressurser. Over tid er det særlig vekstevnen i fastlandsøkonomien som bestemmer velferdsutviklingen i Norge. Da er det en utfordring at mange står utenfor arbeidslivet og at veksten i produktiviteten er lavere enn før. Regjeringen vil derfor særlig prioritere tiltak som styrker arbeidslinjen og som bidrar til å skape et omstillingsdyktig, vekstkraftig og mangfoldig næringsliv. Regjeringen løser viktige oppgaver i dag og ruster Norge for fremtiden.

Petroleumsnæringen vil være viktig for norsk økonomi i tiår fremover, men den vil ikke fortsette å trekke opp aktiviteten i fastlandsøkonomien, snarere tvert imot. Det er behov for omstilling for å legge til rette for nye arbeidsplasser i privat, konkurranseutsatt sektor. Dette budsjettet fremmer omstilling på bred front gjennom lavere skattenivå og et bedre skattesystem, økt satsing på infrastruktur og kunnskap. Samtidig er det et ekspansivt budsjett som er godt tilpasset den aktuelle konjunktursituasjonen. Norsk økonomi er nå inne i en lavkonjunktur. Mange mister jobben i de næringer og landsdeler som berøres sterkest av at oljeprisen har falt. Regjeringen vil styrke innsatsen for arbeid, aktivitet og omstilling. Regjeringen forsterker den finanspolitiske innsatsen i budsjettet for 2016 med særskilte tiltak for økt sysselsetting.

For 2016 ventes en moderat vekst i fastlandsøkonomien på 1 3/4 pst. Dette er litt opp fra en anslått vekst på rundt 1 1/4 pst. i år. Anslagene er usikre. Fallet i oljeprisen siden i fjor sommer viser at utsiktene for norsk økonomi raskt kan endre seg. Selv om sysselsettingen fortsetter å vokse, blir arbeidsmarkedet gradvis mindre stramt. Så langt har arbeidsledigheten først og fremst steget i fylker på Sør- og Vestlandet med sterk tilknytning til oljenæringen, mens den har falt eller vært uendret i flertallet av de øvrige fylkene. Omslaget i etterspørselen fra oljenæringen vil kreve omstillinger.

Innenfor handlingsregelens langsiktige rammer skal den offentlige pengebruken tilpasses situasjonen i økonomien. Regjeringen foreslår å bruke 194 mrd. kroner av oljeinntektene i 2016. Dette innebærer en økt bruk av oljeinntekter som svarer til 0,7 pst. av trend-BNP for Fastlands-Norge. Det tilsvarer 2,8 pst. av Statens pensjonsfond utland ved inngangen til året.

Regjeringen legger vekt på hvordan oljepengene brukes. Stortinget har understreket at økningen i bru-

ken av petroleumsinntekter bør rettes inn mot tiltak som kan øke produktiviteten, og dermed vekstevnen, i økonomien. Satsing på infrastruktur, utdanning og forskning er viktig for å få en mer velfungerende økonomi. Brede skattelettelser kan stimulere til sparing og høyere arbeidstilbud. Regjeringen følger opp innstillingen fra Skatteutvalget ved å legge fram en egen melding med forslag til skattereform.

Regjeringen har i budsjettet for 2016 prioritert tiltak som fremmer arbeid, aktivitet og omstilling. Regjeringens hovedprioriteringer er:

- Økt velferd i kommunene.
- Helseområdet styrkes betydelig.
- Landet bygges med et kraftig løft for samferdsel.
- En stor satsing på kunnskap for å gi muligheter for alle og styrke konkurransekraften.
- Trygghet i hverdagen og styrket beredskap ved økt satsing på justissektoren.
- Tiltakspakke for økt sysselsetting.

Regjeringen vil forvalte skattebetalernes penger med respekt og motarbeide sløsing med offentlige midler. Regjeringen vil derfor videreføre avbyråkratiserings- og effektiviseringsreformen i 2016. Kravet om mindre byråkrati og mer igjen for pengene frigjør ressurser til prioriterte formål.

Det vises til Prop. 1 S (2015–2016) Gul bok for nærmere redegjørelse for regjeringens forslag til budsjett og hovedprioriteringer i 2016.

3.1.2 *Sammendrag fra Prop. 1 S Tillegg 1* *(2015–2016)*

Tilstrømmingen av asylsøkere til Norge har økt sterkt de siste månedene. Norge mottok flere asylsøknader i september alene enn i hele første halvår. Tilstrømmingen har vært vesentlig større enn det som er lagt til grunn for Gul bok 2016. I Gul bok varslet regjeringen at den ville komme tilbake til Stortinget med et tilleggsnummer til 2016-budsjettet med grunnlag i oppdaterte anslag for asylankomster og annen informasjon.

Dette tilleggsnummeret redegjør for situasjonen og gir oppdaterte anslag for ankomst av asylsøkere til Norge. Med det utgangspunktet angis behovet for økte bevilgninger på berørte områder. Oppdaterte anslag viser at bevilgningsbehovet innenfor asyl- og innvandringsområdet samlet sett vil øke med 9,5 mrd. kroner fra det som er lagt fram i Gul bok. Regjeringen foreslår at dette i all hovedsak dekkes inn gjennom reduserte utgifter, reduserte skattelettelser og omdisponeringer innenfor bistandsrammen, slik at oljepengebruken i statsbudsjettet for 2016 ikke endres vesentlig sammenlignet med forslaget som ble lagt fram 7. oktober.

Det vises for øvrig til nærmere omtale i tilleggsnummeret.

3.1.3 Komiteens merknader

3.1.3.1 AVTALE MELLOM HØYRE, FREMSKRITTSPARTIET, KRISTELIG FOLKEPARTI OG VENSTRE OM STATSBUJSJETTET FOR 2016

Komiteens flertall, medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet, Kristelig

Folkeparti og Venstre, viser til budsjettforliket inngått mellom partene 23. november 2015. Flertallet viser til at forliket medfører følgende endringer sammenlignet med regjeringens forslag til statsbudsjett for 2016:

				Samarbeidspartiene	
Hovedinnretning				2016	
Beskrivelse				Påløpt endring	Bokført endring
Arbeid, aktivitet og omstilling				1 187 963 000	821 369 000
Sosialt sikkerhetsnett				821 100 000	613 100 000
Klima og miljø				1 345 200 000	1 345 200 000
Distrikt				679 200 000	679 200 000
Netto bistandsøkning				2 500 000 000	2 500 000 000
SUM				6 533 463 000	5 958 869 000
Netto inndekning				2016	
Beskrivelse				Påløpt endring	Bokført endring
Netto grønne skatter og avgifter				2 289 000 000	1 920 000 000
Sosial profil, netto andre skatte- og avgiftsendringer (minus=lettelser)				-1 050 000 000	-842 000 000
Reduserte utgifter og økte utbytter				4 880 869 000	4 880 869 000
SUM				6 119 869 000	5 958 869 000
Grønt skifte				2016	
Beskrivelse				Påløpt endring	Bokført endring
Grønt skattesifte, økte skatter og avgifter				3 789 000 000	3 310 000 000
Grønt skattesifte, reduserte skatter og avgifter				1 500 000 000	1 390 000 000
SUM grønt skattesifte				5 289 000 000	4 700 000 000
Sum utgiftsøkninger og skattelettelser				9 513 463 000	8 608 869 000
Sum utgiftsreduksjoner og skatteøkninger				9 099 869 000	8 608 869 000
SUM				18 613 332 000	17 217 738 000
Arbeid, aktivitet og omstilling				2016	
Dep.	Kap.	Post	Beskrivelse	Påløpt endring	Bokført endring
KD	225	71	Norsk kulturskoleråd	3 000 000	3 000 000
KD	225	74	Tilskudd til First Scandinavia, Bodø	2 500 000	2 500 000
KD	226	22	Videreutdanningsløft, ikke-kvalifiserte	100 000 000	50 000 000
KD	226	63	Tidlig innsats i skolen gjennom økt lærertetthet fra 1.–4. trinn fra 1. august 2016. Innretning etter nærmere avtale.	320 000 000	320 000 000

				Samarbeidspartiene	
KD	226	71	Teknisk senter, Lister/Flekkefjord: Senter for realfag og teknologi	750 000	750 000
KD	226	71	Vitenparken, Campus Ås	3 000 000	3 000 000
KD	227	74	Signo, Internat	2 000 000	2 000 000
KD	228	71	Tilskudd til Oslo By Steinerskoles musikklinje (likebehandling)	2 100 000	2 100 000
KD	231	70	Tiltak for svømming i barnehager	15 000 000	15 000 000
KD	253	70	Økt bevilgning til folkehøyskoler	10 000 000	10 000 000
KD	255	72	Dokumentasjonssenter for krigsseilere	1 500 000	1 500 000
KD	260	50	250 master studieplasser hvorav 50 i informatikk	110 000 000	18 200 000
KD	260	50	94 nye stipendiat-/rekrutteringsstillinger (doktorgradsstipendiat eller post-doc), nettopost, offentlige	109 886 000	36 628 000
KD	260	50	Nybygg til SEARCH ved NMBU Høyland, Rogaland	8 000 000	8 000 000
KD	260	50	Offentlig andel av 300 bachelor studieplasser hvorav 50 i informatikk	151 000 000	15 300 000
KD	260	50	Studieplasser og opptaksprøver, Høyskolen i Østfold, scenografi	1 120 000	560 000
KD	260	70	6 nye stipendiat-/rekrutteringsstillinger (doktorgradsstipendiat eller post-doc), nettopost, private	7 014 000	2 338 000
KD	260	70	Privat andel av 300 bachelor studieplasser hvorav 50 i informatikk	11 800 000	1 200 000
KD	281	70	Høyskolesenteret, Kristiansund	4 000 000	4 000 000
KD	281	70	Læremidler til fagskoler	5 000 000	5 000 000
KUD	315	72	Tilskudd/kompensasjonsordning for utgifter til politi mv. ved idrettsarr. for barn og unge	2 500 000	2 500 000
KUD	315	86	Generell tilskuddspost til internasjonale sykkelritt i Norge	5 000 000	5 000 000
KUD	320	78	Melahuset, drift	2 500 000	2 500 000
KUD	321	73	Kunstnerstipend	8 400 000	8 400 000
KUD	321	74	Kunstnerstipend	500 000	500 000
KUD	322	78	Museumspedagog, Kunstmuseet i Namsos	1 000 000	1 000 000
KUD	323	55	Musikkensemble og kor i det frie kulturfelt	5 000 000	5 000 000
KUD	326	55	Norsk kulturfond, litteraturformål	7 500 000	7 500 000
KUD	328	70	Lysbuen museum	1 000 000	1 000 000
KUD	328	78	Jødisk Museum, Oslo (1 mill.), Trondheim (0,75 mill.)	1 750 000	1 750 000
KUD	329	1	Skeivt Arkiv	5 000 000	5 000 000
KUD	335	71	Produksjonstilskudd	5 000 000	5 000 000
KUD	340	1	Omstillingsmidler, Den norske kirke	6 000 000	6 000 000
KUD	340	71	Sjømannskirken	2 000 000	2 000 000
KUD	341	70	Andre tros- og livssynssamfunn	1 376 000	1 376 000
KUD	342	60	Rentekompensasjon, kirkebygg	242 000	242 000
JD	400	23	Basisfinansiering, Center for Cyber and Information Security	5 000 000	5 000 000

				Samarbeidspartiene	
JD	440	1	Det opprettes 2 nye senter til bekjempelse av arbeidslivskriminalitet	6 000 000	6 000 000
JD	440	1	Dyrepoliti, 1 ny enhet i Rogaland	2 900 000	2 900 000
KMD	520	70	Partistøtte	10 000 000	10 000 000
KMD	572	60	Økt lærlingtilskudd med 2500 kroner per kontrakt	49 000 000	49 000 000
KMD	581	77	Kompetansetilskudd til bærekraftig bolig- og byggkvalitet	2 000 000	2 000 000
ASD	605	1	Det opprettes 2 nye senter til bekjempelse av arbeidslivskriminalitet	6 000 000	6 000 000
ASD	640	1	Det opprettes 2 nye senter til bekjempelse av arbeidslivskriminalitet	6 000 000	6 000 000
ASD	640	1	Styrke Arbeidstilsynets innsats knyttet til varsling	5 000 000	5 000 000
HOD	701	70	Basisfinansiering, Center for Cyber and Information Security	2 000 000	2 000 000
BLD	871	73	Likestillingssenter	2 000 000	2 000 000
NFD	900	77	Sett Sjøbein	2 500 000	2 500 000
NFD	900	79	Mechatronic Innovation Lab	20 000 000	20 000 000
NFD	920	50	Næringsrettet forskning	40 000 000	40 000 000
LMD	1115	1	Dyrepoliti, 1 ny enhet i Rogaland	1 000 000	1 000 000
SD	1360	1	Borg Havn, vedlikehold	10 000 000	10 000 000
KLD	1429	72	Sikring av gruver ved Stiftelsen Vigsnes Gruvemuseum	2 500 000	2 500 000
FIN	1618	1	Det opprettes 2 nye senter til bekjempelse av arbeidslivskriminalitet	6 000 000	6 000 000
FD	1719	71	Tilskudd til det frivillige skyttervesen	500 000	500 000
NFD	2421	51	Avsetning for nytt såkornfond lokalisert i Agder/Telemark	44 625 000	44 625 000
NFD	2421	53	Risikoavlastning for nytt såkornfond lokalisert i Agder/Telemark	22 500 000	22 500 000
NFD	2426	70	SIVA. Inkubator- og innovasjonsprogram	20 000 000	20 000 000
Sum				1 187 963 000	821 369 000

Distrikt				2016	
Dep.	Kap.	Post	Beskrivelse	Påløpt endring	Bokført endring
KUD	320	79	Kristiansund kirke, kunst, kulturfestival	1 500 000	1 500 000
KUD	324	71	Hordaland Teater	2 500 000	2 500 000
KUD	324	78	Teaterhuset Avant Garden, Trondheim	2 500 000	2 500 000
KUD	328	78	Sunnmøre Museum	1 000 000	1 000 000
KUD	335	75	Tilskudd til samiske aviser	2 000 000	2 000 000
KMD	551	60	Regionale utviklingsmidler	54 200 000	54 200 000
KMD	551	61	Næringsretta midler	70 000 000	70 000 000
KMD	571	60	Reversering av skatteoppkreverreformen (netto)	207 500 000	207 500 000
KMD	571	64	Omstillingsmidler Tinn kommune	5 000 000	5 000 000
KMD	572	60	Tapskompensasjon, fylkeskommuner	60 000 000	60 000 000
NFD	919	75	Tilskudd til næringstiltak i fiskeriene (føringstilskudd)	10 000 000	10 000 000

				Samarbeidspartiene	
LMD	1138	70	Støtte til dyrevernorganisasjoner (NOAH 500 000, Dyrevernalliansen 100 000)	600 000	600 000
LMD	1115	1	Økt tilskudd til mattilsynet for kontroller av oppdrettsanlegg	10 000 000	10 000 000
LMD	1138	70	Støtte til organisasjoner, LMD (reversering av kutt)	5 000 000	5 000 000
LMD	1139	71	Støtte til hestesenter	1 500 000	1 500 000
LMD	1149	71	Tilskudd til tømmerkaier langs kysten	22 500 000	22 500 000
LMD	1149	72	Tilskudd til trebaserte innovasjonsprogrammer	19 500 000	19 500 000
SD	1320	62	Skredsikring fylkesveier	75 000 000	75 000 000
SD	1360	60	Tilskudd til kommunale fiskerihavner	40 000 000	40 000 000
SD	1380	71	Tilskudd bredbåndsutbygging	75 000 000	75 000 000
KLD	1429	77	Tilskudd til verdiskapingsarbeid på kulturminneområdet	3 000 000	3 000 000
OED	1820	73	Utjevning av overføringstariffene	10 000 000	10 000 000
OED	1820	74	Telemarkskanalen	900 000	900 000
				679 200 000	679 200 000

Sosialt sikkerhetsnett				2016	
Dep.	Kap.	Post	Beskrivelse	Påløpt endring	Bokført endring
UD	100	71	Oslo Freedom Forum	2 000 000	2 000 000
KD	225	64	Opplæring av enslige asylsøkere i omsorgssenter (reversering av kutt)	35 500 000	35 500 000
KD	226	21	Utvidet forsøk med gratis deltids plass i SFO. Utvides til skoler i Drammen, Stavanger og Trondheim + flere i Oslo	20 000 000	20 000 000
KD	270	74	Tiltak for å bedre psykisk helse for studenter	5 000 000	5 000 000
JD	440	1	Midler til bemanning ved Statens Barnehus (20 mill. kr); Midler til politiet til etterforskere og påtalejurister som skal etterforske vold og overgrep mot barn, samt midler til avhørere ved Statens Barnehus (20 mill. kr)	40 000 000	40 000 000
JD	440	70	Humanitære tiltak rettet mot EØS-borgere	10 000 000	10 000 000
JD	470	72	Tilskudd til spesielle rettshjelpstiltak: Oslo kommune fri rettshjelp (2 mill.), JussBuss (1 mill.), NOAS (1,5 mill.), Gatejuristene i Oslo (1 mill.), Gatejuristene i Tromsø, Bergen, Trondheim, Kr.sand, Stavanger og Hamar (250 000 hver), Krisesentre (1 mill.) og Tilskudd for lengeværende barn (1 mill.)	10 000 000	10 000 000
JD	490	21	Bemanning og barnefagligkompetanse i mottak EMA over 15 år	50 000 000	50 000 000
JD	490	71	Aktivitetstilbud for barn i mottak	10 000 000	10 000 000
KMD	571	60	Utvide ordningen med gratis kjernetid i barnehager til å også gjelde 3-åringer	52 000 000	24 000 000
ASD	621	63	Sosiale tjenester og tiltak for vanskeligstilte grupper på arbeidsmarkedet	5 000 000	5 000 000
HOD	702	21	Folkehelseiltak drikkevann	3 000 000	3 000 000

				Samarbeidspartiene	
HOD	714	70	Frivillig rusmiddelforebyggende innsats	15 000 000	15 000 000
HOD	733	21	Nasjonalt forsøk med kommunal rehabilitering i regi av Helsehuset Askim	5 000 000	5 000 000
HOD	761	63	Tilskuddsordning til drift av sengeenheter for alvorlig syke og døende	13 000 000	13 000 000
HOD	762	60	Nasjonal handlingsplan, diabetes	2 000 000	2 000 000
HOD	762	60	Økt bemanning helsestasjons- og skolehelsetjenesten	100 000 000	100 000 000
HOD	762	73	Abortforebyggende tiltak: Menneskeverd	1 500 000	1 500 000
HOD	765	72	Tilskudd til frivillige organisasjoner som driver forebyggende psykisk helsearbeid i kommunene	10 000 000	10 000 000
HOD	765	73	Fontenehus	7 500 000	7 500 000
HOD	765	73	Institutt for sjelesorg, Modum	500 000	500 000
HOD	781	79	Barn av rusavhengige, lavterskeltiltak	5 000 000	5 000 000
HOD	781	79	Pårørendesenteret i Stavanger	4 000 000	4 000 000
HOD	781	79	Tilskudd til Forandringsfabrikken/Psykiskhelse-Proffene	4 000 000	4 000 000
HOD	781	79	Økt rekruttering av blodgivere	2 000 000	2 000 000
BLD	821	71	Integreringsprosjekter i mottak i regi av frivillige org.	30 000 000	30 000 000
BLD	821	71	Tilskudd til Utrop (500 000), Samora (500 000.) MiR (100 000), OMOD (240 000), NOAS (660 000) og Stefanusalliansen	3 000 000	3 000 000
BLD	821	71	Økt tilskudd til Caritas	1 000 000	1 000 000
BLD	840	61	Tiltak mot vold og overgrep: Incest- og voldtekts-sentre	2 000 000	2 000 000
BLD	840	70	Tilskudd til voldsforebyggende tiltak: Alternativ til vold (ATV) 3,75 mill. kr i tillegg til videreføring av 2015-nivå, til økt drift	3 750 000	3 750 000
BLD	840	72	Alternativ til vold (ATV) 1,25 mill kr i tillegg til videreføring av 2015-nivå, til utvidet mandat. Tilskudd til drift av senter for voldsutsatte barn, øremerke 15 mill. kr av posten som nå blir på 21,25 mill. kr	9 050 000	9 050 000
BLD	842	1	Kapasitetsøkning i familievernets offentlige kontorer	10 000 000	10 000 000
BLD	842	70	Kapasitetsøkning i familievernets ideelle kontorer	4 000 000	4 000 000
BLD	846	61	Styrking av tilskuddsordningen mot barnefattigdom	10 000 000	10 000 000
BLD	846	61	Økt støtte til Ferie for alle (3 mill. kr) og Barnas stasjon (2 mill. kr)	5 000 000	5 000 000
BLD	854	60	Styrke det kommunale barnevernet	30 000 000	30 000 000
BLD	855	1	Rekruttering av fosterhjem	5 000 000	5 000 000
LMD	1138	70	Støtte til Matsentralen i Oslo	300 000	300 000
LMD	1138	70	Tilskudd til Nettverk for GMO-fri mat	1 500 000	1 500 000
SD	1330	60	Oppstart nasjonal TT-ordning for brukere med særlig behov (halvårsvirkning)	44 000 000	22 000 000
KLD	1420	77	Soppkontroll	2 500 000	2 500 000

				Samarbeidspartiene	
BLD	2530	71	Økt engangsstønad til fødsel og adopsjon. Satsen økes til 46 000 for barn født 1.1.2016 og senere.	8 000 000	8 000 000
ASD	2670	70	4000 kroner i økt pensjon fra 1. september for ens- lige alderpensjonister med minstepensjon	240 000 000	82 000 000
Sum				821 100 000	613 100 000

Klima og miljø				2016	
Dep.	Kap.	Post	Beskrivelse	Påløpt endring	Bokført endring
KD	285	53	Forskning, klima, miljø og miljøvennlig energi	20 000 000	20 000 000
NFD	925	1	Bestandsforskning, Havforskningsinstituttet	10 000 000	10 000 000
NFD	925	1	Tilskudd til forskning på lakselus	10 000 000	10 000 000
NFD	917	1	Fiskeridirektoratet, kontroll lakselus	7 500 000	7 500 000
NFD	925	1	Tilskudd til Norwegian Blue Forest Network	800 000	800 000
SD	1300	71	Tilskudd til Norsk elbilforening (1,5 mill.) og Trygg Trafikk (3,5 mill.)	5 000 000	5 000 000
SD	1320	30	Gang- og sykkelveier, riksvei	25 000 000	25 000 000
SD	1320	63	Gang- og sykkelveier, fylkesvei	75 000 000	75 000 000
SD	1330	61	Belønningsordning for kollektivtransport	275 000 000	275 000 000
SD	1350	23	Jernbane drift og vedlikehold	150 000 000	150 000 000
SD	1350	30	Jernbaneinvesteringer, mindre investeringspro- sjekter	275 000 000	275 000 000
SD	1351	70	Redusert pris på månedskort og årskort på NSB (20 % reduksjon)	41 400 000	41 400 000
KLD	1400	70	Frivillige miljøorganisasjoner	5 000 000	5 000 000
NFD	900	21	Atomavfall, Kjeller	10 000 000	10 000 000
KLD	1410	21	Miljøovervåkning, økologisk grunnkart	20 000 000	20 000 000
KLD	1420	21	Naturmangfold, kystsoneplanlegging, fremmede arter	15 000 000	15 000 000
KLD	1420	22	Kalking, villaks og vanndirektivet	62 500 000	62 500 000
KLD	1420	31	Tiltak i verneområder	15 000 000	15 000 000
KLD	1420	33	Nye nasjonalparker	5 000 000	5 000 000
KLD	1420	35	Nytt skogvern	75 000 000	75 000 000
KLD	1420	39	Opprydning, bl.a. Sandefjord havn	35 000 000	35 000 000
KLD	1420	61	Belønning av utslippskutt i kommunene, jf. ompri- oritering av den kommunale sysselsettingspakken	100 000 000	100 000 000
KLD	1420	71	Tiltak mot marin forsøpling	10 000 000	10 000 000
KLD	1420	78	Friluftstiltak	20 000 000	20 000 000
KLD	1420	82	Tiltak prioriterte arter og utvalgte naturtyper	10 000 000	10 000 000
KLD	1424	21	Mareano	5 000 000	5 000 000
KLD	1429	75	Tilskudd til fartøyvernssenter	3 000 000	3 000 000
KLD	1429	79	Verdensarv	10 000 000	10 000 000
KLD	1432	50	Kulturminnefondet	10 000 000	10 000 000
NFD	2421	76	Innovasjon Norge, miljøteknologiordning	40 000 000	40 000 000
Sum				1 345 200 000	1 345 200 000

				Samarbeidspartiene	
Økte bistandsposter				2016	
Dep.	Kap.	Post	Beskrivelse	Påløpt endring	Bokført endring
UD	140	1	Utenriksdepartementets administrasjon av utviklingshjelpen, Driftsutgifter	9 500 000	9 500 000
UD	141	1	Direktoratet for utviklingshjelp; Driftsutgifter	2 500 000	2 500 000
UD	150	78	Regionbevilgning for Afrika	110 000 000	110 000 000
UD	153	78	Regionbevilgning for Latin-Amerika	50 000 000	50 000 000
UD	160	1	Sivilt samfunn, Drift	12 000 000	12 000 000
UD	160	70	Sivilt samfunn	1 300 000 000	1 300 000 000
UD	162	70	Overgangsbistand	200 000 000	200 000 000
UD	163	70	Nødhjelp og humanitær bistand	50 000 000	50 000 000
UD	163	72	Menneskerettigheter	40 000 000	40 000 000
UD	165	1	Forskning, kompetanseheving og evaluering, drift	30 000 000	30 000 000
UD	165	70	Forskning	70 000 000	70 000 000
UD	165	71	Faglig samarbeid	40 000 000	40 000 000
UD	166	72	Internasj. miljøprosesser og bærekraftig utvikling	170 000 000	170 000 000
UD	166	74	Fornybar energi	200 000 000	200 000 000
UD	168	70	Kvinneres rettigheter og likestilling	30 000 000	30 000 000
UD	170	70	FNs utviklingsprogram (UNDP)	130 000 000	130 000 000
UD	170	71	FNs befolkningsfond (UNFPA)	20 000 000	20 000 000
UD	170	72	FNs barnefond (UNICEF)	30 000 000	30 000 000
UD	170	73	Verdens Matvareprogram (øke matproduksjon, forebygge sultkriser)	25 000 000	25 000 000
UD	170	74	FNs høykommissær for flyktninger	50 000 000	50 000 000
UD	170	76	FN og globale utfordringer (FN-sambandet og UNICEF Norge, infostøtte*)	31 000 000	31 000 000
UD	170	77	FNs Aidsprogram (UNAIDS)	20 000 000	20 000 000
UD	170	81	Internasjonal landbruksforskning	80 000 000	80 000 000
UD	170	82	UN Women	20 000 000	20 000 000
KLD	1482	73	Klima- og skogsatsingen	150 000 000	150 000 000
Sum				2 870 000 000	2 870 000 000

Reduserte utgifter og økte utbytter				2016	
Dep.	Kap.	Post	Beskrivelse	Påløpt endring	Bokført endring
FIN	41	45	Stortinget inv.	24 000 000	24 000 000
UD	118	70	Moderert satsing nordområdene	20 000 000	20 000 000
KD	226	21	Ungdomstrinn i utvikling	5 000 000	5 000 000
KD	226	21	Videreutdanning for PP-tjenesten	15 000 000	15 000 000
KD	230	1	Statped	5 000 000	5 000 000
KD	257	70	Program for basiskompetanse i arbeidslivet (BKA)	5 000 000	5 000 000
KD	260	50	Oppgradering av universitetsbygg	30 000 000	30 000 000
KD	283	50	Værradar Hafjell	5 000 000	5 000 000
KD	285	53	Stimuleringsmidler Horisont2020	2 000 000	2 000 000

				Samarbeidspartiene	
KMD	571	60	Redusert kommuneramme til dekning av bortfall kemnerreform	35 507 000	35 507 000
KMD	576	60	Omprioritering av den kommunale sysselsettingspakken til blant annet belønning av utslippskutt i kommunene	200 000 000	200 000 000
KMD	587	22	Direktoratet for byggkvalitet	2 000 000	2 000 000
KMD	595	21	Kartverket	1 500 000	1 500 000
ASD	605	70	Ordningen raskere tilbake	20 000 000	20 000 000
ASD	634	21	Forsøk tilretteleggingstilskudd arbeidssøkere	10 000 000	10 000 000
ASD	634	78	Arbeids- og utdanningsreiser	4 000 000	4 000 000
HOD	732	72	Basisbevilgning Helse Sør-Øst RHF, Redusert rehabilitering helsebygg	7 500 000	7 500 000
HOD	732	73	Basisbevilgning Helse Vest RHF, Redusert rehabilitering helsebygg	10 000 000	10 000 000
HOD	732	74	Basisbevilgning Helse Midt-Norge RHF, Redusert rehabilitering helsebygg	7 500 000	7 500 000
SD	1320	23	Drift og vedlikehold på vei	340 000 000	340 000 000
SD	1320	23	Tunnelsikring	100 000 000	100 000 000
SD	1320	30	Grunnerverv E18	100 000 000	100 000 000
SD	1320	30	Redusert fornying	150 000 000	150 000 000
SD	1330	75	Rentekompensasjon for bompengelån, endret innretning	300 000 000	300 000 000
SD	1360	1	Slepebåtberedskap, anbudskonkurranse har vist mindre bevilgningsbehov	18 000 000	18 000 000
SD	1360	21	Forsinket miljøløsning ubåtvraket U-864	10 000 000	10 000 000
KLD	1481	22	Kjøp av klimakvoter	70 000 000	70 000 000
FD	1719	1	Fellesutgifter og tilskudd til foretak under Forsvarsdepartementet	2 000 000	2 000 000
FD	1732	1	Redusert omfang på tiltakspakken for økt vedlikehold av fartøyer i Sjøforsvaret	18 500 000	18 500 000
FD	1760	45	Utsatt mellomløsning Ula-klassen	25 000 000	25 000 000
OED	1825	50	«Tilleggsbevilgningen» til ENOVA for transportformål – regjeringen har overoppfylt opptrappingen av klimafondet og bevilgningen kan reduseres uten konsekvenser for inngåtte avtaler*	18 000 000	18 000 000
OED	1840	70	Fullskala CCS, Gassnova SF	15 000 000	15 000 000
FIN	2309	1	Ymse	850 000 000	850 000 000
KMD	2412	21	Husbanken	1 500 000	1 500 000
ASD	2661	79	Aktivitetstilskudd til personer over 26 år	12 000 000	12 000 000
HOD	2751	72	Innsparing i medisinsk forbruksmateriell	27 000 000	27 000 000
NFD	3904	1	Økte gebyrinntekter Brønnøysundregistrene	10 000 000	10 000 000
NFD	5325	56	Tilbakeføring av tapsfondsmidler fra distriktsrettet låneordning	43 000 000	43 000 000
SD	5611	85	Økt utbytte NSB	170 000 000	170 000 000
SD	5618	85	Økt utbytte Posten	100 000 000	100 000 000
NFD	5656	85	Økt utbytte Argentum	250 000 000	250 000 000
NFD	5656	85	Økt utbytte Flytoget	43 600 000	43 600 000

				Samarbeidspartiene	
NFD	5656	85	Økt utbytte Mesta	50 000 000	50 000 000
NFD	5656	85	Økt utbytte Statkraft	1 445 000 000	1 445 000 000
div.	div.	div.	Effektiviseringsreform, øke med 0,1%	303 262 000	303 262 000
Sum				4 880 869 000	4 880 869 000

Reduserte bistandsposter				2016	
Dep.	Kap.	Post	Beskrivelse	Påløpt endring	Bokført endring
UD	160	70	Redusert støtte til tenketanker	15 000 000	15 000 000
UD	164	70	Redusert støtte til tenketanker	15 000 000	15 000 000
UD	164	71	ODA-godkjente land på Balkan	50 000 000	50 000 000
UD	164	72	Global sikkerhet, utvikling og nedrustning	90 000 000	90 000 000
UD	164	73	Andre ODA-godkjente OSSE-land	100 000 000	100 000 000
UD	170	75	FNs org. for pal. flyktninger (UNRWA)	25 000 000	25 000 000
UD	170	78	Bidrag til andre FN-org. (% av kontig.) Jf. ny post 83	25 000 000	25 000 000
UD	170	83	Verdens helseorganisasjon (var tidl. på post 76)	25 000 000	25 000 000
UD	171	70	Verdensbanken	25 000 000	25 000 000
Sum				370 000 000	370 000 000

Grønt skattesifte, økte skatter og avgifter				2016	
Dep.	Kap.	Post	Beskrivelse	Påløpt endring	Bokført endring
FIN	5501	70	Skattefri sats for kilometergodtgjørelse tjenestereiser settes ned til 3,80 kr/km for alle personbiler	250 000 000	204 000 000
FIN	5536	71	Grønn provenynøytral omlegging av engangsavgiften, økt CO ₂ -komponent	1 400 000 000	1 300 000 000
FIN	5536	71	Grønn provenynøytral omlegging av engangsavgiften, økt NO _x -komponent	100 000 000	90 000 000
FIN	5541	70	Økt el-avgift 1,5 øre	890 000 000	670 000 000
FIN	5542	71	Økt smøreoljeavgift med 5 %	5 000 000	5 000 000
FIN	5543	71	Økt svovelavgift med 5 øre	17 000 000	16 000 000
FIN	5548	70	Avgift på hydrofluorkarboner (HFK) og perfluorkarboner (PFK) økes med 20 kr/tonn CO ₂ -ekvivalenter	24 000 000	22 000 000
FIN	5549	70	Avgift på utslipp av NO _x økes med 1,50 kroner per kg	3 000 000	3 000 000
FIN	5561	70	Innføre avgift på flyreiser	1 100 000 000	1 000 000 000
Sum				3 789 000 000	3 310 000 000

Andre økte skatter og avgifter				2016	
Dep.	Kap.	Post	Beskrivelse	Påløpt endring	Bokført endring
FIN	5501	70	Fjerne skattefrihet for sluttvederlag	60 000 000	48 000 000
Sum				60 000 000	48 000 000

				Samarbeidspartiene	
Grønt skatteskifte, reduserte skatter og avgifter				2016	
Dep.	Kap.	Post	Beskrivelse	Påløpt endring	Bokført endring
FIN	5536	71	Grønn provenynøytral omlegging av engangsavgiften, redusert effektkomponent	850 000 000	790 000 000
FIN	5536	71	Grønn provenynøytral omlegging av engangsavgiften, bunnfradrag vektkomponent	650 000 000	600 000 000
Sum				1 500 000 000	1 390 000 000

Andre reduserte skatter og avgifter, sosial profil				2016	
Dep.	Kap.	Post	Beskrivelse	Påløpt endring	Bokført endring
FIN	5501	70	Trinnskatt, redusert sats trinn 1 til 0,44 pst. Innlagspunktet i trinn 1 økes med 1 000 kroner til 159 800 kroner. Skattefradraget for pensjonister settes til 29 880 kroner.	940 000 000	750 000 000
FIN	5501	70	Økt forsørgerfradrag, 2 000 kroner	65 000 000	50 000 000
FIN	5501	72	Heve grensen for lønnsoppgaveplikt i frivillige organisasjoner til 10 000 kroner	15 000 000	12 000 000
FIN	5501	72	Skattelette ved salg av landbrukseiendom innad i familien	65 000 000	65 000 000
FIN	5501	72	Økt grense for fradrag ved gaver til frivillige organisasjoner fra 20 000 til 25 000	15 000 000	5 000 000
FIN	5700	72	Øke grensen for når frivillige må betale arbeidsgiveravgift til 55 000 kroner per ansatt / 550 000 per organisasjon	10 000 000	8 000 000
Sum				1 110 000 000	890 000 000

Under streken				2016	
Dep.	Kap.	Post	Beskrivelse	Påløpt endring	Bokført endring
KD	2410	90	Lån i Lånekassen	25 700 000	25 700 000
NFD	2421	95	Egenkapital nytt såkornfond lokalisert i Agder/Telemark	127 500 000	127 500 000
Sum				153 200 000	153 200 000

Eventuelle endringer forutsetter enighet mellom alle de fire samarbeidspartiene i fagkomiteen.

Høyre, Fremskrittspartiet, Kristelig Folkeparti og Venstre er enige om følgende anmodningsforslag, merknader og annen tekst som en del av enigheten om statsbudsjettet for 2016.

Flertallet fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen forberede opprettelse av Fornybar AS («Greenfund»). Fondet skal sammen med private kunne investere i selskaper som utvikler og benytter grønn teknologi, herunder for eksempel fornybar energi, hydrogen, energilagring, transportløsninger med lave klimetrykk, reduksjon, fjerning,

transport og lagring av CO₂, energieffektive industriprosesser, og innrettet slik at selskapet forventes å gi markedsmessig avkastning over tid. Stortinget ber regjeringen utrede hvordan et slikt selskap kan operasjonaliseres når det gjelder investeringsmandat, organisering, budsjettering og om det vil virke utløsende på denne typen investeringer i lys av eksisterende virkemidler, samt om slike investeringer bør begrenses til Norge eller ha globalt mandat, og komme tilbake i revidert nasjonalbudsjett for 2016. Det tas sikte på at fondet over tid får en forvaltningskapital på 20 mrd. kroner.»

«Stortinget ber regjeringen i statsbudsjettet for 2017 fremme forslag om et grønt skatteskifte som en

del av oppfølgingen av innstillingen fra grønn skattekommisjon. Et slikt skifte skal innebære en økning av avgifter på utslipp av CO₂ motsvart av en sektorvis reduksjon av andre skatter og avgifter. Avgifts- og skatteomleggingen skal være av en størrelse som forsterker klimaforliket og gir betydelige reduksjoner i klimautslippene.»

«Stortinget ber regjeringen omdanne rentekompensasjonsordningen for bompengeselskaper for 2016 til en rentetilskuddsordning til de prosjektene som har vært gjennom lokalpolitisk behandling og/eller stortingsbehandling etter Prop. 119 S (2013–2014) om bl.a. overgangsordning for rentekompensasjonsordningen. Regjeringen bes snarest mulig og senest i statsbudsjettet for 2017 vurdere andre alternative innretninger for å oppnå lavere finansierings- og innkrevingskostnader i tråd med intensjonen i bompengereformen. Grunnlaget for å redusere beregningsteknisk rente og en vurdering av statlige lån til etablerte og nye bompengeprojekter inngår i vurderingen. Rentetilskuddsordningen vil for 2016 dermed gjelde for prosjekter som er fremlagt for Stortinget fra Prop. 119 S (2013–2014) til 21. november 2015. Nye bompengeproposisjoner må baseres på vurdering ovenfor.»

«Stortinget ber regjeringen legge frem forslag om hvordan man kan innføre redusert elavgift for dedikerte ladeanlegg for elektriske kjøretøy og fartøy i næring. Dette må vurderes i lys av EØS-rettslige forpliktelser.»

«Stortinget ber regjeringen vurdere hvordan elavgiften slår ut for produksjon av hydrogen til transportformål.»

«Stortinget ber regjeringen øke omsetningskravet for biodrivstoff fra 5,5 pst. til 7,0 pst. fra 1. januar 2017.»

«Stortinget ber regjeringen legge frem en plan for ytterligere opptrapping av omsetningskravet for biodrivstoff frem mot 2020. Planen skal legge opp til en overgang fra biodrivstoff basert på matvekster til mer avansert biodrivstoff med bedre bærekraft. Omsetningskravet for drivstoff til veitransport planlegges i denne forbindelse utvidet til å omfatte avgiftsfri diesel. Stortinget ber regjeringen komme tilbake med planen i forbindelse med statsbudsjettet for 2017.»

«Stortinget ber regjeringen stille krav om at alt biodrivstoff som omsettes i Norge, skal tilfredsstille EUs bærekraftskriterier.»

«Stortinget ber regjeringen, i forbindelse med at det blir innført veibruksavgift på naturgass fra 1. januar 2016, fremme forslag om en overgangsordning med unntak for veibruksavgift på naturgass brukt som supplement. Overgangsordningen foreslås innført i samband med revidert nasjonalbudsjett for 2016, om mulig med tilbakevirkende kraft til 1. januar 2016. Andelen naturgass som supplement settes til 30 pst. og fases gradvis ut, ned til 0 pst. frem mot 2025. Dette forutsetter et massebalanseprinsipp, slik det er for drivstoff for øvrig, hvor veibruksavgiften innberettes og innbetales per måned, men at det gjøres en etterberegning på hele året av faktisk levert andel biogass og naturgass. Det tas forbehold om EØS-rettslige problemstillinger.»

«Stortinget ber regjeringen gi en reduksjon i landingsavgiftene på 25 pst. for fly som bruker 25 pst. bærekraftig biodrivstoff. Regjeringen tar sikte på å erstatte denne ordningen med et omsetningskrav for bærekraftig biodrivstoff i flydrivstoff fra 1. januar 2018.»

«Stortinget ber regjeringen innføre krav om minimum 30 pst. miljøvekting ved alle offentlige anbud der det er relevant.»

«Stortinget ber regjeringen utarbeide krav om eller iverksette tiltak som gjør at alle nye offentlige kjøretøy og alle nye drosjer, ferjer, rutebåter og dieseltog benytter lav- eller nullutslippsteknologi når teknologien tilsier dette. Krav og tiltak skal være på plass innen 1. januar 2017. Regjeringen orienterer Stortinget om fremdrift i forbindelse med revidert nasjonalbudsjett for 2016. Det lages en egen strategi for Nordlandsbanen.»

«Stortinget ber regjeringen opplyse om ordningen med rettighetsbasert tilskudd/skattefradrag for ENØK-tiltak og gi en status i revidert nasjonalbudsjett for 2016 for hvilke tiltak som er/blir iverksatt for å få utnyttet rammen til denne ordningen.»

«Stortinget ber regjeringen i forbindelse med ny avtale og mandat for Enova rettighetsfeste støtten til offentlig tilgjengelig ladeinfrastruktur for elbil frem til 2020. Støtten vil ikke gjelde for privatpersoner. Enovas program for utrulling av hurtiglader i transportkorridorene mellom byene videreføres etter dagens prinsipper.»

«Stortinget ber regjeringen etablere en støtteordning for hydrogenfyllestasjoner i forbindelse med utarbeidelse av ny avtale og mandat for Enova.»

«Stortinget ber regjeringen sette av 100 mill. kroner til en belønningsordning til klimatiltak i kommunene som skal forvaltes av Miljødirektoratet. Ordningen kan innrettes slik at kommuner som fremmer gode klimatiltak, får midler til gjennomføring, etter gitte kriterier. Det legges opp til at ordningen skal ha en varighet på minst fem år og at midlene er overførbare.»

«Stortinget ber regjeringen utarbeide og sende på høring endringer i regelverket slik at hele produksjonen av strøm fra solceller i plusshus, ikke bare overskuddet man sender ut i strømmettet, inkluderes i ordningen med grønne sertifikater.»

«Stortinget ber regjeringen i forbindelse med revidert nasjonalbudsjett for 2016 komme tilbake med et konkret opplegg for å innføre 11 måneders studie-støtte med start i 2017 og opptrapping mot 2020.»

«Stortinget ber regjeringen i forbindelse med revidert nasjonalbudsjett for 2016 utrede forslag om differensiert oppholdsbetaling i SFO/AKS etter modell fra barnehagene.»

«Stortinget ber regjeringen utrede ulike modeller for skatteinsentiver/skattefradrag for langsiktige investeringer i oppstartsselskap bl.a. basert på det svenske investeraravdraget og den britiske SEIS-ordningen og legge dette frem for Stortinget i forbindelse med statsbudsjettet for 2017.»

«Stortinget ber regjeringen i statsbudsjettet for 2017 komme tilbake med en vurdering av kapasitetsbehovet for transplantasjoner.»

«Stortinget ber regjeringen vurdere om det bør innføres endring i rederiskatteordningen slik at fartøy som kvalifiserer for ordningen, skal kunne delta i arbeidet med å etablere, utvikle og vedlikeholde offshore vindmølleparker.»

«Stortinget ber regjeringen utvikle den gylne regel, slik at den sikrer at intensjonen med regelen følges opp i RHF-ene.»

«Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget i forbindelse med kommuneproposisjonen med en vurdering av hvordan det kan legges til rette for bruk av omsorgstilbud i frivillig sektor utenfor spesialisthelsetjenesten.»

«Stortinget ber regjeringen sørge for at det fastsettes regler for medikamentgjennomgang ved alle sykehjem.»

«Stortinget ber regjeringen gjennomgå forskrift om kompensasjon for produksjonstap etter pålegg om nedslakting av svinebesetninger grunnet påvisning av antibiotikaresistente bakterier (MRSA).»

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag til endring i barnehageloven § 12a slik at barn som fyller ett år senest innen utgangen av oktober det året det søkes om barnehageplass, etter søknad har rett til å få plass i barnehagen fra fylte ett år i samsvar med den loven med forskrifter. Barn født før 1. september skal få plass innen utgangen av august som i dag.»

«Stortinget ber regjeringen fortløpende vurdere behovet for å øke rammen til Husbanken.»

«Stortinget ber regjeringen vurdere om dagens regelverk og tolkningspraksis når det gjelder moms-kompensasjon og avgrensning for utleieboliger er hensiktsmessig og godt nok samordnet med tanke på å sikre like konkurransevilkår for offentlige og private utleiere, som leier ut til vanskeligstilte på boligmarkedet.»

«Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget i statsbudsjettet for 2017 med vurdering av hvordan en kan sikre fortsatt god utvikling og aktivitet for lokalkringkasterne.»

«Stortinget ber regjeringen utrede konsekvensene av å utvide ordningen med skattefradrag for gaver gitt til frivillige organisasjoner til også å omfatte stiftelser som ikke mottar offentlig støtte i forbindelse med statsbudsjettet for 2017.»

«Stortinget ber regjeringen sørge for en gjennomgang av Statskog SFs ordinære skogeiendommer for verneverdig skog, og legge til rette for at verneverdig skog i deres eie kan vernes etter naturmangfoldloven.»

«Stortinget ber regjeringen vurdere hvordan kommunene kan få flere verktøy for å håndtere lokal luftforurensning som følge av biltrafikk m.m. i perioder der luftforurensningsverdiene overskrider eller er i fare for å overskride grenseverdiene angitt i forurensningsforskriftens kapittel 7 om lokal luftkvalitet.»

«Stortinget ber regjeringen vurdere behovet for økte bevilgninger til Redningsselskapet i revidert nasjonalbudsjett for 2016.»

«Stortinget ber regjeringen spesielt rette innsats mot karbonrike skogtyper, eksempelvis innenlands

våtmarksskoger, torvmyrsskoger og mangroveskoger innenfor en ramme på minst 30 mill. kroner.»

«Stortinget ber regjeringen i forbindelse med at Stortingets anmodningsvedtak nr. 604 fra behandlingen av Meld. St. 12 (2014–2015) Utviklingsplan for kapasitet i kriminalomsorgen, jf. Innst. 305 S (2014–2015), besvares, foreta en kvalitetssikring av planer, kostnader og samfunnsøkonomisk nytte med tanke på utbygging av Vik fengsel i Sogn.»

«Stortinget ber regjeringen komme tilbake i Finansmarknadsmeldinga 2016 med en vurdering av kriteriene i EØS-regelverket for vekting av kommunelån ved beregning av kapitalkrav for banker og forsikringsselskaper.»

Flertallet er videre enig om følgende merknader:

Nærings- og fiskeridepartementet har anslått Statkrafts utbyttegrunnlag til 1,7 mrd. kroner. Regjeringen har likevel ikke foreslått å budsjettere med utbytte fra selskapet ettersom det i Prop. 40 S (2014–2015) og Innst. 108 S (2014–2015) er lagt til grunn at Statkraft skal tilføres 5 mrd. kroner gjennom reduserte utbytter i årene 2016–2018 utover hva dagens utbyttepolitikk tilsier. Flertallet er enige om at Statkraft ikke tilføres 5 mrd. kroner gjennom reduserte utbytter for perioden 2016–2018, slik det er lagt til grunn i Prop. 40 S (2014–2015) og Innst. 108 S (2014–2015). Flertallet viser til at det i Prop. 40 S (2014–2015) ble vist til at investeringene utenfor Norge innebar en annen risikoprofil og har vist varierende lønnsomhet. Dette er også illustrert ved nedskrivninger som reduserer utbyttegrunnlaget. Flertallet imøteser regjeringens videre arbeid med å sørge for at avkastningen fra de norske vannkraftressursene tilfaller fellesskapet. Det vil være opp til selskapet å ta stilling til hvordan investeringsplanen skal tilpasses de finansielle rammene, men det legges til grunn at fornybar kraft i Norge prioriteres.

Flertallet viser til at regjeringen som et kostnadsdempende tiltak foreslår at antall timer norskopplæring som tilbys asylsøkere i mottak reduseres fra 250 timer til 175 timer. Flertallet peker på at personer som åpenbart ikke skal ha opphold heller ikke vil ha det samme behovet for opplæring, og mener at det bør være mulig å differensiere sterkere mellom asylsøkere i mottak når det gjelder graden av norskundervisning ved den praktiske tilrettelegging i mottakene. Flertallet ønsker derfor at det gis en nærmere vurdering av en slik differensiering i revidert nasjonalbudsjett 2016.

Flertallet viser til at Produktivitetskommisjonen vil levere sin endelige rapport i februar 2016. Produktivitet i offentlig sektor er et av områdene den

ser særskilt på. På denne bakgrunn ber flertallet regjeringen om å komme med konkrete forslag til oppfølging av kommisjonens rapport, spesielt for å redusere byråkrati og effektivisere staten, i revidert nasjonalbudsjett 2016.

Flertallet er opptatt av at ressursene i politiet skal fordeles på en måte som gjør at alle tjenestesteder og driftsenheter settes i stand til å oppfylle nærpolitireformens intensjon om mer tilgjengelige politiresurser, både i de store byene og i distriktene. Flertallet ber derfor regjeringen, innenfor rammen til Politidirektoratet, å prioritere ressursene slik at tjenestested i hele landet sikres en minimumsbemanning både hva gjelder polititjenestemenn og personell for å ivareta sivil rettspleie.

Flertallet er enige om å be regjeringen sette ned et utvalg som skal vurdere en omorganisering av det statlige digitaliseringsansvaret slik at en sikrer en sterkere samordning mellom sektorer og med kommunene. Spesielt skal det vurderes om den danske måten å organisere dette på er riktig for Norge. Regjeringen orienterer Stortinget om status for arbeidet innen sommeren 2016.

Flertallet viser til at politiet de siste årene har samlet sin oppgaveløsning innenfor oppholdssaker på utlendingsfeltet i større driftsenheter. Formålet har vært å sikre bedre ressursutnyttelse og robuste fagmiljøer med god kvalitet på tjenestene. Flertallet er enige i at dette i regelen sikrer bedre kvalitet på saksbehandlingen. Ulempen med dette er at mange lokalmiljø er fratatt anledningen de tidligere hadde til å registrere utenlandske sesongarbeidere på en grei og enkel måte. Dette gjør at arbeidsgivere i distriktene må bruke uforholdsmessig mye tid og ressurser på registreringsprosessen. Flertallet ber regjeringen vurdere hvordan en forenklet registreringsprosess kan delegeres til lokale lensmannskontorer eller andre myndigheter.

Flertallet viser til at en rekke europeiske land har betydelige ambisjoner om å styrke egen økonomiske vekst ved å legge til rette for ny næringsutvikling basert på fornybare bioressurser. OECD har anslått at bioøkonomien vil være et bærende element for Europas økonomi før 40 år er gått. Flertallet ber om at regjeringen i forbindelse med revidert nasjonalbudsjett 2016 foretar en vurdering av om offentlige kapitalinstrumenter i tilstrekkelig grad kanaliserer offentlig og privat risikokapital til nyetableringer som styrker norsk bioøkonomi, og vurdere på hvilke måter offentlig og privat risikokapital mest mulig effektivt kan stimulere til investeringer og realisering av nye industrikonsepter innen bioøkonomien.

Flertallet viser til at arbeidet med prosjektering av Samien Sitje er igangsatt men ikke ferdigstilt. Flertallet forutsetter at regjeringen følger frem-

driften nøye og informerer Stortinget om fremdrift i revidert nasjonalbudsjett 2016.

Flertallet viser til det pågående arbeidet for å finne private interessenter til legging av fiberkabler. Regjeringen og EKOM-myndigheten vil arbeide for å fjerne eventuelle hindre for utbygging av ytterligere transportnettkapasitet innenfor Norge og ut av landet. Regjeringen vil legge til rette for at det etableres fiberkabler sammen med strømkabler der dette anses å være samfunnsøkonomisk lønnsomt.

Flertallet er enige om en ytterligere styrking og øremerking av enkelte organisasjoner utover det som ble bevilget til disse over tilskuddsordningen for innværende år på kap. 765 post 72: Gatehospitalet i Oslo (ytterligere 14 mill. kroner), etablering av Gatehospitalet i Bergen (20 mill. kroner), Evangeliesenteret (ytterligere 8 mill. kroner), P22 (ytterligere 4 mill. kroner), Snakk om mobbing/Blå Kors (ytterligere 1,5 mill. kroner) og Kompasset/Blå Kors (ytterligere 0,5 mill. kroner).

Flertallet er videre enige om å øremerke bevilgninger til følgende formål:

- Kap. 765, post 72 Stiftelsen Kraft (1,5 mill. kroner),
- Kap. 765, post 72 Sammen om nøden (2 mill. kroner),
- Kap. 765, post 72 No Limitation (1,5 mill. kroner),
- Kap. 732, post 78 Tromsøundersøkelsen (7 mill. kroner),
- Kap. 733, post 70 Dødehavsklinikken (10 mill. kroner),
- Kap. 762, post 60 Blindeforbundet (3 mill. kroner),
- Kap. 780, post 50 Demensforskning (20 mill. kroner),
- Kap. 783, post 79 Regionale helseforetak, sosialpediaterstilling på alle barneavdelingene i alle RHF-ene (45 mill. kroner).

Flertallet viser til øvrige avtalepunkter

OPPFØLGINGEN AV GRØNN SKATTEKOMMISSJON

Flertallet er enige om et organisert samarbeid i oppfølgingen av grønn skattekommissjon og om gjennomføringen av det grønne skattesiftet. Dette skal skje gjennom en arbeidsgruppe mellom partiene med representasjon fra Statsministerens kontor og Finansdepartementet. Resultatet av gruppens arbeid skal forelegges partilederne. Arbeidet skal starte opp

tidlig i 2016 slik at det kan være premissgivende når regjeringen fatter sine budsjettvedtak.

OMLEGGING AV ENGANGSAVGIFTEN I GRØNN RETNING

Engangsavgiften legges om i tråd med samarbeidspartienes enighet om prinsipper for nye bilavgifter. Dette innebærer en engangsavgift hvor det legges mer vekt på å straffe utslipp av både NO_x og CO₂, og hvor effektkomponenten fases ut over to år. Vektkomponenten er redusert blant annet gjennom et bunnfradrag. Engangsavgiften legges om innenfor en provenynøytral ramme.

CO₂-komponenten endres som følger:

- Redusere alle innslagspunkt i CO₂-komponenten med 10 gram. Grenser for fradrag nedjusteres tilsvarende.
- Nedjustere innslagspunkt for to høyeste satser med ytterligere 10 gram.
- Øke positive CO₂-satser med 10 pst.

NO_x-komponenten endres som følger:

- Øke satsen for personbiler med 20 pst.
- Øke satsen for varebiler klasse 2 mv. (avgiftsgruppe B) fra en andel på 30 pst. til 50 pst. av satsen for personbiler.

Vektkomponenten endres som følger:

- Heve innslagspunkt for laveste sats fra 0 til 150 kg.
- Redusere alle satser med 5 pst.

Effektkomponenten endres som følger:

- Redusere alle satser med 50 pst.

Satsene blir som følger:

Tabell 1. Satser og innslagspunkt i effektkomponent

Dagens system		Ny innretning
Grense kW	Kr per kW	Kr per kW
0	0,00	0,00
70	251,17	125,59
100	727,34	363,67
140	1800,02	900,01

Innslagsgrenser og satser som er endret, er markert med uthevet skrift.

Tabell 2. Satser og innslagspunkt i vektkomponent

Dagens system		Ny innretning	
Grense kg	Kr per kg	Grense kg	Kr per kg
0	40,08	150¹⁾	38,08
1150	87,38	1150	83,01
1400	174,78	1400	166,04
1500	203,27	1500	193,11

¹⁾Innebærer at innslagspunkt for laveste sats heves til 150 kg.

Innslagsgrenser og satser som er endret, er markert med uthevet skrift.

Tabell 3. Satser og innslagspunkt i CO₂-komponent

Dagens system		Ny innretning	
Grense gram/km	Kr per gram/km	Grense gram/km	Kr per gram/km
0	-1 081,03	0	-1 081,03
50	-918,82	40	-918,82
105	815,24	95	896,76
120	821,53	110	903,68
160	1 915,14	140	2 106,65
230	3 074,69	210	3 382,16

Innslagsgrenser og satser som er endret, er markert med uthevet skrift.

NO_x-sats per mg/km for personbiler øker fra 48,29 kroner til hhv. 57,95 kroner.

For kjøretøy som ikke kan dokumentere CO₂-utslipp, beregnes avgiften ut fra slagvolum. Det gjøres endringer i slagvolum-komponentene som er tilnærmet like store som i CO₂-komponenten.

Tabell 4. Anslått fordeling av provenyeffekten på komponenter med ny innretning

				Ny innretning	
				Påløpt	Bokført
FIN	5536	71	Grønn provenynøytral omlegging av engangsavgiften – økt CO ₂ -komponent	1 400	1 300
FIN	5536	71	Grønn provenynøytral omlegging av engangsavgiften – økt NO _x -komponent	100	90
FIN	5536	71	Grønn provenynøytral omlegging av engangsavgiften – redusert vekt-komponent	-850	-790
FIN	5536	71	Grønn provenynøytral omlegging av engangsavgiften – redusert effekt-komponent	-650	-600
FIN	5536	71	Grønn provenynøytral omlegging av engangsavgiften – samlet endring	0	0

Restverdigaranti for 18 nye togsett i NSB, utover regjeringens forslag på 26 togsett

Flertallet fremmer følgende forslag:

«Stortinget samtykker i at Samferdselsdepartementet, for det materielle som inngår i statens trafikkavtale med NSB AS, i 2016 kan:

1. Gi NSB AS en restverdigaranti for bokførte verdier på inntil 6 162 mill. kroner.
2. Gi NSB AS ytterligere restverdigaranti på oppgraderinger og nyinvesteringer innenfor en ramme på inntil 2 620 mill. kroner knyttet til Gjøvikbanen, Vossabanen og kapasitetsøkning Østlandet, Trønderbanen, Eidangerparsellen og ERTMS. Det legges til grunn 75 pst. restverdigaranti.»

3.1.3.2 AVTALE MELLOM ARBEIDERPARTIET, HØYRE, FREMSKRITTPARTIET, KRISTELIG FOLKEPARTI, SENTERPARTIET OG VENSTRE OM TILTAK FOR Å MØTE FLYKTNINGKRISEN

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Fremskrittspartiet, Kristelig Folkeparti, Senterpartiet og Venstre, viser til avtale av 19. november 2015 om tiltak for å møte flyktningkrisen. Avtalen lyder som følger:

«TILTAK FOR Å MØTE FLYKTNINGKRISEN

Flyktningkrisen er internasjonal, og må først og fremst løses i samarbeid med andre. Norge må bidra til en fredelig løsning i Syria, og styrke den humanitære innsatsen i nærområdene. Det høye antallet flyktninger og asylsøkere stiller Europa og Norge på

prøve. Norge skal oppfylle sine forpliktelser etter internasjonale konvensjoner. En generell effektivisering og forenkling av regelverk og praksis for behandling av asylsøknader må ikke svekke asylsøkeres rettssikkerhet.

Avtalens parter er enige om å gi politisk støtte til iverksettelse av umiddelbare tiltak (I) for å begrense ankomst av mennesker uten rett til beskyttelse, og om å fortsette samtaler om (II) tiltak for å møte kommunenes situasjon vedrørende mottak og bosetting, og (III) for å forbedre integreringen av personer med rett til opphold.

Arbeiderpartiet, Høyre, Fremskrittspartiet, Kristelig Folkeparti, Senterpartiet og Venstre er enige om:

I UMIDDELBARE TILTAK

1. Prioritere arbeidet med rask retur av personer som har fått avslag på sin asylsøknad, og i særdeleshet prioritere retur av grupper der dette vil ha effekt på tilstrømningen fremover. Stortinget ber regjeringen kontinuerlig sørge for at aktuelle myndigheter har tilstrekkelig med ressurser for å kunne drive et effektivt returarbeid. Post for utsendelse av straffedømte utlendinger og asylsøkere med endelig avslag omgjøres til en overslagsbevilgning i statsbudsjettet.
 - Stortinget ber regjeringen vurdere endring i forskrift til utlendingsloven for å redusere anketiden fra tre uker, for søkere som åpenbart ikke har beskyttelsesbehov.
 - Stortinget ber regjeringen intensivere samarbeid med IOM for å sikre økonomiske incentiver til rask retur av grunnløse asylsøkere.
 - Utvide 48-timersregelen til å omfatte flere land, der det foreligger et faglig grunnlag for dette, og styrke dialogen med de sentrale returlandene.
 - Fortsette arbeidet med å differensiere ulike grupper asylsøkere i saksbehandlingen for å sikre raskere returer av personer som ikke har behov for beskyttelse.
 - Vurdere sentrale sider ved norsk utlendingslovgivning og gjennomgå norsk praksis der Norge har en annen vurdering av beskyttelsesbehovet for ulike nasjonaliteter sammenlignet med praksis i land det er naturlig å sammenligne seg med. Regjeringen bes fortløpende vurdere forslag til lovendringer, forskriftsendringer og justere aktuelle instruksjoner med sikte på å oppnå innstramminger.
 - Sikre en effektiv ID-avklaring og samarbeide med nærstående land om dette.
 - Opprette en hurtigfil for asylsøkere som blir tatt for kriminelle handlinger (som f.eks. besittelse og salg av narkotika), der søknaden behandles raskt og søkeren returneres til opprinnelseslandet ved avslag.
2. Sikre retur av personer med åpenbart grunnløse asylsøknader til Norge eller personer som har fått avslag på søknaden, og gi dette arbeidet høyeste prioritet, samt sikre tilfredsstillende fasiliteter ved Storskog og i Kirkenes.
 - Sikre tilstrekkelige ressurser til å iverksette retur av personer som ikke har rett til opphold i Norge. Både UDI og PU må få tilført tilstrekkelige ressurser til å gi arbeidet med retur ved den norsk-russiske grensen høy prioritet.
3. Avlaste og styrke UDI. Hente inn jurister og annet nøkkelpersonell fra andre offentlige etater. Alle relevante offentlige etater må bidra inn i arbeidet.
 - Sikre effektiv saksbehandling fra UDI og oppfordre til nye samarbeidsformer mellom UDI og PU og andre relevante etater, for å sikre en mest mulig effektiv og hensiktsmessig saksbehandling.
 - UDI bør vurdere å innføre ordning med registrering etter modell av den PU benytter. Eksempelvis kan en se for seg en registreringsapplikasjon hvor søker selv legger inn grunnleggende informasjon om seg selv.
4. Suspendere utlendingsforskriften § 8-2 inntil videre (15-månedersregelen).
 - Under opphold i asylmottak må det tas særlig hensyn til barnas behov, samt legge til rette for språkopplæring, egenaktivisering og mulighet for å gjøre arbeidsoppgaver i tilknytning til asylmottaket.
5. Dersom grunnlaget for midlertidig beskyttelse kan ha falt bort som følge av politiske, sosial eller humanitære forbedringer i hjemlandet, kan utlendingsmyndighetene uten ugrunnet opphold starte med tilbakekalling av oppholdstillatelsen til dem som fikk opphold på slikt grunnlag.
6. Sørge for at nivået på ytelsene til asylsøkere skal være av en slik art at Norge ikke fremstår som økonomisk attraktiv i forhold til sammenlignbare europeiske land. Disse vurderingene må skje fortløpende. Det bør iverksettes nødvendige tiltak for å hindre misbruk av ordningene. Regjeringen bes vurdere ordninger for i størst mulig grad erstatte kontantytelser med en ordning der asylsøkerne får betalingskort (elektronisk som bankkort) som kan innløses i butikker for kjøp av mat og klær. Det er viktig at det lages ordninger som forhindrer at asylsøkerne blir presset til å betale gjeld til menneskesmuglere istedenfor å kjøpe mat.
7. Regjeringen bes arbeide med ordninger som forsterker koblingen mellom ytelser og krav og

fremme nødvendige lovendringer som bidrar til dette. Konkrete arbeidsoppgaver i mottak må i enda større grad enn i dag kunne utføres av asylsøkerne selv. Det vurderes innført plikt til å delta i norskopplæring, samt incentiver for den enkelte asylsøker til å aktivisere seg i mottakssituasjonen. Fremfor tildeling av arbeidsoppgaver bør en legge om måten mottakene organiseres på, ved at de i større grad drives av beboere og at frivillige aktører bidrar mer.

8. Stortinget ber regjeringen ta initiativ til et sterker internasjonalt politisamarbeid, for å jobbe mot menneskesmugling og for å sikre gode returordninger for asylsøkere uten krav på beskyttelse. De land som mottar norsk bistand, forventes å respekttere forpliktelsen til å ta imot egne lands borgere.
9. Det opprettes en ordning med direktefly til de viktigste avsenderlandene for å sikre rask retur av asylsøkere uten reelt beskyttelsesbehov.
10. Stortinget ber regjeringen legge spesiell vekt på enslige mindreårige asylsøkere i asylmottak. Stortinget ber regjeringen sørge for et bredt spekter av botilbud med sterk barnefaglig kompetanse, herunder vurdere ulike ordninger for bofelleskap, eksempelvis fosterhjemsordninger, SOS Barnebyer samt benytte folkehøgskoler der det er ledig kapasitet.
11. Stortinget ber regjeringen om å øke bistand til mottaksapparatene i Sør-Europa. Deler av EØS-midlene kan øremerkes til saksbehandlingskapasitet i middelhavsland som er medlem av EØS' asylsistitusjoner, slik at flere av dem som kommer får behandlet sine asylsøknader der. Dette vil være gjenstand for forhandlinger mellom det enkelte land og Norge.
12. Regjeringen bes nøye overvåke utviklingen i fluktrutene over Middelhavet, med henblikk på å allokere norsk innsats der det er størst behov. Økt norsk tilstedeværelse skal vurderes.
13. Stortinget ber regjeringen fremme et lovforslag om nye midlertidige beskyttelsesformer, der oppholdstid ikke danner grunnlag for permanent oppholdstillatelse. Beskyttelsesbehov skal ligge til grunn for innvilgelse av permanent opphold. Proposisjonen skal også omhandle bruk av integreringskriterier for innvilgelse av permanent opphold (dette i kombinasjon med krav til oppholdstid ut over fem år for enkelte beskyttelseskategorier). Saken skal legges frem slik at tiltakene kan iverksettes i løpet av første halvår 2016.
14. Stortinget ber regjeringen fremme et lovforslag om å stramme inn retten til familieinnvandring for asylsøkere og flyktninger.
15. Stortinget ber regjeringen arbeide for opprettelse av omsorgssentre for enslige mindreårige asylsø-

kere i opprinnelsesland for å forebygge at enslige mindreårige sendes ut på farefulle reiser og for å legge til rette for trygg retur. Slike sentre må drives forsvarlig og i tråd med grunnleggende menneskerettigheter.

16. Stortinget ber regjeringen i løpet av våren 2016 igangsette et arbeid med sikte på innføring av bodidskrav for mottak av kontantstøtte og ytelser som ikke støtter opp om arbeid og aktivitet.
17. Stortinget ber regjeringen gjennomgå særordninger for flyktninger og asylsøkere i folketrygden og sørge for at det stilles aktivitets- og opptjeningskrav til disse der det er naturlig, med sikte på at dette fremmes for Stortinget så raskt som mulig.
18. Internasjonale konvensjoner er mindre tilpasset dagens situasjon enn den tid da de ble skrevet. For at både det internasjonale samfunnet og Norge skal være best mulig rustet til å håndtere store migrasjonsbølger, ber Stortinget regjeringen om å ta et internasjonalt initiativ til en gjennomgang av internasjonale konvensjoner, for at disse i bedre grad kan tilpasses vår tids flyktningsituasjon.

II KOMMUNENES SITUASJON

Partiene i avtalen forplikter seg til å videreføre samtalene med sikte på å oppnå enighet om tiltak for å bistå kommunene i den ekstraordinære situasjonen de håndterer, med mottak av et høyt antall flyktninger på kort varsel.

III INTEGRERING

Partiene i avtalen forplikter seg til å videreføre samtalene med sikte på å oppnå enighet om tiltak for rask og effektiv integrering for dem som får beskyttelse i henhold til asylretten.»

På denne bakgrunn fremmer flertallet følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen

1. prioritere arbeidet med rask retur av personer som har fått avslag på sin asylsøknad, og i særdeleshet prioritere retur av grupper der dette vil ha effekt på tilstrømningen fremover. Videre ber regjeringen kontinuerlig sørge for at aktuelle myndigheter har tilstrekkelig med ressurser for å kunne drive et effektivt returarbeid. Regjeringen bes videre om å foreslå at utgifter knyttet til utsendelse av straffedømte utlendinger skilles ut i egen post, som gjøres til en overslagsbevilgning. Herunder ber regjeringen om følgende:
 - Vurdere endring i forskrift til utlendingsloven for å redusere anketiden fra tre uker, for søkere som åpenbart ikke har beskyttelsesbehov.

- Intensivere samarbeid med IOM for å sikre økonomiske incentiver til rask retur av grunnløse asylsøkere.
 - Utvide 48-timersregelen til å omfatte flere land, der det foreligger et faglig grunnlag for dette, og styrke dialogen med de sentrale returlandene.
 - Fortsette arbeidet med å differensiere ulike grupper asylsøkere i saksbehandlingen for å sikre raskere returer av personer som ikke har behov for beskyttelse.
 - Vurdere sentrale sider ved norsk utlendingslovgivning og gjennomgå norsk praksis der Norge har en annen vurdering av beskyttelsesbehovet for ulike nasjonaliteter sammenlignet med praksis i land det er naturlig å sammenligne seg med. Regjeringen bes fortløpende vurdere forslag til lovendringer, forskriftsendringer og justere aktuelle instruksjoner med sikte på å oppnå innstramminger.
 - Sikre en effektiv ID-avklaring og samarbeide med nærstående land om dette.
 - Opprette en hurtigfil for asylsøkere som blir tatt for kriminelle handlinger (som f.eks. besittelse og salg av narkotika), der søknaden behandles raskt og søkeren returneres til opprinnelseslandet ved avslag.
2. Sikre retur av personer med åpenbart grunnløse asylsøknader til Norge eller personer som har fått avslag på søknaden, og gi dette arbeidet høyeste prioritet, samt sikre tilfredsstillende fasiliteter ved Storskog og i Kirkenes. Videre bes regjeringen sikre tilstrekkelige ressurser til å iverksette retur av personer som ikke har rett til opphold i Norge. Både UDI og PU må få tilført tilstrekkelige ressurser til å gi arbeidet med retur ved den norsk-russiske grensen høy prioritet.
 3. Avlaste og styrke UDI. Hente inn jurister og annet nøkkelpersonell fra andre offentlige etater. Sørge for at alle relevante offentlige etater bidrar inn i arbeidet.
 - Sikre effektiv saksbehandling fra UDI og oppfordre til nye samarbeidsformer mellom UDI og PU og andre relevante etater, for å sikre en mest mulig effektiv og hensiktsmessig saksbehandling.
 - Vurdere om UDI bør innføre ordning med registrering etter modell av den PU benytter. Eksempelvis kan en se for seg en registreringsapplikasjon hvor søker selv legger inn grunnleggende informasjon om seg selv.
 4. Suspendere utlendingsforskriften § 8-2 inntil videre (15-månedersregelen). Under opphold i asylmottak må det tas særlig hensyn til barnas behov, samt legge til rette for språkopplæring, egenaktivisering og mulighet for å gjøre arbeidsoppgaver i tilknytning til asylmottaket.
 5. Sørge for at utlendingsmyndighetene uten ugrunnet opphold kan starte med tilbakekalling av oppholdstillatelsen dersom grunnlaget for midlertidig beskyttelse kan ha falt bort som følge av politiske, sosiale eller humanitære forbedringer i hjemlandet, for dem som fikk opphold på slikt grunnlag.
 6. Sørge for at nivået på ytelsene til asylsøkere skal være av en slik art at Norge ikke fremstår som økonomisk attraktiv i forhold til sammenlignbare europeiske land. Disse vurderingene må skje fortløpende. Det bør iverksettes nødvendige tiltak for å hindre misbruk av ordningene. Videre bes regjeringen vurdere ordninger for i størst mulig grad erstatte kontantytelser med en ordning der asylsøkerne får betalingskort (elektronisk som bankkort) som kan innløses i butikker for kjøp av mat og klær. Det er viktig at det lages ordninger som forhindrer at asylsøkerne blir presset til å betale gjeld til menneskesmuglere istedenfor å kjøpe mat.
 7. Arbeide med ordninger som forsterker koblingen mellom ytelser og krav og fremme nødvendige lovendringer som bidrar til dette. Konkrete arbeidsoppgaver i mottak må i enda større grad enn i dag kunne utføres av asylsøkerne selv. Det vurderes innført plikt til å delta i norskopplæring, samt incentiver for den enkelte asylsøker til å aktivisere seg i mottakssituasjonen. Fremfor tildeling av arbeidsoppgaver bør en legge om måten mottakene organiseres på, ved at de i større grad drives av beboere og at frivillige aktører bidrar mer.
 8. Ta initiativ til et sterkere internasjonalt politisamarbeid, for å jobbe mot menneskesmugling og for å sikre gode returordninger for asylsøkere uten krav på beskyttelse. De land som mottar norsk bistand, forventes å respektere forpliktelsen til å ta imot egne lands borgere.
 9. Opprette en ordning med direktefly til de viktigste avsenderlandene for å sikre rask retur av asylsøkere uten reelt beskyttelsesbehov.
 10. Legge spesiell vekt på enslige mindreårige asylsøkere i asylmottak. Videre bes regjeringen sørge for et bredt spekter av botilbud med sterk barnefaglig kompetanse, herunder vurdere ulike ordninger for bofellesskap, eksempelvis fosterhjemmsordninger, SOS Barnebyer samt benytte folkehøyskoler der det er ledig kapasitet.
 11. Foreslå økt bistand til mottaksapparatene i Sør-Europa. Deler av EØS-midlene øremerkes til saksbehandlingskapasitet i middelhavsland som er medlem av EØS' asylinstitusjoner, slik at flere av dem som kommer får behandlet sine asyl-

søknader der. Dette vil være gjenstand for forhandlinger mellom det enkelte land og Norge.

12. Overvåke nøye utviklingen i fluktrutene over Middelhavet, med henblikk på å allokere norsk innsats der det er størst behov. Økt norsk tilstedeværelse skal vurderes.
13. Fremme et lovforslag om nye midlertidige beskyttelsesformer, der oppholdstid ikke danner grunnlag for permanent oppholdstillatelse. Beskyttelsesbehov skal ligge til grunn for innvilgelse av permanent opphold. Proposisjonen skal også omhandle bruk av integreringskriterier for innvilgelse av permanent opphold (dette i kombinasjon med krav til oppholdstid ut over fem år for enkelte beskyttelseskategorier). Saken skal legges frem slik at tiltakene kan iverksettes i løpet av første halvår 2016.
14. Fremme et lovforslag om å stramme inn retten til familieinnvandring for asylsøkere og flyktninger.
15. Arbeide for opprettelse av omsorgssentre for enslige mindreårige asylsøkere i opprinnelsesland for å forebygge at enslige mindreårige sendes ut på farefulle reiser og for å legge til rette for trygg retur. Slike sentre må drives forsvarlig og i tråd med grunnleggende menneskerettigheter.
16. Igangsette et arbeid i løpet av våren 2016 med sikte på innføring av botidskrav for mottak av kontantstøtte og ytelser som ikke støtter opp om arbeid og aktivitet.
17. Gjennomgå særordninger for flyktninger og asylsøkere i folketrygden og sørge for at det stilles aktivitets- og opptjeningskrav til disse der det er naturlig, med sikte på at dette fremmes for Stortinget så raskt som mulig.
18. Internasjonale konvensjoner er mindre tilpasset dagens situasjon enn den tid da de ble skrevet. For at både det internasjonale samfunnet og Norge skal være best mulig rustet til å håndtere store migrasjonsbølger, bes regjeringen ta et internasjonalt initiativ til en gjennomgang av internasjonale konvensjoner, for at disse i bedre grad kan tilpasses vår tids flyktningssituasjon.»

3.1.3.3 MERKNADER FRA HØYRE OG FREMSKRITTPARTIET

Komiteens medlemmer fra Høyre og Fremskrittspartiet viser til betydningen av et budsjett for arbeid, aktivitet og omstilling. Samtidig styrkes det sosiale sikkerhetsnettet for sårbare grupper. Regjeringen løser viktige oppgaver i dag og ruster Norge for fremtiden.

Gjennom flere tiår har økt aktivitet i petroleumsnæringen vært viktig for den økonomiske veksten i Norge. Petroleumssektoren vil fortsatt være en svært viktig næring i lang tid fremover, men den vil ikke

lenger gi de samme vekstimpulsene til norsk økonomi og sysselsetting. Det er derfor behov for omstilling for å legge til rette for nye arbeidsplasser i privat, konkurranseutsatt sektor. Fallet i oljepris har forsterket dette behovet. Landsdeler som berøres sterkest av lavere etterspørsel fra oljesektoren opplever økende arbeidsledighet, og for arbeidstakere og bedrifter kan dette bety at man må omstille seg til ny virksomhet. Disse medlemmer viser til behovet for å legge til rette for trygge arbeidsplasser og nye arbeidsplasser i privat, konkurranseutsatt næringsliv. Det er ingen bærekraftig løsning å bare øke sysselsettingen i offentlig sektor fremover. Norge har allerede en av de høyeste andelene offentlig sysselsatte innen OECD. Disse medlemmer viser til at regjeringen har lagt frem en rekke kortsiktige og langsiktige tiltak for å møte svakere konjunkturer og behovet for omstilling. Disse medlemmer vil understreke betydningen av at det er lagt frem en skattereform med lavere skatter som gir bedre incentiver til økte investeringer og vekst i næringsliv og arbeidsplasser. Videre vil disse medlemmer fremheve betydningen av satsingen på kunnskap, forskning og utvikling. Det er tilrettelagt for en slik satsing både innenfor våre kunnskapsinstitusjoner, men også i næringslivet for å sikre innovasjon og vekst og dermed trygge arbeidsplasser. En godt utdannet befolkning er en viktig konkurransefaktor. Disse medlemmer vil også understreke betydningen av det store løftet som skjer innenfor samferdsel. Sikre og effektive transportløsninger er viktig for både enkeltpersoner og næringsliv.

Disse medlemmer viser til at Norge er et land med store muligheter gjennom en høyt utdannet befolkning, store naturressurser og en åpen økonomi som bidrar til effektiv produksjon og varebytte. Disse medlemmer vil understreke at det over tid er vekstevnen i fastlandsøkonomien som bestemmer velferdsutviklingen i Norge, og det er derfor en utfordring at mange står utenfor arbeidslivet og at veksten i produktiviteten er lavere enn tidligere. Dersom vi skal opprettholde om lag den samme vekst i levestandard som vi har hatt gjennom de siste 40 år, må produktiviteten vokse raskere enn i de senere årene. Disse medlemmer vil understreke betydningen av at fellesskapets inntekter brukes på en fornuftig og effektiv måte. For å fremme produktivitetsvekst er det nødvendig med målrettede reformer i offentlig forvaltning og resten av økonomien. Disse medlemmer imøteser i denne sammenheng Produktivitetskommisjonens videre arbeid og anbefalinger. Disse medlemmer vil understreke behovet for å gjennomføre nødvendige reformer for å sikre velferdsnivået fremover. Dette dreier seg om reformer innen skattesystemet, kommunene, politiet, universitets- og høyskolesektoren samt innenfor sam-

ferdsel. Andre strukturtiltak er arbeidet med forenklinger for næringslivet, en styrket konkurransepolitikk, digitalisering av offentlig sektor samt det kontinuerlige arbeidet med å avbyråkratisere og effektivisere offentlig sektor.

Disse medlemmer viser til at det legges til grunn en moderat vekst i norsk økonomi neste år. Samlet sett anslås veksten i BNP for Fastlands-Norge å avta fra 2 1/4 pst. i fjor til rundt 1 1/4 pst. i år, for deretter å ta seg opp mot 1 3/4 pst. neste år.

Disse medlemmer vil vise til at kronen har svekket seg markert de siste to–tre årene. Sammen med lavere lønnsvekst har dette vært en fordel for både eksportbedrifter og bedrifter som møter konkurranse fra utenlandske aktører i det norske hjemmemarkedet. Lavere lønnsvekst bidrar til å styrke konkurranseevnen for norske bedrifter, og krone-svekkelsen er en viktig støtdemper for økonomien. Disse medlemmer viser til at arbeidsledigheten har steget først og fremst i sør- og vestlandsfylkene, mens den har falt eller vært uendret i flertallet av de øvrige fylkene.

Disse medlemmer er opptatt av at budsjett-politikken og pengepolitikken må virke sammen for å bidra til produksjon og sysselsetting, og at dette er særlig viktig når økonomien rammes av svakere konjunkturer.

Dette innebærer at oljepengebruken er noe mer ekspansiv enn tidligere år for å motvirke lavkonjunktura. Sammen med en svakere krone og en rekordlav rente innebærer dette at den økonomiske politikken samlet sett gir en kraftfull innsats i en krevende konjunktursituasjon.

Disse medlemmer understreker betydningen av en ansvarlig økonomisk politikk og er derfor tilfreds med at det legges opp til et uttak fra Statens pensjonsfond utland på 192,2 mrd. kroner, målt ved det strukturelle oljekorrigerende underskuddet. Dette svarer til 2,8 pst. av anslått kapital i fondet ved inngangen til året, altså over et prosentpoeng under hva handlingsregelen forutsetter. Budsjettet gir en etter-spørselsimpuls på 0,7 pst. av verdiskapingen i fastlandsøkonomien. Disse medlemmer understreker betydningen av at disse inntektene brukes til å styrke vekstfaktorene i norsk økonomi, nemlig satsing på utdanning og forskning, infrastruktur og vekstfremmende skattelettelser.

Disse medlemmer vil understreke betydningen sysselsettingen har for hver enkelt og for samfunnet, og viser til regjeringens kortsiktige tiltak for økt sysselsetting. Særlig rettes disse tiltakene inn mot geografiske områder av landet som møter de største utfordringene etter lavere aktivitet i petroleumssektoren.

Disse medlemmer viser til at regjeringen legger opp til en sysselsettingspakke på i underkant

av 4 mrd. kroner innenfor vedlikehold og bygg, næring og innovasjon samt økt antall tiltaksplasser. Innenfor næring og innovasjon dreier dette seg om vedlikehold av sjøforsvarets fartøyer og forskningsfartøyer. Videre tilrettelegging for vekst innenfor etablert næringsliv så vel som for gründere gjennom styrking av etablerertilskuddsordningen, miljøteknologiordningen, pre-så Kornfond, brukerstyrt innovasjonsarena (BIA) og Forny 2020. I tillegg gis økt støtte til forskning og utvikling innenfor petroleumsnæringen.

Disse medlemmer viser til at det innenfor bygg og vedlikehold dreier seg om tiltak for vedlikehold av vei og jernbane samt renovering og vedlikehold av bygg. En viktig del av regjeringens tiltakspakke for økt sysselsetting er også en satsing på 4 000 nye tiltaksplasser.

Disse medlemmer vil understreke betydningen av å stimulere næringslivet og sikre sysselsetting gjennom skattesystemet. Regjeringen ønsker å bidra til et skattesystem som stimulerer til investeringer, arbeid og sparing. Disse medlemmer vil blant annet peke på at selskapsskatten reduseres fra 27 til 25 pst. Samlet vil regjeringens skatte- og avgiftslettelser i 2016 være i størrelsesorden 6,9 mrd. kroner påløpt og 1,3 mrd. kroner bokført. Dette dreier seg om blant annet tiltak som å øke det samlede sparebeløpet i BSU-ordningen (Boligsparing for ungdom), øke Skattefunn-ordningen, etablere en mer fleksibel beskatning av yrkesbiler og gi lavere skatt ved salg av landbrukseiendom.

Disse medlemmer understreker betydningen av at regjeringen satser på tiltak for å styrke det sosiale sikkerhetsnettet for sårbare grupper som rusavhengige, barn som vokser opp i fattige familier og voksne som risikerer å falle utenfor arbeidslivet. Disse medlemmer viser til at ventetidene i helsevesenet reduseres, det bygges ut omsorgen med nye plasser samtidig som kvaliteten heves. Innsatsen for blant annet rusavhengige mennesker og fattige barn styrkes. Videre trykker regjeringen Norge blant annet gjennom flere politifolk og nye fengselsplasser.

Disse medlemmer viser til at regjeringen øker grunnpensjonen til gifte og samboende pensjonister og innfrir med dette et av løftene gitt i Sundvolden-erklæringen.

Disse medlemmer viser til at den største tjenesteproduksjonen skjer i den enkelte kommune. Disse medlemmer vil understreke betydningen av realveksten i kommunenes frie inntekter. Det er viktig at prioriteringer skjer nærmest innbyggerne og at det legges vekt på lokale forhold.

Klimautfordringene er globale og løses best globalt. I tillegg er det viktige grep som gjøres for å redusere våre nasjonale utslipp av klimagasser. Disse

medlemmer viser til at klimapolitikken prioriteres i budsjettet gjennom blant annet et kapitalinnskudd på 14,3 mrd. kroner i Fondet for klima, fornybar energi og energiomlegging i 2016. Dette betyr at fondet vil være på 67,8 mrd. kroner, 17,8 mrd. kroner mer enn ambisjonen i klimaforliket.

Disse medlemmer viser til at tilstrømmingen av asylsøkere til Norge har økt sterkt de siste månedene, og at landet mottok flere asylsøkere i september alene enn første halvår 2015. Regjeringen har i sitt tilleggsnummer Prop. 1 S Tillegg 1 (2015–2016) beskrevet denne situasjonen samt foreslått tiltak for å møte de utfordringer en økt asylstrøm til Norge medfører. Disse medlemmer viser til anslag om at ankomsten i 2016 forventes å ligge i intervallet 30 000 til 50 000, med et punktanslag på 33 000. Oppgaven med å ta imot, bosette og integrere flyktninger og asylsøkere i et slikt omfang vil bli svært krevende for utlendingsforvaltningen og for kommunene. Oppdaterte anslag viser at bevilgningsbehovet innenfor asyl- og innvandringsområdet samlet sett vil øke med 9,5 mrd. kroner fra det som er lagt frem i Gul bok 2016. Disse medlemmer viser til at regjeringen også legger frem innstramminger og kostnadsdempende tiltak på kort sikt, tiltak for bærekraftige endringer og endringer i integreringspolitikken.

3.1.3.4 MERKNADER FRA ARBEIDERPARTIET

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet viser til at dagens Norge er resultatet av hvordan vi som samfunn har evnet å omstille oss i møtet med store endringer og omveltninger. Gjennom historien har dette vært normalen heller enn unntaket når vi har blitt flere mennesker i landet vårt, når ny teknologi har erstattet gamle løsninger, eller når gamle utfordringer er løst og deretter erstattet av nye. Fortellingen om Norge er nettopp fortellingen om hvordan vi i fellesskap har møtt utfordringene som har stått foran oss, og grepet mulighetene vi har skapt eller blitt gitt.

Disse medlemmer vil trekke fram viktige veivalg knyttet til naturressursene som et eksempel på hvordan vi som samfunn har blitt stilt overfor viktige veivalg. Gjennom politiske vedtak har vi sørget for at disse ressursene er blitt forvaltet av fellesskapet, og at rikdommen de er opphav til er investert til fellesskapets beste. Hjemfallsretten har vært avgjørende for styring og kontroll av vannkraftressursene, og har gitt samfunnet store inntekter. Teknologiske nyvinninger la grunnlaget for en effektiv fiskeflåte som kunne gitt overfiske, men innføring av kvoter og reguleringer har gitt en god forvaltning av fiskebestanden. Utenlandske selskaper ønsket eksklusive rettigheter til oljeleting i Nordsjøen, men norske

myndigheter sikret suverenitet over den norske kontinentalsokkelen.

De politiske veivalgene har ikke alltid vært enkle. Store oljeinntekter kunne gitt sterkt press og store svingninger i norsk økonomi, men innføringen av handlingsregelen har gitt en til nå stabiliserende og bærekraftig innfasing av oljeinntektene i norsk økonomi. Da finanskrisen ga verdensøkonomien store problemer etter 2008, var Norge blant landene som kom seg best ut av krisen. Det skyldtes delvis et godt utgangspunkt, men også vilje og evne til å bruke politiske virkemidler på riktig måte og til riktig tid.

Disse medlemmer vil påpeke at akkurat som fortidens løsninger preger Norge i dag, vil hvordan vi møter vår tids store utfordringer prege fremtiden. Å identifisere disse utfordringene og å planlegge for hvordan disse bør møtes, vil ha stor betydning for norsk økonomi og samfunnsliv i lang tid fremover. Det er nå vi tar valgene som vil forme morgendagens Norge.

Disse medlemmer vil trekke frem tre utfordringer Norge nå står overfor.

VERDENS KLIMAGASSUTSLIPP MÅ REDUSERES KRAFTIG

Disse medlemmer mener at vår levemåte og samfunnsorganisering ikke er bærekraftig på sikt. For å nå målet om at Norge skal bli et lavutslipps-samfunn innen 2050, kreves radikale endringer. Transport av gods og personer må i langt større grad enn i dag baseres på lavutslippsløsninger. Vi må organisere energiforbruk og energiproduksjon slik at de globale utslippene reduseres kraftig. Vi må utvikle lav- og nullutslippsløsninger i alle industrigrener, og i marin sektor. Vi må styrke satsingen på karbonfangst og lagring.

Disse medlemmer er opptatt av at klimapolitikken skal innrettes slik at den gir størst mulig utslippsreduksjon, både i Norge og i utlandet. Omstillingen krever internasjonalt samarbeid, og oppfølging av internasjonale forpliktelser. Den konkrete klimapolitikken må vedtas i de enkelte landene, og i kommunene.

Disse medlemmer mener at for å gjennomføre endringene som kreves, må vi dra nytte av fordelene den norske samfunnsmodellen gir oss. Høy kompetanse og godt samarbeid mellom myndigheter og arbeidslivets parter gir oss en særlig reform- og omstillingsevne, som blant annet kommer til uttrykk ved et av verdens høyeste produktivitetsnivåer. Dette er fordeler vi må benytte oss av og videreutvikle på veien til lavutslippssamfunnet.

NORSK ØKONOMI ER PÅ VEI INN I EN NY FASE

Disse medlemmer viser til at det nærmer seg et vendepunkt for oljeeventyret Norge. Selv om

norsk olje- og gassproduksjon vil være svært viktig for norsk næringsliv i mange år framover, ser vi et taktskifte i investeringer i næringen. Dette gir ringvirkninger til store deler av norsk økonomi, gjennom redusert etterspørsel rettet inn mot fastlandet og lavere tilførsel av oljeinntekter til Statens pensjonsfond utland (SPU).

Disse medlemmer viser til at utfordringen for norsk økonomi kan deles i tre deler:

Det kreves målrettede tiltak i de områdene som i dag rammes hardt av nedgang som følge av redusert oljepris. Det siste året har arbeidsløsheten økt kraftig på Vestlandet. Situasjonen er motsatt i andre deler av landet, der lavere kronekurs har bidratt til bedre konkurransevilkår for turist- og eksportnæringer. Disse medlemmer mener at dette sammensatte bildet nødvendiggjør en økonomisk politikk som prioriterer tiltak rettet mot utsatte områder, framfor en stor, generell etterspørselsøkning i norsk økonomi, slik regjeringen legger opp til.

Det må tilrettelegges for at ressurser som har vært rettet inn mot petroleumsrelatert virksomhet, også kan tas i bruk andre steder. Disse medlemmer mener at dette fordrer en næringslivspolitik som tilrettelegger for nye investeringer og gir ekstra støtte til bedrifter i oppstartsfasen, og en kompetanse- og arbeidslivspolitik som fremmer produktivitet og omstillingsevne.

Bruken av oljeinntekter må tilpasses slik at den tjener både dagens og morgendagens samfunn. Disse medlemmer viser til at handlingsregelen gir rom for at uttaket av SPU kan tilpasses konjunktursituasjonen, og dermed økes i nedgangstider. Samtidig kan en bred ekspansiv politikk i dagens situasjon påvirke framtidig konkurranseevne negativt. Høy bruk av oljeinntekter i dag kan bidra til at finanspolitikken om få år må strammes inn, noe som vil gjøre den langsiktige omstillingsoppgaven enda mer krevende. Aldrende befolkning ventes å gi en økning i offentlige utgifter som for alvor tiltar om 10–15 år. For å sikre en bærekraftig velferdsstat i årene som kommer, mener disse medlemmer at det er avgjørende at oljeinntektene ikke fases inn i et for høyt tempo.

ØKENDE ULIKHET

Disse medlemmer viser til at en politikk som motvirker økonomiske forskjeller er nødvendig både for å sikre enkeltmennesket reell valgfrihet og for et velfungerende samfunn. Små økonomiske forskjeller gir et sterkt og bredt interessefellesskap og fremmer tillit, samarbeidsevne og kompetanse. Relativt god fordeling er et av Norges viktigste konkurransefortrinn, og har bidratt til at vi har en arbeidsstyrke som er blant de mest produktive i verden.

Norge har i flere år hatt den høyeste arbeidsinnvandringen i Europa. Høsten 2015 har vært preget av

sterke flyktningstrømmer til Europa og til Norge. Disse medlemmer mener at Norge har plikt til å hjelpe mennesker på flukt, og denne oppgaven vil prege norsk politikk i mange år framover. Innvandringen utfordrer samtidig omfordelingsmekanismene i vår samfunnsmodell, og kan medføre økt ulikhet i Norge. For å unngå at dette skjer, mener disse medlemmer at det må satses tungt på kompetanse, arbeidsliv og inkluderende fellesarenaer. I tillegg må skattepolitikken i større grad enn i dag bidra til rettferdig fordeling.

Disse medlemmer mener at regjeringen har gjort mange valg som tar oss i gal retning, og som bidrar til å svekke det som tradisjonelt har vært Norges fortrinn i internasjonal sammenheng. Regjeringens soleklare hovedprioritering er skattelettelse til de som har mest fra før. Dette øker de økonomiske forskjellene i Norge, og er finansiert ved hjelp av usosiale velferds-kutt og store lån fra fremtidige generasjoner med rekordhøy bruk av oljeinntekter.

Disse medlemmer mener at fordelingsvirkningene av de til nå vedtatte skatteendringene i denne regjeringsperioden taler for seg: Av de nærmere 12 milliardene i skattelettelse gjennomført fra 2013 til 2015, gikk nesten halvparten til de 12 pst. rikeste. Mens de fleste i Norge har fått rundt en 100-lapp i skattelettelse i måneden, sparer de rikeste flere hundre tusen årlig på regjeringens politikk. For de aller fleste forsvinner skattelettelsen raskt til betaling av økt barnehagepris, økte egenandeler eller økt el-avgift. I budsjettforslaget for 2016 viderefører regjeringen sin skjeve fordelingsprofil.

Disse medlemmer påpeker at den rekordhøye bruken av oljeinntekter spiser av fremtidig handlingsrom i finanspolitikken, og kan få uheldige konsekvenser for norsk økonomi. Som regjeringen selv skriver i tilleggsproposisjonen (side 7, Prop. 1 S Tillegg 1 (2015–2016)):

«Sett under ett virker den økonomiske politikken nå svært ekspansivt. Kronen har svekket seg markert de siste to-tre årene. Det styrker vår kostnadmessige konkurranseevne og legger til rette for omstilling og vekst i konkurranseutsatt næringsliv. (...) Risikoen for at kronekursen styrker seg øker jo mer ekspansivt budsjettet er.»

Disse medlemmer mener at regjeringens politikk bidrar til å svekke standarden og øke usikkerheten i arbeidslivet, gjennom tilrettelegging for mer midlertidighet og svekkede insentiver til fagorganisering. Samarbeid med partene i arbeidslivet er langt mindre vektlagt enn det det har vært tradisjon for. I en tid med økende arbeidsløshet og innvandring kan denne politikken skape en knipetangsmanøver på det seriøse og organiserte arbeidslivet.

Disse medlemmer mener at regjeringens svekkelse av fellesarenaer er uheldig, særlig sett i lys

av behovet for økt satsing på integrering og folkehelse. Det store, voksende etterslepet på vedlikehold av idrettsarenaer, kutt i brede kulturtilbud og den tone-døve kampen mot søndag som felles fridag, er alle eksempler på endringer som sett under ett kan endre det norske samfunnet i feil retning.

Disse medlemmer mener at regjeringens forslag til statsbudsjett for 2016 viser at regjeringspartiene ikke har tatt inn over seg behovet for en styrket klimainnsats. Kutt i fornybar energi i utviklingsland, kombinert med et altfor lavt ambisjonsnivå når det gjelder kollektivtrafikk og grønn teknologiutvikling, gir ikke det nødvendige løftet Norge trenger dersom vi skal nå våre klimamål.

Arbeiderpartiets alternative statsbudsjett for 2016 har fått tittelen «Arbeid til alle er jobb nummer en». Det er en tittel som forteller om Arbeiderpartiets historie, men som også peker fremover mot politiske prioriteringer for fremtiden. Høy sysselsetting kombinert med et seriøst og organisert arbeidsliv, er en forutsetning for et samfunn med små inntektsforskjeller og høy grad av likhet. Høy sysselsettingsgrad gir også et bredt skattegrunnlag og inntekter som kan finansiere viktige fellesoppgaver som utdanning, velferd og infrastruktur av god kvalitet. Dette bidrar til at folks muligheter avhenger mindre av lommeboka, og gir bedrifter som konkurrerer på et internasjonalt marked viktige fortrinn.

Disse medlemmer vil understreke at et organisert arbeidsliv med relativt liten avstand mellom folk, legger grunnlaget for deltakelse og demokrati, tillit og samarbeidsevne. Dette har gitt Norge en reformevne av de sjeldne. Gjennom brede beslutningsprosesser er det gjort nødvendige omlegginger i eksempelvis pensjonssystem og forsvar. Slike store endringer er gjennomført med et lavere konfliktnivå enn i de fleste andre land. Inkluderende fellesarenaer også utenfor arbeidslivet har stor betydning for livskvalitet og demokrati, og er en forutsetning for å lykkes med integreringsarbeidet.

I møte med vår tids store utfordringer, mener disse medlemmer at vi bør styrke disse samfunnstrekkene – ikke svekke dem. Disse medlemmer vil foreslå fire satsingsområder i budsjettet for 2016: «De som skal bygge landet», «Vekst i hele landet», «Helse i alt vi gjør» og «Veien til lavutslippssamfunnet». I tillegg vil disse medlemmer foreslå forsterket innsats når det gjelder integrering og håndtering av flyktningssituasjonen.

DE SOM SKAL BYGGE LANDET

Norge skal løse store oppgaver i årene som kommer. Disse medlemmer påpeker at det å skape nye arbeidsplasser, godt velferdstilbud til en aldrende befolkning, en grønn infrastruktur og å ta i bruk lavutslippsteknologi i alle industrigrener, har én ting fel-

les: Det stiller store krav til kompetanse og seriøsitet i det norske arbeidsmarkedet.

Disse medlemmer viser til at små forskjeller, høy kompetanse og et velorganisert arbeidsliv er blant Norges fremste fortrinn i møte med internasjonal konkurranse. Disse faktorene legger grunnlaget for lavt konfliktnivå og medarbeiderdrevet produktivitetsvekst. Høy organisasjonsgrad er en forutsetning for en koordinert lønnsdannelse, som har gitt svært verdifulle bidrag til norsk økonomi ved å sikre at lønnsutviklingen er tilpasset konjunktursituasjonen og ved å bidra til små inntektsforskjeller også før skatt.

Den siste tiden har arbeidsløsheten økt i Norge, særlig på Vestlandet. Disse medlemmer mener at nivået på arbeidsmarkedstiltak bedre må tilpasses situasjonen i norsk økonomi. En aktiv og målrettet arbeidsmarkedspolitik er viktig for å forhindre at en økende ledighet biter seg fast på et høyt nivå.

Disse medlemmer viser til at ungdom er særlig utsatt i økonomiske nedgangstider, blant annet som følge av lavere ansiennitet, færre utlyste stillinger og at ungdom er overrepresentert i konjunkturutsatte næringer. Synkende sysselsettingsgrad, særlig blant unge, er en utvikling som må snus. Å sikre en god overgang fra utdanning til arbeid er svært verdifullt for den enkelte. Samtidig har det at unge får en god start på yrkeslivet stor betydning for norsk økonomi og offentlige finanser på lengre sikt.

Disse medlemmer vil understreke at en forutsetning for at vi skal lykkes med å inkludere flyktningene godt i det norske samfunnet, er at disse tar del i det norske arbeidslivet under norske lønns- og arbeidsvilkår. Dette krever en aktiv sysselsettingspolitikk, en stor satsing på fagopplæring og annen relevant utdanning og et seriøst arbeidsliv.

Disse medlemmer foreslår følgende satsinger på dette området, i tillegg til forslaget fra regjeringen:

	Diff. til regjeringen, mill.kr
De som skal bygge landet	
Et mer fleksibelt permitteringsregelverk	321
1000 ordinære tiltaksplasser	161
1000 tiltaksplasser nedsatt arbeidsevne	138
3000 nye studieplasser	91
300 nye fagskoleplasser	10
Økt lærlingetilskudd	125
Utstyrløft yrkesfag	100
Hospiteringsordning yrkesfaglærere	10
Grunnutdanning yrkesfaglærere	20

De som skal bygge landet	Diff. til regjeringen, mill.kr
Stipend yrkesfaglærere	9
Forsøk med flere arbeidslivsveiledere	1,5
Forsøksordning NAV ung	40
Basiskompetanse i arbeidslivet	5
Senter mot arbeidslivskriminalitet	6
Arbeidstilsynet	20
Regionale verneombud	5
Treparts bransjeprogrammer	5
250 VTA-plasser	40,75
Økt fagforeningsfradrag	50
SUM	1067,5

VEKST I HELE LANDET

For Arbeiderpartiet er arbeid til alle jobb nummer én. Disse medlemmer viser til at det er avgjørende å ha bedrifter og et næringsliv som driver lønnsomt og har vekst i hele landet. Heldigvis er det næringer og områder der det går bra. Dette gjelder særlig den delen av næringslivet som nyter godt av lav kronekurs. Samtidig har fallende oljepriser medført lavere investeringer i petroleumsrelatert virksomhet, og mange bedrifter i den maritime klyngen og leverandørindustrien sliter. Mange har mistet jobben, og mange er usikre på framtiden.

Disse medlemmer mener at regjeringen systematisk har undervurdert alvoret i situasjonen, og dermed også vært sent ute med tiltak. Disse medlemmer mener det er helt nødvendig med målrettede tiltak for å bedre situasjonen på Sør- og Vestlandet.

På lengre sikt vil en nedgang i aktiviteten på norsk sokkel få store ringvirkninger i hele økonomien. Ifølge SSB (Rapport 2015/8) er hver tiende sysselsatte i Norge tilknyttet petroleumsnæringen, og alle næringer i Norge leverer produkter til petroleumsnæringen.

Disse medlemmer viser til at norsk olje- og gassproduksjon vil være viktig for næringslivet i mange år framover. Arbeiderpartiet fremmet våren 2015 ti forslag som vil bidra til å styrke leverandørindustrien, deriblant forsert plugging av permanent forlatte brønner, tettere oppfølging av utbyggingsprosjekter og økt innsats for en oppdatert Norsok 2-standard. Samtidig er norsk økonomi inne i en langsiktig omstilling. Arbeiderpartiet vil tilrettelegge for at grønne næringer som har gode forutsetninger for å lykkes i møtet med internasjonal konkurranse, får bedre vekstvilkår. Disse medlemmer foreslår derfor satsinger som bidrar til at flere kan forvandle sin idé til en vekstkraftig bedrift, og vil bidra til at

gründere enklere enn i dag får tilgang til kapital i tidlig fase.

Disse medlemmer vil påpeke at dersom det satses målrettet, kan norsk næringsliv hevde seg internasjonalt på områder der Norge har spesielle forutsetninger for å lykkes, der vi har særskilt kompetanse og sterke næringsklynger. Norge er, og skal fortsatt være ledende på sjømat, maritim virksomhet, energi, miljøteknologi og reiseliv. Vi har også spesielle forutsetninger for å lykkes innen den grønne bioøkonomien. Disse medlemmer er uenig i regjeringens næringsnøytrale politikk, og mener at en større del av fellesskapets innsats bør rettes inn mot disse områdene.

Disse medlemmer mener det offentlige må bidra til forskning og innovasjon, som kan fremme omstilling og styrke konkurransekraften til det norske næringslivet. Alle tiltakspakker til tross: Det aller viktigste bidraget til norsk næringslivs konkurransekraft er den lave renta og kronekursen. Disse medlemmer er bekymret for regjeringens manglende evne til omprioritering, som får utslag i stadige rekordøkninger i bruk av oljeinntekter. Disse medlemmer foreslår å redusere oljepengebruken med 4 mrd. kroner sammenlignet med regjeringens forslag.

Disse medlemmer foreslår følgende satsinger, i tillegg til regjeringens forslag:

Vekst i hele landet	Diff. til regjeringen, mill. kr
Bredbåndsutbygging	85
Mechatronic Innovation Lab	10
TransferIT-program for teknologi-overføring	35
Enova	110
Styrket FoU-satsing blå sektor	22,5
Bioøkonomisenter innlandet	10
Støtte til organisasjoner i landbruket	6
Infrastruktur skog	8
Selfangst	10
Landbruksforskning	8,5
Bestandsforskning fisk	30
Trebasert innovasjonsprogram	20
Reiselivssatsing	20
Miljøteknologiordningen	116
Ny teknologi i fergeflåten	50
Klyngeprogram	15
Regionale utviklingsmidler	200
Føringstilskudd, fersk fisk til mottak/ Fiskesprell	12

	Diff. til regjeringen, mill. kr
Vekst i hele landet	
Nettolønn - heve taket for NOR off-shore	30
Reversere kutt i kartlegging av mineralforekomster	10
Velferdsteknologi: Innovative anskaffelser	150
Velferdsteknologi: Utvikling og implementering	3
Velferdsteknologi: IKT-kompetanse etc. i kommunene	3
SUM	964
Akseleratorprogram	300
Fondet for klima, fornybar energi og energiomlegging	10 750
SUM	11 050

HELSE I ALT VI GJØR

Friske mennesker har det bedre, men god livskvalitet gjør oss også friskere. Disse medlemmer mener derfor at morgendagens helseutfordringer henger tett sammen med dagens tilbud av kultur, idrett, omsorg, naturopplevelser og mat. Fremtidige utgifter i helse- og omsorgssektoren avhenger av hvor godt vi lykkes med forebygging og tidlig innsats.

I Norge har vi opplevd store forbedringer i helse og levealder. Disse medlemmer vil imidlertid påpeke at bak gjennomsnittstallene som viser at norske innbyggers helse er god, skjuler det seg store forskjeller. Forskning slår utvetydig fast at personer med høyere utdanning og inntekt både lever lenger og har bedre helse enn personer fra lavere sosiale lag. God fordelingspolitikk er derfor god helsepolitikk.

Trivsel og fellesskap er helsefremmende. Gode møteplasser, kulturopplevelser og tilrettelegging for at folk kan leve et aktivt liv, er derfor viktige stikkord i Arbeiderpartiets folkehelsepolitikk.

Disse medlemmer viser til at tidlig innsats er avgjørende for å unngå at dårlige vaner og helseutfordringer får vokse til problemer som er langt vanskeligere å håndtere. Disse medlemmer vil derfor prioritere innsatsen rettet inn mot barn og ungdoms fellesarenaer, gjennom arbeid mot mobbing, løft for skolehelsetjenesten, tilgang til gode idrettsanlegg og tilrettelegging for et godt kosthold og fysisk aktivitet for alle.

Gode friluftsupplevelser øker livskvaliteten. Disse medlemmer foreslår å tilrettelegge bedre for god kunnskap om det biologiske mangfoldet, og

nye friluftsområder og forbedre tilgjengeligheten av eksisterende friluftsområder.

Den store innsatsen utført av frivillige organisasjoner betyr mye i utviklingen av fellesskap og inkludering på tvers av alder, etnisitet og bakgrunn. Disse medlemmer mener at den sterke veksten i flyktninger til Norge øker viktigheten av å støtte opp om frivilligheten.

Disse medlemmer foreslår følgende satsinger, i tillegg til regjeringens forslag:

	Diff. til regjeringen, mill. kr
Helse i alt vi gjør	
Psykisk helse hos studenter	5
Frivilligsentralene	20
Momskompensasjon idrettsanlegg	55
Den kulturelle spaserstokk	15,4
Miljøovervåking, økologisk grunnkart	35
Båndlegging friluftsområder	25
Friluftsmål	55
Innsats mot mobbing	60
Frukt og grønt	100
1 time fysisk aktivitet i skolen	100
Lavterskeltilbud psykisk helse	100
Idrettsanlegg etterslep	250
SUM	820,4

VEIEN TIL LAVUTSLIPPSSAMFUNNET

Disse medlemmer vil påpeke at klimaproblemet er, sammen med bekjempelse av sult og fattigdom, vår tids største utfordring. De globale utslippene må reduseres slik at temperaturøkningen på jorda ikke overstiger 2 grader C. Ifølge FNs klimapanel vil en temperaturøkning utover dette gi store og irreversible negative konsekvenser, også i Norge.

Disse medlemmer viser til at klimaproblemet bare kan løses gjennom bredt og langsiktig internasjonalt samarbeid. I desember i år møtes verdens land til klimatoppmøte i Paris for å bli enige om en ny global avtale som skal gjelde for tiden etter 2020. En internasjonal avtale gir de nødvendige rammene for handling, som sikrer at beslutningstakere i offentlig og privat sektor er trygge på at klimapolitikk gjennomføres i flere land og bedrifter.

Disse medlemmer vil understreke viktigheten av at klimapolitikken innrettes slik at den gir størst mulig utslippsreduksjon, både i Norge og i utlandet. Mesteparten av utslippsveksten forventes å komme i framvoksende økonomier og utviklingsland, og allerede i dag står disse landene for 60 pst. av de samlede globale utslippene. Siden reduksjoner

i klimagassutslipp har den samme virkningen samme hvor i verden de skjer, bør det i klimapolitikken legges stor vekt på global kostnadseffektivitet.

Disse medlemmer mener samtidig at et sterkere internasjonalt engasjement ikke skal hindre oss fra å ta i bruk sterkere virkemidler her hjemme. For å nå målene i klimapolitikken, er det mye i vårt samfunns virkemåte som må endres. Disse medlemmer foreslår satsinger som vil legge bedre til rette for at det utvikles, testes og implementeres teknologi som kan ta oss inn i lavutslippssamfunnet på en måte som gir grønn vekst og skaper arbeidsplasser.

Rundt 1/3 av de samlede norske klimautslippene kommer fra transportsektoren. En omlegging i retning av mer miljøvennlig transport og infrastruktur er derfor svært viktig. Disse medlemmer foreslår en satsing på jernbane- og kollektivtransport og sykkelveier som er mye sterkere enn det regjeringen legger opp til.

Omleggingen av bilavgiftene som regjeringen Stoltenberg II startet i favør av mer miljøvennlige biler og drivstoff, har hatt stor effekt. Gjennomsnittlig CO₂-utslipp fra nybilparken ble redusert med 30 pst. i perioden 2006–2013. Ifølge SSB er det først og fremst avgiftspolitikken som har bidratt til dette. Disse medlemmer foreslår endringer i bilavgiftene som er en videreutvikling av denne omleggingen.

Disse medlemmer foreslår følgende satsinger, i tillegg til regjeringens forslag:

På vei mot lavutslippssamfunnet	Diff. til regjeringens forslag, mill. kr
Kollektiv storbyer	700
Jernbaneformål	400
Statlig tilrettelegging, nytt skogvern	50
GIEK – fornybarinvesteringer i utv. land	150
Klima- og skogsatsingen	300
TransferIT-program for teknologioverføring*	35
Enova*	110
Styrket FoU-satsing blå sektor*	22,5
Bioøkonomisenter innlandet*	10
Trebasert innovasjonsprogram*	20
Miljøteknologiordningen*	116
Ny teknologi i fergeflåten*	50
SUM	1963,5

På vei mot lavutslippssamfunnet	Diff. til regjeringens forslag, mill. kr
Fondet for klima, fornybar energi og energiomlegging	10750
25 øre økning i veibruksavgift på diesel	660
Vri fra effekt- til CO ₂ -komponenten i engangavgiften	0
10 pst. økning i NO _x -komponenten i engangsavgiften	69
5 pst. økning i avgift på HFK/PFK	20
5 pst. økning i grunnavgift på mineralolje	79
3 pst. økning i CO ₂ -avgift på mineral-ske produkter	168
Oppheve avgiftsfritak for diesel til båt-motor	28
SUM miljøavgifter	1024

* Tiltakene inngår også i tabellen «Vekst i hele landet»

INNVANDRING OG INTEGRERING

Krigen i Syria har ført til den verste humanitære situasjonen siden andre verdenskrig. Øvrig krig og konflikt, klimaendringer og mangel på framtidshåp i hjemlandet har ført til det største antall flyktninger verden har sett. Disse medlemmer viser til at situasjonen stiller store krav til verdenssamfunnets evne til å skape fred og utjevne økonomiske forskjeller, og til å avhjelpe flyktningenes prekære situasjon. De fleste flyktninger må få hjelp i sine nærområder.

Det høye antallet flyktninger og asylsøkere stiller Europa og Norge på prøve. Disse medlemmer mener at Norge har gode forutsetninger for å håndtere denne oppgaven, og skal ta sin del av ansvaret. Det krever at det tas kloke valg nå, og at Norge bidrar aktivt til å finne internasjonale løsninger for å håndtere situasjonen på en forsvarlig måte.

Prognosene for neste år er 33 000 nye asylsøkere til Norge, men det skal utarbeides beredskap også for høyere ankomster. Disse medlemmer mener at dette krever gode og effektive løsninger for innkvartering, språkopplæring, traumebehandling, skole- og studieplasser og mulige sysselsettingstiltak. Det bør vurderes om fylkesmannen skal ha en sterkere samordningsrolle i det enkelte fylke.

Disse medlemmer mener det er avgjørende å sikre rammer for mottak, saksbehandling, bosetting og integrering tilpasset det store antallet som kommer. Det er nødvendig å se på mulige forenklinger i registrering og mottak av flyktninger, mulige tiltak for å få ned saksbehandlingstid og andre forbedringer som kan korte ned tiden fra ankomst til bosetting.

Disse medlemmer viser til at en stor andel av dem som har kommet som asylsøkere til Norge, skal bosettes i kommunene i løpet av 2016. Kommunene må settes i stand til å løse denne oppgaven uten å måtte kutte i skole, helse og omsorg. Disse medlemmer mener det er nødvendig med nye grep for å få bosatt flyktningene, herunder en satsing på flere utleieboliger, økt bostøtte og endringer i Husbanken for å øke boligbygging og rehabilitering av boliger.

Disse medlemmer vil understreke viktigheten av at alle som kommer til Norge bidrar til det norske samfunnet, noe som krever både økt tilrettelegging og at det stilles krav. Disse medlemmer er svært kritiske til at regjeringen kutter i norskopplæring på mottak, og vil videreføre 250 timer norskopplæring for asylsøkere i mottak og innføre plikt til å delta i norskopplæringen. Disse medlemmer vil videreføre dagens satser for dagpenger, men redusere utbetalingene for dem som ikke deltar i norskopplæringen.

Disse medlemmer viser til at gode muligheter for utdanning, norskopplæring og godkjenning av utdanning har stor betydning for integrering, at folk raskt kommer i arbeid og at de får brukt sin kunnskap og evner i både arbeids- og samfunnsliv. Rask godkjenning av utenlandsk utdanning er et viktig tiltak for å få flyktninger raskt i arbeid og kunne ta i bruk den kompetansen de besitter.

Disse medlemmer mener at frivillige lag og organisasjoner, frivilligsentraler og idretten gjør en formidabel innsats for integreringen, og vil støtte frivilligheten som et supplement til de offentlige tjenestene.

Disse medlemmer foreslår følgende satsinger, i tillegg til regjeringens forslag:

Innvandring og integrering	Diff. til regjeringen, mill. kr
Byggeprosjekt Storskog	52,4
Stønad beboere i asylmottak	140
Tilskudd til norskopplæring i mottak	100
Tiltak i grunnopplæringen	35,5
Integreringstilskudd	259,2
Kommunale barnevernstiltak	200
Vertskommunetilskudd	10
Gratis kjernetid groruddalssatsing	22
Bhg plass alle barn i mottak	75
Kompetanse/screening	30
Jobbsjansen	10
Kommunale utleieboliger	200
Bostøtte	200

Innvandring og integrering	Diff. til regjeringen, mill. kr
Frivillighet	50
Arbeid mot sosial dumping*	36
SUM	1420,1
Økte lånerammer Husbanken	7000

* Tiltaket inngår også i avsnittet «De som skal bygge landet»

3.1.3.5 MERKNADER FRA KRISTELIG FOLKEPARTI

Komiteens medlem fra Kristelig Folkeparti er opptatt av å sikre fleksibilitet for familiene, et godt læringsmiljø i skolen og en verdig alderdom. Dette medlem vil styrke innsatsen for de som har minst fra før her i Norge og internasjonalt, og vil legge til rette for frivillige organisasjoner og verdiskaping over hele landet.

Dette medlem viser til at Kristelig Folkeparti vil bygge samfunnet på det verdigrunnlaget som er nedfelt i vår kristne og humanistiske kulturarv. Dette verdigrunnlaget tar utgangspunkt i hvert enkelt menneskes uendelige verdi, i vårt kollektive og personlige ansvar for hverandre og ønsket om å ta vare på miljø og livsgrunnlag for kommende generasjoner.

Dette medlem viser til at verden står overfor den største flyktningkrisen siden andre verdenskrig. Et betydelig antall asylsøkere har kommet til Europa og Norge. Samtidig vokser ledigheten her i landet, og behovet for omstilling til nye næringer er stort.

Dette medlem viser til at Kristelig Folkepartis alternative statsbudsjett for 2016 er tilpasset denne situasjonen. Nå er det ikke mindre viktig med et solidarisk velferdssamfunn som gir muligheter for alle. Tvert imot. Derfor prioriterer Kristelig Folkeparti skole, familie, eldre og verdiskaping i hele landet.

Dette medlem viser til at Kristelig Folkepartis alternative budsjett har følgende hovedsatsinger:

- Tidlig innsats i skolen: Norm for lærertetthet for 1.–4. trinn fra 1. august 2016 (320 mill. kroner)
- Begynne opptrapping mot bemanningsnorm i barnehagen (300 mill. kroner), 1 000 flere barnehageplasser (87 mill. kroner) og økt engangsstønad for unge foreldre (270 mill. kroner)
- Økt legedekning på sykehjem (500 mill. kroner) og økt pensjon med 4 000 kroner for enslige minstepensjonister med minstepensjon (240 mill. kroner)
- Økt langsiktig bistand og en større nødhjelpsbevilgning for å bidra til utvikling i fattige land på kort og lang sikt (790 mill. kroner)

- Tiltakspakke mot ledighet på Sør- og Vestlandet (250 mill. kroner) og satsing på infrastruktur og verdiskaping, ikke minst i distriktene.
- Bedre rammevilkår for frivillig innsats
- Tiltak mot vold mot barn
- Grønnere og mer sosial skatteprofil

Dette medlem viser til at budsjettalternativet har en redusert oljepengebruk på vel 1 mrd. kroner, sammenliknet med regjeringens forslag, inkludert tilleggsnummeret. Dette oppnår vi ved å gjøre endringer på utgiftssiden og gjennom en grønnere og mer sosial skatteprofil, der de som har mest, bidrar mest.

Dette medlem viser til tabell i vedlegg i denne innstillingen som gir en komplett oversikt over Kristelig Folkepartis alternative statsbudsjett for 2016.

Dette medlem viser til at samarbeidspartiene Høyre, Fremskrittspartiet, Kristelig Folkeparti og Venstre inngikk en avtale 23. november 2015 om statsbudsjettet for 2016. Dette medlem vil på denne bakgrunn ikke fremme de forslag som følger av Kristelig Folkepartis alternative budsjett, men vil i stedet slutte seg til forslagene som fremgår av budsjettavtalen.

Dette medlem viser til at Kristelig Folkeparti fikk gjennomslag på en rekke viktige punkt i budsjettavtalen:

- Et nødvendig løft i bistanden til verdens fattige: 2,5 mrd. kroner
- Tidlig innsats i skolen med flere lærere i småskolen fra 1. august 2016: 320 mill. kroner
- En rekke tiltak for levende og verdiskapende distrikter: 670 mill. kroner
- 4 000 kroner i økt pensjon for enslige alderspensjonister med minstepensjon fra 1. september 2016: 82 mill. kroner
- Styrking av skolehelsetjenesten: 100 mill. kroner
- Pakke mot vold mot barn: 70 mill. kroner
- Økt bemanning i mottak for enslige mindreårige asylsøkere (50 mill. kroner) og økt tilskudd til frivillige integreringsprosjekter (30 mill. kroner)
- Oppstart nasjonal TT-ordning for brukere med særlig behov fra høsten 2016: 22 mill. kroner
- Skattereduksjon for landbruket (65 mill. kroner) og lettelse for frivilligheten (40 mill. kroner)

Dette medlem viser til at regjeringen hadde fremmet forslag om et samlet kutt i bistanden til verdens fattige på vel 6 mrd. kroner, for å finansiere mye av utgiftene til det store antallet asylsøkere. Blant annet var bistand gjennom det sivile samfunn kuttet kraftig fra regjeringens side. I budsjettavtalen har Kristelig Folkeparti bidratt til å øke bistandsbevilg-

ningen med 2,5 mrd. kroner, sammenliknet med regjeringens forslag. Langsiktig bistand rettet mot de fattigste og bistand gjennom frivillige organisasjoner prioriteres.

Dette medlem viser til at Kristelig Folkeparti videre fikk gjennomslag for å styrke satsingen på flere lærere i småskolen med 320 mill. kroner fra høsten 2016. Dette vil gi om lag 1 000 nye lærere neste år. Dette gir skolen bedre muligheter til å hjelpe hver enkelt elev tidlig i skolegangen, snarere enn sent. Jo flere som får hjelp og mestringsfølelse tidlig, jo flere vil ha muligheter for å lykkes senere i skole og utdanning.

Dette medlem viser til at Kristelig Folkeparti er enig med regjeringen i mange av tiltakene for å motvirke den økte arbeidsledigheten. Men Kristelig Folkeparti savnet større fokus på distrikt og aktivitet i hele landet. Det har Kristelig Folkeparti nå fått til gjennom et nytt såkornfond i Agder/Telemark, økning i de regionale utviklingsmidlene og midlene til bredbånd, økt bevilgning til kommunale fiskerihavner og en rekke andre tiltak som samlet utgjør økte bevilgninger på 670 mill. kroner. Forslaget om statliggjøring og sentralisering av skatteoppkrevingen i kommunene er nå skrinlagt, siden både Kristelig Folkeparti og Venstre satte foten ned for dette.

Dette medlem viser til at regjeringen hadde foreslått å redusere avkortingen av pensjonen til gifte og samboende. Kristelig Folkeparti fikk gjennomslag for å øke pensjonen også til enslige minstepensjonister. Dette er helt på sin plass i en situasjon der denne gruppen har en inntekt langt under EUs fattigdomsgrense.

Dette medlem viser til at Kristelig Folkeparti fikk på plass en styrking av helsestasjonene og skolehelsetjenesten. Mange opplever psykiske plager og andre utfordringer i barne- og ungdomsårene. Satsingen er nødvendig for å sikre en tilgjengelig skolehelsetjeneste i hele landet.

Dette medlem viser til at Kristelig Folkeparti fikk gjennomslag om flere endringer som sikrer en bedre integrering av asylsøkere og flyktninger. Kristelig Folkeparti reverserer regjeringens forslag til kutt i bevilgningen til opplæring av enslige mindreårige asylsøkere i mottak, øker bevilgningen til bemanning i mottak for enslige mindreårige asylsøkere med 50 mill. kroner og øker tilskuddet til frivillige integreringstiltak i mottak med 30 mill. kroner.

Dette medlem er også fornøyd med at Kristelig Folkeparti sammen med Venstre lyktes i å få på plass et grønt skattesifte, som gjør at det i større grad blir lønnsomt å velge klima- og miljøvennlige løsninger. I forliket er det foreslått å reversere regjeringens forslag om økt skatt ved salg av landbrukseiendom innad i familien, og Kristelig Folkeparti har fått gjennomslag for viktige skattereduksjoner for

frivilligheten, blant annet en økning i gavefradraget til 25 000 kroner.

3.1.3.6 MERKNADER FRA SENTERPARTIET

Komiteens medlem fra Senterpartiet vil vise til at Senterpartiet vil føre en politikk som legger til rette for et livskraftig næringsliv og gode nærmiljø i hele landet. Dette medlem vil framheve at vårt Norge er et Norge med levende bygder, grønne byer og små forskjeller.

Små forskjeller mellom folk har etter dette medlems syn gitt oss et fortrinn sammenlignet med andre land. Det er viktig for vår konkurranseevne som nasjon også i fremtiden. Derfor må vi nå etter dette medlems mening legge grunnlaget for å bekjempe arbeidsledighet og ufrivillig passivitet fremfor store og generelle skattelettelser.

Dette medlem vil vise til at Senterpartiets alternativ innebærer en satsing på desentralisering og livskraft i hele landet på mer enn 10 mrd. kroner utover regjeringens forslag, en aktiv, grønn næringspolitikk, sosial og geografisk omfordeling, og vi gir klima og miljø en langt høyere prioritet. Dette medlem viser til at Senterpartiet tar til orde for etablering av et statlig, grønt investeringsselskap for utvikling av teknologibedrifter som gis en egenkapital på 10 mrd. kroner.

Dette medlem viser til at Senterpartiet legger opp til en kraftfull satsing på kommuner, sykehus og infrastruktur i sitt alternative budsjett. Samlet sett blir overføringene til kommunesektoren økt med 6 mrd. kroner sammenlignet med regjeringens forslag. Det er svært viktig at kommuner og fylker nå får tilstrekkelig god økonomi til å opprettholde gode velferdstilbud, legge til rette for ny vekst og utvikling og til å finne gode løsninger på flyktningssituasjonen. Dette medlem viser videre til at Senterpartiet foreslår til sammen 1,9 mrd. kroner til integrerings tiltak og bosetting utover regjeringens forslag.

Verden står i dag overfor en av de største humanitære krisene siden 2. verdenskrig. Etter dette medlems mening trengs det nå en historisk satsing på nødhjelp, spesielt i Syria, Irak og nabolandene. Samlet øker Senterpartiet bistandsbudsjettet med mer enn 4,1 mrd. kroner.

En grunnpilar for Senterpartiets finanspolitikk er skatt etter evne. Dette medlem viser til at Senterpartiet legger opp til en større omfordeling gjennom å øke skattene betydelig for de som har mest formue og de høyeste inntektene, og gir større lettelse til folk flest enn regjeringen gjør. De ca. 2,9 millioner personene som tjener mindre enn 500 000 kroner vil få en samlet skattelette på mer enn 1,15 mrd. kroner utover regjeringens forslag med Senterpartiets opplegg. Dette medlem understreker at Senterpartiet

gir målrettede skatte- og avgiftslettelser for næringsdrivende i hele landet og til pendlere.

Norge har etter dette medlems syn et ansvar for å føre en solidarisk og bærekraftig politikk i et internasjonalt perspektiv og overfor kommende generasjoner. Senterpartiet legger opp til å redusere olje- og pengesbruket i Norge med ca. 5,6 mrd. kroner sammenlignet med regjeringens forslag. Totalt bruker Senterpartiet ca. 2 mrd. kroner mindre enn regjeringen legger opp til. Samtidig finner dette medlem rom for å prioritere helt nødvendige satsinger gjennom å gjøre andre veivalg enn regjeringen.

Senterpartiet går imot forslaget om nøytral merverdiavgift i staten og helseforetakene. Regjeringen forutsetter at denne omleggingen er provenynøytral totalt sett. Vi forutsetter at det blir foretatt nødvendige budsjettmessige endringer på det enkelte departements område, dersom Stortinget går imot regjeringens forslag. På denne bakgrunn fremmer dette medlem følgende forslag:

«Stortinget vedtar at det ikke benyttes nøytral merverdiavgift i staten og i helseforetakene.»

TA HELE NORGE I BRUK

Senterpartiet vil føre en nærings- og bosettingspolitikk som legger til rette for et livskraftig næringsliv og gode nærmiljø i hele landet. Dette medlem tar i bruk en rekke virkemidler for å oppnå dette, gjennom skatte- og avgiftsendringer med en klar geografisk omfordeling og gjennom omfordeling av midler over statsbudsjettet, samt nye tiltak. Totalt innebærer Senterpartiets alternativ en satsing på desentralisering og livskraft i hele landet på mer enn 10 mrd. kroner utover regjeringens forslag.

Dette medlem viser til at regjeringen i tre statsbudsjett på rad har kuttet systematisk i ordninger rettet mot å skape livskraft og gode nærmiljø i distriktene. Regjeringen har også gitt viktige distriktsnæringer store skatte- og avgiftsskjerper. Dette medlem mener derfor at det er behov for en kraftfull satsing på arbeidsplasser, velferdstjenester og andre tiltak som sikrer spredt bosetting og gode nærmiljø over hele landet.

Senterpartiet foretar derfor store omdisponeringer sammenlignet med regjeringens forslag til statsbudsjett. I skatte- og avgiftssystemet foreslår dette medlem å omdisponere midler slik at den geografiske fordelingen av skatter og avgifter ikke påfører distriktene ulemper. Dette medlem foreslår blant annet en kraftig forbedring av pendlerfradraget. Dette medlem foreslår også forbedrede skatteordninger for viktige distriktsnæringer som landbruket, fiskeriene, kraftbransjen, matindustrien og transportsektoren. I tillegg øker dette medlem det særskilte fradraget for Nord-Troms og Finnmark.

Senterpartiet gjeninnfører og styrker en rekke ordninger som er viktige for næringsliv og bosetting i distriktene som regjeringen har kuttet eller fjernet helt. Dette gjelder blant annet rammetilskudd til kommuner og fylker, der distriktene har fått store kutt. Det gjelder også tiltak for regional nyskaping og utvikling og ordninger som tilskudd for økt bruk av tre og boligetablering i distriktene.

Utvikling av infrastruktur som elektrisitetsforsyning, veier, jernbane, flyplasser, havner og bredbånd er viktig for å kunne utnytte ressursene og skape gode nærmiljø over hele landet. Derfor foreslår Senterpartiet å bevilge økte midler til blant annet utbedring av flaskehalsar på riks- og fylkesveier, rassikring av veier, mobildekning langs viktige samferdselsårer og bredbåndsutbygging i distriktene. Disse tiltakene vil legge til rette for et mer livskraftig næringsliv i distriktene, der mange av de viktigste næringene i landet har sitt hovedsete.

I mange lokalsamfunn i distriktene er behovet for arbeidsplasser stort. Derfor foreslår Senterpartiet å gi en rekke oppstartsbevilgninger som legger til rette for oppbygging av statlige arbeidsplasser utenfor de store byene. Eksempler på dette er oppstartsbevilgning til helsearkivet på Tynset, Samien Sitje på Snåsa og fengsler i Ålesund og Mosjøen. Senterpartiet foreslår å legge inn 600 mill. kroner i økte bevilgninger til regional utvikling og nyskaping. I tillegg foreslår dette medlem økte rammer til fylker og kommuner som rammes av regjeringens kuttpolitikk overfor distriktene. Samlet fører Senterpartiet budsjettene på det distriktpolitiske området tilbake til nivået som den rød-grønne regjeringen la opp til i sitt siste forslag til statsbudsjett. Dette medlem mener det spesielt er behov for å styrke overføringene til fylkeskommunenes arbeid med regional utvikling. I samarbeid med Innovasjon Norge, SIVA, kommunene o.a. driver fylkeskommunene næringsutvikling og støtte til gründervirksomhet som nå bygges systematisk ned av den blå-blå regjeringen.

VELFERD OG KOMMUNALE TJENESTER

Dette medlem mener kommunesektoren er underfinansiert med tanke på de oppgaver den er pålagt. I tillegg representerer flyktningkrisen en stor utfordring for kommunesektoren. Dette medlem mener derfor at rammeoverføringene til kommunene og fylkeskommunene må styrkes vesentlig. Dette er nødvendig for å sikre en finansiering av velferdstilbudet til innbyggerne. Samlet foreslår dette medlem å øke overføringene til kommunesektoren med 5,786 090 mrd. kroner, herunder vel 3,5 mrd. kroner over Kommunal- og moderniseringsdepartementets budsjett. For øvrig foreslår dette medlem å bevilge 900 mill. kroner over til integreringstiltak i kommunene over Barne-, likestillings og integreringsde-

partementets budsjett, 750 mill. kroner over Helsedepartementets budsjett til tiltakspakke rus og psykiatri og eldretiltak i kommunene, 609 mill. kroner over Kunnskapsdepartementet til tiltak innen grunn- og videregående opplæring, dessuten 4,5 mill. kroner til å styrke kulturminnearbeidet i kommunene over Klima- og miljøverndepartementet og 6 mill. kroner til å styrke tilskuddet til frivilligsentralene over Kulturdepartementets budsjett.

Dette medlem viser til at kommunesektoren er gitt ansvar for våre viktigste velferdsytelser, som skole, omsorg, sosiale tjenester og hoveddelen av samferdsel og kulturtiltak. Kommunesektoren er også en hovedarena for folks deltakelse i samfunnsformingen. Folkestyret er under økende press. Sentralisering av makt gjennom rettsliggjøring og regelstyring fører makt fra det lokale til det sentrale.

Dette medlem understreker Senterpartiets vilje til å sikre en fordelingspolitikk som gir like muligheter grupper imellom og distrikter imellom. Senterpartiet ønsker å styrke lokaldemokratiet gjennom å ha en høy terskel for statlig øremerking, rettighetslovgivning og regelstyring av kommunesektoren. En størst mulig del av de kommunale inntektene skal være frie inntekter som underlegges lokal prioritering.

Regjeringen har foreslått å overføre skatteoppkreverfunksjonen fra kommunene til staten. Skatteoppkreverfunksjonen er viktig for kommunene og kommunenes økonomiske fagmiljø og det står i direkte motstrid til hensikten med den såkalte kommunereformen å frata kommunene denne oppgaven. Kommunene har lyktes svært godt som skatteoppkrevere blant annet fordi nærhet til skatteyterne bidrar til høy innkreivingsgrad og god service. Nærhet og god lokalkunnskap er også viktig for effektiv og målrettet arbeidsgiverkontroll. Regjeringens forslag innebærer en omfattende strukturendring. 288 desentraliserte kommunale kemnerkontorer er foreslått redusert til 33 sentraliserte statlige enheter der hovedtyngden av arbeidsplassene lokaliseres i de største byene. Dette medlem registrerer at regjeringens opprinnelige forslag ble reversert i forliket mellom regjeringspartiene og Kristelig Folkeparti og Venstre. Dette medlem går for øvrig imot forslaget om å flytte ansvaret for skatteoppkreving fra kommunene til staten.

KOMMUNEREFORMEN

Dette medlem mener det er behov for reformer i kommunesektoren for å desentralisere oppgaver fra statlige myndigheter til kommunene og fylkeskommunene, og gjennom å styrke det lokale folkestyret for å gi flere mennesker muligheter til å delta i utviklingen av samfunnet og det lokale tjenestetilbudet. Regjeringens forslag til kommunereform sva-

rer ikke på disse utfordringene, men bidrar til sentralisering av bosetting og svekket folkestyre. Sanering av flertallet av landets kommuner er blitt viktigere enn å tilføre mer makt og myndighet til kommunesektoren.

Dette medlem viser til at Stortinget i tidligere vedtak har lagt til grunn at kommunesammenslåing skal skje på grunnlag av lokale prosesser og ved frivillighet. Senterpartiet legger fortsatt frivillighetsprinsippet til grunn og mener regjeringens trusler om tvangssammenslåing av kommuner som ikke ønsker å inngå i en ny storkommune må avvises fordi det vil gi redusert folkestyre og svekket lokaldemokrati.

Dette medlem registrerer at kommunal- og moderniseringsminister Sanner i brev til landets kommunestyrer av 28. oktober 2015 viser til at alle landets kommuner er pålagt utredningsplikt av kommunereformen. Det henvises i denne sammenheng til en flertallsmerknad fra Stortingets kommunal- og forvaltningskomité i behandlingen av Kommuneproposisjonen for 2015. Dette medlem viser til at staten kan gi pålegg til kommunene, men dette må skje gjennom lov eller forskrift. Slike pålegg foreligger ikke i opplegget for Kommunereformen.

Dette medlem mener det er svært uheldig at statsråden i sitt brev til kommunene truer med kutt i rammetilskuddene til kommuner som ikke velger å slå seg sammen. I forbindelse med at det vises til at inntektssystemet for kommunene vil bli foreslått endret, sier statsråden:

«Regjeringen vil imidlertid vurdere endringer som innebærer at inntektssystemet ikke i samme grad som i dag kompenserer for at små kommuner frivillig velger å stå alene.»

Dette må etter dette medlems syn leses som at småkommunetilskuddet eller basistilskuddet vil bli foreslått fjernet eller svekket. Små kommuner er betegnet av få innbyggere, store avstander og dermed høye kostnader for å sikre infrastruktur og velferdstilbud. Fjerning av disse tilskuddene kan være et effektivt pressmiddel for å få truet gjennom kommunesammenslåinger, men det vil føre til større avstandsulempen og dårligere tjenester for folk i distriktene. Det kan ikke dette medlem akseptere.

ENERGI, MILJØ OG NÆRINGSLIV

Dette medlem viser til Senterpartiets alternative budsjett, som inneholder en klar satsing på klimatiltak nær folk gjennom blant annet en skattefradragssordning for ENØK-tiltak i husholdninger. Innenfor flere departementers budsjett foreslås midler som vil legge til rette for tiltak som bidrar til lave klimautslipp. Senterpartiets skatte- og avgiftsopplegg har en betydelig grønnere profil enn regjeringens forslag. Totalt foreslår Senterpartiet en klima-

og miljøsatsing på 4,8 mrd. kroner mer enn regjeringen.

Dette medlem beklager fraværet av distriktpolitiske ambisjoner i regjeringens budsjett. De regionalpolitiske virkemidlene over Kommunal- og moderniseringsdepartementets budsjett er kuttet med 825 mill. kroner siden regjeringen tiltrådte i 2013. Dette har spesielt gått ut over fylkeskommunenes regionale utviklingsarbeid i samarbeid med Innovasjon Norge og andre regionale aktører.

Dette medlem viser til at en samlet storting har uttrykt målsettinger om å opprettholde bosetting over hele landet, men at flertallet samtidig svekker virkemidlene for å oppnå dette. For Senterpartiet er det en viktig målsetting for regionalpolitikken at folk skal ha reell frihet til å bosette seg der de ønsker. En aktiv distrikts- og regionalpolitikk er en forutsetning for å nå dette målet. Utviklingen av arbeidsplasser som gir mulighet til å bruke kompetanse og utdanning, er bestemmende for valg av bosted. Regjeringen svekker disse avgjørende forutsetningene for å ta hele landet i bruk.

Dette medlem viser til at Senterpartiet vil styrke bevilgningene til regional utvikling med 600 mill. kroner. I tillegg vil Senterpartiet øke bevilgningene til fylkesveier og andre infrastrukturtiltak utover regjeringens opplegg.

Dette medlem viser til at forslaget om et engangstilskudd til vedlikehold og rehabilitering er en tiltakspakke for å styrke den kommunale sysselsettingen i spesielt utsatte fylker. Tilskuddet er forutsatt brukt på skoler og omsorgsbygg i kommunene. Dette medlem mener tilskuddet i tillegg bør kunne brukes på kirker og kulturbygg, siden hovedformålet er økt sysselsetting og ikke innsats innen spesielle sektorer. Dette medlem fremmer derfor følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen legge til rette for at engangstilskuddet til vedlikehold og rehabilitering kan disponeres til skoler, omsorgsbygg, kirker og kulturbygg.»

Dette medlem viser til representantforslag Dokument 8:97 S (2015–2016) om etablering av et grønt investeringsselskap for utvikling av teknologi-bedrifter (grønt karbon) og Innst. 61 S (2015–2016). Senterpartiet har i sitt alternative budsjett fremlagt forslag om en kapitaltilførsel til selskapet på 10 mrd. kroner.

FLYKTNING- OG INTEGRERINGSPOLITIKKEN

Dette medlem viser til at Senterpartiet vil føre en innvandringspolitikk som setter menneskeverd i fokus. Mennesker som søker asyl og opphold i Norge, skal ha trygghet for at rettssikkerheten ivare-

tas og at den enkelte får oppfylt sine rettigheter. Personer uten beskyttelsesbehov i henhold til norsk lov, vil måtte returnere.

Dette medlem mener regjeringen ikke i tilstrekkelig grad har erkjent kommunenes rolle i integreringspolitikken. Dette kom tydelig fram i tiltakspakken som ble presentert i Prop. 152 S (2014–2015) som Stortinget fikk til behandling for å styrke budsjettet på området for 2015.

Dette medlem viser til at Senterpartiet vil øke satsene i integreringstilskuddet slik at kommunene får kostnadsdekning for bosetting av flyktninger. Dette er avgjørende for at kommunene skal kunne ta sin del av ansvaret med mottak og bosetting av et sterkt økende antall flyktninger. Derfor foreslår Senterpartiet å avsette 50 mill. kroner på egen post til tilskudd innvandrerboliger. I tillegg mener dette medlem at Husbankens rammer må økes og vilkår legges bedre til rette for rehabilitering og bygging av nye boliger som er egnet for formålet. Regjeringen har i stedet valgt å redusere Husbankens rammer i sitt budsjettforslag for 2016.

Dette medlem viser til at Senterpartiet i sitt alternative budsjett har lagt inn 1 mrd. kroner til flyktningformål for å styrke ulike deler av integreringsarbeidet. Blant annet ønsker Senterpartiet å styrke kvalifiseringsarbeidet blant flyktninger slik at de kan få utnyttet sin kompetanse og komme raskere ut i jobb. Dette medlem vil videre øke støtten til tiltak gjennom de frivillige organisasjonene. Uten den frivillige innsatsen vil Norge ikke lykkes i mottaks- og integreringsarbeidet.

BOLIG

Dette medlem beklager regjeringens manglende vilje til å bruke boligsosiale tiltak i bekjempelse av fattigdom og til å sikre svake grupper, som ungdom i etableringsfasen og flyktninger, adgang til boligmarkedet. Bevilgningene til bostøtte er blitt redusert fra 2015 til 2016. Dette medlem viser til at da bostøtteordningen ble endret etter forslag fra Senterpartiets statsråd i Kommunal- og regionaldepartementet, og med støtte fra et samlet storting, fikk vi en tilsiktet økning i mottakere av bostøtte. Utviklingen går nå i motsatt retning. Senterpartiet er positive til at bostøtte for personer i kommunale og private boliger skal være på samme nivå, men mener dette må skje ved en opptrapping av nivået for bostøtte til beboere i private boliger og ikke, slik regjeringen foreslår, et nedtrekk i bostøtten til beboere i kommunale boliger.

Dette medlem understreker Husbankens sentrale rolle i gjennomføring av bolig- og bygningspolitikken. Muligheten for tilskudd og lån gjennom Husbanken virker sterkt inn på antallet nye boliger som bygges. Det er derfor ikke forsvarlig når regjeringen også for 2016 legger til grunn en redusert lå-

neramme for Husbanken. For 2015 ble rammen foreslått kuttet med 5 mrd. kroner. For 2016 er kuttet 2 mrd. kroner. Senterpartiet viser til forslag om økte utlånsrammer på 7 mrd. kroner i sitt alternative budsjett.

Dette medlem mener det er beklagelig at regjeringen har avvirket ordningen «Boligetablering i distriktene». Evalueringen av ordningen var svært god og tilsa en videreføring av satsingen. Tiltakene ordningen ga rom for, medførte at kommunenes arbeid med boligutvikling ga flere boliger og et mer differensiert boligmarked. Dette medlem viser til Senterpartiets alternative budsjett for 2016, hvor bevilgningen til «Boligetablering i distriktene» er lagt inn igjen i budsjettet.

NÆRING

Dette medlem viser til at Senterpartiet vil ha en aktiv næringspolitikk som sikrer vekst og verdiskaping i hele landet. Norge må utnytte sine fortrinn ved å være rike på naturressurser, ha en godt utdannet befolkning og den kompetanse som ligger i eksisterende bedrifter og næringer.

Dette medlem vil påpeke at vi står oppe i en situasjon med stigende arbeidsledighet. Særlig krevende er situasjonen innen olje- og gassnæringen. Dette medlem mener regjeringens såkalte tiltakspakke er for svak og for lite målrettet. Dette medlem viser til Senterpartiets alternative statsbudsjett for 2016 som foreslår konkrete forslag innenfor næringene maritimt, petroleum, marint, turisme, landbruk, næringsmiddelindustri og romindustri.

Dette medlem mener det er nødvendig å gjennomføre politiske tiltak for å motvirke det høye norske kostnadsnivået. Dette medlem viser til at Senterpartiet står for en politikk hvor det satses målrettet på enkelte næringer. Dette medlem mener norsk næringsliv er en del av klimaløsningen.

Dette medlem peker på at en grønn omlegging av næringslivet vil kunne bli en betydelig styrke for Norge. Dette medlem foreslår derfor kraftigere satsing på miljøteknologi enn det regjeringen gjør. Senterpartiet har også en klar satsing på landbruk, skog, fiske og oppdrett.

Dette medlem viser videre til at Senterpartiet foreslår å etablere et nytt grønt investeringsselskap med en startkapital på 10 mrd. kroner og viser til Dokument 8:97 S (2014–2015) Representantforslag om etablering av grønt investeringsselskap for utvikling av teknologibedrifter (grønt karbon).

Dette medlem viser til at Senterpartiet vil bruke betydelige midler på å redusere næringslivets transportkostnader. Bedre telefon- og bredbåndstilbud er en forutsetning for næringsliv i hele landet. Videre er dette medlem opptatt av å sikre at vir-

kemiddelapparatet er til stede i hele landet og at blant annet Innovasjon Norge har en lokal forankring. Dette medlem vil bruke skatt og avgift aktivt for å stimulere bedrifter og bransjer.

Dette medlem er kritisk til å bekjempe byråkrati med mer byråkrati og foreslår derfor at «regelrådet» ikke etableres.

HELSE

Dette medlem viser til at målet med Senterpartiets helsepolitikk er å forebygge sykdom, redusere sosiale helseforskjeller og sikre likeverdige og trygge helsetjenester til alle som trenger det, når de trenger det. Senterpartiet vil skape folkets helsetjeneste. Folkets helsetjeneste skal være et gode ikke bare for pasienten, men for hele samfunnet og for mennesker i alle livssituasjoner, som gir grunnlag for bosetting og næringsliv. Dette medlem vil ha et desentralisert og solidarisk helsevesen, demokratisk styrt og folkelig forankret. Norge trenger en godt utbygd kommunehelsetjeneste som kan sikre kvalitativt gode helse- og omsorgstilbud nær der folk bor og en desentralisert sykehussektor som sikrer trygghet for nødvendig helsehjelp og beredskap i hele landet. Ressursene må samles i det offentlige tilbudet. De som trenger det mest skal ha hjelp først, og mulighet for inntjening skal ikke styre prioriteringene. Senterpartiet vil prioritere utviklingen av kvalitet i offentlige sykehus og kommunale helse- og omsorgstjenester, og vi vil derfor ikke prioritere større helsemarkeder, privatisering og stykkprisfinansiering.

Det viktigste i helsepolitikken er folkehelsepolitikken. Mesteparten av forebyggingen av sykdom skjer utenfor helsevesenet. Dette medlem vil understreke at Senterpartiet vil ha et krafttak for bedre folkehelse og reduserte sosiale helseforskjeller, og vil øke satsingen på forebyggende og helsefremmende tiltak. Skolen må tas i bruk som forebyggingsarena. Viktige folkehelsesatsinger fra Senterpartiet er én times fysisk aktivitet i skolen hver dag, gjeninnføring av gratis frukt og grønt og tilskuddsordning for skolemat. Dette medlem viser også til Senterpartiets styrking av skolehelsetjenesten og helsestasjoner. Senterpartiet vil forebygge rusmisbruk og -lidelser ved å føre en restriktiv alkoholpolitikk. På denne bakgrunn foreslår dette medlem at alkohol- og tobakksavgiftene økes og taxfreekvotene reduseres. Frivillige og ideelle organisasjoner er viktige i folkehelsearbeidet. Senterpartiet vil i 2016 ha en sterk satsing på frivillige organisasjoners arbeid for å fremme friluftsliv og økt fysisk aktivitet.

Kommunehelsetjenesten er grunnmuren i helse-tjenesten. Gjennom en styrket kommuneøkonomi vil Senterpartiet legge til rette for en positiv utvikling av helse- og omsorgstilbudet i kommunene. Dette medlem viser til at Senterpartiet vil prioritere det

psykiske helsearbeidet i kommunene, og foreslår øremerkede midler til en kommunal opptrappingsplan for psykisk helse. Kommunal legevakt er det første leddet i den akuttmedisinske kjeden, og er i dag underdimensjonert. Den kommunale legevaktstjenesten må styrkes, og folk må sikres nærhet til tjenesten. Senterpartiet mener at eldreomsorgen er og må være et offentlig og kommunalt ansvar og går imot regjeringens forsøk med statliggjøring av eldreomsorgen. Senterpartiet vil ha en særskilt styrking av tilbudet til personer med demenssykdom og forbedrer tilskuddsordningen for etablering av flere dagaktivitetsplasser. Senterpartiet vil gi flere eldre hjelp til å trene på å mestre sine oppgaver i hverdagen, og vil ha økt satsing på hjemmerehabilitering. Dette medlem mener det må bli mer hverdagsaktivitet i sykehjemstilbudet. Bedret funksjonsnivå gjennom mer aktivitet vil øke mange eldres livskvalitet og samtidig redusere kostnader til sykdomsbehandling. Senterpartiet mener at eldre på sykehjem bør få tilbud om 1 times aktivitet hver dag. Dette medlem mener dette kan realiseres gjennom en ny tilskuddsordning for sykehjem som lager en plan for å innføre én times aktivitet hver dag, tilpasset den enkelte beboers funksjonsnivå. Tilskuddsordningen må bidra til bl.a. flere fysioterapeuter, ergoterapeuter, aktivitører, musikkterapeuter og frivillighetskoordinatorer på sykehjem.

Altfor mange eldre blir utsatt for feil medisinbruk. Dette medlem vil derfor styrke farmasøyt-kompetansen i kommunene.

KUNNSKAPSDEPARTEMENTET

Dette medlem vil understreke at kunnskap og kompetanse er viktig for enkeltmenneskets liv, velferdsproduksjon og utviklingen av nærings- og samfunnsliv. Dette medlem viser til at Senterpartiet gjennom en rekke tiltak i partiets alternative budsjett vil sette skoleeier i økonomisk stand til å gjennomføre et reelt løft for yrkesfagene. Dette gjelder blant annet muligheten til å tilby vekslingsmodell og andre alternative opplæringsløp som kan bedre elevenes mulighet til å fullføre utdanningen. Det er fortsatt en utfordring å få tilstrekkelig antall læreplasser og lærebedrifter. I en situasjon med konjunkturedgang og der mange bedrifter og næringer opplever nedgang i oppdrag og bestillinger, mener dette medlem det er nødvendig med ytterligere tiltak for å forhindre at læreplasser blir nedprioritert i næringslivet og stimulere til at flere bedrifter tar imot læringer. Derfor foreslår dette medlem å redusere arbeidsgiveravgiften for læringer med 25 pst. og å gi stimuleringsmidler for å legge til rette for læreplasser for læringer og lærekandidater med særskilte behov. For å heve kvaliteten på yrkesfagutdanningene, mener dette medlem at det er et stort

behov for å oppgradere utstyr i yrkesfaglige utdanningsprogram, særlig innen de ressurskrevende yrkesfagprogrammene.

Regjeringens forslag om å behovsprøve bostipendet mot lærlingelønnen vil ramme lærlinger som er nødt til å bo på hybel for å kunne ta fagbrev. Dette vil spesielt ramme ungdom i distriktene og er det motsatte av et lærlingeløft. Dette medlem går derfor imot forslaget. I det alternative budsjettforslaget vil Senterpartiet også reversere behovsprøvingen av grunnstipendet mot begge foreldrenes økonomi, slik regjeringen har gjennomført inneværende år. Dette medlem viser til at Senterpartiet også vil styrke fagskoleutdanningene i dette budsjettet.

Dette medlem mener regjeringens budsjettforslag viser at det såkalte lærerløftet er ikke mer enn en framtidig visjon og at regjeringens prioriteringer ikke vil løse hovedutfordringene i skolen. Senterpartiet lytter til hva lærere opplever som viktigst for å få en god skole, nemlig behovet for flere lærere og tid til å møte behovene til den enkelte elev i klasserommet. Det kan bare realiseres gjennom å sette skoleeierne i økonomisk stand til å øke lærertettheten ved den enkelte skole gjennom en bedre kommuneøkonomi, slik Senterpartiet foreslår i dette budsjettforslaget. Dette medlem mener det er viktigere å øke antall lærere enn å øke antall timer for å heve kvaliteten i undervisningen. Derfor går Senterpartiet imot regjeringens forslag om å innføre 1 time ekstra i naturfag og foreslår i stedet 1 000 nye lærerårsverk for å øke lærertettheten i hele grunnskolen.

Dette medlem deler regjeringens ønske om videreutdanning av lærere. Vi mener regjeringen for ensidig prioriterer midler til videreutdanning og neglisjerer behovet for andre nødvendige tiltak for å bedre kvaliteten i skolen og lærernes arbeidsforhold. Derfor vil dette medlem omprioritere noen av disse midlene til blant annet å øke antall lærerstillinger.

Dette medlem viser til at Senterpartiet ønsker at alle elever skal få delta på leirskole i løpet av grunnskolen uten at det skal komme i konflikt med gratis skoleprisnippet. Derfor foreslår Senterpartiet å bevilge 100 mill. kroner for å styrke den offentlige finansieringen av leirskoleopphold for elever i grunnskolen.

Dette medlem vil understreke at det til tross for at antall studentboliger er økt de senere årene, fortsatt er et stort udekket behov ved mange studiesteder. Derfor foreslår Senterpartiet å øke byggingen av studentboliger i 2016 med 500 boenheter utover regjeringens forslag. Senterpartiet vil fortsatt arbeide for å innføre 11 måneders studiestøtte slik at studentene er sikret inntekt i hele semesteret. I tillegg vil dette medlem vise til at Senterpartiet vil trappe opp basisstøtten til 1,2 G slik at studentenes kjøpe-

kraft kommer opp på et nivå som gjør det mulig å studere på heltid.

KULTUR

Kulturtilbud og kulturaktiviteter er livsnødvendig for å skape livskraftige lokalsamfunn. Dette medlem viser til at Senterpartiets alternative budsjett inneholder flere tiltak som bidrar til et lokalt kulturløft. Det viktigste grepet er å øke kommunenes frie inntekter slik at kommunene får økonomisk handelfrihet til å prioritere lokale kulturtiltak, herunder bibliotek og musikk- og kulturskoler. På Kulturdepartementets budsjett foreslår Senterpartiet en offensiv styrking av tilskuddsordninger som retter seg mot det frie feltet og lokale og regionale kulturtiltak. Dette medlem viser til forslaget i alternativt budsjett om en økning i musikkutstyrsordningen som er et annet bidrag i strategien for å sikre gode musikkarenaer lokalt. Senterpartiet foreslår også en ny tilskuddsordning for organisasjonseide kulturhus for å opprettholde og utvikle lokale kulturarenaer.

Dette medlem vil understreke nødvendigheten av å opprettholde mediemangfoldet. NRK er Norges viktigste mediebedrift, og dette medlem reagerer derfor på at regjeringen på nytt foreslår kutt i NRKs økonomiske rammer, noe som vil innebære kutt i programtilbudet og ramme distriktsredaksjonene. Dette medlem mener at NRK må sikres forutsigbare og tilstrekkelig finansiering av allmennkringkastingsoppdraget og inntekter til videre utvikling som allmenkringkaster med en sterk regional forankring. Senterpartiet foreslår derfor å øke lisen sen med 70 kroner i 2016.

Senterpartiet kan heller ikke godta regjeringens forslag om å kutte produksjonsstøtten til avisene, noe som direkte vil ramme mediemangfoldet lokalt og regionalt. Senterpartiet går også imot økning av merverdiavgiften på kultur- og medieområdet og foreslår å opprettholde lav momssats på 8 pst.

Dette medlem viser til at Senterpartiets alternative budsjett er et kraftig håndslag til all frivillig virksomhet. Senterpartiet mener at det ikke skal være skatt på frivillig virksomhet og mener regjeringens forslag til mva.-kompensasjon på langt nær er tilstrekkelig. Derfor foreslår Senterpartiet blant annet å trappe opp bevilgningen til merverdiavgiftskompensasjon for frivillige organisasjoner slik at lag og foreninger kan få refundert en større andel av de reelle momsutgiftene på varer og tjenester. Dette medlem er skuffet over at regjeringen avviser Senterpartiets forslag om å omgjøre mva.-kompensasjonen for idrettsanlegg fra en rammestyrte til en regelstyrt ordning. For å imøtekomme idrettslag som påtar seg ansvaret for å realisere idrettsanlegg foreslår Senterpartiet derfor en ytterligere økning av ordningen for å dekke det reelle behovet.

Dette medlem er bekymret for at en større andel av støtten til frivillige organisasjoner gjøres spillemiddelavhengig. Derfor foreslår Senterpartiet en styrking av tilskuddet til frivillighetssentraler og en økning i tilskuddet til grunnstøtten til barne- og ungdomsorganisasjonene over statsbudsjettet. I tillegg vil Senterpartiet innlemme organisasjonseide kulturhus i mva.-kompensasjonsordningen for utgifter knyttet til rehabilitering og ombygging.

ARBEID OG SOSIAL

Dette medlem viser til at Senterpartiet på arbeidslivsområdet i statsbudsjettet for 2016 prioriterer økt innsats for svakerestilte på arbeidsmarkedet og en tiltakspakke for å avdekke og motvirke det store omfanget av arbeidslivskriminalitet og sosial dumping i det norske arbeidsmarkedet.

Dette medlem vil understreke at full sysselsetting og små inntektsforskjeller er den mest effektive måten å forhindre fattigdom og økonomiske forskjeller i Norge på. Dette medlem viser til flertallsmerknaden fra kapittel 1.2 under overskriften «Politikk for bedre fordeling og mindre fattigdom» i Innst. 222 S (2011–2012), jf. Meld. St. 30 (2010–2011), sitat:

«Arbeidsmarkedspolitikken og makroøkonomisk politikk påvirker den primære inntektsfordelingen gjennom å påvirke sysselsetting og inntektsutvikling. Den primære inntektsfordelingen kan endres gjennom inntektsoverføringer i trygdesystemet og utforming av skattesystemet. Dette gir den sekundære inntektsfordelingen. Forbruksmulighetene påvirkes også av at viktige velferdstjenester tilbys gratis eller til lav kostnad av fellesskapet. Helse og omsorg, kultur og bolig kan være eksempler på dette. En offensiv forbrukerpolitikk vil også påvirke folks økonomiske ressurser.»

Dette medlem viser til at det i dag bor om lag 170 000 flere personer fra de øst- og sentraleuropeiske medlemslandene i Den europeiske union (EU) i Norge enn det gjorde i 2003, før de store østutvidelsene av EU i 2004 og 2007. I tillegg arbeidet nesten like mange fra EU-land i Øst-Europa (om lag 150 000 personer) på korttidsopphold i fjerde kvartal 2014. Dette viser det store omfanget av EØS-innvandring som det norske arbeidsmarkedet har blitt stilt overfor som følge av EUs østutvidelser og Norges deltakelse i Det europeiske økonomiske samarbeidsområdet (EØS) med fri flyt av personer, kapital, tjenester og varer. Dette medlem vil understreke at den store EØS-innvandringen siden utvidelsene av Den europeiske union (EU) østover i 2004, har gitt lavere produktivitetsvekst, lavere lønnsvekst og større forskjeller, jf. «Rapport nr. 2-2015» fra Senter for lønnsdannelse. Manglende regulering av tilbudet av arbeidskraft fra EØS-området og økt omfang av innvandring som kommer fra EØS-området, vil kunne

skape ytterligere utfordringer i det norske arbeidsmarkedet som spesielt utfordrer lønnsdannelsen i lavlønsgrupper.

Dette medlem er imot EØS-avtalen fordi Norge med avtalen avga suverenitet og selvråderett, blant annet knyttet til reguleringen av det norske arbeidsmarkedet. Dette medlem mener full sysselsetting og små inntektsforskjeller må være det overordnede målet i arbeidslivspolitikken. Avgjørende for å nå dette målet er reguleringen av tilbudssiden i det norske arbeidsmarkedet.

JUSTIS

Dette medlem mener det er nødvendig å føre en justispolitikk som gjør at folk kan kjenne seg trygge i hele landet. Dette gjøres gjennom økt tilstedeværelse, mer forebygging og bedre samhandling.

Dette medlem vil peke på viktigheten av at politiet styrkes over hele landet, for å redusere responstiden. Styrkingen av politiet skal medføre bedre tjenester, ikke økt byråkrati. Det er videre viktig at antall fengselsplasser bygges ut raskt i Norge, og at man sørger for at kapasiteten økes over hele landet.

Dette medlem merker seg at regjeringen legger opp til store endringer i domstolstrukturen i statsbudsjettet for 2016. Dette medlem mener det vil føre til ytterligere sentralisering av statlige arbeidsplasser, av advokatkontor og større reiseavstander for brukere av tingrettene som kan gjøre domstolens arbeid mindre rasjonelt. Dette vil være en uheldig og uønsket utvikling.

SAMFERDSEL

Dette medlem viser til at en sterk infrastruktur- og transportpolitikk er en nødvendig forutsetning for visjonen om å ta hele Norge i bruk. Dette medlem vil utvikle et moderne og framtidsrettet transportsystem som gjør trafikkavviklingen enklere, raskere og tryggere. Dette vil styrke konkurransekraften til næringslivet i hele landet, gi et bedre bymiljø og en sterkere nasjonal klimainnsats, og styrke regional og lokal utvikling. Dette medlem er særlig kritisk til nedprioriteringen av samferdselstiltak i distriktene, samt regjeringens kraftige forverring av pendlernes skattevilkår. Dette medlem mener det må satses kraftig på rassikring, fjerning av flaskehalser på veinettet, krysningsspor på jernbanen, sterk satsing på havner og farleder, og utbygging av bredbåndsdekningen i distriktene og mobilnettet langs transportårene.

Dette medlem viser til forslag om kraftig økning av de statlige midlene til fylkeskommunene i Senterpartiets alternative budsjett, øremerket til vedlikehold av fylkesveger. Dette medlem viser til at omleggingen av inntektssystemet for fylkeskommunene, de såkalte fylkesnøklerne, var ett av de store

spørsmål i debatten om statsbudsjett høsten 2014. Dette medlem minner om at noen fylker kom særlig dårlig ut, først og fremst de som hadde en stor andel båt- og ferjedrift og spredt bosetting: Nordland, Troms, Finnmark og Sogn og Fjordane. Dette medlem viser også til at et samlet storting har erkjent disse problemene og innført en tapskompensasjonsordning for fylkene som kommer dårligst ut. Men denne gir ikke tilstrekkelig kompensasjon for de berørte fylkene. Dette medlem understreker at det er sentralt for Senterpartiet å rette opp denne skjevheten.

Dette medlem vil bemerke at mange bedrifter sliter med å opprettholde lønnsomheten i forlenget av den svake utviklingen i norsk oljenæring, særlig på Sør- og Vestlandet. Dette medlem mener det er helt nødvendig å stimulere norsk næringsliv i en periode med svak utvikling, og viser til forslag om halvering av bompengesatsene for tunge kjøretøy fra 1. februar 2016. Dette medlem foreslår at staten skal dekke inntektstapet for bompengeselskapene.

Dette medlem mener det må satses kraftig for å vri godstrafikken over fra veg til jernbane og sjø. Dette medlem vil særlig peke på at det er helt nødvendig å styrke regulariteten for godstransport på jernbane – særlig på de lange transportstrekningene mellom landsdelene – og viser til at Senterpartiet foreslår å øke jernbaneinvesteringene med 235 mill. kroner for å takle utfordringene på dette feltet. Dette medlem viser også til at det er nødvendig å styrke utbyggingen av havner og farleder. Dette medlem viser i den sammenheng til at Senterpartiet i sitt alternative statsbudsjett for 2016 følger opp nærskipsfartsstrategien med å etablere en egen incitamentsordning for godstransport på båt, kostnadsberegnet til 50 mill. kroner. Det er stort behov for å koble sjøsiden bedre sammen med landsiden, spesielt når det gjelder ankomst til havn for godstransport som kommer per veg eller jernbane. Dette medlem viser til at Senterpartiet i sitt alternative statsbudsjett for 2016 foreslår en bevilgning på 50 mill. kroner til en slik plan. Dette medlem viser videre til at Senterpartiet i sitt alternative statsbudsjett for 2016 foreslår å bevilge 50 mill. kroner til Borg havn i Østfold.

Dette medlem viser til at Senterpartiet foreslår å styrke den statlige tilskuddsordningen til fiskerihavneanlegg med 70 mill. kroner.

Dette medlem minner også om at det nåværende, offentlige vegnettet gir store konkurranseulempen for norsk skogindustri. Det er viktig for effektiviseringen av tømmertransporten at man fjerner «flaskehalser» Senterpartiet prioriterer en egen satsing på å fjerne «flaskehalser» på riksveier, fyl-

kesveier og kommuneveier, og har satt av 390 mill. kroner til slike tiltak.

Dette medlem har med uro merket seg at forslaget til 2016-budsjett forverrer pendlernes kår, tredje året på rad. Dette medlem viser til Senterpartiets alternative statsbudsjett for 2016, hvor det foreslås skattelette for pendlere. Dette medlem viser til Senterpartiet alternative statsbudsjett for 2016 hvor det foreslås en nasjonal plan for å styrke kapasiteten for parkering ved «strategisk viktige» kollektivknutepunkt i storbyregionene Oslo, Bergen, Trondheim og Stavanger for å tilføre de sentrale stoppestedene rundt de største byene 8 000 nye parkeringsplasser.

Flytransport står for en viktig del av persontransporten i store deler av landet. Dette medlem viser til at Senterpartiet i sitt alternative budsjett for 2016 foreslår å styrke kortbanenettets stilling gjennom forbedret rammevilkår. Dette medlem viser til at regjeringen har varslet at Avinor skal kutte 1,5 mrd. kroner på tre år (2015–2018), noe som særlig kan true flyplasser på Helgeland og i Lofoten.

Dette medlem mener en av de største svakhetene ved regjeringens samferdselspolitikk er at den ikke prioriterer innsatsen for å sikre veinettet mot ras høyt nok. Dette medlem viser til Senterpartiets forslag om å øke bevilgningene til rassikring på riksveger med 200 mill. kroner og på fylkesveger med 200 mill. kroner.

Dette medlem har registrert at regjeringen i forslaget til statsbudsjett for 2016 foreslår å kutte bevilgningen som bidrar til bedre bredbånddekning i distriktene. Dette medlem viser til Senterpartiets alternative budsjett for 2016 hvor det foreslås å styrke bevilgningen med 210 mill. kroner. Tilgang til moderne ekom-tjenester som mobil og bredbånd er blitt en nødvendighet, både for privatpersoner og bedrifter. Dette medlem minner også om at det er store utfordringer knyttet til mobildekningen langs hovedferdselsårene, blant annet langs toglinjene. Dette medlem viser til Senterpartiets forslag om å sette av 150 mill. kroner til å bedre mobildekningen langs hovedferdselsårene.

Dette medlem viser til at bygging av nye digitale kommunikasjonslinjer mellom Norge og utlandet vil kunne legge grunnlaget for ny verdiskaping og næringsutvikling i Norge. Dette medlem viser til at det ligger synergieffekter i å legge fiberkabel i forbindelse med Statnetts bygging av kraftkabler. De to aktuelle sakene nå er bygging av fiberkabel mellom Norge og Tyskland (Tonstad – Wilster) og Norge og Storbritannia (Kvilldal – Blyth). Staten må bidra til at prosjektene blir realisert.

På denne bakgrunn fremmes følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen bidra til at det legges fiberkabel samtidig som det bygges nye kraftkabler mellom Norge og Tyskland og Norge og Storbritannia.»

Dette medlem viser også til at Senterpartiet i sitt alternative statsbudsjett for 2016 påpeker behovet for at Enova på en bedre måte følger opp de oppgavene som Transnova tidligere hadde. Videre fremmes det forslag om å styrke Trygg Trafikks arbeid med fire foreslåtte kampanjer.

Videre understreker dette medlem at det er viktig å videreføre prosjektet «Forbedret TT-tilbud til brukere med særlige behov». Senterpartiets bevilgningsforslag i 2016 er et ledd i en foreslått opptrapping over fem år for å gjøre ordningen landsdekkende.

FORSVAR

Dette medlem viser til at Senterpartiets mål med det norske forsvaret er å sikre et forsvar som evner å forsvare norsk territorium og sikre nasjonale interesser. Derfor øker Senterpartiet forsvarsbudsjettet med 200 mill. kroner. Det er avgjørende at Norge har et operativt forsvar, og at alle avdelinger i Forsvaret til enhver tid gjennomfører tilstrekkelig med trening. Det blir fra flere hold pekt på at forsvarsbudsjettet gir for lite rom for til drift, aktivitet og trening av den strukturen som nåværende langtidsplan fastslår at Forsvaret skal ha. Dette medlem viser til at Senterpartiet i sitt alternative budsjett øker bevilgningene til Hæren med 110 mill. kroner. Tilsvarende økes bevilgningene til Sjøforsvaret med 40 mill. kroner, til Luftforsvaret med 30 mill. kroner og til Kystvakten med 20 mill. kroner. Bevilgningene til Heimevernet økes med 140 mill. kroner, noe som både sikrer årlig trening av samtlige avdelinger, i tillegg til en investeringspakke for oppgradering av våpen i Heimevernet. Gjennom sitt alternative statsbudsjett sørger Senterpartiet for mer trening av bataljonene, øving i Heimevernet, seiling i Sjøforsvaret og flyging i Luftforsvaret. Slik kan Norge sikre et utholdende forsvar som til enhver tid er rustet til å forsvare Norge.

UTENRIKS OG BISTAND

Dette medlem understreker Senterpartiets ønske om å bidra til et samfunn med mindre forskjeller, både nasjonalt og globalt. Verden står i dag overfor en av de største humanitære krisene siden 2. verdenskrig. Senterpartiet mener det trengs en historisk satsing på nødhjelp, spesielt til Syrias nærområder. På denne bakgrunn øker Senterpartiet i sitt alternative budsjett bevilgningene til nødhjelp og humanitær bistand til Syrias nærområder med 3 mrd. kroner. Samlet øker Senterpartiet bistandsbudsjettet med over 4,1 mrd. kroner, sammenliknet med regjerin-

gens foreslåtte budsjett. Dette medlem vil også fremme et forslag for Stortinget der regjeringen bes om å følge opp sitt initiativ til en givrelandskonferanse for nødhjelp og humanitær bistand til Syrias nærområder. FN har bedt verdenssamfunnet om 4,5 mrd. amerikanske dollar for å hjelpe Syria-flyktningene. Så langt har man ikke mottatt halvparten av disse midlene. Resultatet er at FN må kutte i den helt grunnleggende nødhjelpen, som matrasjoner og helsehjelp.

For Senterpartiet er det viktig å støtte opp om oppbyggingen av nasjonalstater som blir styrt gjennom et levende folkestyre og desentralisering av makt. Spredning av makt forutsetter et aktivt sivilt samfunn i hvert land. Vi øker i årets budsjett bevilgningene til sivilt samfunn med nær 1,3 mrd. kroner. Senterpartiet jobber for internasjonalt samarbeid mellom suverene demokratiske nasjonalstater og et sterkt FN for å løse globale utfordringer i fellesskap. Med dette som utgangspunkt øker Senterpartiet støtten til ulike programmer og fond i FN med om lag 500 mill. kroner.

SKATT OG AVGIFT

Dette medlem viser til at Senterpartiets alternativ innebærer målrettede skatte- og avgiftslettelser for næringsdrivende i hele landet på brutto mer enn 3,1 mrd. kroner påløpt sammenliknet med regjeringens opplegg. Inkludert i dette er 1/2 mrd. kroner i reduserte bompengesatser for tunge kjøretøy, grønne ekstraavskrivninger for all sertifikatkraft (ikke bare vindkraft), økte avskrivningssatser for vogntog, lastebiler og busser, nei til regjeringens beskatning av generasjonsskifter i landbruket, samt økning i både jordbruks-, fisker- og sjømannsfradrag. Dette medlem viser videre til at Senterpartiet foreslår fast avskrivningssats i saldogruppe d (personbiler, maskiner og inventar) på 25 pst., noe som blant annet gir bedre vilkår for industrien. Videre foreslår Senterpartiet 25 pst. reduksjon i arbeidsgiveravgift for lærlinger.

Dette medlem viser til at Senterpartiet foreslår å senke selskapsskattesatsen 25 pst., noe som innebærer en skattelette for bedriftene på ca. 5,4 mrd. kroner påløpt. Samtidig viser dette medlem til at Senterpartiet foreslår at effektiv utbytteskatt økes til 36,9 pst.

Dette medlem viser til at Senterpartiet går imot regjeringens foreslåtte endringer i beskatningen av vannkraftverk og vil ta initiativ til en gjennomgang av kraftverksbeskatningen med sikte på å gjenopprette den fordelingen av vannkraftformuen som et bredt stortingsflertall sto bak i kraftskattereformen.

Dette medlem fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen ta initiativ til en gjennomgang av kraftverksbeskatningen med sikte på å gjenopprette den fordelingen av vannkraftformuen som et bredt stortingsflertall sto bak i kraftskatterformen.»

Dette medlem vil vise til at Senterpartiet foreslår å utvide regjeringens foreslåtte ordning for skattefradrag for ENØK-tiltak i private hjem, fra en ramme på 250 mill. kroner til 500 mill. kroner. Engangsavgiften endres for å stimulere til kjøp av mer klima- og miljøvennlige biler. Dette medlem vil videre vise til at Senterpartiet går imot regjeringens forslag om veibruksavgift på naturgass og LPG. Senterpartiet foreslår å fjerne veibruksavgiften for biodrivstoff som er iblandet bensin og autodiesel, og i stedet øke veibruksavgiften for øvrig volum av bensin. Det innføres i Senterpartiets alternative budsjett CO₂-avgift etter lav sats for skip i utenriksfart, for fiske og fangst i fjerne farvann og for fly i utenriksfart. NO_x-avgiften økes med 3 kr/kg, svovelavgiften økes med 5 øre og avgiften på HFK og PFK økes til 410 kroner per tonn CO₂-ekvivalenter. Produktavgiften på alkoholfrie drikkevarer på saft og sirup basert på frukt, bær eller grønt uten tilsatt sukker foreslås fjernet fra 1. juli 2016.

Dette medlem vil vise til at taxfree-endringene som ble vedtatt i revidert nasjonalbudsjett våren 2015 reverseres, taxfreekvoten for alkohol reduseres med én flaske og de tollfrie kvotene for innførsel av tobakksvarer (taxfree-kvoten) halveres i Senterpartiets alternative budsjett. I samme dokument økes avgiftene på brennevin med fem prosent, avgifter på tobakk og øvrig alkohol økes med tre prosent.

Dette medlem vil vise til at Senterpartiet foreslår å fjerne unntaket for betaling av merverdiavgift ved netthandel fra utlandet, for slik å sikre like konkurransevilkår mellom norske og utenlandske netthandelsbedrifter. Dette vil både bidra til å sikre norske arbeidsplasser i tillegg til å fjerne et stadig økende skattetap for staten. Det totale skattetapet med dagens ordning kan på usikkert grunnlag anslås til nærmere 2,9 mrd. kroner påløpt i 2016.

Dette medlem vil vise til at regjeringens forslag til økning i den lave momssatsen fra 8 til 10 pst. reverseres i Senterpartiets alternative budsjett og at tollsatser på jordbruksområdet som ble fjernet i 2015 gjeninnføres. I Senterpartiets alternative budsjett innføres det en aktivitetsskatt på finanssektoren som vil innbringe ca. 6,8 mrd. kroner årlig bokført (8,5 mrd. kroner påløpt) til fellesskapet, tilsvarende det skattetapet som staten i dag har ved at næringen er unntatt fra merverdiavgiftssystemet.

KOMMENTARER TIL FORLIKET

Dette medlem viser til forliket om statsbudsjettet som ble inngått mellom regjeringspartiene Høyre og Fremskrittspartiet, og Kristelig Folkeparti og Venstre. Dette medlem vil påpeke at forhandlingene om et budsjettforlik har gått langt utover planlagt tidsramme og vanskeliggjort Stortingets arbeid med statsbudsjettet. Dette medlem mener at dette er en uheldig arbeidsform.

Etter dette medlems mening prioriterer forliket for lite midler til å skape gode tjenester nær folk. Kommunene har ansvaret for de viktigste velferdstjenestene som skole, barnehage og eldreomsorg. I tillegg vil kommunene få store oppgaver med å bo-sette og integrere de mange tusen flyktningene som er kommet til landet. Til dette viktige arbeidet trenger kommunene store ressurser, og det har verken regjeringspartiene eller Kristelig Folkeparti og Venstre evnet å prioritere. I Senterpartiets alternative budsjett legges det opp til å øke satsingen på norske kommuner med over 6 mrd. kroner. Det viser at det er mulig å prioritere kommunenes økonomi selv i økonomisk utfordrende tider.

Dette medlem er kritisk til økningen i el-avgiften som inngår i forliket, og som innebærer at el-avgiften i løpet av ett år har økt med over 2 mrd. kroner. Dette er tredje gangen på ett år at regjeringen og støttepartiene øker el-avgiften. Senterpartiet mener det er feil å øke el-avgiften fordi det er en målrettet avgiftsøkning for norske bedrifter og privathusholdninger som rammer alle uavhengig av lønnsomhet og inntekt.

Dette medlem mener det er underlig at regjeringspartiene, Kristelig Folkeparti og Venstre gir en målrettet skatteskjerpelse til pendlerne gjennom å kutte i pendlerfradraget. Når arbeidsledigheten stiger må vi forvente at flere må pendle til jobb, derfor mener dette medlem at å kutte i pendlerfradraget er en dårlig prioritering.

Dette medlem mener at det er uheldig at forlikspartene fjerner skattefritak for sluttvederlag og er imot dette. Denne ordningen er til for å sikre eldre arbeidstagere som mister sin jobb en inntektsmulighet for å avhjelpe i en vanskelig periode. Denne ordningen har hittil sikret at eldre som blir arbeidsledige har kunnet få utbetalt inntil 80 000 kroner skattefritt. Nå vil denne engangssummen bli beskattet og den arbeidsledige vil få langt mindre utbetalt. Dette medlem mener at tidspunktet for innføringen av skattlegging av sluttvederlag er spesielt uheldig med tanke på at arbeidsledigheten i Norge er stigende.

Dette medlem er kritisk til innføring av avgift på flyreiser. Dette medlem viser til at flyreiser i deler av landet er en nødvendig del av kollektivtilbudet og at skattlegging av flyreiser vil ramme

mange som er bosatt i Distrikts-Norge og er avhengige av flyreiser i hverdagslivet.

Dette medlem mener det er uheldig at forlikspartene har valgt å ta en del av inndekningen i statsbudsjettet gjennom økt utbytte fra statlig eide selskaper. Statens eierskap skal ikke være et redskap som benyttes for å saldere statsbudsjettet. Dette medlem vil i denne sammenheng påpeke at det samme flertallet som inngår i forliket tidligere har vedtatt at Posten ikke lenger skal drive postombæring på lørdager. Forlikspartene kutter dermed i viktige tilbud for deretter å ta økt utbytte fra selskapet. Dette er uklok eierstyring. Dette medlem vil også påpeke at et enstemmig storting i desember 2014 tilførte Statkraft 10 mrd. kroner i ny kapital. Dette medlem mener derfor at det er svært spesielt at forlikspartene mindre enn et år senere tar økt utbytte fra selskapet.

I forliket ble det kun gitt en liten økning i bevilgningene til nødhjelp i Syrias nærområder. Dette medlem vil i denne sammenheng vise til at spesielt Fremskrittspartiet tidligere har lovt store midler til hjelp i nærområdene, men at disse lovnadene ikke følges opp i praksis. En rekke hjelpeorganisasjoner har pekt på at Norge i år bør gå foran som et eksempel og bevilge 3 mrd. kroner til nødhjelp og humanitær bistand i Syria og nærområdene. I regjeringens opprinnelige forslag til statsbudsjett manglet det 1,75 mrd. kroner for å møte denne oppfordringen. I forliket mangler det fortsatt 1,7 mrd. kroner for å oppfylle hjelpeorganisasjonenes mål. Senterpartiet har i sitt alternative budsjettforslag fulgt opp denne oppfordringen. Dette medlem vil vise til at situasjonen nå er så ille at Verdens matvareprogram har vært nødt til å kutte ned på distribusjonen av mat. Dette medlem påpeker for øvrig at det er underlig at forlikspartene med dagens flyktningsituasjon ser seg nødt til å kutte 25 mill. kroner i bistand til palestinske flyktninger. Dette medlem viser for øvrig til at Senterpartiet tidlig i høst tok initiativ til at Norge skulle arrangere en giverrandskonferanse for flyktninger fra Syria. Dette initiativet fulgte senere regjeringen opp. Dette medlem understreker at om en slik giverrandskonferanse vil være vellykket avhenger av at land som Norge går foran med et godt eksempel og gir et substansielt bistandsbidrag.

Dette medlem viser til at forlikspartene er blitt enige om å gi 4 000 kroner mer årlig til enslige alderspensjonister med minstepensjon. Dette medlem slutter seg til denne endringen i forslaget til statsbudsjett ettersom det samsvarer med Senterpartiets mål om å utjevne økonomiske forskjeller i samfunnet. Senterpartiet vil ta midler fra ymse-posten for å dekke inn økte utgifter i forbindelse med dette tiltaket.

Dette medlem er tilfreds med at forlikspartene reverserer regjeringens opprinnelige forslag om å beskatte salg av landbrukseiendom innad i familien. Dette er viktig for å opprettholde familielandbruket og for å gi unge mulighet til å komme inn i landbruket. Dette medlem vil derfor støtte denne endringen i forslag til statsbudsjett.

Dette medlem merker seg at forlikspartene er enige om å reversere kuttet til opplæring av enslige asylsøkere i omsorgssenter og foreslår å bevilge 35,5 mill. kroner til dette formålet. Dette medlem slutter seg til denne endringen i forslag til statsbudsjett. Senterpartiet vil ta midler fra ymse-posten for å dekke inn økte utgifter i forbindelse med dette tiltaket.

Dette medlem viser til at det i Prop. 1 S (2015–2016) ble fremmet forslag om 500 mill. kroner i engangstilskudd til vedlikehold og rehabilitering i en tiltakspakke for å styrke den kommunale sysselsettingen for å motvirke arbeidsledighet. I Prop. 1 S Tillegg 1 (2015–2016) ble tiltakspakken redusert til 200 mill. kroner og forbeholdt seks fylker på Sør- og Vestlandet. I budsjettavtalen mellom Høyre, Fremskrittspartiet, Kristelig Folkeparti og Venstre er også dette beløpet fjernet. Dette medlem beklager at tiltakspakken er fjernet. Arbeidsledigheten øker og det er viktig med tiltak for å holde sysselsettingen oppe. Det vises til Senterpartiets alternative budsjett hvor forslagene fra Prop. 1 S Tillegg 1 (2015–2016) videreføres.

Dette medlem fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen etablere en ordning for refusjon av bompengekostnader til bompengeselskapene, med sikte på halverte bompengesatser for tunge kjøretøyer.»

«Stortinget ber regjeringen sørge for halverte flyplassavgifter på kortbanenettet.»

«Stortinget ber regjeringen gi en reduksjon på 25 pst. i flyplassavgiftene for fly som bruker biodrivstoff.»

«Stortinget ber regjeringen utforme et regelverk for bunnfradrag i avgifter på drikkevareemballasje og engangsemballasje for drikkevarer.»

«Stortinget ber regjeringen, som del av en større gjennomgang av incentivordninger for mer miljøvennlige emballasje- og resirkuleringsløsninger, utforme et regelverk for å unnta bioplast fra grunnavgift på engangsemballasje.»

«Stortinget ber regjeringen legge følgende kriterier til grunn for fordeling av økte bevilgninger til tapskompensasjon til fylkeskommunene:

- 70 pst. i tilleggskompensasjon for tap mellom 200–799 kroner/innbygger
- 85 pst. i tilleggskompensasjon for tap over 800 kroner/innbygger.»

«Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med en plan for å styrke den norske humanitære innsatsen i Syrias nærområder.»

«Stortinget ber regjeringen opprette et grønt investeringselskap for utvikling av teknologibedrifter og komme tilbake til Stortinget med et forslag om å tilføre selskapet kapital på 10 mrd. kroner.»

«Stortinget ber regjeringen utrede en ny tilskuddsordning for sykehjem med mål om å tilby beboere én times aktivitet hver dag tilpasset den enkeltes funksjonsnivå. Tilskuddsordningen må bidra til blant annet flere fysioterapeuter, ergoterapeuter, aktiviteter, musikkterapeuter og frivillighetskoordinatorer på sykehjem.»

«Det skal ikke benyttes nøytral merverdiavgift i staten og i helseforetakene.»

«Stortinget ber regjeringen gjenopprette et beredskapslager for matkorn.»

«Stortinget ber regjeringen endre praksis når det gjelder avtaleinngåelse med kommersielle tilbydere av mottakstjenester slik at muligheten til å ta ut økonomisk profitt knyttet til å eie og drive asylmottak, strammes kraftig inn.»

«Stortinget ber regjeringen legge til rette for at engangstilskuddet til vedlikehold og rehabilitering kan disponeres til skoler, omsorgsbygg, kirker og kulturbygg.»

Dette medlem viser for øvrig til tabell i vedlegg 3, som er en synliggjøring av de prioriteringer som ligger til grunn for Senterpartiets forslag til vedtak på det enkelte rammeområde.

3.1.3.7 MERKNADER FRA VENSTRE

Komiteens medlem fra Venstre mener det er åpenbart at 2016 vil medføre større utfordringer for Norge enn det vi har vært vant til å håndtere de siste 10–15 årene. Dette medlem vil spesielt peke på følgende forhold som er helt avgjørende for Venstres tilnærming til budsjettarbeidet for 2016:

- Flyktningkrisen i Europa og i landene rundt Middelhavet som følge av borgerkrigen i Syria.
- Økende ledighet og behov for omstilling av spesielt oljerelatert virksomhet bl.a. som følge av lav oljepris.
- Nødvendigheten av å ta klimatrusselen på alvor og gjøre tiltak både nasjonalt og internasjonalt som får klimautslippene ned, men som samtidig legger til rette for grønn vekst.
- En ikke bærekraftig vekst i oljepengebruk, offentlig forbruk og offentlige utgifter som, om det fortsetter, vil stille Norge overfor store utfordringer – spesielt i et generasjonsperspektiv. Uløste oppgaver og ubetalte regninger overlates til kommende generasjoner.

Dette medlem mener at det er behov for både kortsiktige tiltak for å løse flyktningkrisen og en økende arbeidsledighet, og det er behov for langsiktige tiltak for å framskynde og stimulere det grønne skiftet og tiltak som sikrer en bærekraftig velferdsstat i framtiden. Venstre har derfor presentert et forslag til statsbudsjett for 2016 som er tilpasset disse utfordringene. Dette medlem foreslår krevende, men nødvendige grep for å omstille Norge i en grønnere retning, bl.a. ved å ta skatte- og avgiftssystemet aktivt i bruk for å endre adferd i en miljø- og klimavennlig retning. Dette medlem foreslår krevende, men nødvendige grep for å redusere offentlige utgifter, men samtidig trygge velferden også for kommende generasjoner. Dette vil for enkelte oppleves som smertefullt, men det er nødvendig. Og det finnes muligheter i omstilling. De mulighetene understrekes og forsterkes i Venstres forslag til statsbudsjett for 2016. Venstres budsjettforslag for 2016 er et budsjett for grønn vekst.

Dette medlem viser til at vi er i en noe spesiell budsjettsituasjon all den tid regjeringen først la fram sitt budsjettforslag 7. oktober 2015 for så å legge fram et omfattende tilleggsnummer til budsjettet 30. oktober 2015 knyttet til en betydelig økning i utgifter som følge av et økende antall flyktninger og asylsøkere til Norge.

Dette medlem viser til at Venstre spesielt har pekt på følgende svakheter med regjeringens forslag til statsbudsjett for 2016:

- Oljepengebruken er svært høy, og det er spesielt skuffende at en så liten del brukes for å forsterke det grønne skiftet.
- Det er en sterk ubalanse på samferdselsbudsjettet mellom satsing på veg og satsing på jernbane og kollektivtransport.
- Vi må bruke mer energi og ressurser på å styrke tiltak mot fattigdom. Livet og hverdagen må gjø-

res enklere for de barn og deres familier som i dag lever i fattigdom.

- Det må bli enklere å starte nye bedrifter.
- Skattereformen må bli mye grønnere og mer sosial.
- De økte utgiftene knyttet til flere asylkomster til Norge må finansieres på andre måter enn gjennom kutt i langsiktig bistand.

Dette medlem legger derfor på vegne av Venstre fram et forslag til statsbudsjett for 2016 som i denne innstilling innebærer:

- En omstillings- og stimuleringspakke for Norge på vel 10 mrd. kroner, hvorav 3 mrd. er målrettede skattelettelser som gjør det lønnsomt å arbeide, eie og utvikle norske bedrifter og arbeidsplasser og som inngår i et grønt skifte.
- En samlet satsing på grønn vekst og grønt skifte på 4,8 mrd. kroner og et grønt skattesifte på 12,5 mrd. kroner.
- En satsing på oppvekst og tidlig innsats på 2 mrd. kroner og en tilsvarende satsing på fattigdomsbekjempelse og omfordeling.
- En styrket kommuneøkonomi med 3 mrd. kroner og en økt satsing på skole, utdanning og forskning på om lag 2 mrd. kroner.
- En mer sosial, enklere og bedre trinnskattemodell som gir betydelig skattelette til lave og «vanlige» inntekter og en skatteskjerpelse på inntekter over 1 mill. kroner.
- En oljepengebruk som er vel 12 mrd. kroner lavere enn det regjeringen opprinnelig la opp til og om lag 5,2 mrd. kroner lavere inkludert finansiering av økte utgifter til flyktninger og asylsøkere uten at det går på bekostning av langsiktig bistand.

OMSTILLINGS- OG STIMULERINGSPAKKE

Dette medlem viser til at Norge står overfor to parallelle utfordringer: en økende arbeidsledighet som i det alt vesentlige skyldes en fallende oljepris

kombinert med et svært høyt kostnadsnivå og samtidig store miljø- og samfunnsutfordringer som krever en grønn og bærekraftig omstilling. Statsbudsjettet for 2016 må derfor både bli et budsjett for langsiktig omstilling, men som samtidig får ned ledigheten. Det er i mange år snakket om at mange av de kloke hodene i oljebransjen må over i andre bransjer. Nå er mange av dem sagt opp og leter etter ny jobb. Hovedutfordringen er å skape nye arbeidsplasser slik at verdifull kompetanse beholdes i det norske arbeidsmarkedet og at kompetansen brukes til det grønne skiftet alle snakker om, men som for få har en reell vilje til faktisk å gjennomføre.

Dette medlem viser til at Norge over år har tillatt et kostnadsnivå som ligger langt over land det er naturlig å sammenligne seg med. Skal vi fortsatt kunne konkurrere om oppdrag i en global økonomi må vi bli enda mer produktive. Nøkkelen for å få til dette er kompetanse. En kompetent arbeidsstyrke har vært og vil være Norges konkurransefortrinn. Derfor er det ekstra viktig at den kompetansen som allerede eksisterer, bevares og videreutvikles i en tid med økende ledighet og behov for omstilling.

Dette medlem er tydelig på at omstilling er utfordrende og det er ekstra krevende for dem som i kortere eller lengre perioder blir uten arbeid som følge av urolige tider. Vår oppgave er å gjøre den perioden så kort som mulig og stimulere de mulighetene omstilling gir. For å sikre vår konkurransekraft må Norge derfor utvikle et nytt næringsliv. Norge trenger et næringsliv som er mer kunnskapsbasert, eksportrettet, produktivt og miljøvennlig.

Dette medlem viser til at regjeringen la fram en tiltakspakke på om lag 4 mrd. kroner i sitt forslag til statsbudsjett for 2016. Dette medlem støtter de fleste av tiltakene i den pakken, men mener at den må forsterkes og utvides. Dette medlem foreslår derfor en samlet omstillingspakke på 10 mrd. kroner ut over regjeringens forslag, hvorav vel 3 mrd. kroner er målrettede skattelettelser for å få økte investeringer i næringslivet, økt tilgang på risikovillig kapital og gjøre det lettere å starte nye bedrifter.

Tiltak	Beløp bokført mill. kr.
Nybygg, samisk videregående skole i Kautokeino	30,0
Nybygg, Saemien Sijte	40,0
Tou Scene	2,5
Vik Fengsel	42,0
Grønn fornyelse av skip	50,0
Utviklingskontrakt for hydrogenferge	12,0
Flom- og skredforebygging	50,0
Opprydningstiltak, bl.a. Sandefjord havn	90,0

Tiltak	Beløp bokført mill. kr.
Rehabilitering Stavanger og Bergen domkirker	40,0
Utbygging av gang- og sykkelveier	525,0
Rassikring fylkesveier	100,0
Utbygging av kollektivtransport i og rundt de største byene	1 015,0
Drift, vedlikehold og investering i jernbane	615,0
Bredbåndsutbygging	140,0
Universell utforming av skolebygg	270,0
Tilskudd til vedlikehold og rehabilitering i kommuner – asyl- og flyktningmottak	50,0
<i>Sum vedlikehold, infrastruktur og nybygg</i>	<i>3 071,5</i>
Øke rammene for landsdekkende innovasjonslåneordning med 300 mill.	100,0
Etablering av to nye såkornfond øremerket hhv. miljøteknologi og bioøkonomi/fornybar energi à 200 mill.	89,5
SIVAs inkubasjonsprogram	50,0
Tilskudd til Mechatronics Innovation Lab	20,0
Program for klyngeutvikling	20,0
Forsknings- og utviklingskontrakter	50,0
Innovasjon Norge, marint verdiskapingsprogram	31,5
Innovasjon Norge, reiseliv	13,5
Ny tilskuddsordning for grønne innovative offentlige anskaffelser	50,0
Innovasjon Norge, miljøteknologiordningen	135,5
Økt tilskudd til pre-såkornfond	50,0
Verdiskapingsprogrammet for tre	25,0
Sett Sjøbein	3,0
Tilskudd til næringstiltak i fiskeriene	10,0
Helseteknologi	30,0
Dele og endre Argentums investeringsportefølje slik at selskapet splittes og halvparten av selskaps kapital investeres i selskapers tidligfase der hvor kapitaltørken er størst.	0,0
<i>Sum teknologioverføring og innovasjon</i>	<i>678,0</i>
2250 nye studieplasser fra høsten 2016 (250 nye innen informatikk)	146,8
Forskning	757,4
Høyere utdanning	269,4
Økt lærlingtilskudd, 5 000 kr per kontrakt	98,0
Mer fleksible regler knyttet til dagpenger og utdanning	50,0
<i>Sum forskning og høyere utdanning</i>	<i>1 321,6</i>
Minstefradrag for selvstendig næringsdrivende tilsvarende minstefradraget for lønsmottakere	550,0
Bedre pensjonsordning for enkeltpersonforetak	150,0
Styrking av sykelønnsordning for selvstendig næringsdrivende	175,0
Endre regler for forskuddsskatt-innbetaling for selvstendig næringsdrivende.	0,0
Heve omsetningsgrensen til 3 mill. kroner for rett til årlig oppgavetermin vedr mva.	0,0
Tilskudd til ulønnet arbeidsinnsats, SkatteFUNN	40,0

Tiltak	Beløp bokført mill. kr.
<i>Sum tiltak for flere gründere og selvstendig næringsdrivende</i>	<i>915,0</i>
Omfordeling av 1 000 plasser fra «ordinære» til «varig tilrettelagt arbeid»	42,0
Dobling av antall i forsøkene med lønnstilskudd til arbeidsgivere som ansetter personer med rett til arbeidsavklaringspenger	53,5
Sosiale tjenester og tiltak for vanskeligstilte grupper på arbeidsmarkedet	20,0
Forsøk, utviklingstiltak: Bl. a. tilretteleggingstilskudd for rekruttering av arbeidssøkere med ned-satt arbeidsevne	25,0
Forebygging av ungdomsledighet	10,0
Styrke ordningen med tidsubestemt lønnstilskudd	61,0
Utvide ordningen med tidsbestemt lønnstilskudd for å få flere kvinner med innvandrerbakgrunn ut i arbeidslivet	27,0
<i>Sum tiltak for vanskeligstilte i arbeidslivet</i>	<i>238,5</i>
Flere stillinger Mattilsynet og Fiskeridirektoratet (25 nye stillinger)	20,0
Flere stillinger UNE (30 nye stillinger)	25,0
Flere stillinger, UDI (60 nye stillinger)	50,0
200 ekstra traineeplasser for funksjonshemmede i statsforvaltningen	10,0
Dyrepoliti, 2 enheter	7,8
200 nye fagstillinger i det kommunale barnevernet	140,0
500 nye stillinger i skolehelsetjenesten og helsestasjoner	335,0
332 nye stipendiatstillinger	130,4
100 nye postdok-stillinger	37,0
<i>Sum nye stillinger</i>	<i>755,2</i>
Sum omstilling/ledighet (før skatt)	6 979,8
Endringer i trinnskatt, minstefradrag, personfradrag og trygdeavgift som stimulerer arbeid og som gir lettelser for inntekter under 500 000 på mellom 2000 og 3000 kroner	1 675,0
Heve frikortgrensen med 5000 kr til 55 000 kr	65,0
Øke beløpsgrensen for skattefriinntekt (småjobber) til 3 000 kr	60,0
Skattefradrag for energieffektiviseringstiltak i egen bolig	270,0
Skattefradrag for arbeidstakere mellom 62–67 år som ikke samtidig mottar trygdeytelser (AFP eller pensjon fra Folketrygden)	255,0
Gå imot regjeringens forslag om å øke ligningsverdien på næringseiendom	80,0
Økte avskrivningssatser for næringslivet	550,0
Styrke SkatteFUNN-ordningen (289 mill. påløpt)	0,0
Økt fiskerfradrag	21,0
Fritak for arbeidsgiveravgift i tre år for nystartede bedrifter med mindre enn 5 ansatte	230,0
<i>Sum skattelette for arbeid og arbeidsplasser</i>	<i>3 206,0</i>
Sum omstilling/ledighet (inkl. skatt)	10 185,8

GRØNN VEKST

Dette medlem har etterlyst det grønne skiftet i mange år. Nå har vi muligheten til å få det til, men det krever en reell vilje, ikke bare ord. Det er ingen tvil om at Norge står overfor en del utfordringer i tiden som kommer knyttet til økende ledighet og framtidsutsiktene for deler av privat næringsliv spesielt knyttet til olje- og gassindustrien. Løsningen er imidlertid ikke å erstatte tapte arbeidsplasser med nye arbeidsplasser innenfor petroleumssektoren. Løsningen er å bruke den høykompetente arbeidskraften som nå mister jobben i et grønt skifte.

For dette medlem er den viktigste utfordringen nå å gjøre den omstillingen vi skal igjennom så grønn, så myk og så effektiv som mulig. Derfor er våre hovedprioriteringer i statsbudsjettet for 2016 tiltak som stimulerer det grønne skiftet og som kan bidra til grønn vekst.

Dette medlem har som mål å legge til rette for et samfunn uten forurensning, der ressursene forvaltes til beste for oss som lever nå- og for framtidige generasjoner. Venstre vil gjøre Norge til et miljøpolitisk foregangsland; vi skal utvikle miljøteknologi og finne løsninger som også andre kan benytte. En slik omstilling er krevende, men gir nye muligheter. I en verden hvor miljøproblemene blir tydeligere, vil mil-

jøbedrifter bli morgendagens vinnere. Det viktigste generelle miljøvirkemiddelet Venstre vil ta i bruk, er overgang fra mindre skatt på arbeid til mer skatt på miljøskadelig atferd. Et grønt skattesifte.

Dette medlem vil omstille Norge til et klimavennlig samfunn, samtidig som vi opprettholder en velfungerende og sikker energiforsyning. Skal de internasjonale klimautfordringene løses, kreves det at rike land som Norge tar en lederrolle i arbeidet med å vise fattigere land at det er mulig å kombinere lave utslipp med et høyt velstands- og velferdsnivå. Norge har store muligheter til å legge om energibruken, ta i bruk ny miljøteknologi i energiforsyningen og industrien samtidig som dette kan bidra til å skape nye bedrifter og arbeidsplasser.

Dette medlem viser til at en avgjørende faktor for Venstre for å få til et regjeringsskifte etter valget 2013 var behovet for en langt mer offensiv klima- og miljøpolitikk. Vi har en forpliktelse – både overfor velgere og kommende generasjoner til å gjøre et krafttak for et bedre livsmiljø. Derfor viser dette medlem til at Venstre foreslår en samlet klima- og miljøinnsats på 4,8 mrd. kroner i sitt forslag til statsbudsjett for 2016. I tillegg foreslås et kraftfullt grønt skattesifte på om lag 12,5 mrd. kroner.

Tiltak	Beløp bokført mill. kr.
Omprioritere/øremerke 100 mill. til Mangroveskog i skogprogrammet	0,0
Norwegian Blue Forest Network (mangrove-bevaring)	3,0
Deltakelse i EUs miljøprogram LIFE (koster 110 mill. i 2017)	0,0
Klimatilpasning	5,0
Det grønne klimafondet	200,0
Havforskningsinstituttet: Forskningstokt i Sørishavet og Sør-Atlanteren	25,0
<i>Sum internasjonale miljøtiltak</i>	<i>233,0</i>
Energimerking av boliger og bygninger	15,0
Bygg 21 (miljøvennlig boligbygging)	15,0
Videreføring av framtidens byer/NAL (Miljøvennlig by- og bygdeutvikling)	4,0
Nasjonalt senter for bærekraftig utvikling	1,0
Lavenergiprogrammet (miljøvennlig boligbygging)	6,5
Miljøvennlige innkjøp (DiFi)	15,0
Miljøkompensasjonsordning for merutgifter knyttet til kommunale grønne innkjøp	100,0
<i>Sum grønne innkjøp og grønn boligbygging</i>	<i>156,5</i>
Grønn omsorg	5,0
Miljøforskningsinstituttene	8,0
Forskning, klima, miljø og miljøvennlig energi	105,0

Tiltak	Beløp bokført mill. kr.
Tilskuddsordning for grønne innovative anskaffelser (fergeanbud m.m.)	50,0
To nye såkornfond for hhv. miljøteknologi og biøkonomi à 200 mill. kroner	94,0
Miljøteknologiordningen	135,5
Videreføring av treprogrammet	25,0
Tilskudd til MET-senteret (Havvind)	3,0
CO ₂ -lagring	20,0
Legge fiberkabel parallelt med utbygging av strømkabler mellom Kvilldal i Rogaland og Blyth i Storbritannia, og mellom Tonstad i Vest-Agder og Wilster i Tyskland (dekkes innenfor rammene til StatNett)	0,0
Etablere et statlig risikokapitalfond for norske selskaper som investerer fullskala anlegg og teknologiutvikling i ny fornybar energi som havvind, solkraft, hydrogen, og energi/CO ₂ -lagring. Fondet bør opprettes med en egenkapital på 15–20 mrd. kroner. Utrede og startes ifbm RNB2016	0,0
<i>Sum grønn innovasjon</i>	<i>445,5</i>
Maroff, Energiex og Transport2025 (forskning på miljøvennlig transport)	50,0
Biogass	20,0
Grønn fornyelse av skip	50,0
Utviklingskontrakt for hydrogenferge	12,0
Sette krav om nullutslippsteknologi ved alle nye fergeanbud/kjøp av riksvegfergetjenester fra 1.1.2016	0,0
Tilskudd til godsoverføring fra vei til sjø/bane	50,0
Gang- og sykkelvei	100,0
Nasjonale sykkel turistveier	25,0
Belønningsordning gang- og sykkelveier	400,0
Miljø- og servicetiltak	40,0
Kollektivfelt og holdeplasser	100,0
Belønningsordning for bedre kollektivtransport	500,0
Bymiljøavtaler	400,0
Planleggings- og prosjekteringsmidler for T-baneutvidelse i Bærum	5,0
Planleggingsmidler Ahus-banen	10,0
Jernbane, drift og vedlikehold	100,0
Elektrifisering, Rørosbanen og Solørbanen (planlegging)	15,0
Investeringer, jernbane	500,0
Redusert pris på månedskort på NSB med 20 pst.	41,4
Økt studentrabatt, NSB	24,0
<i>Sum miljøvennlig samferdsel</i>	<i>2 442,4</i>
Økt kontroll av oppdrettsnæringen (lus) hhv. Fiskeridirektoratet og Mattilsynet	20,0
Havforskningsinstituttet, villaks/lakselus	20,0
Flom- og skredforebygning	50,0
Havforskningsinstituttet, bestandsforskning	25,0
Mareano	10,0
Miljøovervåking	75,0

Tiltak	Beløp bokført mill. kr.
Forskning på samlet belastning	10,0
Artsdatabanken (Artsprosjektet)	10,0
Handlingsplaner og faggrunnlag PA og UN	15,0
Bedre oppfølging av naturmangfoldloven	10,0
Bekjempelse av fremmede arter	10,0
Bedre forvaltning av norsk vann-natur, inkl. kystsoneplanlegging	20,0
Kalking, villaks og Vanndirektivet	180,0
Krisestøtteenhet og vakttelefon for drikkevann	3,0
Tiltak i verneområder, bl.a. skjøtsel	40,0
Nye nasjonalparker	20,0
Nytt skogvern	250,0
Opprydningstiltak, bl.a. Sandefjord havn	90,0
Restaurering av myr	12,0
Tiltak mot marin forsøpling	25,0
Friluftstiltak	25,0
Flere utvalgte kulturlandskap	15,0
Tiltak PA og UN	25,0
Fjellstyre	2,0
<i>Sum naturvern, biologisk mangfold m.m.</i>	<i>962,0</i>
Frivillige miljøorganisasjoner (bl.a. 2 mill. til Fortidsminneforeningens museumsformidling)	5,0
Kulturvernorganisasjoner	9,5
Tilskudd til fredede kulturminner i privat eie	20,0
Tilskudd til tekniske og industrielle kulturminner	10,0
Middelaldervern og brannsikring	10,0
Tilskudd til fartøyvernseier	3,0
Tilskudd til verdiskapingsarbeid på kulturminneområdet	7,0
Verdensarv	12,0
Kulturminnefondet	30,0
<i>Sum kulturminnevern</i>	<i>106,5</i>
Kartlegging, petroleumsaktivitet	-173,0
Avvikling av Petoros engasjement i leteboring rundt Island	-13,6
Petroleumsforskning	-240,0
Avvikle tilskuddet til INTSOK	-17,2
<i>Sum kutt i petroleumsaktivitet</i>	<i>-443,8</i>
Sum grønt skifte/grønn vekst	4 789,7
<i>Grønt skattesifte (se tabell under)</i>	<i>12 554,0</i>
<i>Energifondet (Fornybarfondet)</i>	<i>5 000,0</i>

GRØNT SKATTESKIFTE:

Tiltak	Beløp bokført mill. kr.
Skattefradrag, energieffektiviseringstiltak i egen bolig, inntil 50 000 kr per bolig	270,0
Skattefritak for arbeidsgiverfinansiert månedskort (kollektivtransport)	2 000,0
Mva-fritak økologisk mat (anslag)	170,0
Øke avskrivningssatsen for maskiner med 5 pst. under forutsetning av investeringen har påvist miljøeffekt og medfører økt energieffektivisering	50,0
Ekstra jordbruksfradrag på 20 000 kroner for bønder som driver eller legger om til økologisk produksjon	3,0
SkatteFUNN: Ekstra kriterium for fradrag for FoU knyttet til klima, miljø og energieffektivisering på hhv. 2 mill. kroner for bedriftsintern støtte og 4 mill. kroner for bedriftsekstern støtte	0,0
Øke vektfradraget i engangsavgiften med 25 pst. for biogasskjøretøy	0,0
Innføre fritak for el-avgift for elektrisitet brukt som drivstoff i ferger, skip, lastebiler, busser og landstrøm (for båter)	1,0
Reduksjon i landingsavgiften på 25 pst. for fly som går på biodrivstoff	0,0
<i>Sum grønne skattelettelser</i>	<i>2 494,0</i>
Videreføre skattefri kilometergodtgjørelse på 2012-nivå	134,0
Avvikle taxfree-ordningen for tobakksvarer (medfører færre flyreiser)	1 050,0
Heve engangsavgiften når det gjelder egenvekt, motoreffekt og NO _x -utslipp for avgiftsgruppe B (lastebiler) til 35 pst. av gruppe A (personbiler)	385,0
Heve engangsavgiften (gjelder bl.a. CO ₂ -utslipp og NO _x -utslipp) avgiftsgruppe C (campingbiler m.m.) til 50 pst av gruppe A (personbiler)	105,0
Ilegge NO _x -komponent i engangsavgiften for campingbiler tilsvarende personbiler	35,0
Øke satsen i engangsavgiften for NO _x -utslipp med 10 pst.	69,0
Øke veibruksavgiften på bensin med 50 øre per liter	420,0
Øke veibruksavgiften på autodiesel med 50 øre per liter samt opptrapping av avgiften på autodiesel slik at den blir lik bensin tilsvarende 43 øre per liter	2 485,0
Oppheve avgiftsfritak for diesel til båtmotorer	28,0
Økt el-avgift 2,5 øre/kWh og heve redusert sats i el-avgiften til 2,5 øre kWh. 0,5 øre øremerkes Enova	1 110,0
Innføre en gjennomgående CO ₂ -avgift på 500 kroner per tonn	1 584,0
Ny miljøavgift på plast	200,0
Ny miljøavgift på flyreiser etter tysk modell	2 000,0
Ny miljøavgift på deponi av gruveavfall	450,0
<i>Sum grønne skatteskjerpelser</i>	<i>10 050,0</i>
Sum grønt skattesifte	12 544,0

TIDLIG INNSATS

For dette medlem er det å sikre en trygg og god oppvekst for alle barn en av de viktigste oppgavene vi som fellesskap må løse. Barn må både utfordres og få tillit for å utvikle seg, og for å tilegne seg kunnskapen voksenlivet vil kreve av dem. Sam-

tidig må barnehage, skole, helsetjenester og fritidstilbud legge til rette for en trygg og god oppvekst for alle barn. Det kan være tøft for barn som vokser opp i dag å møte alle de forventningene som stilles til dem. Dette medlem vil ha løsninger som er til-

passet tiden vi lever i, med fleksibilitet og rom for familiene til å styre egen hverdag.

Dette medlem mener at tidlig innsats krever en helhetlig satsing på permanente tiltak i barns første leveår. Støttefunksjoner til barnefamilier er grunnleggende viktig. Mye av tjenestetilbudet til barn og unge oppleves som fragmentert og lite oversiktlig. Mange barnefamilier må forholde seg til altfor mange ulike tjenester og fagfolk. Det er derfor ønskelig å koordinere tjenesten til barn langt bedre enn i dag.

Dette medlem viser også til at det i en situasjon med et økende antall flyktninger og asylsøkere,

spesielt mange enslige mindreårige og barnefamilier, er det behov for økt og tidlig innsats overfor disse – både gjennom å styrke den barnefaglige kompetansen hos UDI, men også målrettede ordninger mot barn og unge i mottak slik at de enklest mulig kan bli integrert i det norske samfunnet.

Gjennom et sett av tiltak innenfor barnehage og SFO, familievern, barnevern og helsetiltak rettet mot barn og unge, skoleløpet og bekjempelse av barnefattigdom vil dette medlem foreslå økte bevilgninger på om lag 2 mrd. kroner i 2016. Det er en viktig investering i framtiden.

Tiltak	Beløp bokført mill. kr.
Kompetansetiltak i barnehage	100,0
Utvide ordning med gratis kjernetid til å gjelde for 3-åringer og heve inntektsgrensen for å komme inn i ordningen fra 405 000 til 486 700 (lik grense som for differensiert oppholdsbetaling)	48,0
2100 flere barnehageplasser (= rett til barnehage til alle 1-åringer født før 31.12.)	192,0
Tiltak for svømming i barnehager	25,0
Differensiert foreldrebetaling, SFO	75,0
Utvidet forsøk med gratis deltids plass i SFO/AKS	100,0
<i>Sum barnehage/SFO/AKS</i>	<i>540,0</i>
Familievern	20,0
Fylkesnemnder, barnevern	10,0
Samarbeidstiltak skole/barnevern	15,0
Styrking av det kommunale barnevernet	140,0
Styrking av ettervernet i barnevernet	75,0
Styrking av skolehelsetjeneste og helsestasjoner (500 nye stillinger)	335,0
Videreutdanning av skolehelsepersonell	50,0
DigiLab og eHelseplan for ungdom	5,0
ExtraUng – ungdomshelse	10,0
<i>Sum familievern, barnevern, og helsetiltak</i>	<i>660,0</i>
Universell utforming av alle skoler	270,0
Videreutdanning av lærere	100,0
Videreutdanningsløft, ikke-kvalifiserte	200,0
Tilskudd til forsøksordninger i grunnopplæringen	40,0
Omprioritere regjeringens forslag om én time ekstra naturfag på 1.–7. trinn til «fri» time	0,0
Utvide forsøket med økt fysisk aktivitet og kroppsøving	10,0
Tilskudd til leirskoleopplæring	2,0
Tilskudd for tiltak mot mobbing	15,0
Økt lærlingtilskudd, 5 000 kr per kontrakt	98,0
<i>Sum grunn- og videregående opplæring</i>	<i>735,0</i>

Tiltak	Beløp bokført mill. kr.
Økt barnefaglig kompetanse, UDI	10,0
Rett til gratis barnehageplass for alle 4-5-åringer i asylmottak (anslag)	75,0
Aktivitetstilbud til barn 0–3 år i asylmottak	25,0
Tilskuddsordning mot barnefattigdom	42,0
Forebygging av ungdomsledighet	10,0
<i>Sum øvrige tiltak</i>	<i>162,0</i>
Sum oppvekst/tidlig innsats	2 097,0

Dette medlem viser videre til en samlet innsats for å bekjempe fattigdom generelt, og i barnefamilier spesielt, på 2,3 mrd. kroner nærmere omtalt under rammeområde 7 i denne innstilling.

ET GRØNNERE, ENKLERE OG MER SOSIALT SKATTE- OG AVGIFTSOPPLEGG

Dette medlem viser til at Venstres hovedprioriteringer i skatteopplegget for 2016 er et grønt skattesifte og at skattesystemet aktivt brukes til å stimulere arbeid og arbeidsplasser, utvikling, investering og eierskap i norske bedrifter.

Samlet foreslår dette medlem et skatte- og avgiftsopplegg som innebærer en netto skatteskjerpelse på vel 4,2 mrd. kroner bokført og 1,5 mrd. kroner påløpt i forhold til regjeringens opprinnelige forslag til statsbudsjett for 2016. Korrigert for endringene i tillegg 1 vil Venstres opplegg medføre en netto skatteskjerpelse på om lag 2,8 mrd. kroner bokført og en lettelse på vel 350 mill. kroner påløpt.

Dette medlems overordnede mål i skattepolitikken er et grønt skattesifte, hvor skattesystemet brukes aktivt til å stimulere arbeid og arbeidsplasser, utvikling, investering og eierskap i norske bedrifter og til å premiere miljøvennlig adferd. Konkret betyr det lavere skatt på arbeid, eierskap og bedrifter, skattestimuli for å gjøre miljøvennlige valg og økte miljøavgifter. Skatter og avgifter er et viktig politisk virkemiddel for å styre adferd som etter dette medlems syn i altfor liten grad har blitt brukt de siste årene. I budsjettavtalen med Høyre og Fremskrittspartiet for 2015 fikk Venstre gjennomslag for et grønt skattesifte som i sum var større enn det den forrige regjering klarte på åtte år. Regjeringen har satt ned en grønn skattekommisjon som skal komme med sine anbefalinger i desember. Det er i tråd med Venstres politikk og tidligere forslag i Stortinget. Dette medlem mener imidlertid at Stortinget ikke kan

vente til skattekommisjonens anbefalinger kommer før det gjøres nødvendige grep for å ta i bruk skatte- og avgiftssystemet i klima- og miljøpolitikken.

For dette medlem handler et grønt skattesifte både om å gi skatte- og avgiftslettelse for å belønne miljøvennlig valg og det handler om skatte- og avgiftsskjerpelse for å sette en pris på utslipp og følge prinsippet som «alle» er enige om, nemlig at forurenseren skal betale.

Dette medlem viser til at skatter og avgifter bringer inntekter til stat og kommune for å løse offentlige oppgaver og finansiere gode velferdstilbud. Dette skal skje samtidig som man i minst mulig grad bremser verdiskaping. I tillegg er skatt et politisk virkemiddel for å påvirke atferd og utjevne inntekt. Skatte- og avgiftssystemet skal belønne arbeid. Dette medlem vil gi mest skattelette til dem som har de laveste inntektene. Den enkleste måten å gjøre dette på er å ha et fradrag i bunn av inntekten som kommer alle til gode, men som har størst effekt for dem med lave og moderate inntekter og endringer i regjeringens forslag til trinnskattemodell som stimulerer det samme. Skattepolitikken må stimulere arbeidslinjen.

Regjeringen har lagt fram en trinnskattemodell i tråd med anbefalingene fra Scheel-utvalget, for å redusere kostnadene som følger av at den generelle skattesatsen reduseres fra 27 til 25 pst. Det er en modell som dette medlem støtter prinsippene bak. Dette medlem mener imidlertid at modellen kan gjøres bedre, enklere og gi høyere lettelse for dem med moderate og lave inntekter. Dette medlem registrerer også at dette påpekes av flere ledende økonomer etter at statsbudsjettet ble lagt fram.

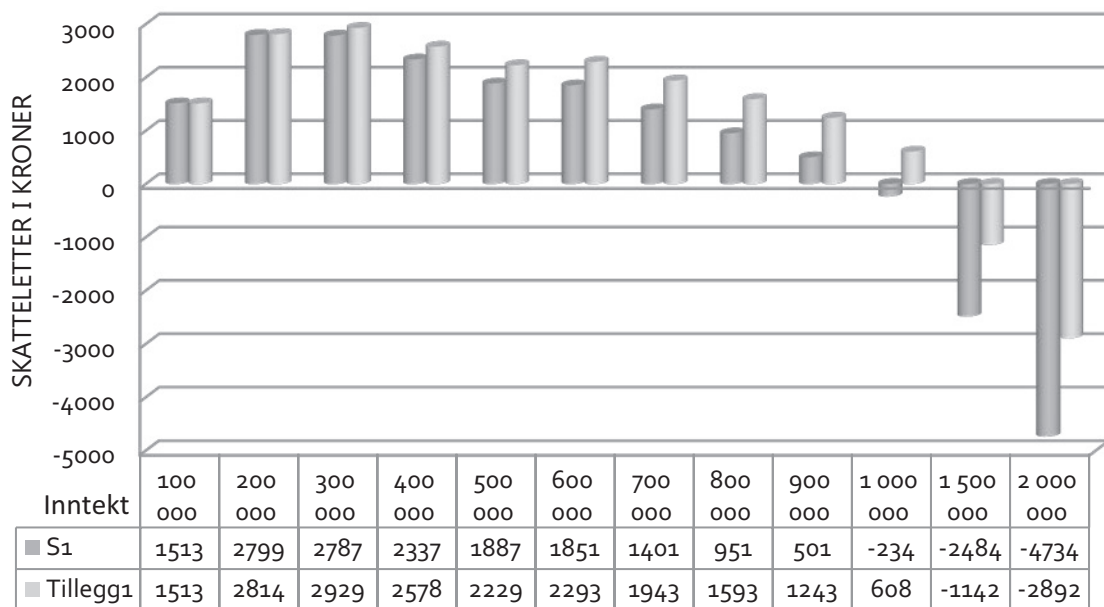
Dette medlem foreslår derfor følgende endringer i forhold til regjeringens opprinnelige modell for trinnskatt, minstefradrag, personfradrag og trygdeavgift:

	Regjeringen	Venstre
Trinnskatt, trinn 1	Sats: 0,9 pst. Innslagspunkt: 158 000 kr. (opprinnelig foreslått sats på 0,8 pst.)	Utgår
Trinnskatt, trinn 2	Sats: 1,7 pst. Innslagspunkt: 224 900 kr (opprinnelig foreslått sats på 1,6 pst.)	Sats: 2 pst. Innslagspunkt: 300 000 kr
Trinnskatt, trinn 3	Sats: 10,7 pst. Innslagspunkt: 565 400 kr (opprinnelig foreslått sats på 10,6 pst.)	Sats: 11 pst. Innslagspunkt: 570 000 kr
Trinnskatt, trinn 4	Sats: 13,7 pst. Innslagspunkt: 909 500 kr (opprinnelig foreslått sats på 13,6 pst.)	Sats: 14 pst. Innslagspunkt: 900 000 kr
Minstefradrag	Sats: 43 pst. Maksimalbeløp: 91 450 kr	Sats: 48 pst. Maksimalbeløp: 95 000 kr
Personfradrag	Beløp: 51 750 kr	Beløp: 53 000 kr
Trygdeavgift	Sats: 8,2 pst.	Sats: 8,4 pst.

I sum vil disse endringene medføre en skattelette i forhold til regjeringens forslag på alle inntekter under 1 mill. kroner, men som det framgår av tabellen under klart mest for inntekter mellom 200 000 og

400 000 kroner som vil få en netto skattelettelse på mellom 2 500 og 3 000 kroner. Tilsvarende blir det en skatteskjerpelse for inntekter over 1 mill. kroner.

Endringer i personbeskatning Venstre vs. regjeringen 2016

Samlet foreslår dette medlem en skattelette i lønns- og pensjonsinntekt på om lag 2,2 mrd. kroner bokført, og 2,7 mrd. kroner påløpt i forhold til regjeringens opprinnelige forslag til statsbudsjett for 2016 og en lettelse på om lag 3,1 mrd. kroner bokført og om lag 3,9 mrd. kroner påløpt som følge av

endringene i tillegg 1. Dette medlem viser til rammeområde 21 i denne innstilling for en detaljert oversikt over alle Venstres forslag til endringer i skatte- og avgiftsopplegget for 2016.

Dette medlem viser til at på tross av betydelig økte satsinger på de områdene som er viktigst for

Venstre – miljø og klima, fattigdomsbekjempelse, skole, utdanning og forskning og næringsliv og nyskaping – vil Venstres forslag til statsbudsjett for 2016 være mer bærekraftig og mindre ekspansivt enn regjeringens forslag.

Konkret medfører alle forslagene i rammeområdene 1–22 som følger i denne innstilling i stort (tall bokført, mill. kroner) følgende endringer i forhold til regjeringens forslag til statsbudsjett for 2016, inkludert tilleggene 1 og 2:

Skatte- og avgiftsopplegget (netto skatteskjerpelse)	2 785,0
Innsparingstiltak/omprioriteringer	18 725,7
Økte inntekter	552,6
Hovedprioriteringer/økte utgifter	16 877,8
Mindre oljepengebruk	5 185,5

Dette medlem viser til at Venstres forslag til statsbudsjett for 2016 inneholder de hovedsatsinger som skal til for å ta Norge i rett retning inn i framtiden – inn i det klimavennlige kunnskapssamfunnet vi skal leve av i framtiden og hvor vi samtidig løfter og tar var på dem som er vanskeligst stilt. Det henvises

i så måte til tabeller og utfyllende merknader under de ulike rammeområdene i denne innstilling som beskriver Venstres budsjettalternativ for 2016 i detaljer og til tabellen under som viser Venstres forslag til rammevedtak under de ulike rammeområder i denne innstilling.

Komité	Nr.		Prop. 1 S med Tillegg 1–2 (2015–2016)	Venstres 2016
Kommunal- og forvaltningskomiteen	1	Statsforvaltning	8 457 201	8 243 257 (-213 944)
Familie- og kulturkomiteen	2	Familie og forbruker	47 177 688	46 181 888 (-995 800)
	3	Kultur	10 519 581	10 721 611 (+202 030)
Utenriks- og forsvarskomiteen	4	Utenriks	37 748 283	41 371 004 (+3 622 721)
Justiskomiteen	5	Justis	28 122 277	27 943 577 (-178 700)
Kommunal- og forvaltningskomiteen	6	Innvandring, regional utvikling og bolig	19 466 856	20 523 556 (+1 056 700)
Arbeids- og sosialkomiteen	7	Arbeid og sosial	421 349 277	417 178 277 (-4 171 000)
Utenriks- og forsvarskomiteen	8	Forsvar	43 126 235	40 323 235 (-2 803 000)
Næringskomiteen	9	Næring	4 804 425	4 570 425 (-234 000)
	10	Fiskeri	186 202	206 202 (+20 000)
	11	Landbruk	16 730 145	16 709 745 (-20 400)
Energi- og miljøkomiteen	12	Olje og energi	-87 314 600	-87 844 078 (-529 478)
	13	Miljø	6 810 828	7 856 128 (+1 045 300)
Kontroll- og konstitusjonskomiteen	14	Konstitusjonelle institusjoner	2 548 636	2 508 636 (-40 000)

Komité	Nr.		Prop. 1 S med Tillegg 1–2 (2015–2016)	Venstres 2016
Helse- og omsorgskomiteen	15	Helse	179 146 159	178 017 659 (-1 128 500)
Kirke-, utdannings- og forsknings- komiteen	16	Kirke, utdanning og forskning	67 745 397	69 363 697 (+1 618 300)
Transport- og kommunikasjons- komiteen	17	Transport og kommunikasjon	57 140 365	57 816 603 (+676 238)
Kommunal- og forvaltningskomiteen	18	Rammeoverføringer til kom- munesektoren mv.	166 592 295	168 743 195 (+2 150 900)
Finanskomiteen	19	Tilfeldige utgifter og inntekter	5 100 000	3 264 500 (-1 835 500)
	20	Finansadministrasjon mv.	27 329 774	26 857 274 (-472 500)
	21	Skatter, avgifter og toll	-1 028 816 411	-1 031 601 411 (-2 785 000)
	22	Utbytte mv.	-29 063 202	-29 233 202 (-170 000)

3.1.3.8 MERKNADER FRA SOSIALISTISK VENSTREPARTI

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti viser til eget forslag til alternativt statsbudsjett. Dette medlem mener at Norge nå trenger et solidarisk og handlekraftig budsjett, spisset mot tre utfordringer: flyktningstrømmen, klimakrisen og økende arbeidsledighet i Norge. Dette medlem viser til at det i Sosialistisk Venstrepartis alternative budsjett gjøres tydelige prioriteringer for å omstille samfunnet v rt til et nullutslippssamfunn med nye arbeidsplasser, og for å ta imot flyktninger på en måte som fremmer integrering, arbeid og fellesskap. Videre foreslås det tiltak for å redusere de økonomiske forskjellene i Norge ved å omfordele kraftig fra dem som har mest, til folk flest. Dette medlem viser videre til at Sosialistisk Venstreparti i sitt alternative budsjett bruker mindre oljepenger enn regjeringen, 7 mrd. kroner mindre sammenlignet med regjeringens forslag i Prop. 1 S (2015–2016) inkludert Prop. 1 S (2015–2016) Tillegg 1–2, og bruker dem smartere og mer langsiktig.

Dette medlem mener at det både er mulig og nødvendig å prioritere det viktigste først. Mens regjeringen setter asylsøkere opp mot de som har mistet jobben i Norge og kutter i bistanden, viser Sosialistisk Venstreparti at det er mulig å både prioritere bedre velferd og mer arbeid, n r solidaritet settes foran store skattekutt til de få.

Dette medlem viser til at verden nå opplever den største flyktningkrisen siden andre verdenskrig. 60 millioner mennesker er på flukt – fra krig og konflikt, undertrykking, sult og naturkatastrofer. Land som Libanon, Jordan og Tyrkia har tatt imot millio-

ner av flyktninger fra Syria og Irak, mens bare et lite mindretall flykter til Europa. Noen flykter fra krigen, andre flykter fra en fattig, håpløs hverdag. Dette medlem vil understreke at for dem som setter seg og sine barn i en åpen gummibåt over Middelhavet, spiller det ingen rolle hvilke signaler som sendes fra den norske regjeringen. På grunn av den desperate situasjonen disse menneskene nå befinner seg i, vil dette medlem påpeke at store grupper flyktninger uansett vil komme til Europa.

Dette medlem mener at Norge i en slik situasjon må vise solidaritet og handlekraft. Norge må bidra mer internasjonalt, med økt bistand til konfliktområder og til landene i nærområdene som har den tyngste byrden. I tillegg må det norske samfunnet gi beskyttelse til flere her hos oss. Som samfunn har vi alt å tjene på at de menneskene som kommer hit, og som har krav på beskyttelse, så raskt som mulig f r komme i gang med et nytt liv.   utsette integreringen er uansvarlig og kortsiktig, det vil bare føre til sosiale problemer og økt konflikt i samfunnet.

Dette medlem viser til at det i regjeringens forslag til statsbudsjett kuttes i bistand til klimaomstilling, demokratiutvikling og menneskerettigheter i fattige land for å håndtere det økte antallet flyktninger til Norge. Det er etter dette medlems oppfatning både usolidarisk og kortsiktig.   flytte store bistandsmidler fra verdens fattige hjem til verdens rikeste land, er grovt usolidarisk. I tillegg er det kortsiktig tenkt å kutte i bistand som bidrar til økonomisk utvikling og forebygging av nye kriser. Dette medlem mener det er fullt mulig å håndtere flyktningkrisen uten å ta fra verdens fattigste, og viser til

at man heller kan la være å øke støtten til Norges rikeste med nye, dyre skatteutt.

Dette medlem viser til at flyktningkrisen er en ekstraordinær situasjon, også for Norge, og krever et ekstraordinært statsbudsjett. Det kreves harde prioriteringer for å lage et budsjett som håndterer flyktningkrisen samtidig som det bidrar til omstilling og omfordeling.

Dette medlem vil understreke at håndteringen av en ekstraordinær flyktningssituasjon ikke kan bety at man utsetter den grønne omstillingen av norsk økonomi. Nye velferdssatsinger kan settes på vent, det kan ikke det grønne skiftet. Klimakrisen og den vanskelige situasjonen i norsk økonomi krever tvert imot at vi bruker større ressurser og nye virkemidler for å skape nye, grønne arbeidsplasser. Dette medlem er av den oppfatning at regjeringens forslag til statsbudsjett ikke er et grønt budsjett for omstilling, men heller et grått budsjett for fortsatt oljeavhengighet, og regjeringens budsjett vil ikke kutte norske klimautslipp. Det vil heller ikke flytte investeringer og ressurser fra olje til framtidens næringer. Tvert imot er regjeringens største økte forskningsinnsats innenfor petroleumsforskning.

Dette medlem viser til at Sosialistisk Venstrepartis alternative budsjett står i sterk, grønn kontrast til regjeringens forslag. I Sosialistisk Venstrepartis budsjettforslag flyttes skattefordeler fra sokkelen til fastlandets næringsliv, og all støtte til oljeforskning fases ut og midlene flyttes til fri grunnforskning og strategiske satsinger innen fornybar energi, klimaforskning, IKT og marine næringer. Videre vil mer elektrifisering av kysten gi vi flere grønne oppdrag til norske verft. Dette medlem viser også til at Sosialistisk Venstreparti i sitt alternative budsjett foreslår 1000 nye studieplasser, bedrer studiefinansieringen og øker bevilgningene til universiteter og høyskoler.

Dette medlem vil påpeke at den samlede tiltakspakken mot arbeidsløshet og for grønn omstilling i Sosialistisk Venstrepartis alternative budsjett er

om lag 5,6 mrd. kroner. I denne pakken ligger også tiltak som vedlikehold i kommunene, næringsutviklingsmidler, forslag om mer eierstyring av statens bedrifter slik at flere arbeidsplasser skapes i Norge, tiltak for sysselsetting blant industriene som er rammet langt kysten, arbeidsmarkedstiltak og bedre permitteringsordninger.

Selv med en ekstraordinær innsats for flyktninger, understreker dette medlem at Sosialistisk Venstreparti i sitt alternative budsjett har rom for viktige velferdssatsinger – for fattigdomsbekjempelse, forebygging og omfordeling. Dette medlem viser til at Sosialistisk Venstreparti i sitt budsjett blant annet øker kommunenes inntekter med 6 mrd. kroner, prioriterer en ressursnorm for lærere som sikrer maks 15 elever per lærer på 1.–4. trinn, og innføring av et skolemåltid for elevene i ungdomsskolen. Videre øremerkes midler til 600 stillinger i skolehelsetjenesten, det innføres to barnehageopptak i året, og maksprisen i barnehagene gjeninnføres. I tillegg gjeninnføres fedrekvoten og barnetrygden økes for å motvirke barnefattigdom.

Dette medlem vil også vise til at Sosialistisk Venstreparti i sitt alternative budsjett prioriterer et nasjonalt bibliotekløft, bevilger 300 mill. kroner til en ungdomsgaranti som sikrer arbeidsløs ungdom tilbud om jobb eller utdanning og sikrer gratis tannsjekk for alle eldre over 75. Slik mener dette medlem at man kan utjevne forskjeller og forebygge utenforskap og helseproblemer i framtiden. I sum mener dette medlem at Sosialistisk Venstrepartis alternative budsjett er et solidarisk og handlekraftig budsjett.

3.2 Gjennomgang av forslaget til statsbudsjett for 2016 etter den vedtatte inndelingen i rammeområder

3.2.1 Rammeområde 1 (Statsforvaltning), under kommunal- og forvaltningskomiteen

3.2.1.1 SAMMENDRAG

Kap. Formål		Prop. 1 S med Tillegg 1–2 (2015–2016)
Utgifter rammeområde 1 (i tusen kroner)		
20	Statsministerens kontor	100 300
21	Statsrådet	159 600
24	Regjeringsadvokaten	84 600
502	Lønnsoppgjøret i staten – tariffavtalte avsetninger	174 400
510	Departementenes sikkerhets- og serviceorganisasjon	801 559
520	Tilskudd til de politiske partier	424 103
525	Fylkesmannsembetene	1 696 533
530	Byggeprosjekter utenfor husleieordningen	2 054 925

Kap.	Formål	Prop. 1 S med Tillegg 1–2 (2015–2016)
531	Eiendommer til kongelige formål	57 311
532	Utvikling av Fornebuområdet	10 698
533	Eiendommer utenfor husleieordningen	62 563
534	Erstatningslokaler for departementene	386 634
540	Direktoratet for forvaltning og IKT	438 382
545	Datatilsynet	45 624
546	Personvernemnda	1 889
2445	Statsbygg	3 323 986
Sum utgifter rammeområde 1		9 823 107

Inntekter rammeområde 1 (i tusen kroner)

3024	Regjeringsadvokaten	14 800
3510	Departementenes sikkerhets- og serviceorganisasjon	140 223
3525	Fylkesmannsembetene	157 738
3531	Eiendommer til kongelige formål	103
3533	Eiendommer utenfor husleieordningen	3 036
3540	Direktoratet for forvaltning og IKT	19 830
5445	Statsbygg	1 029 976
5446	Salg av eiendom, Fornebu	200
Sum inntekter rammeområde 1		1 365 906
Sum netto rammeområde 1		8 457 201

3.2.1.2 KOMITEENS MERKNADER

3.2.1.2.1 *Merknader fra komiteens medlemmer fra Høyre og Fremskrittspartiet*

Komiteens medlemmer fra Høyre og Fremskrittspartiet viser til avtalen mellom Høyre, Fremskrittspartiet, Kristelig Folkeparti og Venstre om statsbudsjettet for 2016 og foreslår at ramme 1 settes til 8 464 189 000 kroner, som er en økning i forhold til regjeringens forslag på 6 988 000 kroner. Disse medlemmer viser til den inngåtte avtalen, jf. pkt. 3.1.3.1. Disse medlemmer mener det er viktig å skape en enklere hverdag for folk flest gjennom forenkling av lover og regler, og fjerning av unødvendige og særnorske forbud og påbud. Disse medlemmer mener samfunnet må bli mindre byråkratisk, og at enkeltmennesket bør ha større frihet til å styre eget liv uten innblanding fra politikere og byråkrater.

Disse medlemmer vil understreke viktigheten av at fellesskapets ressurser brukes mest mulig effektivt. Det skal stilles krav til bruk av skattebetalernes penger. Disse medlemmer støtter derfor regjeringens arbeid med å fornye, forenkle og forbedre offentlig sektor. Dette gir insentiver til mer ef-

ektiv statlig drift og skaper handlingsrom for prioriteringer i statsbudsjettet. Disse medlemmer mener at gevinstene fra et mindre byråkrati og mer effektiv bruk av pengene kommer fellesskapet til gode og bidrar til å sikre gode velferdstjenester til alle.

Disse medlemmer peker på at regjeringen har satt i gang en rekke tiltak, blant annet arbeid med økt valgfrihet for innbyggerne, digitalisering i forvaltningen, enklere regelverk, styrking av arbeidet med ledelse og styring i staten og et omfattende arbeid for å redusere tidstyver i hele staten. Disse medlemmer vil særlig fremheve regjeringens forslag om satsing på nye IKT- og digitaliseringstiltak i 2016, noe som er viktig for å skape en enklere hverdag for folk flest. Disse medlemmer er videre positive til at regjeringen vil legge til rette for private og frivillige initiativ, og slippe flere gode krefter til også innen velferdstjenestene. Dette vil skape mer innovasjon, større valgfrihet og et større mangfold av tilbud til brukere med ulike behov. Mindre byråkrati vil også føre til at eksempelvis lærere og sykepleiere får mer tid til elever og pasienter.

3.2.1.2.2 *Merknader fra komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet*

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet foreslår at ramme 1 settes til 8 344 201 000 kroner, som er en reduksjon i forhold til regjeringens forslag på 113 000 000 kroner. For nærmere omtale vises til fagkomiteens innstilling.

3.2.1.2.3 *Merknader fra komiteens medlem fra Kristelig Folkeparti*

Komiteens medlem fra Kristelig Folkeparti viser til dette medlems hovedmerknad hvor Kristelig Folkepartis alternative budsjett for 2016 omtales.

Dette medlem slutter seg til forslaget som følger av budsjettavtalen mellom Høyre, Fremskrittspartiet, Kristelig Folkeparti og Venstre.

3.2.1.2.4 *Merknader fra komiteens medlem fra Senterpartiet*

Komiteens medlem fra Senterpartiet viser til at Senterpartiet i sitt alternative statsbudsjett foreslår at ramme 1 settes til 8 113 555 000 kroner, som er en reduksjon i forhold til regjeringens forslag på 343 646 000 kroner. For øvrig vises det til Senterpartiets hovedmerknad.

3.2.1.2.5 *Merknader fra komiteens medlem fra Venstre*

Komiteens medlem fra Venstre viser til at Venstre i sitt forslag til statsbudsjett for 2016 foreslår at ramme 1 settes til 8 243 900 000 kroner, som er en reduksjon i forhold til regjeringens forslag på 213 944 000 kroner.

Dette medlem viser til at Venstres helhetlige forslag til statsbudsjett for 2016 tar utgangspunkt i budsjettforslaget fra regjeringen Solberg, jf. Prop. 1 S (2015–2016) med tillegg 1 og 2. Konkrete endringer på rammeområde 1 i forhold til regjeringens forslag følger av omtale og tabeller under.

Dette medlem mener at det offentlige er helt avhengig av verdiskapingen i det private næringsliv. Like klart er det at næringslivet er avhengig av en velfungerende offentlig sektor. Ikke minst er gode skoler nødvendig for at norske bedrifter skal kunne fortsette å hevde seg i kunnskapsindustrien, og et godt barnehagetilbud er viktig for deltakelsen i yrkeslivet. For dette medlem er det likevel et mål at veksten i det offentliges utgifter må være lavere enn veksten i samfunnet for øvrig.

Det ytes stor innsats fra ansatte i offentlig sektor. Men systemene må reformeres for å bedre tjenestene for borgerne. Å ta i bruk ny teknologi i offentlig sektor er en del av dette. Bedre samordning mellom forvaltningsnivåer og forenkling er en annen del av det.

I tillegg mener dette medlem at det er en del å hente på å utfordre offentlig sektor på å konkurrere mer, både med seg selv og med andre. Dette medlem vil særlig peke på potensialet som er i frivillig sektor, og som ofte har et idealistisk formål og engasjement som mobiliserer til innsats.

Dette medlem mener videre at det er en stor utfordring at offentlig sektor stadig blir større og mer omfattende og at den statlige kontroll og statlige oppgaver blir flere. Dette medlem ønsker å effektivisere offentlig sektor, og flytte flere statlige oppgaver ned til kommunene. Dette medlem viser til at offentlig forvaltning som stor kunde og bestiller kan bidra til konkurranse som skjerper og utvikler norske tjenester, produsenter og leverandører. Det offentlige bør føre en åpen anbudspolitik med likebehandling av tilbydere. Det bør også stilles krav til at alle produkter som det offentlige kjøper er de beste på markedet når det gjelder miljøegenskaper.

Dette medlem mener at det er behov for kompetanseheving i arbeidet med å sikre miljøbevisste offentlige anskaffelser. Ulike offentlige organer trenger verktøy og veiledere for ivaretagelse av miljøhensyn og vurdering av livsløpskostnader i offentlige anskaffelser. Bevilgninger som Direktoratet for IKT og forvaltning (Difi) tidligere fikk for å sikre miljøbevisste offentlige anskaffelser, ble kuttet i regjeringen Solbergs budsjettforslag for 2014, jf. Prop. 1 S Tillegg 1 (2013–2014). Dette medlem foreslår nå å gjeninnføre ordningen med 15 mill. kroner til dette formålet.

Dette medlem vil legge til rette for omfattende bruk av elektronisk handel, også innenfor det offentlige. I løpet av neste stortingsperiode bør minst halvparten av alle offentlige innkjøp gjøres elektronisk, og ressursene frigjøres til å yte bedre tjenester i stat, fylker og kommuner. I rapporten «Kunnskap som virkemiddel i offentlige innkjøpsprosesser» fra 2013, konkluderes det med et årlig innsparingspotensial på mellom 30 og 45 mrd. kroner ved mer profesjonaliserte innkjøp. Nøkkelord er ifølge rapporten innovasjon, kompetanse og kultur i offentlig sektor.

Dette medlem mener at det offentlige har et særlig ansvar for å tilrettelegge for at personer med nedsatt funksjons- og/eller arbeidsevne kan delta i yrkeslivet. Dette medlem viser i så måte til en rekke tiltak for å få flere i arbeid omtalt under rammeområde 7 og 9 i denne innstilling. I tillegg foreslår dette medlem å legge til rette for at flere med nedsatt funksjonsevne kan arbeide i statsforvaltningen og foreslår derfor å bevilge 10 mill. kroner til 200 ekstra traineeplasser for funksjonshemmede i statsforvaltningen.

Dette medlem viser til at det bevilges betydelige summer til ulike ordinære byggeprosjekter og investeringer under Statsbyggs portefølje. Det vises i

den forbindelse til at rammen er økt med 650 mill. kroner siden 2015. Det er derfor grunn til å tro at en mindre bevilgning i 2016 bare vil medføre enkelte mindre forsinkelser på ulike prosjekter, jf. tidligere slike faseforsinkelser i forbindelse med bevilgninger over ulike budsjett. Dette framgår også av svarene fra Finansdepartementet til dette medlem i forbindelse med forarbeidet til Stortingets behandling av forslaget til statsbudsjett for 2016. Dette medlem foreslår derfor at det bevilges 105 mill. kroner mindre samlet under ulike byggeprosjekter enn det regjeringen legger opp til.

Dette medlem viser til at det er foreslått en betydelig økning av bevilgning til større utstyrsanskaffelser og vedlikehold av eiendommer til kongelig formål. I forslaget vises det blant annet til at stallbygningen ved Det kongelige slott har et omfattende rehabiliteringsbehov. Dette medlem mener tidspunkt for oppstart av rehabiliteringsprosjektet ved Stallbygningen kan utsettes til 2017, og foreslår derfor at det bevilges 10 mill. kroner mindre under eiendommer til kongelig formål enn det regjeringen legger opp til.

Dette medlem viser til at staten som skoleeier nå må prioritere bygging av ny samisk videregående skole i Kautokeino. Skolebygget er fra 1957, og det er angrepet av muggsopp. Senest i mai anbefalte bedriftshelsetjenesten å stenge skolen på grunn av helsefare. Dette medlem foreslår på denne bakgrunn å bevilge 30 mill. kroner til utbygging av ny videregående skole i Kautokeino.

Dette medlem viser videre til at noen av byggeprosjektene utenfor husleieordningen er i en tidlig fase, og at en mindre forskyvning av disse prosjektene vil ha begrenset betydning for den totale fremdrif-

ten. I henhold til svar som dette medlem har fått fra Finansdepartementet i forbindelse med forarbeidet til Stortingets behandling av forslaget til statsbudsjett for 2016, vil det være mulig med noe forsinket framdrift på byggeprosjekter som er i prosjekterings- eller igangsettingsfasen. Dette medlem foreslår derfor at det for byggeprosjekter utenfor husleieordningen bevilges 80 mill. kroner mindre enn det regjeringen legger opp til.

Dette medlem mener at det ikke bør avsettes en eksplisitt bevilgning til kjøp av eiendom under Statsbygg. Dette medlem viser til særskilt vedlegg til Prop. 1 S (2009–2010) Oversikt over statens eiendommer, hvor det framgår over 320 sider hvilke eiendommer staten eier. En rekke av disse eiendommene kan det åpenbart settes spørsmålstegn ved hensiktsmessigheten av eierskapet. I svar på spørsmål fra Venstre i forbindelse med budsjettbehandlingen i 2010 skrev også departementet at:

«Fornyings- og administrasjonsdepartementet holder på med en kartlegging av eiendommer som Statsbygg forvalter, men som ikke naturlig hører inn under Statsbyggs ansvarsområde. Det vil da vurderes om det er eiendommer som kan overføres til annen statlig eller offentlig forvalter eller selges i det åpne marked.»

Dette medlem viser til at til kjøp av eiendommer kan finansieres ved salg og omprioriteringer, og at det således ikke anses nødvendig med en eksplisitt bevilgning på 73,9 mill. kroner som foreslått av regjeringen.

Samlet foreslår dette medlem følgende konkrete endringer under rammeområde 1, Statsforvaltning:

	Bokført (mill. kroner)
200 ekstra traineeplasser for funksjonshemmede i statsforvaltningen	10,0
Miljøvennlige innkjøp, Difi	15,0
Nybygg, samisk videregående skole i Kautokeino	30,0
Byggeprosjekter utenfor husleieordningen	-80,0
Stallbygningen, Slottet	-10,0
Videreføring av ordinære byggeprosjekt, Statsbygg	-105,0
Kjøp av eiendom Statsbygg	-73,9
Sum ramme 1: Statsforvaltning	-213,9

3.2.1.2.6 *Merknader fra komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti*

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti viser til Sosialistisk Venstrepartis alternative budsjett og foreslår at rammeområde 1 settes til 8 436 201 000 kroner, som er en reduksjon

på 21 000 000 kroner i forhold til regjeringens forslag i Prop. 1 S (2015–2016) inkludert Prop. 1 S (2015–2016) Tillegg 1–2.

Dette medlem viser til at Sosialistisk Venstreparti i sitt alternative budsjett prioriterer 5 mill. kroner til oppstart av arkivbygget på Tynset, som

skal inneholde fellesdepot for Arkivverket og Norsk helsearkiv. Dette medlem viser videre til Kulturdepartementets omtale av anmodningsvedtak nr. 74, 4. desember 2013, i Prop. 1 S (2015–2016), og vil påpeke at det ikke er faglige eller økonomiske grunner til å splitte opp den planlagte arkivsatsingen som skulle lokaliseres til Tynset og som ble lagt fram til vedtak med oppstartfinansiering i budsjettet for 2014 fra forrige regjering og som sittende regjering tok ut av sitt første budsjett.

Dette medlem påpeker at arbeidet med denne arkivsatsingen har pågått siden 2006 og har omfattet helsearkivet og senere sentraldepot for Arkivverket på Tynset. Dette har vært støttet av brede allianser av politikere og næringsliv, er kvalitetssikret i flere runder og har til nå fått tverrpolitisk støtte fra alle partier, også i Stortinget. Dette medlem viser til at Tynset kommune har lagt ned mye arbeid med reguleringsplaner, eiendomsøvertakelser og vegsystemer knyttet til etableringen, totalt ca. 40 mill. kroner.

Dette medlem finner det nødvendig å vise til sakens lange historie:

- Sykehusreformen 2002: Staten overtok eierskapet til sykehusene. Arkivloven kommer dermed til anvendelse på sykehusenes arkiver, herunder pasientjournalarkiver.
- NOU 2006:5 Norsk helsearkiv: Det foreslås et landsdekkende spesialarkiv for morsjournaler fra spesialisthelsetjenesten. I høringsrunden får forslaget bred tilslutning.
- Juni 2009: Regjeringen beslutter å opprette Norsk helsearkiv, og bestemmer at dette skal lokaliseres til Tynset.
- Statsbudsjettet for 2010: Norsk helsearkiv er tatt med i budsjettet. I Prop. 99 L (2011–2012) er det omtalt slik: «Gjennom behandlingen av statsbudsjettet for 2010 vart det avgjort at det skal etablerast eit nasjonalt helsearkiv (...) Den nye verksemda, kalla Norsk helsearkiv, vil bli organisert som ei eiga eining innanfor det statlege Arkivverket».
- 2010: Riksarkivaren får oppdraget med å etablere Norsk helsearkiv, og danner i august samme år en egen interimorganisasjon som skal forberede etableringen av Norsk helsearkiv. Interimsorganisasjonen er fullt bemannet i juni 2011. Arbeidet med forberedelsene til etableringen av Norsk helsearkiv er hvert år omtalt i statsbudsjettet under Helse- og omsorgsdepartementet.
- Fra høsten 2011 har planleggingen av nytt arkivbygg på Tynset inkludert sentraldepot for Arkivverket. I rapporten om Arkivverkets håndtering av arkivtilvekst og digitaliseringsutfordringer, med påfølgende kvalitetssikring av konseptvalg (KS1), ble det klart bekreftet at sentral utbygging var det mest rasjonelle med tanke på kost/nyttehensyn.
- 7. juni 2012 vedtok Stortinget nødvendige endringer i helselovgivningen (bl.a. helseregisterloven) for etablering av Norsk helsearkiv.
- Sommeren 2012 får Statsbygg i oppdrag å gjennomføre forprosjekt for nytt arkivbygg på Tynset. Oppdraget utlyses, og høsten 2012 inngår Statsbygg samspillskontrakt med entreprenørskapet Hent. Det avgis rapport til Kulturdepartementet sen sommer/tidlig høst 2013. Prosjekteringsarbeidet har så langt kostet titalls millioner kroner.
- Forslag til statsbudsjett 2014: Den rød-grønne regjeringen foreslår å gi nødvendige midler til igangsetting av nytt bygg på Tynset, dog slik at byggestart ikke skal skje før etter at det er gjennomført en KS2-gjennomgang av byggesaken. Bygget skal huse bl.a. Norsk helsearkiv. I nytt budsjettforslag for 2014 fra regjeringen Solberg er midler til byggestart og utdanning tatt ut.
- KS2 utredning ferdig 14. mars 2014, hvor det pekes på at det må sees nøyere på arealbehov og størrelse på magasiner, samt vurdere tomtens egnethet grundigere. Statsbygg har gjentatte ganger svart på KS2-rapportens påpekninger, senest våren 2015. Norsk helsearkiv og Arkivverket har også kommet med innspill for å gjøre prosjektet billigere.
- Statsbudsjettet for 2015: Fortsatt ligger ikke oppstartsbevilgning inne, men det står en tydeliggjøring av at arkivene skal bygges på Tynset. Oppbygging av arkivutdanningen ved HIST, med ansvar for desentrale studier på Tynset bevilges 6 mill. kroner.

Dette medlem viser til at regjeringens forslag i budsjett for 2016 ikke følger opp løfter gitt av statsminister Solberg, finansminister Jensen, helseminister Høie og statssekretær i Kulturdepartementet om at lokaliseringene og etableringene stod fast. I Helse- og omsorgsdepartementets budsjett står Helsearkivsatsingen på Tynset fast, i Kulturdepartementets proposisjon er dette ikke omtalt og det foreslås å avvike hele arkivprosjektet på Tynset.

Dette medlem viser til at den alternative, ikke-finansierte løsningen regjeringen skisserer, splitter arkiv og digitalisering på en faglig uhensiktsmessig måte og bryter tvert med helheten i arkivsatsingen.

Dette medlem viser til at kvalitetssikringsrunde (KS 2) for en felles løsning for Norsk helsearkiv og Arkivverkets sentraldepot på Tynset er gjennomført. Dette medlem er sterkt kritisk til at regjeringen på spørsmål fra Stortinget ikke vil offentlig-

liggjøre de underliggende rapportene fra Statsbygg de bygger sin konklusjon på. Derfor er det helt umulig å verifisere regjeringens forutsetning om at det ikke er mulig å realisere bygget innenfor reduserte rammer. Dette er meget kritikkverdig og kan ikke danne grunnlag for beslutning. Dette medlem viser til at i avisen Østlendingen 29. oktober 2015 kommer det frem at Statsbygg ikke mener det er noen problemer med tomten på Tynset der arkivet er tiltenkt.

Dette medlem mener det er ytterligere grunn til å se på hva som har hendt i den sammenheng. Den 22. august 2014 fastslo finansministeren overfor Arbeidets Rett at «Det er klinkende klart at det blir arkiv på Tynset». I en kronikk i Adresseavisen 8. desember 2014 argumenterte imidlertid daglig leder ved Dora AS, Geir Halmøy, for at arkivet burde legges til et annet sted enn Tynset, der det var

«(...)muligheter for en utvidelse til langt lavere kostnader enn med et nybygg i et strøk av landet som byr på store klimatiske, kostnadsdrivende utfordringer for et arkivbygg.»

Dette medlem viser til at 7. oktober 2015 kunngjorde kulturministeren følgende:

«Permanent lagring av papirdokument skjer enten i DORA i Trondheim eller ved Nasjonalbiblioteket i Rana».

Dette medlem påpeker at på tross av at et enstemmig storting har sagt at en samlet satsing skal skje på Tynset, har regjeringen ikke fulgt dette opp.

Dette medlem konstaterer at den skissen som presenteres i budsjettet, ikke er den nasjonale og helhetlige løsningen som et samlet storting har gått inn for og som fagetatene har bedt om. Tvert imot er dette en faglig svak og ubegrunnet løsning, med spredt og uhensiktsmessig lokalisering og totalt uavklarte rammer. Det er heller ikke lagt inn midler til å realisere den foreslåtte modellen.

Dette medlem mener Stortinget må stå fast ved sine tidligere vedtak i saken, og foreslår derfor at regjeringen snarest igangsetter og realiserer den nye og helhetlige arkivsatsingen på Tynset slik det var planlagt. Dette medlem forventer at regjeringen foretar de nødvendige avklaringer for å få til oppstart av dette i 2016.

Dette medlem fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen gjennomføre etableringen av den helhetlige arkivsatsingen på Tynset i henhold til gjennomført forprosjekt fra Statsbygg.»

Dette medlem viser til Sosialistisk Venstrepartis alternative budsjett, der det er prioritert 5 mill. kroner for å sikre at det nye museumsbygget for Saemien Sijte blir realisert. Tiltaket, som kulturinstitusjon, kompetansesenter, formidlingsarena og reiselivsmål, vil være viktig for regional kultur- og næringsutvikling og fremstå som et fyrtårn for den sørsamiske kulturen.

Dette medlem viser til at Fylkesmennene har viktige oppgaver med tilsyn med mindreårige flyktninger, barnevern, bosetting av flyktninger o.l. Det er nødvendig å styrke fylkesmannsembetene for å håndtere rettssikkerhet og faglig standard i dette arbeidet, og dette medlem viser til en styrking i Sosialistisk Venstrepartis alternative budsjett på 50 mill. kroner til dette arbeidet.

Dette medlem vil sikre mer miljøvennlig bygging og viser til at det i Sosialistisk Venstrepartis alternative budsjett settes av 10 mill. kroner mer til prosjekt for statlig plussus, samt 9 mill. kroner til miljøvennlige innkjøp i det offentlige.

Dette medlem viser til fagkomiteens innstilling for nærmere omtale av endringer.

3.2.2 *Rammeområde 2 (Familie- og forbruker), under familie- og kulturkomiteen*

3.2.2.1 SAMMENDRAG

Kap. Formål		Prop. 1 S med Tillegg 1–2 (2015–2016)
Utgifter rammeområde 2 (i tusen kroner)		
231	Barnehager	592 882
800	Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet	175 523
840	Tiltak mot vold og overgrep	164 061
841	Samliv og konfliktløsning	34 387
842	Familievern	471 853
843	Adopsjonsstøtte	13 421
844	Kontantstøtte	1 510 000

Kap.	Formål	Prop. 1 S med Tillegg 1–2 (2015–2016)
845	Barnetrygd	15 170 000
846	Familie- og oppveksttiltak	409 758
847	EUs ungdomsprogram	8 058
848	Barneombudet	13 636
853	Fylkesnemndene for barnevern og sosiale saker	197 659
854	Tiltak i barne- og ungdomsvernet	2 431 697
855	Statlig forvaltning av barnevernet	6 411 058
856	Barnevernets omsorgssenter for enslige mindreårige asylsøkere	1 392 040
858	Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet	268 431
860	Forbrukerrådet	155 350
862	Positiv miljømerking	7 352
865	Forbrukerpolitiske tiltak	19 803
867	Sekretariatet for Markedsrådet og Forbrukertvistutvalget	10 455
868	Forbrukerombudet	23 297
870	Likestillings- og diskrimineringsnemnda	5 855
871	Likestilling og ikke-diskriminering	44 552
873	Likestillings- og diskrimineringsombudet	52 910
2530	Foreldrepenger	20 330 000
Sum utgifter rammeområde 2		49 914 038

Inntekter rammeområde 2 (i tusen kroner)

3842	Familievern	677
3847	EUs ungdomsprogram	2 300
3855	Statlig forvaltning av barnevernet	1 515 451
3856	Barnevernets omsorgssenter for enslige mindreårige asylsøkere	1 217 476
3858	Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet	446
Sum inntekter rammeområde 2		2 736 350
Sum netto rammeområde 2		47 177 688

3.2.2.2 KOMITEENS MERKNADER

3.2.2.2.1 Merknader fra komiteens medlemmer fra Høyre og Fremskrittspartiet

Komiteens medlemmer fra Høyre og Fremskrittspartiet viser til avtalen mellom Høyre, Fremskrittspartiet, Kristelig Folkeparti og Venstre om statsbudsjettet for 2016 og foreslår at ramme 2 settes til 47 273 574 000 kroner, som er en økning i forhold til regjeringens forslag på 95 886 000 kroner. Disse medlemmer viser til den inngåtte avtalen, jf. pkt. 3.1.3.1. Disse medlemmer viser til at regjeringen i dette budsjettet gjør et løft for barn og familier med behov for hjelp og prioriterer forebyggende familievern, barnevern og sosiale tiltak rettet mot utsatte barn og ungdom.

Det gjøres også en ekstra satsing på integrering og bosetting av enslige mindreårige asylsøkere.

Disse medlemmer ser regjeringens forslag til videre satsing på nasjonalt minstekrav for redusert foreldrebetaling for familier med lav inntekt som et viktig tiltak for å sikre at flere får mulighet til å benytte seg av tilbud om barnehageplass. Disse medlemmer har merket seg at regjeringen også har foreslått å styrke satsingen på kompetanseheving i barnehagen, noe som vil gi flere pedagoger, flere tilbud om etter- og videreutdanning av barnehageansatte og økt kvalitet.

Disse medlemmer påpeker at regjeringen har et mål om å komme tidlig inn i utsatte familier og unngå problemutvikling for å redusere behovet for plassering i fosterhjem og på institusjon. Disse medlemmer vil uttrykke tilfredshet over regjeringens

gens fokus på bruk av hjelpetiltak der dette kan hindre omsorgsovertakelser. Disse medlemmer vil samtidig uttrykke tilfredshet ved at regjeringen har igangsatt en rekke gjennomganger for å bedre rettsikkerheten til barn og familier som er kommet i kontakt med barnevernet. Disse medlemmer vil særlig vise til at regjeringen nå gjennomgår barnevernloven, barnevernets struktur, fylkesnemndene for barnevernssaker og fosterhjemmsordningen. Disse medlemmer er opptatt av å sikre at barn og foreldre blir møtt med respekt av en tjeneste med høy kvalitet slik at de får god og nyttig hjelp gjennom alle tiltak fra barnevernet.

Disse medlemmer påpeker at regjeringen styrker familievernets forebyggende arbeid og tilbudet til voldsutsatte familier og familier med høyt konfliktnivå. Satsingen vil øke kapasiteten i familievernet slik at flere kan få tilbud om hjelp. Disse medlemmer vil fremheve at trygge familier skaper trygge barn og at målet er å bidra til stabile samliv, bedre foreldrenes samspill og styrke deres omsorgsevne. Disse medlemmer mener at en styrking av hjelpetilbudet til familier med høyt konfliktnivå er viktig for å forebygge konflikter og skadevirkninger av disse.» Barn har rett til å bli hørt etter barneloven, Barnekonvensjonen og Grunnloven. Disse medlemmer vil derfor fremheve viktigheten av at det settes av midler for å øke antall barn som får tilbud om å møte til samtale i forbindelse med mekling ved foreldrenes samlivsbrudd. Det er en målsetting at økt bruk av det forebyggende familievernet skal redusere antallet foreldretvister i domstolene. Disse medlemmer mener videre at et forebyggende familievern kan gi veiledning og råd til familier som opplever vold, og fungere som et viktig ledd i regjeringens arbeid med å redusere vold og overgrep i nære relasjoner.

Disse medlemmer er tilfreds med regjeringens satsing på likestilling og integrering med framleggelse av en ny melding som utreder problematikken. Disse medlemmer påpeker at regjeringen har som mål at både kvinner og menn skal kunne delta fullt ut i arbeidslivet og få brukt og utviklet evnene sine på ulike arenaer. Diskriminering er et brudd på menneskerettighetene som rammer både den enkelte og hele samfunnet. Disse medlemmer understreker at likestilling betyr at individer skal ha like rettigheter, plikter og muligheter på alle områder i livet, uavhengig av kjønn, alder, etnisitet, religion, seksuell orientering og funksjonsevne.

Disse medlemmer ser at regjeringen vil stille krav til, og legge til rette for, at innvandrere tar i bruk de muligheter hun eller han har til å forsørge seg selv. Regjeringen vil på denne måten medvirke til et samfunn der innvandrere og deres barn har samme levekår og kan delta i samfunnet på linje med andre.

Disse medlemmer er tilfreds med regjeringens fokus på forbrukeren og at forbrukeren må ha en sterk stilling i markedet. Det er en forutsetning at forbrukeren har gode rammevilkår og rettigheter. Disse medlemmer understreker viktigheten av at det eksisterer gode og effektive systemer for løsning av tvister mellom kjøper og selger, og at forbrukeren har kunnskap som gjør det mulig å ta informerte og ansvarlige valg.

3.2.2.2 *Merknader fra komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet*

BARNEHAGER

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet vil utvide retten til barnehageplass til å gjelde alle barn født før 31. desember mot dagens 1. september, og slik øke småbarnsfamilienes forutsigbarhet i hverdagen. Disse medlemmer vil finansiere dette ved å omdisponere de 400 mill. kroner til såkalt fleksibelt opptak, og ved å øke bevilgningen med 250 mill. kroner.

Regjeringens siste tall viste at 8 400 barn står i barnehagekø, og disse medlemmer viser til at fødselsboomen i august er et godt årlig eksempel på at det trengs utvidede rettigheter for småbarnsforeldre.

Disse medlemmer viser til at gratis kjernetid i barnehager er en suksess, og foreslår at også 3-åringer får gratis kjernetid innenfor ordningen til husholdninger med samlet inntekt under 417 000 kroner. Disse medlemmer støtter kravet om 100 pst. likeverdig finansiering av kommunale og ikke-kommunale barnehager, men først når tilbudet faktisk er reelt likeverdig, og når kommunene kan ivareta sitt overordnede ansvar. Finansiering, kvalitet og reelt tilbud må sees i sammenheng.

BARNEVERN

Disse medlemmer viser til Stoltenberg-regjeringens Barnevernløft, som ga en helt nødvendig styrking av det tilbud samfunnet må gi, når de som står nærmest barna svikter. Gjennom å øremerke penger i en lengre periode fikk vi 920 nye stillinger i det kommunale barnevern. Disse medlemmer viser til behovet for fortsatt å øke innsatsen, og foreslår en økning til øremerkede stillinger i det kommunale barnevern. Stillingene bør først og fremst opprettes i de kommunene som har de største utfordringene.

Disse medlemmer viser til regjeringens reduksjon av refusjonsordningen for enslige mindreårige asylsøkere og flyktninger til kommunene fra 100 til 80 pst. Disse medlemmer vil styrke kommunenes muligheter for å ivareta barna på en god måte,

og foreslår at refusjonen settes til 90 pst. for kommunale barnevernstiltak. Disse medlemmer vil også vise til at kontraktene for kjøp av institusjonsplasser går ut i mars 2016, og vil berømme engasjementet fra ideelle tilbydere som igjen førte til et anmodningsvedtak, som nå betyr bedre muligheter for ideelle til å nå opp i konkurransen.

BARNEFATTIGDOM

Disse medlemmer viser til at mange kommuner og frivillige organisasjoner gjør mye for å inkludere barn og unge som strever pga. en vanskelig familieøkonomi. Utfordringene knyttet til inkludering av mange nye flyktninger, kan med fordel møtes med det engasjement en rekke frivillige og frivillige organisasjoner kan og vil bidra med.

For å styrke arbeidet med å gi alle barn muligheter til å delta i ulike samfunnsaktiviteter, uavhengig av foreldrenes økonomiske forhold, foreslås bevilgningen mot barnefattigdom økt. Disse medlemmer understreker imidlertid at barnefattigdom må møtes med en aktiv innsats for arbeidslinja, og bidrag til å sikre at mor og far har jobb og inntekt.

KONTANTSTØTTE

Disse medlemmer viser til at kontantstøtten motvirker integrering og svekker arbeidslinja, og mener den må avvikles. Familier som har søkt om barnehageplass, kan motta kontantstøtte fra foreldrepermisjonen tar slutt til barnehageplass tilbys.

Disse medlemmer foreslår at ramme 2 settes til 46 728 488 000 kroner, som er en reduksjon i forhold til regjeringens forslag på 449 200 000 kroner. For nærmere omtale vises til fagkomiteens innstilling.

3.2.2.2.3 *Merknader fra komiteens medlem fra Kristelig Folkeparti*

Komiteens medlem fra Kristelig Folkeparti viser til dette medlems hovedmerknad hvor Kristelig Folkepartis alternative budsjett for 2016 omtales.

Dette medlem slutter seg til forslaget som følger av budsjettavtalen mellom Høyre, Fremskrittspartiet, Kristelig Folkeparti og Venstre.

Dette medlem viser til at det var behov for forbedringer i regjeringens forslag til statsbudsjett for 2016. Dette medlem viser i den forbindelse til budsjettforliket som Kristelig Folkeparti har inngått sammen med Høyre, Fremskrittspartiet og Venstre.

Dette medlem viser til at gjennom budsjettforliket økes bevilgningene til likestillingssentrene med 2 mill. kroner i tillegg til foreslått bevilgning.

Dette medlem viser til at forliket innebærer en styrking av det kommunale barnevernet med ytterligere 30 mill. kroner i tillegg til en styrking av bevilgningene til rekruttering av fosterhjem med 5 mill. kroner. Tilskuddsordningen mot barnefattigdom foreslås økt med 15 mill. kroner, inkludert 3 mill. kroner til økt støtte til Røde Kors' Ferie for alle og 2 mill. kroner til ekstra tilskudd til Blå Kors' Barnas stasjon. Incest- og voldtektssentrene settes bedre i stand til å dekke behovet for deres tjenester gjennom et forslag om økning på 2 mill. kroner. Dette medlem viser til at tilskuddet til Forandringsfabrikken/proffene foreslås økt med 4 mill. kroner.

Dette medlem viser til at engangsstønaden ved fødsel og adopsjon i 2016 foreslås økt til 46 000 kroner, totalt 8 mill. kroner.

Dette medlem viser videre til at budsjettavtalen sikrer en kapasitetsøkning i familievernets offentlige kontorer gjennom forslag til økning på 10 mill. kroner, samt kapasitetsøkning ved de kirkelige familievernkontorene innenfor en rammeøkning på 4 mill. kroner. Dette medlem viser til at tilskudd til voldsforebyggende tiltak gjennom forliket økes slik at stiftelsen Alternativ til vold (ATV) kan utvide sin kapasitet med 3,75 mill. kroner i tillegg til videreføring av tilskudd på 2015-nivå. I tillegg er det avtalt at tilskuddet økes med 9,05 mill. kroner slik at ATV tilføres 1,25 mill. kroner i tillegg til 2015-nivå for å utvide sitt mandat, samt at 15 mill. kroner av posten som nå blir på 21,25 mill. kroner kan gå til tilskudd til drift av senter for voldsutsatte barn.

Dette medlem viser til at budsjettforliket for 2015 sikret gratis kjernetid for fire- og femåringer i lavinntektsfamilier, og at forliket for 2016 sikrer en utvidelse av ordningen med gratis kjernetid i barnehagen til også å gjelde treåringer i familier med lav inntekt.

Dette medlem viser til at flere ettåringer i 2016 skal sikres plass i barnehage når de trenger det gjennom forslag i forliket.

3.2.2.2.4 *Merknader fra komiteens medlem fra Senterpartiet*

Komiteens medlem fra Senterpartiet viser til at Senterpartiet i sitt alternative statsbudsjett foreslår at ramme 2 settes til 47 678 138 000 kroner, som er en økning i forhold til regjeringens forslag på 500 450 000 kroner. For øvrig vises det til Senterpartiets hovedmerknad.

3.2.2.2.5 *Merknader fra komiteens medlem fra Venstre*

Komiteens medlem fra Venstre viser til at Venstre i sitt forslag til statsbudsjett for 2016 foreslår at ramme 2 settes til 46 187 888 000 kroner,

som er en reduksjon i forhold til regjeringens forslag på 995 800 000 kroner.

Dette medlem viser til at Venstres helhetlige forslag til statsbudsjett for 2016 tar utgangspunkt i budsjettforslaget fra regjeringen Solberg, jf. Prop. 1 S (2015–2016) med tillegg 1 og 2. Konkrete endringer på rammeområde 2 i forhold til regjeringens forslag følger av omtale og tabeller under.

Dette medlem viser til at Venstres familiepolitikk tar utgangspunkt i at den enkelte familie skal ha stor frihet til å finne de løsninger som passer dem best. For dette medlem er respekt for ulike valg viktig. Dette medlem mener det er viktig at staten sørger for trygge rammer uansett hvilken familief orm den enkelte velger, og at familiepolitikken i tillegg skal ha som mål å utjevne sosiale forskjeller og fremme likestilling. For dette medlem er det også viktig å legge best mulig til rette for at alle barn uavhengig av bakgrunn sikres en oppvekst med like muligheter, fritt for vold og overgrep. Dette medlem mener familievernet spiller en viktig rolle for å skape trygge familierammer for barn og at styrkingen på området skal fortsette. Dette medlem viser til at det i Venstres forslag til statsbudsjett for 2016 foreslås ytterligere 20 mill. kroner til familievernet for at alle barn skal få en egen oppfølgingstime i familievernet ved foreldres samlivsbrudd.

Dette medlem mener det er svært viktig å arbeide aktivt for å redusere vold og overgrep mot barn og at dette innebærer en sterk og aktiv satsing innenfor flere sektorer. Dette medlem viser til at det er stor enighet i fagfeltet om hvor skadelig vold og overgrep er for barn, og at de negative konsekvensene både for den enkeltes livskvalitet og for samfunnet er store. Dette medlem foreslår å bevilge 5 mill. kroner mer til voldsforebyggende tiltak enn det som følger av regjeringens budsjettforslag.

Dette medlem viser til evalueringen av implementeringen av krisesenterloven som viser at det er stor variasjon i hvordan landets kommuner følger opp og organiserer tilbudet til voldsutsatte. Evalueringen viser også at nedleggelse av sentre gjør tilgjengeligheten dårligere og med det svekkes volds- og trusselutsattes rettssikkerhet. Dette medlem mener det er alvorlig at flere sentre nå er lagt ned. Dette medlem viser til at den nye finansierings-

ordningen har ført til at mange krisesentre i landet har fått nedskjæringer eller signaler om nedskjæringer i budsjettene. Dette til tross for at flere av landets sentre ennå ikke har full finansiering av et heldøgns, helårlig tilbud, slik loven krever. Dette medlem mener derfor det er behov for å finansiere landets krisesentre på en annen måte enn i dag for å sikre oppfyllelse av krisesenterloven.

På denne bakgrunn fremmer dette medlem følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med en sak hvor det foreslås en ny og bedre finansieringsordning som sikrer full finansiering av krisesentrene i Norge.»

Dette medlem mener det må satses bredt for å redusere fattigdom generelt og barnefattigdom spesielt og er glad for at dette også er et prioritert område for regjeringen. Dette medlem viser at det i 2013, ifølge SSB, var 84 300 barn og unge som levde i fattigdom, og at dette medlem er bekymret for at forskjellene mellom de med lavest og de med høyest inntekt er økende, og at antall barn og unge i lavinntektsfamilier skal fortsette å øke. For dette medlem er det et uttalt mål å redusere sosial ulikhet. Årsakene til fattigdom er komplekse og må bekjempes på flere ulike arenaer. For dette medlem er det svært viktig å arbeide målrettet og iverksette både små og store tiltak for å redusere barnefattigdommen. Et viktig tiltak er å styrke tilskuddsordninger som kommuner og frivillige organisasjoner kan søke midler fra til ulike lokale tiltak, et annet tiltak er utvidet forsøk med gratis deltids plass i SFO/AKS der dette medlem foreslår en økt bevilgning på 100 mill. kroner under rammeområde 6. Dette medlem mener at dette sammen med større strukturelle endringer gjennom gratis kjernetid i barnehager, differensierte oppholdssatser i barnehager og SFO, heving av sosialhjelpssatser m.m., vil kunne redusere antall barn som vokser opp i vedvarende lavinntekt. Dette medlem viser til tabellen under som viser at det i Venstres forslag til statsbudsjett for 2016 foreslås å bevilge over 2 mrd. kroner for å styrke innsatsen på oppvekstområdet.

Tiltak	Beløp bokført mill. kroner
Kompetansetiltak i barnehage	129,8
Utvide ordning med gratis kjernetid til å gjelde for 3-åringer og heve inntektsgrensen for å komme inn i ordningen fra 405 000 til 486 700 (lik grense som for differensiert oppholdsbetaling)	48,0
2 100 flere barnehageplasser (= rett til barnehage til alle 1-åringer født før 31. desember)	192,0
Tiltak for svømming i barnehager	25,0
Differensiert foreldrebetaling, SFO	75,0
Utvidet forsøk med gratis deltidsplass i SFO/AKS	100,0
<i>Sum barnehage/SFO/AKS</i>	<i>569,8</i>
Familievern	20,0
Fylkesnemnder, barnevern	10,0
Samarbeidstiltak skole/barnevern	15,0
Styrking av det kommunale barnevernet	140,0
Styrking av ettervernet i barnevernet	75,0
Styrking av skolehelsetjeneste og helsestasjoner (500 nye stillinger)	335,0
Videreutdanning av skolehelsepersonell	50,0
DigiLab og eHelseplan for ungdom	5,0
ExtraUng – ungdomshelse	10,0
<i>Sum familievern, barnevern, og helsetiltak</i>	<i>660,0</i>
Universell utforming av alle skoler	270,0
Videreutdanning av lærere	100,0
Videreutdanningsløft, ikke-kvalifiserte	200,0
Tilskudd til forsøksordninger i grunnopplæringen	40,0
Omprioritere regjeringens forslag om en time ekstra naturfag på 1.–7. trinn til «fri» time	0,0
Utvide forsøket med økt fysisk aktivitet og kroppsøving	10,0
Tilskudd til leirskoleopplæring	2,0
Tilskudd for tiltak mot mobbing	15,0
Økt lærlingtilskudd, 5 000 kroner per kontrakt	98,0
<i>Sum grunn- og videregående opplæring</i>	<i>735,0</i>
Økt barnefaglig kompetanse, UDI	10,0
Rett til gratis barnehageplass for alle 4–5-åringer i asylmottak (anslag)	75,0
Aktivitetstilbud til barn 0–3 år i asylmottak	25,0
Gå imot regjeringens forslag om å redusere tilskudd til opplæring av enslige mindreårige i omsorgssentre	35,5
Tilskuddsordning mot barnefattigdom	42,0
Forebygging av ungdomsledighet	10,0
<i>Sum øvrige tiltak</i>	<i>197,5</i>
Sum oppvekst/tidlig innsats	2 162,3

Dette medlem foreslår å øke tilskuddsordningen for å redusere barnefattigdom med 42 mill. kroner for å gi barn fra fattige familier mulighet til å delta på ulike fritidsaktiviteter på linje med andre barn. Dette medlem viser til at dette er en ordning som er målrettet og etterspurt, og som bidrar til økt deltakelse for barn og unge i lavinntektsfamilier.

Dette medlem er kjent med det viktige arbeidet Forandringsfabrikken gjør for marginaliserte barn og unge, særlig gjennom «BarnevernsProffene» og «PsykiskhelseProffene», men også gjennom deltakelse på en rekke arenaer hvor det er viktig at barn og unge får delta og påvirke. Dette medlem viser til at det i statsbudsjettet for 2015 ble bevilget 2 mill. kroner til Forandringsfabrikken, og er glad for at dette er en satsing som er videreført av regjeringen også i 2016. Dette medlem mener Forandringsfabrikken innehar en viktig rolle i å være et talerør særlig for marginaliserte barn og unge, og er således et viktig demokratiserings- og empowermentprosjekt. Dette medlem viser til at Forandringsfabrikken har startet et nytt utviklingsarbeid innen psykisk helsevern, bygd på erfaringer fra Mitt Liv, der unge PsykiskhelseProffer i samarbeid med fagfolk i BUP og kommunene vil delta i å utvikle psykiske helsetjenester i Norge til å oppleves mer hjelpsomme og verdige for barn og unge. Dette medlem foreslår derfor å bevilge 5 mill. kroner til Forandringsfabrik-

ken og PsykiskhelseProffene under rammeområde 15.

Dette medlem mener barnetrygden bør ha en fordelende virkning. Dette medlem mener barnetrygden i dag har for svak fordelings effekt og mener fordelings effekten med enkle grep kan bli sterkere. Dette medlem viser til representantforslag fra stortingsrepresentantene Trine Skei Grande og Borg-hild Tenden om omfordeling av barnetrygden (Dokument 8:9 S (2012–2013)), og viser videre til spørsmål 259 fra finanskomiteen/Venstres fraksjon av 9. oktober 2015 inntektsprøving av barnetrygden etter husstands/forsørgerinntekt. Dette medlem mener barnetrygden, basert på svaret fra Finansdepartementet, bør differensieres slik at mottakere av barnetrygd med en inntekt under 306 000 kroner per år får økt barnetrygden med 540 kroner per måned, mottakere med inntekt under 468 000 kroner per år får uendret barnetrygd, mens mottakere med en inntekt over 468 000 kroner får redusert barnetrygden med 535 kroner per måned. Dette medlem mener at en differensiering av barnetrygden vil være et effektivt og riktig grep for å løfte mange barnefamilier ut av fattigdom. Dette medlem viser til Venstres modell for omlegging av barnetrygden, basert på svar fra spørsmål nr. 259/2015 fra Finansdepartementet og som vises i tabellen under.

Inntektsgrense mottakere av barnetrygd	Antall barn	Barnetrygd regjeringens modell per barn (gjennomsnitt per måned)	Barnetrygd Venstres modell per barn (per måned)	Differanse per måned
Under 306 000 kroner	377 894	1 081	1 621	+540
306 000 kroner til 468 000 kroner	386 880	1 056	1 056	0
Over 468 000 kroner	381 909	1 070	535	-535

Dette medlem viser til at Venstre i sitt forslag til statsbudsjett for 2016 foreslår å avvikle kontantstøtten. Dette medlem viser til at kontantstøtten ble innført i en tid da det var stor mangel på barnehageplasser, men at det i dag nesten er full barnehagedekning i de fleste kommuner. For dette medlem er det viktig å bruke økte ressurser på å heve kvaliteten i barnehager som er en viktig integreringsarena, og som er viktig for hele utdanningsløpet. Dette medlem viser til at forskning støtter at barn fra ressurssvake familier har store fordeler av å gå i barnehage, blant annet har barn som går i barnehage bedre språkutvikling. Dette medlem viser til at det er spesielt mange barn med lavt utdannede mødre, minoritetsspråklige barn og barn fra lavinntektsfamilier som mottar kontantstøtten, og at kontantstøtten har vist seg å være en fattigdomsfelle som veldig mange kvinner blir sittende fast i. Dette medlem mener at kontantstøtten i dag ikke er et treffsikkert virke-

middel i forhold til en rekke andre politiske mål, særlig arbeidet for økt integrering og redusert barnefattigdom. Dette medlem foreslår på denne bakgrunn å avvikle kontantstøtten med 1 510 mill. kroner, og hvor alle midlene omprioriteres til andre tiltak for barnefamilier, særlig de med lav inntekt.

Dette medlem viser til at Venstre i sitt forslag til statsbudsjett for 2016 foreslår å innføre en ventestøtte på 6 000 kroner per måned for de barnefamiliene som har barn over ett år og som ikke har fått innvilget sin søknad om barnehageplass. Basert på svar på tilsvarende spørsmål i forbindelse med statsbudsjettet for 2015 er dette anslått til å gi en økt kostnad på 119 mill. kroner.

Dette medlem vil understreke at barnehagene er det stedet utenfor familien som har mest å si for å bygge god psykisk helse hos barn. Barnehagene er også en av de viktigste arenaene for å oppdage og hjelpe barn med ulike hjelpebehov så tidlig som mu-

lig. Dette medlem mener derfor det er svært viktig at den faglige kompetansen er god, og at det må arbeides målrettet for å øke den faglige kvaliteten i barnehagene. Dette medlem er opptatt av å anerkjenne barnehagelærernes fagkompetanse. Ingen annen yrkesgruppe har spesialkompetanse i å forstå små barns læring og utvikling. Dette medlem vil understreke viktigheten av at tilbudet i barnehagen gis av faglig dyktige pedagogiske ledere. Den pedagogiske lederen skal lede personalet til å gi et barnehagetilbud av høy kvalitet som når alle barna. Dette medlem er bekymret over at det hvert år blir gitt dispensasjon fra kravet om utdanning for pedagogiske ledere i barnehagen, og at mange ansatte har dette ansvaret uten å ha tilstrekkelig faglig bakgrunn for det. Dette medlem er også bekymret over at det fortsatt er mange barnehager som mangler tilstrekkelig pedagogisk bemanning og nok ansatte med relevant barnefaglig utdanning. Dette medlem vil understreke viktigheten av at størst mulig andel av personalet har pedagogisk eller barnefaglig bakgrunn, og mener at det må settes et mål om at minst 80 pst. av alle ansatte i barnehagene har barnefaglig kompetanse. Dette medlem er opptatt av at de som har stilling som pedagogisk leder, men mangler formell kompetanse, skal få tilbud om dette. Dette medlem mener at en av de store oppgavene på barnehagefeltet må være å øke kompetansen til de som arbeider i barnehagen. Dette medlem er glad for at også regjeringene i sitt budsjettforslag har dette som satsingsområde, men at det vil være behov for økte ressurser utover dette. Dette medlem foreslår derfor å bevilge 100 mill. kroner til å heve kvaliteten i norske barnehager, gjennom blant annet å gi flere pedagogiske ledere som arbeider på dispensasjon muligheten til å utdanne seg til barnehagepeda-

goger. Dette medlem viser videre til at regjeringen i Prop. 1 S Tillegg 1 (2015–2016) foreslår å redusere bevilgingene til kompetansetiltak i barnehagene med 29,8 mill. kroner. Det er et innsparingstiltak dette medlem vil reversere.

Dette medlem vil understreke at barnehagen er en viktig sosialiseringsarena, og at alle barn uavhengig av foreldres inntekt bør få tilbud om barnehageplass som en viktig og nødvendig forberedelse for videre utdanningsløp. Derfor ønsker dette medlem å utvide ordningen med gratis kjernetid i barnehager til også å gjelde 3-åringer og heve inntektsgrensen for å komme inn i ordningen fra 405 000 kroner til 486 750 kroner. Dette medlem foreslår derfor å bevilge til sammen 48 mill. kroner til formålet under rammeområde 18. Dette medlem ønsker også å øke vertskommunetilskuddet med 75 mill. kroner for å gi flest mulig av 4- og 5-åringer i asylmottak rett til en barnehageplass. Se nærmere omtale i rammeområde 6 i denne innstillingen.

Dette medlem viser til at de aller fleste barn i dag går på en skolefritidsordning og at dette også er en viktig arena for inkludering og sosialt felleskap, men at mange ikke har råd til å betale oppholdsbetalingen. Dette medlem ønsker derfor å differensiere oppholdsbetalingen på skolefritidsordningen på samme måte som for barnehager og vil sette av 75 mill. kroner til dette.

Dette medlem vil understreke viktigheten av barnehagen som en arena som utjevner sosial ulikhet og der barn kan utvikle viktige sosiale ferdigheter og læringsglede. Dette medlem viser til at Venstre i sitt forslag til statsbudsjett for 2016 har en samlet innsats for barnehager og skolefritidsordning på 645 mill. kroner.

Den samlede satsingen er vist i tabellen under.

Tiltak	Beløp bokført mill. kroner
2 100 flere barnehageplasser	192,0
Kompetansetiltak i barnehage	129,8
Utvide gratis kjernetid i barnehager til også å gjelde treåringer i lavinntektsfamilier, heve inntektsgrensen fra 405 000 til 486 700 kroner	48,0
Differensiert foreldrebetaling i SFO	75,0
Rett til gratis barnehageplass for alle 4-5-åringer i asylmottak	75,0
Utvidet forsøk med gratis deltids plass i SFO/AKS	100,0
Tiltak for svømming i barnehager	25,0
Sum barnehage og SFO	644,8

Dette medlem mener disse satsingene samlet gir et godt grunnlag for å gi flere barn bedre forutsetninger for å lykkes senere i livet. Et godt barnehage-tilbud stimulerer barn til læring og sosial omgang

sammen med andre barn og med kompetente voksne, og dette medlem mener innhold og kvalitet i tilbudet må få økt fokus fremover.

Dette medlem viser til at det de siste årene har vært mange tragiske drukningsulykker blant barn og unge, særlig i innvandrerbefolkningen, og at svømmeferdighetene blant barn og unge må styrkes. Dette medlem mener det er viktig at barn blir trygge i vann så tidlig som mulig. Norge er en kystnasjon, og er et land med mange innsjøer og elver. Det gjør at de aller fleste er i nærheten av vann mange ganger i løpet av livet. Grunnleggende ferdighet i svømming mener derfor dette medlem at alle bør få så tidlig som mulig. Dette medlem mener det er viktig å se på muligheter for svømmeopplæring allerede i barnehagealder og at lek i vann blir en del av årsplanen i barnehager. Dette medlem vil derfor bevilge 25 mill. kroner til en tilskuddsordning både kommuner og frivillig organisasjoner kan søke om midler fra, for å tilby svømmeopplæring for barn i barnehager.

Dette medlem viser til at det i revidert nasjonalbudsjett for 2015 ble etablert en tilskuddsordning for trygge lokalsamfunn og gode oppvekstmiljøer, for å støtte organisasjoner som arbeider for å hindre marginalisering og for å skape gode oppvekstmiljøer og trygge lokalsamfunn. Dette medlem mener ordningen bør videreføres og foreslår å bevilge 5 mill. kroner til dette formålet.

Dette medlem viser til at det er bred politisk enighet om at det er behov for et bedre barnevern. Det er, etter dette medlems syn, et offentlig ansvar å påse at barn ikke lider eller blir utsatt for omsorgssvikt. Dette medlem er bekymret over at barnevernet ikke i tilstrekkelig grad klarer å sikre at barn og unge som lever under forhold som kan skade deres helse og utvikling, får nødvendig hjelp og omsorg til rett tid, og mener det systematiske arbeidet for å heve kvaliteten i barnevernet må fortsettes og styrkes.

Dette medlem foreslår i den forbindelse å styrke den kommunale barnevernstjenesten med 200 nye stillinger og foreslår økte bevilgninger med 140 mill. kroner til dette. I tillegg mener dette medlem at et godt ettervern er helt nødvendig for å sikre barn under barnevernets omsorg gode overganger til voksenlivet. Dette medlem foreslår å bevilge 75 mill. kroner som en begynnende og nødvendig opptrapping for et bedre ettervern i barnevernet under rammeområde 18. Dette medlem viser til representantforslag (Dokument 8:76 S (2014–2015) (Innst. 366 S (2014–2015)) fra Venstre om å styrke retten til ettervern i barnevernet. I dette forslaget foreslås det å utarbeide en handlingsplan for ettervern i barnevernet og at unge med tiltak etter barnevernloven får rett til tiltak fram til fylte 25 år.

Dette medlem mener kommunene må få et mer helhetlig ansvar for barnevernet, men er av den oppfatning at en gradvis overføring av Bufetats opp-

gaver regionalt til kommunene må ses i sammenheng med kommunereformen og opprettelsen av større og mer robuste kommuner. Dette medlem støtter regjeringens styrking av Bufetat i dette statsbudsjettet, fordi flere barn trenger institusjonsplasser, forsterkede fosterhjem og andre tiltak som følge av at kommunalt barnevern har blitt styrket over flere år og at flere barn får hjelp. Det vises for øvrig til omtale av det kommunale barnevernet under rammeområde 18 i denne innstillingen.

Dette medlem mener at det må iverksettes flere tiltak for å øke kompetansen innen barnevernet, slik at kompetansen i fremtiden vil samsvare bedre med arbeidsoppgavene og ansvaret. Dette medlem mener det i årene fremover vil være behov for ytterligere styrking av barnevernet, blant annet grunnet lovendringen som åpner for at det kan pålegges hjelpetiltak etter § 4-4. Dette medlem viser til at barnevernspedagogutdanningen i statsbudsjettet for 2014 ble hevet fra finansieringskategori F til E, noe som gir bedre rom for mer individuell oppfølging og bedre veiledning. Dette medlem viser til at det også jobber svært mange sosionomer i barnevernet og mener at å øke kvaliteten på sosionomutdanningen, tilsvarende barnevernspedagogutdanningen, er et viktig tiltak for å heve kvaliteten i barnevernet. Dette medlem viser i den forbindelse til Stortingets behandling av representantforslag fra stortingsrepresentantene Trine Skei Grande og Borghild Tenden om å øke kompetansen i barnevernet (Dokument 8:85 S (2010–2011)), der det foreslås å iverksette ulike tiltak for å heve kvaliteten i sosionomutdanningen. Dette medlem mener et målrettet tiltak vil være å øke kvaliteten på sosionomutdanningen ytterligere ved å endre finansieringskategori F til E.

Dette medlem fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen iverksette tiltak for å heve kvaliteten i sosionomutdanningen.»

Dette medlem viser til at Riksrevisjonen med flere har påpekt at barn under barnevernets omsorg i varierende grad får tilstrekkelig oppfølging i opplærings situasjonen, og at de har et dårligere utdanningsløp enn resten av befolkningen. Dette medlem støtter regjeringens satsing på tettere oppfølging av barn under barnevernets omsorg og deres skolegang, og vil understreke at dette må være systematisk arbeid over tid og at fokuset både må rettes mot barnevernsinstitusjoner/fosterhjem og utdanningsinstitusjonene. Dette medlem foreslår å bevilge ytterligere 15 mill. kroner for å sikre barn under barnevernets omsorg et likeverdig tilbud og bedre forutsetninger for å lykkes i det ordinære utdanningsløpet.

Dette medlem er kjent med at Fylkesnemndene for barnevern og sosiale saker har lang saksbehandlingstid, noe som er svært uheldig når det gjelder saker som vedrører omsorgsovertakelse og tiltak for barn med atferdsvansker. Det er også ventet at arbeidsoppgavene vil øke som følge av lovendringen i barnevernlovens § 4-4 som åpner for å pålegge hjelpetiltak. Dette medlem foreslår derfor en ekstra-bevilgning på 10 mill. kroner for å øke arbeidskapasiteten og redusere saksbehandlingstiden i Fylkesnemndene for barnevern og sosiale saker.

Dette medlem mener likestilling ikke kommer av seg selv, men at det er et resultat av aktiv politisk styring og reguleringer. Dette medlem mener det er uheldig at denne regjeringen kutter i flere viktige tiltak som fremmer likestillingen. Dette medlem mener Norge fortsatt har store utfordringer på likestillingsområdet. Dette medlem understreker at det fortsatt er forskjeller mellom menn og kvinner når det gjelder makt over egen hverdag, lønn og innflytelse i samfunnet, og at det derfor er

behov for en aktiv likestillingspolitikk. Dette medlem foreslår derfor å reversere kutt som denne regjeringen har gjort til to likestillingssentre tilsvarende 0,4 mill. kroner.

Dette medlem mener Norge har en moralsk plikt overfor mennesker som er forfulgt på grunn av sin rase, religion, nasjonalitet eller tilhørighet til en sosial gruppe. FNs høykommissær for flyktninger har tidligere meldt om et stort behov for å bosette kvoteflyktninger, og FN har oppfordret rike land til å ta imot flere flyktninger, spesielt fra Syria. Dette medlem foreslår derfor å øke kvoten med 500 kvoteflyktninger i 2016 og foreslår økte bevilgninger på netto 62,3 mill. kroner, herunder 3 mill. kroner til refusjon av kommunale utgifter til barnevernstiltak. Det henvises til rammeområde 6 i denne innstillingen for nærmere omtale.

Samlet foreslår dette medlem følgende konkrete endringer under rammeområde 2, Familie og forbruker:

	Bokført (mill. kr)
Kompetansetiltak i barnehagene	100,0
Reversering av kutt i kompetansetiltak i barnehagene (tillegg 1)	29,8
Tiltak for svømming i barnehagene	25,0
Tilskudd til voldsforebyggende tiltak	5,0
Opptrapping for familievernet	20,0
Ventestøtte for foreldre som har fått avslag på barnehagesøknad for barn over ett år	119,0
Provenynøytral omlegging/omfordeling av barnetrygden	0,0
Styrking av tilskuddsordningen mot barnefattigdom	42,0
Trygge lokalsamfunn	5,0
Fylkesnemndene for barnevern og sosiale saker	10,0
Styrking av det kommunale barnevernet	140,0
Samarbeid barnevern og skole	15,0
500 flere kvoteflyktninger	3,0
Likestillingssenteret	0,4
Kutte kontantstøtten fra 1. januar 2016 og samtidig innføre en ventestøtte på 6 000 per måned for foreldre som har fått avslag på barnehageplass etter barnets fylte ett år	-1 510,0
Sum ramme 2: Familie og forbruker	-995,8

Dette medlem viser til den framforhandlede avtalen om statsbudsjettet for 2016 mellom Venstre, Kristelig Folkeparti og regjeringspartiene Høyre og Fremskrittspartiet av 23. november 2015. Venstres stortingsrepresentanter vil stemme subsidiært for avtalen dersom ikke Venstres forslag til alternativt statsbudsjett får flertall. Dette medlem er spesielt fornøyd med at det som følge av avtalen vil bli satt av 25 mill. kroner til tiltak for svømmeopplæring

i barnehagene, noe som er mer enn en dobling fra 2015, at tilskuddsordningen mot barnefattigdom styrkes ytterligere, at det kommunale barnevernet styrkes med 30 mill. kroner og at det foreslåtte kuttet i likestillingssentrene reverseres og at økonomien i stedet styrkes.

Dette medlem viser for øvrig til generelle merknader knyttet til avtalen under kapittel 3.1.3.2 i denne innstilling.

3.2.2.2.6 *Merknader fra komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti*

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti viser til Sosialistisk Venstrepartis alternative budsjett og foreslår at rammeområde 2 settes til 47 968 788 000 kroner, som er en økning på 791 100 000 kroner i forhold til regjeringens forslag i Prop. 1 S (2015–2016), inkludert Prop. 1 S (2015–2016) Tillegg 1–2.

Dette medlem viser til at kvinner fortsatt er underrepresentert i maktposisjoner, eier mindre og tjener mindre enn menn. Lønnsforskjellene øker. Det er et politisk ansvar å gjøre noe med denne urettferdigheten. Kvinners deltakelse i arbeidslivet er en viktig kilde til frihet. Vold mot kvinner og seksuell trakassering er et alvorlig samfunnsproblem. Kvinner som gruppe har mindre makt i samfunnet enn menn. Dette medlem jobber for feminisme og et mer likestilt samfunn.

Dette medlem mener regjeringen fører en politikk som skruer klokka tilbake i likestillingspolitikken. Endringene i arbeidsmiljøloven rammer kvinner spesielt hardt. Lite blir gjort for å bidra til mer likestilling, samtidig som man har kuttet i viktige likestillingstiltak, som fedrekvoten, likestillings-sentrene og likestillings- og diskrimineringsombudet.

Dette medlem mener det er viktig for samfunnet at flest mulig bidrar i arbeidslivet. Fedrekvoten bør på ny økes til 14 uker, slik at kvinner og menn kan få en mer rettferdig fordeling av arbeid og familietid. Alle bør ha rett til hele, faste stillinger. Derfor må endringene i arbeidsmiljøloven reverseres. Dette medlem viser til at Sosialistisk Venstreparti i sitt alternative budsjett setter av en pott på 75 mill. kroner som det kan søkes på for å få støtte til å bekjempe ufrivillig deltid og etablere en heltidskultur på arbeidsplassen. Dette vil bidra til å redusere lønns-gapet mellom menn og kvinner i dag.

Det må bli enklere å stå lenge i arbeid med helse i behold, og lettere for kvinner å jobbe fulltid. Dette medlem viser til at Sosialistisk Venstreparti i sitt alternative statsbudsjett foreslår en pott på 50 mill. kroner som offentlige og private arbeidsplasser kan søke på for å prøve ut 6-timersdag. Sosialistisk Venstreparti bevilger også mer penger til trepartssamarbeidet på likestilling i arbeidslivet i sitt alternative budsjett.

Dette medlem mener at kontantstøtten bør fjernes og erstattes med en ventestøtte til de som har søkt, men ikke har fått barnehageplass.

Dette medlem viser til at seksuell trakassering, voldtekt og vold mot kvinner er et alvorlig samfunnsproblem. Derfor foreslår Sosialistisk Venstreparti et landsdekkende program mot seksuell trakas-

sering og gir en kraftig økning i kommunenes budsjetter, slik at blant annet krisesentertilbudet kan styrkes.

Dette medlem jobber for å styrke de kreftene som bidrar til mer likestilling. Derfor reverserer Sosialistisk Venstreparti i sitt alternative statsbudsjett kuttet til Likestillings- og diskrimineringsombudet og likestillingssentrene, og støtten til likestillings-sentrene økes med 5 mill. kroner.

Dette medlem mener kvinnebevegelsen bør få en tydelig økning i økonomisk støtte. Et levende organisasjonsliv er avgjørende for et levende demokrati. Sosialistisk Venstreparti ser positivt på initiativet til å samle kvinnebevegelsen i en egen lobbyorganisasjon, og mener at en slik lobby bør få støtte over en egen post på statsbudsjettet.

Dette medlem vil understreke viktigheten av at organisasjoner som arbeider med kvinners rettigheter kan få aktivitetstilskudd.

Dette medlem fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen endre vilkårene for tilskudd under kap. 871 (Likestilling og ikke-diskriminering), post 70 (likestilling mellom kjønn mv.), slik at også organisasjoner som arbeider med likestilling og kvinners rettigheter kan få tilskudd fra denne posten.»

Dette medlem mener at alle barn har rett til en trygg og meningsfull oppvekst. En god barndom varer hele livet. For at utsatte barn skal få hjelp, trengs trygge og tilgjengelige voksne. Dette medlem viser til at Sosialistisk Venstreparti i sitt alternative statsbudsjett fortsetter barnevernsløftet ved å foreslå øremerkede penger til det kommunale barnevernet.

Dette medlem viser til at mange barn må vente lenge på hjelp fra barnevernet på grunn av lang saksbehandlingstid. Derfor øker Sosialistisk Venstreparti kapasiteten hos fylkesnemndene i sitt alternative statsbudsjett. De som jobber i barnevernet og ved institusjoner skal føle seg trygge på jobb. Derfor bevilger Sosialistisk Venstreparti penger til tiltak for å styrke sikkerheten i barnevernet i sitt alternative budsjett.

Dette medlem jobber for alles rett til å leve frie og gode liv. Mange lesbiske, homofile, bifile og transpersoner (LHBT-befolkningen) utsettes for diskriminering. Dette medlem ønsker et samfunn der retten til å definere seg selv sitter i ryggraden til hele samfunnet, der homo ikke lenger er et skjellsord, og der kulturell og religiøs undertrykking av seksuell orientering og/eller kjønnsuttrykk bekjempes der den forekommer.

3.2.3 *Rammeområde 3 (Kultur), under familie- og kulturkomiteen*

3.2.3.1 SAMMENDRAG

Kap.	Formål	Prop. 1 S med Tillegg 1–2 (2015–2016)
Utgifter rammeområde 3 (i tusen kroner)		
300	Kulturdepartementet	136 581
314	Kultursamarbeid i nordområdene og kulturnæring	26 067
315	Frivillighetsformål	1 667 146
320	Allmenne kulturformål	806 481
321	Kunstnerformål	481 416
322	Visuell kunst	491 570
323	Musikkformål	1 190 348
324	Scenekunstformål	2 088 646
326	Språk-, litteratur- og bibliotekformål	902 584
328	Museums- og andre kulturvernformål	1 219 795
329	Arkivformål	367 340
334	Film- og medieformål	804 131
335	Mediestøtte	370 633
337	Kompensasjon for kopiering til privat bruk	46 215
339	Pengespill, lotterier og stiftelser	73 342
Sum utgifter rammeområde 3		10 672 295
Inntekter rammeområde 3 (i tusen kroner)		
3300	Kulturdepartementet	79
3320	Allmenne kulturformål	9 558
3322	Visuell kunst	125
3323	Musikkformål	31 374
3324	Scenekunstformål	23 800
3326	Språk-, litteratur- og bibliotekformål	19 995
3329	Arkivformål	24 462
3334	Film- og medieformål	28 242
3339	Inntekter fra spill, lotterier og stiftelser	15 079
Sum inntekter rammeområde 3		152 714
Sum netto rammeområde 3		10 519 581

3.2.3.2 KOMITEENS MERKNADER

3.2.3.2.1 *Merknader fra komiteens medlemmer fra Høyre og Fremskrittspartiet*

Komiteens medlemmer fra Høyre og Fremskrittspartiet viser til avtalen mellom Høyre, Fremskrittspartiet, Kristelig Folkeparti og Venstre om statsbudsjettet for 2016 og foreslår at ramme 3 settes til 10 572 546 000 kroner, som er en økning i forhold til regjeringens forslag på 52 965 000 kroner. Disse medlemmer viser til

den inngåtte avtalen, jf. pkt. 3.1.3.1. Disse medlemmer viser til at regjeringen vil øke maktspredningen og stimulere til vekst og idéskapning nedenfra på kulturfeltet, med et overordnet mål om økt kulturbruk og høyere kvalitet. Disse medlemmer viser også til regjeringens ønske om å styrke sivilsamfunnet gjennom tiltak rettet mot idrett og frivillighet, ved å skape stabile rammebetingelser for den frivillige innsatsen. Disse medlemmer viser til hvordan statsbudsjettet overordnet sett fortsetter nyorienteringen igangsatt av regjeringen innen kultur-

og frivillighetsfeltet, med stor vekt på forenkling og lokal tilpasning med oppmuntring til nytenkning fra kulturnæringen selv.

Disse medlemmer fremhever at regjeringen følger opp sine løfter om omlegginger i mediepolitikken. Innføringen av felles nullmoms for nyhetsjournalistikk vil stimulere til nødvendige omstillinger i pressenæringen.

Disse medlemmer vil peke på ytterligere økning av den nye gaveforsterkningsordningen som viktig for å gi kulturinstitusjonene en bredere finansiering, og en utvidelse av ordningen til også å gjelde gaver til musikk-, litteratur- og scenekunstheltet, i tillegg til visuell kunst og kulturbygg. Disse medlemmer vil i denne sammenheng også trekke frem at regjeringen fortsetter sin satsing på Talent Norge, hvor privat og statlig kapital tilfører viktige bidrag til talentsatsingen i norsk kulturliv. Sammen med tiltak for å forenkle de administrative kravene for frivillig innsats er denne ordningen med på å spre oppslutning, finansiering og deltagelse på kulturfeltet. Disse medlemmer vil peke på at statsbudsjettet gir frivilligheten et nødvendig løft gjennom tilskudd til momskompensasjon for lokallag og frivillige organisasjoner, og følger opp sin Frivillighetserklæring ved å gi frivillighetspolitikken en overordnet omtale i kulturbudsjettet for første gang. Disse medlemmer vil i denne sammenheng også fremheve satsingen på folkebibliotekene som et viktig grep for å øke mulighetene for det lokale kulturelle engasjementet i hele landet.

Disse medlemmer viser til at regjeringen vil fornye, forenkle og forbedre. I statsbudsjett for 2016 fortsettes arbeidet med forenkling og effektive ressursbruk i alle budsjettposter og tilskuddsposter under Kulturdepartementets budsjett. Disse medlemmer fremhever at Kulturdepartementet i 2016 vil fortsette forenklingsarbeidet for frivilligheten, og legge til rette for å forenkle og effektivisere tilskuddsforvaltningen i Norsk kulturråd, spesielt gjennom en omlegging av festivalstøtten ved å avvikle knutepunktordningen.

3.2.3.2.2 *Merknader fra komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet*

KULTURLØFTET

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet viser til at Kulturløftet som ble gjennomført fra 2005 til 2014 løftet kulturen, ga den plassen den fortjener i politikken, og ikke minst på statsbudsjettet. Det var nødvendig for å styrke alle delene av kultursektoren, bygge både det profesjonelle, det frivillige og å gjøre kulturtilbud tilgjengelig for alle. Viktige løft ga grunnlag for selvtilit og tro på framtida for aktørene i kulturlivet. Disse

medlemmer viser til at regjeringens skrinlegging av Kulturløftet, inkludert målet om 1 pst. av statsbudsjettet, gir mindre forutsigbarhet og dårligere rammevilkår. Ambisjonene er erstattet av tro på sponning, privatisert styring av tilbud, samtidig som kulturens andel av statsbudsjettet er synkende og tilbake på 2009-nivå. Regjeringens fjerning av den kulturelle spaserstokk, og manglende interesse for å følge opp bevilgningen som er overført til fylkeskommunene, illustrerer utviklingen godt. Disse medlemmer slutter seg ikke til regjeringens forslag om en utvidet gaveforsterkningsordning, og vil fortsatt fremheve Ungdommens kulturmonstring som alternativ til Talent Norge as. Disse medlemmer viser til Arbeiderpartiets styrking av kulturbudsjettet, inkludert kunstneres kår.

Disse medlemmer mener det er urovekkende at regjeringen utfordrer spilloverskuddet til Norsk Tipping gjennom liberalisering, samtidig som stadig nye formål foreslås overført til spillemiddeloverskuddet. Disse medlemmer vil understreke at spillemidlene er avgjørende for norsk idrett, store deler av norsk frivillighet, kultur, samfunnsnyttige og humanitære organisasjoner.

FRIVILLIGHET

Disse medlemmer viser til frivillighetens uvurderlige bidrag til mangfold, kultur, politikk og demokratiske holdninger. Som kanal for engasjement, innflytelse og samfunnsdeltakelse, bidrar frivilligheten og organisasjonene til gode oppvekstvilkår, fellesskap og livskvalitet. Frivilligheten trenger gode økonomiske rammer, lokaler/arealer og frihet til å dyrke sin egenart. Frivillig innsats er verdt nesten 77 mrd. kroner, og det frivillige arbeid utgjorde nærmere 140 000 årsverk ifølge en fersk oversikt fra SSB.

Disse medlemmer vil imøtekomme frivillighetens ønske om flere frie midler gjennom en styrking av momskompensasjonsordningen. For 2014 ble det tildelt 1,19 mrd. kroner, eller 83 pst. av det godkjente søknadsbeløp. Økt tilrettelegging for særlig ungdomsorganisasjonene og frivilligsentralene vil kunne utløse mye frivillig engasjement i alle aldersgrupper. Disse medlemmer vil også vise til den forskjell frivillige gjør i dagens akutte flyktningssituasjon, og vil peke på muligheten til å stimulere denne ytterligere.

MEDIER OG FILM

Disse medlemmer viser til mediepolitikens betydning for å sikre ytringsfrihet, mangfold, norsk språk og kultur. Disse medlemmer styrker mediestøtten først og fremst for å støtte opp om et reelt mangfold av nyhets- og aktualitetsmedier av høy kvalitet og uavhengig journalistikk på alle platt-

former, dessuten for å bidra til forskning og innovasjon på området. De tradisjonelle medier står oppe i en voldsom omstillingsutfordring. Det er en ambisjon at støtten skal bidra til at flest mulig lykkes i overgangen til nye plattformer og finansieringsmodeller.

Disse medlemmer viser til at NRK er en av våre viktigste kulturinstitusjoner, og et svært viktig mediepolitisk virkemiddel. NRK har videreført sin sterke posisjon som allmennkringkaster, og i 2014 brukte 87 pst. av befolkningen minst ett av deres tilbud daglig. Etter flere år med sterke effektiviserings tiltak, og en stadig mer utfordrende konkurranse situasjon, foreslår vi å øke kringkastingsavgiften med 70 kroner, som tilsvarer NRKs eget forslag.

Disse medlemmer viser til at en offensiv og ambisiøs filmpolitikk utmeisles med grunnlag i en ny stortingsmelding. Vårt arbeid med å tilrettelegge for en insentivordning gjenspeiles i budsjettet, sammen med en styrking av særlig filmfondet.

IDRETT

Disse medlemmer viser til at idretten er vår største frivillige organisasjon. Med sine drøyt 1,8 millioner medlemmer gir den aktiviteter og sosialt fellesskap til folk i alle aldre og over hele landet så vel i bygd som i by. Idrettens organisasjoner bidrar også med organisasjonskunnskap, og gjør et uvurderlig holdningsskapende arbeid. Idrett er folkehelse, og gjennom å skape engasjement og begeistring bidrar den til å gi økt livskvalitet, trivsel og gode oppvekstvilkår for barn og unge.

Disse medlemmer har merket seg at regjeringen ikke har fulgt opp med økt anleggssatsing, slik man kunne få inntrykk av var alternativet til en norsk OL-søknad. Dette til tross for at det trengs et «Idrettsløft» til anlegg for å møte etterslepet, og – som for 2015 – vil vi følge opp med en flerårig økonomisk plan i 2016. Disse medlemmer vil dessuten at momskompensasjonsordningen endres fra ramme styrt til regelstyrt, og slik sikre full refusjon for godkjente prosjekter. Slik vil idrettslag og kommuner få likere vilkår når godkjente anlegg skal bygges. Det vil gi forutsigbarhet og bedre arbeidsvilkår for lokale lag- og foreninger landet over.

LIKESTILLING

Disse medlemmer viser til at likestillingspolitikken gjennom årtier har sørget for at Norge troner på toppen av statistikken over verdens mest likestilte land. Mødre og fedre har gjennom velferdsordninger fått muligheten til å kombinere omsorgsoppgaver med jobb. Barnehageutbygging, økt foreldre permisjon og egen fedrekvote har underbygget dette.

Disse medlemmer viser til behovet for å komme videre i kampen for likestilling. Fortsatt har vi et av verdens mest kjønnsdelte utdannings- og arbeidsmarkeder, kvinner diskrimineres i arbeidslivet ved graviditet, mange menn opplever å ikke få pappaperm, og vold i nære relasjoner er et stort problem. Disse medlemmer konstaterer at regjeringen har satt likestillingspolitikken i revers, og at den med sin nye stortingsmelding tydeliggjør at man ikke har planer om nye skritt for et mer likestilt samfunn. Som en del av Arbeiderpartiets likestillingspolitikk, vil vi gi fedrene tilbake 14 ukers foreldrepermisjon. Likestillingsombud, nemnda og sentrene må dessuten styrkes. Disse medlemmer viser også til at satsingen på LHBT-feltet styrkes.

Disse medlemmer foreslår at ramme 3 settes til 11 085 361 000 kroner, som er en økning i forhold til regjeringens forslag på 565 780 000 kroner. For nærmere omtale vises til fagkomiteens innstilling.

3.2.3.2.3 Merknader fra komiteens medlem fra Kristelig Folkeparti

Komiteens medlem fra Kristelig Folkeparti viser til dette medlems hovedmerknad hvor Kristelig Folkepartis alternative budsjett for 2016 omtales.

Dette medlem slutter seg til forslaget som følger av budsjettavtalen mellom Høyre, Fremskrittspartiet, Kristelig Folkeparti og Venstre.

Dette medlem viser til at pressestøtten er viktig for en rekke papiraviser over hele landet. Dette medlem viser til budsjettavtalen hvor støtten økes med 5 mill. kroner. Dette medlem viser videre til at tilskuddet til samiske aviser foreslås økt med 2 mill. kroner.

Korbevegelsen er den største folkebevegelsen etter idretten. Det er viktig både å bevare og fornye den nasjonale verdien som ligger i korkunsten. Dette medlem viser til budsjettavtalen hvor det foreslås å øke bevilgningen til kor og musikkensembler i det frie kulturfeltet med 5 mill. kroner.

Dette medlem viser til kunstnerundersøkelsen som har vist at det er et sterkt behov for å bedre kunstnernes økonomi. Dette medlem viser til budsjettavtalen hvor det foreslås å øke bevilgningen til kunstnerstipendene med totalt 8,9 mill. kroner.

Dette medlem mener det er behov for å styrke formidlingsarbeidet ved en rekke museer. Dette medlem viser til budsjettavtalen hvor det foreslås å øke bevilgningen til Lysbuen museum med 1 mill. kroner, Sunnmøre museum med 1 mill. kroner, Jødisk museum i Oslo med 1 mill. kroner og Jødisk museum i Trondheim med 0,75 mill. kroner.

3.2.3.2.4 *Merknader fra komiteens medlem fra Senterpartiet*

Komiteens medlem fra Senterpartiet viser til at Senterpartiet i sitt alternative statsbudsjett foreslår at ramme 3 settes til 10 785 481 000 kroner, som er en økning i forhold til regjeringens forslag på 265 900 000 kroner. For øvrig vises det til Senterpartiets hovedmerknad.

3.2.3.2.5 *Merknader fra komiteens medlem fra Venstre*

Komiteens medlem fra Venstre viser til at Venstre i sitt forslag til statsbudsjett for 2016 foreslår at ramme 3 settes til 10 721 611 000 kroner, som er en økning i forhold til regjeringens forslag på 202 030 000 kroner.

Dette medlem viser til at Venstres helhetlige forslag til statsbudsjett for 2016 tar utgangspunkt i budsjettforslaget fra regjeringen Solberg, jf. Prop. 1 S (2015–2016) med tillegg 1 og 2. Konkrete endringer på rammeområde 3 i forhold til regjeringens forslag følger av omtale og tabeller under.

Dette medlem vil understreke betydningen av et sterkt og velfungerende kulturliv. Kunst og kultur er selve grunnlaget for vår utvikling som mennesker og som samfunn. I et sosialliberalt samfunn skal kulturen avspeile bredde og mangfold. Derfor kan et kulturliv aldri styres av offentlige myndigheter like lite som av markedskrefter og kortsiktig behovstilfredsstillelse.

Dette medlem vil understreke at kulturlivet, kunsten, mediene, organisasjoner og sivile fellesskap ikke skal være instrumenter for staten, men leve i kraft av seg selv og utfordre og utvikle samfunnet uavhengig av politiske mål. Sivilsamfunnet er viktig for demokrati og samhold og kan ha en sterk samfunnsendrende kraft.

Dette medlem viser til at bevilgningene til kultursektoren over statsbudsjettet har økt de senere år. Dette medlem viser til at Venstre i all hovedsak har støttet bevilgningsøkningene som Stortinget har vedtatt, men også hatt andre prioriteringer utover dette. Venstre har blant annet tatt til orde for mer privat finansiering av kultur, men samtidig understreket at de offentlige bevilgningene skal ligge på et høyt nivå. Derfor er dette medlem tilfreds med at gavestøttemekanismen også i dette budsjettet videreføres og forsterkes gjennom en utvidelse til musikk, litteratur, scenekunst, visuell kunst og kulturbygg. Dette medlem viser til NOU 2013:4 Kulturutredningen 2014 som underbygger at kulturløftet ikke førte til den nødvendige styrkingen av denne grunnmuren, som frie grupper, bibliotek og frivillighet. Dette medlem mener det er viktig å prioritere dette, samt tiltak for å bevare og styrke ytringsfriheten og norsk og samisk språk og kulturarv. På den-

ne bakgrunn viser dette medlem til Venstres forslag til statsbudsjett for 2016 der det ikke støttes å videreføre talentutviklingsordningen på kulturfeltet med 30,5 mill. kroner.

Dette medlem støtter regjeringens forslag om å avvikle knutepunktordningen for festivaler. Ordningen var etter dette medlems syn et sentraliserende prosjekt i kulturlivet fra den ble innført av den forrige regjeringen, og har aldri vært egnet til å dyrke mangfold og dynamikk i festivallivet. Dette medlem vil understreke at avviklingen av ordningen i 2016 må forutsette forutsigbare rammevilkår for festivalene som har vært del av den, og at tilskuddene for 2016 derfor må opprettholdes på omtrent samme nivå som tidligere. Dette medlem mener at det må utvikles tydelige og objektive kriterier for festivalstøtte i ulike sjangere, og at langsiktige og flerårige støtteordninger bør være del av den nye ordningen. Dette medlem stiller seg undrende til at regjeringen tross avviklingen av knutepunktordningen velger å beholde Festspillene i Bergen og Festspillene i Nord-Norge i en slags restversjon av ordningen. Dette medlem støtter å overføre bevilgningene til disse festivalene til Norsk Kultur med kriterier for støtte på linje med andre festivaler.

BIBLIOTEK, LITTERATUR, SPRÅK OG MEDIER

Dette medlem mener at kunnskap er makt, og at makt skal spres. Derfor er dette medlem opptatt av at informasjon skal være åpen, gratis og offentlig tilgjengelig for alle. Dette gjøres gjennom moderne bibliotek, lett tilgjengelige offentlige data, et fritt Internett og en mediepolitikk som sikrer mangfold.

Dette medlem påpeker at det i NOU 2013:4 Kulturutredningen 2014 dokumenteres at folkebibliotekene er den lokale budsjettaperen i tiden etter 2005. Dette medlem vil understreke at bibliotekene har en enda viktigere rolle i en verden der informasjon er lett tilgjengelig, men der det er en stadig større utfordring å finne frem til den riktige informasjonen. Dette medlem mener bibliotekene fortsatt må utvikles for å bevare sin viktige posisjon som lokale møtesteder for kultur og kunnskap. Dette medlem mener det er positivt at regjeringen har lagt fram en nasjonal bibliotekstrategi med mål om at bibliotekene skal bli kulturarenaer for framtida, men påpeker behovet for at dette målet gis tyngde gjennom konkrete bevilgninger. Dette medlem foreslår på denne bakgrunn en begynnende satsing på en «bibliotekmilliard» fordelt over 8 år, hvorav staten skal bidra med minst 2/3 av midlene. Den resterende del skal dekkes opp gjennom private og kommunale bidrag. En slik satsing skal blant annet benyttes til å styrke flerkulturelle bibliotek, igangsette et investeringsprogram for biblioteklokaler, etablering av mo-

dellbibliotek og samarbeidsløsninger, samt bidra til kompetanseutvikling for ansatte. Dette medlem understreker viktigheten av at både store og små bibliotek kan ta del i denne ordningen. Dette medlem viser til Venstres forslag til statsbudsjett for 2016 der det som en begynnelse på denne satsingen foreslås å øke tilskuddet til bibliotek- og litteraturrelaterte tiltak gjennom Nasjonalbiblioteket, med 20 mill. kroner over ordinært statsbudsjett.

Dette medlem ønsker også å styrke Norsk kulturråds støtteordninger til litteraturformål. Dette medlem vil ytterligere styrke satsingen på digital utvikling og e-utlån i biblioteket, sikre en systematisk og god formidling i bibliotekene og øke støtten til kjøp av tegneserieutgivelser. Dette medlem mener også at det er behov for ytterligere å styrke kunstnerøkonomien ved å løfte forfatternes vederlag gjennom innkjøpsordningen. Dette medlem viser til Venstres forslag til statsbudsjett for 2016 der det på denne bakgrunn er foreslått å bevilge ytterligere 16 mill. kroner med denne fordelingen:

Tiltak	Beløp, bokført mill. kroner
Digital utvikling	5,0
Produksjon og formidling	5,0
Styrking av forfatterhonorar under innkjøpsordningen	6,0

Dette medlem vil også understreke Norges ansvar for å ivareta det språklige mangfoldet, og mener det er særlig viktig å sørge for at nynorsk er et aktivt og synlig bruksspråk i de kommunene der nynorsk er hovedmål for store eller mindre deler av befolkningen. Dette medlem mener det er særlig viktig å opprettholde tiltak som gjør moderne nynorsk synlig for barn og ungdom i skoler og barnehager. Dette medlem viser til at Landssamanslutninga av nynorsk kommunar (LNK) bidrar svært positivt i dette arbeidet, med bl.a. Pirion-prosjektet, Magasinett, Framtida.no og utsending av nynorske tidsskrift og blader til skoler. Dette medlem viser til Venstres forslag til statsbudsjett for 2016 der det på denne bakgrunn foreslås 1,2 mill. kroner til LNK.

Dette medlem er opptatt av en språkpolitikk der språk ikke bare sees som en kommunikasjonsform, men også i et makt- og identitetsperspektiv. Dette medlem er opptatt av å styrke det språklige mangfoldet, og legge bedre til rette for bruk av både nynorsk og samisk i det offentlige rom. Det er etter dette medlems syn avgjørende for at språkene fortsatt skal være levende bruksspråk at de er tilgjengelige for alle, brukes og utvikles i litteraturen, pressen og kulturlivet. For dette medlem er det der-

for avgjørende at det er en dags- og ukepresse som bidrar til Norges ansvar for å ta vare på egne språk. Dette medlem viser til at det i Venstres forslag til statsbudsjett for 2016 med denne bakgrunn foreslås å bevilge 0,5 mill. kroner for å prisjustere tilskuddet til samiske aviser.

Dette medlem vil understreke sin støtte til regjeringens forslag om nullsats for merverdiavgift for elektroniske nyhetstjenester. Dette medlem viser til at Venstre lenge har påpekt behovet for en aktiv og moderne mediepolitikk, og har foreslått å videreføre den vellykkede nullmomspolitikken for trykte medier til også å gjelde digitale medier. Dette medlem forstår ikke hvorfor journalistikk som blir distribuert digitalt skal avgiftsbelegges, men ikke hvis den samme artikkelen trykkes på papir, og er tilfreds med at dette nå endres.

Dette medlem viser videre til at regjeringen i Prop. 1 S Tillegg 1 (2015–2016) foreslår å redusere produksjonstilskuddet til aviser med 15 mill. kroner. Dette medlem støtter ikke et slikt forslag og vil derfor reversere det foreslåtte innsparingstiltaket.

MUSEUM, KULTURVERN OG ARKIV

Dette medlem vil ha en offensiv satsing på kulturvern og museer, som tar vare på det kulturelle mangfoldet, utfordrer samtiden og sikrer viktige kulturminner for fremtidige generasjoner. Dette medlem vil utvikle ordninger som motiverer til bevaring av kulturminner og ivaretaking av nye funn. Dette medlem viser også til Venstres omtaler av kulturvern under rammeområdene 11, 13 og 16.

Dette medlem mener tiden er inne for å sikre kulturvernorganisasjoner uten avklart støtte mer forutsigbare rammebetingelser. Dette medlem viser til at 7 organisasjoner på kulturvernfeltet i dag har ordnede forhold gjennom Klima- og miljødepartementet og Norges kulturråd, men at 15 landsdekkende kulturvernorganisasjoner organisert i Norges kulturvernforbund, mangler tilsvarende forutsigbarhet. Dette medlem mener at disse organisasjonene yter et uvurderlig bidrag til norsk kulturarv, og utløser betydelig frivillig innsats over hele landet. Dette medlem viser til Venstres forslag til statsbudsjett for 2016, der det foreslås å øke bevilgningene til dette formål med 9,5 mill. kroner. Dette medlem viser også til omtale under rammeområde 13.

Dette medlem mener det er viktig å synliggjøre og ta vare på sørsamisk kultur. Dette medlem viser til at stiftelsen Saemien Sijte – Sørsamisk museum og kultursenter – har behov for oppstartsbevilgning for å realisere det nye museumsbygget. Dette medlem viser til Venstres forslag til statsbudsjett for 2016 der det foreslås 40 mill. kroner til dette.

Dette medlem mener det er viktig å ta vare på og formidle nasjonalhistorien gjennom Stiklestad Nasjonale Kultursenter. Dette medlem viser videre til at Egge Museum som er del av dette kultursenteret, har behov for et nytt formidlingsbygg. Dette medlem viser til Venstres forslag til statsbudsjett for 2016 der det foreslås 0,7 mill. kroner til dette.

Dette medlem er opptatt av å bevare både nær og fjern historie, og påpeker at man med relativt små grep kan gjøre mye for å samle inn og systematisere kunnskap i vår nære historie som ellers ville gått tapt. Dette medlem viser til Skeivt Arkiv ved Universitetsbiblioteket i Bergen, som ved hjelp av prosjektmidler har gjort et omfattende arbeid på kort tid, men som nå mangler finansiering. Dette medlem påpeker at norsk LHBT-historie er et forsømt tema, og at den skeive historien henger etter i dokumentasjonen sett i forhold til andre minoritetsgrupper. Det gjenstår mye på kulturminnearbeid og forskning. Dette medlem viser til Venstres forslag til statsbudsjett for 2016 der det foreslås å bevilge 5 mill. kroner til å sikre permanent drift av Skeivt Arkiv.

Dette medlem viser til regjeringens omtale av anmodningsvedtak nr. 74, 4. desember 2013, og konklusjonen om å innrette arkivprosjektet på Tynset slik at kun de mest arbeidsintensive funksjonene blir liggende der, mens permanent oppbevaring lokaliseres annetsteds. Dette medlem har betydelig sympati for satsingen på digitalisering av arkivmateriale og den effektiviseringen dette medfører for arkiv og arkivbrukere, men stiller seg tvilende til om langsiktig effektivitet og miljøhensyn tilstrekkelig ivaretas med en delt løsning.

Dette medlem fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen innrette Arkivprosjektet på Tynset slik at både de mest arbeidskraftintensive funksjonene og den permanente fysiske arkivfunksjonen lokaliseres på Tynset.»

SCENEKUNST OG MUSIKK

Dette medlem mener det er behov for å støtte opp om den frie scenekunsten, og viser til NOU 2013:4 Kulturutredningen 2014 der det understrekes at den frie scenekunsten ikke har fått særlig styrkning fra kulturløftene til de foregående regjeringene. Den frie scenekunsten på sitt beste utfordrer publikum og myndigheter på områder som estetikk, politikk og eksistensielle verdier.

Dette medlem er også opptatt av å styrke de programmerende teatrene. På denne bakgrunn viser dette medlem til Venstres forslag til statsbudsjett for 2016 der det foreslås å bevilge ytterligere 2,5

mill. kroner til Teaterhuset Avant Garden i Trondheim, utover regjeringens forslag. Forutsatt at Trondheim kommune og Sør-Trøndelag fylkeskommune sørger for at det realiseres, vil dette gjøre det mulig for teateret å nå målene om å flytte inn i nye lokaler på Rosendal i løpet av 2016 og samtidig holde den kunstneriske aktiviteten oppe. Det må være en forutsetning at Trondheim kommune og Sør-Trøndelag fylkeskommune bidrar tilsvarende slik at forholdet mellom statlige og regionale tilskudd opprettholdes i 2016, og videreføres fra 2017.

Dette medlem er opptatt av å styrke samisk som språk i kulturlivet. Det samiske nasjonalteatret, Beaivváš, har en viktig rolle i norsk scenekunst, både som nyskapende institusjons- og turnéteater, og som ivaretaker og videreutvikler av samisk språk, kunst og kultur. Dette medlem viser til at teatret har behov for økte tilskudd blant annet for prosjektering av nytt teaterbygg. Dette medlem viser til Venstres forslag til statsbudsjett for 2016 der det på denne bakgrunn fremmes forslag om 10 mill. kroner til det samiske nasjonalteatret.

Dette medlem er opptatt av å bygge opp om frittstående kunst- og kulturarenaer. Dette medlem viser til Tou Scene i Stavanger, en kulturfabrikk med scener og prosjektrum bygget av et nettverk av skapende kunstnere. Scenen er eid av Stavanger kommune i et gammelt lokale som har stort behov for rehabilitering, og dette medlem viser til Venstres forslag til statsbudsjett for 2016 der det foreslås å bevilge 2,5 mill. kroner til dette formålet.

Dette medlem viser til behandlingen av reviert nasjonalbudsjett for 2015, der stortingsflertallet gikk inn for å videreføre en bevilgning til Kristiansund kirke-, kunst- og kulturfestival. Dette medlem viser til Venstres forslag til statsbudsjett for 2016 der det foreslås å videreføre dette også i 2016 og bevilge 1,5 mill. kroner til formålet.

Dette medlem er opptatt av gode regionale teater, og vil særlig trekke fram teater som har barn og unge som målgruppe og som styrker språkpolitiske mål. Dette medlem viser til at Hordaland Teater i mange år har jobbet for å gi Bergen sentrum en nynorsk scene, og at det nå foreligger en mulighet for å flytte til Logen. Dette vil imidlertid øke husleieutgiftene, og det er derfor behov for økt driftstilskudd utover regjeringens forslag. Dette medlem viser til Venstres forslag til statsbudsjett for 2016 der det foreslås å bevilge 2,5 mill. kroner til dette formålet.

Dette medlem mener at Skuespiller- og danseralliansens prosjekt for flere frilanskunstnere er et positivt og viktig tiltak for sysselsetting og kompetansebygging blant skuespillere og dansere. Dette medlem viser til Venstres forslag til statsbudsjett for 2016 der det foreslås å bevilge ytterligere 2 mill.

kroner til dette formålet utover regjeringens forslag, for å sikre enda flere ansettelser.

FILM OG VISUELL KUNST

Dette medlem viser igjen til NOU 2013:4 Kulturutredningen 2014 som påpeker at kunstnerformål er det området på det statlige kulturbudsjettet som har hatt svakest vekst i perioden 2006 til 2013, og dette medlem er derfor svært fornøyd med at regjeringen peker på kunstnerøkonomi som et satsingsområde. Dette medlem viser til at kunstnerstipendene over lang tid har hatt en realnedgang. Mens et arbeidsstipend i 1963 lå på 82,1 pst. av et normalårsverk, lå det i 2014 på 40,7 pst. av gjennomsnittlig heltids årsinntekt. Dette medlem ønsker å iverksette en lønnsreform for kunstnerstipend, som øker stipendene til 50 pst. av gjennomsnittlig heltids årsinntekt i 2013. Dette medlem viser til Venstres forslag til statsbudsjett for 2016 der det foreslås å bevilge 8,9 mill. kroner til dette formålet, som det første av tre årlige økninger. Dette medlem viser videre til at Sverige siden 1998 har hatt assistentstipendium for kunstnere, hvilket etter dette medlems oppfatning er en god ordning for erfarings- og kompetanseoverføring mellom nyutdannede kunstnere og etablerte kunstnere. Ordningen vil kunne styrke både profesjonalitet og produktivitet i kunstscenen, og dette medlem foreslår derfor å innføre en toårig prøveordning som omfatter 20 hjemler i 50 pst. stilling, som forvaltes av Norsk kulturråd. Dette medlem viser til Venstres forslag til statsbudsjett for 2016 der det foreslås å bevilge 4 mill. kroner til dette formålet. Dette medlem mener også at kuratorer bør inkluderes i arbeidsstipendordningen. Dette medlem foreslår en treårig prøveordning med totalt seks stipender, og viser til Venstres forslag til statsbudsjett for 2016 der det foreslås å bevilge 0,6 mill. kroner til dette formålet.

Dette medlem er fornøyd med at regjeringen løfter kunsthallene i sitt forslag til budsjett. Disse institusjonene er viktig for visuell kunst, de sprer makt i kulturlivet og har vært drevet mye gjennom frivillige bidrag. Når hele kunstfeltet profesjonaliseres, må denne typen institusjoner også styrkes økonomisk. Dette medlem mener at regjeringens forslag er godt, men et stykke unna det som faktisk trengs for å løfte det visuelle billedkunstfeltet, og viser til Venstres forslag til statsbudsjett for 2016 der det foreslås å bevilge ytterligere 5 mill. kroner til dette formålet.

Dette medlem viser til at regjeringen foreslår å øke bevilgningene til Fylkesgalleriet Punkt Ø i Moss, i forbindelse med utvikling av ny formidlingsarena. Dette medlem mener at behovet er noe større enn regjeringens forslag tilsier, og viser til Venstres forslag til statsbudsjett for 2016 der det

foreslås å bevilge ytterligere 0,8 mill. kroner til dette formålet.

Dette medlem viser til at Kunstmuseet Nord-Trøndelag har ansvar for en rekke kunstsamlinger, blant annet en samling med verk av den norske maleren Johs. Rian. Dette medlem kjenner til at det er behov for en museumspedagog på museet for å styrke formidling av Rians kunst. Dette medlem viser til Venstres forslag til statsbudsjett for 2016 der det foreslås å bevilge 1 mill. kroner til dette formålet.

Dette medlem viser til regjeringens nylig framlagte Meld. St. 30 (2014–2015) og til den gjennomgangen av filmpolitikken som vil bli gjort i Stortinget. Dette medlem støtter etablering av en intensivordning for film- og tv-produksjoner som varslet i meldingen og i hovedsak slik det er foreslått innrettet i forslaget til statsbudsjett.

Dette medlem mener det er viktig at det produseres norskspråklig film av høy kvalitet i flere sjangre, og likeledes at samiskspråklig film har et godt fundament. Dette medlem mener at staten har som rolle å sikre forutsigbarhet og mulighet for utvikling av norskprodusert film. Dette medlem er opptatt av å bevare de ulike regionale filmmiljøene i Norge, og støtter regjeringens satsing på regionale filmsentre som del av en sterkere vektlegging av regionene i kulturpolitikken. Dette medlem vil i denne sammenheng peke på Internasjonalt Samisk Filminstitutt, som står i en særstilling og som gjør et viktig arbeid for å videreutvikle den samiske filmkulturen. Internasjonalt Samisk Filminstitutt er i ferd med å etablere seg som en viktig aktør også i andre nordiske land, og dette medlem ønsker å støtte opp om målene instituttet har satt seg. Dette medlem viser til Venstres forslag til statsbudsjett for 2016 der det på denne bakgrunn fremmes forslag om 1,2 mill. kroner for å styrke satsingen på samiskprodusert film i Norge og Norden.

FRIVILLIGHET OG MANGFOLD

Dette medlem vil understreke viktigheten av et sterkt lokalt kulturliv for at kulturen skal kunne engasjere og motivere, og påpeker at dette henger sammen med vilkårene for frivillige kulturorganisasjoner. Dette medlem viser til at lokale kulturbygg siden «spillemiddelforliket» i 2003 har fått penger over kulturdelen av spillemiddelordningen, og at dette har vært en særdeles viktig stimulering for bedre øvings- og fremføringsarenaer for det lokale kulturlivet. Dette medlem viser til at kulturliv og kommuner i lang tid har etterlyst større likeverd mellom spillemidler til kulturbygg sammenlignet med idrettsanlegg, og at man i 2014 var kommet langt i den retning ved at det var satt av 133 mill. kroner gjennom spillemidlene til formålet. Dette medlem kjenner til at det i 2014 ble fordelt midler til mer

enn 90 lokale kulturbygg og 13 regionale bygg, og mener at forslaget om å redusere spillemiddelandelene til lokale kulturbygg, for andre år på rad, går på tvers av intensjonene om å stimulere til et kulturliv som vokser ut fra lokalt engasjement. Dette medlem stiller seg negativ til at de lokale kulturbyggene på denne måten gradvis fjernes fra spillemiddelordningen. Dette medlem viser til at Venstre i sitt forslag til statsbudsjett for 2016 foreslår å flytte bevilgningene til Frifond barn og unge tilbake til fast budsjettpost og dermed styrke avsetningen til desentralisering ordning for lokale kulturbygg med 34,1 mill. kroner.

Dette medlem mener det er viktig at staten bidrar til at det kulturelle mangfoldet i Norge er synlig, og at det gjøres best ved at de flerkulturelle kulturtiltakene får beholde sin egenart og blir synlige gjennom arenaer de selv ønsker å etablere eller sam-

arbeide med. Dette medlem viser til Venstres forslag til statsbudsjett for 2016 der det på denne bakgrunn foreslås å opprette en egen tilskuddsordning for flerkulturelle kulturtiltak på 5 mill. kroner.

Dette medlem viser til at Stiftelsen Horisont gjennom Melahuset og Melafestivalen gjør et svært viktig arbeid for å tilby en arena der minoriteter kan utøve sin kultur på egne premisser. Dette medlem påpeker at byggearbeidet med Melahuset ligger an til å ferdigstilles i 2015, og mener det er viktig at Melahuset har tilstrekkelig med driftsmidler til å begynne regulær drift våren 2016. Dette medlem viser til Venstres forslag til statsbudsjett for 2016 der det foreslås en driftsbevilgning på 3,5 mill. kroner for 2016.

Dette medlem vil understreke at Venstres forslag til alternativt statsbudsjett for 2016 samlet innebærer en satsing på frivillighet som følger:

Tiltak	Beløp, bokført mill. kroner
Tilskudd til voldsforebyggende tiltak (Alternativ til Vold, NKVTS, RVTS osv.)	5,0
Tilskudds-/kompensasjonsordning for utgifter til politi mv. ved idrettsarr. for barn og ungdom	2,5
Merverdiavgiftskompensasjon ved bygging av idrettsanlegg	32,1
Kulturvernorganisasjoner	9,5
Sivilt samfunn, bistand	450,0
Sivilt samfunn, bistand – reversering av kutt i tillegg 1	968,7
Fredskorpset – reversering av kutt i tillegg 1	18,0
Kriminalomsorgen. Tilskudd til frivillige organisasjoner som støtter opp om kriminalomsorgens mål, med vekt på tilbakeføring til samfunnet (Foreningen for fangers pårørende og Nettverk etter soning)	2,0
Tilskuddsordning til overnattingstilbud og humanitære tilbud for tiggere/arbeidssøkere fra Sør-Europa	10,0
Styrking av tilskudd til spesielle rettshjelptiltak (Oslo Kommune Fri Rettshjelp (2,0), JussBuss (1,0), NOAS (1,5), Gatejuristene i Oslo (1,0), Gatejuristene i Tromsø, Bergen, Trondheim, Kristiansand, Stavanger og Hamar med 250 000 hver = 1,5), Krisesentre (1,0) og Tilskuddsordning til lengeværende barn (2,0))	10,0
Tilskudd til alternative bosettingsformer for flyktninger/asylsøkere i regi av f.eks. SOS Barnebyer	50,0
Tilskudd til innvandrerorganisasjoner og annen frivillig virksomhet (Reversere kutt Utrop og Samora à 500 000, MiR (100 000), OMOD (240 000) + økt støtte til NOAS (660 000), Stefanusalliansen (1 mill.) og JustUnity (1 mill.)).	4,0
Trygge lokalsamfunn. Går bl.a. til MOT	5,0
Caritas	1,0
Det frivillige skyttervesen	0,5
Støtte til dyrevernorganisasjoner	0,6
NOAH (500 000) og økt støtte til Dyrevernalliansen (100 000)	
Støtte til organisasjoner under LMD – reversering av kutt i tillegg 1	5,0
Frivillige miljøorganisasjoner	5,0
Reversere kutt (3 mill.) + 2 mill. til Fortidsminneforeningens museumsformidling.	

Tiltak	Beløp, bokført mill. kroner
Soppkontroll	2,5
Økt rekruttering av blodgivere. Tilskudd til Røde Kors.	2,0
Pårørendesenteret i Stavanger	3,0
Tilskudd til frivillige organisasjon som driver forebyggende psykisk helsearbeid i kommunene	20,0
Fontenhus: Styrking av økonomien i eksisterende og etablering av 4 nye	20,0
Tilskudd til Forandringsfabrikken og Psykiskhelseproffene	5,0
Øke beløpsgrensen for skattefri inntekt (lønnsoppgaveplikt) til 3 000 kroner	60,0
Skattefradrag for gaver til frivillige organisasjoner fra bedrifter inntil 100 000 kroner	10,0
Sum frivillighet	1 701,4

IDRETT

Dette medlem viser til at mange arrangører av idrettsarrangementer for barn og ungdom har store utgifter til politi og sikkerhet. Særlig kan dette slå ut for arrangører av sykkelløp og gateløp der trafikk må dirigeres eller legges om. Dette medlem peker på at dette er ekstraavgifter for idrettsklubbene, og mener at disse utgiftene bør kunne omfattes av en kompensasjonsordning. Dette medlem viser til Venstres forslag til statsbudsjett for 2016 der en slik kompensasjonsordning foreslås etablert med en bevilgning på 2,5 mill. kroner.

Dette medlem mener det er viktig at det bygges flere idrettsanlegg i Norge. Dette medlem viser til at det i 2015 var stor underdekning av søknader, og at kompensasjonsgraden kun var på ca. 72 pst. Dette medlem er forundret over at regjeringen ikke øker rammen mer enn de foreslår, i tråd med de reelle behovene. Dette medlem viser til Venstres forslag til statsbudsjett for 2016 der det på denne bakgrunn er foreslått 32,1 mill. kroner til merver-

diavgiftskompensasjon ved bygging av idrettsanlegg. Dette innebærer å øke rammen til merverdiavgiftskompensasjon til 175 mill. kroner neste år. Dette medlem mener at ordningen må bli rettighetsbasert.

Dette medlem fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag om å gjøre merverdiavgiftskompensasjonsordningen for bygging av idrettsanlegg rettighetsbasert.»

Dette medlem viser til at regjeringen i forbindelse med Prop 1 S Tillegg 1 (2015–2016) foreslår en rekke mindre kutt i ulike ordninger under Norsk kulturfond på til sammen 3,1 mill. kroner og et kutt i Filmfondet på 1,9 mill. kroner. Dette medlem støtter ikke disse forslagene og vil derfor reversere de foreslåtte innsparingstiltakene.

Samlet foreslår dette medlem følgende konkrete endringer under rammeområde 3, kultur:

	Bokført (mill. kroner)
Tilskudds-/kompensasjonsordning for utgifter til politi mv. ved idrettsarr. for barn og ungdom	2,5
Frifond, pga. reversering av kutt til regionale kulturbygg	34,1
Merverdiavgiftskompensasjon ved bygging av idrettsanlegg	32,1
Reversering av diverse kutt, Norsk kulturfond (Tillegg 1)	3,1
Saemien Sijte	40,0
Det Samiske Nasjonalteatret Beaivváš	10,0
Bygge sentraldepot for Arkivverket på Tynset som forutsatt, dvs. at alt samles på Tynset	0,0
Melahuset, drift	3,5
Flerkulturelle kulturtiltak	5,0
Kunstnerstipend, lønnsreform	8,9
Arbeidsstipendordning for kuratorer	0,6
Kunstnerassistenter	4,0
Visuell kunst, kunsthaller	5,0

	Bokført (mill. kroner)
Punkt Ø, Fylkesgalleriet i Moss	0,8
Museumspedagog, Kunstmuseet i Namsos	1,0
Kristiansund kirke-, kunst- og kulturfestival	1,5
Hordaland Teater	2,5
Skuespiller- og danseralliansen	2,0
Teaterhuset Avant Garden, Trondheim	2,5
Tou Scene	2,5
Norsk kulturfond, litteraturformål	16,0
Tilskudd til Landssamanslutninga for nynorskkommunar	1,2
Bibliotekløft	20,0
Kulturvernorganisasjoner	9,5
Prosjektmidler til realisering av formidlingsbygg, Egge Museum	0,7
Skeivt Arkiv	5,0
Filmfondet (reversering av kutt i forbindelse med Tillegg 1)	1,9
Samisk filminstitutt	1,2
Produksjonstilskudd, aviser (reversering av kutt i forbindelse med Tillegg 1)	15,0
Tilskudd til samiske aviser	0,5
Reversere regjeringens forslag om en egen talentsatsing	-30,5
Sum ramme 3: Kultur	202,1

Dette medlem viser til den framforhandlede avtalen om statsbudsjettet for 2016 mellom Venstre, Kristelig Folkeparti og regjeringspartiene Høyre og Fremskrittspartiet av 23. november 2015. Venstres stortingsrepresentanter vil stemme subsidiært for avtalen dersom ikke Venstres forslag til alternativt statsbudsjett får flertall. Dette medlem er spesielt fornøyd med at det som følge av avtalen vil bli etablert en tilskudds-/kompensasjonsordning for utgifter til politi knyttet til regulering av trafikk m.m. ved idrettsanlegg for barn og ungdom og at det gis økte tilskudd til Melahuset, Kunstmuseet i Namsos, Kristiansund kirke-, kunst- og kulturfestival, Hordaland Teater, Teaterhuset Avant Garden i Trondheim og til Skeivt Arkiv ved Universitetet i Bergen. Dette medlem viser også til at det blir en økning i kunstnerstipend i tråd med Venstres forslag til statsbudsjett for 2016 og at satsingen på litteraturtiltak økes med 7,5 mill. kroner. I tillegg blir det etablert en ordning med støtte til internasjonale sykkelritt i Norge – både for kvinner og menn.

Dette medlem viser for øvrig til generelle merknader knyttet til avtalen under kapittel 3.1.3.2 i denne innstilling.

3.2.3.2.6 *Merknader fra komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti*

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti viser til Sosialistisk Venstrepartis

alternative budsjett og foreslår at rammeområde 3 settes til 10 751 765 000 kroner, som er en økning på 232 184 000 i forhold til regjeringens forslag i Prop. 1 S (2015–2016), inkludert Prop. 1 S (2015–2016) Tillegg 1–2.

Dette medlem mener at kunst og kultur har en egenverdi. Hovedbegrunnelsen for offentlig kulturpolitikk er å bidra til et mangfold av kulturuttrykk som ikke kan finansieres av markedet alene, og å gjøre disse tilgjengelig for mange mennesker. Dette medlem mener at alle skal ha anledning til å oppleve og utøve kunst, kultur, idrett og friluftsliv.

Dette medlem viser til at regjeringen viderefører gavefinansieringsordningen som øker kulturlivets avhengighet av sponsing. Dette medlem viser til nylige undersøkelser som viser at givernes valg om hvilke tiltak de ønsker å støtte i liten grad påvirkes av at ordningen eksisterer, og ber regjeringen igangsette en evaluering av ordningen. Dette medlem mener det er statens oppgave å stimulere til bredde og topp gjennom bevilgninger, og vil uttrykke bekymring for at private interesser blir styrende for offentlige bevilgninger. En aktiv offentlig kulturpolitikk er nødvendig for at det skal eksistere et bredt kunst- og kulturliv i Norge.

Dette medlem viser til utredningen «Kunsternes autonomi og kunstens økonomi» som viser en realnedgang i kunstnernes inntekter over tid. Kunstnerøkonomien er et avgjørende fundament for utvik-

lingen av kunst- og kulturlivet. Dette medlem mener det er et mål er at kunstnere skal ha samme vilkår og rettigheter som andre arbeidstakere, og mener kunstnerpolitikk bør løftes opp som et eget politikk-område. Dette medlem viser til Sosialistisk Venstrepartis alternative budsjett hvor dette gjøres ved en økning i både antallet og satsene for kunstnerstipend og honorarer.

Dette medlem viser til Lisensbrevet fra styreleder i NRK og kringkastingssjefen av 30. april 2015. Dette medlem mener det er svært uheldig at regjeringen går imot tidligere signaler og ikke lar NRK-lisensen følge pris- og lønnsvekst, og mener denne bør økes med 70 kroner i henhold til NRKs krav.

Dette medlem viser til regjeringens støtte til folkebibliotek og støtter opp om dette. Satsingen er imidlertid svært beskjeden, og begrenset til prosjekt- og utviklingsmidler som må søkes om. Folkebibliotekene er en kommunal oppgave, og uten en øremerket opptrapping av bevilgningene til kommunenes bibliotekdrift vil bibliotekene fremdeles ha store utfordringer med å tilby det som kreves i folkebibliotekloven, ha høy aktivitet og oppdatere seg i møte med befolkningens behov. Dette medlem mener tiden er inne for et biblioteksløft. Det innebærer blant annet en øremerket opptrapping til folkebibliotekene med 200 mill. kroner hvert år i fem år.

Dette medlem viser til at den digitale utviklingen medfører muligheter så vel som utfordringer. Dette medlem viser til Sosialistisk Venstrepartis alternative statsbudsjett som foreslår en satsing på tiltak for en bedre ytringskultur, inkludert et systematisk arbeid mot netthets, og å styrke Norge som en frihavn gjennom å utvikle en digital frihavn for forfulgte kunstnere.

Dette medlem viser også til at Sosialistisk Venstreparti i sitt budsjett foreslår å bevilge utviklingsmidler for å hjelpe bransjer som media, musikk, film og litteratur gjennom den digitale omveltningen. Utfordringen er å utvikle løsninger som ivaretar forbrukernes og utøvernes interesser, og som ivaretar kompetansen som finnes i mediehus, plateselskaper og andre institusjoner.

Dette medlem viser til regjeringens innføring av en filmincentivordning, og mener det er positivt at regjeringen vil styrke de økonomiske mulighetene og insentivene til filmproduksjon i Norge. Dette medlem viser til at forslaget fra regjeringen innebærer at budsjetttrammen til incentivordningen må innrettes etter de årlige budsjettprosessene, og at det av den grunn vil være behov for å prioritere mellom kvalifiserte søkere dersom totalt søknadsbeløp overstiger fastsatt budsjetttramme. Dette medlem mener en slik ordning bør sikre en stor grad av forutsigbarhet for filmprodusenter, at den ikke bør ha et øvre tak, og at den bør være et næringspolitisk, ikke primært kulturpolitisk tiltak. Dette medlem mener det er viktig at incentivordningen bør kunne kombineres med produksjonstilskudd fra NFI og regionale filmfond.

Dette medlem fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen utrede en regelstyrt incentivordning for filmproduksjon i Norge.»

Dette medlem viser for øvrig til omtalen av arkivbygg på Tynset under rammeområde 1.

3.2.4 *Rammeområde 4 (Utenriks), under utenriks- og forsvarskomiteen*

3.2.4.1 SAMMENDRAG

		Prop. 1 S med Tillegg 1–2 (2015–2016)
Kap.	Formål	
Utgifter rammeområde 4 (i tusen kroner)		
100	Utenriksdepartementet	2 155 979
103	Regjeringens fellesbevilgning for representasjon	49 494
104	Kongefamiliens offisielle reiser til utlandet	9 567
115	Næringsfremme-, kultur- og informasjonsformål	66 391
116	Deltaking i internasjonale organisasjoner	1 551 475
117	EØS-finansieringsordningene	2 400 000
118	Nordområdetiltak mv.	451 507
119	Globale sikkerhetstiltak	14 088
140	Utenriksdepartementets administrasjon av utviklingshjelpen	1 453 639
141	Direktoratet for utviklingssamarbeid (Norad)	233 908
144	Fredskorpset	45 146
150	Bistand til Afrika	1 984 640

Kap.	Formål	Prop. 1 S med Tillegg 1–2 (2015–2016)
151	Bistand til Asia	591 500
152	Bistand til Midtøsten og Nord-Afrika	556 000
153	Bistand til Latin-Amerika	30 000
160	Sivilt samfunn og demokratiutvikling	822 602
161	Næringsutvikling	514 000
163	Nødhjelp, humanitær bistand og menneskerettigheter	4 597 342
164	Fred, forsoning og demokrati	1 341 100
165	Forskning, kompetanseheving og evaluering	671 577
166	Miljø og bærekraftig utvikling mv.	872 700
167	Flyktningtiltak i Norge, godkjent som utviklingshjelp (ODA)	7 326 430
168	Kvinnens rettigheter og likestilling	263 500
169	Global helse og utdanning	4 812 966
170	FN-organisasjoner mv.	2 793 100
171	Multilaterale finansinstitusjoner	1 797 000
172	Gjeldslette og gjeldsrelaterte tiltak	270 000
480	Svalbardbudsjettet	302 881
Sum utgifter rammeområde 4		37 978 532
Inntekter rammeområde 4 (i tusen kroner)		
3100	Utenriksdepartementet	230 249
Sum inntekter rammeområde 4		230 249
Sum netto rammeområde 4		37 748 283

3.2.4.2 KOMITEENS MERKNADER

3.2.4.2.1 *Merknader fra komiteens medlemmer fra Høyre og Fremskrittspartiet*

Komiteens medlemmer fra Høyre og Fremskrittspartiet viser til avtalen mellom Høyre, Fremskrittspartiet, Kristelig Folkeparti og Venstre om statsbudsjettet for 2016 og foreslår at ramme 4 settes til 40 132 271 000 kroner, som er en økning i forhold til regjeringens forslag på 2 383 988 000 kroner. Disse medlemmer viser til den inngåtte avtalen, jf. pkt. 3.1.3.1. Disse medlemmer mener at norsk utenriks- og utviklingspolitikk skal være bygget på tydelige prioriteringer, forankret i liberale verdier med et sterkt internasjonalt rettssystem, og ha som hovedformål å sikre sentrale nasjonale interesser. FN har derfor stått sentralt i vår utenrikspolitiske orientering. Norge skal være en troverdig og tillitsskapende aktør i arbeidet for mer demokratisk solidaritet. En utenrikspolitikk bygget på et forpliktende internasjonalt samarbeid sikrer at hovedlinjene i norsk utenriks- og utviklingspolitikk befestes.

Disse medlemmer mener at Norge skal være en aktiv bidragsyter i FN, NATO og andre internasjonale organisasjoner, samt føre en offensiv Euro-

papolitikk med mål om økt medvirkning og påvirkning gjennom EØS-avtalen og Norges øvrige avtaler med EU.

Disse medlemmer understreker at Norge, Europa og Europas nærområder står overfor et nytt, sammensatt og komplekst sikkerhetspolitisk bilde. Det skjer en urovekkende utvikling av ustabilitet og væpnet konflikt i våre sørlige nærområder, særlig Syria og Irak. Russlands folkerettsbrudd og illegale handlinger i Ukraina utfordrer våre euroatlantiske sikkerhetsstrukturer.

Disse medlemmer mener Norge skal prioritere sine NATO-forpliktelser og vise solidaritet med sine allierte NATO-land. Disse medlemmer mener dette er spesielt viktig nå sett i lys av dagens sikkerhetspolitiske situasjon. Disse medlemmer mener regjeringens entydige holdning til EUs sanksjonspolitikk er viktig for Norge og at vi også i fortsettelsen må følge og koordinere oss med EU-landene på dette området.

Disse medlemmer mener at Norge, i tett samarbeid med andre land, skal ta et større ansvar for å oppnå varige resultater i utviklingspolitikken.

Disse medlemmer merker seg at regjeringen foreslår det største bistandsbudsjettet noen sinne. Prop. 1 S Tillegg 1 (2015–2016) foreslår en ytterlige-

re økning som følge av akutte og omfattende kriser i Midtøsten og Afrika. Disse medlemmer støtter at de humanitære budsjettene øker, og at økningen i hovedsak er øremerket Syria-krisen. Norge vil fortsatt være blant de største giverne til Syria og nabolandene.

Disse medlemmer understreker at den ekstraordinære flyktningssituasjonen krever ekstraordinære tiltak. Det er nødvendig å omdisponere bistandsmidler for å dekke mottak av mennesker på flukt. Regelverket for rapportering av offisiell utviklingshjelp innebærer at mennesker på flukt kan få dekket sine behov for blant annet mat og husly første år i ankomstlandet over bistandsbudsjettet. Dette er i tråd med praksis i en rekke OECD-land, inklusive våre naboland Sverige, Danmark og Nederland. Den historiske satsingen på humanitær bistand til Syria og nabolandene berøres ikke av omprioriteringene.

Disse medlemmer støtter regjeringens mål om å opprettholde et høyt nivå på internasjonal bistand og ser på bistandspolitikken som et viktig fundament for å bekjempe fattigdom og fremme utvikling. Bistand innrettet mot konkrete felt som utdanning til barn og unge, helse og næringsutvikling sikrer en målrettet utvikling og legger fundamentet for en moderne og fremtidsrettet politikk på området. Gjennom tilgang til gode utdanningsinstitusjoner, helsevesen og arbeidsplasser kan mennesker på sikt arbeide seg varig ut av fattigdom.

Disse medlemmer imøteser regjeringens kraftløft for at Norge nå går i bresjen internasjonalt i arbeidet med utdanning for utvikling, især jenters rett til utdanning. Regjeringen viser lederskap ved den formidable økningen i støtten til utdanning i fattige land hvert år siden 2013. Utdanning for alle er ikke bare en menneskerett, det er en betingelse for vekst og utvikling.

Disse medlemmer støtter regjeringens løft på global helse med en økning i 2016. Med økningen settes det av over 3 mrd. kroner til blant annet bedret mødre- og barnehelse samt bekjempelse av aids, tuberkulose og malaria.

Disse medlemmer understreker viktigheten av å se satsingen på utdanning i sammenheng med satsingen på helse.

Disse medlemmer støtter regjeringens satsing på handelspolitikk og næringsutvikling i utviklingsland for å sikre gode vilkår for investeringer og jobbskaping i de fattigste landene. Tiltak som bekjemper korrupsjon, etablerer et godt investeringsklima og sikrer skatteinntekter til felles velferd, bidrar til å skape en varig vei ut av fattigdom. Gjennom økte bevilgninger til prosjekter i regi av Norfund øker den målrettede satsingen på prosjekter innen fornybar energi, og bidrar med det til et bærekraftig grunnlag for fremtidig vekst og utvikling.

Disse medlemmer understreker at globale trusler rammer Norge, vår sikkerhet og våre interesser og merker seg at regjeringen intensiverer arbeidet med å forebygge radikalisering, voldelig ekstremisme og terrorisme i land og områder preget av konflikt og sårbarhet.

Disse medlemmer ser positivt på regjeringens signaler om en mer forenklet administrasjon av og kontroll knyttet til norske bistandsmidler i regjeringsplattformen. En større åpenhet omkring bistandsmidlene representerer en mer oppdatert utviklingspolitisk linje og er en viktig forutsetning for nasjonalt eierskap og nasjonal kontroll, i tråd med utviklingen i mange andre giverland.

Disse medlemmer er glad for retningsendringen mot systematiske evalueringer og mer åpenhet om omfanget, gjennomføringen og effektene av norsk utviklingspolitikk og mener det representerer en moderne og fremtidsrettet utviklingspolitikk.

3.2.4.2 Merknader fra komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet viser til at nordområdene er Norges strategisk viktigste satsingsområde i utenrikspolitikken. I disse områdene har vi grunnleggende nasjonale interesser og sikkerhetspolitiske utfordringer. Disse medlemmer merker seg at samarbeidspartiene har valgt å redusere denne satsingen med ytterligere 20 mill. kroner utover regjeringens reduksjon i Prop. 1 S Tillegg 1 (2015–2016) under kap. 118 post 70, og foreslår at posten strykes.

Disse medlemmer vil understreke betydningen av internasjonalt samarbeid for å sikre menneskerettigheter. Disse medlemmer vil fortsette arbeidet mot barne- og mødredødelighet, og fortsatt styrke arbeidet for å sikre kvinner rett til trygg seksuell og reproduktiv helse, inkludert trygge aborter. Videre vil disse medlemmer satse på utdanning til jenter og funksjonshemmede og bidra til å styrke homofiles rettigheter.

Disse medlemmer vil understreke de frivillige organisasjonenes og kulturens viktige rolle i bistandsarbeidet.

Disse medlemmer støtter det viktige arbeidet som skjer i FN og dets organer og vil understreke betydningen av at Norge fortsetter å være en betydelig bidragsyter til organisasjonen. FN er det internasjonale samfunnets viktigste politiske arena en helt sentral institusjon for internasjonal rettsutvikling, statsbygging, beskyttelse av menneskerettigheter, utviklings- og humanitær politikk og krisehåndtering. I dagens situasjon har FNs høykommissær for flyktninger en særlig viktig rolle og bør styrkes.

Disse medlemmer viser til samarbeidspartienes forslag til besparelser på Utenriksdepartemen-

tets budsjett på til sammen 390 mill. kroner, og finner ikke grunnlag for å støtte noen av forslagene. Disse medlemmer vil understreke viktigheten av et fortsatt sterkt engasjement i nordområdene, av behovet for aktiv innsats for nedrustning, for innsats i ODA-godkjente land på Balkan og i øvrige OSSE-land, for støtte til palestinske flyktninger og for å opprettholde bidragene til FN-organisasjonene.

Disse medlemmer foreslår at ramme 4 settes til 39 992 783 000 kroner, som er en økning i forhold til regjeringens forslag på 2 244 500 000 kroner. For nærmere omtale vises til fagkomiteens innstilling.

3.2.4.2.3 *Merknader fra komiteens medlem fra Kristelig Folkeparti*

Komiteens medlem fra Kristelig Folkeparti viser til dette medlems hovedmerknad hvor Kristelig Folkepartis alternative budsjett for 2016 omtales.

Dette medlem slutter seg til forslaget som følger av budsjettavtalen mellom Høyre, Fremskrittspartiet, Kristelig Folkeparti og Venstre.

Dette medlem ser det er av stor betydning at budsjettavtalen sikret en økning av bistandsbudsjettet med 2,5 mrd. kroner, slik at de kraftige kuttene i sentrale kapitler kunne reverseres. Ved å konsentrere mye av bistandsøkningen om verdens fattigste og mest kriserammede områder, har innsatsen blitt vesentlig styrket, ikke minst i Afrika sør for Sahara.

Dette medlem vil særlig understreke betydningen av tilskuddet til Sivilt samfunn. Her var det foreslått en reduksjon til en tredjedel av tidligere nivå, etter at budsjettavtalen er tilført 1,3 mrd. kroner og dermed videreføres på nåværende nivå. Dette medlem vil også understreke betydningen av at overgangsbistand, som var foreslått avviklet, nå skal videreføres med en bevilgning på 200 mill. kroner for 2016. Slik bistand er særlig viktig for å stabilisere områder som er på veg ut av en krise, slik at en forebygger at det igjen oppstår en ny krisesituasjon med omfattende lidelser og flyktningstrømmer.

Dette medlem vil også framheve den vesentlige styrkingen av nødhjelp, FNs høykommissær for flyktninger, støtten til landbruksforskning og matvareresikkerhet, forskning og evaluering samt en rekke viktige bistandsorganer i FN, herunder UNDP og UNICEF. Dette medlem viser videre til styrkingen av budsjettene for viktige internasjonale miljøprosesser, fornybar energi og klima- og skogsatsingen. Dette medlem viser for øvrig til den samlede oversikt over de avtalte budsjettendringene som gis i fellesmerknadene fra Høyre, Fremskrittspartiet, Kristelig Folkeparti og Venstre.

3.2.4.2.4 *Merknader fra komiteens medlem fra Senterpartiet*

Komiteens medlem fra Senterpartiet viser til at Senterpartiet i sitt alternative statsbudsjett foreslår at ramme 4 settes til 41 367 283 000 kroner, som er en økning i forhold til regjeringens forslag på 3 619 000 000 kroner. For øvrig vises det til Senterpartiets hovedmerknad.

3.2.4.2.5 *Merknader fra komiteens medlem fra Venstre*

Komiteens medlem fra Venstre viser til at Venstre i sitt forslag til statsbudsjett for 2016 foreslår at ramme 4 settes til 41 371 004 000 kroner, som er en økning i forhold til regjeringens forslag på 3 622 721 000 kroner.

Dette medlem viser til at Venstres helhetlige forslag til statsbudsjett for 2016 tar utgangspunkt i budsjettforslaget fra regjeringen Solberg, jf. Prop. 1 S (2015–2016) med tillegg 1 og 2. Konkrete endringer på rammeområde 4 i forhold til regjeringens forslag følger av omtale og tabeller under.

Dette medlem viser til at utgangspunktet for Venstres utenrikspolitikk er det sosialliberale målet om frihet for alle, uavhengig av geografisk opprinnelse. Venstre mener dette målet nås best gjennom å styrke og videreutvikle internasjonale institusjoner som fremmer menneskerettigheter, demokrati, markedsøkonomi, miljø og respekt for internasjonal lov og rett. For Venstre er det viktig at Norge yter bistand for å bekjempe fattigdom og at Norge respekterer demokratiske lands rett til å bestemme over egen utvikling. Men Venstre mener det er legitimt å stille krav om demokrati, respekt for grunnleggende menneskerettigheter og miljø, slik at det stimuleres til en positiv og bærekraftig global utvikling.

Dette medlem vil understreke at globalisering og en sunn markedsøkonomi har løftet flere mennesker ut av fattigdom de siste tre tiårene enn noen gang tidligere i verdenshistorien. Denne utviklingen skyldes blant annet velfungerende nasjonale og internasjonale markeder, sterkere forpliktelser overfor sivile og politiske menneskerettigheter i de fleste stater, og fungerende internasjonalt samarbeid på en rekke områder. Det er, etter dette medlems mening, viktig å legge til rette for næringsutvikling i utviklingsland. På dette området er det en rekke positive satsinger i Prop. 1 S (2015–2016).

Dette medlem vil imidlertid understreke at det er viktig å opprettholde et høyt nivå på norske bistands- og utviklingsbidrag. Dette medlem er enig i at det er fornuftig å justere norsk bistandsinnsats på flere områder, men mener at justeringene må være målrettede, godt grunngitte og bredt forankret i Stortinget.

Dette medlem mener det er riktig å legge opp til at norsk stat-til-stat-bistand går til et begrenset antall land, til multilaterale institusjoner og til frivillige og ideelle organisasjoner for å sikre en god forvaltning. Det faktum at over 70 pst. av verdens fattige bor i mellominntektsland, gjør at politikken må innrettes mot fattigdomsbekjempelse på en ny måte. Dette medlem vil påpeke at det må være en balanse mellom stat-til-stat-bistand, støtte til multilaterale institusjoner, støtte til næringslivsetablering og støtte til sivilsamfunn. Dette medlem vil minne om at sivilsamfunn bl.a. har en viktig funksjon for et fungerende demokrati, for arbeidet med menneskerettigheter og for å ansvarliggjøre styresmaktene i de enkelte land.

Dette medlem vil i denne forbindelse også gjenta sin skepsis til praksisen med at flyktningtiltak i Norge godkjennes som utviklingshjelp (ODA). Dette medlem er kjent med at dette er i tråd med OECDs retningslinjer og en innarbeidet budsjetteknikk, men vil advare mot en utvikling der Norge fremstår som ledende i å utgiftsføre innenlands flyktningtiltak som bistand. Dette medlem har som prinsipielt utgangspunkt at bistandsbudsjettet ideelt sett bør forbeholdes reelle bistandstiltak. Dette medlem mener således at det for eksempel er uheldig å inkludere utgifter knyttet til økt antall asylsøkere i beregningen av gradoppnåelse av bistandsmålet – selv om dette er ODA-godkjent. Dette medlem viser til at Venstres forslag til statsbudsjett for 2016 innebærer en rekke endringer i forhold til Prop. 1 S (2015–2016).

Dette medlem viser til at disposisjonene i Venstres forslag til statsbudsjett for 2016 blant annet innebærer å reversere og styrke regjeringens forslag under tilskudd til næringsfremme-, kultur-, norgesfremme- og informasjonsformål, sivilt samfunn, opplysningsarbeid og demokratistøtte, forskning og klimainnsats.

Dette medlem foreslår en reversering av kutt på sivilt samfunn, inkludert en reversering av kutt på informasjonsstøtten på 50 mill. kroner, og legger opp til en samlet økning på 450 mill. kroner til sivilsamfunn.

Dette medlem viser til at Venstre gjennom sitt forslag til statsbudsjett for 2016 videre vil opprioritere sivilsamfunn gjennom en noe mindre reduksjon i regionbevilgningen til Afrika på 150 mill. kroner. Denne reduksjonen er kutt i direkte stat-til-stat-bistand til myndigheter i land med høy korrupsjon og liten vilje til demokratisk utvikling.

Dette medlem ser positivt på regjeringens satsingsområder: utdanning, helse og næringsutvikling. I den videre innsatsen på utdanningsområdet vil det være viktig å satse mer på kvalitet i utdanningen,

og at grupper som lett faller utenfor blir imøtesett med ekstra innsats, bl.a. funksjonshemmede.

Dette medlem mener at satsingen på likestilling må videreføres og styrkes. Verdensbanken har ved flere anledninger, bl.a. i Verdensbankens Development Report 2012, slått fast at mangel på likestilling mellom kjønn er et av de største hindrene til økonomisk vekst i mange fattige land. Det heter videre at i mange deler av verden gjenstår det stor avstand mellom løfter om likestilling og den hverdagen kvinner opplever.

Dette medlem vil på denne bakgrunn foreslå at Stortinget ber regjeringen legge fram en revidert handlingsplan for likestilling i utviklings- og utenrikspolitikken.

Dette medlem mener det er avgjørende viktig å bygge opp kompetanse og kunnskap innen områdene fattigdomsbekjempelse og klima, samt ha en god og kunnskapsbasert forvaltning av utviklingspolitikken. Derfor viser dette medlem til Venstres forslag til statsbudsjett for 2016 med forslag om å øke bevilgningen til forskning, utvikling, evaluering og faglige rådgivningstjenester på drift med 50 mill. kroner, samt å styrke forskning med 60 mill. kroner. Resultat fra forskning både i Norge og i utviklingsland vil være både nyttig og nødvendig for å finne gode lokale og globale bærekraftige løsninger.

Dette medlem vil understreke betydningen av at miljø- og klimautfordringene møtes med løsninger, vilje og kapital i de internasjonale fora. Det grønne klimafondet understreker betydningen av å satse på kanaler for multilateral klimafinansiering til utviklingsland i de kommende årene. Dette medlem ønsker derfor en ytterligere kapitalisering av fondet for 2016 siden dette kan være avgjørende for å oppnå nye mål fra en klimaavtale på FNs klimakonferanse i Paris 2015. Dette medlem legger derfor opp til en styrking med 5 mill. kroner til klimatilpasning og 200 mill. kroner til Det grønne klimafondet gjennom en omprioritering fra klima- og skogsatsingen med tilsvarende beløp under rammeområde 13.

Dette medlem mener at Norge ikke skal bidra til støtte av narkotikaprogram i Iran som går via FN på 7 mill. kroner.

Som en del av omprioriteringen av midler til sivilsamfunn, vil dette medlem redusere det norske bidraget til GAVI-stiftelsen med 100 mill. kroner fra 1 590 mill. kroner til 1 490 mill. kroner. Tilsvarende vil dette medlem foreslå å redusere tapsavsetningen til Norfund med 125 mill. kroner.

Dette medlem mener Norge har en moralsk plikt overfor mennesker som er forfulgt på grunn av sin rase, religion, nasjonalitet eller tilhørighet til en sosial gruppe. FNs høykommissær for flyktninger melder om et stort behov for å bosette kvoteflyktninger, og FN har oppfordret rike land til å ta imot flere

flyktninger. Den grufulle situasjonen i Syria og andre deler av Midtøsten aktualiserer dette ytterligere.

Dette medlem viser til at regjeringen i Prop. 1 S Tillegg 1 (2015–2016) foreslår en omdisponering på bistandsbudsjettet på om lag 4,2 mrd. kroner, hvorav om lag 3,8 mrd. kroner under rammeområde 4. Dette medlem mener at det kan forsvares å redusere enkelte poster knyttet til bistandsbudsjettet noe som følge av den store økningen i antall asylansøknader til Norge, men ikke i nærheten av det omfang – og ikke minst den innretning – regjeringen

legger opp til. Dette medlem viser til Venstres forslag til statsbudsjett for 2016 hvor Venstre foreslår at det opprinnelige bistandsbudsjettet, slik det var foreslått fra regjeringen ved framleggelsen av forslaget til statsbudsjett for 2016, reduseres med om lag 500 mill. kroner for å finansiere deler av merkostnadene knyttet til økte asylankomster. Når det gjelder den konkrete fordeling mellom ulike områder av bistanden vises det til tabellen under.

Samlet foreslår dette medlem følgende konkrete endringer under rammeområde 4, Utenriks:

	Bokført (mill. kroner)
Oslo Freedom Forum	2,0
Tilskudd til næringsfremme-, kultur-, norgesfremme- og informasjonsformål, UD	22,0
Regionbevilgning, Afrika (reversering av kutt, tillegg 1)	127,3
Regionbevilgning, Asia (delvis reversering av kutt, tillegg 1)	100,0
Regionbevilgning, Latin-Amerika (reversering av kutt, tillegg 1)	70,0
Bistandsaktuelt, videreføring (reversering av kutt, tillegg 1)	6,0
Sivilt samfunn (reversering av kutt, tillegg 1)	968,7
Sivilt samfunn	450,0
Fredskorpset (reversering av kutt, tillegg 1)	18,0
Næringsutvikling (reversering av kutt, tillegg 1)	130,0
Menneskerettigheter (reversering av kutt, tillegg 1)	125,0
Fred, forsoning og demokratiltak (reversering av kutt, tillegg 1)	250,0
ODA-godkjente land på Balkan (delvis reversering av kutt, tillegg 1)	40,0
Andre ODA-godkjente OSSE-land (reversering av kutt, tillegg 1)	130,0
Forskning, drift	50,0
Forskning	60,0
Forskning (reversering av kutt, tillegg 1)	45,0
Internasjonale miljøprosesser (reversering av kutt, tillegg 1)	250,0
Klimatilpasning	5,0
Det grønne klimafondet	200,0
Fornybar energi (reversering av kutt, tillegg 1)	520,0
Kvinnens rettigheter og likestilling (reversering av kutt, tillegg 1)	50,0
UNDP (delvis reversering av kutt, tillegg 1)	125,0
FNs befolkningsfond (UNFPA) (reversering av kutt, tillegg 1)	50,0
FN og globale ordninger (reversering av kutt, tillegg 1)	100,0
FNs Aidsprogram (delvis reversering av kutt, tillegg 1)	50,0
Ekspertes, FNs fredskorps m.m.	30,0
Internasjonal landbruksforskning (reversering av kutt, tillegg 1)	75,0
FNs org. for kvinners rettigheter og likestilling (reversering av kutt, tillegg 1)	40,0
Samarbeid med multilaterale utviklingsbanker og finansinstitusjoner (reversering av kutt, tillegg 1)	104,0
Regionbevilgning til Afrika. En del av støtten som går bilateralt til stater med rimelig dårlig styresett og høy korrupsjon	-26,3
Norfund – tapsavsetning, reduseres	-250,0

	Bokført (mill. kroner)
Redusert norsk bidrag til GAVI	-100,0
Narkotikaprogram i Iran	-7,0
UNICEF (alternativt kutt i forhold til tillegg 1)	-75,0
Bidrag andre FN-organisasjoner reduseres	-100,0
Regionale banker og fond (alternativt kutt i forhold til tillegg 1)	-12,0
Sum ramme 4: Utenriks	3 622,7

«Under streken»

Norfund grunnfondkapital	-750,0
--------------------------	--------

Dette medlem viser til den framforhandlede avtalen om statsbudsjettet for 2016 mellom Venstre, Kristelig Folkeparti og regjeringspartiene Høyre og Fremskrittspartiet av 23. november 2015. Venstres stortingsrepresentanter vil stemme subsidiært for avtalen dersom ikke Venstres forslag til alternativt statsbudsjett får flertall. Dette medlem er spesielt fornøyd med at det foreslåtte kuttet i bistand blir reversert med 2,5 mrd. kroner, hvorav 2,35 mrd. kroner over rammeområde 4, som følge av avtalen. Spesielt har det vært viktig for Venstre å reversere det store foreslåtte kuttet i langsiktig bistand gjennom det sivile samfunn.

Dette medlem er også tilfreds med at Oslo Freedom Forum får en økt bevilging med 2 mill. kroner, i tråd med Venstres forslag til statsbudsjett for 2016.

Dette medlem viser for øvrig til generelle merknader knyttet til avtalen under kapittel 3.1.3.2 i denne innstilling.

3.2.4.2.6 Merknader fra komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti viser til Sosialistisk Venstrepartis alternative budsjett og foreslår at rammeområde 4 settes til 43 924 895 000 kroner, som er en økning på 6 176 612 000 kroner i forhold til regjeringens forslag i Prop. 1 S (2015–2016) inkludert Prop. 1 S (2015–2016) Tillegg 1–2.

Dette medlem peker på at verden i dag står overfor betydelige utfordringer. I 2016 vil vi måtte forholde oss til klimakrisen, fire humanitære kriser definert som «nivå-3» av FN, og samtidig utfordringer for frihet og demokrati gjennom autoritære og voldelige strømninger i en rekke land. Dette medlem viser til at Norge er bundet til en rekke internasjonale forpliktelser. Flyktningssituasjonen vi står oppe i bør ikke diktere revisjon av internasjonale avtaler som flyktningkonvensjonen og bærekraftmålene. Dette medlem mener at det er nettopp i en

krevende situasjon at vi må vise mer solidaritet, ikke mindre, og etterstrebe å møte de ambisiøse målsettingene satt av FN og våre forpliktelser etter folkeretten.

Dette medlem viser til uttalelse fra den 11. november i år fra generalsekretær i FN, Ban Ki-moon, hvor han advarer mot å kutte i internasjonal bistand for å finansiere flyktningutgifter i vertsland, og sier at økte flyktningutgifter ikke bør gå på bekostning av langsiktig bistand. Dette kan forsterke utfordringer verden står ovenfor og føre til en ond sirkel hvor verdens mest sårbare grupper verden over er de som taper. Dette medlem viser til at internasjonale regler åpner for at vi kan bruke en andel av utviklingsbistanden til flyktningtiltak i Norge. Dette medlem mener likevel at selv om det er mulig, betyr det ikke at det er klokt.

Dette medlem viser til Sosialistisk Venstrepartis alternative budsjett, som øker den humanitære bistanden til Syria og nærområdene til totalt 3 mrd., 1,75 mrd. utover regjeringens forslag. Dette medlem mener dette er et spørsmål om prioriteringer og politisk vilje.

Dette medlem viser til at regjeringen foreslår å redusere bistanden gjennom sivilt samfunn over kap. 160 post 70 med 66 pst. sammenlignet med 2015. Dette medlem er svært kritisk til dette kuttet, og vil understreke at norsk utviklingspolitikk er god i stor grad på grunn av samarbeidet med et aktivt sivilsamfunn, og at sivile samfunnsorganisasjoner utgjør et unikt supplement til utviklingsinnsats gjennom myndighetsapparat og det multilaterale systemet. Dette medlem peker på at sivilsamfunnsbistanden leverer effektive resultater, og bidrar til solidaritetsbånd mellom folk i ulike land.

Dette medlem viser videre til at regjeringen foreslår å avvike informasjonsstøtten. I dag er det om lag 50 norske organisasjoner som mottar støtte for å informere om globale spørsmål og skape debatt. Flere av disse har storparten av sine budsjetter dekket av informasjonsstøtten. FN-sambandet er en av disse, og vil måtte avvike virksomheten ved årsskiftet

med dette budsjettforslaget. De møter 80 000 skoleelever hvert år, og har årlig 2 millioner besøk på sine nettsider, hovedsakelig fra skoleverket. Dette medlem mener at utenriks- og utviklingspolitikken behøver kompetanse og kritiske røster, og at disse kuttene vil svekke en faglig og kritisk debatt om Norges rolle i verden og resultater av norsk bistand.

Dette medlem vil hevde at den internasjonale solidariteten også må være grønn. Mennesker i fattige land rammes aller hardest av klimaendringene, selv om de har bidratt minst til problemet. Dersom klimautslippene skal ned, må veksten i utviklingsland foregå på andre premisser enn veksten i Vesten. Dette er kun mulig dersom rike land bistår fattige land i arbeidet med å gjøre denne veksten grønn.

Dette medlem viser til at regjeringen foreslår betydelige kutt i bistand til fornybar energi og klimatiltak i fattige land så vel som skogpengene, kun måneder før klimatoppmøtet i Paris. Dette medlem mener dette er kortsiktig tenkning, og viser til at Sosialistisk Venstreparti i sitt alternative budsjett foreslår til sammen 2,1 mrd. kroner til klimabistand ut over regjeringens forslag, gjennom det grønne fondet, skogpenger, og klimatiltak og fornybar energi i fattige land.

3.2.5 *Rammeområde 5 (Justis), under justiskomiteen*

3.2.5.1 SAMMENDRAG

Kap. Formål		Prop. 1 S med Tillegg 1–2 (2015–2016)
Utgifter rammeområde 5 (i tusen kroner)		
61	Høyesterett	95 089
400	Justis- og beredskapsdepartementet	2 405 054
410	Domstolene	2 129 708
411	Domstoladministrasjonen	75 098
414	Forliksråd og andre domsutgifter	222 439
430	Kriminalomsorgen	4 357 913
432	Kriminalomsorgens utdanningssenter (KRUS)	186 433
440	Politidirektoratet – politi- og lensmannsetaten	15 164 744
442	Politihøgskolen	575 056
444	Politiets sikkerhetstjeneste (PST)	787 479
445	Den høyere påtalemyndighet	211 170
446	Den militære påtalemyndighet	7 829
448	Grensekommissæren	6 262
451	Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap	702 257
452	Sentral krisehåndtering	27 863
454	Redningshelikoptertjenesten	1 587 536
455	Redningstjenesten	301 455
460	Spesialenheten for politisaker	40 138
466	Særskilte straffesaksutgifter m.m.	958 002
467	Norsk Lovtidend	4 154
468	Kommisjonen for gjenopptakelse av straffesaker	15 137
469	Vergemålsordningen	428 393
470	Fri rettshjelp	755 885
471	Statens erstatningsansvar og Stortingets rettferdsvederlagsordning	157 195
472	Voldsoffererstatning og rådgiving for kriminalitetsofre	351 640
473	Statens sivilrettsforvaltning	42 202
474	Konfliktråd	108 745
475	Bobehandling	82 460
Sum utgifter rammeområde 5		31 787 336

Kap.	Formål	Prop. 1 S med Tillegg 1–2 (2015–2016)
Inntekter rammeområde 5 (i tusen kroner)		
3400	Justis- og beredskapsdepartementet	1 008 816
3410	Domstolene	366 526
3430	Kriminalomsorgen	113 089
3432	Kriminalomsorgens utdanningssenter (KRUS)	994
3440	Politidirektoratet – politi- og lensmannsetaten	1 880 728
3442	Politihøgskolen	33 037
3444	Politiets sikkerhetstjeneste (PST)	12 351
3451	Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap	168 636
3454	Redningshelikoptertjenesten	24 511
3469	Vergemålsordningen	51 948
3470	Fri rettshjelp	3 773
3473	Statens sivilrettsforvaltning	5
3474	Konfliktråd	645
Sum inntekter rammeområde 5		3 665 059
Sum netto rammeområde 5		28 122 277

3.2.5.2 KOMITEENS MERKNADER

3.2.5.2.1 *Merknader fra komiteens medlemmer fra Høyre og Fremskrittspartiet*

Komiteens medlemmer fra Høyre og Fremskrittspartiet viser til avtalen mellom Høyre, Fremskrittspartiet, Kristelig Folkeparti og Venstre om statsbudsjettet 2016 og foreslår at ramme 5 settes til 28 171 677 000 kroner, som er en økning i forhold til regjeringens forslag på 49 400 000 kroner. Disse medlemmer viser til den inngåtte avtalen, jf. pkt. 3.1.3.1. Disse medlemmer mener at beredskapen i Norge må styrkes, grunnbemanningen i politiet heves og sammenhengen i strafferettskjeden prioriteres. Disse medlemmer viser til at regjeringen vil bygge sin politikk på den enkeltes behov for trygghet i hverdagen. For å oppnå dette er vi avhengige av et tilstedeværende og effektivt politi, effektiv og rettssikker straffesaksbehandling og strafferettslige reaksjoner som sender helt klare signaler om at kriminell adferd ikke tolereres. Disse medlemmer mener at dømte gjennom soning eller annen straffegjennomføring må gis reell mulighet til å leve et liv uten kriminalitet. Disse medlemmer mener at regjeringens forslag til statsbudsjett ivaretar alle disse hensyn på en god måte.

Disse medlemmer mener et sterkt nærpoliti er avgjørende for å skape mer trygghet i samfunnet. Politiet må rustes opp for å møte fremtidens kriminalitetsutfordringer. Disse medlemmer merker seg at regjeringen foreslår å øke bevilgningene til po-

litiet. Dette vil bidra til mer synlig politi. Det er behov for en økning av antallet politiutdannede og sivilt ansatte, for å frigjøre politikraft til politiets kjerneoppgaver og bidra med spesialkompetanse innen prioriterte områder. Disse medlemmer anser det som viktig at det er midler til å ansette de nyutdannede fra Politihøgskolen i politiet, og understreker betydningen av at regjeringen legger opp til å ansette et antall nye politibetjenter tilsvarende antallet politistudenter som går ut av Politihøgskolen. Disse medlemmer er fornøyd med at det nå for tredje år på rad legges opp til å ansette et antall politibetjenter som tilsvarer antallet studenter som går ut av Politihøgskolen. Siden regjeringen Solberg tiltrådte er det ansatt 1 050 nye politibetjenter.

Disse medlemmer er tilfreds med regjeringens satsing på sårbare grupper med spesielle behov på justisfeltet. En øking av kapasiteten ved Statens barnehus, opprettelsen av fire tilrettelagte soningsplasser for ungdom på Eidsvoll, styrking av konfliktrådenes arbeid med ungdom og en allmenngjøring av Narkotikaprogram med domstolskontroll er alle tiltak som vil sørge for en bedring av sårbare gruppers stilling.

Disse medlemmer understreker betydningen av regjeringens tiltak på kriminalomsorgsområdet. Det foreslås bevilget 181 nye plasser ved Ullersmo og på Eidsberg. Dette kommer i tillegg til de 41 plassene ved Kongsvinger, Bergen, Bodø og Hustad og de 242 i Nederland som ble bevilget penger for i 2015.

Tar man i tillegg med de 88 plassene som ble bevilget og frigjort i 2014, er det levert 552 lukkede fengselsplasser.

Disse medlemmer viser til Meld. St. 12 (2014–2015), og konstaterer at dette løftet er helt nødvendig for at kriminalomsorgen skal kunne stille et tilstrekkelig antall varetektsplasser til disposisjon for politiet. Disse medlemmer har merket seg at regjeringen arbeider både kortsiktig og langsiktig med å løse de akutte utfordringene i kriminalomsorgen. Leie av fengselsplasser i Nederland vil være et viktig tiltak på kort sikt, samtidig som regjeringen bygger opp den nødvendige fengselskapasitet i Norge.

Disse medlemmer mener den nasjonale beredskapskapasiteten må styrkes, og er opptatt av økt oppmerksomhet innen hele beredskapsfeltet. Derfor mener disse medlemmer at regjeringens forslag om styrking av PST og oppfølging av politireformen vil bidra til å styrke samfunnets beredskap. Sammen med regjeringens tiltakspakke mot terror bidrar disse prioriteringene til å styrke landets beredskapsevne. Disse medlemmer er også positive til at det avsettes penger til prosjektering av nytt beredskapssenter.

3.2.5.2.2 *Merknader fra komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet*

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet understreker betydningen av å forebygge og bekjempe kriminalitet. Forbrytelser skal oppklares raskt, og lovbrytere straffes og rehabiliteres. Kriminalpolitikken må forebygge bedre, oppklare mer, reagere raskere og rehabiliterer mer effektivt. Disse medlemmer vil føre en kriminalpolitikk som har gode og effektive rehabiliteringstilbud, men som er tøff mot gjengangere og organiserte kriminelle. Beredskapsevnen ved større kriser og katastrofer skal opp og responstiden skal ned.

Disse medlemmer viser til at Arbeiderpartiet foreslår å øke budsjettet til Justis- og beredskapsområdet samt omdisponere midler for til sammen 678,2 mill. kroner i forhold til regjeringens opprinnelige forslag til budsjett for 2016 og 686,2 mill. kroner i forhold til budsjettforliket mellom Høyre, Fremskrittspartiet, Venstre og Kristelig Folkeparti.

Disse medlemmer vil samtidig peke på den særlige utfordringen politiet, og i særdeleshet Politiets utlendingsenhet, har fått grunnet det høye antall asylkomster til Norge og til Europa for øvrig. Arbeiderpartiet foreslår derfor 52,4 mill. kroner til byggeprosjekt på Storskog.

Disse medlemmer er kritiske til at flere viktige tiltak foreslått av Gjørvi-kommisjonen ikke ser ut til å bli fulgt opp av regjeringen. Det ser ikke ut til å komme en avklaring på når vi kan forvente et bered-

skapssenter for politiet, eller hvor det skal ligge. Regjeringen følger heller ikke opp forslaget om en nasjonal skalerbar operasjonssentral. Arbeiderpartiet foreslår 10 mill. kroner til prosjektering av en nasjonal skalerbar operasjonssentral.

Disse medlemmer er kritiske til at regjeringen heller ikke i budsjettet for 2016 setter av midler til sikkerhetstiltak ved Oslo tingrett. Arbeiderpartiet foreslår å bruke 7,5 mill. kroner på å etablere de nødvendige sikkerhetstiltak.

Disse medlemmer er også kritiske til at regjeringen leier fengselsplasser i Norgerhaven fengsel i Nederland, og mener dette er midler som burde vært benyttet til å bygge flere fengselsplasser i Norge samt til alternative soningsplasser og mer innhold. Disse medlemmer viser til at Arbeiderpartiet i sitt alternative forslag til budsjett vil starte byggingen av flere nye fengselsplasser for å bedre soningskapasiteten samt erstatte fengsler med stort vedlikeholdsbehov. Disse medlemmer vil styrke innholdet i soningen for å hindre tilbakefall til ny kriminalitet. Disse medlemmer mener det er behov for å styrke innholdet i soningen til kvinner i fengsel.

Disse medlemmer vil styrke barns rettssikkerhet og vil derfor styrke domstolenes arbeid med barnesaker. Disse medlemmer vil også styrke arbeidet mot overgrep av barn på nett og legge til rette for økt kompetanse i domstolene og i politiet i saker som involverer barn. Barnehusene må gis ressurser slik at barn slipper å vente på avhør og slik at barna får den oppfølgingen de trenger. Regjeringens forslag til bevilgning til Barnehusene vil ikke sette Barnehusene i stand til å møte den økte saksmengden og til å få ned ventetidene for avhør av barn. Arbeiderpartiet foreslår derfor samlet 102 mill. kroner mer til Barnehusene og etterforskning av vold og overgrep mot barn. Disse medlemmer mener det er bra at det i forliket mellom Høyre, Fremskrittspartiet, Venstre og Kristelig Folkeparti er tatt inn tilsammen 40 mill. kroner for å styrke Barnehusene og etterforskningen av vold og overgrep mot barn, men peker på at det er for lite. Disse medlemmer minner om at Stortinget i 2015 vedtok nye regler for avhør av barn og mennesker med utviklingshemninger som er utsatt for vold og overgrep. Disse reglene er et viktig steg i arbeidet med å styrke rettssikkerheten til brukerne av Barnehusene. Flere skal gis adgang til å benytte Barnehusene. Disse medlemmer mener at alle barn under 18 år utsatt for vold eller overgrep skal kunne benytte seg av Barnehusene.

Disse medlemmer mener det er behov for et nytt barnehus i det nye Politidistrikt Øst. Dette vil øke den samlede kapasiteten og bedre tilgjengeligheten for barn og utviklingshemmede.

Disse medlemmer viser til at den første nasjonale Handlingsplanen mot radikalisering og vol-

delig ekstremisme ble lagt fram i 2010 av Stoltenberg II-regjeringen, og ble i 2014 fulgt opp med en ny handlingsplan. Disse medlemmer viser til at det er viktig å ha et helhetlig og bredt arbeid mot radikaliserings og voldelig ekstremisme, og stiller seg bak intensjonene i handlingsplanen. Disse medlemmer ønsker å sette SLT-rådene (samarbeidsrådene mellom politiet og kommunene) bedre i stand til å jobbe mot radikaliserings i kommunene og ønsker å støtte opp om organisasjoner som jobber med å forebygge radikaliserings og ekstremisme.

Disse medlemmer foreslår at ramme 5 settes til 28 274 477 000 kroner, som er en økning i forhold til regjeringens forslag på 152 200 000 kroner. For nærmere omtale vises til fagkomiteens innstilling.

3.2.5.2.3 *Merknader fra komiteens medlem fra Kristelig Folkeparti*

Komiteens medlem fra Kristelig Folkeparti viser til dette medlems hovedmerknad hvor Kristelig Folkepartis alternative budsjett for 2016 omtales.

Dette medlem slutter seg til forslaget som følger av budsjettavtalen mellom Høyre, Fremskrittspartiet, Kristelig Folkeparti og Venstre.

Dette medlem viser til at god og målrettet forebygging er den viktigste faktoren for å bekjempe kriminalitet. Gode oppvekstvilkår for barn og unge er viktig for å sikre at de ikke kommer inn på en kriminell løpebane. Nærpoliti er en viktig faktor i det forebyggende arbeidet. Dette medlem viser til at Stortinget våren 2015 vedtok ny politireform, og vil i denne sammenheng påpeke at regjeringen må følge opp vedtakene som ble fattet for å sikre et faktisk nærpoliti.

Dette medlem viser til at vold i nære relasjoner er et stort samfunnsproblem, og tidlig innsats er avgjørende for å bekjempe vold og for å forhindre skade. Dette medlem viser til budsjettavtalen hvor det ble bevilget 20 mill. kroner til å øke bemanningen ved Statens Barnehus.

Dette medlem viser til budsjettavtalen hvor det ble bevilget 20 mill. kroner til etterforskere og påtalejurister som skal etterforske vold og overgrep mot barn, samt midler til avhørere ved Statens Barnehus.

Dette medlem viser til at det ifølge FN lever over mellom 25 og 27 mill. kroner mennesker i slaveri i verden i dag. Dette medlem viser til at menneskehandel er en stor utfordring internasjonalt, men også i Norge. Arbeidet med å bekjempe menneskehandel må derfor intensiveres.

Dette medlem viser til budsjettavtalen for 2015 mellom samarbeidspartiene hvor Kristelig Folkeparti fikk gjennomslag for å etablere team i de fem

største byene i Norge som skal etterforske menneskehandel, noe regjeringen har fulgt opp i forslaget til statsbudsjett 2016.

Dette medlem viser at det i 2013 ble opprettet et prøveprosjekt for tilreisende bostedsløse for å opprettholde orden, samt ivareta helsemessige og humanitære forhold, jf. Innst. 470 S (2012–2013). Dette medlem mener det er viktig at gode igangsatte tiltak videreføres og gis mulighet til å utvikles. Dette medlem viser til budsjettavtalen hvor det ble bevilget 10 mill. kroner til nevnte formål.

Dette medlem viser til budsjettavtalen mellom samarbeidspartiene hvor Kristelig Folkeparti fikk gjennomslag for totalt 24 mill. kroner til to nye sentre mot arbeidslivskriminalitet, hvorav 6 mill. kroner er bevilget til politiet under rammeområde 5.

3.2.5.2.4 *Merknader fra komiteens medlem fra Senterpartiet*

Komiteens medlem fra Senterpartiet viser til at Senterpartiet i sitt alternative statsbudsjett foreslår at ramme 5 settes til 28 418 477 000 kroner, som er en økning i forhold til regjeringens forslag på 296 200 000 kroner. For øvrig vises det til Senterpartiets hovedmerknad.

3.2.5.2.5 *Merknader fra komiteens medlem fra Venstre*

Komiteens medlem fra Venstre viser til at Venstre i sitt forslag til statsbudsjett for 2016 foreslår at ramme 5 settes til 29 943 577 000 kroner, som er en reduksjon i forhold til regjeringens forslag på 178 700 000 kroner.

Dette medlem viser til at Venstres helhetlige forslag til statsbudsjett for 2016 tar utgangspunkt i budsjettforslaget fra regjeringen Solberg, jf. Prop. 1 S (2015–2016) med tillegg 1 og 2. Konkrete endringer på rammeområde 5 i forhold til regjeringens forslag følger av omtale og tabeller under.

Dette medlem mener justispolitikkenes kjerneområde er å videreutvikle en liberal rettsstat som ivaretar både frihet og trygghet. Dette medlem mener staten har en grunnleggende oppgave i å håndheve lov og orden og gi borgerne trygghet for liv og eiendom.

Dette medlem mener at det er en menneskerett å kunne søke asyl for den som trenger beskyttelse. Det er derfor viktig at rettssikkerheten til asylsøkere ivaretas ved behandling av søknader om asyl. Dette medlem mener det er behov for å effektivisere saksbehandlingen i Utlendingsdirektoratet (UDI) og Utlendingsnemnda (UNE) uten at det går på bekostning av rettssikkerheten for asylsøkerne. Dette medlem viser til rammeområde 6 i denne innstillingen, hvor det foreslås å bevilge 50 mill. kroner til nedbygging av restanser i UDI, og 25 mill.

kroner til å styrke den generelle saksbehandlingskapasiteten i UNE. Det siste tilskuddet reverserer et foreslått kutt på 2 mill. kroner som følge av anslag om færre asylankomster i 2016, som dette medlem finner særdeles urealistisk.

Dette medlem mener asylmottakene må drives ut fra prinsippet om «integrering fra første dag» hvor beboere på mottak skal få mulighet for å jobbe, lære språk og å bli en del av lokalsamfunnet. Boforholdene i mottakene må videre gjenspeile at mange blir boende i mottak i flere år, og at dette også gjelder barnefamilier. Dette medlem viser derfor til rammeområde 6 i denne innstillingen hvor det foreslås en rekke tiltak for å styrke tilbudet for barnefamilier i mottak, blant annet økt barnefaglig kompetanse i asylforvaltningen, rett til gratis barnehageplass for 4–5-åringer i asylmottak, aktivitetstilbud for barn 0–3 år, og ulike andre integreringstiltak, til en samlet kostnad på 160 mill. kroner.

Dette medlem har et positivt syn på migrasjon. Kulturell og økonomisk stimulans gjennom innvandring gjør samfunnet sterkere, rikere og mer mangfoldig. Dette medlem mener Norge har en moralsk plikt overfor mennesker som er forfulgt i hjemlandet sitt på grunn av sin rase, religion, nasjonalitet eller tilhørighet til en sosial gruppe og at Norge bør ta et større ansvar i det internasjonale flyktningarbeidet. Dette medlem viser til den ekstraordinære situasjonen som er skapt på asyl- og flyktningfeltet som følge av krigen i Syria og konfliktene i regionen, og til flyktningforliket der Stortinget forpliktet seg til å ta imot 8 000 syriske flyktninger.

Dette medlem viser videre til at regjeringen i sitt forslag til statsbudsjett foreslår å redusere antallet øvrige flyktninger som Norge mottar til kun 121, og mener at dette ikke er i tråd med intensjonene i forliket. Norges ansvar for flyktninger utenfor Syria var ikke ment å svekkes som følge av denne situasjonen. Norge er, etter dette medlems oppfatning, i stand til å ta inn flere overføringsflyktninger fra FNs høykommissær for flyktninger (UNHCR) enn det regjeringen legger opp til, og viser til rammeområde 6 i denne innstillingen hvor det foreslås å øke kvoten av overføringsflyktninger fra UNHCR med 500, samt til Venstres forslag til statsbudsjett for 2016 der det foreslås bevilget 62,3 mill. kroner til dette formålet, hvorav om lag 2,3 mill. kroner bevilges over rammeområde 5.

Dette medlem er opptatt av å styrke forskning på cybersikkerhet og personvern. Samfunnet er avhengig av IKT som gjør oss sårbare mot intensjonelle sikkerhetsbrudd, feilhendelser og naturødeleggelser, og det er i denne sammenheng viktig å sikre kunnskap om hvordan dette kan håndteres og hvordan det kan påvirke våre grunnleggende personvernrettigheter. Dette medlem viser til Center for

Cyber and Information Security (CCIS) ved NTNU, lokalisert på Gjøvik, som de siste årene har bygget grunnmuren for et verdensledende forsknings- og utdanningsmiljø innen informasjonssikkerhet. Dette medlem viser til at kunnskap om økt datasikkerhet og personvern på nett blir stadig viktigere, og viser til Venstres forslag til statsbudsjett for 2016, der det foreslås 10 mill. kroner til dette formålet, inkludert 7 mill. kroner til basisfinansiering av CCIS.

Dette medlem understreker viktigheten av gode arbeidsforhold i landets tinghus, som i ytterste konsekvens kan være avgjørende for rettssikkerheten. Dette medlem viser til at Drammen har et av de dårligste tinghusene i landet, både når det gjelder ventilasjon, vannlekkasjer, tilrettelegging for funksjonshemmede, sikkerhetstiltak og teknisk utrustning, noe som vanskeliggjør gjennomføringen av de ulike delene av straffesakskjeden. Dette medlem mener det er helt nødvendig å igangsette en prosjektering for et nytt tinghus i Drammen, og viser til Venstres forslag til statsbudsjett for 2016, der det foreslås 12,8 mill. kroner til dette formålet.

Dette medlem viser til at regjeringen varsler et arbeid med plan for sammenslåing av tingretter. Dette medlem peker på at justissektoren i Norge som følge av politireformen gjennomfører en rekke strukturtiltak, og mener at det ikke er ønskelig å utsette sektoren for mange slike omorganiseringsreformer på kort tid. Dette medlem vil derfor stille seg kritisk til en omfattende sammenslåingsreform på dette tidspunkt.

Dette medlem viser til at Venstre ikke var del av enigheten om å kjøpe fengselsplasser i Nederland for å avlaste norsk soningskø. Dette medlem mener at avtalen med Nederland preges av en rekke svakheter, og at den undergraver det sentrale målet i norsk kriminalomsorg om å rehabilitere og endre atferd. Dette medlem peker på at nærhetsprinsippet er grunnleggende viktig for familiekontakt og rehabilitering. Dette medlem er av den oppfatning at det er vesentlig bedre bruk av de samme pengene å bygge ut og forbedre norske fengsler, og viser til Venstres forslag til statsbudsjett for 2016, der det foreslås 42 mill. kroner til utbygging av Vik fengsel, og der det foreslås å ikke bevilge 270 mill. kroner til fengselsplasser i Nederland.

Dette medlem vil fremheve viktigheten av frivillige organisasjoner som støtter opp om kriminalomsorgens mål om tilbakeføring til samfunnet. Dette medlem viser til Venstres forslag til statsbudsjett for 2016, der det foreslås 2 mill. kroner til økning av tilskuddet til Foreningen for fangers pårørende, øremerket til tiltak for fangers barn, og av tilskuddet til Nettverk etter soning.

Dette medlem mener det er et tilbakevendende problem at mange pågrepne personer holdes fri-

hetsberøvet i politiets arrester, og at problemet med fristbrudd er betydelig og meget bekymringsfullt. Den internasjonale kritikken og Sivilombudsmanens gjentatte påpekninger av problemet har dessverre ikke medført tilstrekkelig bedring. Dette medlem mener at det bør trekkes et skille mellom celler til bruk for straffeprosessuell pågrepelse – «fengselsceller» – og sikkerhetsceller (glattceller) som benyttes til overstadig berusede personer innsatt etter bestemmelser i politiloven – «politiceller». I den forbindelse viser dette medlem til følgende tre forslag som fikk tilslutning i Stortinget under behandlingen av nærpolitireformen i Stortinget 10. juni 2014:

«Stortinget ber regjeringen i arbeidet med statsbudsjettet for 2015 vurdere tiltak for å heve kvaliteten på landets glattceller. Stortinget ber regjeringen om å sikre at 48-timersregelen overholdes strengt. Stortinget ber regjeringen å forbedre systemet for overføring av pågrepne fra politiet til Kriminalomsorgens varetektsceller.»

Dette medlem er skuffet over at regjeringen ikke fulgte dette opp, og heller ikke i forslaget til statsbudsjett for 2016 har fremmet tiltak om å heve kvaliteten på landets glattceller. Dette medlem foreslår derfor i Venstres forslag til statsbudsjett for 2016 at det bevilges 10 mill. kroner i tilskudd til en prøveordning (pilotprosjekt) som tester ut alternativer til glattcelle ved ett eller flere politidistrikt.

Dette medlem ønsker ikke å prioritere å opprette modul 3 på Trandum, og mener dessuten at det ikke er nødvendig å legge opp til en så stor vekst i Politiets sikkerhetstjeneste (PST) som regjeringen foreslår. Dette medlem viser til Venstres forslag til statsbudsjett for 2016 der det legges opp til en innsparing på henholdsvis 44,9 mill. kroner og 30,6 mill. kroner på disse tiltakene. Dette medlem viser videre til Prop. 1 S Tillegg 1 (2015–2016) hvor det foreslås en ytterligere økning til PST på 14,8 mill. kroner til bl.a. «å følge opp tips og meldinger, sikkerhetsvurderinger m.m.» knyttet til Ankomstsenter Østfold. Dette medlem mener dette er arbeidsoppgaver som bør kunne dekkes over den store økningen i bevilgningen til PST som allerede er foreslått i statsbudsjettet for 2016 og går derfor imot dette forslaget til økning. Det samme gjelder forslag om en tilleggsbevilgning til politiet på 58,3 mill. kroner til utvidet registrering av asylsøkere foreslått i det samme tillegg.

Dette medlem viser til at regjeringen foreslår å øke bevilgningen til å gjennomføre et pilotprosjekt for å forbedre behandlingen av straffesaker som gjelder overgrep mot dyr. Dette medlem vil foreslå å utvide prosjektet til å inkludere to nye dyrepolitenheter, som foreslås lokalisert til Rogaland og Akershus. Dette medlem viser til Venstres forslag til

statsbudsjett for 2016, der det foreslås 5,8 mill. kroner til dette formålet, og påpeker at dette vil medføre en økt bevilgning på 2 mill. kroner til Mattilsynet under rammeområde 10.

Dette medlem vil understreke at fattigdom ikke kjenner noen landegrenser, og at det er et stort behov for sosiale tiltak for å hjelpe mennesker som er i en svært vanskelig livssituasjon. Dette medlem mener at tilskuddsordningen hvor berørte kommuner og frivillige organisasjoner kan søke om tilskudd til humanitære tiltak for tiggere har vært en viktig nyordning, og foreslår derfor å bevilge ytterligere 10 mill. kroner for å styrke tilskuddsordningen slik at disse aktørene fortsatt kan tilby et viktig lavterskeltilbud for en svært sårbar gruppe i samfunnet.

Dette medlem er opptatt av at ordningen med fri rettshjelp er et svært viktig virkemiddel for å ivareta rettssikkerheten for alle samfunnsgrupper. Dette medlem understreker at salærsatsen for advokatene er avgjørende for at denne ordningen fungerer, og viser til at dersom salærsatsen hadde vært justert i tråd med lønnsveksten siden 1999, hadde den i 2016 vært på 1 247 kroner, mens regjeringens forslag ligger på 995 kroner. Dette medlem ønsker i 2016 å heve advokatsalæret med 55 kroner, fra 995 til 1 050 kroner, og viser til Venstres forslag til statsbudsjett for 2016 der det foreslås 100 mill. kroner til dette formålet. Dette medlem er generelt opptatt av ryddige prosesser rundt fastsettelse av lønn og honorarer, og viser til at det under justisminister Odd Einar Dørum den 1. juli 1999 ble inngått en «avtale om drøfting av regulering av den offentlige salærsats mv.». Oppfølgingen av denne avtalen har av Advokatforbundet blitt kritisert fordi drøftingene i liten grad oppleves som reelle. Dette medlem viser til at flere andre sammenlignbare samfunnsområder har reelle forhandlinger om de økonomiske vilkårene for yrkesgrupper som utfører oppdrag med statlig økonomisk bidrag, for eksempel fastleger.

Dette medlem fremmer derfor følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen inngå drøftinger med sikte på en ny avtale om årlige drøftinger mellom staten og Advokatforeningen om salærsatsen og øvrige størrelser i tilknytning til rettshjelpsordningen.»

Dette medlem mener at det i tillegg er nødvendig å heve inntektsgrensen for adgang til behovsprøvd fri rettshjelp, for å sikre at denne ordningen er tilgjengelig for dem som trenger det mest. Dette medlem foreslår å heve inntektsgrensen til 275 000 kroner for enslige og 400 000 kroner for gifte og samboende, og viser til Venstres forslag til statsbudsjett for 2016, der det foreslås 25 mill. kroner til dette formålet. Dette medlem vil understreke viktig-

heten av frivillige organisasjoners bidrag til å realisere fri rettshjelp på områder som i dag ikke formelt inngår i ordningen. Dette medlem ønsker å styrke tilskudd til spesielle rettshjelpiltak, og viser til

Venstres forslag til statsbudsjett for 2016, der det foreslås 10 mill. kroner til dette formålet, med følgende fordeling:

Tiltak	Beløp, bokført mill. kroner
Oslo Kommune Fri Rettshjelp	2,0
JussBuss	1,0
NOAS	1,5
Gatejuristene i Oslo	1,0
Gatejuristene i Tromsø, Bergen, Trondheim, Kristiansand, Stavanger og Hamar: 250 000 kroner hver	1,5
Krisesentre	1,0
Tilskuddsordning til lengeværende barn	2,0

Dette medlem viser til at stortingsflertallet i behandlingen av statsbudsjettet for 2015 vedrørende voldsoffererstatning og rådgivning for kriminalitetsofre, bekreftet at flertallet «ønsker å gi forutsigbarhet for KfV og ønsker ikke at Stoltenberg-regjeringens planlagte nedjustering av de ekstraordinære midlene etter 2011 på ytterligere 10 mill. kroner i budsjett for 2016 gjennomføres.» Dette medlem konstaterer at det likevel er foreslått gjennomført. Dette medlem påpeker at Kontoret for voldsoffererstatning (KfV) er i en situasjon der de får behandlet søknader om voldsoffererstatning og dessuten regressaker fortløpende, mens færre ansatte betyr at det tar lengre tid å behandle hver søknad og at dette på grunn av fristen for foreldelse vil bety at det blir behandlet

færre søknader – og at staten dermed får mindre innbetaling fra skadevolder. Dette medlem peker på at KfV regner med å sikre en inntekt til staten på ca. 65 mill. kroner i 2016, betydelig mer enn det foreslåtte kuttet. Dette medlem viser til Venstres forslag til statsbudsjett for 2016, der det foreslås 5 mill. kroner til dette formålet.

Dette medlem viser til at regjeringen i forbindelse med Prop. 1 S Tillegg 1 (2015–2016) foreslår å redusere bevilgningene til domstolene med 5 mill. kroner. Dette medlem støtter ikke dette forslaget og vil derfor reversere det foreslåtte innsparingstiltaket.

Samlet foreslår dette medlem følgende konkrete endringer under rammeområde 5, Justis:

	Bokført (mill. kroner)
Personverntiltak på nett	10,0
Prosjekteringer, nytt tinghus Drammen	12,8
Domstolene (reversering av kutt i tillegg 1)	5,0
Utbygging, Vik Fengsel	42,0
Kriminalomsorgen. Tilskudd til frivillige organisasjoner som støtter opp om kriminalomsorgens mål, med vekt på tilbakeføring til samfunnet.	2,0
Tilskudd til pilotprosjekt/prøveordninger med alternativ til glattcelle	10,0
Dyrepoliti, to nye enheter	5,8
500 flere kvoteflyktninger	2,3
Politidirektoratet: Midler for humanitære tiltak rettet mot EØS-borgere	10,0
Økning av advokatsalæret med 55 kroner	100,0
Heve inntektsgrensen for adgang til behovsprøvd fri rettshjelp	25,0
Styrking av tilskudd til spesielle rettshjelpiltak	10,0
Kontoret for voldsoffererstatning/ Rådgivningskontorene for kriminalitetsofre	5,0
Fengselsplasser Nederland	-270,0

	Bokført (mill. kroner)
Utvidet registrering av asylsøkere (reversering av forslag i tillegg 1)	-58,3
Ikke opprette Modul 3 på Trandum	-44,9
Redusert vekst, PST	-30,6
Reversere økning PST i tillegg 1	-14,8
Sum ramme 5: Justis	-178,7

Dette medlem viser til den framforhandlede avtalen om statsbudsjettet for 2016 mellom Venstre, Kristelig Folkeparti og regjeringspartiene Høyre og Fremskrittspartiet av 23. november 2015. Venstres stortingsrepresentanter vil stemme subsidiært for avtalen dersom ikke Venstres forslag til alternativt statsbudsjett får flertall. Dette medlem er spesielt fornøyd med at avtalen innebærer en styrking av ulike ordninger knyttet til fri rettshjelp med 10 mill. kroner i tråd med Venstres prioriteringer.

Dette medlem er også tilfreds med at det blir en ny dyrepoliti-enhet lokalisert til Rogaland, at det avsettes 10 mill. kroner til humanitære tiltak for tigere og arbeidssøkere fra EØS-land og at Center for Cyber and Information Security ved Høyskolen i Gjøvik sikres en basisfinansiering på 7 mill. kroner, hvorav 5 mill. over justisdepartementets budsjett.

Dette medlem viser for øvrig til generelle merknader knyttet til avtalen under kapittel 3.1.3.2 i denne innstilling.

3.2.5.2.6 Merknader fra komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti viser til Sosialistisk Venstrepartis alternative budsjett og foreslår at rammeområde 5 settes til 27 484 477 000 kroner, som er en reduksjon på 637 800 000 kroner i forhold til regjeringens forslag i Prop. 1 S (2015–2016), inkludert Prop. 1 S (2015–2016) Tillegg 1–2.

Dette medlem viser til at trygghet i hverdagen er avgjørende for at befolkningen skal leve frie og gode liv. Det er spesielt viktig å ivareta sårbare gruppers trygghet og frihet. Dette medlem viser til Sosialistisk Venstrepartis alternative budsjett der viktige prioriteringer er barns trygghet, kamp mot voldtekt, og bedre rettssikkerhet for folk flest.

Dette medlem viser til at altfor mange barn opplever psykisk og fysisk vold, og at mørketallene er store. Barnehusene er viktige for å bedre rettssikkerheten og oppfølgingen av barn som har vært utsatt for overgrep. Dette medlem viser til Vestfold, hvor det opprettes et eget avsnitt som skal jobbe med vold mot barn. Dette medlem vil utvide dette arbeidet, og foreslår derfor at deler av økningen i årsverk til politidistriktene vies særskilt til dette arbeidet.

det. Dette medlem fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen, innenfor den foreslåtte økningen i årsverk til politiet, sette av ressurser til å opprette barnevoldsavsnitt i samtlige politidistrikt.»

Dette medlem mener det er et viktig rettssikkerhetsprinsipp å kunne få prøvd sine rettigheter. Det hjelper ikke å ha rettigheter om en ikke har økonomisk mulighet til å få prøvd disse. Dette medlem vil derfor øke bevilgningene til frivillige rettshjelptiltak. Dette medlem viser til at NOAS har en spesiell rolle i en tid der mange søker beskyttelse i Norge. Dette medlem viser til Sosialistisk Venstrepartis alternative budsjett hvor det foreslås at NOAS' rettshjelpsarbeid, og arbeidet med rettighetene til lengværende barn, prioriteres særlig.

Dette medlem er bekymret for konsekvensene av regjeringens kutt i Kontoret for voldsoffererstatning, fordi dette svekker voldsofrenes stilling, og viser til Sosialistisk Venstrepartis alternative statsbudsjett der kontoret foreslås styrket.

Dette medlem viser til at miljøkriminalitet risikerer å få for lite oppmerksomhet, og mener innsatsen må forsterkes. Dette medlem viser til at motorisert ferdsløse i utmark, kryptskyting av rovdyr og annen miljøkriminalitet krever innsats. Dette medlem fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag om hvordan Økokrims arbeid mot miljøkriminalitet kan forsterkes, i revidert nasjonalbudsjett.»

Dette medlem viser til at bruk av fengselsplasser i Nederland har en serie problemer ved seg. Et så alvorlig forhold som soning bør håndteres av norske myndigheter, i Norge. En spesiell utfordring er å sikre kontakt mellom pårørende og innsatte.

Dette medlem fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag om hvordan regjeringen vil sikre kontakt og reisestøtte

til pårørende av innsatte som soner i Nederland, samt bygge opp kapasitet i norske fengsler for å gjøre plassene i Nederland overflødige, og gjennom dette forbedre kvaliteten i kriminalomsorgen.»

3.2.6 *Rammeområde 6 (Innvandring, regional utvikling og bolig), under kommunal- og forvaltningskomiteen*

3.2.6.1 SAMMENDRAG

Kap.	Formål	Prop. 1 S med Tillegg 1–2 (2015–2016)
Utgifter rammeområde 6 (i tusen kroner)		
490	Utlendingsdirektoratet	7 931 122
491	Utlendingsnemnda	278 946
500	Kommunal- og moderniseringsdepartementet	504 967
551	Regional utvikling og nyskaping	1 258 095
552	Nasjonalt samarbeid for regional utvikling	444 200
554	Kompetansesenter for distriktsutvikling	26 885
560	Sametinget	285 301
561	Tilskudd til samiske formål	15 488
562	Galdu – Kompetansesenteret for urfolks rettigheter	5 205
563	Internasjonalt reindriftssenter	8 412
567	Nasjonale minoriteter	33 140
580	Bostøtte	2 763 000
581	Bolig- og bomiljøtiltak	1 535 794
585	Husleietvistutvalget	25 734
587	Direktoratet for byggkvalitet	146 637
590	Planlegging og byutvikling	109 370
820	Integrerings- og mangfoldsdirektoratet	253 157
821	Bosetting av flyktninger og tiltak for innvandrere	9 341 323
822	Opplæring i norsk og samfunnskunnskap for voksne innvandrere	2 031 298
2412	Husbanken	427 639
2426	Siva SF	50 046
Sum utgifter rammeområde 6		27 475 759
Inntekter rammeområde 6 (i tusen kroner)		
3490	Utlendingsdirektoratet	4 110 722
3562	Galdu – Kompetansesenteret for urfolks rettigheter	2 044
3563	Internasjonalt reindriftssenter	2 904
3585	Husleietvistutvalget	1 094
3587	Direktoratet for byggkvalitet	45 098
3821	Bosetting av flyktninger og tiltak for innvandrere	351 583
3822	Opplæring i norsk og samfunnskunnskap for voksne innvandrere	333 878
5312	Husbanken	43 680
5326	Siva SF	7 000
5613	Renter fra Siva SF	17 900
5615	Husbanken	3 093 000
Sum inntekter rammeområde 6		8 008 903
Sum netto rammeområde 6		19 466 856

3.2.6.2 KOMITEENS MERKNADER

3.2.6.2.1 *Merknader fra komiteens medlemmer fra Høyre og Fremskrittspartiet*

Komiteens medlemmer fra Høyre og Fremskrittspartiet viser til avtalen mellom Høyre, Fremskrittspartiet, Kristelig Folkeparti og Venstre om statsbudsjettet for 2016 og foreslår at ramme 6 settes til 19 664 684 000 kroner som er en økning i forhold til regjeringens forslag på 197 828 000 kroner. Disse medlemmer viser til den inngåtte avtalen, jf. pkt. 3.1.3.1.

Norge er et land med store variasjoner og rikt mangfold, og disse medlemmer mener det er avgjørende å styrke vekstkraften i hele landet. Disse medlemmer merker seg at regjeringen fører en offensiv regional- og distriktpolitikk som styrker lokalt entreprenørskap, næringsliv og eierskap, gjennom å rette den regionale utviklingspolitikken inn mot verdiskapning, innovasjon og bedre infrastruktur i distriktene. Disse medlemmer mener en slik politikk er viktig for å realisere målet om arbeidsplasser og verdiskapning i hele landet. Gjennom vekstfremmende skatteletter bedres mulighetene for å skape og beholde verdier lokalt.

Lave oljepriser og økende ledighet krever etter disse medlemmers mening en næringsvennlig politikk som kan bidra til omstilling og grunnlag for fremtidig vekst i alle deler av landet. Disse medlemmer viser til at en stor del av den norske konkurranseutsatte industrien drives utenfor de store byene. Det er derfor viktig å redusere avstandsulempene og transportkostnadene, noe regjeringen følger opp gjennom en storstilt satsing på infrastruktur. Disse medlemmer vil i denne sammenheng fremheve satsingen på fylkesveinettet, hvor fjorårets satsing på fylkesveier trappes ytterligere opp.

Disse medlemmer mener innvandring er en kilde til mangfold, nye impulser og kulturell utveksling, og et bidrag til økonomisk vekst i Norge. Selv om innvandringen har gjort oss til en mer mangfoldig nasjon, ser disse medlemmer utfordringer knyttet til innvandring og integrering. Som følge av den største flyktningkrisen verden har sett siden 2. verdenskrig opplever nå også Europa en betydelig økt tilstrømning av flyktninger fra Syria og nærområdene. Disse medlemmer legger til grunn at Norges humanitære tradisjon tilsier at vi skal hjelpe mennesker i nød. Disse medlemmer legger samtidig ikke skjul på at utfordringene vi hadde før denne økningen nå vil bli betydelig større, og vil kreve at alle deler av samfunnet stiller opp.

Disse medlemmer viser videre til at regjeringen i Prop. 1 S (2015–2016) og Prop. 1 S Tillegg 1 (2015–2016) fremmer en lang rekke tiltak for å håndtere den økte tilstrømningen av flyktninger.

Disse medlemmer viser til at regjeringen i budsjettforslaget følger opp viktige punkter i samarbeidsavtalen mellom Høyre, Fremskrittspartiet, Kristelig Folkeparti og Venstre på asyl- og innvandringsområdet.

Disse medlemmer er enig med regjeringen i at det er nødvendig å regulere innvandringen og antall asylsøkere, og støtter regjeringens arbeid innenfor asylkjeden for å redusere ankomsten av antall asylsøkere uten beskyttelsesbehov, rask bosetting av personer som får opphold og raskere retur av personer uten lovlig opphold i Norge. Det er en sammenheng mellom ankomst, saksbehandling, bosetting og retur, noe som krever effektiv behandling i alle ledd, fra rask avklaring av identitet, til å legge til rette for rask bosetting eller retur avhengig av utfallet av asylsøknaden.

Disse medlemmer mener også det er nødvendig med visse tilstrammende grep slik regjeringen tar til orde for i Prop. 1 S Tillegg 1 (2015–2016), eksempelvis når det varsles innstramminger i retten til familiejenforening og familieetablering for flyktninger. Det er også nødvendig med klarere prioritering av ressursene. Disse medlemmer viser i den sammenheng til at økte asylankomster gir et økt press på tjenesteytingen fra kommunene, herunder tilgangen på kvalifiserte lærere til norskopplæring i mottak. Disse medlemmer viser til at regjeringen foreslår å redusere antall norsktimer som tilbys fra 250 timer til 175 timer for asylsøkere i mottak, for å kunne tilby norskopplæring til alle, og på den måten prioritere opplæring til dem med lovlig opphold.

Disse medlemmer viser til at regjeringen vurderer flere regelverksendringer for å forhindre at asylordningen misbrukes. I lys av økningen i antallet asylsøkere siden sommeren 2015 er det særlig viktig å forhindre at personer med grunnløse søknader bidrar til å øke presset på utlendingsforvaltningen og undergrave asylinstituttet. Videre viser disse medlemmer til at arbeidet med aldersvurderinger av enslige mindreårige asylsøkere styrkes, og at det foreslås omdisponeringer for å sikre retur særlig av enkeltgrupper og personer utenfor mottak samt at regjeringen også styrker det internasjonale arbeidet med retur.

Disse medlemmer viser til at regjeringen foreslår å ta ut 3 120 overføringsflyktninger i 2016, hvorav 3 000 plasser er forbeholdt syrere. Disse medlemmer viser videre til at regjeringen i Prop. 1 S Tillegg 1 (2015–2016) foreslår å styrke den internasjonale innsatsen på migrasjonsfeltet, blant annet ved at Norge deltar i EUs relokaliseringsordning med 1 500 plasser over to år, bistår EU i arbeidet med relokalisering, øker bidraget til EUs støttekontor for asyl (EASO) og øker bevilgningen til retur og styring av migrasjonsstrømmene.

Disse medlemmer viser til at det også er betydelig økning i antall enslige mindreårige flyktninger. Disse medlemmer mener det er positivt at regjeringen prioriterer å styrke kommunenes og barnevernets mulighet til å ivareta disse på en god måte. Det vises i denne sammenheng til at det særskilte tilskuddet i tillegg til integreringstilskuddet til kommunene er foreslått økt, også med et engangsbeløp per enslige mindreårige flyktning som blir bosatt i 2016. Videre foreslås i Prop. 1 S Tillegg 1 (2015–2016) å øke bevilgningen til barnevernets omsorgssentre for enslige mindreårige asylsøkere.

Disse medlemmer viser til at økt tilstrømming av flyktninger også gir behov for økt bosetting og styrket innsats for integrering, og at regjeringen som følge av dette foreslår et ekstratilskudd til kommunene for å bosette flere, samt midler til utvikling av et system for bedre kartlegging av flyktningenes kompetanse. Disse medlemmer viser videre til at regjeringen i Prop. 1 S Tillegg 1 (2015–2016) foreslår å styrke tilskuddet til kommuner med asylmottak, for å sikre at kommunene har kapasitet og ressurser til å yte lovpålagte tjenester til beboere i mottak.

Disse medlemmer viser til at regjeringen har som mål at urfolk og nasjonale minoriteter skal få utvikle sitt språk, sin kultur og sitt samfunnsliv. Disse medlemmer støtter dette målet, og mener det er positivt å gi mennesker større frihet til selvstendig utfoldelse på blant annet det kulturelle plan.

Disse medlemmer viser til at Norge har en sterk tradisjon for at folk eier sine egne boliger. Regjeringen har som mål at folk flest har mulighet til å eie sin egen bolig, noe disse medlemmer støtter.

Disse medlemmer viser til at befolkningen i Norge øker raskt, særlig i og rundt de største byene. Det er derfor et stort behov for flere boliger i årene fremover, og disse medlemmer merker seg at regjeringen vil legge best mulig til rette for økt utbygging. Offentlige reguleringer skal ikke unødvendig forsinke eller fordyre boligbygging, og disse medlemmer mener regjeringen allerede har tatt viktige initiativ i boligpolitikken. Disse medlemmer støtter regjeringen i målet om å sikre raske saksbehandling av byggesaker og forenkle plan- og bygningsloven.

Disse medlemmer er opptatt av at politikere lokalt skal ha frihet til å foreta prioriteringer som er i tråd med de behovene som eksisterer lokalt, og mener derfor det er positivt at regjeringen både gjør det lettere for kommunene å åpne opp for økt boligbygging og for utbyggerne å bygge i takt med behovet.

Disse medlemmer viser til at regjeringen foreslår å etablere en sammenhengende og detaljert digital høyde- og terrengmodell, som vil bedre

grunnlaget for planlegging og prosjektering av infrastruktur og boliger, beredskap og klimatilpasning. Videre viser disse medlemmer til at arbeidet med å digitalisere, forenkle og automatisere plan- og byggesaksbehandlingen i kommunene skal videreføres.

Disse medlemmer viser til at regjeringen vil styrke det sosiale sikkerhetsnettet bl.a. ved å legge til rette for at vanskeligstilte skal få hjelp til å skaffe seg og bli boende i en egnet bolig, og viser i den sammenheng til regjeringens forslag om en tilsagnsramme for tilskudd til om lag 1 400 utleieboliger, som i Prop. 1 S Tillegg 1 (2015–2016) er økt ytterligere til 1 750 for å håndtere bosetting av flere flyktninger. Dette tilsvarer hhv. ca. 400 og 750 flere boliger per år etter regjeringsskiftet i 2013. Videre foreslås å øke bevilgningen til bostøtte, særlig innrettet for barnefamilier med lave inntekter, samt at regjeringen foreslår å videreføre en kompensasjon for uførereformen i bostøtten ut 2016, samtidig som det arbeides videre med en permanent løsning.

Tilgangen på kreditt i det private kredittmarkedet er god og etterspørselen etter lån fra Husbanken har gått ned. Disse medlemmer viser til at regjeringen derfor foreslår å redusere lånerammen til Husbanken i 2016. Lånerammen legger til rette for at vanskeligstilte på boligmarkedet kan få bistand til å etablere seg i egen bolig samtidig som det legges til rette for at flere boliger og bygg møter fremtidens behov.

3.2.6.2.2 *Merknader fra komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet*

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet viser til at krigen i Syria har ført til den verste humanitære situasjonen siden andre verdenskrig. Øvrig krig og konflikt, klimaendringer og mangel på framtidshåp i hjemlandet, har ført til det største antall flyktninger verden har sett. Situasjonen stiller store krav til verdenssamfunnets evne til å skape fred og utjevne økonomiske forskjeller, og til å avhjelpe flyktningenes prekære situasjon. De fleste flyktninger må få hjelp i sine nærområder.

Disse medlemmer viser til at det høye antallet flyktninger og asylsøkere stiller Europa og Norge på prøve. Norge har gode forutsetninger for å håndtere denne oppgaven, og skal ta sin del av ansvaret. Det krever at vi gjør kloke valg nå, og at Norge bidrar aktivt til å finne internasjonale løsninger for å håndtere situasjonen på en forsvarlig måte.

Disse medlemmer vil understreke at Arbeiderpartiet vil bidra konstruktivt for å få til bredest mulig politisk enighet om videreutvikling av en streng, rettfærdig og human asylopolitikk.

STORSKOG GRENSESTASJON

Situasjonen ved Storskog grensestasjon er utfordrende og i stadig endring. Disse medlemmer mener at regjeringens ekstrabevilgning ikke er tilstrekkelig, og foreslår en oppstartsbevilgning til bygging av ny grensestasjon.

MOTTAK

Disse medlemmer vil peke på at det er avgjørende å sikre rammer for mottak, saksbehandling, bosetting og integrering tilpasset det store antallet som kommer. Det er nødvendig å se på mulige forenklinger i registrering og mottak av flyktninger, mulige tiltak for å få ned saksbehandlingstid og andre forbedringer som kan korte ned tiden fra ankomst til bosetting.

Disse medlemmer mener norsk regelverk skal være avstemt med våre naboland slik at ikke norske ordninger skiller seg ut.

Disse medlemmer vil understreke at UDI må ha tilstrekkelig med ressurser for å kunne ha en god dialog med vertskommunene når nye asylmottak skal etableres. Det må ses på kostnadsreduserende tiltak i driften av mottakene. De store asylankomstene krever flere ansatte, men der konkrete arbeidsoppgaver kan utføres av asylsøkerne selv, må det legges til rette for det. Asylmottak og nye brakkebyer bør drives i regi av det offentlige eller av ideelle aktører. Ved behov for å inngå avtaler med flere driftsoperatører utover dette, vil disse medlemmer vurdere om det er riktig å legge inn klausuler om begrensninger eller forbud mot utbytte.

Disse medlemmer viser til at prognosene for neste år er 33 000 nye asylsøkere til Norge. Vi forutsetter at det utarbeides beredskap også for høyere ankomster. Dette krever en kartlegging av tilgjengelige ressurser i det enkelte fylke, for å kunne finne gode og effektive løsninger for innkvartering, språkopplæring, traumebehandling, skole- og studieplasser og mulige sysselsettingstiltak. Det bør vurderes om fylkesmannen skal ha en sterkere samordningsrolle i det enkelte fylke.

Disse medlemmer mener anbudsregelverket må endres slik at innkjøp til mottak og nyankomne i størst mulig grad kan skje lokalt. Det må i den varslede handlingsplanen mot menneskehandel vurderes tiltak som forebygger at barn forsvinner fra mottak.

Situasjonen krever en stor innsats fra mange ulike deler av samfunnet og mange ulike yrkesgrupper. Disse medlemmer mener de tillitsvalgte i mottaksapparatet og kommunene bør involveres i planer og nye oppgaver så tidlig som mulig.

GOD KOMMUNEØKONOMI

Disse medlemmer viser til at en stor andel av de som har kommet som asylsøkere til Norge, skal i løpet av 2016 bosettes i kommunene. Kommunene bosetter stadig flere, noe som er svært positivt. Denne oppgaven vil imidlertid øke kraftig i omfang de neste årene. Kommunene må settes i stand til å løse denne oppgaven uten å måtte kutte i skole, helse og omsorg. Det er viktig at kommunene og fylkeskommunene sikres tilstrekkelig med ressurser til å følge opp nyankomne, eventuelt opprette ekstramottaksklasser, tilstrekkelig kapasitet i videregående opplæring og ekstra kapasitet i norskopplæringen. Det må også sikres kapasitet og kvalitet i helsetilbudet. Derfor er det behov for en styrking av de økonomiske virkemidlene.

Disse medlemmer viser til følgende forslag i Arbeiderpartiets alternative statsbudsjett: styrke kommunesektorens inntekter med 3 mrd. kroner, øke integreringstilskuddet, 90 pst. kompensasjon for kommunale barnevernstiltak EMA, utrede en ordning for «særskilt ressurskrevende flyktninger», og innføre et basistilskudd på 100 000 kroner til kommunene ved opprettelse av nye mottak.

Disse medlemmer mener det er nødvendig med nye grep for å få bosatt flyktningene. I begynnelsen av 2016 skal det utarbeides en ny avtale mellom regjeringen og KS om bosetting. Denne avtalen må slå fast nye og klare forpliktelser både fra regjeringen og kommunene som sikrer at man bosetter i tråd med behovet, og innenfor gjeldende tidsfrister. Avtalen må sikre en rettferdig fordeling mellom kommunene.

KRAFTTAK FOR BOLIGBYGGINGEN

Disse medlemmer mener det er behov for en kraftig styrking av boligpolitikken for å sikre nok boliger til alle som skal bosettes framover. Boligbygging er et politisk ansvar.

Disse medlemmer mener det må gjennomføres en kraftig satsing på flere utleieboliger. Vi ønsker at det skal gis tilskudd til 2 000 utleieboliger i 2016. Samtidig må takten i boligbyggingen øke, slik at det blir flere boliger totalt sett. Boligbyggingen skal komme hele befolkningen til gode.

Disse medlemmer vil øke bostøtten, og foreslår en rekke endringer i Husbanken for å øke boligbygging og rehabilitering av boliger.

SPRÅK, KOMPETANSE OG ARBEID

Disse medlemmer mener integreringen må starte fra dag én. De som kommer til Norge skal bli møtt med en forventning om å bidra til det norske samfunnet. Det skjer ved at man lærer seg norsk, kommer seg i arbeid og deltar på dugnad, foreldre-

møter og i frivillig arbeid. Tida i asylmottaket må derfor være en periode for aktivisering, ikke passivisering.

Disse medlemmer er svært kritiske til at regjeringen kutter i norskopplæring på mottak. Disse medlemmer vil videreføre 250 timer norskopplæring for asylsøkere i mottak og innføre plikt til å delta i norskopplæringen. Disse medlemmer vil videreføre dagens satser for dagpenger, men redusere utbetalingene for dem som ikke deltar i norskopplæringen. Ventetiden fra ankomst på ordinært mottak til norskopplæringen starter, må kuttes. Et minimumskrav må være opptak kvartalsvis eller et system med rullerende opptak. Kommuner bør oppfordres til å øke intensiteten på norskopplæringen. Disse medlemmer vil at asylsøkere som har fått opphold, men som bor på mottak, skal ha mulighet til å begynne på de 600 timene de har rett og plikt til.

Disse medlemmer mener barnehageplass er bra for barns språklige utvikling, og for å gjøre det mulig for foreldrene å lære seg norsk eller delta i andre aktiviteter. Derfor bør alle barn i asylmottak ha barnehageplass. I dag er dette tilbudet forbeholdt fire- og femåringene. Arbeiderpartiet foreslår at det bevilges 75 mill. kroner i 2016 for å gi et tilbud også til treåringene.

Å sikre gode muligheter for utdanning, norskopplæring og godkjenning av utdanning har, etter disse medlemmers mening, stor betydning for integrering, at folk raskt kommer i arbeid og at de får brukt sin kunnskap og evner i både arbeids- og samfunnsliv. Kommuner, fylkeskommuner og utdanningsinstitusjoner må derfor settes i stand til å gi tilbud som har god kvalitet.

Disse medlemmer vil peke på at skolen er en viktig arena for integrering for både barn og foreldre. Barn og ungdom som lærer sammen med norske medelever, vil raskt lære språket, få seg nettverk og venner. For foreldre er skolen en viktig inngangsport til deltakelse i det norske samfunnet og i lokalsamfunnet. Men skal skolen være en god integreringsarena, må disse elevene få godt tilpassede tilbud som gjør at de kan lære godt og mestre skolehverdagen. Dette er en av grunnene til at Arbeiderpartiet vil styrke kommunene og fylkeskommunenes økonomi.

Disse medlemmer viser til at en del av flyktningene som kommer til Norge mangler helt eller delvis dokumentasjon for sin utdanning. Det kan være personer som kommer fra land der det ikke er mulig å få pålitelig verifikasjon av dokumentasjonen, eller som måtte flykte uten mulighet til å ta med nødvendig dokumentasjon på utdanningsnivå og ferdigheter. Rask godkjenning av utenlandsk utdanning er et viktig tiltak for å få flyktninger raskt i arbeid og kunne ta i bruk den kompetansen de besitter.

Disse medlemmer viser til at Arbeiderpartiet foreslår å øke bevilgningen til NOKUT for å styrke deres saksbehandlingsskapasitet for godkjenning av utenlandsk utdanning og arbeid med veiledning til nyankomne flyktninger.

Disse medlemmer mener asylsøkernes kompetanse skal kartlegges innen en måned etter ankomst, og hele utdanningssystemet må settes i arbeid for å gi de nyankomne nødvendig påfyll av kompetanse for å kunne utøve faget sitt i Norge. For å bygge opp under arbeidslinja, ønsker disse medlemmer nye kriterier for å få midlertidig arbeidstillatelse mens asylsøknaden er til behandling.

God opplæring i norsk språk og arbeidskultur er, etter disse medlemmers mening, en viktig del av kompetansehevingen, og viktigheten av dette arbeidet øker i takt med innvandringen. Arbeiderpartiet mener at programmet for basiskompetanse i arbeidslivet (BKA) bør styrkes, for å bedre lese- og skriveferdigheter både blant unge og innvandrere.

Det må samtidig legges til rette for at folkehøgskolene og studentsamskipnadene bidrar aktivt i integreringsarbeidet.

GJØR DIN PLIKT, KREV DIN RETT

Disse medlemmer mener det er både muligheter og utfordringer knyttet til innvandring. Innvandring gir oss nye impulser, arbeidskraft og innbyggere til lokalsamfunn som trenger det. Samtidig kan innvandring utfordre den norske modellen hvis vi ikke lykkes med å inkludere innvandrerne i arbeidslivet, dersom organisasjonsgraden går ned, det oppstår press på lønninger og opparbeidede standarder i arbeidslivet, eller hvis innvandrere ikke oppnår samme grad av yrkesdeltakelse og likestilling som majoriteten. I en tid der arbeidsløsheten stiger, er det etter disse medlemmers mening særlig viktig at vi allerede fra ankomst i Norge er tydelige på alles plikt til å bidra, blant annet gjennom et tydelig og enhetlig praktisert regelverk for tilstedeværelse i introduksjonsprogram og norskopplæring.

Hovedfokuset må være å inkludere flyktningene i det ordinære arbeidslivet så fort som mulig. Disse medlemmer mener NAV må anvende regelverket fleksibelt for å få folk i aktivitet. NAV må samtidig være tydelige på at fellesskapet ikke betaler livsoppholdet til personer som ikke vil delta i aktivitet eller arbeid på grunn av religion eller fordi man ikke forholder seg til grunnleggende verdier i det norske samfunnet.

Disse medlemmer mener kontantytelser i størst mulig grad bør erstattes av tilbud om aktivitet, der det er mulig. Det skal som hovedregel knyttes aktivitetsplikt til sosialhjelp. Det ble i 2013/14 gjennomført omfattende tilsyn med Kvalifiseringsprogrammet (tiltak for å få blant annet de på sosialhjelp

over i arbeid via kvalifiseringsstønad) som viste at en stor andel av kommunene ikke jobber godt nok med dette programmet. Dette må rettes opp.

Disse medlemmer mener kontantstøtte motvirker integrering. Den bør derfor avvikles og erstattes av en ventestøtte for de som ikke får barnehageplass etter fødselspermisjonen. Arbeiderpartiet vil satse videre på Jobbsjansen, spesielt rettet mot innvandrerkvinner.

For å motvirke sosial dumping er det nødvendig å styrke Arbeidstilsynet, regionale verneombud og treparts bransjeprogrammer. Disse medlemmer viser til Arbeiderpartiets alternative budsjett med forslag om dette.

Disse medlemmer vil videreføre område-satsingene i Groruddalen, Fjell og Bergen, med vekt på gratis kjernetid i barnehage og SFO. Det er viktig at mottaksplasser spres, slik at de ikke systematisk legges til skoler som allerede har høy innvandrerandel.

SILLE PÅ LAG MED FRIVILLIGHETEN

Disse medlemmer vil understreke at frivillige lag og organisasjoner, frivilligsentraler og idretten gjør en formidabel innsats for integreringen. Derfor må vi støtte frivilligheten som et supplement og en merverdi til de offentlige tjenestene.

Disse medlemmer vil at det skal stilles krav om at mottakene skal samarbeide med frivillige organisasjoner og at det settes av ressurser til dette i mottakene. Hensikten må både være at asylsøkere får hjelp til norsk trening og sosialt samvær, samtidig som de oppfordres til å delta i frivillig arbeid. Frivillig arbeid er god arbeidstrening. Mange kommuner inviterer frivilligheten med i integreringsarbeidet – det kan enda flere kommuner gjøre.

Disse medlemmer vil styrke aktivitetstilbudet i mottakene, gjøre disse tilgjengelige også for voksne og øke tilskuddet til frivillige organisasjoner som jobber med integrering av flyktninger med oppholdstillatelse. Ordningene bør favne bredt, og også omfatte idrett, friluftsliv og frivillighetssentralene. Midlene må også bidra til å spre VOX sin opplæring av frivillige språkmedarbeidere fra Oslo til hele landet.

DISTRIKTS- OG REGIONALPOLITIKKEN

Disse medlemmer mener det må være et overordnet mål for all nasjonal politikk å bevare den nasjonale identiteten, mangfoldet, og å utnytte ressursene og mulighetene i alle deler av landet. Disse medlemmer vil at alle skal kunne bosette seg der de ønsker, og at vi skal ha likeverdige levekår i alle deler av landet. Også for å ivareta våre nasjonale interesser, er det viktig å sikre hovedtrekkene i bosettingen.

Tilgang på kompetansearbeidsplasser er avgjørende for å lykkes med dette. Som et lite land med åpen økonomi, kan vi ikke bli best i alt, men satser vi, kan vi bli best på noen områder. Norge må satse strategisk på de områdene hvor vi har særskilt kompetanse og hvor vi har sterke næringsklynger å bygge videre på – blant annet for å være ledende på sjømat, maritim virksomhet, energi, miljøteknologi og reiseliv.

Disse medlemmer vil føre en aktiv næringspolitikk for å hindre sterk ubalanse i vekstkraften i norsk næringsliv og hindre at noen regioner blir hengende etter i den økonomiske utviklingen. Et framtidsrettet næringsliv legger grunnlaget for morgendagens arbeidsplasser. Da er det sentralt å bygge opp under og videreutvikle de sterke nærings- og kompetansemiljøene vi har rundt om i landet. Det er et mål å videreutvikle arenaer som næringsklynger, næringshager og inkubatorer for å legge til rette for både nasjonalt og internasjonalt samarbeid i næringslivet.

Disse medlemmer mener at videre utvikling i de enkelte distriktene må skje ut fra en målrettet satsing på å utvikle mulighetene som finnes i de enkelte regionene. Dette må gjøres både gjennom generelle tiltak og en politikk tilpasset den enkelte regions særtrekk. Regionale fortrinn er i all hovedsak også nasjonale fortrinn. Utbyggingen av kompetanse må bygge opp under utviklingsmulighetene som finnes i de enkelte regionene, blant annet ved at utdannings- og forskningsinnsats rettes inn mot de regionale fortrinnene.

I dag spiller fylkeskommunene en vesentlig rolle i dette arbeidet, og bevilgninger til regional utvikling må sikre at dette ansvaret fortsatt kan ivaretas. I forbindelse med kommunereformen må det legges til grunn at det fortsatt skal være et regionalt folkevalgt nivå.

Regionale utviklingsmidler bidrar til å realisere nasjonale satsinger. Økt konkurransedyktighet, selssetting og forbedrede rammebetingelser for næringslivet er blant målsettingene. Fordi midlene fordeles til fylkene, som har god kjennskap til utfordringene i de ulike regionene, kan de også tilpasses områdenes særskilte forutsetninger og utfordringer. Det er stor spennvidde i tiltakene som iverksettes.

For fylkeskommunene er Innovasjon Norge et viktig verktøy, og mye av midlene delegeres dit. Analyser viser at de distriktstrettede lavrisikolånene er samfunnsøkonomisk lønnsomme.

Regjeringens gjentatte kutt i regionale utviklingsmidler hindrer fylkeskommunene i å drive viktig utviklingsarbeid. Arbeiderpartiet foreslår å bevilge 200 mill. kroner mer enn regjeringen til regionale utviklingsmidler.

Disse medlemmer foreslår at ramme 6 settes til 20 813 756 000 kroner, som er en økning i forhold til regjeringens forslag på 1 346 900 000 kroner. For nærmere omtale vises til fagkomiteens innstilling.

3.2.6.2.3 *Merknader fra komiteens medlem fra Kristelig Folkeparti*

Komiteens medlem fra Kristelig Folkeparti viser til dette medlems hovedmerknad hvor Kristelig Folkepartis alternative budsjett for 2016 omtales.

Dette medlem slutter seg til forslaget som følger av budsjettavtalen mellom Høyre, Fremskrittspartiet, Kristelig Folkeparti og Venstre.

Dette medlem viser til at det i budsjettavtalen bevilges 50 mill. kroner til økt bemanning og barnefagligkompetanse på mottak for enslige mindreårige asylsøkere over 15 år som skal sikre en mer forsvarlig omsorgssituasjon enn i dag. Dette medlem viser til at det har vært tilfeller med 300 barn på 6 voksne på asylmottak og mener dette er uforvarselig. Disse barna har behov for god omsorg og trygge voksne. Midlene i budsjettavtalen skal sikre at dette skjer i større grad enn i dag. Dette medlem mener at en rask og god integrering er avgjørende for å håndtere den ekstraordinære situasjonen vi er i, og viser til budsjettavtalen hvor det bevilges 30 mill. kroner til integreringsprosjekter i mottak i regi av frivillige aktører. Frivilligheten ønsker å delta i integreringsarbeidet og har prosjekter de ønsker å sette i gang. Dette medlem mener det er viktig å ta i bruk alle ressurser i integreringsarbeidet og frivilligheten kan spille en særlig viktig rolle for å skape kontakter mellom lokalsamfunn og mennesker som er på asylmottak. Dette medlem viser til at det ifølge budsjettavtalen skal bevilges 54,2 mill. kroner utover regjeringens forslag til regionale utviklingsmidler og 70 mill. kroner utover forslag på posten for næringsrettede tiltak. Dette medlem viser til at det ifølge budsjettavtalen skal bevilges 54,2 mill. kroner utover regjeringens forslag i tilskudd til fylkeskommuner for regional utvikling og at det skal bevilges 70 mill. kroner utover regjeringens forslag på posten «Næringsrettede midler til regional utvikling».

3.2.6.2.4 *Merknader fra komiteens medlem fra Senterpartiet*

Komiteens medlem fra Senterpartiet viser til at Senterpartiet i sitt alternative statsbudsjett foreslår at ramme 6 settes til 21 384 716 000 kroner, som er en økning i forhold til regjeringens forslag på 1 917 860 000 kroner. For øvrig vises det til Senterpartiets hovedmerknad.

3.2.6.2.5 *Merknader fra komiteens medlem fra Venstre*

Komiteens medlem fra Venstre viser til at Venstre i sitt forslag til statsbudsjett for 2016 foreslår at ramme 6 settes til 20 523 556 000 kroner, som er en økning i forhold til regjeringens forslag på 1 056 700 000 kroner.

Dette medlem viser til at Venstres helhetlige forslag til statsbudsjett for 2016 tar utgangspunkt i budsjettforslaget fra regjeringen Solberg, jf. Prop. 1 S (2015–2016) med tillegg 1 og 2. Konkrete endringer på rammeområde 6 i forhold til regjeringens forslag følger av omtale og tabellen under.

INNVANDRING

Dette medlem har et positivt syn på migrasjon. Kulturell og økonomisk stimulans gjennom innvandring gjør samfunnet sterkere, rikere og mer mangfoldig.

Dette medlem mener Norge har en moralsk plikt overfor mennesker som er forfulgt i hjemlandet sitt på grunn av sin rase, religion, nasjonalitet eller tilhørighet til en sosial gruppe og at Norge bør ta et større ansvar i det internasjonale flyktningarbeidet. Dette medlem viser til at det ifølge tall fra FNs høykommissær for flyktninger (UNHCR) var 59,5 millioner mennesker på flukt i 2014 og at dette er det høyeste tallet siden andre verdenskrig. Ifølge UNHCR er det nå mer enn 4 millioner mennesker som har flyktet ut fra Syria. Innen i Syria har 12 millioner mennesker behov for nødhjelp, og minst 7,6 millioner mennesker er internt fordrevet. Dette medlem er på denne bakgrunn glad for at et flertall på Stortinget har besluttet at Norge skal ta imot til sammen 8 000 kvoteflyktninger fra Syria, hvorav 3 000 i 2016. Dette medlem viser til regjeringens forslag om å ta imot 3 120 kvoteflyktninger i 2016, hvorav 3 000 fra Syria. Forslaget innebærer at det bare er foreslått å ta imot 120 kvoteflyktninger fra andre land enn Syria. Dette medlem mener at Norge også har et ansvar for å bidra i andre urolige områder og at Norge må ha rom for å ta imot flere flyktninger gjennom FN.

Dette medlem foreslår på denne bakgrunn å øke kvoten av overføringsflyktninger fra UNHCR med 500. Samlet vil dette medlem bevilge netto 57 mill. kroner mer over rammeområde 6 for å motta 500 flere kvoteflyktninger enn det som følger av regjeringens forslag. Etter OECD/DACs retningslinjer kan visse flyktningutgifter knyttet til opphold i Norge og tilbakevending til sine hjemland klassifiseres som offisiell utviklingshjelp (ODA). Dette medlem foreslår at det netto bevilges 62,3 mill. kroner mer til kvoteflyktninger enn det som følger av regjeringens forslag under rammeområdene 4, 5 og 6.

Et økende antall mennesker på flukt i verden får også betydning for antall mennesker som søker asyl i Norge. Den siste tiden har det vært en økt tilstrømming av asylsøkere til Europa og til Norge, hvorav flertallet kommer fra Syria.

Dette medlem mener at retten til å søke asyl er grunnleggende, og at det må gis opphold til de som trenger beskyttelse. Personer som ikke får opphold må returneres, men returarbeidet må ikke gå på bekostning av asylsøkere som med stor sannsynlighet får bli. Dette medlem mener det er viktig med en effektiv saksbehandling for søkere som høyst sannsynlig får opphold, slik at man kan komme i gang med integreringsprosessen. Dette medlem foreslår derfor å bevilge 50 mill. kroner til en raskere saksbehandling i Utlendingsdirektoratet (UDI). Videre foreslår dette medlem å styrke den generelle saksbehandlingskapasiteten i Utlendingsnemnda (UNE) med 25 mill. kroner. Dette medlem mener videre at det i lys av det økende antallet enslige mindreårige asylsøkere som nå kommer til Norge er behov for å øke den barnefaglige kompetansen i utlendingsforvaltningen. Dette medlem foreslår på denne bakgrunn å bevilge 10 mill. kroner til å styrke den barnefaglige kompetansen i UDI, UNE og i Politiets utlendingsenhet (PU).

Dette medlem viser til at økt tilstrømming av asylsøkere har skapt utfordringer for mottaksapparatet, og at det er behov for en betydelig styrking på flere områder. Dette medlem støtter derfor de tilleggsbevilgninger som er foreslått av regjeringen i Prop. 1 S Tillegg 1 (2015–2016), men mener det er et unødvendig og lite treffsikkert tiltak å finansiere noen av disse økningene ved å kutte i stønadene til beboere i mottak. Dette medlem går derfor imot å redusere stønadene anslått til en innsparring på 138 mill. kroner.

Dette medlem mener at det selv uten konkrete anslag for nye ankomster kan legges til grunn at det er behov for styrking av mottaksapparatet. Dette medlem er særlig opptatt av at en raskt kommer i gang med integreringen av asylsøkere som høyst sannsynlig får opphold ved mulighet å starte språkopplæring og søke arbeid fra dag én.

Dette medlem stiller seg derfor svært undrende til at regjeringen både har foreslått å nær halvere satsen for opplæring av enslige mindreårige asylsøkere i omsorgssentre, nærmere omtalt under rammeområde 16, og kraftig redusere antall timer med norskopplæring i mottak. Dette medlem går imot disse såkalte kostnadsdempende tiltakene og tror snarere at en slik politikk vil medføre økte kostnader i det lange løp. Dette medlem foreslår heller at det bevilges 50 mill. kroner til en ny ordning for integreringstiltak i mottak, som blant annet kan brukes til å styrke tilbud om norskundervisning. Dette

medlem mener asylmottakene må drives ut fra prinsippet om «integrering fra første dag» hvor beboere på mottak skal få mulighet for å jobbe, lære språk og engasjere seg i samfunnet. Økt antall asylsøkere understreker behovet for integreringstiltak i mottak ettersom det er grunn til å frykte at mange vil måtte vente lenge på å bli bosatt i ordinær bolig. Integrering forutsetter både språkkunnskap og samfunnskunnskap. Flere må få tilbud om tilstrekkelig antall timer med opplæring, og det er behov for større fleksibilitet i tilbudet. Dette medlem mener at det er behov for en styrking av området for at flere skal få tilstrekkelige kunnskaper til å kunne delta fullt ut i samfunnet og i arbeidslivet. Dette medlem foreslår i første omgang å øke bevilgninger til opplæring i norsk og samfunnskunnskap for voksne innvandrere med 50 mill. kroner.

Dette medlem mener at det med økende antall asylsøkere er nødvendig å se på andre former for innkvartering av asylsøkere og flyktninger enn asylmottak og omsorgssentre. Det er behov for nytenking på området, og dette medlem foreslår derfor at det etableres en tilskuddsordning for ideelle organisasjoner til etablering av alternative bosettingsformer. Eksempelvis planlegger SOS barnebyer å etablere et alternativ til bosetting av enslige mindreårige asylsøkere under 15 år. Dette medlem foreslår å bevilge 50 mill. kroner til en ordning hvor prosjekter som det ovennevnte kan søke støtte.

Dette medlem viser til at en økt tilstrømming av asylsøkere medfører behov for å styrke tilbudet i mottakene, og er særlig opptatt av å sikre et godt tilbud til barn. Dette medlem mener at barn i asylmottak har særlig behov for sosialisering med andre barn, samt språkstimulering. Dette medlem vil derfor styrke aktivitetstilbudet for barn i mottak fra 0–3 år, og foreslår å bevilge 25 mill. kroner til dette formålet. Dette medlem mener at alle 4- og 5-åringer i asylmottak bør få tilbud om barnehageplass og foreslår å bevilge ytterligere 75 mill. kroner til å sikre plass i barnehager for alle 4- og 5-åringer som bor i asylmottak.

Dette medlem foreslår videre å utvide forsøk med gratis deltidsplass i Skolefritidsordningen/Aktivitetsskolen. Pågående forsøk omfatter en skole i Oslo. Dette medlem foreslår å bevilge 100 mill. kroner til å utvide forsøket til å omfatte flere skoler i Drammen, Bergen, Stavanger og Trondheim.

Dette medlem vil understreke betydningen av frivillig arbeid på integreringsområdet. Det er viktig at det både gis tilskudd til tiltak på lokalt nivå og til nasjonale ressursmiljø på integreringsfeltet. Regjeringen har foreslått å bevilge 1,8 mill. kroner til Human Right Service (HRS). HRS er omstridt, og er etter dette medlems syn ikke å anse som et nasjonalt ressursmiljø på integreringsfeltet. Dette

medlem foreslår derfor å kutte bevilgningen på 1,8 mill. kroner som er foreslått til HRS.

Dette medlem viser til at regjeringen har foreslått å redusere bevilgningene til organisasjoner som er viktige nasjonale ressursmiljøer på integreringsfeltet, som Organisasjonen mot offentlig diskriminering (OMOD), Multikulturelt Initiativ- og Ressursnettverk (Mir), Utrop og Samora. Dette medlem foreslår derfor at foreslåtte kutt på 240 000 kroner til OMOD, 100 000 kroner til Mir, 500 000 kroner til Utrop og 500 000 kroner til Samora reverseres. Videre foreslår dette medlem at det bevilges ytterligere 660 000 kroner til Norsk Organisasjon for Asylsøkere (NOAS) utover regjeringens forslag, 1 mill. kroner til Stefanusalliansen og 1 mill. kroner til JustUnity.

REGIONAL UTVIKLING

Dette medlem mener det er viktig med en målrettet satsing på tiltak i distriktene for å skape entusiasme og engasjement for lokal utvikling. Dette må i hovedsak skje på grunnlag av lokale initiativ og interesser. Fylkeskommunene har ansvaret for å bistå kommuner og småsamfunn med de riktige tiltakene, og sitter nærmere utfordringene enn departement og staten gjør. Det er derfor fylkene som bør koordinere og prioritere hvilke prosjekter som skal få støtte til lokal mobilisering. At staten skal bidra til å gi støtte til noen få, bidrar mer til å synliggjøre en subjektiv forskjellsbehandling enn å bygge opp under lokal mobilisering flest mulig steder.

Dette medlem mener imidlertid at kutt i overføringer til bredbåndutbygging er dramatisk for distriktene og mener at kutt i tilskudd til bredbåndsutbygging må reverseres. Dette medlem viser til at tilskuddsordning for bredbåndsutbygging skal sikre alle husstander i Norge et bredbåndstilbud av grunnleggende god kvalitet. Dette medlem mener at målet må være at 100 prosent av landets husstander de nærmeste årene skal få et godt bredbåndstilbud. Dette medlem mener at tilskuddsordningen skal brukes til å øke bredbåndskapasiteten og mobildekningen i områder der markedet ikke fungerer godt nok. Ansvaret for bredbåndsutbyggingen er overført til Samferdselsdepartementet, og bevilgninger knyttet til bredbåndsutbygging hører derfor hjemme under ramme 17. Dette medlem viser derfor til forslag under ramme 17, om å reversere foreslått kutt på 59,5 mill. kroner i tillegg til en økning av støtten med 80,5 mill. kroner som til sammen innebærer en styrking på 140 mill. kroner til bredbåndsutbygging.

Dette medlem er videre opptatt av å styrke Merkur-programmet, som jobber med å trygge livsgrunnlaget til nærbutikker i distriktene ved blant annet å tilby tilleggstjenester som både øker lønnsom-

het og gir bedre tjenester til innbyggerne. Dette medlem foreslår å bevilge 2 mill. kroner mer til Merkur-programmet.

Dette medlem viser til at Selskapet for industrivekst SF (SIVA) er statens virkemiddel for tilretteleggende eierskap, nyskaping og næringsutvikling. En styrking av SIVA er en mer målrettet innsats for regional utvikling enn de regionale utviklingsmidlene. SIVA har etablert inkubatormiljøer rundt om i hele landet. Eierskapet til disse deles mellom SIVA, privat næringsliv, kommuner, fylkeskommuner, universiteter og høyskoler. Nøkkelen til suksess ligger i at miljøene kan bruke hverandres sterke sider. I 2014 var over 3 000 bedrifter SIVA, vel 1 000 av dem nykommere. Over 60 pst. av bedriftene opplevde vekst, flere mer enn doblet omsetningen. Inkubatormiljøene er spredt over hele landet, slik at attraktive arbeidsplasser også utvikles i distriktene. Ettersom konkurransekraften og tilgangen på kapital er mindre i utkantene, er det svært viktig å lykkes med dette. Det er ikke bare god næringspolitikk, det danner også grunnlag for levende distrikter. Inkubasjon gir resultater i form av solide arbeidsplasser og økt verdiskaping, noe Norge trenger mer av. Dette medlem mener derfor at overføringene til SIVA må doubles. Flere evalueringer viser at inkubatorordningen og innovasjonsmiljøene er for svakt finansiert. Ved å øke satsingen på inkubasjon er det mulig å årlig utvikle 300–400 nye bedrifter, i stedet for rundt 150 som i dag. Dette vil også gi resultater i form av avkastning og økte skatteinntekter. Dette medlem foreslår på denne bakgrunn å styrke SIVAs programmidler med en økt bevilgning på 50 mill. kroner i forhold til regjeringens forslag. Dette medlem viser til at regjeringen i forbindelse med Prop. 1 S Tillegg 1 (2015–2016) foreslår et ytterligere kutt i regionale utviklingsmidler på 50 mill. kroner. Det er et innsparringstiltak dette medlem ikke støtter.

BOLIG

Dette medlem ønsker å prioritere mer til dem som trenger det mest. Det er over 6 000 bostedsløse i Norge, og tallet øker mest i gruppen mellom 18 og 24 år. I tillegg sliter mange med å skaffe seg og beholde en bolig. Barnevernsbarn på vei ut av institusjon har problemer med å skaffe seg bolig, og det samme har rusavhengige. Særlig for de som har hatt problemer i en tidlig fase av livet vil det være avgjørende å ha en egen bolig under mest mulig stabile forhold. Det er et stort behov for flere boliger til vanskeligstilte både i byer og distrikter i dag, og mange står i kø for å få bolig. Dette medlem mener det er viktig å gi flere muligheter til å etablere seg i egen bolig. Dette medlem foreslår derfor å styrke ordningen med tilskudd til vanskeligstilte til etablering i egen bolig med 25 mill. kroner.

Dette medlem mener at Husbanken har en sentral rolle i boligpolitikken. Husbanken skal bidra til at flere vanskeligstilte får et godt sted å bo, og til at det blir flere boliger og bygg som møter fremtidens utfordringer med økende krav til miljø- og energivennlige og universelt utformede boliger.

Lånerammen styrer Husbankens prioriteringer, og en økning av rammen gir et større rom for å hjelpe flere. I dagens boligmarked er det mange som trenger hjelp til å skaffe egnet bolig, og utfordringene i boligmarkedet må også gjenspeiles i Husbankens låneramme. Videre opplever kommunene at det ved bosetting av flyktninger er utfordrende å skaffe til veie tilstrekkelig mange boliger. Husbanken har gode ordninger for kommuner som vil bygge boliger til bosetting av flyktninger, og en utvidet låneramme vil gi større rom for utbygging i en situasjon hvor kommunene må bosette stadig flere. Dette medlem foreslår på denne bakgrunn å utvide Husbankens låneramme med 22 mrd. kroner til 25 mrd. kroner.

Behovet for flere miljø- og energivennlige og universelt utformede boliger, bygg og uteområder er økende, og dette medlem mener det både er nødvendig å styrke kompetansen på området, og å stimulere til mer miljøvennlig boligbygging. Dette medlem foreslår derfor å styrke arbeidet med Bygg21 med 15 mill. kroner utover regjeringens forslag, samt å øke bevilgningen til Lavenergiprogrammet med 6,5 mill. kroner. Dette medlem viser til at regjeringen i forbindelse med Prop. 1 S Tillegg 1 (2015–2016) foreslår å kutte 2 mill. kroner i kompetansetilskudd til bærekraftig bolig- og byggkvalitet. Det er et innsparingstiltak dette medlem ikke støtter.

Befolkningsvekst i byene krever bedre regional planlegging og bedre kollektivtransport på tvers av

kommunegrenser, og det er derfor viktig at det legges til rette for samarbeidsprosjekter på området. Fremtidens byer er et samarbeid mellom staten og de 13 største byene i Norge om å redusere klimagassutslippene og gjøre byene bedre å bo i. Prosjektet har hjulpet bykommunene med å dele sine gode ideer til klimavennlig byutvikling med hverandre og til å samarbeide med næringsliv, region og stat. Dette medlem mener derfor at prosjektet bør videreføres og foreslår derfor at det bevilges 4 mill. kroner til en videreføring av Framtidens byer i regi av Norske Arkitekters Landsforbund (NAL).

For å styrke arbeidet med mer bærekraftig byutvikling, mener dette medlem det er behov for å etablere et nasjonalt senter på området, og at det er naturlig at et slikt senter lokaliseres i Bergen. Dette medlem foreslår på denne bakgrunn at det bevilges 1 mill. kroner til etablering av et nasjonalt senter for bærekraftig utvikling.

Dette medlem viser til at offentlig forvaltning som stor kunde og bestiller kan bidra i det grønne skiftet ved å prioritere mer miljøvennlige innkjøp. Produkter som det offentlige kjøper bør være de beste på markedet når det gjelder miljøegenskaper. Såkalte grønne innkjøp vil kunne medføre en merkostnad for kommuner og fylkeskommuner som staten bør kompensere for. Dette medlem foreslår derfor at det etableres en miljøkompensasjonsordning etter modell fra rentekompensasjonsordningen, og foreslår å bevilge 100 mill. kroner til dette formålet. Gjennom denne ordningen kan kommuner og fylkeskommuner kompenseres for eventuelle merutgifter ved grønne innkjøp.

Samlet foreslår dette medlem følgende konkrete endringer under rammeområde 6, Innvandring, regional utvikling og bolig:

	Bokført (mill. kroner)
Raskere saksbehandling UDI	50,0
500 flere kvoteflyktninger	11,6
Økt barnefaglig kompetanse i asylforvaltningen	10,0
Rett til gratis barnehageplass for alle 4-5-åringer i asylmottak	75,0
Reversere regjeringens forslag om kutt i stønad til beboere i mottak	138
Aktivitetstilbud barn 0–3 år i mottak	25,0
Integreringstiltak i mottak	50,0
Generell styrking av saksbehandlingsskapasitet hos UNE	25,0
Reversere regjeringens forslag om kutt i regionale utviklingsmidler (tillegg nr. 1)	50,0
Merkurordningen	2,0
Tilskudd til etablering i egen bolig	25,0
Reversere regjeringens forslag om kutt i kompetansetilskudd til bærekraftig bolig- og byggkvalitet	2,0
Bygg21	15,0

	Bokført (mill. kroner)
Lavenergiprogrammet	6,5
Boligsosialt kompetansetilskudd, kan overføres	3,3
Videreføring av «Framtidens byer»/NAL	4,0
Nasjonalt senter for bærekraftig utvikling	1,0
Miljøkompensasjonsordning	100,0
Utvidet forsøk med gratis deltids plass i SFO/AKS	100,0
Tilskudd til alternative bosettingsformer	50,0
Tilskudd til innvandrersorganisasjoner og annen frivillig virksomhet	4,0
Tilskudd til opplæring i norsk og samfunnskunnskap for voksne innvandrere	50,0
Reversere regjeringens forslag om reduksjon i antall timer i norskopplæring i mottak (100 mill. kr + 90 mill. kr reduserte ODA-godkjente inntekter)	190,0
SIVAs inkubatorprogram	50,0
Økte renter som følge av økning av Husbankens låneramme til 25 mrd. kroner	-28,0
Direktoratet for byggkvalitet	-11,5
Kutte støtten til Human Right Service	-1,8
500 flere kvoteflyktninger (ODA-godkjente inntekter)	-54,6
Sum ramme 6: Innvandring, regional utvikling og bolig	1 056,7

«Under streken»

Utvide Husbankens låneramme til 25 mrd.

3 177,0

Dette medlem viser til den framforhandlede avtalen om statsbudsjettet for 2016 mellom Venstre, Kristelig Folkeparti og regjeringspartiene Høyre og Fremskrittspartiet av 23. november 2015. Venstres stortingsrepresentanter vil stemme subsidiært for avtalen dersom ikke Venstres forslag til alternativt statsbudsjett får flertall. Dette medlem er spesielt fornøyd med at forsøkene med gratis deltids plass i SFO utvides til å gjelde enkelte skoler i Stavanger, Drammen, Bergen og Trondheim, at det bevilges 10 mill. kroner ekstra til aktivitetstilbud for barn i mottak og 3 mill. kroner til innvandrersorganisasjoner og annen frivillig virksomhet i tråd med føringer fra Venstres forslag til statsbudsjett for 2016.

Dette medlem er også tilfreds med at det bevilges 20 mill. kroner ekstra til SIVAs inkubasjons- og innovasjonsprogram og at kompetanstilskudd til bærekraftig bolig- og byggekvalitet videreføres som forutsatt i regjeringens opprinnelige forslag til statsbudsjett for 2016.

Dette medlem viser for øvrig til generelle merknader knyttet til avtalen under kapittel 3.1.3.2 i denne innstilling.

3.2.6.2.6 Merknader fra komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti viser til Sosialistisk Venstrepartis

alternative budsjett og foreslår at rammeområde 6 settes til 21 495 621 000 kroner, som er en økning på 2 028 765 000 kroner i forhold til regjeringens forslag i Prop. 1 S (2015–2016), inkludert Prop. 1 S (2015–2016) Tillegg 1–2.

Verden står overfor den største flyktningkatastrofen siden 2. verdenskrig. Millioner av mennesker på flukt er avhengige av vår støtte og solidaritet. Dette medlem mener Norge må gå foran med et solidarisk eksempel i Europa, og viser til at Sosialistisk Venstreparti i sitt alternative budsjett derfor foreslår at Norge tar imot 5 000 syriske flyktninger og 1 120 flyktninger fra andre konfliktområder i 2016.

Den store flyktningstrømmen fra særlig Syria til Europa har ført til flere asylsøkere også i Norge. I en slik situasjon som vi har nå, er det avgjørende å vise godt lederskap. Dette medlem viser til at dette har blitt mye vanskeligere fordi regjeringen unnlot å etablere beredskap for og mottaksapparat til økningen alle måtte vite ville komme. Dette medlem advarer mot en krisemaksimering, slik vi ser tendenser til i den offentlige debatten, hvor «innstramming» har blitt viktigste prioritering. Dette medlem understreker at flyktningssituasjonen i verden i dag er en krise. Videre påpeker dette medlem at krisen først og fremst er flyktningenes krise. Det er krisen til menneskene som har sett sitt hjemland bombet i grus. Som er så desperate at reisen i en overfylt gummibåt

til de greske øyene fremstår som et godt alternativ. Som har flyktet gjennom et Europa som tar dem imot med piggtrådgjerder, overfylte leirer og opprørspoliti. Og det er en krise for nabolandene i Syria som tar imot de fleste flyktningene.

Dette medlem understreker at for Norge er det en utfordring å ta imot så mange flyktninger på kort tid, og en kostbar utfordring. Etter dette medlems syn er det helt avgjørende at norske politikere nå viser lederskap og får til gode løsninger som innebærer rask retur av dem som ikke har beskyttelsesbehov, rask saksbehandling av dem som har beskyttelsesbehov og god integrering fra dag én for personer som skal bli i Norge. Dette medlem viser til at mange av dem som nå kommer til Norge og ber om beskyttelse, kommer til å få bli i Norge fordi de har beskyttelsesbehov.

Dette medlem mener at asyl- og innvandringspolitikken skal være rettferdig, solidarisk og rettssikker. Personer uten beskyttelsesbehov skal raskt returneres, og dette medlem viser til at Sosialistisk Venstreparti i sitt alternative budsjett øker støtten til returarbeid med 20 mill. kroner utover regjeringens forslag. Dette medlem mener det er uheldig at regjeringen nå legger opp til lang saksbehandlingstid. For enkelte grupper var det allerede før økningen i antall asylsøkere en ventetid på inntil 14 måneder for å komme til asylintervju. Alle som søker beskyttelse skal behandles med respekt. For å sikre en rask og rettssikker avklaring av søknader, viser dette medlem til at Sosialistisk Venstreparti i sitt alternative budsjett vil styrke saksbehandlingen i UDI og UNE med 100 mill. kroner, og gi flere mulighet til nemndsmøter og rettshjelp.

Dette medlem understreker at Sosialistisk Venstreparti vil sette hensynet til barns rettigheter foran såkalte «innvandringsregulerende hensyn». Dette medlem mener at barnefaglig kompetanse er avgjørende for gode og riktige vurderinger. Det er et stort behov for økt kompetanse om barns rett til å bli hørt, og kunnskap om hvordan barn berøres av krig og væpnede konflikter. Dette medlem viser til at Sosialistisk Venstreparti i sitt alternative budsjett derfor foreslår 15 mill. kroner for å bedre rettssikkerheten til barn i UDI og UNE, 5 mill. kroner til bedre barnefaglig kompetanse i Politiets utlendingsenhet, i tillegg til rett til barnehageplass for alle barn i mottak, mer til aktiviteter for barn i mottak og en forsterkning av arbeidet mot at barn forsvinner fra mottak. Dette medlem viser videre til at Sosialistisk Venstreparti i sitt alternative budsjett setter av økte midler til blant annet rettshjelp for lengeværende asylbarn.

Dette medlem påpeker at Barneombudet og flere organisasjoner som arbeider med enslige mindreårige asylsøkere, som Redd Barna, NOAS og

Norsk Folkehjelp, har kommet med bekymringsmeldinger om forholdene for enslige mindreårige asylsøkere mellom 15 og 18 år. Bekymringsmeldingene går særlig på for lite bemanning og dårlig barnefaglig kompetanse. Dette medlem viser derfor til at Sosialistisk Venstreparti i sitt alternative budsjett foreslår 450 mill. kroner for å øke bemanningen og sikre bedre barnefaglig kompetanse, og at dette er en start på en opptrapping for å øke bemanningen i tråd med forslag i Bergeutvalget (2011) og Lidén (2013) om en minimumsbemanning på ett årsverk per barn, dvs. ca. én ansatt per tre barn til enhver tid på døgnet, hvor minst halvparten har barnefaglig kompetanse etter samme definisjon som i omsorgssentrene.

I situasjonen vi nå står i med mange asylsøkere samlet, er det etter dette medlems syn viktig med bedre kartlegging av sårbare asylsøkere i ankomstfasen. Dette medlem viser til Sosialistisk Venstrepartis alternative budsjett der det er satt av 10 mill. kroner til dette. I tillegg er det satt av 50 mill. kroner ekstra til tilskudd til vertskommuner for asylmottak for å sørge for god oppfølging fra kommunene på blant annet helsetjenester, barnehage og skole, og 400 mill. kroner ekstra i kommuneramma for at kommunene settes i stand til å ta imot flyktningene på en god måte og kan prioritere integrering fra dag én. Videre understreker dette medlem at Sosialistisk Venstreparti i sitt alternative budsjett reverserer regjeringens forslag om kutt i stønader til beboere.

Nøkkelen til vellykket integrering er å sikre alle mennesker som lever i Norge arbeid, utdanning og deltakelse i samfunnet, kombinert med en sterk velferdsstat som sørger for velferd til alle. Dette medlem mener at forholdene på mottak må være rettet inn mot integrering og sikre god livskvalitet til beboerne. Dette medlem understreker at norskopplæringen på mottak er viktig, og viser til at Sosialistisk Venstreparti i sitt alternative budsjett reverserer regjeringens integreringshemmende kutt i norskopplæring på 100 mill. kroner, og øker satsing på norskopplæring blant annet gjennom en tilskuddspott til frivillige organisasjoner på 50 mill. kroner. Dette medlem mener at asylsøkere må få mulighet til å få arbeidstillatelse mens de venter på at søknaden blir behandlet.

Nesten 5 000 flyktninger som har fått opphold venter på å bli bosatt i en kommune. Og behovet kommer til å øke i enda større grad ettersom antallet asylsøkere øker. Dette medlem understreker at å bli boende i årevis på asylmottak kan skade både helse og evnen til å klare seg selv. Dette medlem viser til at Sosialistisk Venstreparti har fremmet forslag om en ny bosettingsordning, i Dokument 8:1 S (2015–2016) Representantforslag om et nytt system for bosetting av flyktninger. Dette medlem viser

til at Sosialistisk Venstreparti i sitt alternative budsjett øker integreringstilskuddet til kommunene, slik at de får 100 pst. dekning, og at dette innføres samtidig med en ny bosettingsmodell, 1. juni 2016. Kommunene har gitt tilbakemelding om at kuttet som regjeringen har foretatt i refusjonsordningen for kommunale barnevernsutgifter til enslige mindreårige asylsøkere har ført til at de vegrer seg mot å bosette enslige mindreårige. Dette medlem viser til at Sosialistisk Venstreparti i sitt alternative budsjett sikrer kommunene 100 pst. refusjon utover egenandelen og setter av 400 mill. kroner ekstra til dette. Videre understreker dette medlem at Sosialistisk Venstreparti i sitt alternative budsjett reverserer regjeringens integreringshemmende kutt i opplæring til enslige mindreårige asylsøkere.

Dette medlem viser til at prosjektene med gratis halvdagsplass i barnehage og gratis deltids-plass i SFO i områder med spesielle levekårsutfordringer, har vært svært vellykket. Å gå i barnehage er viktig for språkopplæring og integrering, og det gjør det lettere for flere kvinner med minoritetsbakgrunn å få tid og mulighet til å kvalifisere seg i arbeidslivet. Dette medlem viser til at Sosialistisk Venstreparti i sitt alternative budsjett derfor prioriterer 82 mill. kroner ekstra til å utvide prosjektet med gratis halvdagsplass i barnehage, herunder å sikre at prosjektet med gratis kjernetid i barnehagen i Groruddalssatsinga også fortsetter høsten 2016, og 20 mill. kroner ekstra til utvidelse av gratis deltids-plass i SFO. I tillegg til dette foreslår Sosialistisk Venstreparti å øke satsingene i områder med spesielle levekårsutfordringer med 12 mill. kroner.

Dette medlem understreker at målrettet innsats for at flere kvinner med minoritetsbakgrunn kommer ut i jobb er viktig både for økonomisk selvstendighet, integrering og likestilling. Dette medlem viser til at Sosialistisk Venstreparti i sitt alternative budsjett derfor vil øke støtten til Jobbsjansen med 10 mill. kroner i 2016 i forhold til regjeringens budsjett.

Å skaffe nok boliger til alle er et politisk ansvar. Dette medlem viser til at markedet ikke klarer å sikre en rask nok boligbygging til priser som folk flest har råd til. Dette medlem understreker at boligspekulanter og kommersielle aktørers makt over familienes velferd og økonomi må bremses. Det er behov for å forsterke omfordelingen i boligmarkedet gjennom bruk av skattesystemet og styrke de boligpolitiske virkemidlene. Økning i antall asylsøkere der en stor andel trenger beskyttelse, vil øke boligbehovet. Dette medlem viser igjen til i Dokument 8:1 S (2015–2016) hvor Sosialistisk Venstreparti foreslår ny bosettingsordning for å minske skadevirkningene av passivitet og bortkastede penger på mottaksdrift.

Dette medlem viser til stort behov for flere rimelige boliger i forbindelse med bosetting av flyktninger og for å dekke behov for rimelige boliger for vanskeligstilte. Dette medlem påpeker at Sosialistisk Venstreparti i sitt alternative budsjett foreslår å øke boligtilskudd for vanskeligstilte med 100 mill. kroner utover regjeringens forslag, og tilskudd til utleieboliger med 100 mill. kroner utover regjeringens forslag.

Dette medlem viser til at det er behov for å finne raske løsninger nå, og viser til ulike initiativ til å bruke moduler for å løse det akutte behovet for boliger til flyktninger. Dette medlem vil understreke viktigheten av å sikre kvalitet på investeringen, slik at modulene kan gjenbrukes til studentboliger og andre gruppers boligbehov seinere. Å satse på lav kvalitet er dårlig investeringspolitikk, og må unngås.

Dette medlem påpeker at det er viktig å se kommunenes arealplanlegging, behov for mer sosial boligbygging, planlegging for reduserte klimautslipp og områdeutvikling under ett. Boliger til alle må planlegges for å unngå segregering og slik at økning i transportbehov kan dekkes kollektivt, ved sykkel og gange.

Dette medlem mener kommunene skal bygge flere boliger folk har råd til og planlegge bolig- og byutvikling i et langsiktig perspektiv. Dette medlem mener Husbanken skal ha en sentral rolle for å sikre nok miljøvennlige og tilgjengelige boliger. Dette medlem viser til at lån fra Husbanken er viktig for unge som skal etablere seg på boligmarkedet, og dette medlem mener derfor at lånerammen bør utvides til 25 mrd. kroner.

Dette medlem er uenig i den varslede nye renteberegningsmodellen som vil kunne gi dyrere lån. Dette medlem foreslår at Husbankens låneramme økes til 25 mrd. kroner slik at flere boliger kan bygges.

Dette medlem vil bruke tomtepolitikken til å gjøre boligene rimeligere og kunne tilby flere rimelige utleieboliger til vanlige folk som ønsker å leie, og flere «Leie til eie»-boliger. Dette skal skje ved at kommunen stiller tomter til disposisjon for utbygging og omsetter de ferdige boligene til selvkost.

Dette medlem mener et godt redskap for mer sosial boligbygging er å opprette kommunale tomteselskap for å klargjøre flere tomter for utbygging.

Dette medlem viser til at bostøtten er særlig viktig for folk med lave inntekter og er helt avgjørende for at mange i det hele tatt kan skaffe seg eller beholde et hjem. Dette medlem mener at det er behov for å sikre systematisk oppregulering av inntekts-grensene og boutgiftstaket slik at det dekker de faktiske boutgiftene.

Dette medlem fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen legge fram endringer i bostøtten som sikrer at inntektsgrensene og boutgiftstaket reguleres slik at det dekker de faktiske økningene i boutgiftene.»

Distriktene er avgjørende for arbeidsplasser, næringsliv og verdiskapning i Norge. Dette medlem viser til at Sosialistisk Venstreparti vil bygge videre på en politikk som sikrer god aktivitet og utvikling i hele landet. Skal mennesker ha frihet til å bosette seg der de vil, trenger vi sterk offentlig støtte til næringsutvikling, og en rettferdig kommuneøkonomi. Dette medlem viser til at regjeringen igjen kutter kraftig i de regionale utviklingsmidlene. Dette medlem mener slike kutt, i tillegg til blant annet endring i inntektssystemet for fylkeskommunene og svekkelse av landbrukspolitikken, fører til at regjeringen øker sentraliseringen. Dette medlem viser til at dette er vesentlige kutt som vil svekke arbeidet med næringsutvikling og sysselsetting i distriktene.

Dette medlem mener det trengs en styrking og spissing av de regionale midlene. Folkevalgte, nærings- og organisasjonsliv i regionene er avgjørende for å realisere det grønne skiftet. Dette medlem mener derfor at ordningen regional utvikling bør endres til «Bærekraftige fylker» og at midlene avgrenses slik at de ikke brukes i olje- og gassrelatert utvikling, for på den måten å sikre at midlene går til framtidsrettede næringer og fellessatsinger. Fordelingsnøkkelen mellom fylkene videreføres. Dette medlem viser til at Sosialistisk Venstreparti i sitt alternative budsjett derfor styrker posten med 250 mill. kroner ut over regjeringens forslag.

Dette medlem viser til at Sosialistisk Venstreparti i sitt alternative budsjett styrker kommuneøkonomien kraftig, og går imot endringer i inntektssystemet som vil svekke utjevningen. Videre viser dette medlem til at Sosialistisk Venstreparti styrker fylkeskommunenes muligheter til å drive kollektivtrafikk og øker kompensasjonen for omleggingene i inntektene til de fylkeskommunene som har størst distriktsutfordringer, med 140 mill. kroner.

Dette medlem peker på at god infrastruktur er avgjørende for næringslivet, ikke minst er sikring av godt bredbånd over hele landet avgjørende for etablering der markedet alene ikke sikrer utbygging. Dette medlem mener en så viktig modernisering

i offentlig sektor som digitalisering er, må følges opp slik at det kan tas i bruk i hele landet. Hvis det ikke skjer, vil digitaliseringen virke sentraliserende. Dette medlem viser til at regjeringen halverer bredbåndsatsingen. Dette må reverseres. Dette medlem viser til Sosialistisk Venstrepartis alternative budsjett hvor satsingen på bredbånd i distriktene foreslås økt med på 60 mill. kroner i forhold til regjeringens forslag.

Dette medlem viser til at ordningen med redusert arbeidsgiveravgift til helseforetakene er en del av ordningen med differensiert arbeidsgiveravgift. Statsstøtteregulverket i EØS gjelder imidlertid ikke støtte til offentlige virksomheter som ikke anses å drive økonomisk aktivitet. Formålet med ordningen er å stimulere til økt sysselsetting i virkeområdet og derved styrke grunnlaget for å opprettholde en spredt bosetting. Redusert arbeidsgiveravgift kan ha betydelig økonomisk effekt for helseforetak og andre som legger virksomhet innenfor virkeområdet. Redusert arbeidsgiveravgift til helseforetakene omfattes derfor ikke av ordningen som er notifisert til ESA.

Dette medlem viser til at ledelsen i Sykehuset Innlandet nå legger opp til å benytte gevinsten av differensiert arbeidsgiveravgift for de sykehusene som ligger i virkemiddelsonene, inn i driften av foretaket uavhengig av om pengene da blir brukt i område utenfor virkemiddelsona. Dette medlem viser til Dokument nr. 15:141 (2015–2016) der statsråden svarer at det er opp til foretaket hvordan pengene skal benyttes. Dette medlem mener denne praksisen er i strid med den politiske målsettingen med ordningen og at en slik anvendelse av et distriktspolitisk virkemiddel vil undergrave legitimiteten til ordningen. Dette medlem mener det er behov for et regelverk som sikrer at fordelene ordningen gir, må benyttes innen det gitte geografiske virkemiddelområdet reduksjonen i arbeidsgiveravgiften er gitt.

Dette medlem fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen fastsette regelverk for differensiert arbeidsgiveravgift utenfor den notifiserte ordningen som sikrer at virksomhet som har økonomisk nytte av ordningen, må benytte innsparingen innenfor det gitte geografiske området.»

3.2.7 *Rammeområde 7 (Arbeid og sosial), under arbeids- og sosialkomiteen*

3.2.7.1 SAMMENDRAG

Kap.	Formål	Prop. 1 S med Tillegg 1–2 (2015–2016)
Utgifter rammeområde 7 (i tusen kroner)		
600	Arbeids- og sosialdepartementet	183 581
601	Utredningsvirksomhet, forskning m.m.	248 880
604	Utviklingstiltak i arbeids- og velferdsforvaltningen	150 000
605	Arbeids- og velferdsetaten	11 748 393
606	Trygderetten	68 923
611	Pensjoner av statskassen	18 500
612	Tilskudd til Statens pensjonskasse	10 465 000
613	Arbeidsgiveravgift til folketrygden	1 190 000
614	Boliglånsordningen i Statens pensjonskasse	43 000
615	Yrkesskadeforsikring	92 000
616	Gruppelivsforsikring	189 000
621	Tilskudd til sosiale tjenester og sosial inkludering	345 177
634	Arbeidsmarkedstiltak	8 516 078
635	Ventelønn	47 000
640	Arbeidstilsynet	569 159
642	Petroleumstilsynet	252 994
643	Statens arbeidsmiljøinstitutt	117 205
646	Pionerdykkere i Nordsjøen	3 400
648	Arbeidsretten, Riksmekleren m.m.	23 351
649	Treparts bransjeprogrammer	2 757
660	Krigspensjon	340 000
664	Pensjonstrygden for sjømenn	62 000
666	Avtalefestet pensjon (AFP)	1 660 000
667	Supplerende stønad til personer over 67 år	383 700
872	Nedsatt funksjonsevne	239 687
2470	Statens pensjonskasse	9 438
2540	Stønad under arbeidsledighet til fiskere og fangstmenn	85 000
2541	Dagpenger	15 264 000
2542	Statsgaranti for lønnskrav ved konkurs mv.	860 000
2620	Stønad til enslig mor eller far	3 828 100
2650	Sykepenger	40 769 704
2651	Arbeidsavklaringspenger	34 944 800
2655	Uførhet	78 975 000
2661	Grunn- og hjelpestønad, hjelpemidler mv.	9 594 440
2670	Alderdømt	202 485 000
2680	Etterlatte	2 155 400
2686	Stønad ved gravferd	180 000
Sum utgifter rammeområde 7		426 110 667

Kap.	Formål	Prop. 1 S med Tillegg 1–2 (2015–2016)
Inntekter rammeområde 7 (i tusen kroner)		
3605	Arbeids- og velferdsetaten	106 090
3614	Boliglånsordningen i Statens pensjonskasse	34 000
3615	Yrkesskadeforsikring	148 000
3616	Gruppelivsforsikring	105 000
3634	Arbeidsmarkedstiltak	202
3635	Ventelønn mv.	31 230
3640	Arbeidstilsynet	42 338
3642	Petroleumstilsynet	58 480
5470	Statens pensjonskasse	18 070
5607	Renter av boliglånsordningen i Statens pensjonskasse	1 948 000
5701	Diverse inntekter	2 029 480
5704	Statsgaranti for lønnskrav ved konkurs	205 000
5705	Refusjon av dagpenger	35 500
Sum inntekter rammeområde 7		4 761 390
Sum netto rammeområde 7		421 349 277

3.2.7.2 KOMITEENS MERKNADER

3.2.7.2.1 *Merknader fra komiteens medlemmer fra Høyre og Fremskrittspartiet*

Komiteens medlemmer fra Høyre og Fremskrittspartiet viser til avtalen mellom Høyre, Fremskrittspartiet, Kristelig Folkeparti og Venstre om statsbudsjettet for 2016 og foreslår at ramme 7 settes til 421 394 544 000 kroner, som er en økning i forhold til regjeringens forslag på 45 267 000 kroner. Disse medlemmer viser til den inngåtte avtalen, jf. pkt. 3.1.3.1.

Disse medlemmer viser til at like muligheter for innbyggere er en styrke. Den største forskjellen er mellom mennesker som er i jobb og de som faller utenfor arbeidsmarkedet. Disse medlemmer viser til at et velfungerende arbeidsmarked er avgjørende for at hver enkelt skal kunne realisere sine drømmer og ambisjoner, og at det skal lønne seg å jobbe. Disse medlemmer støtter regjeringens uttalte mål om et trygt og fleksibelt arbeidsmarked som sikrer lav arbeidsledighet og høy sysselsetting. Velferdsordninger skal hjelpe de som reelt faller utenfor, samtidig som de må innrettes på en slik måte at de ikke bygger terskler for at enkeltmennesket skal kunne ta seg arbeid.

Økt ledighet skaper utrygghet for de som rammes. Derfor er det en viktig prioritet for disse medlemmer å styrke arbeidsplassenes konkurransekraft og å skape nye, trygge arbeidsplasser.

Disse medlemmer støtter at det føres en aktiv arbeidsmarkedspolitik og et økt tiltaksnivå for å møte økende usikkerhet på arbeidsmarkedet.

Disse medlemmer merker seg at regjeringen foreslår en ungdomspakke som skal bidra til å motvirke at unge faller utenfor utdanning og arbeidsliv og sørge for at de kommer raskt i opplæring og aktivitet dersom de blir uten arbeid.

Disse medlemmer følger opp regjeringsplattformen og øker grunnpensjonen for gifte og samboende pensjonister fra 85 pst. til 90 pst. av grunnbeløpet. Dagens avkorting i pensjon på bakgrunn av sivilstatus innebærer etter disse medlemmers syn en urettferdig forskjellsbehandling av en stor gruppe pensjonister.

Disse medlemmer mener at budsjettet samlet sett gjør det enklere for enkeltmennesker å få seg, beholde og stå i arbeid. Dette er en styrke for næringslivet og verdiskapingen. Det er også en fordel for samfunnet at det stimuleres til yrkesdeltagelse.

3.2.7.2.2 *Merknader fra komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet*

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet vil peke på at arbeid til alle er et politisk hovedmål. Lav arbeidsledighet og høy sysselsetting bidrar til å finansiere gode og universelle velferdsordninger, utjevne økonomiske forskjeller og forebygge fattigdom. Det lønner seg å jobbe. Samtidig trygger arbeid velferden, og for disse medlemmer er derfor en aktiv linje for arbeid en politisk bærebjelke. Samtidig vil disse medlemmer fremheve at de som trenger hjelp fra velferdssystemet skal fanges opp av et godt sosialt sikkerhetsnett som gir dem økonomisk trygghet.

Disse medlemmer er bekymret over at vi nå har det høyeste antallet arbeidsledige på over 20 år. Det er foreløpig ingen tegn til at ledigheten vil falle, og disse medlemmer frykter den vil spre seg og bite seg fast på et høyt nivå. Særlig er den store arbeidsledigheten blant ungdom bekymringsfull. Det trengs derfor flere og sterkere virkemidler mot den stigende arbeidsledigheten, og disse medlemmer viser til Arbeiderpartiets alternative statsbudsjett med sterkere grep for å møte den økende arbeidsledigheten.

Disse medlemmer følger opp innspill fra Norsk Industri, Rederiforbundet, LO og Fellesforbundet m.fl. om å forbedre permitteringsregelverket, slik at flere kan beholde sin tilknytning til arbeidsplassen samtidig som bedriftene kan beholde sin kompetanse til tidene bedrer seg. Disse medlemmer går inn for at perioden arbeidsgiver er fritatt for lønnsplikt under permittering, økes fra 30 til 52 uker, arbeidsgiverperioden ved permitteringer reduseres fra 10 til 5 dager, og at delvis permittering ned mot 40 prosent skal gi grunnlag for dagpenger. Det vises i denne sammenhengen til Dokument 8:7 S (2015–2016) om midlertidige endringer i permitteringsregelverket for å møte utviklingen i norsk økonomi.

Samtidig mener disse medlemmer at vi må gjøre mer for å hjelpe de som er ledige ut i jobb, og viser i denne sammenheng til Arbeiderpartiets alternative budsjett der antall tiltaksplasser blir økt med 2 000 sammenlignet med regjeringens forslag til statsbudsjett. I tillegg viser disse medlemmer til Arbeiderpartiets særskilte ungdomspakke med mer målrettet oppfølging fra Nav overfor ledige ungdommer. Disse medlemmer mener unge under 30 år som har dagpenger, bør få anledning til å ta utdanning som gir dem arbeidsrelevant kompetanse. Disse medlemmer går inn for et forsøksprosjekt, NAV Ung, i de fylkene som er hardest rammet av arbeidsledighet. NAV Ung skal følge opp arbeidsledige ungdommer direkte, og skal sørge for at de raskt kommer i jobb.

Disse medlemmer mener at et anstendig og velregulert arbeidsliv uten sosial dumping er nødvendig, både for å sikre interessene til den enkelte arbeidstaker og for å sikre at seriøse virksomheter ikke skal tape i konkurranse med useriøse virksomheter. Innsatsen mot useriøse aktører i utsatte bransjer bør styrkes i nært samarbeid med bransjene selv. Disse medlemmer er kjent med regjeringens strategi mot arbeidslivskriminalitet, men mener denne strategien inneholder for få konkrete og kraftfulle tiltak. Disse medlemmer er sterkt kritiske til at regjeringen, sammen med støttepartiene, har gjennomført endringer i arbeidsmiljøloven. Disse medlemmer viser til at endringene i arbeidsmiljøloven ble

gjort mot rådene fra en rekke faglige myndigheter med Arbeidstilsynet i spissen, om at endringene ville svekke vernet av arbeidstakerne og kan virke negativt inn på arbeidet mot sosial dumping og arbeidslivskriminalitet.

Disse medlemmer vil understreke at kampen mot sosial dumping og arbeidslivskriminalitet ikke kan vinnes uten kontinuerlig arbeid med nye tiltak og videreutvikling av eksisterende, og viser til representantforslag Dokument 8:20 S (2014–2015), Arbeiderpartiets fjerde handlingsplan. Denne handlingsplanen legger fram en rekke konkrete grep mot sosial dumping og arbeidslivskriminalitet som regjeringen burde fulgt opp.

Disse medlemmer viser til Arbeiderpartiets alternative budsjett der det lanseres en kraftfull tiltakspakke mot sosial dumping og arbeidslivskriminalitet hvor Arbeidstilsynets styrkes gjennom økte rammer med 20 mill. kroner. Disse medlemmer vil med dette prioritere flere tilsyn, flere umeldte tilsyn og forsterkede sanksjoner. Videre vil disse medlemmer ha på plass en tips- og varslingstelefon i regi av Arbeidstilsynet med åpningstid 07.00–23.00. Disse medlemmer foreslår en økning på 5 mill. kroner til hver av ordningene med regionale verneombud og trepartssamarbeid for å styrke og bygge ut disse. For å lykkes i kampen mot arbeidslivskriminalitet er det avgjørende at flere aktører jobber sammen. Disse medlemmer vil derfor opprette to nye tverrfaglige sentre mot arbeidslivskriminalitet.

Det viktigste vernet mot utnyttning av arbeidstakere finnes i det organiserte arbeidslivet. Disse medlemmer vil derfor styrke partenes rolle i arbeidslivet og stimulere til økt organisasjonsgrad blant arbeidsgivere og arbeidstakere. Disse medlemmer merker seg at regjeringen Solberg ikke viser den samme interessen for et nært samarbeid med arbeidslivets parter og mener dette svekker arbeidet for et godt og konkurransedyktig arbeidsliv. Disse medlemmer er kritiske til at regjeringen Solberg ikke foreslår å prisjustere fagforeningsfradraget, og vil i motsetning til regjeringen stimulere til økt organisasjonsgrad, blant annet ved å øke fagforeningsfradraget.

Disse medlemmer foreslår at ramme 7 settes til 421 043 077 000 kroner, som er en reduksjon i forhold til regjeringens forslag på 306 200 000 kroner. For nærmere omtale vises til fagkomiteens innstilling.

3.2.7.2.3 *Merknader fra komiteens medlem fra Kristelig Folkeparti*

Komiteens medlem fra Kristelig Folkeparti viser til dette medlems hoved-

merknad hvor Kristelig Folkepartis alternative budsjett for 2016 omtales.

Dette medlem slutter seg til forslaget som følger av budsjettavtalen mellom Høyre, Fremskrittspartiet, Kristelig Folkeparti og Venstre.

Dette medlem viser til at mange av de enslige minstepensjonistene har inntekt under EUs fattigdomsgrense. Derfor var det viktig for Kristelig Folkeparti å få gjennomslag i budsjettavtalen for å heve minstepensjonen for denne gruppen med 4 000 kroner.

Dette medlem viser til at arbeidslivskriminalitet er et alvorlig samfunnsproblem som må adresseres på ulike måter. Dette medlem viser til budsjettavtalen hvor det ble bevilget totalt 24 mill. kroner til to nye sentre mot arbeidslivskriminalitet, hvorav 12 mill. kroner ble bevilget under rammeområde 7, med henholdsvis 6 mill. kroner til Arbeidstilsynet og Nav.

3.2.7.2.4 *Merknader fra komiteens medlem fra Senterpartiet*

Komiteens medlem fra Senterpartiet viser til at Senterpartiet i sitt alternative statsbudsjett foreslår at ramme 7 settes til 421 935 277 000 kroner, som er en økning i forhold til regjeringens forslag på 586 000 000 kroner. For øvrig vises det til Senterpartiets hovedmerknad.

3.2.7.2.5 *Merknader fra komiteens medlem fra Venstre*

Komiteens medlem fra Venstre viser til at Venstre i sitt forslag til statsbudsjett for 2016 foreslår at ramme 7 settes til 417 178 277 000 kroner, som er en reduksjon i forhold til regjeringens forslag på 4 171 000 000 kroner.

Dette medlem viser til at Venstres helhetlige forslag til statsbudsjett for 2016 tar utgangspunkt i budsjettforslaget fra regjeringen Solberg, jf. Prop. 1 S (2015–2016) med tillegg 1 og 2. Konkrete endringer på rammeområde 7 i forhold til regjeringens forslag følger av omtale og tabeller under.

Dette medlem viser til at Venstres liberale ideologi tar utgangspunkt i det enkelte mennesket. Alle skal ha frihet til å bruke sine evner til beste for seg selv og samfunnet, men like selvsagt er det at de som virkelig trenger samfunnets hjelp til å leve et verdig liv, skal få det. Frie samfunn har gode fellesskapsinstitusjoner og et sosialt sikkerhetsnett for alle. Dette medlem ønsker derfor en stat som bekjemper sosial urettferdighet.

Flere i arbeid og færre på stønad er helt grunnleggende for å opprettholde velferdsordninger også i framtiden. De ulike velferdsytelsene i kombinasjon med skattesystemet må utformes slik at det lønner seg for den enkelte å være i inntektsgivende arbeid

framfor å motta offentlige stønader. Dette er helt avgjørende for å lykkes med å bevare et sterkt og bærekraftig velferdssystem også i framtiden. Venstres forslag til statsbudsjett for 2016 er derfor målrettet mot en slik kursendring. Arbeidslinjen styrkes både gjennom skattesystemet og gjennom statsbudsjettets utgifts- og inntektsside. Flere skal få mulighet til å arbeide etter evne og færre skal bli passive stønadsmottakere.

Hovedmålene for Nav-reformen er også flere i arbeid og færre på stønad, enklere og bedre hjelp tilpasset brukernes behov, samt en helhetlig og effektiv arbeids- og velferdsforvaltning. Foreløpig har ikke dette skjedd. Dette medlem støtter intensjonene med Nav-reformen, men mener det er behov for sterkere styring med kostnader, mer fokus på brukernes behov og mindre på systemet. Dette medlem mener at det bare er et skikkelig samarbeid på tvers av etatsgrensene som kan sikre den enkelte rettigheter i møte med det offentlige.

Nav har i løpet av de senere årene fått kritikk fra flere hold om at livssituasjonen til barn ikke blir kartlagt når foreldrene søker om sosialhjelp. Det gjelder for eksempel barnas behov for klær, sko og utstyr, samt om familien har råd til å delta på ulike aktiviteter. Dette medlem mener det er behov for mer bruk av lokalt skjønn og handlefrihet i Nav ved oppfølging og utarbeiding av tiltak til de som av ulike grunner står utenfor arbeidslivet.

En del mennesker er varig ute av stand til å skaffe seg en inntekt de kan leve av. De skal ha et støttenivå som gir mulighet til et verdig liv. Støtteordninger som er avgjørende for barns livsvilkår, skal være rause. Dette medlems førsteprioritet vil være å bekjempe fattigdom og helseproblemer hos barn og barnefamilier. Dette medlem viser at Venstre i forbindelse med Stortingets behandling av Fordelingsmeldingen (Meld. St. 30 (2010–2011)), 29. mars 2012 fremmet 25 konkrete forslag for å bekjempe fattigdom spesielt rettet mot barn og barnefamilier.

Det aller viktigste virkemiddelet for å hindre fattigdom er å sørge for at folk kommer i arbeid eller beholder arbeid. Arbeid gir den enkelte økonomisk selvstendighet og gir både sosiale og helsemessige gevinster.

Det er viktig å legge til rette for yrkesaktivitet for dem med redusert arbeidsevne. Mange som ikke kan arbeide i full stilling, kan likevel gjøre en betydelig innsats for eksempel i deltidsstillinger, tidsbegrensnede oppdrag, gjennom tilpassede arbeidsoppgaver osv. Godt under halvparten, 41 pst., av funksjonshemmede i aldersgruppen 16–66 år deltar i arbeidslivet. Til sammenligning er andelen sysselsatte i hele befolkningen på nær 75 pst. Samtidig viser undersøkelser fra bl.a. Statistisk sentralbyrå at blant de

307 000 ikke-sysselsatte funksjonshemmede var det om lag 27 pst. som oppgav at de ønsket arbeid. Dette medlem mener det er viktig å ta dette ønsket på alvor, og at det også vil være samfunnsøkonomisk lønnsomt om det lykkes.

Dette medlem viser til Fafo-rapport 2013:54 «Inkludering av personer med nedsatt arbeidsevne», som peker på en rekke forhold som fungerer som barrierer for arbeidssøkere med nedsatt funksjonsevne i møte med arbeidslivet. Ett moment her er at nedsatt arbeidsevne feilaktig blir assosiert med redusert arbeidsevne. Et annet moment er hvorledes arbeidsgiver vurderer risiko ved rekruttering av personer med nedsatt arbeidsevne. I den forbindelse slår rapporten fast at det å ha erfaringer med ansatte med nedsatt funksjonsevne, gir mer positive holdninger. Et siste moment er mangel på tilstrekkelig tilrettelegging og utfordringer med å få hensiktsmessig tilrettelegging.

På den bakgrunn vil dette medlem styrke tilretteleggingstilskuddet for arbeidssøkere med nedsatt arbeidsevne. I tillegg vil dette medlem ha mer bruk av ordningen med tidsbestemt lønnstilskudd, både for å sikre dem som er i ferd med å falle ut av arbeidsmarkedet på grunn av sykdom eller andre årsaker, og for å gi mer fleksible muligheter til de som er ute av arbeidsmarkedet. Dette medlem foreslår derfor å styrke ordningen med 500 ekstra plasser i ordningen, hvilket vil være en økning på 61 mill. kroner. Dette medlem foreslår videre en dobling i forsøkene med lønnstilskudd til arbeidsgivere som ansetter personer med rett til arbeidsavkla-

ringspenger. Dette er en provenynøytral ordning innenfor en ramme på 53,5 mill. kroner hvor utbetalingene til arbeidsavklaringspenger reduseres tilsvarende. Dette medlem foreslår videre å utvide ordningen med tidsbestemt lønnstilskudd for å få flere kvinner med innvandrerbakgrunn ut i arbeidslivet. Konkret foreslår dette medlem at ordningens varighet utvides fra 1 til 2 år og at lønnstilskuddet utvides fra 50 til 75 pst. for bedrifter som ansetter en kvinne med innvandrerbakgrunn som ikke har vært i lønnet arbeid de siste to årene. En slik ordning er beregnet til å koste om lag 27 mill. kroner.

Dette medlem mener at det nå må gjøres en ekstra innsats for å forhindre at ikke disse støtes varig ut av arbeidslivet, og mener at viktige samarbeidspartnere som Attføringsbedriftene og Vekstbedriftene med fordel kan benyttes enda mer i dette arbeidet. Dette medlem vil derfor omprioritere 1 000 tiltaksplasser fra «ordinære plasser» til «varig tilrettelagte» tiltaksplasser. En slik omprioritering vil medføre en merkostnad på ca. 42 mill. kroner. Dette medlem mener at den samlede ramme for varig tilrettelagt arbeid ikke må svekkes. Dette medlem støtter derfor ikke regjeringens forslag om at det gis fullmakt til å omdisponere inntil 10 pst. av bevilgede midler under kap. 634, post 77 Varig tilrettelagt arbeid til kap. 634, post 76 Tiltak for arbeidssøkere.

Samlet innebærer Venstres forslag til statsbudsjett for 2016 en samlet bokført satsing på tiltak for vanskeligstilte i arbeidslivet på 253,5 mill. kroner.

Tiltak	Beløp, bokført mill. kroner
Omfordeling av 1 000 plasser fra «ordinære» til «varig tilrettelagt arbeid»	42,0
Dobling av antall i forsøkene med lønnstilskudd til arbeidsgivere som ansetter personer med rett til arbeidsavklaringspenger.	53,5
Sosiale tjenester og tiltak for vanskeligstilte grupper på arbeidsmarkedet.	20,0
Senter for sosialt entreprenørskap	5,0
Forsøk, utviklingstiltak: Bla tilretteleggingstilskudd for rekruttering av arbeidssøkere med nedsatt arbeidsevne	25,0
Forebygging av ungdomsledighet	10,0
Styrke ordningen med tidsbestemt lønnstilskudd	61,0
Utvide ordningen med tidsbestemt lønnstilskudd for å få flere kvinner med innvandrerbakgrunn ut i arbeidslivet	27,0
200 ekstra traineeplasser for funksjonshemmede i statsforvaltningen	10,0
Sum tiltak for vanskeligstilte i arbeidslivet	253,5

I framtiden vil Norge ha et stort arbeidskraftbehov. Andelen eldre vil stige kraftig i forhold til yrkesaktive. Nesten 25 pst. av innbyggerne i Norge i 2050 vil være 65 år eller eldre. Da Stortinget innførte de velferdsordningene vi har i dag, var det syv i yrkes-

aktiv alder per pensjonist. Om 50 år vil det være to yrkesaktive per pensjonist. Forskning viser i tillegg at personer mellom 25 og 65 år som bor i en husholdning uten personer med varig yrkestilknytning, har fem ganger høyere sannsynlighet for å ha vedvarende

lavinntekt enn alle andre i samme aldersgruppe. Dette medlem mener at denne utfordringen må møtes med en målrettet politikk for å få flere hender i arbeid.

Dette medlem mener Norge står overfor to utfordringer: 1) En økende arbeidsledighet som i det alt vesentlige skyldes en fallende oljepris kombinert med et svært høyt kostnadsnivå og 2) samtidig store miljø- og samfunnsutfordringer som krever en grønn og bærekraftig omstilling.

Statsbudsjettet for 2016 må derfor bli et budsjett for langsiktig omstilling, men som samtidig får ned ledigheten. Det er i mange år snakket om at de kloke hodene i oljebransjen må over i andre bransjer. Nå er mange av dem sagt opp og leter etter ny jobb. Hovedutfordringen er å skape nye arbeidsplasser slik at verdifull kompetanse beholdes i det norske arbeidsmarkedet og at kompetansen brukes til det grønne skiftet alle snakker om, men som for få har en reell vilje til faktisk å gjennomføre.

Norge har over år tillatt et kostnadsnivå som ligger langt over land det er naturlig å sammenligne oss med. Skal Norge fortsatt kunne konkurrere om oppdrag i en global økonomi må vi bli enda mer produktive. Nøkkelen for å få til dette er kompetanse. En kompetent arbeidsstyrke har vært og vil være Norges konkurransefortrinn. Derfor er det ekstra viktig å bevare og videreutvikle den kompetansen som allerede eksisterer i en tid med økende ledighet og behov for omstilling.

Dette medlem mener at omstilling er utfordrende og det er ekstra krevende for dem som i kortere eller lengre perioder blir uten arbeid som følge av urolige tider. Vår oppgave er å gjøre den perioden så kort som mulig og stimulere de mulighetene omstilling gir. For å sikre vår konkurransekraft må Norge derfor utvikle et nytt næringsliv. Vi trenger et næringsliv som er mer kunnskapsbasert, eksportrettet, produktivt og miljøvennlig.

Dette medlem viser til at regjeringen la fram en tiltakspakke på om lag 4 mrd. kroner i sitt forslag til statsbudsjett for 2016. Venstre støtter de fleste av tiltakene i den pakken, men mener at den må forsterkes og utvides. Venstre foreslår derfor en samlet omstillingspakke på 10 mrd. kroner ut over regjeringens forslag, hvorav vel 3 mrd. kroner er målrettede skattelettelser for å få økte investeringer i næringslivet, økt tilgang på risikovillig kapital og gjøre det lettere å starte nye bedrifter. Venstres tiltakspakke kan grovt oppsummeres som følger: 3 mrd. kroner til vedlikehold, miljøvennlig infrastruktur og vedlikehold, 700 mill. kroner til teknologioverføring og innovasjon, 1,3 mrd. kroner til forskning og høyere utdanning, 1 mrd. kroner til tiltak for å stimulere til flere gründere og selvstendig næringsdrivende, 750 mill. kroner til flere stillinger i offentlig sektor primært innenfor

skolehelsetjenesten, helsestasjoner og forskning og høyere utdanning, 250 mill. kroner til tiltak for vanskeligstilte i arbeidslivet (se tabell over) og altså 3 mrd. kroner i målrettede skattelettelser. Nærmere omtale av de ulike forslagene er under rammeområde 9 (Næring), rammeområde 17 (transport og kommunikasjon) og rammeområde 21 (skatter og avgifter).

Dette medlem viser til at mange av de som nå blir ledige knyttet til nedgang i oljerelaterte virksomheter har behov for etterutdanning eller å fullføre formell utdanning for å kunne få nye jobber. Dette medlem vil derfor ha mer fleksible regler slik at det kan være mulig å motta dagpenger under utdanning i inntil ett år. Dette medlem foreslår derfor å bevilge 50 mill. kroner til dagpenger til denne gruppen.

Dette medlem viser til at Venstre foreslår en rekke tiltak i sitt forslag til statsbudsjett for 2016 som vil medføre flere arbeidsplasser og dermed at flere vil gå fra dagpenger til lønnet arbeid. Basert på Venstres samlede opplegg er det lagt til grunn, svært moderat, at det vil være 3 000 færre som har behov for dagpenger i 2016.

Norge er ett av verdens rikeste land, og de fleste har hatt en god inntektsutvikling de siste årene. Noen har likevel så lav inntekt og levestandard at de har begrensede muligheter til å delta fullt ut i samfunnet.

Dette medlem er av den oppfatning at årsakene til fattigdom er sammensatte. Lav inntekt har gjerne sammenheng med manglende tilknytning til arbeidslivet, men kan også skyldes en krevende omsorgssituasjon med mange barn, eller at flere lever på én inntekt. Samtidig viser forskning at de som utsettes for vold eller overgrep, eller rammes av psykiske lidelser eller rusproblemer, også har stor risiko for å bli fattig. Arbeid er en viktig vei ut av fattigdom. Utdanning og god helse er imidlertid en forutsetning for arbeid, på lik linje med en stabil boligsituasjon og opplevelsen av å være inkludert i samfunnet.

Mens pensjonister var en del av de største gruppene innenfor lavinntektsgruppen tidligere, er det i dag ungdom, unge voksne, enslige forsørgere og særlig barnefamilier med innvandrerbakgrunn som utgjør en større andel. Over halvparten av alle fattige barn som vokser opp i Norge i dag er innvandrerbarn.

Mennesker som er varig ute av stand til å skaffe seg en inntekt de kan leve av, skal ha et støttenivå som gir mulighet til et verdig liv. Støtteordninger som er avgjørende for barns livsvilkår, skal være rause. Dette medlems og Venstres førsteprioritet vil derfor være å bekjempe fattigdom og helseproblemer hos barn og barnefamilier. Det er ikke slik at barn starter med blanke ark og like muligheter når de kommer til verden. Ingen velger sine foreldre, og ingen velger sin barndom.

I dag er det om lag 84 000 barn og unge som lever i fattigdom i Norge. For noen handler det om ikke

å ha mulighet til å delta på ulike fritidsaktiviteter, dra på ferie eller gå på kino og kafé. Mens for andre handler det om muligheten til å kunne ha ordentlige boforhold, kjøpe sunn mat, klær, leker, samt mulighet til å gå i barnehage eller delta på skolefritidsordningen. Dette medlem foreslår derfor å øke tilskuddet til tiltak i kommunen for å forebygge og redusere fattigdom blant barn og unge med 20 mill. kroner.

Det er i dag store forskjeller fra kommune til kommune når det gjelder satsene for sosialhjelp og hvorvidt kontantstøtte og barnetrygd regnes inn i inntektsgrunnlaget. Paradokset er at forskning viser at lave sosialhjelpssatser gir flere langtidsbrukere, mens høye sosialhjelpssatser får folk videre i livet. Dette medlem mener det er nødvendig at sosialhjelpssatsene økes for å redusere fattigdom, og i Venstres forslag til statsbudsjett for 2016 foreslås det å bevilge 550 mill. kroner for å heve den veiledende sosialhjelpssatsen med 10 pst. og gjøre den om til en nasjonal minstenorm.

Dette medlem viser til at Venstre i flere år har ønsket å omfordele ytelser som barnetrygd, samt differensiere oppholdsbetaling i barnehage og skolefritidsordning. Dette er en målrettet og ønsket politikk for å redusere sosial ulikhet. Derfor har Venstre i sitt forslag til statsbudsjett for 2016 prioritert å differensiere barnetrygden, differensiert foreldrebetaling til SFO samt utvide ordningen med gratis kjerntid i barnehager til også å gjelde 3-åringer. I Venstres forslag til statsbudsjett for 2016 prioriteres det også betydelig mer midler til å styrke det kommunale barnevernet, skolehelsetjenesten og helsestasjonene. Denne prioritering på familievern, barnevern og helseiltak betyr et løft på i 630 mill. kroner.

Dette medlem ønsker å prioritere mer til dem som trenger det mest. Det finnes over 6 000 bostedsløse i Norge, og tallet øker mest i gruppen mellom 18 og 24 år. I tillegg sliter mange med å skaffe seg og beholde en bolig. Barnevernsbarn på vei ut av institusjon har problemer med å skaffe seg bolig, og det samme har rusavhengige. Det er et stort behov for flere boliger til vanskeligstilte både i byer og distrikter i dag, og mange står i kø for å få bolig.

Husbanken skal bidra til at flere vanskeligstilte får et godt sted å bo, og til at det blir flere boliger og bygg som møter fremtidens utfordringer med økende krav til miljø- og energivennlige og universelt utformede boliger. Dette medlem mener derfor at Husbanken spiller en sentral rolle i boligpolitikken, og viser til Venstres forslag til statsbudsjett for 2016 hvor det foreslås å utvide Husbankens låneramme til 25 mrd. kroner. I tillegg foreslår dette medlem å styrke ordningen med tilskudd til vanskeligstilte til etablering i egen bolig med 25 mill. kroner.

For dette medlem er forebygging svært viktig for å nå målet om å redusere antallet fattige. Dette medlem viser til rammeområde 2, 6, 16 og 18 i denne innstillingen, hvor flere tiltak for å utjevne sosiale forskjeller, redusere antallet fattige barn og satsing på oppvekst og tidlig er nærmere beskrevet.

Samlet innebærer Venstres forslag til alternativt statsbudsjett for 2016 en samlet satsing på oppvekst og tidlig innsats på om lag 2 mrd. kroner, nærmere beskrevet under rammeområde 2.

Dette medlem viser til at Venstres forslag til statsbudsjett for 2016 innebærer en samlet innsats for å bekjempe fattigdom på 2,3 mrd. kroner slik det framkommer av tabellen under.

Tiltak	Beløp bokført mill. kroner
Omfordeling av 1 000 plasser fra «ordinære» til «varig tilrettelagt arbeid»	42,0
Dobling av antall i forsøkene med lønnstilskudd til arbeidsgivere som ansetter personer med rett til arbeidsavklaringspenger.	53,5
Sosiale tjenester og tiltak for vanskeligstilte grupper på arbeidsmarkedet.	20,0
Senter for sosialt entreprenørskap	5,0
200 ekstra traineeplasser for funksjonshemmede i statsforvaltningen	10,0
Forsøk, utviklingstiltak: Bla tilretteleggingstilskudd for rekruttering av arbeidssøkere med nedsatt arbeidsevne	25,0
Forebygging av ungdomsledighet	10,0
Styrke ordningen med tidsbestemt lønnstilskudd	61,0
Utvide ordningen med tidsbestemt lønnstilskudd for å få flere kvinner med innvandrerbakgrunn ut i arbeidslivet	27,0
<i>Sum tiltak for vanskeligstilte i arbeidslivet</i>	<i>253,7</i>

Styrking av tilskuddsordningen mot barnefattigdom	42,0
---	------

Tiltak	Beløp bokført mill. kroner
Gå imot regjeringens forslag om innstramminger i supplerende stønad til personer over 67 år.	40,0
Kompetansetiltak i barnehagene	100,0
Tiltak for svømming i barnehagene	25,0
Tilskudd til forsøksordninger i grunnopplæringen	40,0
Tilskudd for tiltak mot mobbing	15,0
Tilskudd til etablering i egen bolig	25,0
Trygge lokalsamfunn	5,0
Heve inntektsgrensen for adgang til behovsprøvd fri rettshjelp	25,0
Styrking av tilskudd til spesielle rettshjelpiltak	10,0
<i>Sum div. fattigdomstiltak</i>	<i>327,0</i>
Opptopping for familievern	20,0
Fylkesnemndene for barnevern og sosiale saker	10,0
Samarbeid barnevern og skole	15,0
Styrking av det kommunale barnevernet	140,0
Styrket ettervern i barnevernet og generell styrking av tiltaksutvikling i kommunalt barnevern	100,0
250 nye helsesøstre/stillinger i skolehelsetjenesten	167,5
250 nye stillinger på helsestasjonene	167,5
Etterutdanning av skolehelsepersonell	50,0
<i>Sum tiltak barnevern, skolehelsetjeneste</i>	<i>670,0</i>
Utvidet forsøk med gratis deltids plass i SFO/AKS	100,0
Differensiert foreldrebetaling i SFO	75,0
Utvide ordningen med gratis kjernetid i barnehager til også å gjelde 3-åringer og heve inntektsgrensen for ordningen (3-5 åringer) til 486.750 (fra 405.000 i 2015).	48,0
Nasjonal minstenorm for sosialhjelp og heving av dagens veiledende sats med 10 pst.	550,0
Provenynøytral omlegging/omfordeling av barnetrygden	0,0
<i>Sum foreldrebetaling, tilskuddsordninger og sosialhjelp</i>	<i>773,0</i>
Universell utforming av alle skoler.	247,0
TT-tilbud til brukere med særlige behov.	11,0
Tilskudd til frivillige organisasjon som driver forebyggende psykisk helsearbeid i kommunene	20,0
Fontenehus: Styrking av økonomien i eksisterende og etablering av 4 nye.	20,0
Tilskudd til Forandringsfabrikken og Psykiskhelseproffene	5,0
Forsøk med heroinassistert behandling	5,0
Kompasset Blå Kors: Tilskudd til etablering av fire nye senter	10,0
<i>Sum rus, psykiatri, særlige behov</i>	<i>318,0</i>
Sum fattigdomstiltak (ekskl. skattelette)	2 341,5

Dette medlem viser til at et av hovedelementene i det nye pensjonssystemet er at det skal være lønnsomt å stå lenger i arbeid. Det er også avgjørende å lykkes med å heve den reelle pensjonsalder i årene som kommer gitt de langsiktige utfordringer Norge står foran.

Dette medlem har derfor kommet til den erkjennelse at det å videreføre AFP-ordningen ikke er i tråd med disse prinsippene. Skal de velferdstilbudene som eksistere i dag styrkes og videreutvikles, er det nødvendig å prioritere samt å foreta politiske valg. På denne bakgrunn mener dette medlem at det statlige bidraget til AFP-ordningen halveres i 2016 og fases helt ut på sikt. Dette medlem legger til grunn en innsparing på 830 mill. kroner som følge av dette.

Staten bruker i dag om lag 4,6 mrd. kroner på AFP-ordningen som i realiteten er et tilskudd og påskudd for å gjøre det motsatte av det som pensjonsreformen legger opp til. Kommunesektoren har også betydelige utgifter knyttet til AFP-ordningen. Og i dag bruker samfunnet over 550 mill. kroner til å utbetale AFP til personer som fortsatt står i jobb. Disse kostnadene vil bare eskalere over tid og binde opp betydelige midler som burde og kunne vært gitt til andre og mer trengende grupper.

Dette medlem foreslår videre en rekke endringer i skatte- og avgiftsopplegget for AFP-pensjonister og arbeidstakere i aldersgruppen 62–67 år som antas å føre til at det anslagsvis vil bli 2 000 færre AFP-pensjonister i 2016. Den samlede innsparing som følge av Venstres opplegg vil bli på om lag 148 mill. kroner for 2016.

Dette medlem viser til at Stortinget i 2013 vedtok en ny lov om ny uførepensjon og alderspensjon til personer som trer i kraft fra og med 2015. En av hovedendringene i omleggingen av uførepensjonen innebærer at det skal være mulig å yte etter evne selv om man er helt eller delvis ufør. Venstre støtter dette grunnprinsippet.

Dette medlem viser til regjeringens forslag om å unnta personer over 67 år fra ordningen med supplerende stønad dersom de er kommet til Norge ved familiegjennforening med barn/slektninger som er bosatte her. Dette medlem kan ikke slutte seg til dette usosiale og unødvendige kutt som kan frata herboende eldre medborgere en verdig alderdom.

Dette medlem mener at dagens periode på 4 år hvor det er mulig å motta arbeidsavklaringspenger er for lang i forhold til formålet med å få en raskest mulig avklaring og en raskest mulig tilbakeføring til arbeidslivet for flest mulig. Derfor foreslår dette medlem en reduksjon i maksimal varighet fra 4 til 3 år, hvilket vil ha en netto innsparingseffekt på 2,25 mrd. kroner gitt at om lag den samme andel som går fra arbeidsavklaringspenger til arbeid etter endt peri-

ode i dag også gjør det ved en avkortning av perioden det er mulig å motta denne ytelsen. Dette medlem understreker at det fortsatt vil være gode overgangs- og unntaksordninger for dem som åpenbart har behov for mer enn 3 år for å bli avklart mot arbeid, uføretrygd eller annet.

Dette medlem viser til at selvstendig næringsdrivende fra og med 1. juli 2008 har rett til svangrskapsenger og foreldrepenger fra folketrygden med 100 pst. dekning (inntil 6 G), riktignok overfinansiert ved økt trygdeavgift for den samme gruppen.

Dette medlem ønsker en fremtidsrettet næringspolitikk som virker. Dette medlem vil derfor sikre at selvstendig næringsdrivende gis like rettigheter til sosiale ordninger som andre arbeidstakere. Ikke bare fordi det er en urimelig forskjellsbehandling, men også fordi det er til hinder for et innovativt og nyskapende næringsliv, som trenger flere gründere og selvstendig næringsdrivende. En likestilling av disse rettighetene vil også legge bedre til rette for at flere kvinner vil våge å starte egen arbeidsplass for seg selv og andre.

Dette medlem mener at Venstres gjennomslag i dette års statsbudsjett for å likestille selvstendig næringsdrivende og lønsmottakere når det dreier seg om omsorgs- og pleiepenger er et skritt i riktige retning. Dette medlem vil videre likestille selvstendig næringsdrivende med vanlige arbeidstakere når det gjelder rett til sykepenger. Som et ledd i en forpliktende opptrappingsplan mot full likestilling, foreslår dette medlem at det gis rett til 80 pst. dekning av sykepenger fra 17. dag. I dag er dekningsgraden 65 pst. En slik endring vil være viktig for de selvstendig næringsdrivende og har en samlet kostnad på 175 mill. kroner med innføring fra 1. januar 2016.

Dette medlem viser til representantforslag fra stortingsrepresentantene Trine Skei Grande og Borghild Tenden om tiltak som fremmer reell kjønnslikestilling i Norge (Dokument 8:69 S (2012–2013)). Dette medlem mener tiden nå er overmoden for å omskape kunnskap til konkrete tiltak som fremmer reell likestilling. Dette medlem viser til at Norge er blant de OECD-landene som har det mest kjønnsdelte arbeidsmarkedet. Dette medlem mener dette er uheldig og vil understreke at arbeidslivet er en viktig arena for å gjennomføre reell likestilling. Dette medlem vil vise til at det fortsatt er vanskeligere for unge kvinner å få jobb enn unge menn og viser til at det er under ett år siden Likestillingsombudet meldte at unge kvinner som planlegger å få barn stiller svakere i jobbkøen. Dette medlem har registrert at enkelte anbefaler kvinner å få barn før de går inn i arbeidslivet, men dette medlem mener en slik tankegang er håpløst gammeldags

og vil i stedet iverksette tiltak slik at ikke arbeidsgivere blir belastet unødig når en kvinnelig arbeidstaker blir gravid. Dette medlem vil derfor fritta arbeidsgiver for ansvar for sykepenger (arbeidsgiverperioden) for kvinner ved svangerskap. Dette medlem foreslår derfor å styrke sykelønnsordningen tilsvarende 100 mill. kroner for å innføre en slik ordning.

Dette medlem viser til det pågående arbeidet i regjeringen med å utarbeide en nasjonal strategi for sosialt entreprenørskap. I dag er det altfor mange mennesker i arbeidsfør alder som befinner seg utenfor arbeidslivet. De fleste mottar et minimum av økonomiske ytelser, og mangler deltakelse i sosiale nettverk. Sosialt entreprenørskap kan bidra med å gi flere mennesker mulighet til å skape et levebrød av sine hjertesaker, samtidig som det offentlige får tilført engasjement, entusiasme, individbaserte tilbud og en fornyelse og kvalitetsheving. Det offentlige kan ikke løse alt alene, og det er ikke bare de ideelle organisasjonene som kan bidra med et verdibasert tilbud. Sosiale entreprenører kan være en skreddersøm som utfyller systemene, og skape gode småskalaløsninger til for eksempel skole, helsevesen, barnevern og kriminalomsorg. I tråd med den kommende nye strategi for sosialt entreprenørskap og for å styrke rammene, kunnskapen og utviklingen på området foreslår Venstre i sitt forslag til statsbudsjett for 2016 at det under Arbeids- og sosialdepartementet opprettes et nasjonalt senter for sosialt entreprenørskap i 2016. Dette medlem foreslår å bevilge 5 mill. kroner i startbevilgning til et slikt senter.

Dette medlem mener at den stigende ungdomsledighet generelt, og blant ungdom med minoritetsbakgrunn spesielt, er alvorlig. Tall fra Nav fra september 2015 viser at det i dag er 22 919 arbeidsløse under 30 år. Dette er nær en tredjedel av alle arbeidsledige registrert hos Nav. Iberegner man også unge som ikke er registrert i Nav, som er verken i skole eller jobb, er antallet av FAFO estimert til å være på over 100 000 personer. Utover offentlige virkemidler og tilbud gjennom Nav, mener dette medlem at det offentlige i større grad må støtte opp om ikke-offentlige initiativer og tilbud som er spesielt målrettet mot unge. Ungdom må få tilbud om jobbsøkningskurs og veiledning på et tidlig tidspunkt, for å forebygge ledighet før den inntreffer og supplere Navs tjenester. I dag eksisterer det ikke tilstrekkelig med slike tilbud for å forebygge ungdomsledighet. Man må være registrert arbeidsledig for å få jobbsøkerhjelp fra Nav, og skolepensum gir ikke tilstrekkelig kunnskap på dette feltet.

Dette medlem vil derfor foreslå at det for 2016 brukes 10 mill. kroner i tilskudd til JobbX – en avdeling ved Stiftelsen Antirasistisk Senter. Tiltaket forebygger ungdomsledighet gjennom korte, gratis

jobbsøkningskurs, jobbveiledning, veiledning gjennom e-læringsplattformer m.m. Dette tiltaket foreslås iverksatt av Arbeids- og velferdsdirektoratet som et nytt utviklingstiltak.

Dette medlem viser til regjeringens forslag om at gifte og samboende får 90 pst. av grunnbeløpet i folketrygden i grunnpensjon, opp fra dagens 85 pst. fra september 2016 med full effekt fra 2017. Dette medlem står inne for samarbeidsavtalen mellom regjeringspartiene, Kristelig Folkeparti og Venstre, men mener at dette er et helt feil tidspunkt å innføre ordningen på gitt de økonomiske utfordringene Norge står overfor både når det gjelder økende ledighet og økende kostnader knyttet til økte asylankomster. Samlet vil denne endringen binde om minst 2,7 mrd. kroner i 2017 og øke som følge av flere eldre i årene som kommer. Det kan etter dette medlems synspunkt vurderes om det skal innføres en nedtrapping av avkortning av pensjon for gifte og samboende pensjonister i 2017 dersom de økonomiske rammebetingelser tilsier at det er mulig og fornuftig.

Dette medlem viser til endringene i arbeidsmiljøloven og allmenngjøringsloven i lovvedtak 53 (2014–2015). I Innst. 207 L (2014–2015), jf. Prop. 48 L (2014–2015) ble flertallet enige om at «det er et behov for tiltak som bedrer varslernes situasjon». Et tiltak som flertallet ba regjeringen om, var å gi Arbeidstilsynet et prosjekt/samordningsansvar mellom de relevante tilsynene for å bedre informasjonen om varsling og regelverket, herunder å vurdere en felles veileder med informasjon om rettigheter og plikter for alle involverte. Arbeidstilsynet har veiledningsansvar for arbeidsmiljøloven og et særlig ansvar for å henvise varslere til riktig tilsynsmyndighet. Det ble også vist til at det er et potensial for å sette åpenhet og ytringsklima tydeligere og oftere på dagsordenen ute i virksomhetene. I den forbindelse ba flertallet regjeringen om å vurdere å ta initiativ til en holdningskampanje/informasjonskampanje i samarbeid med partene i arbeidslivet. I dag er det slik at arbeidstakere i bedrifter som har egne varslingsrutiner, varsler mer og i mindre grad risikerer sanksjoner ved varsling. Med hensyn til å styrke varslervernet ba flertallet også regjeringen om å utrede flere mulige forslag, for eksempel konkrete krav til form og innhold, eller fastsette at alle virksomheter av en viss størrelse skal ha varslingsrutiner. Dette medlem foreslår med bakgrunn en merbevilgning på 10 mill. kroner for å styrke Arbeidstilsynets innsats og arbeid knyttet til varsling.

Dette medlem foreslår også å styrke Caritas informasjonssenter for arbeidsinnvandrere med 1 mill. kroner. Dette er et viktig tiltak for bl.a. å hindre sosial dumping.

Dette medlem viser til pensjonsreformen som trådte i kraft 1. januar 2011. Reformen skulle

sikre at Norge har et pensjonssystem som det er mulig å betale for i fremtiden. Dette medlem mener at det fremdeles er behov for å reformere og forenkle pensjonssystemet, bl.a. slik at den enkelte kan ta med seg sine pensjonsrettigheter, uansett om man arbeider i det offentlige, det private næringsliv eller egen virksomhet og uavhengig av de ulike arbeidsforholds varighet. Arbeidsmarkedet er fundamentalt annerledes enn for noen tiår tilbake, med en helt annen mobilitet. De aller færreste blir værende hos en arbeidsgiver gjennom hele arbeidslivet. Dette medlem mener derfor at regelen om opptjeningstid i Statens pensjonskasse for å oppnå tilleggspensjon på tre år, hverken er rimelig for arbeidstakere eller bidra til å øke mobiliteten i arbeidslivet. En mobilitet som også i høyere grad blir nødvendig for å imøtekomme fremtidens økonomiske utfordringer.

Dette medlem fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen om på egnet måte å oppheve reglene om opptjeningstid på tre år i Statens pensjonskasse for å få opptjent tilleggspensjon.»

Dette medlem viser til at regjeringen foreslår å unnta personer over 67 år fra ordningen med supplerende stønad dersom de er kommet til Norge ved familiejenforening. Dette medlem støtter ikke dette forslaget og vil øke bevilgningene med 40 mill. kroner for å videreføre dagens ordning.

Dette medlem viser videre til at regjeringen i forbindelse med Prop. 1 S Tillegg 1 (2015–2016) foreslår å redusere bevilgningene til «Raskere tilbake-ordningen» med 25 mill. kroner. Dette medlem støtter ikke dette forslaget og vil derfor reverse det foreslåtte innsparingstiltaket.

Samlet foreslår dette medlem følgende konkrete endringer under rammeområde 7 Arbeid og sosial:

	Bokført (mill. kroner)
Omfordeling av 1 000 plasser fra «ordinære» til «varig tilrettelagt arbeid»	13,0
	29,0
Dobling av antall i forsøkene med lønnstilskudd til arbeidsgivere som ansetter personer med rett til arbeidsavklaringspenger.	0,0
Raskere tilbake (reversering av kutt i tillegg 1)	25,0
Oppheve reglene om opptjeningstid i Statens pensjonskasse for å få opptjent (tilleggs) pensjon	0,0
Sosiale tjenester og tiltak for vanskeligstilte grupper på arbeidsmarkedet.	20,0
Senter for sosialt entreprenørskap	5,0
Caritas	1,0
Forsøk, utviklingstiltak: Bl. a. tilretteleggingstilskudd for rekruttering av arbeidssøkere med nedsatt arbeidsevne	25,0
Tilskudd til tiltak som forebygger ungdomsledighet	10,0
Styrke ordningen med tidsubestemt lønnstilskudd	61,0
Utvide ordningen med tidsbestemt lønnstilskudd for å få flere kvinner med innvandrerbakgrunn ut i arbeidslivet	27,0
Gå imot regjeringens forslag om å få fullmakt til å omdisponere inntil 10 pst av bevilgningen fra post 77 Varig tilrettelagt arbeid til post 76 Tiltak for arbeidssøkere.	0,0
Styrke Arbeidstilsynets innsats knyttet til varslings	10,0
Gå imot regjeringens forslag om innstramminger i supplerende stønad til personer over 67 år.	40,0
Mer fleksible regler knyttet til dagpenger og utdanning	50,0
Fritak for arbeidsgivers ansvar for sykepenger for korttids-sykefravær knyttet til svangerskap	100,0
Styrking av sykelønnsordning for selvstendig næringsdrivende	175,0
Redusere det statlige tilskuddet til AFP fra 1/3 til 1/6.	-830,0
2 000 færre AFP-pensjonister som følge av skattestimuli, reduksjon i ytelser og innstramming i regler.	-148,0
Mindre dagpenger som følge av 3000 flere arbeidsplasser i vårt samlede opplegg.	-642,0

	Bokført (mill. kroner)
Arbeidsavklaringspenger. Reduksjon i maksimal varighet endres fra 4 til 3 år. Det legges til grunn at 25 pst får unntak og at overgangsraten til uføretrygd er lik som i dagens system = 39 pst.	-2 250,0
Ingen avkortning av pensjon.	-892,0
Sum ramme 7: Arbeid og sosial	-4 171,0

Dette medlem viser til den framforhandlede avtalen om statsbudsjettet for 2016 mellom Venstre, Kristelig Folkeparti og regjeringspartiene Høyre og Fremskrittspartiet av 23. november 2015. Venstres stortingsrepresentanter vil stemme subsidiært for avtalen dersom ikke Venstres forslag til alternativt statsbudsjett får flertall. Dette medlem er spesielt fornøyd med at bevilgningene til tiltak for vanskeligstilte i arbeidsmarkedet økes med 5 mill. kroner, Caritas styrkes med 1 mill. kroner og at Arbeidstilsynets innsats knyttet til varsling økes tilsvarende.

Dette medlem viser for øvrig til generelle merknader knyttet til avtalen under kapittel 3.1.3.2 i denne innstilling.

3.2.7.2.6 Merknader fra komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti viser til Sosialistisk Venstrepartis alternative budsjett og foreslår at rammeområde 7 settes til 421 380 277 000 kroner, som er en økning på 31 000 000 kroner i forhold til regjeringens forslag i Prop. 1 S (2015–2016) inkludert Prop. 1 S (2015–2016) Tillegg 1–2.

Dette medlem mener at regjeringen har gjort arbeidslivet mer utrygt gjennom svekkelsen av arbeidsmiljøloven. Arbeidsledigheten stiger og regjeringen tar ikke de viktigste utfordringene i arbeidslivet, som sosial dumping, ufrivillig deltid og utstøting fra arbeidslivet, på alvor. Dette medlem viser til at Sosialistisk Venstreparti jobber for et trygt og godt arbeidsliv med arbeid til alle, der folk har ei lønn å leve av, og en arbeidsdag å leve med. Hele og faste stillinger skal være hovedregelen. De som ikke kan jobbe må trygges av fellesskapet og sikres inntekt. Dette medlem vil ha ei arbeidslinje som virker.

Dette medlem viser til at flere nå opplever usikkerhet rundt egen arbeidssituasjon. Derfor er det nødvendig med et permitteringsregelverk som gir trygghet. Sosialistisk Venstreparti foreslår i sitt alternative statsbudsjett å endre permitteringsregelverket, slik at arbeidsgiverperioden blir ti dager og permitteringsperioden blir utvidet til 52 uker. Da kan flere beholde jobben i usikre tider, samtidig som bedrifter

slipper å tømmes for kunnskap og erfaring. Dette medlem viser til at det i Sosialistisk Venstrepartis alternative statsbudsjett opprettes flere tiltaksplasser for arbeidsledige med nedsatt arbeidsevne og flere plasser til varig tilrettelagt arbeid. Videre styrkes innsatsen mot sosial dumping ved å gi mer penger til Arbeidstilsynet og ved å opprette et nytt senter mot arbeidslivskriminalitet.

Dette medlem viser til at ungdom er særlig utsatt når arbeidsløsheten stiger. Derfor jobber Sosialistisk Venstreparti for en ny ungdomsgaranti som gir ungdom opp til 25 år rett til arbeid, aktivitet eller utdanning. At unge får trygg og stabil tilknytning til arbeidslivet er viktig for å bekjempe fattigdom i Norge.

Dette medlem mener at regjeringen fører en politikk for økte forskjeller. De som har det vanskelig får det verre. Derfor er kamp mot fattigdom og forskjeller en hovedprioritering for Sosialistisk Venstreparti. For mye av fattigdomspolitikken handler om å avbøte situasjonen for folk som er fattige, i stedet for å bekjempe selve fattigdommen. Skal man bekjempe fattigdom, må folk få mer å leve av og fellesskapsløsninger må styrkes.

Dette medlem viser til at Sosialistisk Venstreparti i sitt alternative statsbudsjett øker inntektene til familier med dårlig råd. Barnetrygden lønnsjusteres og heves for familier som har mange barn og for enslige forsørgere. Kommunenes mulighet til å trekke fra barnetrygden når sosialhjelp utmåles, fjernes. Boligtilskuddene for vanskeligstilte økes.

Dette medlem viser til at økonomisk uavhengighet er en forutsetning for likestilling. Fortsatt tjener kvinner mindre enn menn. Kvinner jobber oftere deltid, mens menn jobber mer overtid. Det går utover kvinners lønns- og pensjonsrettigheter, og bidrar til at kvinner har mindre innflytelse i samfunnet enn menn. Derfor vil Sosialistisk Venstreparti styrke innsatsen for en heltidskultur i arbeidslivet.

Dette medlem viser til at Sosialistisk Venstreparti i sitt alternative statsbudsjett, som styrker trepartssamarbeidet for likestilling, vil ha flere forsøk med likelønnsstandard på arbeidsplasser og setter av en pott til flere forsøk med 6-timersdag.

3.2.8 *Rammeområde 8 (Forsvar), under uten-riks- og forsvarskomiteen*

3.2.8.1 SAMMENDRAG

Kap.	Formål	Prop. 1 S med Tillegg 1–2 (2015–2016)
Utgifter rammeområde 8 (i tusen kroner)		
1700	Forsvarsdepartementet	412 433
1710	Forsvarsbygg og nybygg og nyanlegg	5 289 954
1716	Forsvarets forskningsinstitutt	188 949
1719	Fellesutgifter og tilskudd til foretak under Forsvarsdepartementet	791 198
1720	Felles ledelse og kommandoapparat	3 846 812
1723	Nasjonal sikkerhetsmyndighet	225 167
1725	Fellesinstitusjoner og -utgifter under Forsvarsstaben	2 040 987
1731	Hæren	5 268 161
1732	Sjøforsvaret	3 912 432
1733	Luftforsvaret	4 764 417
1734	Heimevernet	1 213 802
1735	Etterretningstjenesten	1 551 178
1740	Forsvarets logistikkorganisasjon	1 297 507
1760	Nyanskaffelser av materiell og nybygg og nyanlegg	6 731 108
1761	Nye kampfly med baseløsning	8 552 148
1790	Kystvakten	1 044 967
1791	Redningshelikoptertjenesten	866 234
1792	Norske styrker i utlandet	703 768
1795	Kulturelle og allmennyttige formål	267 669
Sum utgifter rammeområde 8		48 968 891
Inntekter rammeområde 8 (i tusen kroner)		
4700	Forsvarsdepartementet	2 373
4710	Forsvarsbygg og nybygg og nyanlegg	4 391 193
4719	Fellesinntekter til foretak under Forsvarsdepartementet	792
4720	Felles ledelse og kommandoapparat	67 136
4723	Nasjonal sikkerhetsmyndighet	9 189
4725	Fellesinstitusjoner og -inntekter under Forsvarsstaben	60 739
4731	Hæren	65 976
4732	Sjøforsvaret	54 358
4733	Luftforsvaret	183 413
4734	Heimevernet	6 018
4740	Forsvarets logistikkorganisasjon	76 365
4760	Nyanskaffelser av materiell og nybygg og nyanlegg	100 622
4790	Kystvakten	1 080
4791	Redningshelikoptertjenesten	802 903

Kap.	Formål	Prop. 1 S med Tillegg 1–2 (2015–2016)
4792	Norske styrker i utlandet	10 306
4795	Kulturelle og allmenntilgjengelige formål	9 693
4799	Militære bøter	500
Sum inntekter rammeområde 8		5 842 656
Sum netto rammeområde 8		43 126 235

3.2.8.2 KOMITEENS MERKNADER

3.2.8.2.1 *Merknader fra komiteens medlemmer fra Høyre og Fremskrittspartiet*

Komiteens medlemmer fra Høyre og Fremskrittspartiet viser til avtalen mellom Høyre, Fremskrittspartiet, Kristelig Folkeparti og Venstre og foreslår at ramme 8 settes til 43 054 958 000 kroner, som er en reduksjon i forhold til regjeringens forslag på 71 277 000 kroner. Disse medlemmer viser til den inngåtte avtalen, jf. pkt. 3.1.3.1. Disse medlemmer oppfatter at regjeringen i budsjettforslaget prioriterer anskaffelsen av nye kampfly med baseløsning. Disse medlemmer viser til at Stortinget har gitt bestillingsfullmakt for 22 F-35 kampfly, som leveres i perioden 2015–2019. Disse medlemmer merker seg at det i budsjettforslaget legges opp til å bestille ytterligere seks fly med planlagt levering i 2020. Disse medlemmer viser til regjeringens forslag om å bevilge 8,6 mrd. kroner til kampflyanskaffelsen med baseløsning i 2016, hvor bevilgningen går til allerede inngåtte forpliktelser som et bredt flertall på Stortinget har stilt seg bak. Dette er etter disse medlemmers oppfatning viktig for å sikre operativ kapasitet i Luftforsvaret de kommende årene.

Disse medlemmer merker seg at som følge av den endrede sikkerhetspolitiske situasjonen prioriterer regjeringen økt overvåkning, tilstedeværelse og suverenitetshevdelse i nordområdene. Regjeringen vil sikre at Norge har et reelt terskelforsvar med robuste og fleksible operative avdelinger som kan håndtere skiftende utfordringer i lys av det til enhver tid gjeldende trusselbildet.

Disse medlemmer ser at regjeringen legger opp til en betydelig og nødvendig satsing på Etterretningstjenesten utover ambisjonsnivået i gjeldende langtidspan gjennom teknologisk og kapasitetsmessig modernisering. Disse medlemmer merker seg at regjeringen foreslår en tydelig satsing i nordområdene, gjennom økt aktivitetsnivå både for maritime patruljefly og undervannsbåt (ubåt). Sjøforsvaret styrkes gjennom kontinuerlig tilstedeværelse av ubåt i Nord-Norge, og vil sammen med Kystvakten fortsette å løse sine oppdrag på et høyt nivå. Disse medlemmer ser viktigheten av økt bevilgning til

vedlikehold av Sjøforsvarets fartøyer for å sikre operativ evne gjennom et høyt antall seilingsdøgn.

Disse medlemmer noterer at Luftforsvaret styrkes i 2015 gjennom en økning av antall flytimer for maritime patruljefly. Styrkingen av budsjettet er viktig for å sikre tilstrekkelig aktivitet og grunnlag for å kunne videreutvikle operativ evne i en kritisk omstillingsfase, spesielt rettet mot innfasing av nye kampfly og driftssetting av nye maritime helikoptre.

Disse medlemmer ser viktigheten av regjeringens forslag om å styrke Redningshelikoptertjenesten for å reetablere og opprettholde Forsvarets evne til å støtte politiet med hurtig innsetting av personell mot skip i fart.

Disse medlemmer oppfatter at Hæren videreføres på om lag det samme høye nivået som i 2015, dette innebærer at Hæren skal videreføre et høyt trenings- og øvingsnivå. Disse medlemmer merker seg at aktivitetsnivået i Heimevernet videreføres i 2016. Disse medlemmer støtter opp om arbeidet regjeringen foreslår for oppfølging av veteransatsingen, herunder videreføring av den særskilte kompensasjonsordningen for personell som har pådratt seg psykiske belastningsskader i operasjoner i utlandet. Disse medlemmer noterer at Forsvarets hovedsatsingsområde internasjonalt for 2016 vil, som for 2015, være å yte støtte til den internasjonale koalisjonen som skal bidra til å bekjempe terrorgruppen ISIL i Irak. Disse medlemmer merker seg videre at engasjementet i Afghanistan fra rundt årsskiftet 2015/2016 gradvis konsentreres til kun å omfatte Kabul-området. Disse medlemmer oppfatter at Mali vil være et av Norges hovedsatsingsland i 2016 med økt deltakelse i FN-operasjonen Multidimensional Integrated Stabilisation Mission in Mali (MINUSMA). Videre at det fra januar 2016 stilles et C-130J Hercules transportfly til disposisjon i inntil ti måneder. Disse medlemmer understreker betydningen av at regjeringen oppfyller gjeldende langtidspan. Forsvarssjefen har levert «Forsvarssjefens fagmilitære råd» og arbeidet med en ny langtidspan for forsvarssektoren vil resultere i en fremleggelse fra regjeringen i 2016. Disse medlemmer mener det er viktig at det vedtas et forsvarsbudsjett som gir et godt og forutsigbart utgangspunkt for den nye langtidspanen.

3.2.8.2.2 *Merknader fra komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet*

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet vil følge opp og gjennomføre den vedtatte langtidsplanen for Forsvaret og foreslår å styrke bevilgningen under Forsvarsdepartementets område.

Norge må ta sin del av ansvaret i NATO, i en tid da mange allierte kutter i sine forsvarsbudsjetter. Utviklingen i Europa og i Midtøsten viser viktigheten av fortsatt å modernisere Forsvaret og styrke den operative evnen.

Gjennomføring av kampflyanskaffelsen og omstillingen i Luftforsvaret og fortsatt modernisering av Hæren og Heimevernet vil være viktig for et moderne forsvar. Disse medlemmer vil særlig prioritere økt fokus på nordområdene knyttet til beredskap, ressursforvaltning og tilstedeværelse i våre nordlige havområder. Disse medlemmer mener Norge bør holde et bredt perspektiv i utviklingen av nordområdene, bygge ut den norske kyst- og havkompetansen, forvalte naboskapet til Russland på en god måte og være en pådriver mot klimaendringer i Arktis. Disse medlemmer ønsker å styrke nordområdesatsingen for å bevare en lederrolle i nordområdene.

Disse medlemmer viser til at Forsvaret har gjennomgått en betydelig omstilling og effektivisering de siste årene.

Forsvaret er som følge av den vedtatte langtidsplanen pålagt et betydelig interneffektiviseringskrav i 2016. Disse medlemmer mener det er urimelig å pålegge Forsvaret ytterligere effektiviseringskrav slik regjeringen gjør gjennom sin avbyråkratiserings- og effektiviseringsreform, og foreslår en økning i forhold til regjeringens forslag på 193 mill. kroner til dette formålet, beløpet posteres under Forsvarsdepartementet, til videre fordeling. For nærmere omtale vises til fagkomiteens innstilling.

Disse medlemmer foreslår at ramme 8 settes til 43 319 235 000 kroner, som er en økning i forhold til regjeringens forslag på 193 000 000 kroner. For nærmere omtale vises til fagkomiteens innstilling.

3.2.8.2.3 *Merknader fra komiteens medlem fra Kristelig Folkeparti*

Komiteens medlem fra Kristelig Folkeparti viser til dette medlems hovedmerknad hvor Kristelig Folkepartis alternative budsjett for 2016 omtales.

Dette medlem slutter seg til forslaget som følger av budsjettavtalen mellom Høyre, Fremskrittspartiet, Kristelig Folkeparti og Venstre.

Dette medlem vil understreke at neste års forsvarsbudsjett er viktig for slutføringen av den

gjeldende langtidsplan for Forsvaret. I 2016 er det særlig innfasingen av nye kampfly som tar det meste av den reelle økningen på forsvarsbudsjettet. Dette medlem viser til at det nye kampflyvåpenet med baseløsning, utstyr og tjenester, er en historisk stor investering som krever rammeøkninger ut over den langsiktige budsjettbanen for Forsvaret. Dette medlem viser videre til at Stortinget allerede våren 2016 vil få seg forelagt forslag til ny langtidsplan for Forsvaret, som vil legge viktige føringer for Forsvarets struktur og budsjettene i de kommende årene.

3.2.8.2.4 *Merknader fra komiteens medlem fra Senterpartiet*

Komiteens medlem fra Senterpartiet viser til at Senterpartiet i sitt alternative statsbudsjett foreslår at ramme 8 settes til 43 326 935 000 kroner, som er en økning i forhold til regjeringens forslag på 200 700 000 kroner. For øvrig vises det til Senterpartiets hovedmerknad.

3.2.8.2.5 *Merknader fra komiteens medlem fra Venstre*

Komiteens medlem fra Venstre viser til at Venstre i sitt forslag til statsbudsjett for 2016 foreslår at ramme 8 settes til 40 323 235 000 kroner, som er en reduksjon i forhold til regjeringens forslag på 2 803 000 000 kroner.

Dette medlem viser til at Venstres helhetlige forslag til statsbudsjett for 2016 tar utgangspunkt i budsjettforslaget fra regjeringen Solberg, jf. Prop. 1 S (2015–2016) med tillegg 1 og 2. Konkrete endringer på rammeområde 8 i forhold til regjeringens forslag følger av omtale og tabeller under.

Dette medlem mener at norsk sikkerhet ivaretas både gjennom egen militær evne og gjennom å bidra til fred, frihet og demokrati i flest mulig land, kombinert med reell vilje til en rettfærdig internasjonal utvikling. Økt handel, samarbeid og dialog er de beste virkemidlene for fred mellom ulike stater. NATO og det transatlantiske samarbeidet skal forbli hjørnesteiner i norsk sikkerhetspolitikk, samtidig som det forsvarspolitiske samarbeidet i Norden og med EU videreutvikles.

Dette medlem mener at Norges rolle som forvalter av ressurser og vår geopolitiske plassering krever et sterkt selvstendig norsk forsvar og deltakelse i forpliktende internasjonalt samarbeid. Det er viktig at Norge er i stand til å hevde suverenitet og utøve myndighet i norske områder.

Dette medlem viser til at gjeldende langtidsplan for Forsvaret ble behandlet av Stortinget våren 2012. Dette medlem viser til Venstres posisjoner til denne planen, slik disse fremkommer av debatt i Stortinget 14. juni 2012. Dette medlem foreslår ikke omfattende endringer av budsjettopplegget for

rammeområde 8 i 2016, men mener det er en ubalanse mellom foreslåtte investeringer og midler til tilfredsstillende driftsvilkår for Forsvaret i tiden som kommer.

Dette medlem vil understreke betydningen av at det er en balanse mellom drift og investeringer i Forsvaret. Over flere år ser man at de avsatte driftsmidlene ikke står i forhold til de investeringene det legges opp til.

Dette medlem vil legge opp til et kutt på 2 500 mill. kroner i investeringer i nye kampfly og JSM-programmet. Dette medlem viser til at budsjettet slik det er lagt opp, ikke bygger opp nødvendige driftsmidler og personell til å ta i bruk de nye jagerflyene i den takten som regjeringen legger opp til, noe som vil bety en betydelig feilinvestering de kommende årene. Venstre er av den klare oppfatning, ut fra erfaring med fregattkjøpene, at det er bedre å fase inn jagerflykjøpene i et lavere tempo enn regjeringen legger opp til, slik at man parallelt kan bygge opp en driftsorganisasjon rundt jagerflykapasiteten.

Dette medlem er enig i regjeringens prioritering av økt tilstedeværelse av sjøforsvaret i våre nordligste områder, men ønsker en noe lavere bevilgning på grunn av andre satsinger i budsjettet, og foreslår derfor å redusere overføringene til Sjøforsvaret med 100 mill. kroner.

Dette medlem mener det er rett å bevilge noe mer penger til Forsvarets etterretningstjeneste, men mener den foreslåtte bevilgningen bør trappes opp i et lavere tempo enn det regjeringens foreslår og vil derfor redusere overføringene til Forsvarets etterretningstjeneste med 350 mill. kroner.

Dette medlem viser til at det i Venstres forslag til statsbudsjett for 2016 foreslås å redusere bevilgningen til Heimevernsungdommen med 3,5 mill. kroner, siden dette medlem ikke kan se at ordningen bidrar til å oppfylle noen av Forsvarets vedtatte målsettinger.

Dette medlem viser til at HV016 ble nedlagt og dimittert av forsvarssjefen våren 2011. HV016

hadde avdelinger i Oslo, Stavanger, Bergen og Trondheim. Gjennom nedleggelsen er responstiden sterkt svekket ved behov for høyoperativbistand fra Forsvaret til politiet i beredskapssammenheng, samt for Forsvarets selvstendige evne til nasjonal krisehåndtering i scenarier der Forsvaret har primæransvaret. Dette medlem understreker at Forsvaret har en selvstendig forpliktelse til å ivareta og gjenopprette egen evne til å håndtere/avverge mulige anslag mot nøkkelpersonell og nøkkelinstallasjoner. Den sikkerhetspolitiske situasjonen tilsier at man ikke kan bruke 5–7 år på å bygge opp en vesentlig styrket spesialstyrkekapasitet gjennom ordinær seleksjon og trening. Det vil derfor være fornuftig å gjenoppbygge den kapasiteten Forsvaret har mistet gjennom nedleggelsen av Heimevernets spesialavdeling HV016.

Dette medlem viser til at spørsmålet om Det frivillige Skyttervesen (DFS) sin framtidige rolle og forankring har blitt belyst av det såkalte Solli-utvalget. Stortinget er kjent med konklusjonene i utvalgets utredning, og støtter disse. DFS har et viktig samfunnsoppdrag, og har fortsatt stor relevans for Forsvaret. Dette medlem mener derfor den formelle forankringen i Stortinget og til forsvarssektoren bør bestå som i dag.

Dette medlem mener DFS bør gis forutsigbarhet, ro, og gode rammevilkår for sitt videre arbeid, og vil på denne bakgrunn øke bevilgningen til DFS med 0,5 mill. kroner.

Dette medlem viser videre til at regjeringen i forbindelse med Prop. 1 S Tillegg 1 (2015–2016) foreslår å redusere bevilgningene til miljøtiltak og opprydding av utrangerte skyte- og øvingsfelt med 10 mill. kroner. Dette medlem støtter ikke dette forslaget og vil derfor reversere det foreslåtte innsparingstiltaket.

Samlet foreslår dette medlem følgende konkrete endringer under rammeområde 8, Forsvar:

	Bokført (mill. kroner)
Opprydding av utrangerte skyte- og øvingsfelt	10,0
Det frivillige skyttervesen	0,5
HV016	40,0
Sjøforsvaret	-100,0
Nedlegging av Heimevernsungdommen	-3,5
Forsvarets etterretningstjeneste	-250,0
Kampfly og JSM-programmet	-2 500,0
Sum ramme 8: Forsvar	-2 803,0

3.2.8.2.6 Merknader fra komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti viser til Sosialistisk Venstrepartis alternative budsjett og foreslår at rammeområde 8 settes til 42 690 235 000 kroner, som er en reduksjon på 436 000 000 kroner i forhold til regjeringens forslag i Prop. 1 S (2015–2016) inkludert Prop. 1 S (2015–2016) Tillegg 1–2.

Dette medlem mener Norge bør prioritere investeringene i sitt forsvar til å styrke forsvarsevnen i nord framfor militære operasjoner i utlandet. Dette medlem foreslår derfor å omdisponere 500 mill. kroner til de operative grener Hæren, Kystvakta og Sjøforsvaret, å redusere antall kampfly Norge skal bestille, redusere byråkrati og investeringer gjennom forsvarsbygg, og å avslutte Norges bidrag i Irak.

Dette medlem mener dette er forsvarlige reduksjoner forutsatt at vi prioriterer de oppgavene som er viktigst for vår sikkerhet, og at kapasiteten til å forsvare Norge og forvalte de norske havområdene må ligge til grunn for Forsvarets prioriteringer.

Dette medlem støtter at Forsvaret skal være tilpasset de reelle sikkerhetsutfordringer vi står overfor.

Dette medlem mener det norske forsvaret må prioritere et internasjonalt engasjement for forsvar av folkeretten, og bidra til internasjonale fredsbevarende og konfliktdepende operasjoner i FN-regi.

3.2.9 Rammeområde 9 (Næring), under næringskomiteen

3.2.9.1 SAMMENDRAG

Kap. Formål		Prop. 1 S med Tillegg 1–2 (2015–2016)
Utgifter rammeområde 9 (i tusen kroner)		
900	Nærings- og fiskeridepartementet	566 257
902	Justervesenet	124 580
903	Norsk akkreditering	41 111
904	Brønnøysundregistrene	532 710
905	Norges geologiske undersøkelse	220 153
906	Direktoratet for mineralforvaltning med Bergmesteren for Svalbard	92 520
909	Tiltak for sysselsetting av sjøfolk	1 892 000
910	Sjøfartsdirektoratet	378 348
911	Konkurransetilsynet	104 668
915	Regelrådet	10 193
922	Romvirksomhet	939 540
924	Internasjonalt samarbeid og utviklingsprogrammer	48 800
930	Norsk design- og arkitektursenter	71 700
935	Patentstyret	233 367
936	Klagenemnda for industrielle rettigheter	7 104
940	Internasjonaliseringstiltak	5 000
950	Forvaltning av statlig eierskap	23 576
953	Kings Bay AS	20 681
2421	Innovasjon Norge	2 173 435
2429	Eksportkreditt Norge AS	101 093
2460	Garantiinstituttet for eksportkreditt	0
Sum utgifter rammeområde 9		7 586 836
Inntekter rammeområde 9 (i tusen kroner)		
3900	Nærings- og fiskeridepartementet	267
3902	Justervesenet	53 832
3903	Norsk akkreditering	35 466
3904	Brønnøysundregistrene	565 408

Kap.	Formål	Prop. 1 S med Tillegg 1–2 (2015–2016)
3905	Norges geologiske undersøkelse	76 639
3906	Direktoratet for mineralforvaltning med Bergmesteren for Svalbard	820
3910	Sjøfartsdirektoratet	249 335
3911	Konkurransetilsynet	1 498
3935	Patentstyret	74 746
3936	Klagenemnda for industrielle rettigheter	700
3961	Selskaper under Nærings- og fiskeridepartementets forvaltning	11 100
5325	Innovasjon Norge	67 000
5329	Eksportkreditt Norge AS	30 000
5460	Garantiinstituttet for eksportkreditt	15 600
5629	Renter fra eksportkredittordningen	1 600 000
Sum inntekter rammeområde 9		2 782 411
Sum netto rammeområde 9		4 804 425

3.2.9.2 KOMITEENS MERKNADER

3.2.9.2.1 *Merknader fra komiteens medlemmer fra Høyre og Fremskrittspartiet*

Komiteens medlemmer fra Høyre og Fremskrittspartiet viser til avtalen mellom Høyre, Fremskrittspartiet, Kristelig Folkeparti og Venstre om statsbudsjettet for 2016 og foreslår at ramme 9 settes til 4 889 780 000 kroner, som er en økning i forhold til regjeringens forslag på 85 355 000 kroner. Disse medlemmer viser til den inngåtte avtalen, jf. pkt. 3.1.3.1. Disse medlemmer viser til at regjeringen har lagt frem et budsjett der tiltak for arbeid, aktivitet og omstilling er prioritert. Den fremste utfordringen for Norge er nå å skape nye, lønnsomme arbeidsplasser i privat konkurranseutsatt sektor. Regjeringens budsjett fremmer etter disse medlemmers mening verdiskaping og produktivitet i norsk økonomi gjennom bedre rammebetingelser for næringslivet, samtidig som budsjettet støtter opp under og utvikler næringslivets omstillingsevne og derigjennom styrker den norske konkurransekraften. Dette er viktig for å bevare og videreutvikle det norske velferdssamfunnet.

Disse medlemmer understreker viktigheten av at budsjettet både stimulerer til varig omstilling og ivaretar behovet for kortsiktige tiltak i den tiden vi er inne i. En fortsatt satsing på styrket langsiktig konkurransekraft gjennom vekstfremmende skatte- og avgiftslettelser, raskere bygging av samferdselsmessig infrastruktur og mer forskning og innovasjon er avgjørende for at Norge i fremtiden skal ha en næringsstruktur bestående av flere internasjonalt konkurransedyktige bransjer. Disse medlemmer stiller seg derfor svært positive til at regjeringen i tillegg til å ha lagt frem forslag til et mer vekstfremmende og enklere skattesystem, følger opp Skatteut-

valgets forslag allerede i 2016-budsjett. Regjeringen gjennomfører endringer som gjør det mer lønnsomt å investere i næringsvirksomhet, noe som bidrar til å styrke det private norske eierskapet og norsk næringslivs konkurransekraft.

Disse medlemmer er opptatt av verdiskaping, fordi det er det som betaler for velferden. Og eierskap har betydning for verdiskaping, fordi det påvirker selskapenes konkurransekraft. I Innst. 140 S (2014–2015), Stortingets behandling av Meld. St. 27 (2013–2014) Et mangfoldig og verdiskapende eierskap, pekte en samlet næringskomité på viktigheten av å vurdere modeller som skal gi insentiver til at folk flest øker sin investering i næringslivet, herunder gjennom medeierskap i bedriftene man er ansatt i. Disse medlemmer ser frem til regjeringens oppfølging av Stortingets vedtak om å utrede modeller, herunder KLAS (Konti for Langsiktig Aksjesparing), for dette.

Mange av fremtidens bedrifter og arbeidsplasser er ennå ikke etablert. Investeringer i forskning og utvikling, fremme av gründerskap og innovasjon, samt forenklinger for næringslivet er sentrale faktorer for å sikre norsk næringslivs fremtidige verdiskaping. Disse medlemmer mener regjeringens forslag om å styrke landsdekkende virkemidler innenfor disse områder og etablering av et eget regelråd med oppgave å hindre at unødvendige belastninger legges på næringslivet gjennom nye lover og forskrifter, er spesielt viktig.

Det er en særlig utfordring at mange nå mister jobben i de næringer og fylker som er sterkest berørt av den lave oljeprisen. Disse medlemmer understreker viktigheten av at regjeringen gjennom selsesettingspolitikken har lagt til rette for et mer fleksibelt arbeidsmarked. Samtidig peker disse medlemmer på at regjeringen i sitt budsjett fremmer en

egen tiltakspakke med særlig styrking av viktige ordninger og tiltak under Innovasjon Norge, Norges Forskningsråd og Havforskningsinstituttet. Tiltakspakken skal fremme økt sysselsetting og omstilling på kort sikt, samtidig som de legger til rette for en langsiktig omstilling av norsk økonomi. Tiltakene i pakken er derfor midlertidige og innrettet slik at de kan reverseres dersom behovet skulle bortfalle.

Disse medlemmer vil påpeke at en god omstillingsevne i næringslivet, og i samfunnet for øvrig, vil bidra til at norsk økonomi står bedre rustet til å møte de endrede internasjonale rammevilkårene vi nå ser konturene av gjennom de prosesser som pågår innenfor handelsområdet. Norge er en liten og åpen økonomi som har store gevinster av handel med utlandet. Disse medlemmer understreker at norske bedrifters evne til å lykkes i den internasjonale konkurransen er av stor betydning for den norske stats evne til å opprettholde vårt velferdssamfunn. Regjeringens mål om en mest mulig effektiv bruk av samfunnets ressurser og en aktiv konkurransepolitikk, herunder å sikre Konkurransetilsynets uavhengighet gjennom etablering av et uavhengig klageorgan, fremheves av disse medlemmer i denne sammenheng.

3.2.9.2.2 *Merknader fra komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet*

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet understreker at arbeid til alle er jobb nummer én. Skal vi lykkes med denne målsettingen, er det avgjørende å ha bedrifter som driver lønnsomt i hele landet. Disse medlemmer understreker betydningen av å føre en aktiv næringspolitikk der vi legger til rette for verdiskaping og utvikler arbeidsplasser i hele landet. I en situasjon med økende arbeidsledighet er dette ekstra viktig. Disse medlemmer vil støtte opp under omstilling i bedrifter og bidrar til utvikling av ny teknologi gjennom en rekke tiltak, noe som gir norsk økonomi flere ben å stå på, samtidig som det vil være en del av løsningen knyttet til globale utslipps- og ressursutfordringer.

Disse medlemmer er opptatt av å styrke konkurransekraften i norsk næringsliv. Det aller viktigste i så måte er lav rente og lav kronekurs. Derfor er det svært bekymringsfullt at regjeringen ved enhver korsvei har løst sin manglende evne til å prioritere ved å øke oljepengebruken. Disse medlemmer mener regjeringens budsjettforslag ikke svarer på den krevende situasjonen i norsk økonomi, hvor rekordmange er ledige og stadig flere blir permittert. Arbeiderpartiet vil ha en aktiv politikk for å bekjempe den økende arbeidsledigheten, og har foreslått å bruke om lag 3 mrd. kroner mer enn regjeringen til tiltak mot ledighet og for ny vekst, herunder bedre permitteringsregler, flere tiltaksplasser, et akselera-

torprogram for gründere, styrking av miljøteknologiordningen og en bioøkonomipakke.

Disse medlemmer understreker at vi ikke kan bli best i alt, men satser vi målrettet, kan vi være best på områder der vi i Norge har spesielle forutsetninger for å lykkes. Det gjelder områder hvor vi har naturgitte fortrinn, særskilt kompetanse og sterke næringsklynger. Norge er, og skal fortsatt være, ledende på marin næring, maritim næring, energi, miljøteknologi og reiseliv. Vi har spesielle forutsetninger for å lykkes både innenfor den blå og grønne bioøkonomien. Disse medlemmer understreker at Arbeiderpartiet er uenig i regjeringens næringsnøytrale politikk, og mener at en større del av fellesskapets innsats bør rettes inn mot disse næringene.

Arbeiderpartiet mener det offentlige må bidra til forskning og innovasjon, som kan fremme omstilling og styrke konkurransekraften til det norske næringslivet. Vi fremmer forslag om bransjespesifikke satsinger, forskning og utvikling som skaper nye arbeidsplasser, og en kraftfull satsing på miljøteknologiordningen og regionale utviklingsmidler.

Disse medlemmer ser med bekymring på at regjeringen fjerner virkemidler som virker, og kutter i ulike næringspolitiske virkemidler. Regjeringen innfører mer geografisknøytrale virkemidler, og landsdekkende ordninger blir prioritert foran ordninger som er rettet mot næringsutvikling i distriktene. Budsjettforliket mellom regjeringspartiene, Kristelig Folkeparti og Venstre retter opp noe av svakhetene i regjeringens budsjettforslag, og reverserer foreslåtte kutt.

Disse medlemmer ser det som viktig å opprette nye såkornfond, og Arbeiderpartiet støtter at det opprettes et nytt såkornfond for Agder/Telemark, noe som er viktig for å videreutvikle nye bedrifter og innovasjoner.

SATSING INNEN BIOØKONOMI

Norge har sterke kompetansemiljøer og industri som ligger i front når det gjelder å benytte biobaserte ressurser. En bioøkonomi i vekst vil bidra til å redusere globale klimautslipp, og gi nye muligheter for verdiskaping og verdikjeder innen marin sektor, jord og skog. En sentral forutsetning for å lykkes med utviklingen av en bærekraftig bioøkonomi, er å etablere en kunnskapsflyt på tvers av fag og etablerte sektorer og næringer.

Disse medlemmer vil legge til rette for en bred og sterk bioøkonomi i Norge og mener det er behov for en målrettet satsing innen både grønn og blå sektor. Skognæringen utvikler og investerer selv for å sikre langsiktig verdiskaping basert på norsk råstoff. Arbeiderpartiet mener også det offentlige må bidra med risikokapital og støtte til forskning og

innovasjon, som kan fremme omstilling og styrke konkurransekraften i skognæringen. Utvikling av nye produkter eller utvikling av nye verdikjeder basert på norsk produksjon kan skje både ved omstilling av eksisterende virksomhet og ved etablering av helt ny industri. God infrastruktur er også viktig, med skogsbilveier og tømmerkaier.

Disse medlemmer vil bygge videre på de sterke kompetansemiljøene knyttet til genteknologi, plante- og dyrehelse og husdyravl. Vi vil også styrke kompetansemiljøene innen forskning og utvikling innen bioøkonomi. «Foods of Norway» er et godt eksempel. Vi vil støtte opp om viktige utviklingsprosjekter i industrien. Borregaard er et godt eksempel på en bedrift som ligger i front på dette området.

Disse medlemmer mener at det offentlige må bidra til mer forskning og pilotering av blant annet dyrking av alger, tang, tare og skogressurser, enten det er som fôrråstoff eller til bioenergi. Regjeringen foreslår i statsbudsjettet for 2016 å avvike det trebaserte innovasjonsprogrammet. Arbeiderpartiet er uenig i dette, og synes det er bra at Kristelig Folkeparti og Venstre gjennom budsjettforliket har fått dette inn igjen.

Arbeiderpartiet foreslår en bevilgning på totalt 125 mill. kroner til en bioøkonomisatsing innen jord/skog- og marin sektor.

Disse medlemmer foreslår at ramme 9 settes til 5 093 857 000 kroner, som er en økning i forhold til regjeringens forslag på 289 432 000 kroner. For nærmere omtale vises til fagkomiteens innstilling.

3.2.9.2.3 *Merknader fra komiteens medlem fra Kristelig Folkeparti*

Komiteens medlem fra Kristelig Folkeparti viser til dette medlems hovedmerknad hvor Kristelig Folkepartis alternative budsjett for 2016 omtales.

Dette medlem slutter seg til forslaget som følger av budsjettavtalen mellom Høyre, Fremskrittspartiet, Kristelig Folkeparti og Venstre.

Dette medlem viser til at Sett sjøbein har vært en viktig aktør i rekruttering og kompetanseheving. Dette medlem viser til at støtten på 2,5 mill. kroner er videreført i budsjettavtalen mellom samarbeidspartiene.

Dette medlem viser til at Kristelig Folkeparti fikk gjennomslag i budsjettavtalen for opprettelse av et nytt landsdekkende såkornfond lokalisert i Agder/Telemark med 150 mill. kroner i fondskapital fra det offentlige. Dette medlem mener såkornkapital er viktig for å skape nye bedrifter og motvirke den økende arbeidsledigheten.

Dette medlem viser til at Mechatronic Innovation Lab første gang fikk tilskudd i revidert bud-

sjett 2015. Dette medlem mener det er viktig å videreføre dette tilskuddet for å sikre at det nasjonale pilottestlaboratoriet kan videreføres. Dette medlem viser til at Kristelig Folkeparti lyktes med å få på plass 20 mill. kroner i budsjettavtalen til dette formålet.

3.2.9.2.4 *Merknader fra komiteens medlem fra Senterpartiet*

Komiteens medlem fra Senterpartiet viser til at Senterpartiet i sitt alternative statsbudsjett foreslår at ramme 9 settes til 5 142 225 000 kroner, som er en økning i forhold til regjeringens forslag på 337 800 000 kroner. For øvrig vises det til Senterpartiets hovedmerknad.

3.2.9.2.5 *Merknader fra komiteens medlem fra Venstre*

Komiteens medlem fra Venstre viser til at Venstre i sitt forslag til statsbudsjett for 2016 foreslår at ramme 9 settes til 4 570 425 000 kroner, som er en reduksjon i forhold til regjeringens forslag på 234 000 000 kroner.

Dette medlem viser til at Venstres helhetlige forslag til statsbudsjett for 2016 tar utgangspunkt i budsjettforslaget fra regjeringen Solberg, jf. Prop. 1 S (2015–2016) med tillegg 1 og 2. Konkrete endringer på rammeområde 9 i forhold til regjeringens forslag følger av omtale og tabeller under.

Dette medlem mener Norge står overfor to hovedutfordringer: 1) En økende arbeidsledighet som i det alt vesentlige skyldes en fallende oljepris kombinert med et svært høyt kostnadsnivå og 2) samtidig store miljø- og samfunnsutfordringer som krever en grønn og bærekraftig omstilling.

Statsbudsjettet for 2016 må derfor bli et budsjett for langsiktig omstilling, men som samtidig får ned ledigheten. Det er i mange år snakket om at de kloke hodene i oljebransjen må over i andre bransjer. Nå er mange av dem sagt opp og leter etter ny jobb. Dette medlem mener at hovedutfordringen er å skape nye arbeidsplasser slik at verdifull kompetanse beholdes i det norske arbeidsmarkedet og at kompetansen brukes til det grønne skiftet alle snakker om, men som for få har en reell vilje til faktisk å gjennomføre.

Norge har over år tillatt et kostnadsnivå som ligger langt over land det er naturlig å sammenligne oss med. Skal Norge fortsatt kunne konkurrere om oppdrag i en global økonomi, må vi bli enda mer produktive. Nøkkelen for å få til dette er kompetanse. En kompetent arbeidsstyrke har vært og vil være Norges konkurransefortrinn. Derfor er det ekstra viktig å bevare og videreutvikle den kompetansen som allerede eksisterer i en tid med økende ledighet og behov for omstilling.

Omstilling er utfordrende og det er ekstra krevende for dem som i kortere eller lengre perioder blir uten arbeid som følge av urolige tider. Oppgaven er å gjøre den perioden så kort som mulig og stimulere de mulighetene omstilling gir. For å sikre vår konkurransekraft må Norge derfor utvikle et nytt næringsliv; et næringsliv som er mer kunnskapsbasert, eksportrettet, produktivt og miljøvennlig.

Dette medlem mener at for å kunne skape og sikre arbeidsplasser er det avgjørende med generelt gode rammevilkår for alle deler av næringslivet, kombinert med en målrettet innsats for å sikre underveksten av ufødte bedrifter og utvikling av flere og bedre kunnskapsbedrifter. Dette medlem vil slippe kreativiteten og skaperkraften løs. Det må satse på gründere og entreprenører, og det må bli mindre regelverk og regulering.

Dette medlem mener en av hovedutfordringene i tiden fremover blir å ta vare på og gi små og mellomstore bedrifter mulighet for å utvikle seg og skape flere arbeidsplasser. Nå er tiden inne for å satse på de gode ideene som skal skape fremtidens arbeidsplasser, og ta vare på bedriftene som gir lokalsamfunnene rundt om i landet gode arbeidsplasser.

Det er spesielt viktig for dette medlem å sikre risikovillig kapital til investeringer i tidlig fase gjennom det offentlige virkemiddelapparatet. Dette medlem foreslår derfor å opprette to nye såkornfond øremerket til hhv. miljøteknologi og bioøkonomi/fornybar energi à 200 mill. kroner for å stimulere til økt innovasjon og flere framtidsrettede bedrifter og prosjekter. Det nye såkornfond for miljøteknologi lokaliseres til Rogaland, mens nytt såkornfond for bioøkonomi lokaliseres til Ringerike, hvorav 25 mill. også øremerkes til regionen. En slik økning vil medføre anslagsvis 59,5 mill. kroner i tapsavsetning og 30 mill. kroner til risikoavlastning over statsbudsjettet.

Dette medlem er svært fornøyd med at Venstre i avtalen om revidert nasjonalbudsjett 2015 fikk gjennomslag for å bevilge 40 mill. kroner til et nytt såkornfond for oppstartsbedrifter i 2015. Denne nye pre-såkornfond-ordningen fyller nå et tomrom i virkemiddelapparatet. Dette er helt nødvendig for å øke tilgangen på risikokapital i den tidlige gründerfasen. Det betyr forhåpentligvis også at flere private investorer ønsker å investere langt tidligere i gründerfasen, og det betyr at sjansen øker for at flere gründere lykkes. Dette medlem ser derfor positivt på at regjeringen i sitt forslag til statsbudsjett 2016 foreslår en bevilgning på 100 mill. kroner for 2016. Men med den nåværende situasjon i norsk økonomi og for å øke satsningen på gründerskap vil dette medlem styrke pre-såkornfond med ytterligere 50 mill. kroner i forhold til regjeringens forslag for 2016, bl.a. på bakgrunn av at regjeringen øremerker 50 mill. kroner

av sin økning til bedrifter lokalisert i en TTO-funksjon.

For å styrke og stimulere til økt innovasjon vil dette medlem også («under streken») øke den landsdekkende innovasjonslånordningen med 300 mill. kroner i 2016. En slik økning i lån fra statskassen til utlånsvirksomhet vil medføre 100 mill. kroner i tapsavsetning.

Dette medlem mener at mange offentlige regler, skjemaer og påbud fører til unødige rapporteringskrav og kompliserte regelverk. Småbedrifter og gründere rammes ekstra hardt av «skjemaveldet», og dette medlem ser det som en hovedoppgave å forenkle hverdagen til disse bedriftene gjennom å avskaffe unødvendige lover og forskrifter, samt å forenkle innrapporteringen gjennom økt bruk av internettbaserte løsninger.

I Sverige opprettet man som en prøveordning et regelråd i 2008. Det har bidratt til å redusere bedriftenes administrative kostnader knyttet til skjemaveldet med 7,3 pst. netto, 11 pst. brutto, og har gitt svensk næringsliv en besparelse på over 7 mrd. svenske kroner. Erfaringene med det svenske regelrådet har vært så gode at mandatperioden for rådet ble forlenget til ut 2014, og fra og med 2015 blir rådet gjort til en permanent ordning.

Venstre har lenge tatt initiativ til å innføre et norsk regelråd etter svensk modell. Poenget med et slikt regelråd er at det skal vurdere om konsekvensene for næringslivet av nye regler er tilstrekkelig utredet, og om de er utformet slik at de oppnår sitt mål til en relativt sett lav administrativ kostnad for næringslivet. Dette medlem synes det er svært positivt at Venstre har fått gjennomslag for denne ideen, og at det i år nå er etablert et forenklingsorgan for næringslivet på Hønefoss.

Dette medlem vil spesielt satse på det nyskapende miljø- og klimavennlige næringslivet som handler om å legge til rette for grønn vekst. En offensiv klimapolitikk vil gjøre norsk næringsliv mer konkurransedyktig, og i tett samspill med industrien vil Venstre forsterke innsatsen for å redusere og fjerne utslippene. Skal dette lykkes, er det viktig å styrke de ordningene som bidrar til grønn teknologiutvikling og stimulerer til grønn innovasjon.

Dette medlem er fornøyd med at regjeringen i sitt forslag til statsbudsjett har foreslått å øke bevilgningen til miljøteknologiordningen med 134,5 mill. kroner, som Venstre i sin tid tok initiativ til. Dette medlem har notert at regjeringen foreslår at 100 mill. kroner av økningen foreslås som en del av den særskilte tiltakspakke for økt sysselsetting for 2016 og støtter dette. Tilskuddsordningen er ment å gå til investeringer i pilotanlegg for utvikling av klima-, miljø- og energiløsninger. Denne ordningen har vært en stor suksess, men bare en brøkdel av re-

levante søknader blir innvilget fordi rammen for ordningen er begrenset i forhold til søkermassen. Dette viser at miljøteknologiordningen er treffsikker og møter et stort behov i næringslivet. Det er imidlertid et behov for å styrke ordningen slik at flest mulige bedrifter med relevante prosjekter kan få støtte. Dette medlem ønsker derfor å styrke ordningen ytterligere med totalt 135,5 mill. kroner slik at samlet bevilgning til ordningen blir 600 mill. kroner i 2016.

Offentlige anbud har en tendens til å satse på trygge, men gamle løsninger, fremfor å stimulere til nye og mer fremtidsrettede løsninger. Dette medlem mener at innovative offentlige anskaffelser har et potensial for å bli et kraftfullt innovasjonsverktøy som kan løse viktige samfunnsutfordringer. Dette medlem viser til at markedet for offentlige anskaffelser beløper seg til nær 400 mrd. kroner årlig. Skal dette lykkes, må det være insentivmekanismer som står i forhold til størrelsen av markedet og potensialet som finnes for å la offentlig sektor bli en innovasjonsdriver for privat næringsliv. En strategi som ikke følges av midler vil heller ikke få ønsket effekt, og risikerer å bli et velment slag i luften. Dette medlem foreslår derfor at det etableres en tilskuddsordning på 50 mill. kroner for innovative offentlige anskaffelser som gir offentlige virksomheter anledning til å søke om ekstraordinære offentlige midler for å foreta særlig krevende innovative innkjøp og til kompetansehjelp for å foreta slike innkjøp (bl.a. knyttet til ferger/samferdsel).

Dette medlem mener det er et stort behov for modernisering av offentlig sektor, slik at den er i stand til å utføre de oppgavene den er satt til å utføre på best mulig måte. En økning i OFU/IFU-midler vil bidra til dette. Derfor foreslår dette medlem en økning på 50 mill. til offentlige og industrielle forsknings- og utviklingskontrakter (IFU/OFU) i regi av Innovasjon Norge. Forsknings- og utviklingskontrakter er tilskudd til forpliktende og målrettet samarbeid mellom to eller flere parter innen næringslivet (IFU) eller mellom næringslivet og det offentlige (OFU). Ordningen skal tjene som et strategisk virkemiddel til utvikling av konkurransedyktige produkter til et internasjonalt marked i samarbeid med nasjonale og internasjonale kundebedrifter og til utvikling av industrielle nettverk og miljøer.

Dette medlem viser til at marint verdiskapingsprogram som ble avvirket i budsjettet for 2015 ikke foreslås gjeninnført. Den marine næringen kan fortsatt benytte seg av Innovasjon Norges generelle ordninger, dersom de når opp i konkurransen med andre næringer. Bransjen vil imidlertid ikke være sikret en prioritert støtte gjennom egne ordninger. Dette medlem mener dette er en uheldig nedprioritering av to viktige fremtidige næringer. Det offentlige burde konsentrere mer av innsatsen inn mot generelle til-

tak på områder der Norge ligger særlig dårlig an, som for eksempel reiselivsnæringen. Dette medlem vil derfor gjeninnføre det marine verdiskapingsprogrammet og foreslår en bevilgning på 31,5 mill. kroner, tilsvarende nivået før avvikling.

Dette medlem viser videre til at regjeringen foreslår å kutte støtten til Sett Sjøbein med 2,5 mill. kroner og er uenig i dette kutt. Sett Sjøbein har vært en suksesshistorie over flere år og har vært et viktig rekrutterings- og kompetanseprosjekt for rekruttering i sjømatnæringen. Med den store omstilling den norske økonomi står overfor, særlig langs kysten, er det etter dette medlems synspunkt en feil politisk prioritering å kutte støtten til et slikt sysselsettingsprosjekt som skal gjøre sjømatnæringen mer attraktiv for ungdommen å søke jobb i. Dette medlem foreslår derfor å videreføre prosjektet Sett Sjøbein i 2016 med 3 mill. kroner.

Dette medlem viser til at reiselivsnæringen er en av de raskest voksende næringene på verdensbasis. Reiselivsnæringen har et potensial til å bli en av de viktigste næringer for Norge i fremtiden. Norge er flere ganger blitt kåret som et av verdens beste reisemål, og allerede nå omsetter reiselivet i Norge for nesten 70 mrd. kroner og sysselsetter rundt 140 000 mennesker. Dette er et signal om at det er mye i reiselivet som fungerer bra. På grunn av økt kjøpekraft har antall reiser økt betraktelig de siste årene sammenlignet med tidligere, men konkurransen med utenlandske attraktive reisemål er stor og reiselivet er utsatt for en stadig hardere internasjonal konkurranse. Turisters preferanser for valg av reisemål forandrer seg. Det stiller store krav til næringens arbeid ute i markedene, slik det stiller store krav til Innovasjon Norge og andre norske instanser som skal fremme norsk reiseliv internasjonalt. Det betyr at Norge og norske reiselivsprodukt må markere seg enda sterkere i de land og markeder der potensialet er størst til å få turister fra. Den satsing som ble gjort i fjor, og som gjøres i år, er bra, men ikke god nok for de utfordringer næringen står overfor i fremtiden. En sterkere reiselivsnæring vil også styrke arbeidsmarkedet og lokal utvikling for både by- og distriktsområder, og bidrar til at flere land utvikler en sunn økonomi med flere forskjellige inntektskilder. Dette medlem mener på denne bakgrunn at reiselivssatsingen under Innovasjon Norge styrkes ytterligere med 13,5 mill. kroner i 2016 tilsvarende samme nivå som saldert budsjett 2014.

Dette medlem viser til at det i regjeringens forslag for statsbudsjett for 2016 er foreslått en ørmerket bevilgning på 15 mill. kroner til Artic Race of Norway (ARN) med en argumentasjon om at sykkelrittet skaper positiv aktivitet i Nord-Norge. Dette medlem er ikke imot å gi støtte til ARN, men mener det vil være mer ryddig å opprette en post på

statsbudsjettet hvor alle internasjonale sykkelritt (inkl. ARN) – for både kvinner og menn – kan søke støtte. Det er f.eks. like logisk å støtte Tour of Fjords all den tid det skaper positiv aktivitet i en del av Norge som sliter med store utfordringer, eller Ladies Tour of Norway (LToN) som er Skandinavias eneste profesjonelle etapperitt for kvinner på sykkel. Dette medlem foreslår derfor å endre posten til en generell tilskuddspost og at rammen økes fra 15 til 20 mill. kroner.

Dette medlem viser til avtalen om revidert nasjonalbudsjett 2015 hvor det ble bevilget 20 mill. kroner i tilskudd til Mechatronics Innovation Lab. Mechatronics Innovation Lab (MIL) er et samarbeidsprosjekt mellom klyngene Global Centres of Expertise (GCE) NODE og Universitetet i Agder (UiA). MIL skal være et nasjonalt senter for innovasjon, pilotering og teknologikvalifisering. Formålet med laboratoriet er å bedre innovasjonsevnen i selskaper og øke regionens attraktivitet for investeringer i teknologiutvikling og arbeidsplasser. Et dynamisk teknologimiljø og testfasiliteter kan bidra til at internasjonale konsern fortsetter å investere og videreutvikle sine virksomheter i Norge. Dette medlem foreslår en videreføring av bevilgningene fra revidert nasjonalbudsjett 2015 til Mechatronics Innovation Lab (MIL) med 20 mill. kroner for 2016.

Dette medlem foreslår videre å etablere et program for klyngeutvikling og kompetanse- og teknologioverføring. Dette medlem foreslår i første omgang å bevilge 20 mill. kroner for at NCE Systems Engineering i Kongsberg, NCE Raufoss og NCE Smart Energy Markets i Halden kan bidra til å spre sin spisskompetanse til andre deler av næringslivet. Det er en forutsetning at klyngemiljøene bidrar med en tilsvarende sum.

Norsk industri er basert på bærekraftig fornybar energi, og norske metallurgiske og prosessindustrielle forskningsmiljøer er verdensledende. Venstre vil legge til rette for å videreutvikle disse verdensledende kunnskapsmiljøer for bærekraftig industriproduksjon. En offensiv klimapolitikk kan gjøre norsk næringsliv mer konkurransedyktig. I tett samspill med industrien vil Venstre forsterke innsatsen for å redusere og fjerne utslippene. Skal dette lykkes er det viktig å styrke de ordningene som bidrar til teknologiutvikling, som f.eks. miljøteknologiordningen under Innovasjon Norge, sikre tilgang på kapital til store innovative prosjekter innen fornybar energi og satse tungt på forskning innenfor miljø, klima og miljøvennlig energi.

Dette medlem viser til Venstres forslag til statsbudsjett for 2016 hvor det foreslås en samlet satsing på innovasjon og teknologioverføring på om lag 700 mill. kroner som følger av tabellen under.

Tiltak	Beløp bokført mill. kr.
Øke rammene for landsdekkende innovasjonslånordning med 300 mill. kroner.	100,0
Etablering av to nye såkornfond øremerket til hhv. miljøteknologi og bioøkonomi/fornybar energi à 200 mill. kroner	89,5
SIVAs inkubasjonsprogram	50,0
Tilskudd til Mechatronics Innovation Lab	20,0
Program for klyngeutvikling	20,0
Forsknings- og utviklingskontrakter	50,0
Innovasjon Norge, marint verdiskapingsprogram	31,5
Innovasjon Norge, reiseliv	13,5
Ny tilskuddsordning for grønne innovative offentlige anskaffelser	50,0
Innovasjon Norge, miljøteknologiordningen	135,5
Økt tilskudd til pre-såkornfond	50,0
Verdiskapingsprogrammet for tre	25,0
Sett Sjøbein	3,0
Tilskudd til næringstiltak i fiskeriene	10,0
Helseteknologi	30,0
Dele og endre Argentums investeringsportefølje slik at selskapet splittes og halvparten av selskapets kapital investeres i selskapers tidligfase der hvor kapitaltørken er størst.	0,0
Sum teknologioverføring og innovasjon	678,0

Dette medlem viser til at små og mellomstore bedrifter utgjør ryggraden i norsk næringsliv. Over 99 pst. av bedriftene i Norge har 100 ansatte eller færre. Over 90 pst. av bedriftene i privat sektor har under 10 ansatte. Når nye bedrifter etableres og eksisterende bedrifter utvikler seg, skapes og opprettholdes arbeidsplasser. Små og mellomstore bedrifter er derfor viktige bidragsyttere til verdiskapingen i Norge og til å opprettholde arbeidsplasser og bosetting i hele landet. Dette medlem mener at det derfor er av avgjørende betydning å sørge for gode rammebetingelser for de minste bedriftene og at en økende ledighet møtes med en strategi for entreprenørskap, gründervirksomhet, innovasjon og ikke minst det å legge til rette for at langt flere starter eller investerer i ny virksomhet og nye foretak.

Norge må først og fremst rette den offentlige innsatsen inn mot de bedriftene som har framtiden foran seg og de arbeidsplassene som ennå ikke er skapt. Dette medlem vil gjøre det enklere å starte og drive egen bedrift. Dette medlem vil ha gode vilkår for alle bedrifter, og Venstre er spesielt opptatt av de minste bedriftene, gründere og selvstendig næringsdrivende. Dette medlem mener at det å legge til rette for flere gründere og selvstendig næringsdrivende bør være en egen selvstendig strategi for å møte en økende ledighet og behov for omstilling.

Dette medlem viser til Venstres forslag til statsbudsjett for 2016 hvor det foreslås en samlet satsing på gründere og selvstendig næringsdrivende på om lag 900 mill. kroner, som følger av tabellen under.

Tiltak	Beløp bokført mill. kr.
Minstefradrag for selvstendig næringsdrivende tilsvarende minstefradraget for lønsmottakere	550,0
Bedre pensjonsordning for enkeltpersonforetak	150,0
Styrking av sykelønnsordning for selvstendig næringsdrivende	175,0
Endre regler for forskuddsskatt-innbetaling for selvstendig næringsdrivende.	0,0
Heve omsetningsgrensen til 3 mill. kroner for rett til årlig oppgavetermin vedr. mva.	0,0
Tilskudd til ulønnet arbeidsinnsats, SkatteFUNN	40,0
Sum tiltak for flere gründere og selvstendig næringsdrivende	915,0

Dette medlem viser videre til en styrking av den næringsrettede forskningen, nærmere omtalt under rammeområde 16, innebære en utvidelse av SkatteFunn-ordningen, økte tilskudd til forskningsinstitutter og en styrking av programmene BiA, Maroff og tilskudd til 50 nye nærings-ph.d.

Dette medlem mener at det er positivt at regjeringen i budsjettforslaget 2016 foreslår 40 mill. kroner til grønn fornyelse av skip. Men dette medlem mener ikke at dette er tilstrekkelig kapital til både å bidra til den grønne omstilling som må til for å ivareta klima og miljø og for å styrke konkurranseevnen for norsk skipsfart. Derfor foreslår dette medlem å styrke denne ordning med 50 mill. kroner, dvs. mer enn dobling av ordningen. Med en slik styrking av ordningen skal denne økte kapital gå til tapsavsetninger for innovasjonslån til prosjekter knyttet til miljøvennlige nybygg i nærskipsfarten (bl.a. ferger) og til etablering av en ordning med tilskudd for kondemnering av skip.

Dette medlem mener at den sjøfartskultur som er utviklet over mange år både innenriks og utenriks, må sikres gjennom gode skatte- og avgiftsordninger. Disse må være konkurransedyktige nok til at norsk skipsfart forblir en viktig del av norsk næringsliv. Det må imidlertid ikke være slik at skatte-

ordningene blir så gunstige for en næring at de utkonkurrerer andre næringer som driver med lignende aktivitet. Dette medlem mener at nettolønnsordningen for sjøfolk medfører at arbeidskraften forsvinner fra fiskeflåten og over til øvrig skipsfart på grunn av regjeringens grove forskjellsbehandling mellom ansatte på fartøy som kommer inn under nettolønnsordningen og ansatte på fiskefartøy.

Dette medlem synes det er helt ulogisk og urettferdig at den norske staten skal subsidiere en bartender eller kokk på danskebåten med inntil 208 000 kroner årlig, mens de som er til sjøs som fiskere eller som kokk på en stor industritråler ikke får den samme subsidien. Enda det er åpenbart at fiskerisektoren bidrar med større verdier til det norske fellesskap enn det passasjertransport mellom Norge og andre land gjør.

Dette medlem viser til «Evalueringsordningene for sjøfolk» fra 2010 utarbeidet av Econ Pöyry for Nærings- og handelsdepartementet som konkluderte med at ordningen, hvis den ses som en sysselsettingsordning, er «samfunnsøkonomisk ulønnsom».

Tidligere finansminister Sigbjørn Johnsen sa i Dagens Næringsliv 13. juni 2013 at, sitat:

«-Vi er for like konkurransevilkår – på lavest mulig subsidienivå. Jeg tror EU-landene nå gjør klokt i å ta ned sine subsidier fra A til Å og bruke midlene på vekstfremmende tiltak som gir sysselsetting.»

Dette er Venstre helt enig i. Dette medlem deler analysen fra Econ Pöyry om at tilskuddsordningen for sysselsetting av sjøfolk er samfunnsøkonomisk ulønnsom og dermed bør avvikles. Som et midlertidig tiltak, på grunn av situasjonen knyttet til petroleumsvirksomheten langs kysten, foreslår imidlertid dette medlem at ordningen videreføres i 2016 for sikkerhetsbemanning på skip i petroleumsvirksomhet i NOR, men med en maksimal utbetaling på 100 000 per mottaker og som prosentvis tilskudd til skip i NIS. Samlet vil en slik avgrensning av ordningen medføre en innsparing på 917 mill. kroner i 2016.

Dette medlem viser videre til at regjeringen i Prop. 1 S (2015–2016) skriver at antallet refusjonsberettigede sjøfolk vil gå ned i 2016. Likevel foreslås bevilgningen økt med 160 mill. kroner, noe som skyldes at lønnsnivået forventes økt. Det er grunn til å tro at lønnsnivå har en klar sammenheng med nettolønnsordningen og at nettolønnsordningen bidrar til et svært høyt lønnsnivå i deler av næringen.

Dette medlem minner om at dette er en refusjonsordning som går til rederiene og ikke til den enkelte sjømann. Og rederiene har som kjent flere andre svært gunstige skatteregler: bl.a. fullt skattefritak på overskudd. Samlet mottar norske rederier ca. 2,4 mrd. kroner i subsidier over statsbudsjettet for 2015.

Dette medlem vil videre påpeke at når det først er en gunstig rederiskatteordning bør denne også kunne omfatte fartøy som deltar i arbeidet med å etablere, utvikle og vedlikeholde offshore vindmølleparker. Etter hva som kom fram under finanskomiteens høring om statsbudsjettet for 2016, er det i så fall enkelte begrensninger i rederiskatteordningen vedtatt i 1996 som må endres.

Dette medlem fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen på egnet måte fremme forslag til endring i rederiskatteordningen slik at fartøy som kvalifiserer for ordningen, skal kunne delta i arbeidet med å etablere, utvikle og vedlikeholde offshore vindmølleparker.»

Dette medlem ønsker å bruke det statlige virkemiddelapparat til å fremme grønne vekstkraftige bedrifter. Til denne oppgaven må det derfor etter dette medlems synspunkt skje endringer i mandat og oppgaver for bl.a. Innovasjon Norge, Siva og Argentum som en del av arbeidet med det grønne skiftet. I dag investerer disse tre selskaper på vegne

av den norske stat store summer i norsk næringsliv. Felles for alle tre er at det er en for liten andel som brukes til å stimulere grønn vekst. For hver krone Argentum investerer i fond med miljøprofil, investeres 10 kroner i fond relatert til fossile brensler. Eller i rene tall er det tale om hhv. 550 mill. kroner som er plassert i fond med en definert miljøprofil og 5,2 mrd. kroner som er plassert i fond relatert til fossile brensler. Det er allerede flere bedrifter på Vestlandet som har brukt høyt kvalifisert arbeidskraft i regionen på å omstille seg til innovative grønne teknologiløsninger og produkter. Slike innovative bedrifter må Norge ha flere av for å skape nye arbeidsplasser og for å øke den norske konkurranseevne. Det er dette medlems synspunkt at en større del av de statsfinansierte midler som investeres gjennom Argentum må rettes mot den tidlige fase der hvor kapitaltørken er størst. Verdien av Argentums investeringer er beregnet til 7,2 mrd. ved utgangen av 2013.

Dette medlem fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen dele opp og endre Argentums investeringsportefølje slik at selskapet splittes og halvparten av selskapets kapital investeres i selskapers tidlige fase der hvor kapitaltørken er størst.»

Dette medlem ønsker å satse på det nyskapende miljø- og klimavennlige næringslivet som handler om å legge til rette for grønn vekst. Derfor vil Venstre styrke de ordningene som bidrar til teknologiutvikling og som sikrer tilgang på risikovillig kapital til store innovative prosjekter innenfor de nye grønne sektorene. Det er viktig å ha ordninger som sikrer tilstrekkelig støtte også utover utviklingsfasen. Mye av problemet til næringsaktørene har vært at det er forholdsvis enkelt å få støtte til teknologi- og produktutvikling, men at byrden med å få nye løsninger til markedet ikke støttes. Dette medlems mål er at innen 2030 skal minst 50 pst. av den kapital som stilles til rådighet i Investinor, Argentum og Innovasjon Norge brukes på grønn næringsvirksomhet, på grønn vekst. Dette medlem foreslår videre at det etableres et statlig risikokapitalfond for norske selskaper som investerer fullskala anlegg og teknologiutvikling i ny fornybar energi som havvind, solkraft, hydrogen, og energi/CO₂-lagring. Fondet må kunne investere lån og egenkapital i selskaper og teknologier som vil være muliggjørende for det grønne skiftet og som vil oppleve vekst og lønnsomhet i den nye økonomien. Det er behov for nærmere utredning om rammene for et slikt fond.

Dette medlem fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen etablere et statlig risikokapitalfond for norske selskaper som investerer i fullskala anlegg og teknologiutvikling i ny fornybar energi som havvind, solkraft, hydrogen og energi/CO₂-lagring. Fondet bør opprettes med en egenkapital på 15–20 mrd. kroner.»

Dette medlem viser videre til at regjeringen i forbindelse med Prop. 1 S Tillegg 1 (2015–2016)

foreslår å redusere bevilgningene til geofysisk kartlegging i regi av Norges geologiske undersøkelse med 25 mill. kroner. Dette medlem støtter ikke dette forslaget og vil derfor reversere det foreslåtte innsparingstiltaket.

Samlet foreslår dette medlem videre følgende konkrete endringer under rammeområde 9, Næring:

	Bokført (mill. kr)
«Sett Sjøbein»	3,0
Tilskudd til Mechatronics Innovation Lab	20,0
Tilskudd til Artic Race Of Norway (ARN) endres til en generell støtteordning for internasjonale sykkelritt hvor både ARN, Tour of Fjords, Tour of Norway m.m. kan søke.	5,0
Geofysisk kartlegging fra fly og helikopter (reversering av kutt, tillegg 1)	25,0
Tilskudd til ulønnet arbeidsinnsats, SkatteFUNN	40,0
Grønn fornyelse av skip	50,0
Øke rammene for landsdekkende innovasjonslåneordning med 300 mill.	100,0
Etablering av to nye såkornfond øremerket til hhv. miljøteknologi og bioøkonomi/fornybar energi à 200 mill.	89,5
Program for klyngeutvikling	20,0
Forskings- og utviklingskontrakter	50,0
Innovasjon Norge, marint verdiskapingsprogram	31,5
Innovasjon Norge, reiseliv	13,5
Ny tilskuddsordning for grønne innovative offentlige anskaffelser	50,0
Innovasjon Norge, miljøteknologiordningen	135,5
Økt tilskudd til pre-såkornfond	50,0
Nettolønnsordningen for sjøfolk	-917,0
Sum ramme 9: Næring	-234,0

«Under streken»

Dele og endre Argentums investeringsportefølje slik at selskapet splittes og halvparten av selskapets kapital investeres i selskapers tidligfase der hvor kapitaltørken er størst.

Øke den landsdekkende innovasjonslåneordningen med 300 mill.

Etablering av to nye såkornfond øremerket til hhv. miljøteknologi og bioøkonomi/fornybar energi à 200 mill.

Etablere et statlig risikokapitalfond for norske selskaper som investerer fullskala anlegg og teknologiutvikling i ny fornybar energi som havvind, solkraft, hydrogen, og energi/CO₂-lagring. Fondet bør opprettes med en egenkapital på 15–20 mrd. kroner.

Dette medlem viser til den framforhandlede avtalen om statsbudsjettet for 2016 mellom Venstre, Kristelig Folkeparti og regjeringspartiene Høyre og Fremskrittspartiet av 23. november 2015. Venstres stortingsrepresentanter vil stemme subsidiært for avtalen dersom ikke Venstres forslag til alternativt statsbudsjett får flertall. Dette medlem er spes-

ielt fornøyd med at miljøteknologiordningen under Innovasjon Norge styrkes med ytterligere 40 mill. kroner og at det bevilges 10 mill. til kartlegging og håndtering av gammelt atomavfall ved Kjeller.

Dette medlem viser for øvrig til generelle merknader knyttet til avtalen under kapittel 3.1.3.2 i denne innstilling.

3.2.9.2.6 *Merknader fra komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti*

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti viser til Sosialistisk Venstrepartis alternative budsjett og foreslår at rammeområde 9 settes til 5 060 778 000 kroner, som er en økning på 256 353 000 kroner i forhold til regjeringens forslag i Prop. 1 S (2015–2016) inkludert Prop. 1 S (2015–2016) Tillegg 1–2.

Dette medlem viser til at arbeidsledigheten øker i Norge, i første rekke som følge av utfordringene i oljeindustrien. Samtidig viser tall fra annen eksportindustri at det er mange lyspunkter, ikke minst som følge av lavere kronekurs. Det er en viktig påminning om at det er viktig med tilbakeholdenhet i bruken av oljepenger. Dette medlem viser til merknadene fra Sosialistisk Venstreparti i forbindelse med behandlingen av statsbudsjettet for 2015 hvor det blant annet er understreket at

«landet trenger å starte forandringen av norsk næringsliv nå, før dalende aktivitet og etterspørsel i olje- og gassektoren tvinger oss til det. Da må vi føre en næringspolitikk som løfter nye, fremtidsrettede næringer, og normaliserer rammebetingelsen til olje- og gassvirksomheten.»

Dette medlem peker på at utfordringen ikke har blitt mindre aktuell det siste året. Dette medlem viser til helheten i Sosialistisk Venstrepartis alternative budsjett hvor det blant annet foreslås målrettede satsinger på havvind, vindmøller, karbonfangst, batteriferger og elsjark, økte startavskrivninger for investeringer, skattefritak for klimatiltak i husholdningene, økte miljøavgifter, økt forskningsinnsats, kraftig økning i regionale utviklingsmidler med dreining mot landbaserte næringer, normalisering av skattebetingelsene for oljeindustrien, kraftig redusert oljepengetilgang og mer satsing på teknologiutvikling gjennom styrking av næringsfond.

Dette medlem viser til at regjeringen ikke har lagt inn bevilgning til Mechatronics Innovation Lab, også kjent som Sørlandslab. Dette er et tilbakeslag for en viktig teknologisatsing for Norge og Sørlandet. Dette medlem viser til Sosialistisk Venstrepartis alternative budsjett hvor det foreslås å opprettholde posten og sette av 20 mill. kroner.

Dette medlem viser til at det er behov for mer risikokapital for at flere nyvinninger skal kunne ta steget over til markedet og legge grunnlaget for flere arbeidsplasser. Det er også fortsatt behov for å styrke kapitaltilgangen i Nord-Norge. Dette medlem viser til Sosialistisk Venstrepartis alternative budsjett hvor det foreslås å styrke risikolånordninga i Innovasjon Norge med 500 mill. kroner og styrke såkornfondet for Nord-Norge med 500 mill. kroner.

Dette medlem viser til Sosialistisk Venstrepartis alternative budsjett hvor det foreslås en satsing på verdiskaping langs kysten. Der foreslås det å sette av 50 mill. kroner til Marint verdiskapingsprogram for å styrke innovasjon og bærekraft innen kystfiske og oppdrett. Det foreslås også å opprette et låneprogram for innkjøp av elsjark og batteriferger. Dette medlem viser for øvrig til omtale av fiskeriene under merknadene til rammeområde 10.

Dette medlem viser videre til forslaget i Sosialistisk Venstrepartis alternative budsjett om å styrke Norsk romsenter med 5 mill. kroner. Norsk romfart står for en teknologiutvikling som er i front internasjonalt med kontraktspotensial for milliarder av kroner.

Dette medlem viser også til det helhetlige skatteopplegget i Sosialistisk Venstrepartis alternative budsjett hvor det tas kraftfulle grep for å normalisere skattereglene for oljenæringa og sikre konkret handling for utslippsreduksjoner. Det foreslås å fjerne den såkalte friinntekten for oljeselskapene, slik at oljeselskapene må betale en noe større andel av investeringene sine selv. Det foreslås å øke CO₂-avgiften på sokkelen til 1 500 kroner per tonn CO₂, noe som vil bidra til økt innovasjon for å senke utslippene. Det foreslås også å sette startavskrivning for saldogruppe D til 10 pst., noe som vil gjøre det mer lønnsomt å investere i kapitalutstyr som øker produktiviteten. Dette medlem viser videre til at regjeringen foreslår å øke den lave satsen for merverdiavgift fra 8 til 10 pst. Dette er et forslag som særlig vil ramme reiselivsnæringa. Ikke minst er det problematisk for næringa at allerede inngåtte avtaler for 2016 blir direkte påvirket av dette forslaget. Dette er en næring som i langt større grad enn andre næringer sysselsetter unge og mennesker med innvandrerbakgrunn. I en situasjon med økende ledighet og økende tilstrømming av asylsøkere og flyktninger, velger regjeringen feil tidspunkt å gjennomføre dette på. Når regjeringen i tillegg legger så stor vekt på de positive effektene av å senke selskapsskatten, er det spesielt å med den andre hånda dra inn langt mer inntekter fra reiselivsnæringa. Et minstekrav må være at regjeringen utsetter innføringa av den økte satsen, slik at næringa får tid til å tilpasse kontrakter som går fram i tid. Dette medlem går derfor imot forslaget fra regjeringen om å øke denne satsen på merverdiavgift.

Dette medlem viser til at regjeringen har varslet store nedslag i statlige selskaper. Dette er en lite framtidsrettet næringspolitikk. Statlig eierskap er en viktig del av norsk næringspolitikk, og sikrer norsk eierskap til en rekke store næringsaktører. Gjennom statlig eierskap kan en blant annet sikre at hovedkontor og forskning og utvikling forblir i Norge og bidrar med arbeidsplasser og positive ringvirk-

ninger til annet næringsliv. Det statlige eierskapet genererer også inntekter til fellesskapet. Dette medlem peker på at regjeringen begrunner sitt standpunkt mot formuesskatten blant annet med hensynet til norsk eierskap. I lys av dette framstår nedsalg av statlige selskap til utenlandske eiere som et merkelig grep.

Dette medlem gjør oppmerksom på Næringsdepartementets tildelingsbrev for 2015 til GIEK som viser at over 90 pst. av GIEKs garantitilsagn på over 110 mrd. kroner er garantiansvar knyttet til norsk kapitaleksport til olje- og gassektoren og skipsfartssektoren. Dette bidrar blant annet til, som Næringsdepartementet selv skriver, at GIEK blir svært «sårbar overfor endringer i oljeprisen og utvinningsaktivitetene».

Dette medlem viser videre til at verden står overfor alvorlige klimaendringer hvor det er nødvendig å bruke alle virkemidler til å redusere klimagassutslipp og øke satsingen på fornybare næringer. Nøkkelen til å oppnå en raskere utbygging av fornybar energi er å redusere kapitalkostnadene ved slike investeringer gjennom ordninger som GIEK og Eksportfinans. Det bør være et mål at olje og gass langsomt fases ut av disse ordningene slik at det i fremtiden utelukkende fremmer klimavennlige tiltak. Dette medlem fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen fremme en sak om utfasing av olje og gass i ordningene GIEK og Eksportfinans, og tilsvarende øke støtten til fornybare investeringer.»

Dette medlem mener det er viktig å sikre økte investeringer i fornybar energi i fattige land, men viser til at det enkelte prosjekt ofte må kalkulere inn politisk risiko og risiko for uteblitte betalinger for kraftproduksjon. GIEK kan i dag gi garantier for betaling til vareleveranser, men ikke til investert kapital, noe som gjør at kapital fra norske investorer med teknologisk know-how blir prohibitivt dyr. Dette medlem mener derfor at GIEK må kunne stille garantier på markedsvilkår knyttet til politisk og finansiell risiko for norsk investert kapital i fornybar energi-prosjekter i utviklingsland. Dette medlem fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen gi GIEK anledning til å utstede garantier for norske selskapers kapital til infrastrukturinvesteringer, som fornybar kraftproduksjon og distribusjon, i utviklingsland.»

3.2.10 *Rammeområde 10 (Fiskeri), under næringskomiteen*

3.2.10.1 SAMMENDRAG

Kap.	Formål	Prop. 1 S med Tillegg 1–2 (2015–2016)
Utgifter rammeområde 10 (i tusen kroner)		
917	Fiskeridirektoratet	426 885
919	Diverse fiskeriformål	322 800
Sum utgifter rammeområde 10		749 685
Inntekter rammeområde 10 (i tusen kroner)		
3917	Fiskeridirektoratet	563 483
Sum inntekter rammeområde 10		563 483
Sum netto rammeområde 10		186 202

3.2.10.2 KOMITEENS MERKNADER

3.2.10.2.1 *Merknader fra komiteens medlemmer fra Høyre og Fremskrittspartiet*

Komiteens medlemmer fra Høyre og Fremskrittspartiet viser til avtalen mellom Høyre, Fremskrittspartiet, Kristelig Folkeparti og Venstre om statsbudsjettet for 2016 og foreslår at ramme 10 settes til 203 359 000 kroner, som er en økning i forhold til regjeringens forslag på 17 157 000 kroner. Disse medlemmer viser til den inngåtte avtalen, jf. pkt. 3.1.3.1. Disse medlemmer

viser til at regjeringens forslag til budsjett for 2016 handler om arbeid, aktivitet og omstilling. Sjømatnæringen er en svært viktig næring som bidrar til arbeidsplasser og aktivitet særlig langs kysten, som må få gode rammevilkår til å vokse. Forutsigbar og bærekraftig vekst i fiskeri- og havbruksnæringene vil styrke norsk konkurransekraft og skape trygge arbeidsplasser langs hele kysten.

Disse medlemmer påpeker at regjeringens forslag til statsbudsjett viderefører satsingen på forskning og utvikling for at de marine næringene skal kunne realisere sitt vekstpotensial. Bevilgningen

til marin forskning og forskningsinfrastruktur økes. Satsingen følger opp Marin masterplan for forskning som regjeringen lanserte den 1. september 2015, som skal gi mer kunnskap som grunnlag for bærekraftig vekst i sjømatnæringen. Prioriterte områder i satsingen er ressurs- og havbruksforskning, forskningsinfrastruktur, forskning rettet mot sjømatindustri og teknologi, samt forskning med sikte på å utvikle nye marine næringer. Viktige virkemidler rettet mot marin sektor styrkes. Blant annet økes bevilgningen til Norges Forskningsråds forskning innen sjømatindustri og til Havforskningsinstituttet. Disse medlemmer bemerker at satsingen inneholder en økning til Veterinærinstituttets innsats innen fiskehelse. Disse medlemmer bemerker også at 100 mill. kroner av regjeringens tiltakspakke for økt sysselsetting skal gå til vedlikehold og oppgradering av de marine forskningsfartøylene.

Disse medlemmer viser til at regjeringen høsten 2015 har lagt frem en stortingsmelding om sjømatnæringen. Disse medlemmer viser til at regjeringen vil legge til rette for forutsigbar og forsvarelig vekst i havbruksnæringen som Stortinget har vedtatt, og mener at rammene som legges for næringen skal gi mulighet til en flerdobling av produksjonen i et langsiktig perspektiv, innenfor kriterier som er akseptable for miljøet. Miljøkriterier vil stå sentralt når økning i produksjon vurderes.

Disse medlemmer mener god fiskehelse og miljømessig bærekraft er en viktig forutsetning for vekst. Disse medlemmer viser til at det i næringen og i forskningsmiljøene arbeides med utvikling av tiltak for å redusere forekomsten av lakselus. Disse medlemmer vil nøye følge oppdrettsnæringens tiltak for helse blant fisk i oppdrett og dens påvirkning på villaks og ørret i 2016. Disse medlemmer vil også følge utviklingen av nye, innovative tiltak for å redusere forekomsten av lakselus med interesse.

Disse medlemmer vil videreføre utvikling av kvotesystemet og de årlige fiskerireguleringene og bekjempelse av ulovlig, urapportert og uregistrert fiske og fiskerikriminalitet som prioriteringer for fiskerinæringen i 2016.

3.2.10.2.2 Merknader fra komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet

Arbeiderpartiets målsetting er at Norge skal være verdens fremste sjømatnasjon. For å nå dette målet må det satses i hele den marine verdikjeden, og vi må videreføre mer av ressursene her i landet. Disse medlemmer vil satse på de naturgitte fortrinnene som havet, fjordene og den lange kystlinja gir, for å sikre verdiskaping og sysselsetting. Den norske sjømatnæringen opererer i et globalt marked og må være

basert på lønnsom drift. Dette vil Arbeiderpartiet legge til rette for langs hele kysten.

Disse medlemmer viser til at den totale biomasseproduksjonen innen marin sektor er stor, også i internasjonal sammenheng, og er kommet langt på visse områder. Kunnskap om ressursene er avgjørende for å øke bidraget fra marin sektor innen bioøkonomien. Disse medlemmer er uenig i regjeringens kutt i statlig finansiering av bestandsforskning. Gjennom økt forskning innen marin sektor vil vi legge grunnlaget for nye verdikjeder og nye produkter basert på ressursene i havet. Disse medlemmer vektlegger betydningen av en sterk og lønnsom bearbeidingsindustri som en forutsetning for å lykkes. Arbeiderpartiet vil legge til rette for at det offentlige kan bidra til pilotering og demoanlegg innen havbruk, blant annet gjennom økte rammer til miljøteknologiordningen. Disse medlemmer viser til at regjeringen har avvirket det marine verdiskapingsprogrammet i Innovasjon Norge, noe som er beklagelig. Det må satses mer på forskning, utvikling og innovasjon innen denne sektoren, ikke mindre. Disse medlemmer viser til Arbeiderpartiets alternative budsjett, der det blant annet foreslås å styrke bestandsforskningen og føringstilskuddet. Arbeiderpartiet ønsker også å styrke satsingen på marin sektor i Innovasjon Norge.

Disse medlemmer foreslår at ramme 10 settes til 208 202 000 kroner, som er en økning i forhold til regjeringens forslag på 22 000 000 kroner. For nærmere omtale vises til fagkomiteens innstilling.

3.2.10.2.3 Merknader fra komiteens medlem fra Kristelig Folkeparti

Komiteens medlem fra Kristelig Folkeparti viser til dette medlems hovedmerknad hvor Kristelig Folkepartis alternative budsjett for 2016 omtales.

Dette medlem slutter seg til forslaget som følger av budsjettavtalen mellom Høyre, Fremskrittspartiet, Kristelig Folkeparti og Venstre.

3.2.10.2.4 Merknader fra komiteens medlem fra Senterpartiet

Komiteens medlem fra Senterpartiet viser til at Senterpartiet i sitt alternative statsbudsjett foreslår at ramme 10 settes til 196 202 000 kroner, som er en økning i forhold til regjeringens forslag på 10 000 000 kroner. For øvrig vises det til Senterpartiets hovedmerknad.

3.2.10.2.5 Merknader fra komiteens medlem fra Venstre

Komiteens medlem fra Venstre viser til at Venstre i sitt forslag til statsbudsjett for 2016

foreslår at ramme 10 settes til 206 202 000 kroner, som er en økning i forhold til regjeringens forslag på 20 000 000 kroner.

Dette medlem viser til at Venstres helhetlige forslag til statsbudsjett for 2016 tar utgangspunkt i budsjettforslaget fra regjeringen Solberg, jf. Prop. 1 S (2015–2016) med tillegg 1 og 2. Konkrete endringer på rammeområde 10 i forhold til regjeringens forslag følger av omtale og tabeller under.

Dette medlem viser til at Norge med vår lange kyststripe og fem ganger så mye hav som land, rår over store fornybare ressurser. Dersom disse utnyttes optimalt, er det potensial for en verdiskaping som kan være større og mer varig enn oljeinntektene. Med gode rammevilkår kan sjømatnæringene sikre vekst og inntektsgrunnlag langs hele kysten vår. Norge har innen fiskeri, havbruk og marin bioteknologi et stort konkurransefortrinn ut fra naturgitte forutsetninger og en omfattende kompetanse utviklet gjennom generasjoner, og gjennom målrettet forskning. Dette medlem vil utvikle en sjømatpolitikk som sikrer en konkurransedyktig og allsidig sjømatnæring.

Dette medlem mener det er en forutsetning at Norge gjennom en aktiv handelspolitikk får redusert sine handelshindringer og at Norge får fri markedsadgang for sjømat til EU og de øvrige viktigste markeder på globalt plan. Norge har i dag ikke frihandel med noen av de 15 viktigste sjømatmarkedene. En slik friere markedsadgang vil være essensielt for økt verdiskaping i hele verdikjeden for sjømat. Regelverket innenfor alle deler av sjømatsektoren må forenkles kraftig, og ha som hovedmål å sørge for miljøvennlig, bærekraftig forvaltning og lokal verdiskaping.

Dette medlem mener at fiskeressursene er en nasjonal ressurs og skal forvaltes nasjonalt. Dette medlem mener imidlertid at regionene skal få økt medbestemmelse på utformingen av fiskeripolitikken gjennom at det etableres forpliktende rådslag mellom nasjonale myndigheter, næringen og regionalt folkevalgte.

Dette medlem er av den oppfatning at den tradisjonelle fiskerinæringen skal reguleres gjennom kvotestemmelser slik at langtidsbeskatningen ikke er større enn det økologisk bærekraftige. Det må reageres strengt på overtredelser og andre former for juks med disse kvotene. Norge må i internasjonale forhandlinger være en pådriver for å få et mer bærekraftig fiske. Fastsetting av kvoter må så langt som mulig bygge på økosystemforvaltning, slik at beskatning av én art ikke truer langtidsutbytte fra andre arter. Internasjonale avtaler og effektiv kontroll må sikre den økologiske balansen i Barentshavet og Nordsjøen.

Dette medlem viser til Innst. 361 S (2014–2015) i forbindelse med Stortingets behandling av

Meld. St. 15 (2014–2015) Forutsigbar og miljømessig bærekraftig vekst i norsk lakse- og ørretoppdrett. Dette medlem er fornøyd med at det nå settes i gang et arbeid med sikte på å gjennomgå gjeldende lakselusregelverk for å tilpasse regelverket næringens nye rammebetingelser, der hensynet til fiskehelse og fiskevelferd på den enkelte lokalitet, samt samlet belastning innenfor produksjonsområder, ivaretas. Videre vil det nå bli utarbeidet en strategi mot rømming som tar utgangspunkt i en nullvisjon. De ulike vedtak, pågående strategier og fremtidige nye produksjonsområder med dertil hørende nye risikoprofiler vil gjøre oppdrettsnæringen mer miljømessig bærekraftige over tid. Men på kort sikt mener dette medlem at det i høyere grad enn i dag må gjøres mer for å styrke arbeidet med og kunnskapsnivået om lakselus. Dette medlem viser videre til forslag under rammeområde 16 om å styrke Havforskningsinstituttets overvåkning av lakselus på vill laksefisk samt styrke nystartede nasjonale overvåkningsprogram for rømt oppdrettslaks med 20 mill. kroner i 2016 og til forslag under rammeområde 13 om styrking av arbeidet med bevaring av villaksstammen.

Dette medlem mener at Norge innen fiskeri, havbruk og marin bioteknologi har et stort konkurransefortrinn ut fra naturgitte forutsetninger og en omfattende kompetanse utviklet gjennom generasjoner samt målrettet forskning. Norge har også et enorm potensial for å produsere sunn og klimavennlig mat fra havet. Norge har et potensial til å øke den marine verdiskapingen fra ca. 50 mrd. kroner i 2015 til 150 mrd. kroner i 2030, og videre opp mot 500 mrd. kroner i 2050. Dette mener dette medlem skal skje gjennom en kombinasjon av vekst på bærekraftige premisser i fiske og oppdrett, og en sterk satsing på nye framvoksende marine næringer, blant annet krill, økt algeproduksjon og foredling av tare til medisiner, kosmetikk og matvarer.

Dette medlem vil derfor foreslå tilskudd til Norwegian Blue Forest Network med 3 mill. kroner for å styrke samarbeidet mellom Havforskningsinstituttet, Grid Arendal og NIVA. bl.a. for å øke kunnskapen og sikre bevaring av mangrove-skog, tare-skog og andre «blå skoger» samt øke kunnskapen om fremtidige potensielle verdiskaping av taredyrking og tarehøsting. Det vises til rammeområde 16 i denne innstilling for det konkrete forslaget.

Antarktisk krill er verdens største marine biomasse, og dette medlem mener at Norge må sikre fremtidige norske næringsinteresser i Antarktis. I dag er norskeide og norsketablerte Aker BioMarine verdensledende på krillprodukter, og i dag høster Aker BioMarine over halvparten av den totale krillfangsten, men den internasjonale konkurranse blir kun forverret og det har ikke blitt foretatt noen helhetlig

kartlegging av krillbestanden i Sørishavet siden år 2000. Derfor foreslår dette medlem at Norge støtter med 25 mill. kroner til å gjennomfører et planlagt forskningstokt i Sørishavet og Sør-Atlanteren, hvilket er viktig for å styrke næringsutviklingen- og eksporten samt bedre kunnskapsgrunnlaget om krillen / marin biomasse. Forskningstokt gjennomføres i 2017–2018 gjennom internasjonalt forskningssamarbeid. Det vises til rammeområde 16 i denne innstilling for det konkrete forslaget.

Dette medlem viser til at det fortsatt er nødvendig og viktig med en høyt prioritert bestandsforskning. Ved en slik økt prioritering vil Norge kunne få et mer presist grunnlag for å fastsette kvoter og bedre ressursutnyttelse. Økt bestandsforskning vil også i fremtiden kunne skape økt vekst og verdiskaping for fiskerinæringen. Dette medlem viser til at det i statsbudsjettet for 2015 ble satt av ekstra 10 mill. kroner for å styrke bestandsforskningen. Hvis man ser på den nåværende og potensielle totale verdiskaping i fiskerinæringen, og den målrettede prioritering for å styrke bestandsforskningen, mener dette medlem at det fremdeles må skje en høyere prioritering til bestandsforskningen. Derfor foreslår dette medlem å styrke bestandsforskningen med 25 mill. kroner i 2016. Det vises til rammeområde 16 i denne innstilling for det konkrete forslaget.

Dette medlem viser til Mattilsynet og Havforskningsinstituttets rapporter om lakselus og de uløste utfordringene i oppdrettsnæringen for å holde lakselusnivået nede. Dette medlem mener det er et behov for hyppigere kontroll av oppdrettsnæringen, og at Mattilsynet og Fiskeridirektoratet må prioritere dette arbeidet i 2016. Dette medlem foreslår derfor å øke bevilgningen til Fiskeridirektoratet og Mattilsynet med henholdsvis 10 mill. kroner hver.

Dette medlem mener at satsing på føringstilskudd og et godt utbygd nett av mottaksstasjoner er avgjørende for å opprettholde en differensiert flåtestruktur. Uten dette vil det mange steder være umulig å være bosatt for yrkesfiskere med små båter, og det vil igjen føre til at verdifulle fiskeressurser ikke blir utnyttet. I mange år har det vært en utvikling med nedleggelse av stadig flere fiskeindustribedrifter. Dette medlem frykter at denne trenden vil fortsette. For å snu denne utviklingen er både føringstilskudd og tilskudd til mottaksstasjoner særdeles viktig.

Dette medlem foreslår derfor at bevilgningene til «Tilskudd til næringstiltak i fiskeriene» økes med 10 mill. kroner.

Dette medlem viser til Innst. 361 S (2014–2015) i forbindelse med Stortingets behandling av Meld. St. 15 (2014–2015) Forutsigbar og miljømessig bærekraftig vekst i norsk lakse- og ørretoppdrett.

Følgende vedtak ble vedtatt med et bredt flertall i Stortinget:

«Stortinget ber regjeringen, i forbindelse med statsbudsjettet for 2016, legge frem forslag om et havbruksfond som skal fordele kommunenes og fylkeskommunenes inntekter fra vederlagene fra nye konsesjoner og vekst på eksisterende, samt legge frem en vurdering av de mest tjenlige fordelingsnøkklene for å sikre en rimelig fordeling av inntektene til alle kommuner og fylkeskommuner med oppdrettsvirksomhet.»

Dette medlem mener at det er kritikkverdig at dette vedtak ikke er fulgt opp i statsbudsjettet 2016 slik det ble vedtatt i Stortinget, men at det i stedet vil komme et forslag senest i forbindelse med revidert budsjett 2016.

Samlet foreslår dette medlem følgende konkrete endringer under rammeområde 10, Fiskeri:

	Bokført (mill. kr)
Fiskeridirektoratet	10,0
Tilskudd til næringstiltak i fiskeriene	10,0
Sum ramme 10: Fiskeri	20,0

Dette medlem viser til den framforhandlede avtalen om statsbudsjettet for 2016 mellom Venstre, Kristelig Folkeparti og regjeringspartiene Høyre og Fremskrittspartiet av 23. november 2015. Venstres stortingsrepresentanter vil stemme subsidiært for avtalen dersom ikke Venstres forslag til alternativt statsbudsjett får flertall. Dette medlem er spesielt fornøyd med at det bevilges 7,5 mill. kroner til økt kontroll knyttet til lakselus og at tilskuddet til næringstiltak i fiskeriene økes med 10 mill. kroner.

Dette medlem viser for øvrig til generelle merknader knyttet til avtalen under kapittel 3.1.3.2 i denne innstilling.

3.2.10.2.6 Merknader fra komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti viser til Sosialistisk Venstrepartis alternative budsjett og foreslår at rammeområde 10 settes til 186 202 000 kroner, som er det samme som regjeringens forslag i Prop. 1 S (2015–2016) inkludert Prop. 1 S (2015–2016) Tillegg 1–2.

Dette medlem stiller seg undrende til regjeringens totale mangel på forståelse for potensialet som ligger i å utvikle kysten og fiskeriene. Siden den blå-blå regjeringen ble etablert i 2013 har den kuttet i tiltak for næringsutvikling langs kysten, avvirket marint verdiskapingsprogram, fjernet en serie støtteordninger for fiskere, og i årets budsjett fjernes støt-

ten til alle nye kommunale fiskerihavnprosjekt. Situasjonen er også godt illustrert ved at regjeringen nylig gikk inn for å oppheve leveringsplikta slik at trålrederier slipper unna sine forpliktelser i sjømatindustrimeldingen. På den måten belønner regjeringen selskap som systematisk har undergravd intensjonene med leveringsplikta, og svikter kystsamfunn som dermed ikke får ta del i verdiskapingen som ressursene langs kysten, rett utenfor deres egen stuedør, legger grunnlag for. Det er tydelig at regjeringen lytter mye til de store selskapene innen fiskeri og oppdrett, og lite til kystsamfunnene og de små aktørene.

Dette medlem viser til at fiskerinæringen er en av de viktigste næringene i Norge. Riktig forvaltet

er fiskeri og havbruk en evig fornybar næring som vil sikre verdiskaping og arbeidsplasser i hele Norge i generasjoner framover.

Dette medlem viser til Sosialistisk Venstrepartis alternative budsjett og merknadene under rammeområde 16 hvor det foreslås å øke forskning på lakselus og rømming med 15 mill. kroner samt 15 mill. kroner til økt tilsyn med havbruksnæringen på rammeområde 11.

3.2.11 Rammeområde 11 (Landbruk), under næringskomiteen

3.2.11.1 SAMMENDRAG

Kap.	Formål	Prop. 1 S med Tillegg 1–2 (2015–2016)
Utgifter rammeområde 11 (i tusen kroner)		
1100	Landbruks- og matdepartementet	149 971
1112	Kunnskapsutvikling og beredskap m.m. på matområdet	92 417
1115	Mattilsynet	1 195 861
1136	Kunnskapsutvikling m.m.	222 659
1138	Støtte til organisasjoner m.m.	31 400
1139	Genressurser, miljø- og ressursregistreringer	22 519
1142	Landbruksdirektoratet	427 995
1144	Regionale og lokale tiltak i landbruket	4 118
1148	Naturskade - erstatninger	188 736
1149	Verdiskapings- og utviklingstiltak i skogbruket	91 755
1150	Til gjennomføring av jordbruksavtalen m.m.	14 389 377
1151	Til gjennomføring av reindriftsavtalen	113 000
1161	Myndighetsoppgaver og sektorpolitiske oppgaver på statsgrunn	24 395
Sum utgifter rammeområde 11		16 954 203
Inntekter rammeområde 11 (i tusen kroner)		
4100	Landbruks- og matdepartementet	1 002
4115	Mattilsynet	162 672
4136	Kunnskapsutvikling m.m.	19 775
4142	Landbruksdirektoratet	40 609
Sum inntekter rammeområde 11		224 058
Sum netto rammeområde 11		16 730 145

3.2.11.2 KOMITEENS MERKNADER

3.2.11.2.1 Merknader fra komiteens medlemmer fra Høyre og Fremskrittspartiet

Komiteens medlemmer fra Høyre og Fremskrittspartiet viser til avtalen mellom Høyre, Fremskrittspartiet, Kristelig Folkeparti og Venstre om statsbudsjettet for 2016 og foreslår at ramme 11 settes til 16 790 348 000 kroner, som er en

økning i forhold til regjeringens forslag på 60 203 000 kroner. Disse medlemmer viser til den inngåtte avtalen, jf. pkt. 3.1.3.1. Disse medlemmer viser til at regjeringen gjennom de to siste jordbruksoppgjørene har lagt om til et taktskifte i norsk landbrukspolitik. Det legges til rette for økt norsk matproduksjon blant annet ved å øke konsepsjonsgrenser, produksjonskvoter og slaktetilskudd,

og for at bønder i større grad skal få utnytte gårdens samlede ressurser ved å styrke satsingen på nye næringer. De to siste jordbruksoppkjørene har også vært tidenes forenkling av jordbruket. Disse medlemmer viser til at regjeringen og stortingsflertallet vil legge til rette for landbruk over hele landet, og at dette krever en differensiert virkemiddelbruk. Disse medlemmer vil gi bonden større frihet til å være selvstendig næringsdrivende.

Disse medlemmer ønsker å videreføre regjeringens mål om forenkling, fornying og forbedring av norsk landbrukspolitik i 2016. Det er viktig og riktig å legge til rette for en moderne og ressurseffektiv matproduksjon, bygd på strenge krav til mattrygghet. Globalt er antibiotikaresistens et betydelig og voksende problem, som medfører store belastninger på helsevesenet og mange dødsfall. Disse medlemmer viser til at regjeringen styrker kampen mot antibiotikaresistente bakterier i fjørfe- og svineholdet ved å øke bevilgningen til overvåkning, forskning og kunnskapsutvikling ved Veterinærinstituttet og viderefører målsettingen om å hindre at antibiotikaresistente MRSA-bakterier får fotfeste i norsk svinehold. Disse medlemmer påpeker viktigheten av en slik satsing da slike bakterier kan smitte mellom dyr og mennesker, og derfor kan være en utfordring for folkehelsen. Selv om et strengt regelverk sikrer at norsk landbruk bruker lite antibiotika, er det fortsatt behov for å bruke mer penger på forskning og kunnskapsutvikling. Trygg norsk mat gir også norske landbruksvarer et konkurransefortrinn når konkurransen fra utlandet øker.

Disse medlemmer ønsker også at flere som begår kriminalitet mot dyr skal straffes for dette, og setter pris på at regjeringen viderefører prøveprosjektet med dyrepoliti i Sør-Trøndelag i 2016.

For å få et effektivt landbruk er det viktig å bygge opp et fundament som på sikt kan gjøre næringen mer selvstendig, og der de mange ressursene kan utnyttes mest mulig optimalt. Disse medlemmer mener det må være et mål at jord- og skogbruk drives av motiverte personer som ønsker å produsere mat, tømmer og utmarksopplevelser, og viser til at regjeringen foreslår å endre gevinstbeskatningen ved salg av landbrukseiendom. Disse medlemmer viser til at regjeringen foreslår at gevinster ved salg av landbrukseiendommer (jord- og skogeiendommer) kun skal ilegges kapitalskatt på 25 prosent. Disse medlemmer mener denne endringen vil føre til høyere omsetning av landbrukseiendommer. Disse medlemmer vil også understreke at endringen vil gjøre at det blir mer attraktivt å omsette skogeiendommer, og at det er et politisk mål å få mer rasjonelle skogenheter.

3.2.11.2.2 *Merknader fra komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet*

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet understreker at i det grønne skiftet vil satsing på jord og skog spille en avgjørende rolle. Jord og skog er også viktig for bl.a. matindustri, reiseliv og andre næringer.

Satsing på bioøkonomi må få større politisk oppmerksomhet også fra regjeringens side. Regjeringens stadige angrep på viktige bærebjelker i jord- og skogpolitikken er alvorlig i en tid hvor alle ressurser burde vært brukt til å få god og bærekraftig vekst, samt sikre god kapitaltilgang, lønnsomhet og rekruttering. Jord og skog blir derfor svært viktig for Norge som basis også for blant annet matindustri, reiseliv og andre næringer.

Disse medlemmer vil legge til rette for en bred og sterk bioøkonomi i Norge og mener det er behov for en målrettet satsing innen både grønn og blå sektor. Skognæringen utvikler og investerer selv for å sikre langsiktig verdiskaping basert på norsk råstoff. Arbeiderpartiet mener også det offentlige må bidra med risikokapital og støtte til forskning og innovasjon, som kan fremme omstilling og styrke konkurransekraften i skognæringen. Utvikling av nye produkter eller utvikling av nye verdikjeder basert på norsk produksjon kan skje både ved omstilling av eksisterende virksomhet og ved etablering av helt ny industri. God infrastruktur er også viktig, med skogsbilveier og tømmerkaier.

Disse medlemmer vil bygge videre på de sterke kompetansemiljøene knyttet til genteknologi, plante- og dyrehelse og husdyravl. Disse medlemmer vil også styrke kompetansemiljøene innen forskning og utvikling innen bioøkonomi og støtte opp om viktige utviklingsprosjekter i industrien. Borregaard er et godt eksempel på en bedrift som ligger i front på dette området.

Kompetansemiljøene på Hamar har en fremtredende stilling innen bioøkonomien, blant annet knyttet til genteknologi, plante- og dyrehelse, og husdyravl. Disse medlemmer viser til at Arbeiderpartiet i sitt alternative budsjett har foreslått å bevilge 10 mill. kroner til et bioøkonomisenter i Innlandet. Satsingen er en oppfølging av Innlands-utvalgets rapport, og skal bidra til viktig infrastruktur rundt Hamar-klyngen.

Disse medlemmer understreker betydningen av at god plante- og dyrehelse gir trygg mat til norske forbrukere, og at dette er et konkurransefortrinn vi vil bygge videre på. Disse medlemmer mener Mattilsynet må styrkes, for å ruste dem for den viktige rollen de har knyttet til blant annet trygg mat og god dyrevelferd. Det må bevilges mer til kampen mot antibiotikaresistente bakterier, og disse medlemmer vil gi økt kompensasjon til bønder som

gjør en innsats og slakter grisebesetningen ved utbrudd av MRSA-bakterier.

Disse medlemmer mener det fortsatt skal være skattefritt å selge gårdsbruk innen familien og går imot regjeringens forslag om å innføre 25 pst. skatt. Det er positivt at Kristelig Folkeparti og Venstre gjennom budsjettforliket i Stortinget har stoppet denne skatteskjerpelsen.

Disse medlemmer foreslår at ramme 11 settes til 16 791 145 000 kroner, som er en økning i forhold til regjeringens forslag på 61 000 000 kroner. For nærmere omtale vises til fagkomiteens innstilling.

3.2.11.2.3 Merknader fra komiteens medlem fra Kristelig Folkeparti

Komiteens medlem fra Kristelig Folkeparti viser til dette medlems hovedmerknad hvor Kristelig Folkepartis alternative budsjett for 2016 omtales.

Dette medlem slutter seg til forslaget som følger av budsjettavtalen mellom Høyre, Fremskrittspartiet, Kristelig Folkeparti og Venstre.

Dette medlem mener det er viktig for havbruksnæringen at det er regelmessige kontroller. Dette medlem mener kontroller er med på å sikre at oppdrettsanleggene blir drevet forsvarlig og i henhold til gjeldende regler. Dette medlem viser til at det ble oppnådd enighet om å øke tilskuddet med 10 mill. kroner i budsjettavtalen mellom samarbeidspartiene.

Dette medlem mener Trebasert Innovasjonsprogram er et viktig virkemiddel for å utvikle nye arbeidsplasser innen bioøkonomi. Dette medlem viser til at det er enighet om å opprettholde tilskuddet på 19,5 mill. kroner i budsjettavtalen mellom samarbeidspartiene.

Dette medlem mener skognæringen har et større potensial for verdiskaping enn det som blir utnyttet i dag. Dette medlem mener at infrastruktur er viktig for å kunne utnytte skogressursene som er tilgjengelig og at tømmerkaier er viktig for å kunne transportere trevirke fra hogstområder til områder for videreforedling. Dette medlem viser til at det er enighet om å gi et tilskudd på 22,5 mill. kroner i budsjettavtalen mellom samarbeidspartiene.

Dette medlem mener lakselus representerer en alvorlig trussel mot villaksen og setter begrensninger på videre utvikling av havbruksnæringen i Norge. Dette medlem mener økt forskning på lakselus er nødvendig for å møte den utfordringen næringen står overfor. Dette medlem viser til at det er enighet om å øke tilskuddet med 10 mill. kroner i budsjettavtalen mellom samarbeidspartiene.

Dette medlem viser til at Nettverk for GMO-fri mat og for koordinerer GMO-arbeidet på vegne av

16 miljø-, solidaritets-, landbruks- og forbrukerorganisasjoner i Norge. Til sammen representerer de over 1,4 millioner medlemmer. Dette medlem mener Nettverk for GMO-fri mat gjør et viktig arbeid med å løfte tema knyttet til GMO. Dette medlem viser til at det er enighet om å gi tilskudd på 1,5 mill. kroner i budsjettavtalen mellom samarbeidspartiene.

Dette medlem mener at Matsentralen i Oslo gjør et viktig arbeid med å redusere matsvinn. Dette medlem viser til at det er enighet om å gi tilskudd på 0,3 mill. kroner i budsjettavtalen mellom samarbeidspartiene.

Dette medlem viser til at regjeringen i Prop. 1 S Tillegg 1 (2015–2016) foreslo å kutte tilskuddet til organisasjoner med 5 mill. kroner. Dette medlem mener de 29 organisasjonene som er foreslått kuttet gjør et viktig arbeid. Dette medlem mener det skal være en forutsigbarhet i støtten til organisasjoner og støtter ikke dette kuttet. Dette medlem viser til at det er enighet om å tilbakeføre 5 mill. kroner i tilskudd til organisasjoner i budsjettavtalen mellom samarbeidspartiene.

3.2.11.2.4 Merknader fra komiteens medlem fra Senterpartiet

Komiteens medlem fra Senterpartiet viser til at Senterpartiet i sitt alternative statsbudsjett foreslår at ramme 11 settes til 17 361 645 000 kroner, som er en økning i forhold til regjeringens forslag på 631 500 000 kroner. For øvrig vises det til Senterpartiets hovedmerknad.

3.2.11.2.5 Merknader fra komiteens medlem fra Venstre

Komiteens medlem fra Venstre viser til at Venstre i sitt forslag til statsbudsjett for 2016 foreslår at ramme 11 settes til 16 709 745 000 kroner, som er en reduksjon i forhold til regjeringens forslag på 20 400 000 kroner.

Dette medlem viser til at Venstres helhetlige forslag til statsbudsjett for 2016 tar utgangspunkt i budsjettforslaget fra regjeringen Solberg, jf. Prop. 1 S (2015–2016) med tillegg 1 og 2. Konkrete endringer på rammeområde 11 i forhold til regjeringens forslag følger av omtale og tabeller under.

Dette medlem mener at landbruket er viktig for dagens Norge, og landbruket skal også ha en viktig plass i framtidens Norge. Derfor vil Venstre ha et innovativt, bærekraftig og miljøvennlig landbruk her til lands. Norsk landbruk er avgjørende for å sikre bosetting i hele landet, biologisk mangfold, kulturlandskap og matproduksjon. Landbrukspolitikken er nødt til å sikre at matproduksjonen er trygg, miljøvennlig og langsiktig, og det er et overordnet mål for dette medlem å opprettholde et desentralisert landbruk

med variert bruksstruktur av hensyn til miljø, kulturlandskap og dyrevelferd.

Dette medlem ser på bonden som en selvstendig næringsdrivende med et spesielt forvalteransvar. Derfor er det viktig at gründermentaliteten får en viktig plass innenfor landbruket. Ressursgrunnlaget på bygdene må i større grad utnyttes til næringsutvikling og til bosetting også for folk uten direkte tilknytning til primærnæringene. Det må bli mer mangfold i landbruket. Lokale myndigheter må få større anledning til lokal tilpasning og til å se landbrukspolitikken i sammenheng med øvrig næringspolitikk. Landbruket må få mindre øremerking, færre skjemaer, færre og enklere retningslinjer. I tillegg til å produsere mat og trevirke må landbruket få en mer sentral rolle i å oppfylle samfunns mål om livskraftige lokalsamfunn, levende kulturlandskap og natur- og miljøgoder.

Dette medlem ønsker overføringer til landbruket på om lag dagens nivå, men med mer produksjonsnøytrale og miljøvennlige tilskuddsordninger. I tillegg mener dette medlem at det må etableres en klarere deling av landbrukspolitikken der det stimuleres til økt effektivitet og større produksjonsmengde hos produsentene av «ordinære» landbruksprodukter, mens det på den annen side legges mer til rette for at landbrukseiendommene kan være et utgangspunkt for noe mer enn «ordinær» produksjon, det være seg mer nisjeproduksjoner eller «opplevelsesproduksjon».

Dette medlem vil ha en mer aktiv bosettingspolitikk for de landbrukseiendommene som i all hovedsak er et sted å bo. Det bør bli enklere å få kjøpt småbruk, for å sikre bosetting og økt mangfold på bygdene.

Dette medlem vil sikre Norge et fortsatt handlingsrom for en nasjonal landbrukspolitik innenfor rammen av WTO og andre internasjonale avtaleverk. Det er likevel åpenbart at både WTO-avtalen og den fremtidige TTIP-avtalen vil kreve en omstilling av den norske landbrukspolitikken, ikke minst gjelder dette en felles forståelse av at fremtidig avvikling av eksportsubsidier og nedbrytning av import tollvern er nødvendig for å slippe den fattige delen av verden til, for å leve opp til fremtidige internasjonale handelsavtaler som Norge velger å tre inn i og for å sikre en bærekraftig konkurranseevne for fremtidens norske landbruk.

Dette medlem mener derfor at både bruken av omsetningsavgiften på landbruksprodukter og prisutjevningsordningen for melk som en form for indirekte eksportsubsidie må fases ut på sikt. Det kompliserte regelverket og mange av landbrukets lover er et hinder for utvikling av et mer fleksibelt landbruk der de som har lyst til å satse på næringen får mulighet til å gjøre det. Dette medlem ønsker derfor en

full gjennomgang av lov- og regelverk med sikte på en kraftig modernisering, og ser frem til at regjeringens utredning om forenkling skal legges frem.

Dette medlem ønsker å videreføre jordbruksforhandlingene, men som en rendyrket inntektsavtale mellom bøndene og staten. Alle andre tilskudd og ordninger bør overføres til ordinære poster på statsbudsjettet og avgjøres og besluttes i åpne diskusjoner i vårt folkevalgte demokrati og ikke i lukkede forhandlinger innenfor det korporative system.

For øvrig er dette medlem opptatt av at forhandlingsinstituttet skal ligge fast, og at det for kommende oppgjør er avgjørende at instituttet ikke undergraves. Framtidige oppgjør bør følge vanlig praksis ved at Stortinget slutter seg til Landbruks- og matdepartementets proposisjon om jordbruksoppgjøret, og skal ikke være gjenstand for forhandlinger i Stortinget.

Dette medlem viser til regjeringens forslag om å avvikle tilskuddet til økt bruk av tre som en del av verdiskapings- og utviklingstiltak i skogbruket. Som en del av det grønne skiftet og som del i innsatsen for å skape bedre rammevilkår for innovasjon, økt sysselsetting og økt eksport innenfor bruk av skogens ressurser, mener dette medlem at det ikke er det rette tidspunkt å kutte dette tilskuddet. Derfor foreslår dette medlem å videreføre programmet med 25 mill. kroner i 2016.

Skogsbilveier er den største trusselen mot inngrepsfri natur i Norge og støtteordninger som tilskudd til skogsbilveier og hogst i bratt terreng gjør det lønnsomt å hugge i de biologisk viktigste områdene. Det er klar sammenheng mellom gammel skog med truede arter og utilgjengelighet for skogbruk. Disse støtteordningene treffer systematisk områder som er potensielle for vern. Dette medlem mener fortsatt det er det eneste rette dersom miljøhensyn skal settes foran andre hensyn, og foreslår å redusere tilskuddene til denne type aktivitet med 65 mill. kroner.

Dette medlem viser til at det gjentatte ganger er avslørt at den norske pelsdyrnæringen er under enhver kritikk. Stortinget var, gjennom behandlingen av dyrevernmeldingen i 2002, svært klare på at det skulle skje en vesentlig forbedring når det gjaldt dyrevelferden i næringen innen 2013. Det er dessverre ingen merkbar forbedring å spore. Dette medlem mener derfor at Norge nå bør følge etter land som Sverige, Danmark, Sveits og Østerrike som enten har strammet inn eller lagt ned sin pelsdyrnæring. Som et ledd i en slik norsk avvikling foreslår dette medlem at det gis en omstillingsstøtte på 14. mill. kroner for bønder som driver med pelsdyroppdrett som innføres fra og med neste jordbruksperiode. En slik omstillingsstøtte finansieres ved å fjerne subsidiene til

avløserordningen i pelsdyrnæringen på 14 mill. kroner.

Dette medlem vil ha en sterk satsing på forskning på økologisk landbruk og matproduksjon. Dette medlem har som mål at 17 pst. av matproduksjonen og matforbruket i 2020 skal være økologisk. Dette medlem viser i så måte til forslag om ekstra skattefradrag for bønder som driver eller legger om til økologisk produksjon og forslag om å fjerne momsen på økologiske matvarer, frukt og grønt nærmere omtalt under rammeområde 21 i denne innstillingen.

For varig fruktbarhet i jorda, nok rent vann, dyreværn, naturmangfold og lokal mattrygghet, er økologisk landbruk et viktig alternativ og supplement til annet landbruk. Arbeidet som gjøres i det økologiske miljøet på Tingvoll står helt sentralt for å få til dette. Bioforsk Økologisk under NIBIO er særdeles viktig som nasjonalt kompetansesenter for økologisk landbruk. Samtidig er forskningssenteret en viktig del av forskningsmiljøet i Møre og Romsdal, et forskningsmiljø som sentrale myndigheter i altfor beskjeden grad satser på.

Dette medlem viser til at regjeringen foreslår å øke bevilgningen til å gjennomføre et pilotprosjekt for å forbedre behandlingen av straffesaker som gjelder overgrep mot dyr, i første omgang gjennom en dyrepolitiordeining i Sør-Trøndelag politidistrikt som et prøveprosjekt på tre år. I 2014 mottok Mattilsynet nærmere 7 300 bekymringsmeldinger, men bare 38 av de 7 300 bekymringsmeldingene endte i anmeldelse. I tillegg ble 365 dyrekrimsaker politianmeldt av privatpersoner. Dette medlem vil styrke myndighetenes ressurser for å styrke arbeidet med å sikre dyrevelferden. Dette medlem vil derfor foreslå å utvide prosjektet til å inkludere to nye dyrepolitienheter, som foreslås lokalisert til Rogaland og Akershus. Dette medlem viser til Venstres forslag til statsbudsjett for 2016, der det foreslås 2 mill. kroner til oppfølging hos Mattilsynet og 5,8 mill. kroner til politiet under rammeområde 5.

Dette medlem viser til avtalen om revidert nasjonalbudsjett 2015 hvor de to hestesentrene Norsk Fjordhestesenter i Nordfjordeid og Nord Norsk Hestesenter i Målselv fikk en økt bevilgning på 1,5 mill. kroner. Dette medlem foreslår å videreføre denne økte bevilgningen også i statsbudsjettet for 2016.

Dette medlem viser til Innst. 361 (2014–2015) til Meld. St. 16 (2014–2015), hvor det tydelig ble understreket at Mattilsynets rolle må styrkes, slik at det gis økt kapasitet til å gjennomføre kontroller, også der lusenivået er under grenseverdiene, justere produksjon, samt følge opp pålegg på anlegg som ikke oppfyller driftskravene. Med de nåværende utfordringer knyttet til lakselus i oppdrettsnæringen,

vil dette medlem styrke Mattilsynet slik at kontrollen av oppdrettsnæringen vedrørende lus kan økes. Derfor foreslår dette medlem å styrke Mattilsynet med ytterligere 10 mill. kroner til dette.

Dette medlem mener at det i dag gjøres mye bra arbeid med å styrke dyrevelferden i Norge, men at det gjennom blant annet offentlig støtte til organisasjoner kan gjøres mere på dette området. NOAH en av de tre største organisasjonene som arbeider for dyrevelferd i Norge, og bør motta offentlig støtte slik mange andre dyrevelferdsorganisasjoner gjør det i dag, da NOAH også fyller de overordnede inngangskriteriene for organisasjonsstøtte. NOAH er den organisasjon som anmelder flest dyremishandlingssaker, og favner bredest innenfor saksfeltet dyrevelferd i sitt arbeid. NOAH arbeider også for grønn næringsutvikling, og samarbeider f.eks. med universiteter om Meatless Monday. For å styrke det offentlige støtte til organisasjoner som arbeider med å styrke dyrevelferden i Norge, foreslår dette medlem at NOAH støttes med 0,5 mill. kroner og at støtten til Dyrevernalliansen økes med 0,1 mill. kroner i 2016 gjennom LMDs støtteordning til ulike organisasjoner. Dette medlem mener på den andre side at tilskuddet til Folkeaksjonen ny rovdyrpolitikk, foreslått til 1,5 mill. kroner i 2016, bør avvikes. Organisasjonen har som eneste formål å undergrave Stortingets rovdyrforlik.

Dette medlem viser videre til at regjeringen i forbindelse med Prop. 1 S Tillegg 1 (2015–2016) foreslår å redusere de samlede bevilgningene til organisasjoner som får støtte over LMDs budsjett med 5 mill. kroner. Dette medlem støtter ikke dette forslaget og vil derfor reversere det foreslåtte innsparingstiltaket.

Dette medlem mener at fjellstyrene gjør en svært viktig jobb på vegne av fellesskapet og foreslår derfor å øke bevilgningene til oppsyn med 2 mill. kroner.

Samlet foreslår dette medlem følgende konkrete endringer under rammeområde 11, Landbruk:

	Bokført (mill. kr)
Styrking av mattilsynet	10,0
Dyrepoliti, to nye enheter.	2,0
Støtte til organisasjoner, LMD	5,0
Støtte til dyrevernorganisasjoner	0,6
Støtte til hestesenter	1,5
Verdiskapingsprogrammet for tre	25,0
Omstillingsstøtte, pelsdyr	14,0
Fjellstyre	2,0
Avvikling av støtte til Folkeaksjonen ny rovdyrpolitikk	-1,5

	Bokført (mill. kr)
Reduksjon av tilskudd til bygging av skogsbilveier	-65,0
Fjerning av subsidier til avløserordning i pelsdynæringen	-14,0
Sum ramme 11: Landbruk	-20,4

Dette medlem viser til den framforhandlede avtalen om statsbudsjettet for 2016 mellom Venstre, Kristelig Folkeparti og regjeringspartiene Høyre og Fremskrittspartiet av 23. november 2015. Venstres stortingsrepresentanter vil stemme subsidiært for avtalen dersom ikke Venstres forslag til alternativt statsbudsjett får flertall. Dette medlem er spesielt fornøyd med at det trebaserte innovasjonsprogrammet videreføres, at det foreslåtte kuttet på støtte til organisasjoner på 5 mill. kroner reverseres og at enkelte dyrevernorganisasjoner og hestesentre også får støtte i 2016 i tråd med føringer fra Venstres forslag til statsbudsjett for 2016.

Dette medlem viser for øvrig til generelle merknader knyttet til avtalen under kapittel 3.1.3.2 i denne innstilling.

3.2.11.2.6 Merknader fra komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti viser til Sosialistisk Venstrepartis alternative budsjett og foreslår at rammeområde 11 settes til 16 723 145 000 kroner, som er en reduksjon på 7 000 000 kroner i forhold til regjeringens forslag i Prop. 1 S (2015–2016) inkludert Prop. 1 S (2015–2016) Tillegg 1–2.

Dette medlem peker på at regjeringa fører en politikk som vil forsterke sentraliseringa av landbruket, hvor større bruk vokser på bekostning av de mindre brukene. All matjord må holdes i hevd og dyrkes i hele landet. Derfor må kombinasjonsbrukerne fortsatt være bærebjelken i landbruket. Dette medlem går imot et sentralisert industrilandbruk og økninger for de største, som ødelegger for melkeproduksjon i hele landet og setter dyrehelsen på spill. Det må bli lagt til rette for dyrking av mer korn, frukt og grønt. Sosiale ordninger som pensjonsordningene, som er veldig viktige for rekrutteringen til landbruket, må beholdes.

Dette medlem viser til at Sosialistisk Venstreparti er klare til å kjempe for trygg mat, dyrevelferd, levende bygder og distrikt, og miljøvennlig produksjon. Dette medlem viser til at skognæringa er en viktig del av framtidas industri i Norge. Det som kan lages av olje, slik som plastprodukter, kan

også lages av tre. Dette medlem viser til at det i Sosialistisk Venstrepartis alternative budsjett er satt av til sammen 35 mill. kroner til verdiskapingstiltak og industriell bruk av trevirke. Økt verdiskaping basert på skogbruk må balanseres mot hensynet til vern av sårbar natur. Den viktigste grunnen til tap av arts- mangfold er nedbygging av uberørt natur. Virkemiddelapparatet kan derfor ikke oppfordre til at den siste resten av uberørt natur bygges ned. Dette medlem visert derfor til Sosialistisk Venstrepartis alternative budsjett hvor det foreslås å kutte i støtten til utbygging av vei i skog. Dette medlem peker videre på at regjeringen systematisk har svekket ordningen med frivillig skogvern. Dette er oppsiktsvekkende sett i lys av at særlig Høyre tidligere kritiserte den forrige regjeringen for å ikke prioritere frivillig skogvern høyere. Dette medlem viser til merknader under rammeområde 13 og forslaget i Sosialistisk Venstrepartis alternative budsjett om å øke denne posten med 240 mill. kroner. Det må legges til rette for mer verdiskaping i skogbruket. Denne må være basert på en forståelse for viktigheten av balanse mellom ivaretagelse av naturmangfold og behov for å styrke de industrielle verdiskapingskjedene.

Dette medlem fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag om en egen virkemiddelsatsing for å utvikle de industrielle mulighetene knyttet til bruk av tre og biomasse.»

Dette medlem mener dyrevern må prioriteres høyere i statsbudsjettet for 2016, og viser til Sosialistisk Venstrepartis alternative budsjett hvor det foreslås å sette av 3 mill. kroner øremerket til Norecopa, som forsker på alternativer til dyreforsøk ved Universitetet for miljø- og biovitenskap. Ikke bare er dette viktig av dyrevernhensyn, men det har også et betydelig næringspotensial i en verden der forbrukere blir stadig mer opptatt av dyrevelferd.

Dette medlem viser til at regjeringen foreslår en skatteendring for salg av landbrukseiendom, der salg av landbrukseiendom innen familien får en kraftig skatteøkning. Dette er et forslag som vil ramme den norske landbruksmodellen med familiedrevne gårder og spredt produksjon. Forslaget vil gjøre det vanskeligere for den yngre generasjon å ta over gårdene, og legge til rette for mer finansielt begrunnede oppkjøp av landbrukseiendom. Dette medlem viser til at bondeorganisasjonene går sterkt imot forslaget, og viser til Sosialistisk Venstrepartis alternative budsjett hvor forslaget avvises.

3.2.12 *Rammeområde 12 (Olje og energi), under energi- og miljøkomiteen*

3.2.12.1 SAMMENDRAG

Kap.	Formål	Prop. 1 S med Tillegg 1–2 (2015–2016)
Utgifter rammeområde 12 (i tusen kroner)		
1800	Olje- og energidepartementet	240 747
1810	Oljedirektoratet	449 109
1815	Petoro AS	352 278
1820	Norges vassdrags- og energidirektorat	1 012 281
1825	Energiomlegging, energi- og climateknologi	1 584 000
1830	Forskning og næringsutvikling	928 184
1840	CO ₂ -håndtering	2 255 982
2440	Statens direkte økonomiske engasjement i petroleumsvirksomheten	29 000 000
2490	NVE Anlegg	3 500
Sum utgifter rammeområde 12		35 826 081
Inntekter rammeområde 12 (i tusen kroner)		
4800	Olje- og energidepartementet	3 450
4810	Oljedirektoratet	150 572
4820	Norges vassdrags- og energidirektorat	189 459
4825	Energiomlegging, energi- og climateknologi	1 636 000
4840	CO ₂ -håndtering	1 261 000
5440	Statens direkte økonomiske engasjement i petroleumsvirksomheten	119 900 000
5490	NVE Anlegg	200
Sum inntekter rammeområde 12		123 140 681
Sum netto rammeområde 12		-87 314 600

3.2.12.2 KOMITEENS MERKNADER

3.2.12.2.1 *Merknader fra komiteens medlemmer fra Høyre og Fremskrittspartiet*

Komiteens medlemmer fra Høyre og Fremskrittspartiet viser til avtalen mellom Høyre, Fremskrittspartiet, Kristelig Folkeparti og Venstre om statsbudsjettet for 2016 og foreslår at ramme 12 settes til 87 339 207 000 kroner, som er en netto utgiftsreduksjon i forhold til regjeringens forslag på 24 607 000. Disse medlemmer viser til den inngåtte avtalen, jf. pkt. 3.1.3.1. Disse medlemmer mener stabil energiforsyning er grunnleggende for et moderne velferdssamfunn, og et konkurransefortrinn for norsk industri. Disse medlemmer vil videreutvikle norsk energibransje og sørge for gode og stabile rammebetingelser for petroleumsektoren og fornybar energi i Norge. Disse medlemmer vil at Norge skal være en foregangsnaasjon innen miljøvennlig energiproduksjon og -forbruk,

blant annet innen vannkraft, vindkraft, bioenergi og andre fornybare energiformer.

Disse medlemmer vil understreke betydningen av regjeringens forslag til å bedre rammevilkårene for aktører som ønsker å satse innen bygging og produksjon av fornybar energi gjennom blant annet å foreslå å innføre mer gunstige avskrivningsregler for vindkraftanlegg. Det vil legge til rette for at en større del av vindkraftutbyggingene i det felles norsk-svenske elsertifikatmarkedet kanskje i Norge.

Disse medlemmer har merket seg at regjeringen foreslår å heve innslagspunktet for grunnrenteskatt slik at flere småkraftverk fritas for denne skatten.

Disse medlemmer viser til at olje- og gassvirksomheten er en bærebjelke i norsk økonomi. Den bidrar til arbeidsplasser og nærings-, teknologi- og samfunnsutvikling over hele landet. Det er behov for kontinuerlig kompetanse- og teknologiutvikling dersom man skal opprettholde aktiviteten på norsk sokkel og innfri det tverrpolitiske målet fra Meld. St. 28

(2010–2011) om økt utvinningsgrad fra felt i produksjon.

Disse medlemmer understreker betydningen av at regjeringen foreslår å øke bevilgningene til petroleums- og energiforskning i 2016, og at Petoro AS foreslås styrket i 2016.

Disse medlemmer er opptatt av at utvinning av olje og gass må skje på mest mulig ressurseffektiv og miljøvennlig måte, noe som sikres gjennom CO₂-avgift og kvoteplikt.

Disse medlemmer viser til at forbrenning av kull, olje og gass står for 80 pst. av de samlede klimagassutslippene. Disse medlemmer mener det derfor er viktig å utvikle en kostnadseffektiv teknologi for fangst og lagring av CO₂. Disse medlemmer bemerker at dersom CO₂-håndtering skal være et effektivt tiltak for å redusere utslipp av klimagasser, må kostnadene ved å bruke denne teknologien reduseres betydelig. Disse medlemmer merker seg at regjeringen har store ambisjoner om å bidra til dette gjennom en bred satsing på CO₂-håndtering. Samtidig er det avgjørende at Norge bruker ressursene riktig. Disse medlemmer mener derfor det er fornuftig at regjeringen har utarbeidet en ny strategi for Norges satsing på CCS (Carbon capture and storage). Dersom vi skal få utnyttet vårt potensial når det gjelder fornybar energi, anser disse medlemmer det som nødvendig å styrke overføringskapasiteten for elektrisk kraft innenlands, samtidig som hensynet til sårbare naturområder ivaretas. De store investeringene som skal gjøres i nettet frem mot 2020, forutsetter en mer rasjonell nettstruktur.

Disse medlemmer vil understreke behovet for en god infrastruktur for kraftutveksling med utlandet. Disse medlemmer viser til at Olje- og energidepartementet høsten 2014 ga Statnett SF konsesjon til to nye utenlandsforbindelser for kraft; én til Tyskland og én til Storbritannia. Til sammen vil dette kunne øke Norges kapasitet for kraftutveksling med utlandet med nesten 50 pst.

Disse medlemmer vil bemerke at muligheten for kraftutvekslingen med Tyskland og Storbritannia vil kunne gi en bedre utnyttelse av kraftsystemene, og bidra til økt verdiskaping. Disse kablene er viktige for at Norge skal lykkes med satsingen på økt produksjon av fornybar energi.

Disse medlemmer viser til at regjeringen i forbindelse med statsbudsjettet for 2016 foreslår å styrke Forskningssentra for miljøvennlig energi (FME), og støtter dette.

Disse medlemmer mener den mest miljøvennlige energien er den som ikke brukes. Norge har et stort potensial for energieffektivisering innen alle sektorer.

Disse medlemmer er positive til at det for 2016 legges opp til to alternative økonomiske ord-

ninger for ENØK-tiltak i husholdningene; For 2016 legges det opp til et skattefradrag for ENØK-tiltak, dvs. en etterbetalingsordning, alternativt rettighetsbasert tilskuddsbasert ENØK-ordning, dvs. en løpende utbetaling i forhold til de ulike ENØK-tiltak.

Disse medlemmer forutsetter at Norge investerer i forskning, utvikling og demonstrasjon av nye energi- og klimateknologier som kan bidra til å realisere et lavutslippssamfunn. Disse medlemmer vil derfor understreke betydningen av at regjeringen foreslår å styrke Fondet for klima, fornybar energi og energiomlegging.

Disse medlemmer mener at Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE) har en viktig rolle med hensyn til å forvalte vannkraftressursene og energimarkedet på en helhetlig og framtidsrettet måte. I tillegg spiller NVE en viktig rolle i forhold til klimatilpasning gjennom beredskap mot flom og naturskade. Disse medlemmer vil derfor understreke betydningen av at bevilgningen til NVE til flom- og skredforebygging foreslås økt sammenlignet med saldert budsjett for 2015.

3.2.12.2 Merknader fra komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet mener klimapolitikken må danne en ramme rundt all politikk. Både utslippsreduksjoner og klimatilpasning angår de fleste departement og politikkområder. Skal vi lykkes i å nå målet om et lavutslippssamfunn i 2050, mener disse medlemmer at Norges klimainnsats må styrkes både innenlands og utenlands. Norge er i en posisjon hvor en vellykket internasjonal klimapolitikk gir store muligheter for vår industri og næringsliv for øvrig. Dette er et resultat av at vi over flere tiår har tatt politiske grep for å redusere klimagassutslipp og effektivisere energibruken. Sammen med en svært høy fornybar andel i vår energimiks gir dette norsk industri et godt utgangspunkt etter hvert som klimagassutslipp får en pris i de globale markeder de konkurrerer i. Slik disse medlemmer ser det, vil de politiske vedtakene som fattes i denne stortingsperioden være avgjørende for hvordan Norges videre utvikling mot lavutslippssamfunnet skal være.

Disse medlemmer viser til den betydning våre energiresurser har for sysselsetting og industriell utvikling i vårt land. FNs 17 mål for bærekraftig utvikling som ble vedtatt på årets generalforsamling, bærer i seg krav til at også energisystemene må bli mer bærekraftig. Disse medlemmer vil peke på de muligheter en global innsats for bærekraftig utvikling gir Norge og norsk næringsliv, særlig energi-basert næringsliv.

Disse medlemmer viser til Arbeiderpartiets alternative budsjett hvor viktige grep for å ta Norge

mot lavutslippssamfunnet er gitt prioritet, og mener Norge har et kompetanse-, kunnskaps- og teknologi-grunnlag som setter oss godt i stand til å møte utfordringene og legge grunnlaget for grønne arbeidsplasser og klimavennlig vekst i Norge. God forvaltning av våre naturressurser er en bærebjelke i en fremtidsrettet næringspolitikk, og viser til at disse ressursene er hele folkets eiendom og skal forvaltes i et evighetsperspektiv og på en slik måte at det gis muligheter over hele landet.

FLOM OG SKRED

Disse medlemmer viser til at vi også i 2015 har sett hvilke store ødeleggelser flom og ras fører til. Dette er en sterk påminnelse om en av vår framtid store utfordringer med et villere og våtere vær som følge av klimaendringene. For å møte framtida på en tryggest mulig måte må samfunnsbyggingen klare å gjennomføre en god klimatilpasning slik at vi kan bygge et samfunn som er robust også i møte med hendelser som flom og ras.

PETROLEUMSAKTIVITET

Disse medlemmer viser til at petroleumspolitikken bygger på at olje- og gassressursene tilhører fellesskapet, og at grunnrenten skal føres tilbake til fellesskapet. Forvaltningen av havområdene skal skje ut fra en helhetlig og økosystembasert tilnærming, og petroleumsvirksomheten må baseres på det til enhver tid beste av kunnskap, erfaring og teknologi, og reguleres av strenge miljøkrav.

Disse medlemmer viser til at verden må forbruke mindre fossil energi om vi skal nå målene i klimapolitikken. Kullkraft må fases ut, men også olje og gass vil merke store endringer globalt. I en verden hvor utslipp av CO₂ prises og reguleres hardere, må produksjon av olje og gass ha lave utslipp og være så miljøvennlig som mulig for å opprettholde konkurransekraften, og det vil kreve en fortsatt innsats å bringe utslippene fra norsk petroleumsproduksjon ytterligere ned. Petroleumsvirksomheten må underlegges stabile rammebetingelser som sikrer høy aktivitet og god ressursutnyttelse.

Petroleumsvirksomheten er nå inne i en vanskelig tid. Globalt er det en overproduksjon og lavere økonomisk vekst enn forventet. Dette har ført til et bratt fall i oljeprisen og i investeringer som også merkes på norsk sokkel. Disse medlemmer er særlig opptatt av at situasjonen ikke medfører tap av verdifull kompetanse og mener derfor at tiltak innenfor sektoren som forsterker etablerings- og utviklingsmuligheter for andre næringer der Norge har et vekstpotensial, burde vært tillagt større vekt. Derfor er det påkrevet at man avløser næringsnøytraliteten og den ensidige fokus på skattereduksjon med mer aktive og målrettede tiltak for å stimulere til industriell vekst.

Det er behov for en langt kraftigere innsats på forskning, utvikling og iverksettelse av CO₂-håndtering, både nasjonalt og internasjonalt. I påvente av at vi får en pris på CO₂-utslipp som muliggjør gode forretningsmodeller på fangst og lagring av CO₂, må myndighetene være beredt til å støtte opp under både forskning, utvikling og drift med regulatoriske og finansielle virkemidler. Disse medlemmer mener at det må settes fortgang i arbeidet med å få på plass prosjekter for rensing av norske punktutslipp, inkludert lagring av fanget CO₂. Teknologisenteret på Mongstad er viktig for den internasjonale forskningen på CO₂-fangst, og fortsatt drift av senteret etter at gjeldende deltakeravtale løper ut i 2017, må sikres innen medio 2016.

Disse medlemmer foreslår at ramme 12 settes til 87 144 600 000 kroner, som er en utgiftsøkning i forhold til regjeringens forslag på 170 000 000 kroner. For nærmere omtale vises til fagkomiteens innstilling.

3.2.12.2.3 Merknader fra komiteens medlem fra Kristelig Folkeparti

Komiteens medlem fra Kristelig Folkeparti viser til dette medlems hovedmerknad hvor Kristelig Folkepartis alternative budsjett for 2016 omtales.

Dette medlem slutter seg til forslaget som følger av budsjettavtalen mellom Høyre, Fremskrittspartiet, Kristelig Folkeparti og Venstre.

Dette medlem viser til at det ifølge budsjettavtalen skal bevilges 10 mill. kroner utover regjeringens forslag til utjevning av overføringstariffer. Dette medlem viser til at det i budsjettavtalen er avtalt å rette opp kuttet på 0,9 mill. kroner til Telemarkskanalen.

3.2.12.2.4 Merknader fra komiteens medlem fra Senterpartiet

Komiteens medlem fra Senterpartiet viser til at Senterpartiet i sitt alternative statsbudsjett foreslår at ramme 12 settes til 86 959 600 000 kroner, som er en utgiftsøkning i forhold til regjeringens forslag på 355 000 000 kroner. For øvrig vises det til Senterpartiets hovedmerknad.

3.2.12.2.5 Merknader fra komiteens medlem fra Venstre

Komiteens medlem fra Venstre viser til at Venstre i sitt forslag til statsbudsjett for 2016 foreslår at ramme 12 settes til 87 844 078 000 kroner, som er en utgiftsreduksjon i forhold til regjeringens forslag på 529 478 000 kroner.

Dette medlem viser til at Venstres helhetlige forslag til statsbudsjett for 2016 tar utgangspunkt i

budsjettforslaget fra regjeringen Solberg, jf. Prop. 1 S (2015–2016) med tillegg 1 og 2. Konkrete endringer på rammeområde 12 i forhold til regjeringens forslag følger av omtale og tabeller under.

Dette medlem viser til at man vil omstille Norge til et klimavennlig samfunn, samtidig som en velfungerende og sikker energiforsyning opprettholdes. Skal de internasjonale klimautfordringene løses, kreves det at rike land som Norge tar en lederrolle i arbeidet med å vise at det er mulig å kombinere lave utslipp med et høyt velstands- og velferdsnivå. Dette medlem mener Norge har store muligheter til å legge om energibruken, ta i bruk ny miljøteknologi i energiforsyningen og industrien samtidig som dette kan bidra til å skape nye bedrifter og arbeidsplasser.

Dette medlem viser til at regjeringen i sitt budsjettforslag fortsatt ikke foreslår sterke nok virkemidler for å få økonomien inn på en kurs som gjør at målene i klimaforliket kan bli nådd.

Dette medlem er fornøyd med at Stortinget har fastslått at Norge skal tilslutte seg EUs klimarammeverk, og mener det er svært fornuftig at virkemiddelbruken i norsk klimapolitikk nå deles i to; ett sett virkemidler for sektorer som ikke er omfattet av det europeiske kvotemarkedet ETS, og ett sett virkemidler for sektorer som er omfattet av kvotemarkedet. I tillegg mener dette medlem at det bør fokuseres på virkemidler som tar ut næringspotensialet i fornybarnæringene i Norge og sørger for en mer robust energiinfrastruktur, for eksempel gjennom flere utlandsforbindelser i strømmettet.

Dette medlem mener det grønne sertifikatmarkedet i samarbeid med Sverige er positivt. Ny fornybar energi, energisparing og energiomlegging vil bidra med miljøvennlig kraft og kan være med på å redusere utslippene. Men dette medlem mener at hus som produserer strøm solenergi skal få grønne sertifikater for hele sin produksjon, ikke bare den andelen som sendes ut på strømmettet.

Dette medlem viser til at energimerking av boliger og bygninger er et godt tiltak for å synliggjøre energieffektiviseringstiltak som gjøres i bygninger. Dette medlem vil styrke dette arbeidet med 15 mill. kroner.

Dette medlem viser til at Venstre vil foreslå å innføre et reelt skattefradrag for miljøtiltak i egen bolig, i stedet for den noe kompliserte hybridordningen som regjeringen foreslår. Dette medlem mener man nå bør rendyrke Enova som et redskap for å ta ut klima-, teknologi- og energieffektiviseringspotensialet i større prosjekter, og på sikt utvikle tilskuddene til energitiltak i private boliger. Dette medlem vil understreke at formålet med ENOVA også er å skape varige endringer i tilbud og etterspørsel etter effektive og fornybare energi- og klimaløsninger, og at ENOVA skal være fødselshjelper for nye marke-

der. Det er i dag et stort og uforløst potensial for eksempelvis solceller på bygg som en energi- og klimaløsning i Norge. Selv om en støtteordning til solceller vil ha en høy pris pr. kWh for de første 1 000 anleggene, vil dette sette i gang et marked og dermed ha effekt ut over de anleggene som får støtte. En investeringsstøtte for solceller vil være i kjernen av ENOVAs samfunnsoppdrag. Dette medlem ber om at dette tydeliggjøres i dialogen mellom departementet og ENOVA.

Dette medlem viser til behovet for å utvikle umoden fornybar teknologi, og vil bevilge 3 mill. kroner til MET-senteret for å bidra til å utløse flytende offshore havvind.

Dette medlem har vært positiv til at Transnova slås sammen med ENOVA, og mener dette gjør at man kan se hele den fornybare energikjeden i sammenheng. Men dette medlem vil peke på behovet for å ta i bruk ny og miljøvennlig teknologi og miljøvennlige drivstoff. Dette medlem stiller seg derfor noe undrende til hvorfor ikke ENOVA har iverksatt et arbeid med hydrogenteknologi, til tross for at Stortinget bevilget penger til dette formålet for statsbudsjettet for 2015, og vil derfor understreke at regjeringen følger opp ENOVAs arbeid på dette området.

Dette medlem viser til at Venstre foreslår å øke kapitalen i grunnfondet for fornybar energi og energieffektivisering med 5 mrd. kroner, i tillegg til å øke nettarifffen med et halvt øre som settes av til ENOVA. Dette medlem mener det er nødvendig for å sikre en bred satsing på fornybar energi, energiomlegging og energisparing, og sørge for at ENOVA har den nødvendige finansieringen i tråd med de nye oppgavene som er flyttet over dit.

Dette medlem viser til at CO₂-fangst og lagring er et viktig virkemiddel for å redusere utslipp fra kraftproduksjon og industri, og at Norge som en storprodusent av fossil energi har et spesielt ansvar for å utvikle denne teknologien. Dette medlem mener utviklingen av CO₂-fangstteknologi vil være med på å sikre etterspørselen etter norsk gass også etter at EU eller nasjonal klimapolitikk setter strengere krav til utslipp fra kraftproduksjon. Dette medlem viser til behovet for et robust CCS-prosjekt innen 2020. Dette medlem viser til at Venstre også vil starte arbeidet med å avklare de juridiske konsekvensene av offshore-lagring og flytting av CO₂ over landegrensene, og starte utviklingen av et CO₂-lager i Nordsjøen og nødvendig rammeverk, og setter av 20 mill. kroner til dette arbeidet.

Dette medlem mener Norge har et ansvar for å ligge i forkant av utviklingen innen petroleumsnæringen, og mener miljøkrav vil bidra til å styrke næringens konkurranseevne på lengre sikt. Petroleumsaktivitet på norsk sokkel må ta hensyn til andre

aktiviteter og andre interesser knyttet til miljø, fiskeri og sjøfart. Dette medlem ønsker derfor å føre en politikk for skånsom petroleumsaktivitet. Skånsom aktivitet skjer gjennom etablering av petroleumsfrie soner hvor miljøet er mest sårbart og gjennom strenge miljøkrav tilknyttet aktivitet i de områdene aktivitet er forsvarlig innenfor økosystemenes rammer. Dette medlem foreslår derfor å avvikle kartlegging av petroleumsforekomster, siden dette først og fremst er kartlegging av sårbare områder, og reduserer overføringene til dette formålet med 58 mill. kroner ut over den reduksjonen på 115 mill. kroner som regjeringen selv foreslo i Prop. 1 S Tillegg 1 (2015–2016).

Dette medlem viser til at Norge skal gå gjennom et grønt skifte, og at den lave oljeprisen og den økte arbeidsledigheten viser hvor avhengige Norge er av petroleumsnæringen. Dette medlem mener det ikke er riktig at staten bruker så store beløp på petroleumsforskning som regjeringen foreslår, siden forskningsressursene bør prioriteres til de andre næringene som må bygges opp parallelt. Dette medlem vil derfor redusere petroleumsforskningen med 240 mill. kroner og avvikle det statlige bidraget til INTSOK på 17,2 mill. kroner.

Dette medlem viser til at oljeprisen på sikt er usikker, og at kostnadene for nye petroleumsprosjekter er høye. Dette medlem mener staten og fellesskapet tar en for høy risiko i nye petroleumsprosjekter, noe prosjektet Goliat viser med all tydelighet, og viser til at Venstre ønsker å redusere fribeløpet i sitt skatte- og avgiftsopplegg. Dette medlem viser videre til at en høy CO₂-avgift er det mest hensiktsmessige virkemiddelet for å prise inn CO₂-kostnader inn i nye og eksisterende petroleumsprosjekter, og viser til at Venstre foreslår å øke denne avgiften.

Dette medlem mener det er unaturlig at Petoro ikke finansieres gjennom kontantstrømmen til SDØE. Dette medlem foreslår derfor at finansieringen av Petoro fjernes fra statsbudsjettet, og ønsker å gi Petoro mulighet til å ha en langt mer fleksibel finansiering gjennom inntektene fra SDØE. Dette muliggjør også at Petoro har en langt mer aktiv porteføljeforvaltning, noe som vil sikre bedre utnyttelse og bedre forvaltning av statens eierinteresser på norsk sokkel. Dette medlem foreslår derfor å avvikle postene på Olje- og energidepartementets budsjett, og opprette tilsvarende poster på SDØEs budsjett. Dette medlem mener det statlig heleide selskapet ikke har noen naturlig rolle på Islands sokkel, og ønsker å avvikle dette engasjementet, og reduserer disse bevilgningene med 13,6 mill. kroner.

Dette medlem viser til virkningene av klimændringene, og peker på at Norge er sårbart for flom og store nedbørsmengder. Dette medlem viser til at sikringstiltak mot flom, erosjon og skred og til mil-

jøtiltak i vassdrag er betydelig underfinansiert, og vil styrke dette arbeidet med 50 mill. kroner. Dette medlem viser videre til at regjeringen i forbindelse med Prop. 1 S Tillegg 1 (2015–2016) foreslår å redusere bevilgningene til flom- og skredforebygging med 50 mill. kroner. Dette medlem støtter ikke dette forslaget og vil derfor reversere det foreslåtte innsparingstiltaket.

Dette medlem viser til at det har stor samfunnsnytte og informasjonssikkerhetsnytte å legge fiberkabler parallelt med å legge strømkabler til utlandet. Dette medlem mener det er svært underlig at dette foreløpig ikke blir gjort, og mener Statnett må bli pålagt å legge fiberkabler ved alle undersjøiske strømkabelprosjekter.

Samlet foreslår dette medlem følgende konkrete endringer under rammeområde 12, Olje og energi:

Tekst	Bokført (mill. kr)
Energimerking av boliger og bygninger	15,0
Flom- og skredforebygging	50,0
Flom- og skredforebygging	50,0
Tilskudd til MET-senteret	3,0
CO ₂ -lagring	20,0
Legge fiberkabel parallelt med utbygging av strømkabler mellom Kvilldal i Rogaland og Blyth i Storbritannia, og mellom Tonstad i Vest-Agder og Wilster i Tyskland.	0,0
Kartlegging, petroleumsaktivitet	-58,0
Administrasjonsutgiftene knyttes til Petoro AS flyttes «under streken» og blir en del av SDØEs kontantstrøm.	-338,7
Avvikling av Petoros engasjement i leteboring rundt Island	-13,6
Petroleumsforskning	-240,0
Avvikle tilskuddet til INTSOK	-17,2
Sum ramme 12: Olje og energi	-529,5

«Under streken»

Energifondet (Fornybarfondet)	5 000,0
Petoro, Administrasjon	338,7

3.2.12.2.6 *Merknader fra komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti*

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti viser til Sosialistisk Venstrepartis alternative budsjett og foreslår at rammeområde 12 settes til 87 443 400 000 kroner, som er en netto ut-

giftsreduksjon på 128 800 000 kroner i forhold til regjeringens forslag i Prop. 1 S (2015–2016) inkludert Prop. 1 S (2015–2016) Tillegg 1–2.

Dette medlem mener Stortinget må vise langt større vilje til å vedta en offensiv miljøpolitikk for å stoppe de menneskeskapte klimaendringene. Et land som Norge må ta sin rimelige del av jobben i retning av nullutslippssamfunnet. Alle statsbudsjetter må bidra til reduserte utslipp og styre mot Norges klimamål. Dette medlem synes det er forstemmende å se at regjeringens forslag til statsbudsjett er blotet for store miljøsatsinger, og at regjeringen har trygg styring mot å bryte Stortingets klimamål for 2020. Dette medlem mener Norges oljeavhengighet må reduseres og foreslår derfor omprioriteringer på olje- og energibudsjettet.

Dette medlem vil peke på at Sosialistisk Venstreparti i sitt alternative forslag til statsbudsjett kommer med en rekke forslag for å bygge Norge grønt med nærings-satsing, miljøvennlig infrastruktur og nye ideer for et moderne og miljøvennlig Norge. Ett eksempel på et slikt forslag er at Norge må starte opp arbeidet med å etablere en fullskala demonstrasjonspark for havvind der ulike teknologier kan testes ut. Dette medlem viser til Sosialistisk Venstrepartis forslag til budsjett der det foreslås bevilgninger og tilsagnsfullmakt på til sammen 450 mill. kroner til dette formålet.

Dette medlem merker seg at regjeringen skryter av økte innskudd i Energifondet og satsing på Enova, men vil minne om at milliarder blir til millioner når bare avkastningen av fondet brukes. Dette medlem vil påpeke at Enova får tilført nye store oppgaver uten at tilstrekkelige bevilgninger følger med. Enova har allerede fått ansvar for styrket satsing på energitiltak i husholdningene, og regjeringen legger heller ikke i år fram den skattefradragsordningen for energitiltak i husholdninger de har lovet i regjeringserklæringen. Enova har dessuten allerede fått ansvaret for satsing på nullutslippsteknologi i transportsektoren, noe som medførte at budsjettposten for nullutslipp-satsing over Samferdselsdepartementets budsjett ble lagt ned. I år bruker regjeringen avkastning fra Energifondet også til å støtte forskningsprogrammer, Innovasjon Norge og CO₂-håndtering. Dette er innsatsområder som tidligere har fått ordinære budsjettbevilgninger. Å påstå, slik regjeringen gjør, at det fremlagte statsbudsjettet innebærer en satsing på Enova, er derfor faktisk feil. Dette medlem viser til Sosialistisk Venstreparti sitt alternative statsbudsjett som foreslår en skattefradragsbasert støtte til klimatiltak i husholdningene. Dette frigjør Enova fra eksisterende oppgaver, slik at de kan øke innsatsen på andre områder, og Socialis-

tisk Venstreparti mener det trengs en økt satsing på å fase ut fossil energibruk i industrien. Dette vil bidra til å innfri Norges klimamål for 2020, et mål som regjeringen bevisst unnlater å ta ansvar for. Dette medlem viser til at Sosialistisk Venstreparti i sitt alternative budsjett foreslår å bevilge 200 mill. kroner for å styrke Enovas arbeid med nullutslipp i transportsektoren.

Dette medlem viser til at petroleumssektoren har vært en viktig del av industribyggingen i Norge. Gjennom vilje til politisk styring og meget aktiv næringspolitikk har vi sørget for at de norske petroleumsforekomstene ikke har endt opp som et rent salg av råvarer til utlandet, men som en motor for utvikling av teknologi og industri i verdensklasse. I den krevende perioden oljeindustrien går inn i nå er det viktig å på ny vise vilje til å føre en langsiktig næringspolitikk. Hovedtyngden av norsk næringspolitikk må rette seg inn mot landindustrien og fornybar energi framover, men så lenge det foregår oljeutvinning langs norskekysten, er det en selvfølge at staten må bruke tilgjengelige virkemidler for å sikre at dette medfører industriell aktivitet og teknologisk utvikling i norsk næringsliv. Dette er selve grunntanken bak opprettelsen av Statoil.

Dette medlem fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen ved eierstyring sørge for at Statoil i så stor grad som mulig benytter seg av lokale leverandører.»

Dette medlem merker seg videre at regjeringens tidligere løfter om å fase ut fossil oljefyring generelt, og i offentlige bygg spesielt, ikke følges opp i tilstrekkelig grad. Forskriften om forbud mot fossil oljefyring lar vente på seg, arbeidet med å vurdere også utfasing av fossil topplast utsettes, og det samme gjelder arbeidet med å øke avgiftene på fossil fyring.

Dette medlem kan ikke se at regjeringen følger opp sin egen målsetting om å realisere et fullskala anlegg for CO₂-fangst og lagring i Norge innen 2020. Dette medlem viser for øvrig til Sosialistisk Venstrepartis budsjettforslag til forslag om bevilgning og tilsagnsfullmakt på til sammen 550 mill. kroner til utvikling av fullskala CO₂-fangst og lagring.

Dette medlem fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget samtykker i at Olje- og energidepartementet i 2016 kan gi tilsagn om økonomisk støtte ut over bevilgningen, men slik at samlet ramme for nye tilsagn og gammelt ansvar ikke overstiger følgende beløp:

Kap.	Post	Betegnelse	Samlet ramme
1825		Energiomlegging, energi- og klimateknologi	
	31	Havvind	400 mill. kroner
1840		CO ₂ -håndtering	
	70	Gassnova	500 mill. kroner»

I klimaendringenes tid mener dette medlem at det trengs sterkere satsing på flom- og skredforebygging enn det regjeringen legger opp til.

Dette medlem mener for øvrig at Petoro bør bli en del av SDØEs kontantstrøm og at utgiftene til Petoro derfor tas med i oljekorrigeringen av budsjettet.

Dette medlem viser for øvrig til fagkomiteens innstilling for nærmere omtale.

3.2.13 Rammeområde 13 (Miljø), under energi- og miljøkomiteen

3.2.13.1 SAMMENDRAG

Kap.	Formål	Prop. 1 S med Tillegg 1–2 (2015–2016)
Utgifter rammeområde 13 (i tusen kroner)		
595	Statens kartverk, arbeid med tinglysing og nasjonal geografisk infrastruktur	852 069
1400	Klima- og miljødepartementet	448 693
1410	Miljøforskning og miljøovervåking	679 304
1420	Miljødirektoratet	3 281 645
1422	Miljøvennlig skipsfart	5 224
1423	Radioaktiv forurensning i det ytre miljø	14 293
1424	Mareano	27 959
1425	Vilt- og fisketiltak	80 537
1429	Riksantikvaren	600 988
1432	Norsk kulturminnefond	77 169
1471	Norsk Polarinstitut	268 827
1472	Svalbard miljøvernfond	14 638
1474	Fram – Nordområdesenter for klima- og miljøforskning	52 129
1481	Klimakvoter	274 209
1482	Internasjonale klima- og utviklingstiltak	2 617 370
2465	Statens kartverk	26 394
Sum utgifter rammeområde 13		9 321 448
Inntekter rammeområde 13 (i tusen kroner)		
3595	Statens kartverk, arbeid med tinglysing og nasjonal geografisk infrastruktur	422 086
4400	Klima- og miljødepartementet	2 080
4420	Miljødirektoratet	144 896
4429	Riksantikvaren	5 477
4471	Norsk Polarinstitut	82 031
4481	Salg av klimakvoter	1 854 050
Sum inntekter rammeområde 13		2 510 620
Sum netto rammeområde 13		6 810 828

3.2.13.2 KOMITEENS MERKNADER

3.2.13.2.1 *Merknader fra komiteens medlemmer fra Høyre og Fremskrittspartiet*

Komiteens medlemmer fra Høyre og Fremskrittspartiet viser til avtalen mellom Høyre, Fremskrittspartiet, Kristelig Folkeparti og Venstre om statsbudsjettet for 2016 og foreslår at ramme 13 settes til 7 294 956 000 kroner, som er en økning i forhold til regjeringens forslag på 484 128 000 kroner. Disse medlemmer viser til den inngåtte avtalen, jf. pkt. 3.1.3.1. Disse medlemmer viser til at miljø- og klimautfordringene er globale og krever nasjonale så vel som internasjonale løsninger. Disse medlemmer viser til at Norge har meldt inn sine mål til klimatoppmøtet i Paris senere i år og legger til grunn at vi skal være en aktiv pådriver for en ambisiøs avtale.

Disse medlemmer legger til grunn føre-var-prinsippet og et generasjonsperspektiv i utformingen av klima- og miljøpolitikken og mener denne må danne en ramme rundt alle våre politiske satsingsområder. Disse medlemmer viser til at naturmangfoldet er livsgrunnlaget for mennesker på jorda. Vel fungerende økosystemer er en forutsetning for stabilitet, velferd og vekst i menneskelige samfunn. Disse medlemmer vil ta vare på naturmangfoldet for kommende generasjoner og mener det best skjer gjennom en kombinasjon av vern og bærekraftig forvaltning og bruk.

Disse medlemmer mener at Norge, med sine sterke teknologimiljøer, en høyt utdannet og kompetent befolkning, og sine fornybare energiresurser, har alle forutsetninger for å klare omstillingen til et lavutslippssamfunn. Disse medlemmer vil derfor prioritere klima- og miljøtiltak som er kostnadseffektive, eller som kan bidra til store teknologiske fremskritt innen transport-, industri-, kraft- og byggsektorene. Disse medlemmer mener at vi må ta markedet i bruk for å gjøre gode klima- og miljøløsninger lønnsomme.

Disse medlemmer mener god klima- og miljøpolitikk ikke først og fremst er budsjettposter og bevilgninger, men også mange avgjørelser som ikke har direkte konsekvenser for statsbudsjettet. Dette innebærer at alle sektorer og aktører i samfunnet bidrar til å redusere klimagassutslipp og lokal miljøforurensning. Disse medlemmer viser til at prioriteringene i statsbudsjettet for 2016 inneholder mange gode grep og støtter opp om regjeringens fem prioriterte satsingsområder i klimapolitikken; reduserte utslipp fra transportsektoren, utvikling av lavutslippsteknologi i industrien, CO₂-håndtering, fornybar energi og miljøvennlig skipsfart.

Disse medlemmer er tilfreds med at regjeringen foreslår å øke kapitalen i Fondet for klima,

fornybar energi og energiomlegging med 14,25 mrd. kroner i 2016. Disse medlemmer mener at mye av løsningen på klimautfordringen nettopp ligger i teknologiutvikling og å erstatte fossil energi med fornybar energi som gir lavere klimagassutslipp. Disse medlemmer mener at offentlig sektor må bruke sin makt som innkjøper til å stimulere markedet for miljøvennlige bygg, kjøretøy, varer og tjenester.

Disse medlemmer viser til at transportsektoren står for en betydelig andel av norske innenlands klimagassutslipp og at det derfor er viktig å styrke kollektivtrafikken, fase ut fossil energi og erstatte den med fornybar, og gjøre vare- og godstransporten mer miljøvennlig for å redusere utslippene. Disse medlemmer viser til at statsbudsjettet bygger opp under målet om å ta all vekst i persontrafikken i storbyene og byområdene med kollektiv, gange og sykkel.

Disse medlemmer viser til at verden vil trenge stadig mer energi og at fossile energikilder vil være en viktig del av verdens energiforsyning i mange tiår fremover, og at norsk olje- og gass utvinnes med et av verdens strengeste regelverk til helse, miljø og sikkerhet. Disse medlemmer mener at utvikling av en kostnadseffektiv teknologi for CO₂ fangst og lagring (CCS) vil være viktig for å redusere fremtidige klimagassutslipp og viser til at budsjettet inneholder et bredt spekter av aktiviteter innenfor forskning og utvikling på CCS.

Disse medlemmer er bekymret for miljøtilstanden i mange norske fjorder, havner og innsjøer med hensyn til høye konsentrasjoner av miljøgifter som følge av historisk forurensning. Disse medlemmer viser til at regjeringen foreslår å øke den samlede bevilgningen til opprydding i forurenset grunn og sjøbunn med 75 mill. kroner, noe som gjør det mulig å starte opprydding i Bergen havn (Puddefjorden).

3.2.13.2.2 *Merknader fra komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet*

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet mener at de menneskeskapte klimaendringene er vår tids største utfordring. Klimapolitikken må danne en ramme rundt all politikk i Norge og internasjonalt. Både utslippsreduksjoner og klimatilpassing angår de fleste politikkområder, og skal vi lykkes i å nå målet om et lavutslippssamfunn i 2050, mener disse medlemmer at Norges klimainnsats må styrkes både nasjonalt og globalt.

Norge har vedtatt utslippsmål for 2030, som kobler oss på EUs klimapolitikk og forutsetter at Stortinget holdes løpende orientert om forhandlingene med EU. Disse medlemmer forventer at regjeringen i løpet av 2016 legger fram en sak om hvordan målene skal implementeres, og at det blir invitert

til et forlik som skal legge en ramme rundt klimamålene for 2030.

Disse medlemmer mener regjeringen har levert et svakt klimabudsjett som gjør at utslippene vil gå opp og viser til få tiltak mot et lavutslippssamfunn. Arbeiderpartiets alternative statsbudsjett inneholder en stor satsing på klimapolitikk, med et bredt sett med virkemidler, som satsingen på fornybar energi, energieffektivisering, klimateknologi og kollektivtransport.

Disse medlemmer viser til at uka etter at statsbudsjettet skal vedtas, starter FNs klimatoppmøte i Paris som skal utarbeide en ny internasjonal klimaavtale. Et av de viktigste og vanskelige punktene er finansiering av klimatiltak i utviklingsland. Regjeringen foreslår i sitt budsjett store kutt på internasjonale klimatiltak, og i tilleggsmeldingen ble det blant annet foreslått ytterligere kutt med 380 mill. kroner til regnskogen og over 500 mill. kroner til fornybar energi i utviklingsland. Dette er å sende et veldig dårlig signal til klimamøtet i Paris. Disse medlemmer viser til at Arbeiderpartiets alternative budsjett viderefører en stor satsing på internasjonale klimatiltak.

I tillegg til klimapolitikken er tap av biologisk mangfold den andre store miljøutfordringen, og en mener at det også på dette området er et svakt budsjett fra regjeringen. Naturen har egenverdi i seg selv, og den er viktig for mennesket og gir blant annet mange gode friluftsopplevelser. 2015 har vært «friluftslivets år», som har gitt gode resultater over hele landet. Friluftsliv er viktig i et folkehelseperspektiv og gir lavterskel aktivitet. Disse medlemmer viser til Arbeiderpartiets alternative statsbudsjett som vil følge opp de gode erfaringene med «friluftslivets år», i tillegg økte bevilgninger til skogvern, økologisk grunnkart, trua arter og til et kunnskapsløft for naturen.

Disse medlemmer merker seg gjennom de alternative statsbudsjettene at alle andre partier har en bedre klima- og miljøpolitikk enn regjeringen. Disse medlemmer viser til budsjettforliket mellom regjeringen og Venstre og Kristelig Folkeparti som gjør enkelte forbedringer på budsjettets klima- og miljøpolitikk. Det er allikevel flertall for et langt mer ambisiøst budsjett enn det som har kommet fram i forliket, både for nasjonal klimapolitikk og våre internasjonale bidrag.

Disse medlemmer foreslår at ramme 13 settes til 7 320 828 000 kroner, som er en økning i forhold til regjeringens forslag på 510 000 000 kroner. For nærmere omtale vises til fagkomiteens innstilling.

3.2.13.2.3 Merknader fra komiteens medlem fra Kristelig Folkeparti

Komiteens medlem fra Kristelig Folkeparti viser til dette medlems hovedmerknad hvor Kristelig Folkepartis alternative budsjett for 2016 omtales.

Dette medlem slutter seg til forslaget som følger av budsjettavtalen mellom Høyre, Fremskrittspartiet, Kristelig Folkeparti og Venstre.

Dette medlem viser til at budsjettavtalen øker bevilgningen til frivillige miljøorganisasjoner og stiftelser med 5 mill. kroner utover regjeringens budsjettforslag. Dette medlem viser til at bevilgningen til miljøovervåking, økologisk grunnkart i budsjettavtalen økes med 20 mill. kroner utover regjeringens forslag. Dette medlem viser til at i budsjettavtalen økes posten til statlige vannmiljøtiltak med 62,5 mill. kroner. Dette medlem viser til at i budsjettavtalen økes bevilgningen til frivillig skogvern med 75 mill. kroner. Dette medlem viser til at det settes av 2,5 mill. kroner til sikring av gruver ved Stiftelsen Visnes Gruvemuseum. Dette medlem viser til at det i budsjettavtalen avtales å legge inn 3 mill. kroner til tilskudd til verdiskapingsarbeid på kulturminneområdet.

3.2.13.2.4 Merknader fra komiteens medlem fra Senterpartiet

Komiteens medlem fra Senterpartiet viser til at Senterpartiet i sitt alternative statsbudsjett foreslår at ramme 13 settes til 7 181 578 000 kroner, som er en økning i forhold til regjeringens forslag på 370 750 000 kroner. For øvrig vises det til Senterpartiets hovedmerknad.

3.2.13.2.5 Merknader fra komiteens medlem fra Venstre

Komiteens medlem fra Venstre viser til at Venstre i sitt forslag til statsbudsjett for 2016 foreslår at ramme 13 settes til 7 856 128 000 kroner, som er en økning i forhold til regjeringens forslag på 1 045 300 000 kroner.

Dette medlem viser til at Venstres helhetlige forslag til statsbudsjett for 2016 tar utgangspunkt i budsjettforslaget fra regjeringen Solberg, jf. Prop. 1 S (2015–2016) med tillegg 1 og 2. Konkrete endringer på rammeområde 13 i forhold til regjeringens forslag følger av omtale og tabeller under.

Dette medlem vil vektlegge betydningen av en ambisiøs miljøpolitikk med mål om å sikre livsgrunnlaget for kommende generasjoner og for alle deler av verden og skape likeverdige muligheter for alle. Naturmiljøet er vårt livsgrunnlag. Det er et grunnleggende liberalt verdisyn å skape et økologisk likt utgangspunkt for alle generasjoner. Miljøpolitikk

er å ta hensyn til langsiktige effekter på miljøet, selv om forurensning og overutnyttelse av ressurser kan gi kortsiktige fordeler. Dette medlem ønsker en fremtidsrettet miljøpolitikk. Dette medlem vil at Norge skal være et foregangsland og bidra til å finne løsninger også andre land kan benytte. Globalt er det tre hovedutfordringer i miljøpolitikken: utslipp av klimagasser, miljøgifter og tap av biologisk mangfold. Dette medlem vil påpeke at Norge har et nasjonalt ansvar for disse miljøutfordringene. I tillegg gjenstår det mye regionalt og lokalt miljøarbeid når det gjelder lokal luft- og vannkvalitet, ressurs- og avfallshåndtering, sikring av viktige naturområder og tilgang til natur.

Dette medlem peker på at det er to overordnede mål i norsk miljøpolitikk som står helt sentralt frem mot 2020; Klimamålet vedtatt i klimameldingen i 2012 og målet om å stoppe tapet av biologisk mangfold.

Dette medlem viser til Norges fastsatte klimamål, senest vedtatt i Meld. St. 21 (2011–2012), Norsk klimapolitikk. Dette medlem er fornøyd med at Stortinget har fastslått at Norge skal tilslutte seg EUs klimarammeverk, og mener det er svært fornuftig at virkemiddelbruken i norsk klimapolitikk nå deles i to; ett sett virkemidler for sektorer som ikke er omfattet av det europeiske kvotemarkedet ETS, og ett sett virkemidler for sektorer som er omfattet av kvotemarkedet. Dette medlem mener en høy CO₂-avgift bør være hovedvirkemidlet for sektorer som ikke er en del av ETS. Dette medlem peker på at Venstre foreslår en generell CO₂-avgift på 500 kroner pr. tonn og fjerner flere av dagens avgiftsfritak. Dette medlem peker på at reduksjoner i ikke-kvotepliktig sektor vil redusere verdens klimagassutslipp, og vil bidra til å nå målet om å redusere norske klimagassutslipp nasjonalt.

Dette medlem peker på at Norge er medlem av det europeiske kvotemarkedet ETS. Dette markedet setter en pris på CO₂-utslipp for de virksomheter som er inkludert i dette markedet. Utslippene totalt i ETS er satt av EU, og de totale utslippene skal gradvis reduseres frem mot 2020. Dette medlem viser til at kvoteprisen i dag er lav. Dette medlem mener derfor at det er et stort behov for teknologiutvikling som ikke blir utløst av dagens kvotepris, og peker spesielt på Venstres økninger til ENOVA og Innovasjon Norge.

Dette medlem mener regjeringens forslag til budsjett ikke når klimamålet eller målet om tap av biologisk mangfold. Dette medlem peker på at Venstres forslag til statsbudsjett for 2016 i stor grad er i tråd med disse målene, eller er stort skritt på veien for å nå dem.

Dette medlem viser til at regjeringen i sitt budsjettforslag øker overføringene til sin biogasstra-

tegi. Dette medlem mener strategien mangler finansiering. Dette medlem vil styrke denne satsingen med 20 mill. kroner, og viser også til avgiftsendringene Venstre fikk gjennomslag for i revidert statsbudsjett for 2015, som vil gi betydelig etterspørsel etter fornybar energi basert på råstoff fra biologiske produkter.

Dette medlem mener levende lakseelver er viktige for å bevare det biologiske mangfoldet og for reiselivet og turismenæringen. Dette medlem vil understreke at Norge har et særlig ansvar for å forvalte våre unike villaksstammer. Dette medlem foreslår derfor en økning av bevilgning til tiltak for villakstammene med 80 mill. kroner utover regjeringens forslag.

Dette medlem viser til at en enstemmig energi- og miljøkomité på Stortinget har slått fast at den opprinnelige norske finansieringsplanen fra innføringen av vannforskriften i 2008 anslår et minimum av ressursbehov. Dette behovet var anslått til en årlig bevilgning til helhetlig vannforvaltning på 135 mill. kroner de siste fire årene. Dette medlem peker på at forslaget i budsjettproposisjonen for 2016 legger opp til en betydelig underfinansiering av vannforvaltningsarbeidet og når ikke opp til Stortingets vedtatte prioritering av dette området. Dette medlem mener et slikt nivå på overføringene vil føre til et akkumulert økonomisk etterslep for vannforvaltning på nærmere 300 mill. kroner sammenlignet med det som var forutsatt gjennom Stortingets behandling av innlemmelsen av EUs vanddirektiv i EØS-avtalen. Dette medlem mener dette er særlig alvorlig i et år hvor forslagene til vannforvaltningsplaner fra vannregionene skal ut på høring og dermed legge grunnlaget for at Norge oppnår forpliktelsen om godt økologisk potensial i våre vassdrag. Dette medlem foreslår derfor å øke bevilgningene til dette formålet med 100 mill. kroner.

Dette medlem vil understreke at Norge har et rikt og særegent naturmangfold, som man har et internasjonalt ansvar for å ta vare på. Dette medlem mener det er viktig å sikre at truede arter og naturtyper gis vern eller tilstrekkelig beskyttelse, slik at våre etterkommere kan oppleve det samme naturmangfoldet som vi kan.

Dette medlem har merket seg at om lag 2,5 pst. av den produktive skogen i Norge er vernet. Samlet dekker skogen 130 000 kvadratkilometer eller 34 pst. av Fastlands-Norge. I skogen lever 60 pst. av artene i Norge og omtrent halvparten av de truede artene. Ved evalueringa av norsk miljøpolitikk i 2011 pekte OECD på det lave omfanget av skogvern. Klimameldingen, jf. Meld. St. 21 (2011–2012)), pekte på at økt skogvern er viktig i klimasammenheng.

Dette medlem viser til at frivillig skogvern er en effektiv ordning for å bevare skog i Norge.

Gjennom frivillig vern kan man oppnå økt vern av verdifull skog og bevare biologisk mangfold, samtidig som man unngår konflikter med lokalsamfunn og grunneiere. Dette medlem har merket seg at det er stor interesse for å inngå avtaler om frivillig vern, og mener dette engasjementet er gledelig og svært viktig for å nå vernemålene. Dette medlem vil på denne bakgrunn påpeke behovet av en gradvis opptrapping av skogvernet, og vil øke satsingen på frivillig skogvern med 250 mill. kroner.

Dette medlem viser videre til at regjeringen i forbindelse med Prop. 1 S Tillegg 1 (2015–2016) foreslår å redusere de samlede bevilgningene til skogvern med 5 mill. kroner. Dette medlem støtter ikke dette forslaget og vil derfor reversere det foreslåtte innsparingstiltaket.

Dette medlem vil vise til at skogsområdet Østmarka ligger sentralt i de lavereliggende delene av Østlandet mellom Oslo og Øyeren. Foruten det 18 km² store Østmarka naturreservat består de sentrale delene av Østmarka av særegent landskap bestående av koller og nord-sydgående riftdaler med få tekniske inngrep. Området har mye gammel skog med et variert og spennende skogbilde og et rikt naturmangfold. Østmarka er derfor et unikt rekreasjonsområde for befolkningen i området. Den antatt mest verneverdige delen av det aktuelle området er kommunalt eid, og Oslo kommune har vedtatt at de ønsker vern. Dette medlem mener at Østmarkas unike kvaliteter er av stor og umistelig nasjonal verdi. Dette medlem mener at regjeringen må iverksette en utredning av naturverdiene i Østmarka i 2015, med sikte på å opprette en bynær og brukspreget nasjonalpark der hovedformålet er ivaretagelse av naturverdi, rekreasjon og friluftsliv jf. Oslos kommunes vedtak. Norge mangler en nasjonalpark som kan representere de lavereliggende skogsområder i Sør-Norge, og dette er siste mulighet. I skogvernsammenheng er det også stor mangel på vern av lavereliggende, produktiv skog. Dette medlem viser også til at Venstre tidligere har foreslått å opprette nasjonalpark i og rundt området ved Preikestolen i Rogaland. Dette medlem foreslår derfor 20 mill. kroner til nye nasjonalparker.

Dette medlem mener det er et stort behov for både skjøtsel og nye tiltak i norske verneområder, og vil øke bevilgningen med til sammen 40 mill. kroner.

Dette medlem viser til at det fortsatt er et stort behov for å rydde opp i norske havner og fjorder etter gamle miljøsynder. Dette medlem merker seg at regjeringen ikke setter av nok midler til dette formålet, for eksempel opprydding i Sandefjord havn, og foreslår å øke denne posten med 90 mill. kroner.

Dette medlem mener investeringer i friluftsliv er en god måte å forbedre folkehelsen på og sørge

for at innbyggerne har tilgjengelig natur. Dette medlem vil derfor styrke satsingen på friluftsliv med 25 mill. kroner, inkludert støtte til friluftssisasjonene.

Dette medlem peker på at hvert år havner 6,4 millioner tonn søppel i verdenshavene, og 75 pst. av dette er plast, ifølge en rapport utarbeidet av FNs matvareprogram og FNs miljøprogram. Dette utgjør en trussel for alt marint liv og dyr som nyttiggjør seg ressurser fra havet. Dette medlem peker på at marin forsøpling krever både opprydding, forebygging, forskning, bevisstgjøring og strengere straffer mot forsøpling. Dette medlem vil styrke oppryddingen av marint avfall med 25 mill. kroner.

Dette medlem viser til EUs LIFE-program som startet opp i 1992 og er EUs eneste program med særskilt finansiering av miljøprosjekter. Programets målsetting er å bidra med finansiering av prosjekter til gjennomføring av EUs miljøregelverk og utvikling av miljøpolitikken. Programmet gir miljøorganisasjoner, forskningsinstitusjoner, bedrifter, og særlig også kommuner anledning til å delta i miljøprosjekter. Dette medlem viser til at Norge har tidligere ikke deltatt i noen av LIFE-programperiodene. Dette medlem viser til at over tre mrd. euro skal gjennom LIFE deles ut til miljø- og klimaprojekter i perioden 2014–2020, og at det er foreslått et budsjett på 3,6 mrd. euro i kommende periode, fordelt med 2,7 mrd. euro til et underprogram på miljø, og 0,9 mrd. euro til klimaprogrammet. Dette medlem viser til at deltakelsen vil koste Norge årlig 100 mill. kroner. Dette medlem mener dette vil være velanvendte penger som kommer til nytte i miljøarbeidet i norske kommuner og i norske miljøorganisasjoner, og vil at Norge skal bli medlem fra 1. januar 2017.

Dette medlem mener norske miljøorganisasjoner bidrar med både praktisk miljøforvaltning og med verdifulle innspill i den norske miljødebatten. Dette medlem foreslår derfor å øke tilskuddet til miljøorganisasjonene med 5 mill. kroner, og vil inkludere fortidsminneforeningens museumsformidling i denne støtten.

Dette medlem mener at miljøpolitikken i Norge må være kunnskapsbasert og bygge på forvalteransvaret. Et godt kunnskapsgrunnlag muliggjør effektiv saksbehandling og en presis naturforvaltning der utvikling kan skje uten at det går på bekostning av naturverdier. Dette medlem peker på at i dag er bare 25 pst. av naturen kartlagt i Norge. Derfor er det behov for en økt satsing på et nasjonalt kunnskapsløft. Ved å videreutvikle et økologisk grunnkart for Norge vil forutsigbarhet og vurdering av naturtyper og økosystemer bli langt bedre og mer presist enn i dag. Når tre av fire verdifulle naturområder ikke er kartlagt gjør det at viktige naturverdier skades, og det

bidrar til forsinkede og for dyre planprosesser. Bedre kartlegging vil bidra til raskere plan- og konsesjonsprosesser og bidra til å redusere konfliktnivået ved at sårbare og verdifulle områder blir kjent. Kartlegging av naturtyper, økosystemer og arter er en forutsetning for kunnskapsbasert forvaltning, og vil redusere konfliktnivået i utbyggingssaker. Dette medlem vil derfor styrke dette arbeidet med 75 mill. kroner, inkludert 40 mill. kroner til økologisk grunnkart, 5 mill. kroner til Rovdata og 5 mill. kroner til maritime verneplaner.

Dette medlem viser til at det er liten kunnskap om forholdene i havet og havbunnen. Dette medlem peker på at det ligger både et betydelig økonomisk potensial og et miljømessig argument for å øke kunnskapsinnhenting om disse områdene. Dette medlem viser til at MAREANO kartlegger dybde, bunnforhold, naturtyper og forurensning i norske havområder, og vil styrke denne satsingen med 10 mill. kroner.

Dette medlem viser til at tap av naturmangfold er en av våre største miljøutfordringer. Arter utryddes opp mot tusen ganger raskere enn det som er naturlig. I Norge er ca. 2 400 arter truet av utryddelse. Uten aktive tiltak vil mange av disse artene forsvinne fra norsk natur. Blant disse artene er Europas største ugle, hubroen, men også fjellreven, elvemusling, europeisk ål, storsalamander, namsblank, trøndertorvmose og snøugle. Dette medlem understreker at Norge har forpliktet seg til å stanse tapet av naturmangfold. Skal dette målet nås, må det iverksettes redningsaksjoner for flere av artene. Det kan skje ved å gjøre flere av våre mest truede arter til prioriterte arter etter naturmangfoldloven. I Norge er 40 naturtyper klassifisert som truede. Blant disse er vårt eldste kulturlandskap kystlynghei. Ålegraseng, som er et viktig oppvekstområde for kysttorsken, har utfordringer, og det samme gjelder fossesprøytonene. Dette er naturtyper som bør bli utvalgte naturtyper etter naturmangfoldloven. Dette medlem vil øke bevilgningene med 85 mill. kroner til tiltak som ivaretar det klassiske naturvernet, inkludert ivaretagelse av rødlistearter, bekjempelse av fremmede arter, oppfølging av naturmangfoldloven, utarbeidelse av handlingsplaner, samtidig som Venstre vil bevilge 18 mill. kroner til forskning på klassisk naturvern.

Dette medlem mener det er et stort behov for å øke kunnskapen om forvaltning av norsk vannatur, inkludert kystsoneplanlegging og flere verneområder til havs. Dette medlem mener at Oslofjorden bør få sin egen forskningsbaserte forvaltningsplan, og vil sette av totalt 20 mill. kroner til forvaltning av norsk vannatur, inkludert Oslofjorden.

Dette medlem viser til at det er et stort behov for ivaretagelse av kulturminner i Norge, og at ettersepet er stort. Dette medlem vil derfor bevilge

92 mill. kroner til kulturminnevern, inkludert 3 mill. kroner til fartøyvernssentre, 20 mill. kroner til fredede private kulturminner, 10 mill. kroner til tekniske og industrielle kulturminner, 12 mill. kroner til verdensarven på Vega og i Rjukan og 30 mill. kroner til kulturminnefondet.

Dette medlem viser til at det er sterkt økende forståelse for den betydningen som mangroveskogene har, både fordi trærne binder opp store mengder CO₂, og fordi skogen gir vern mot det ekstremværet som oftere enn før rammer utsatte kystområder i utviklingsland. I dag er imidlertid 50 pst. av verdens mangroveskoger lagt øde pga. kortsiktig økonomisk utnyttning. Betydningen av å plante ny mangroveskog ble også sterkt understreket i den siste rapporten fra FNs klimapanel. Dessuten er det slik at arbeidet med nyplanting og skjøtsel i skogsområdene gir økonomisk utvikling i fattige kystsamfunn. Dette medlem viser til de erfaringene som er gjort i Myanmar i prosjekter etablert av Worldview Myanmar i samarbeid med Patheingyi University, Myeik University og nasjonale myndigheter. Det er dyrket frem ca. 100 000 mangroveplanter som i tur og orden vil bli plantet ut i kystområdene, og det foreligger planer om en betydelig utvidelse av denne virksomheten. Dette gir også arbeidsplasser, slik at viktig klimaarbeid bidrar til fattigdomsbekjempelse. Disse partiene mener at dette er av stor betydning at disse tiltakene videreføres og utvikles, slik at erfaringene fra Myanmar også kan overføres til prosjekter i andre land. Dette medlem vil sette av 100 mill. kroner under regnskogmidlene til dette formålet.

Dette medlem mener finansieringen av Det grønne fondet blir et av de sentrale temaene på klimatoppmøtet i Paris i 2015. Dette medlem mener regjeringens forslag om 400 mill. kroner er for lite, og vil øke dette bidraget med 200 mill. kroner som et ledd i en økt opptrapping av Norges bidrag til fondet. Venstre mener det er naturlig at dette bidraget finansieres gjennom et kutt i regnskogsatsingen.

Dette medlem viser videre til at regjeringen i forbindelse med Prop. 1 S Tillegg 1 (2015–2016) foreslår å redusere de samlede bevilgningene til regnskogsatsingen med 378,3 mill. kroner. Dette medlem støtter ikke dette forslaget og vil derfor reversere det foreslåtte innsparingstiltaket.

Dette medlem mener skogplanting i Norge er et dårlig klimatiltak, da det ligger store muligheter innenfor frivillig skogvern. Skogplanting i et klimaperspektiv gir også store utfordringer når det kommer til biologisk mangfold, og foreslår derfor å kutte alle bevilgninger til skogplanting med 15 mill. kroner.

Dette medlem viser til at regjeringen setter av midler til restaurering av myr. Det norske myrlandskapet er både biologisk rikt, og binder store

mengder klimagasser. Dette medlem er glad for at regjeringen nå starter et slikt arbeid, og vil styrke arbeidet ytterligere med 12 mill. kroner.

Dette medlem mener handel med utslippskvoter kan være et bidrag til å innfri Norges klimaforpliktelser. Dette medlem vil imidlertid påpeke at behovet for kjøp av CO₂-kvoter vil avgjøres av i hvor stor grad det gjennomføres nasjonale klimatiltak. Dette medlem mener at de fleksible mekanismene kun skal være et supplement til nasjonale tiltak og at minst halvparten av utslippsreduksjonene som forpliktelsen nå innebærer, skal tas nasjonalt.

Dette medlem viser videre til at Venstre, både i forbindelse med behandling av statsbudsjettet for 2007, 2008, 2009, 2010, 2011, 2012, 2013, 2014 og 2015 med rette har vært kritisk til regjeringens svært friske budsjettering når det gjelder kjøp av kvoter. Det har så langt kun vært kjøpt kvoter for en liten brøkdel av det som har vært avsatt i budsjettene.

Dette medlem mener at historien viser at det ikke er behov for ytterligere påfyll i statsbudsjettet 2016 all den tid tidligere bevilgninger i all hovedsak er «overført» og således kan brukes fortsatt. I tillegg kommer det faktum at flere av de prosjekter regjeringen vurderer foreløpig ikke er godkjent av FN under rammene av klimakonvensjonen og at det meste skal betales idet den norske stat faktisk får de faktisk kjøpte kvoter.

Dette medlem foreslår derfor å redusere midlene til kjøp av CDM-kvoter i 2016, tilsvarende en reduksjon på 100 mill. kroner.

Dette medlem viser videre til en rekke andre satsinger på miljø- og klimatiltak i Venstres forslag til statsbudsjett for 2016 på alle rammeområder, samlet 4,7 mrd. kroner som det framgår av tabellen under. Dette kommer i tillegg til et grønt skattesifte på over 12,5 mrd. kroner, nærmere omtalt under rammeområde 21 i denne innstilling.

Tiltak	Beløp bokført mill. kr.
Omprioritere/øremerke 100 mill. til Mangrove-skog i skogprogrammet	0,0
Norwegian Blue Forest Network (mangrove-bevaring)	3,0
Deltakelse i EUs miljøprogram LIFE (koster 110 mill. i 2017)	0,0
Klimatilpasning	5,0
Det grønne klimafondet	200,0
Havforskningsinstituttet: Forskningstokt i Sørishavet og Sør-Atlanteren	25,0
<i>Sum internasjonale miljøtiltak</i>	<i>233,0</i>
Energimerking av boliger og bygninger	15,0
Bygg 21 (miljøvennlig boligbygging)	15,0
Videreføring av framtidens byer/NAL (Miljøvennlig by- og bygdeutvikling.)	4,0
Nasjonalt senter for bærekraftig utvikling	1,0
Lavenergiprogrammet (miljøvennlig boligbygging)	6,5
Miljøvennlige innkjøp (DiFi)	15,0
Miljøkompensasjonsordning for merutgifter knyttet til kommunale grønne innkjøp	100,0
<i>Sum grønne innkjøp og grønn boligbygging</i>	<i>156,5</i>
Grønn omsorg	5,0
Miljøforskningsinstituttene	8,0
Forskning, klima, miljø og miljøvennlig energi	105,0
Tilskuddordning for grønne innovative anskaffelser (fergeanbud m.m.)	50,0
To nye såkornfond for hhv miljøteknologi og biøkonomi á 200 mill. kroner	94,0
Miljøteknologiordningen	135,5
Videreføring av treprogrammet	25,0
Tilskudd til MET-senteret (Havvind)	3,0
CO ₂ -lagring	20,0

Tiltak	Beløp bokført mill. kr.
Legge fiberkabel parallelt med utbygging av strømkabler mellom Kvilldal i Rogaland og Blyth i Storbritannia, og mellom Tonstad i Vest-Agder og Wilster i Tyskland (dekkes innenfor rammene til StatNett).	0,0
Etablere et statlig risikokapitalfond for norske selskaper som investerer fullskala anlegg og teknologiutvikling i ny fornybar energi som havvind, solkraft, hydrogen, og energi/CO ₂ -lagring. Fondet bør opprettes med en egenkapital på 15–20 mrd. kroner. Utredes og startes ifbm RNB2016	0,0
<i>Sum grønn innovasjon</i>	<i>445,5</i>
Maroff, Energiex og Transport 2025 (forskning på miljøvennlig transport)	50,0
Biogass	20,0
Grønn fornyelse av skip	50,0
Utviklingskontrakt for hydrogenferge	12,0
Sette krav om nullutslippsteknologi ved alle nye fergeanbud/kjøp av riksvegfergetjenester fra 1.1.2016	0,0
Tilskudd til godsoverføring fra vei til sjø/bane	50,0
Gang- og sykkelvei	100,0
Nasjonale sykkel turistveier	25,0
Belønningsordning gang- og sykkelveier	400,0
Miljø- og servicetiltak	40,0
Kollektivfelt og holdeplasser	100,0
Belønningsordning for bedre kollektivtransport	500,0
Bymiljøavtaler	400,0
Planleggings- og prosjekteringsmidler for t-baneutvidelse i Bærum.	5,0
Planleggingsmidler Ahus-banen	10,0
Jernbane, drift og vedlikehold	100,0
Elektrifisering, Rørosbanen og Solørbanen (planlegging)	15,0
Investeringer, jernbane	500,0
Redusert pris på månedskort på NSB med 20 pst.	41,4
Økt studentrabatt, NSB	24,0
<i>Sum miljøvennlig samferdsel</i>	<i>2 442,4</i>
Økt kontroll av oppdrettsnæringen (lus) hhv. Fiskeridirektoratet og Mattilsynet	20,0
Havforskningsinstituttet, villaks/lakselus	20,0
Flom- og skredforebygging	50,0
Havforskningsinstituttet, bestandsforskning	25,0
Mareano	10,0
Miljøovervåking	75,0
Forskning på samlet belastning	10,0
Artsdatabanken (Artsprosjektet)	10,0
Handlingsplaner og faggrunnlag PA og UN	15,0
Bedre oppfølging av naturmangfoldloven	10,0
Bekjempelse av fremmede arter	10,0
Bedre forvaltning av norsk vann-natur, inkl. kystsoneplanlegging	20,0

Tiltak	Beløp bokført mill. kr.
Kalking, villaks og Vanndirektivet	180,0
Krisestøtteenhet og vakttelefon for drikkevann	3,0
Tiltak i verneområder, bl.a. skjøtsel	40,0
Nye nasjonalparker	20,0
Nytt skogvern	250,0
Opprydningstiltak, bl.a. Sandefjord havn	90,0
Restaurering av myr	12,0
Tiltak mot marin forsøpling	25,0
Friluftstiltak	25,0
Flere utvalgte kulturlandskap	15,0
Tiltak PA og UN	25,0
Fjellstyre	2,0
<i>Sum naturvern, biologisk mangfold m.m.</i>	<i>962,0</i>
Frivillige miljøorganisasjoner (bl.a. 2 mill. til Fortidsminneforeningens museumsformid- ling)	5,0
Kulturvernorganisasjoner	9,5
Tilskudd til fredede kulturminner i privat eie	20,0
Tilskudd til tekniske og industrielle kulturminner	10,0
Middelaldervern og brannsikring	10,0
Tilskudd til fartøyvernsenter	3,0
Tilskudd til verdiskapingsarbeid på kulturminneområdet	7,0
Verdensarv	12,0
Kulturminnefondet	30,0
<i>Sum kulturminnevern</i>	<i>106,5</i>
Kartlegging, petroleumsaktivitet	-173,0
Avvikling av Petoros engasjement i leteboring rundt Island	-13,6
Petroleumsforskning	-240,0
Avvikle tilskuddet til INTSOK	-17,2
<i>Sum kutt i petroleumsaktivitet</i>	<i>-443,8</i>
Sum grønt skifte/grønn vekst:	4 789,7
<i>Grønt skatteskifte</i>	<i>12 554,0</i>
<i>Energifondet (Fornybarfondet)</i>	<i>5 000,0</i>

Samlet foreslår dette medlem følgende konkrete endringer under rammeområde 13, Miljø:

	Bokført (mill. kr)
Biogass	20,0
Frivillige miljøorganisasjoner	5,0
Deltakelse i EUs miljøprogram Life	0,0
Atomavfall	10,0
Mareano	10,0
Miljøovervåking	75,0
Miljøforskningsinstituttene	8,0
Forskning på samlet belastning	10,0
Artsdatabanken (Artsprosjektet)	10,0
Handlingsplaner og faggrunnlag PA og UN	15,0
Bedre oppfølging av naturmangfoldloven	10,0
Bekjempelse av fremmede arter	10,0
Bedre forvaltning av norsk vann-natur, inkl. kystsoneplanlegging	20,0
Kalking, villaks og Vanndirektivet	180,0
Tiltak i verneområder, bl.a. skjøtsel	40,0
Nye nasjonalparker	20,0
Nytt skogvern	250,0
Statlig erverv, skogvern (reversering av kutt, tillegg 1)	5,0
Restaurering av myr	12,0
Opprydding, Sandefjord havn	40,0
Oppryddingstiltak	50,0
Tiltak mot marin forurensning	25,0
Friluftstiltak	25,0
Flere utvalgte kulturlandskap	15,0
Tiltak PA og UN	25,0
Tilskudd til fredede kulturminner i privat eie	20,0
Tilskudd til tekniske og industrielle kulturminner	10,0
Middelaldervern og brannsikring	10,0
Tilskudd til fartøyvernssenter	3,0
Tilskudd til verdiskapingsarbeid på kulturminneområdet	7,0
Verdensarv	12,0
Kulturminnefondet	30,0
Omprioritere/øremerke 100 mill. til Mangrove-skog	0,0
Klima- og skogsatsingen (reversering av kutt, tillegg 1)	378,3
Tilskudd til granplanting, KLD	-15,0
Mindre kjøp av klimakvoter	-100,0
Klima- og skogsatsing	-200,0
Sum ramme 13: Miljø	1 045,3

Dette medlem viser til den framforhandlede avtalen om statsbudsjettet for 2016 mellom Venstre, Kristelig Folkeparti og regjeringspartiene Høyre og Fremskrittspartiet av 23. november 2015. Venstres stortingsrepresentanter vil stemme subsidiært for av-

talen dersom ikke Venstres forslag til alternativt statsbudsjett får flertall. Dette medlem er spesielt fornøyd med at statsbudsjettet for 2016 nå medfører en rekordstor satsing på klassisk naturvern. Gjennom budsjettavtalen har Venstre fått gjennom-

slag for å øke en rekke ulike poster med til sammen 400 mill. kroner, inkl. en helt ny ordning med belønning av utslipp i kommunene i tråd med forslag fra Venstres budsjettalternativ for 2016. I tillegg kommer en reversering av kutt i klima- og skogsatsingen knyttet til bistand på 150 mill. kroner under Klima- og miljøverndepartementets budsjett.

Dette medlem viser for øvrig til generelle merknader knyttet til avtalen under kapittel 3.1.3.2 i denne innstilling.

3.2.13.2.6 Merknader fra komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti viser til Sosialistisk Venstrepartis alternative budsjett og foreslår at rammeområde 13 settes til 7 709 128 000 kroner, som er en økning på 898 300 000 kroner i forhold til regjeringens forslag i Prop. 1 S (2015–2016) inkludert Prop. 1 S (2015–2016) Tillegg 1–2.

Dette medlem mener Stortinget må vise langt større vilje til å føre en offensiv miljøpolitikk både for å ta vare på naturmangfoldet, hindre spredning av miljøgifter, hindre helseskadelig luftforurensing og stoppe de menneskeskapte klimaendringene.

Dette medlem mener norsk natur er en gave vi har ansvar for å ta vare på. Naturen er dessuten svært viktig for folkehelsen og for folks friluftsliv. Kjærligheten til norsk natur gjenspeiles i budsjettene så vel som i øvrig politikk. Dette medlem mener det trengs økt innsats for å ta vare på naturens mangfold, og er skuffet over at regjeringen mangler vilje til å satse på dette, men istedenfor overlater ansvaret til Stortinget for å kompensere for regjeringens manglende ambisjoner. Dette medlem vil vise til

at Sosialistisk Venstreparti i sitt alternative budsjettforslag foreslår kraftig økt satsing på frivillig skogvern, økt støtte til å ta vare på truede arter og naturtyper, økt innsats for å bekjempe arter som ikke hører hjemme i norsk natur og økt støtte til nasjonalparker. Videre mener dette medlem det er viktig at man øker satsingen på å kartlegge norsk natur og til å utarbeide et økologisk grunnkart for Norge.

Dette medlem mener også at arbeidet med opprydding av miljøgifter i fjordene og arbeidet for å bekjempe marin forsøpling må styrkes. Arbeidet for å sørge for bedre vannmiljø i hele landet må styrkes.

Dette medlem mener det er viktig å stimulere godt miljøarbeid i hele landet og i arbeidslivet. Derfor bør staten verdsette når arbeidslivets parter i varehandelen har tatt til orde for et miljøkompetanseprogram, og når Bærekraftige liv på Landås viser initiativ til godt lokalt miljøarbeid.

Dette medlem mener videre at kulturminnevernet bør styrkes, fordi det er med på å bevare vår kulturelle identitet, og fordi det gir viktig håndverkskompetanse og bidrar til god næringsutvikling.

Dette medlem mener Norge må stå ved sine løfter til fattige land om støtte til fattige lands klimaarbeid, og mener derfor det er et sterkt kritikkverdigg løftebrudd når regjeringen rett før et avgjørende klimatoppmøte foreslår å kutte støtten til fattige lands arbeid med regnskogsbevaring, fornybar energi og klimatilpasning.

Dette medlem viser for øvrig til fagkomiteens innstilling for nærmere omtale.

3.2.14 Rammeområde 14 (Konstitusjonelle institusjoner), under kontroll- og konstitusjonskomiteen

3.2.14.1 SAMMENDRAG

Kap.	Formål	Prop. 1 S med Tillegg 1–2 (2015–2016)
Utgifter rammeområde 14 (i tusen kroner)		
1	H.M. Kongen og H.M. Dronningen	204 324
2	H.K.H. Kronprinsen og H.K.H. Kronprinsessen	28 112
41	Stortinget	1 712 800
42	Ombudsmannsnemnda for Forsvaret	7 000
43	Stortingets ombudsmann for forvaltningen	74 100
44	Stortingets kontrollutvalg for etterretnings-, overvåkings- og sikkerhetstje- neste	14 300
45	Nasjonal institusjon for menneskerettigheter	9 700
51	Riksrevisjonen	508 100
Sum utgifter rammeområde 14		2 558 436

Kap.	Formål	Prop. 1 S med Tillegg 1–2 (2015–2016)
Inntekter rammeområde 14 (i tusen kroner)		
3041	Stortinget	7 400
3051	Riksrevisjonen	2 400
Sum inntekter rammeområde 14		9 800
Sum netto rammeområde 14		2 548 636

3.2.14.2 KOMITEENS MERKNADER

3.2.14.2.1 *Merknader fra komiteens medlemmer fra Høyre og Fremskrittspartiet*

Komiteens medlemmer fra Høyre og Fremskrittspartiet viser til avtalen mellom Høyre, Fremskrittspartiet, Kristelig Folkeparti og Venstre om statsbudsjettet for 2016 og foreslår at ramme 14 settes til 2 524 429 000 kroner, som er en reduksjon i forhold til regjeringens forslag på 24 207 000 kroner. Disse medlemmer viser til den inngåtte avtalen, jf. pkt. 3.1.3.1. Disse medlemmer viser til at Det kongelige hoff er ansvarlig for å gjennomføre sikringstiltak på eiendommene.

For 2016 er det foreslått 19,9 mill. kroner til prosjektering og etablering av sikkerhetsinstallasjoner.

Disse medlemmer viser til at ombyggingsarbeidet i Prinsens gate 26, inkludert nytt post- og vareremottak og underjordisk innkjøringstrasé, har en total kostnadsramme på ca. 1,45 mrd. kroner. Arbeidene er planlagt ferdigstilt i 2018. Kostnadsrammen på prosjektet er økt med ca. 350 mill. kroner fra 2014 til 2015 på grunn av uventede grunnforhold i tillegg til nødvendig omprosjektering.

Disse medlemmer viser til at Nasjonal institusjon for menneskerettigheter som er underlagt Stortinget, men administrativt knyttet til og samlokalisert med Sivilombudsmannen, ble opprettet i 2015. Hovedoppgaven er å følge opp menneskerettighetene i Norge. Budsjettet for 2016 er på 9,7 mill. kroner.

Disse medlemmer viser til at Sivilombudsmannen skal føre kontroll med at det ikke blir begått feil eller urett mot den enkelte borger av den offentlige forvaltningen. Årlig behandler Sivilombudsmannen ca. 3 000 klager. I tillegg har Sivilombudsmannen funksjon som nasjonal forebyggende mekanisme mot tortur og umenneskelig behandling. Budsjettveksten for Sivilombudsmannen i 2016 er i hovedsak knyttet til en styrking av ressursene til forebygging av tortur og umenneskelig behandling.

Disse medlemmer viser til at Riksrevisjonen planlegger å redusere antall årsverk med ca. 30 i perioden 2014 til 2016. Riksrevisjonen skal flytte til nye lokaler sentralt i Oslo høsten 2016, og dette vil medføre en engangskostnad på over 25 mill. kroner

til selve flyttingen og investeringer i inventar og nytt utstyr.

3.2.14.2.2 *Merknader fra komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet*

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet foreslår at ramme 14 settes til 2 519 636 000 kroner, som er en reduksjon i forhold til regjeringens forslag på 29 000 000 kroner. For nærmere omtale vises til fagkomiteens innstilling.

3.2.14.2.3 *Merknader fra komiteens medlem fra Kristelig Folkeparti*

Komiteens medlem fra Kristelig Folkeparti viser til dette medlems hovedmerknad hvor Kristelig Folkepartis alternative budsjett for 2016 omtales.

Dette medlem slutter seg til forslaget som følger av budsjettavtalen mellom Høyre, Fremskrittspartiet, Kristelig Folkeparti og Venstre.

3.2.14.2.4 *Merknader fra komiteens medlem fra Senterpartiet*

Komiteens medlem fra Senterpartiet viser til at Senterpartiet i sitt alternative statsbudsjett foreslår at ramme 14 settes til 2 543 636 000 kroner, som er en reduksjon i forhold til regjeringens forslag på 5 000 000 kroner. For øvrig vises det til Senterpartiets hovedmerknad.

3.2.14.2.5 *Merknader fra komiteens medlem fra Venstre*

Komiteens medlem fra Venstre viser til at Venstre i sitt forslag til statsbudsjett for 2016 foreslår at ramme 14 settes til 2 508 636 000 kroner, som er en reduksjon i forhold til regjeringens forslag på 40 000 000 kroner.

Dette medlem viser til at Venstres helhetlige forslag til statsbudsjett for 2016 tar utgangspunkt i budsjettforslaget fra regjeringen Solberg, jf. Prop. 1 S (2015–2016) med tillegg 1 og 2. Konkrete endringer på rammeområde 14 i forhold til regjeringens forslag følger av omtale og tabeller under.

Dette medlem viser at Stortingets driftsbudsjett foreslås økt med 60 mill. kroner og at det i til-

legg er foreslått å bevilge 15 mill. kroner til spesielle driftsutgifter. Dette medlem vil også påpeke det faktum at dette er de eneste postene på regjeringens forslag til statsbudsjett hvor det ikke er nærmere redegjort for bruken av pengene i 2016, men kun en generell omtale av Stortingets virksomhet og planer. Dette medlem viser videre til at det er foreslått en økt bevilgning på 218,7 mill. kroner til større utstyrskjøp og vedlikehold knyttet til Stortingets virksomhet. Dette medlem mener på denne bakgrunn – og spesielt i lys av regjeringens tilleggsnummer om økte asylankomster – at bevilgningene til drift av Stortinget kan reduseres med 40 mill. kroner.

3.2.14.2.6 Merknader fra komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti viser til Sosialistisk Venstrepartis alternative budsjett og foreslår at rammeområde 14 settes til 2 518 636 000 kroner, som er en reduksjon på 30 000 000 kroner sammenlignet med regjeringens forslag i Prop. 1 S (2015–2016), inkludert Prop. 1 S (2015–2016) Tillegg 1–2.

Dette medlem viser til Sosialistisk Venstrepartis alternative budsjett hvor det foreslås å redusere bevilgningen til utbygging av Stortinget, ved å forskyve 30 mill. kroner av kostnadene til 2017.

3.2.15 Rammeområde 15 (Helse), under helse- og omsorgskomiteen

3.2.15.1 SAMMENDRAG

Kap.	Formål	Prop. 1 S med Tillegg 1–2 (2015–2016)
Utgifter rammeområde 15 (i tusen kroner)		
700	Helse- og omsorgsdepartementet	207 965
701	Direktoratet for e-helse	597 769
702	Beredskap	33 903
703	Internasjonalt samarbeid	66 352
710	Folkehelseinstituttet	1 616 614
712	Bioteknologirådet	8 719
714	Folkehelse	408 228
720	Helsedirektoratet	1 206 647
721	Statens helsetilsyn	114 991
722	Norsk pasientskadeerstatning	233 991
723	Nasjonalt klageorgan for helsetjenesten	126 470
729	Pasient- og brukerombud	61 117
732	Regionale helseforetak	140 482 468
733	Habilitering og rehabilitering	155 313
734	Særskilte tilskudd til psykisk helse og rustiltak	165 052
750	Statens legemiddelverk	273 886
751	Legemiddeltiltak	80 450
761	Omsorgstjeneste	5 711 099
762	Primærhelsetjeneste	527 530
765	Psykisk helse og rusarbeid	1 897 478
769	Utredningsvirksomhet mv.	17 239
770	Tannhelsetjenester	263 679
780	Forskning	357 888
781	Forsøk og utvikling mv.	143 397
783	Personell	205 578
2711	Spesialisthelsetjeneste mv.	5 470 000
2751	Legemidler mv.	11 977 000

Kap.	Formål	Prop. 1 S med Tillegg 1–2 (2015–2016)
2752	Refusjon av egenbetaling	4 639 000
2755	Helsetjenester i kommunene mv.	7 145 000
2756	Andre helsetjenester	623 000
2790	Andre helsetiltak	180 000
Sum utgifter rammeområde 15		184 997 823
Inntekter rammeområde 15 (i tusen kroner)		
3701	Direktoratet for e-helse	100
3710	Folkehelseinstituttet	352 670
3714	Folkehelse	1 285
3720	Helsedirektoratet	199 878
3721	Statens helsetilsyn	2 741
3722	Norsk pasientskadeerstatning	19 574
3723	Nasjonalt klageorgan for helsetjenesten	2 469
3732	Regionale helseforetak	5 143 000
3750	Statens legemiddelverk	129 947
Sum inntekter rammeområde 15		5 851 664
Sum netto rammeområde 15		179 146 159

3.2.15.2 KOMITEENS MERKNADER

3.2.15.2.1 *Merknader fra komiteens medlemmer fra Høyre og Fremskrittspartiet*

Komiteens medlemmer fra Høyre og Fremskrittspartiet viser til avtalen mellom Høyre, Fremskrittspartiet, Kristelig Folkeparti og Venstre om statsbudsjettet for 2016 og foreslår at ramme 15 settes til 179 133 862 000 kroner, som er en reduksjon i forhold til regjeringens forslag på 12 297 000 kroner. Disse medlemmer viser til den inngåtte avtalen, jf. pkt. 3.1.3.1. Disse medlemmer viser til at regjeringen i sitt budsjett for 2016 fortsetter arbeidet for å skape pasientens helse-tjeneste. Gjennom økte bevilgninger, klare prioriteringer og nye løsninger viser regjeringen at den prioriterer helse- og omsorgssektoren. Disse medlemmer mener budsjettet tydeliggjør regjeringens mål om at det er pasienten som skal stå i sentrum for de endringer som gjøres.

Disse medlemmer er tilfreds med at regjeringen foreslår å styrke pasientbehandlingen med 2,7 mrd. kroner, sammenliknet med saldert budsjett 2015. Regjeringens budsjettforslag bidrar til å ruste sykehusene for fremtiden og til å redusere unødvendig venting for pasientene. Veksten på 2,7 mrd. kroner legger til rette for en økning i all pasientbehandling på 2,5 prosent. Regjeringen har dermed lagt til rette for en høyere vekst i pasientbehandlingen i sine tre budsjetter, sammenliknet med hva den rød-grønne regjeringen fikk vedtatt gjennom sine åtte.

Disse medlemmer viser til at regjeringen starter innføringen av reformen fritt behandlingsvalg i 2015. Regjeringen foreslår en økning på 250 mill. kroner til formålet i 2016. Det ble bevilget 150 mill. kroner i 2015 som var halvårseffekt. Det er foreslått en bevilgning på 400 mill. kroner til ordningen i 2016, som består av helårseffekt av 2015-midlene (+150 mill. kroner, totalt 300 mill. kroner) og styrking av somatikk (+100 mill. kroner). Ordningen trådte i kraft 1. november.

Gjennom reformen Fritt behandlingsvalg styrker regjeringen pasientenes rettigheter, flytter makt fra systemet til pasienten og reduserer unødvendig venting.

Disse medlemmer er fornøyd med at regjeringens kreftsatsing fortsetter. Regjeringen foreslår 16,3 mill. kroner til å planlegge tilbud om protonbehandling for kreftpasienter, og Helse Nord får tilsagn om lån til nytt PET-senter i regionen, hvor 50 mill. kroner utbetales i 2016. Disse medlemmer vil videre vise til pakkeforløpene for kreft, og til at det foreslås 3 mill. kroner til en evaluering av dette.

Nye og bedre IKT-løsninger er en forutsetning for å skape pasientens helsetjeneste. Det gir bedre ressursutnyttelse og økt brukervennlighet. Disse medlemmer viser til at regjeringen foreslår å øke bevilgningen til E-resept elektronisk meldingsutveksling med totalt 41 mill. kroner, og det foreslås 25 mill. kroner til IKT-endringer for å legge til rette for etablering av nettapotek. Den totale styrkingen på IKT foreslått for 2016 er 50 mill. kroner.

Disse medlemmer viser til at regjeringen vil sikre trygghet for eldre og pleietrengende ved å skape en omsorgstjeneste med både bedre kapasitet og kvalitet. Regjeringen har foreslått en samlet styrking på 641 mill. kroner for å bedre kapasiteten, kvaliteten og valgfriheten i omsorgstjenestene. Målet er at flere skal kunne bo hjemme lenger, og leve aktive og selvstendige liv. Samtidig må det være trygghet for å få plass i heldøgns pleie og omsorg når behovet for mer hjelp oppstår. Disse medlemmer viser til at regjeringen derfor har bedret den statlige tilskuddsordningen. Det har ført til et taktskifte i kommunenes søknader om å bygge og rehabilitere sykehjemsplasser. For 2016 foreslås det en bevilgning på 205 mill. kroner til investeringstilskudd til heldøgns omsorgsplasser. Midlene skal dekke første års utbetaling av innvilgede tilskudd til om lag 2 500 heldøgns omsorgsplasser med en samlet tilsagnsramme på 4 100 mill. kroner.

Disse medlemmer er fornøyd med at regjeringen gir et løft til demensomsorgen ved å bevilge 71,3 mill. kroner i tilskudd til 1 200 nye dagaktivitetsplasser for hjemmeboende personer med demens i 2016. Med en økende andel eldre i befolkningen er det viktig å hindre ensomhet. I budsjettet for 2016 foreslås det 36,8 mill. kroner til mobilisering mot ensomhet, blant annet 3 mill. kroner til frivillige organisasjoner som legger til rette for besøks- og aktivitetsvenner i eldreomsorgen.

Disse medlemmer mener alle beboere på sykehjem skal ha et godt og likeverdig tilbud, men det er for store variasjoner i kvaliteten, og disse medlemmer viser til at regjeringen vil utvikle et felles verktøy i form av en trygghetsstandard for å sikre god praksis på alle sykehjem. Disse medlemmer mener staten bør ta et større ansvar for å sikre at kommunene leverer gode nok tjenester. Disse medlemmer viser til at regjeringen i 2016 vil starte opp forsøk med statlig finansiering av omsorgstjenestene, og det er foreslått å bevilge 156 mill. kroner til et inntektpåslag til deltakende kommuner i forsøksordningen.

Disse medlemmer mener rus og psykisk helse for lenge har vært underprioritert og holdt utenfor i viktige reformer. Det endrer regjeringen på gjennom å fortsette løftet for rus og psykisk helse.

Disse medlemmer viser til at regjeringen har fremmet en ny opptrappingsplan for rusfeltet som en egen proposisjon. Den har en ramme på 2,4 mrd. kroner i perioden 2016–2020. For 2016 er det foreslått bevilget 495 mill. kroner som en del av kommunenes frie inntekter. Målet er å bidra til økt kapasitet og bedre kvalitet i tilbudet til personer med rusproblemer.

Disse medlemmer mener psykologkompetanse er en viktig del av fremtidens primærhelsetje-

neste, og viser til at budsjettforslaget innebærer en historisk mulighet for kommunene til å rekruttere psykolog. Regjeringen foreslår å øke tilskuddet til rekruttering av psykologer i kommunene med 45 mill. kroner. Dette gir rom for 150 nye psykologårsverk. I tillegg vil disse medlemmer fremheve den fortsatte satsingen på forebyggende tjenester for barn og unge, og viser til at regjeringen foreslår bevilget ytterligere 200 mill. kroner til skole- og helsestasjons-tjenesten i kommunen, totalt utgjør dette i underkant av 668 mill. kroner. Midlene skal bevilges som en del av kommunens frie inntekter.

3.2.15.2.2 *Merknader fra komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet*

GOD HELSE FOR ALLE

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet mener god helse handler om muligheten for hver enkelt av oss til å leve gode liv.

Disse medlemmer viser til at Arbeiderpartiets mål er et samfunn som fremmer god fysisk og psykisk helse for alle. Arbeiderpartiet mener forebygging blant barn og unge og tidlig innsats er en av de viktigste helseinvesteringene vi som samfunn kan gjøre. Disse medlemmer vil understreke viktigheten av å føre en politikk som bekjemper sosial ulikhet i helse.

Disse medlemmer understreker at det viktigste vi gjør for helsa til folk, er det vi gjør før folk blir syke. Det som skjer utenfor sykehus og legekontorer – i familien, i barnehagen, på skolen, på arbeidsplassen – der vi bor og lever våre liv.

Blir du alvorlig syk, skal du være trygg på at du får den beste behandlingen ved norske sykehus. Og du skal få behandling raskt. Disse medlemmer viser til at Arbeiderpartiet vil investere i raskere behandling, nye sykehusbygg, forskning, og mer moderne utstyr. Målet er at norske sykehus skal skåre enda bedre på nasjonale målinger av kvalitet, tilfredshet og pasientsikkerhet, og ligge i front når det gjelder å ta i bruk nye løsninger, nye behandlinger og ny teknologi, i hele behandlingskjeden. Disse medlemmer viser til at Arbeiderpartiet har store ambisjoner for norsk helsetjeneste.

Det skal være godt å bli gammel i Norge. Eldre skal få leve de livene de selv ønsker, i trygghet om at fellesskapet gradvis stiller opp med mer hjelp når behovet oppstår. Disse medlemmer understreker at for Arbeiderpartiet handler framtidens eldrepolitikk om hva som skal til, og hvordan vi kan legge til rette for at den enkelte kan ta i bruk de ressursene de har på ulike stadier i alderdommen.

Disse medlemmer er skuffet over at regjeringen på tross av rekordhøy oljepengebruk, i sitt forslag til statsbudsjett for 2016 ikke har funnet rom for

helt nødvendige investeringer i helse. Disse medlemmer viser til at regjeringen hverken leverer i satsingen på forebygging og folkehelse, eller i den foreslåtte bevilgningen til sykehusene.

Disse medlemmer mener det er behov for en langt tydeligere satsing på helse i budsjettet, og viser til at Arbeiderpartiet i sitt alternative statsbudsjett har foreslått følgende satsinger:

Forebygging og folkehelse – for å gi alle barn en god start i livet.

ØREMERKEDE MIDLER TIL SKOLEHELSETJENESTEN

Disse medlemmer mener forebygging blant barn og unge er en av de viktigste helseinvesteringer vi som samfunn kan gjøre. Skolehelsetjenesten og helsestasjonene er viktige lavterskeltilbud som treffer barn og unge på deres egen arena, og bidrar til at de får rask hjelp når noe er vanskelig. Disse medlemmer understreker at Arbeiderpartiet vil satse videre på helsestasjoner og skolehelsetjenesten. Tidligere erfaringer har vist at det ikke er nok å øke midlene til kommunene om vi skal lykkes med en helt nødvendig opprustning av skolehelsetjenesten. Disse medlemmer viser til at Arbeiderpartiet derfor går inn for å øremerke midler til opptrapping av helsestasjonstilbudet og skolehelsetjenesten.

FYSISK AKTIVITET I FLERE SKOLER

Disse medlemmer mener fysisk aktivitet er kilde til helse og livskvalitet. Å legge til rette for mer fysisk aktivitet er en investering i barns helse, og et viktig grunnlag for en sunn livsstil senere i livet. Disse medlemmer viser til at Arbeiderpartiet på denne bakgrunn vil stimulere til økt samarbeid og samspill mellom frivillig sektor og skolene, for å starte innføringen av én times fysisk aktivitet ved flere skoler.

GJENINNFØRE SKOLEFRUKTEN

Disse medlemmer mener at det å sørge for at både voksne og barn spiser mer frukt og grønt, er noe av det mest målrettede vi kan gjøre for norsk folkehelse. Inntak av frukt og grønt har direkte påvirkning på folks helse, og har en utjevnende effekt på sosiale forskjeller. Disse medlemmer viser til at Arbeiderpartiet på denne bakgrunn foreslår å gjeninnføre ordningen med frukt og grønt i ungdomsskolen, som regjeringen har avviklet.

LAVTERSKEL HJELPETILBUD FOR BARN OG UNGES PSYKISKE HELSE

Disse medlemmer viser til at Arbeiderpartiet vil ha et løft for psykisk helse som handler om forebygging og tidlig innsats, og har gått inn for å styrke det psykiske helsetilbudet i kommunene, med

særlig vekt på barn og unge. Disse medlemmer mener det må etableres flere lavterskel helsetilbud i kommunene som gjør det enkelt å få hjelp. Disse medlemmer viser til Arbeiderpartiets mål om at alle kommuner skal ha et godt kommunisert, lavterskel hjelpetilbud for familier.

ET STYRKET SYKEHUSBUDSJETT – FOR MER AKTIVITET I SYKEHUSENE

Disse medlemmer mener at målt mot rekordhøy oljepengebruk, behovene i sektoren, og regjeringens egne lovnader – har regjeringen foreslått et svakt sykehusbudsjett for 2016. Disse medlemmer påpeker at avstanden til regjeringens egen lovnad på 12 mrd. kroner til sykehusene er med dette budsjettforslaget blitt enda større.

Disse medlemmer viser til at i motsetning til regjeringen har Arbeiderpartiet levert på våre lovnader til sykehusene. For 2016 foreslår Arbeiderpartiet på nytt å styrke sykehusbudsjettet utover regjeringens forslag. Innenfor denne økningen viser disse medlemmer til at Arbeiderpartiet vil prioritere følgende tiltak: kvalitetspakke til sykehusene, for økte investeringer i utstyr, ikt og nye behandlingsmetoder, kvelds åpne poliklinikker og ventetidsreduksjon, styrke kompetansetiltakene for ansatte i sykehusene, opprette flere turnuslege-plasser, økt forskning på persontilpasset medisin, forskning på demens, økt bevilgning til arbeidet med pasientsikkerhetsprogrammene, igangsette et forskningsbasert behandlingsprogram for MS-syke ved Haukeland, styrke arbeidet for bedre kreftbehandling, videreføre lovet omstillingspakke for helsefaglig aktivitet på Rjukan, øke antallet medisinske undersøkelser i barnehusene, styrket samarbeid mellom Studenthelsetjenesten og sykehusene om psykisk helsetilbud til studenter, styrket psykologtjeneste i kriminalomsorgen, særlig rettet mot kvinner i fengsel.

Disse medlemmer viser i tillegg til at Arbeiderpartiet er imot regjeringens åpning for flere kommersielle aktører gjennom prestisjereformen Fritt behandlingsvalg, og følgerig foreslår å omdisponere midler regjeringen har foreslått til dette, til økt pasientbehandling i de offentlige sykehusene og aktører disse har avtaler med.

EN BEDRE HVERDAG FOR FLERE ELDERE

Disse medlemmer viser til at framtidens eldre blir flere, de lever lenger og de har behov for andre tjenester og tilbud enn dagens eldre. Vi vet at behovene blir større og mer sammensatt. Det samme blir ressursene de eldre besitter. Disse medlemmer understreker at Arbeiderpartiet mener framtidens helse- og omsorgstilbud må handle om hva som skal til, og hvordan vi kan legge til rette for, at den

enkelte kan ta i bruk de ressursene de har på ulike stadier i alderdommen.

Disse medlemmer viser til at Arbeiderpartiet vil fortsette å styrke arbeidet med eldrehelse i kommunene. Alle eldre i Norge skal få tilbud om tilpassede tjenester av god kvalitet. Disse medlemmer understreker at en solid og forutsigbar kommuneøkonomi er nødvendig for å opprettholde gode og trygge kommunale helse- og omsorgstjenester, og få til effektiv forebygging. Disse medlemmer viser videre til at Arbeiderpartiet nettopp på denne bakgrunn øker inntektene til kommunene i sitt alternative statsbudsjett, for å styrke kommunenes handlingsrom for å levere tjenester til eldre. For 2016 viser disse medlemmer til at Arbeiderpartiet i tillegg til dette vil satse særlig på følgende:

ANSATTE MED RETT KOMPETANSE OG NOK TID

Disse medlemmer understreker at tilstrekkelig mange og kompetente ansatte er en forutsetning for gode helsetjenester. Disse medlemmer viser til at Arbeiderpartiet gjennom et godt kommuneoppgjør vil sette kommunene i stand til å øke antallet årsverk i helse- og omsorgssektoren i takt med behovet fram mot 2020, ha helse- og omsorgstjenester basert på faste ansettelser og hele stillinger, og videreføre og forsterke arbeidet vi satte i gang i Kompetanseløftet 2015 frem mot 2020.

UTVIKLE OG TA I BRUK VELFERDSTEKNOLOGI

Disse medlemmer viser til at Arbeiderpartiet i sitt alternative statsbudsjett foreslår en ny tilskuddsordning for å få fart på utvikling og implementering av velferdsteknologi som gir økt trygghet og mestring for de eldre. Velferdsteknologi bidrar til å oppfylle ønsket de aller fleste har om å bo hjemme – og den gjør hverdagen enklere på sykehjem. Disse medlemmer viser til at Arbeiderpartiet i tillegg styrker allerede eksisterende ordninger.

BYGGE UT EN GOD DEMENSOMSORG

Disse medlemmer viser til at Arbeiderpartiet i sitt alternative statsbudsjett foreslår en forpliktende opptrappingsplan for demensomsorg og har som mål å lovfeste plikt for kommunene til å tilby et dagaktivitetstilbud for hjemmeboende personer med demens. Disse medlemmer viser i tillegg til forslag om å sørge for økt kompetanse om demenslidelser, årsak og oppfølging.

SATSE MER PÅ LIVSGLEDE OG EN AKTIV ALDERDOM.

Disse medlemmer viser videre til at Arbeiderpartiet i sitt alternative statsbudsjett øker støtten til «Den kulturelle spaserstokken» med 50 pst., satser

mer på fysisk aktivitet blant eldre og løfter generasjonsperspektivet i frivillighetsarbeidet.

FORTSATT LAVE EGENANDELER

Disse medlemmer understreker at lave egenandeler er et grunnleggende kjennetegn på den norske fellesskapsfinansierte helsetjenesten, og sørger for at det er medisinske behov, og ikke personlig økonomi, som avgjør hva slags helsehjelp hver enkelt av oss har tilgang til.

Disse medlemmer viser til at regjeringen i sitt forslag til statsbudsjett for 2016 foreslår å øke egenandelene med gjennomsnittlig 8 pst. for blant annet lege- og psykologtjenester, poliklinisk helsehjelp, lab/røntgen, opphold ved opptreningsinstitusjoner, behandlingsreiser til utlandet, samt pasientreiser. Disse medlemmer er tydelige på at Arbeiderpartiet vil verne om lave egenandeler, og reversere den foreslåtte økningen utover forventet prisvekst.

Disse medlemmer foreslår at ramme 15 settes til 180 053 759 000 kroner, som er en økning i forhold til regjeringens forslag på 907 600 000 kroner. For nærmere omtale vises til fagkomiteens innstilling.

3.2.15.2.3 Merknader fra komiteens medlem fra Kristelig Folkeparti

Komiteens medlem fra Kristelig Folkeparti viser til dette medlems hovedmerknad hvor Kristelig Folkepartis alternative budsjett for 2016 omtales.

Dette medlem slutter seg til forslaget som følger av budsjettavtalen mellom Høyre, Fremskrittspartiet, Kristelig Folkeparti og Venstre.

Dette medlem understreker viktigheten av å sikre alle likeverdige helsetjenester, uavhengig av bosted, alder, funksjonsevne, sosial bakgrunn og kjønn. Folkehelseiltak og tidlig innsats er viktig for å sikre livskvalitet og en bærekraftig helsetjeneste. Helse- og omsorgstjenestene må utvikles for god pasientbehandling og omsorg. Tidlig innsats rettet mot barn og unge kan redusere fysiske og psykiske plager og lidelser i senere år.

Dette medlem viser til at skolehelsetjenesten og helsestasjon for ungdom er viktige arenaer for å forebygge helseplager, psykiske lidelser og andre utfordringer den enkelte kan møte i barne- og ungdomsårene. Disse tilbudene kan ikke betegnes som lavterskeltilbud om barn og unge opplever å komme til stengte dører og sprengt kapasitet. Dette medlem viser til at det som følge av budsjettforliket mellom samarbeidspartiene skal bevilges ytterligere 100 mill. kroner til helsestasjonene og skolehelsetjenesten, som øremerkede midler.

Dette medlem viser til organisasjonen Menneskeverds viktige arbeid for å forebygge abort blant ungdom, og viser videre til at det som følge av budsjettforliket mellom samarbeidspartiene bevilges 1,5 mill. kroner til Menneskeverd sitt forebyggende arbeid blant ungdom.

Dette medlem mener det må satses på en helhetlig ruspolitikk, fra forebygging til behandling og oppfølging. Forebygging og behandling med sikte på rusfrihet må være hovedprinsippene i norsk ruspolitikk og må gjelde for alle. Dette medlem viser til budsjettforliket mellom samarbeidspartiene, hvor det er enighet om å bevilge 15 mill. kroner til rusmiddel-forebygging.

Dette medlem viser til at spesialister innen vold mot barn (sosialpediatere) er en viktig ressurs for å avdekke vold og overgrep. Disse må brukes aktivt til dette formålet på alle barneavdelinger i norske sykehus. Dette medlem viser til budsjettforliket mellom samarbeidspartiene, hvor det er enighet om å øremerke 45 mill. kroner til dette formålet. Bevilgningen skal også legge til rette for at alle voldsutsatte barn på barnehusene får medisinsk undersøkelse i forbindelse med avhør, i tråd med spesialisthelsetjenestens sørge for-ansvar.

Dette medlem viser til at det som følge av budsjettforliket mellom samarbeidspartiene skal øremerkes 7 mill. kroner til Tromsøundersøkelsen neste år. Dette medlem viser til at det som følge av budsjettforliket skal øremerkes 20 mill. kroner til demensforskning. Dette medlem er opptatt av at revmatikere, kols-pasienter og andre kronikere kan få støttet behandlingsreiser til Dødehavsklinikken. Dette medlem viser til at det som følge av budsjettforliket mellom de fire partiene skal øremerkes 10 mill. kroner til dette formålet.

Dette medlem viser til at Stortinget nå skal behandle en helhetlig og forpliktende opptrappingsplan for rusfeltet, med særlig fokus på det kommunale tilbudet. Rusfeltet trenger en forpliktende, konkret og forutsigbar opptrappingsplan. Dette medlem viser til at ideelle organisasjoner er viktige premissleverandører innen rusomsorgen, er ønsket og etterspurt av brukerne selv, men mangler forutsigbarhet og tilpassede finansieringsordninger. Dette medlem viser til budsjettforliket mellom samarbeidspartiene, hvor det er enighet om å styrke Gatehospitalet i Oslo med ytterligere 14 mill. kroner utover bevilgningen for inneværende år, til etablering av en ny avdeling med 7 sengeplasser. Dette medlem viser til at avtalen også omfatter enighet om å bevilge 20 mill. kroner for å etablere Gatehospitalet i regi av Frelsesarmeen i Bergen. Dette medlem viser til at det er enighet om å bevilge ytterligere 8 mill. kroner til Evangeliesenteret, utover bevilgningen for inneværende år. Dette medlem viser til

at samarbeidspartiene i budsjettforliket bevilger ytterligere 4 mill. kroner til P22 sitt arbeid, ytterligere 1,5 mill. kroner til prosjektet «Snakk om mobbing», Blå Kors og ytterligere 0,5 mill. kroner til Kompasset, Blå Kors, utover bevilgningene over tilskuddsordningen for inneværende år.

Dette medlem viser til at budsjettavtalen også innebærer at det øremerkes 1,5 mill. kroner til stiftelsen Kraft, 2 mill. kroner til Sammen om nøden og 1,5 mill. kroner til No Limitation.

Dette medlem viser til at budsjettavtalen innebærer en bevilgning på 4 mill. kroner til Pårørendesenteret. Dette medlem viser til at det som følge av budsjettforliket og rettebrev fra helseministeren øremerkes totalt 1,5 mill. kroner til Modum Bad, Institutt for sjelesorg. Dette medlem viser til Kristelig Folkeparti også fikk gjennomslag for å øremerke 3 mill. kroner til likemannsarbeid i regi av Blindeforbundet.

Dette medlem er opptatt av at det føres en politikk som tilrettelegger for en verdig alderdom, også når helsen svikter. Dette medlem viser til at budsjettavtalen slår fast «at det fastsettes regler for medikamentgjennomgang ved alle sykehjem».

Det er en politisk oppgave å sikre alvorlig syke og døende en verdig omsorg. Undersøkelser viser at tjenestetilbudet til alvorlig syke og døende varierer i kommunene, der hvor flest lever sine siste dager. Dette medlem ønsker å opprette en egen tilskuddsordning til drift av sengeenheter tilpasset alvorlig syke og døende på sykehjem. Disse sengene regnes for å være opp mot dobbelt så dyre i drift som en ordinær sykehjemsplass. Dette medlem viser til at det som følge av budsjettforliket mellom regjeringspartiene Høyre og Fremskrittspartiet og samarbeidspartiene Kristelig Folkeparti og Venstre skal bevilges 13 mill. kroner til en tilskuddsordning for slike sengeenheter.

3.2.15.2.4 Merknader fra komiteens medlem fra Senterpartiet

Komiteens medlem fra Senterpartiet viser til at Senterpartiet i sitt alternative statsbudsjett foreslår at ramme 15 settes til 180 310 959 000 kroner, som er en økning i forhold til regjeringens forslag på 1 164 800 000 kroner. For øvrig vises det til Senterpartiets hovedmerknad.

3.2.15.2.5 Merknader fra komiteens medlem fra Venstre

Komiteens medlem fra Venstre viser til at Venstre i sitt forslag til statsbudsjett for 2016 foreslår at ramme 15 settes til 178 017 659 000 kroner, som er en reduksjon i forhold til regjeringens forslag på 1 128 500 000 kroner.

Dette medlem viser til at Venstres helhetlige forslag til statsbudsjett for 2016 tar utgangspunkt i budsjettforslaget fra regjeringen Solberg, jf. Prop. 1 S (2015–2016) med tillegg 1 og 2. Konkrete endringer på rammeområde 15 i forhold til regjeringens forslag følger av omtale og tabeller under.

Dette medlem mener det er viktig å sikre gode, offentlig finansierte helsetjenester. God kvalitet på tjenestene er viktigere enn hvem som utfører dem. Venstre vil arbeide for at offentlige, ideelle og private helsetjenestemiljøer skal utfylle hverandre.

Dette medlem er særlig opptatt av folkehelse og forebygging, og mener forebyggende helsearbeid er viktig for å utjevne sosiale helseforskjeller i Norge.

Dette medlem mener at helsestasjonene er den delen av helsetjenesten som er best egnet til å jobbe med forebygging for barn og unge. Forebygging er viktig i alle livets faser, men særlig den tidlige innsatsen er viktig for å fremme folkehelsen også i senere livsfaser. Helsestasjonene har en unik mulighet til å kunne gripe inn tidlig og forhindre negativ utvikling i kosthold, mosjon eller psykososiale forhold. Jordmødre gir råd til mødre før barnet er født og følger opp både barn og foreldre de første barneårene. Skolehelsetjenesten kan videre følge opp barn som strever på skolen og som trenger råd og veiledning i krevende livssituasjoner. Dette medlem foreslår en betydelig satsing på helsestasjonene og skolehelsetjenesten med til sammen 500 nye stillinger til en samlet kostnad på 335 mill. kroner i økte bevilgninger til kommunesektoren, under rammeområde 18. Dette medlem ønsker et klart skifte mot forebygging, noe som er lønnsomt i et samfunnsperspektiv, men som også fører til økt livskvalitet for den enkelte og deres familie og pårørende.

Dette medlem viser til at det nå utarbeides en ungdomshelsestrategi og at arbeidet for å bedre ungdoms fysiske og psykiske helse skal prioriteres i årene fremover. Dette medlem viser til at det er mange ungdommer som får hjelp på helsestasjonene gjennom tilrettelagte tilbud for ungdom, og at det i byer og tettsteder med studentmiljøer også vil være naturlig å legge til rette for samarbeid mellom helsestasjoner, studentsamskipnader eller andre som driver viktig opplysnings- og helsearbeid rettet mot ungdom. Dette medlem foreslår på denne bakgrunn at det gjennomføres forsøk med etablering av et nytt senter for ung seksualitet – Sex og samfunn – i samarbeid med Helsestasjoner for ungdom i studentbyen Alta, i samarbeid med helsestasjonen for ungdom. Sex- og samfunnssentre er spesialisert innenfor seksuell og reproduktiv helse og jobber for å forebygge seksuelt overførbare infeksjoner, uplanlagte graviditeter og abort. Dette medlem foreslår på denne bakgrunn at det bevilges 4 mill. kroner

til overnevnte formål. Dette medlem foreslår også at det bevilges 10 mill. kroner i tilskuddsmidler for å følge opp ungdomshelsestrategien og at det bevilges 5 mill. kroner til utvikling av digitalt tilrettelagt informasjon og oppfølging av ungdoms helse. Dette medlem mener Forandringsfabrikken gjør et banebrytende nasjonalt arbeid med å løfte barn og unges stemmer til nasjonale myndigheter og fagmiljøene, noe som bidrar til økt kvalitet i hjelpetjenester for barn. Dette medlem viser til at Forandringsfabrikken har startet et nytt utviklingsarbeid innen psykisk helsevern, bygd på erfaringer fra Mitt Liv, der unge PsykiskhelseProffer i samarbeid med fagfolk i BUP og kommunene vil delta i å utvikle psykiske helsetjenester i Norge til å oppleves mer hjelpsomme og verdige for barn og unge. Dette medlem foreslår å bevilge 5 mill. kroner til Forandringsfabrikken og PsykiskhelseProffene.

Dette medlem mener en viktig kanal å nå ungdom på er gjennom nye og digitale medier og teknologiske løsninger. Dette medlem mener man ved hjelp av digitalt tilrettelagt informasjon og oppfølging med bruk av Internett, apper, chat, sosiale medier, film, animasjon, dataspillteknologi og utprøving av helsedroner m.m. kan bidra til å nå ungdom bedre og derigjennom fremme deres helse, både på kort og lang sikt. Dette medlem foreslår på den bakgrunn å bevilge 5 mill. kroner til DigiLab for utarbeidelse av en eHelseplan for ungdom Prosjekt «Mestring og muligheter – tidlig innsats og bedre egenbehandling».

Dette medlem mener det er særlig viktig å styrke innsatsen knyttet til de store folkehelseutfordringene. Ved utgangen av 2013 mottok om lag 305 900 personer uføretrygd, og om lag 63 pst. av de uføre var enten uføretrygdet på grunn av en psykisk lidelse (102 400 personer) eller en muskel-skjelettsykdom (89 900 personer). Dette medlem mener at det er behov for økt kunnskap og tverrfaglig kompetanse innenfor muskel- og skjelettlidelser og psykiske lidelser. Dette medlem vil derfor foreslå at det bevilges 15 mill. kroner til forskning knyttet til tverrfaglig forskning og til tilrettelegging av kiropraktorutdanning i Norge. Muskel- og skjelettlidelser beslaglegger sammen med psykiske lidelser flest sengeplasser, og er en hovedårsak til et stort sykefravær og uførhet. Samlet utgjør disse lidelsene en stor samfunnsøkonomisk utfordring. Dette medlem mener at økt fokus på bedre folkehelsearbeid og bedre forebygging på sikt vil redusere disse kostnadene betydelig og frigjøre midler som kan brukes til andre gode formål. Dette medlem mener at det er særlig viktig med tidlig innsats via helsestasjoner, skolehelsetjeneste, barnehager, grunnskolen m.m.

Dette medlem viser til at rehabiliteringssektoren er inne i store endringer som en følge av Sam-

handlingsreformen og endringer i spesialisert behandling i sykehusene. Østfold fylke peker seg ut på flere områder som en svært interessant region for systematisk arbeid med å utvikle framtidens rehabilitering i kommunal regi. Det nye sykehuset i Østfold har ikke rehabilitering i sitt tilbud. Befolkningen i Østfold er sykere enn gjennomsnittet, men bruker samtidig klart mindre rehabiliteringstjenester enn andre fylker. Samtidig er Indre Østfold medisinske kompetansesenter (IØMK)/Helsehuset i Askim et felleseie mellom syv kommuner som har bedre forutsetninger enn de fleste kommuner for å kunne utvikle et regionalt tilbud i takt med framtidens nye kommuner og endringer i sykehusene. De har allerede gjort en utredning om å etablere en rehabiliteringsavdeling, de vil ha nærhet til det medisinske tilbudet med fire leger, de har allerede sengeplasser for avklaring (Øhjelp døgn/KAD), legevakt og dialyse. I tillegg er Eidsberg kommune med på utprøving av virtuell avdeling, og IØMK har en samarbeidsavtale med Sunnaas sykehus allerede. Samtidig er de oppmerksomme på de nasjonale og lokale utfordringene knyttet til mangelfulle standarder, lovverk, veiledere og avtaleverk og vil være en bidragsyter for å utvikle de nasjonale behovene. De ser for seg et systematisk forsøk med drift i ett år med 10 sengeplasser rettet mot hjerneslag, KOLS, brudd og funksjonssvikt samt spesialisert rehabilitering i samarbeid med sykehuset i Østfold. Hverdagsrehabilitering og bruk av velferdsteknologi samt følgeforskning er en del av prosjektet. Dette medlem ønsker å gjennomføre et nasjonalt forsøk med utvikling av regionalt tilbud innen rehabilitering i kommunal regi i Østfold bl.a. i regi av Indre Østfold medisinske kompetansesenter (IØMK)/Helsehuset i Askim og foreslår å bevilge 30 mill. kroner til blant annet dette formålet og liknende piloter innen rehabilitering.

Dette medlem ser behovet for utredning av og forsøk med hhv. utlånsordning for medisinskteknisk utstyr for sykehus etter modell fra Sverige og utprøving av driftsavtaler for medisinskteknisk utstyr i sykehus etter modell fra Nederland. Dette medlem mener slike forsøk vil kunne føre til bedre utnyttelse av dyrt utstyr, sikrere drift, bedre vedlikehold, og at nytt utstyr kan tas i bruk raskere, og foreslår derfor å bruke 10 mill. kroner til modellutvikling og utprøving i 2016.

Dette medlem viser til at Venstre vil arbeide for at offentlige, ideelle og private helsetjenestemiljøer skal utfylle hverandre. Særlig etter helseforetaksreformen i 2002, hvor sykehusene ble overført fra fylkene og til staten, har det vært en utvikling med sentralisering av høyspesialiserte helsetjenester, nedbygging av kapasitet i sykehus eid og drevet av ideelle aktører samtidig som kommunene i for liten grad har vært i stand til å etablere samarbeid på tvers for å

bygge opp en regional primærhelsetjeneste i takt med endringer i sykehusene, i demografi og teknologiske endringer.

Det mest tydelige eksempelet på sviktende samhandling mellom stat og kommuner er eierskap til og organiseringen av legevaktene, den eneste nødetaten som ikke er uniformert og har egne utrykningskjøretøy. 427 kommuner holder seg med 191 legevakter og av dem er 112 interkommunale. Hvis liv og helse var et kriterium for inndeling av norske kommuner, mener de selv åpenbart at kommunekartet ikke passer med terrenget. Et annet eksempel på en skjevutvikling er at det i dag brukes 8 mrd. kroner på forskning i sykehussektoren, aller mest ved universitetssykehusene, naturlig nok, mens det i liten grad brukes statlige forskningsmidler i primærhelsetjenesten. Summen av dette er en helsesektor hvor spesialisthelsetjenesten blir mer og mer spesialisert og sentralisert, mens primærhelsetjeneste blir mer og mer fragmentert og kommer inn altfor sent til å drive reell forebygging og tidlig, smart innsats. Dette medlem foreslår derfor å sette av 50 mill. kroner til å prøve ut forpliktende samarbeidsavtaler (OPS) mellom staten og ideelle/private aktører særlig rettet mot regioner utenfor de største byene og universitetssykehusene. Å redusere køer kan være en oppgave, å samle krefter og kompetanse kan være en annen, å skape mer regional dynamikk og utløse mer innovasjon i helsesektoren kan være en tredje. Å ta i bruk og prøve ut ny teknologi – eller rette mer oppmerksomhet mot kvinners bruk av helsetjenesten – kan være en fjerde. Dagens strukturer og samarbeid er for statisk til å møte framtida. I en framtid hvor mange eldre pasienter kommer til å være stedbundne ute i distriktene, mens sentrale strøk skal møte en raskt voksende yngre befolkning med andre behov, er det behov for at det finnes en distribuert helsekompetanse over hele landet.

Dette medlem viser til at det i forbindelse med behandlingen av Fremtidens primærhelsetjeneste – nærhet og helhet (Meld. St. 26 (2014–2015)), vil innføre en diabetesplan med pakkeforløp for diabetes. Dette medlem mener dette er et viktig arbeid for å standardisere og strukturere diabetesbehandlingen bedre, både i primær- og spesialisthelsetjenesten. Dette medlem foreslår at det bevilges 10 mill. kroner for å starte dette arbeidet i 2016.

Dette medlem mener fysisk aktivitet i skolen er viktig og støttet regjeringens forsøk med fysisk aktivitet i ungdomsskolen. Dette medlem mener det er viktig å se hvilke effekter et slikt forsøk vil ha også for yngre elever og ønsker at forsøket utvides til også å gjelde 30 barneskoler. Dette medlem foreslår at det bevilges 10 mill. kroner til dette formålet.

Dette medlem mener frivillige og ideelle organisasjoner bidrar med mye både effektivt og mål-

rettet folkehelsearbeid, og det er derfor viktig å støtte folkehelsefremmende aktiviteter i regi av frivilligheten. Kommunene etterspør også i økende grad aktivitetstilbud i regi av frivillige organisasjoner. Dette medlem foreslår derfor at det etableres en tilskuddsordning for frivillige organisasjoner som driver forebyggende psykisk helsearbeid i kommunene, og at det bevilges 20 mill. kroner til dette formålet. Det kommer også et økt antall flyktninger til Norge og mange vil ha behov for psykisk helseoppfølging i kommunene. Dette medlem foreslår å sette av 50 mill. kroner til dette formålet.

Dette medlem viser til at Blå Kors har et forebyggende helsetilbud til barn av foreldre med alkohol- og rusproblemer gjennom Kompasset-sentre i Oslo, Bergen, Trondheim og Sandnes. Kompasset er et gratis lavterskeltilbud for unge mellom 14 og 35 år. Dette medlem mener at slike målrettede lavterskeltilbud burde vært tilgjengelig flere steder og foreslår å bevilge 10 mill. kroner til etablering av flere nye sentre andre steder i landet.

Dette medlem er godt kjent med fontenehusene, som er et annet eksempel på lavterskeltilbud drevet av frivillige. Fontenehusene er arbeidsfellesskap for personer som har eller har hatt psykiske lidelser, der det legges vekt på mestring og tilhørighet og det gis mulighet for å prøve seg i ordinært arbeidsliv. Dette medlem mener at fontenehusene er et viktig lavterskeltilbud som utfyller det offentlige tilbudet, og at det både er behov for å styrke økonomien i eksisterende fontenehus, samt å etablere flere nye. Dette medlem foreslår på denne bakgrunn at det bevilges 20 mill. kroner som benyttes til å fortsette arbeidet med å få etablert fontenehus i alle fylker.

Dette medlem mener videre at en viktig del av folkehelsearbeidet er å støtte pårørende med informasjon og veiledning og foreslår å videreføre støtten på 3 mill. kroner til stiftelsen Pårørendesenteret i Stavanger, hvor det er bygget opp verdifull erfaring gjennom 16 års drift.

Dette medlem foreslår videre at det bevilges 5 mill. kroner til opprettelse av en tilskuddsordning til utvikling av ny teknologi i folkehelsearbeidet for å motivere til lavterskel friluftsliv, slik man eksempelvis har gjort i Stolpejakten. Eksempelvis kan ideelle aktører søke om tilskudd til utvikling av apper, digitale kart, spillteknologi og film med mer, i samarbeid med FoU-aktører og høyskoler med profesjonsutdanning. Dette medlem vil også understreke at det er stor samfunnsøkonomisk nytte i små bevilgninger til frivillige organisasjoner som driver opplysningsarbeid. Dette medlem viser til Norges sopp- og nyttevekstforening som driver viktig opplæring og opplysningsarbeid og på den måten forebygger alvorlige og dyre forgiftninger. Dette

medlem foreslår derfor at det bevilges 2,5 mill. kroner til dette i 2016.

Dette medlem mener at Norge tar for lett på utfordringer knyttet til mulige kriser i drikkevannsforsyningen. Klimaendringer og endringer i nedbørmønsteret skaper økt press både på drikkevannskildene, på rørledningsnettene som er milelangt og av svært varierende kvalitet og på vannverkene, som også er av varierende kvalitet og med ulike barrierer. Varslingsrutiner og krisekapasitet i kommunene er svært varierende.

Dette medlem mener derfor det er helt nødvendig å styrke forebyggingen og beredskapen på drikkevannsområdet iht. nasjonale mål på området. På denne bakgrunn foreslår dette medlem 3 mill. kroner for å etablere en krisestøtteenhet og vakttelefon for drikkevann, som etableres under Folkehelseinstituttet.

Dette medlem viser til at Venstre har foreslått å åpne for heroinassistert behandling for de aller tyngste brukerne. Dette medlem ønsker at det etableres forsøk med heroinassistert behandling og foreslår derfor 5 mill. kroner til Avdeling for rusmedisin, Helse Bergen.

Dette medlem mener grønn omsorg er en god og effektiv behandlingsmåte og er kjent med «Inn på tunet» og andre som tilbyr behandling i nærhet til natur og dyr. Dette medlem ser de positive helseeffektene denne behandlingen har på en rekke pasientgrupper, særlig de som sliter med rus og psykiske utfordringer. Dette medlem viser til at studier fra Høgskolen i Hedmark, Norden og Nederland er samstemte om at grønn omsorg gir bedre helse og høyere livskvalitet. Dette medlem ønsker å støtte opp om økt bruk av denne typen behandlingstiltak og foreslår derfor en ekstrabevilgning på 5 mill. kroner til grønn omsorg.

Dette medlem er bekymret for at det mangler blodgivere i Norge og mener det er nødvendig å rekruttere flere blodgivere. Dette medlem foreslår en bevilgning på 2 mill. kroner til formålet.

Dette medlem mener det er behov for økt personvern i helse og foreslår derfor 2 mill. kroner i årlig basistilskudd til Center for Cyber and Information Security (CCIS)/NTNU for å sikre deltakelse i og læring fra internasjonale forskningsprosjekter.

Dette medlem mener staten har et ansvar for å slutføre finansieringen av Tromsø-undersøkelsen, versjon 7 og vil bevilge 6 mill. kroner til dette. Det er også et behov for å utvikle tilgang til anonymiserte norske helsedata for forsknings- og utviklingsmiljøer og ikt-bedrifter for å teste og utvikle både nye behandlingsformer, medisiner og nye digitale tilbud. Dette medlem mener det er særlig aktuelt å utvikle et slikt «online testsenter» i Tromsø, knyttet til Tromsø-undersøkelsen og Nasjonalt senter for sam-

handling og telemedisin i Tromsø, og foreslår en bevilgning på 4 mill. kroner.

Dette medlem viser til at alle ambulanser i Danmark er intelligente ambulanser som automatisk sender pasientdata som blodtrykk, temperatur og oksygenmetning direkte til landets akuttmottak. Det gir leger og sykepleiere mulighet for å starte den rette behandlingen så snart ambulansen kommer inn. Dette medlem foreslår å bevilge 5 mill. kroner til et forprosjekt i regi av Nasjonal IKT med mål om at også alle norske ambulanser skal omgjøres til intelligente ambulanser.

Dette medlem mener det er behov for å styrke forsyningssikkerheten av legemidler og ønsker å iverksette et forsøk med ny teknologi i regi av Folkehelseinstituttet og to kommuner. Teknologien vil kunne gjøre det mulig med temperatursporing i distribusjon og oppbevaring av vaksiner fram til vaksiner. Til formålet foreslår dette medlem å sette av 1 mill. kroner.

Dette medlem viser til Venstres forslag til statsbudsjett for 2016 hvor det samlet foreslås en betydelig innsats for bedre folkehelse og forebygging både gjennom målrettede bevilgninger over statsbudsjettets utgiftsside og gjennom skatte- og avgiftssystemet. Dette under den erkjennelsen av at muskel- og skjelettlidelser og psykiske lidelser beslaglegger flest sengeplasser og er en hovedårsak til et stort sykefravær og uførhet. Samlet «koster» disse lidelsene oss 70 mrd. kroner årlig. Bedre folkehelse og bedre forebygging kan på sikt redusere disse kostnadene betydelig og frigjøre midler som kan brukes til andre gode formål både innenfor helse og andre områder. Som det framgår av tabellen under foreslår Venstre om lag 1,3 mrd. kroner i tiltak knyttet til folkehelse og forebygging. I tillegg kommer flere målrettede skatte- og avgiftsforslag, nærmere omtalt under rammeområde 21 i denne innstilling som underbygger denne satsingen ytterligere.

Tiltak	Beløp bokført mill. kr.
Utvide forsøket med økt fysisk aktivitet og kroppsøving	10,0
Svømmeopplæring i barnehagene	25,0
250 nye helsesøstre/stillinger i skolehelsetjenesten	167,5
250 nye stillinger på helsestasjonene	167,5
Videreutdanning for skolehelsepersonell	50,0
Tilskudd for tiltak mot mobbing i skolen	15,0
<i>Sum fysisk aktivitet, skolehelse m.m.</i>	<i>435,0</i>
Gang- og sykkelvei	100,0
Nasjonale sykkelveier	25,0
Belønningsordning gang- og sykkelveier	400,0
Sykkelparkering ved jernbane-/kollektivknutepunkt	50,0
Friluftstiltak i kommunene	25,0
Folkehelsesteknologi	5,0
Øke rammen for mva.-kompensasjon ved bygging av idrettsanlegg til 175 mill. kroner.	32,1
Soppkontroll	2,5
<i>Sum gange, sykkel, anlegg og friluft</i>	<i>639,6</i>
Tilskudd til MOT (trygge ungdomsmiljø)	5,0
Tilskudd til Forandringsfabrikken/Psykiskhelseproffene	5,0
Extra Ung. Tilskuddsmidler for å følge opp Ungdomshelsestrategien	10,0
DigiLab og eHelseplan for ungdom	5,0
Modellforsøk for bedre samarbeid offentlige-private sykehus/ avtalespesialister bl.a. knyttet til fedme og overvekt og spiseforstyrrelser	50,0
Sex og samfunn	4,0
Tiltak for å bedre psykisk helse for studenter	15,0
<i>Sum ungdomshelsetiltak</i>	<i>94,0</i>

Tiltak	Beløp bokført mill. kr.
Nasjonalt forsøk med kommunal rehabilitering	30,0
Styrke forskning på muskel- og skjelettlidelser, psykiske lidelser og legge til rette for kiropraktorutdanning i Norge.	15,0
Grønn omsorg	5,0
Psykisk helseoppfølging av flyktninger	50,0
Tilskudd til frivillige organisasjoner som driver forebyggende psykisk helsearbeid i kommunene	20,0
Fontenehus: Styrking av økonomien i eksisterende og etablering av 4 nye.	20,0
<i>Sum psykisk helse, forebygging og rehabilitering</i>	<i>140,0</i>
<i>Økte tobakksavgifter/avvikling av taxfree-ordning for tobakk</i>	<i>1 245,0</i>
<i>Omlegging av momssystemet som bl.a. medfører momsfritak på frukt, grønt og økologiske produkter, økt moms på sukkerholdig mat m.m.</i>	<i>1 700,0</i>
Sum folkehelse og forebygging (ekskl. skatteforslag)	1 308,0

Dette medlem vil innenfor helsepolitikken prioritere tiltak innenfor forebygging og folkehelse, samt opptrapping og utvikling av gode og helhetlige behandlingsskjeder inne rus og psykisk helse. Folkehelse handler om å forebygge sykdom, skade, forlenge liv og fremme helse gjennom systematisk og kunnskapsbasert innsats fra enkeltmennesker, frivillige organisasjoner, samt lokale og sentrale myndigheter. En omfattende satsing på forebygging og folkehelse reduserer behovet for behandling, og dette medlem foreslår derfor en reduksjon i veksten på overføringene til de regionale helseforetakene med 920 mill. kroner, slik at veksten i 2016 blir på 1,5 pst.

Som et ledd i en slik omfordeling foreslår dette medlem å øke egenandelstak 1 med 200 kroner for alle, og med ytterligere 400 kroner for alle som har inntekter over 500 000 kroner. En slik økning av egenandelstaket vil innebære en samlet innsparing på

270 mill. kroner, som målrettet kan gå til å øke innsats overfor de som trenger fellesskapets hjelp aller mest.

Dette medlem er en pådriver for å få til en kommunereform med færre og mer robuste kommuner som samtidig får flere oppgaver. En statlig finansiering av eldreomsorgen er et skritt i motsatt retning. Dette medlem foreslår derfor å reversere regjeringens forslag om å bruke 171 mill. kroner til forsøk med statlig finansiering av eldreomsorgen i 2016.

Dette medlem støtter heller ikke regjeringens forslag om å øke satsen fra 8 til 10 pst. i lav moms. Det vil således ikke være behov for å kompensere helseforetakene med 65 mill. kroner knyttet til dette forslaget.

Samlet foreslår dette medlem følgende konkrete endringer under rammeområde 15, Helse:

	Bokført (mill. kr)
Intelligente ambulanser og Prehospital Pasientjournal (PPJ) for legevakt, AMK og akuttmottak i sykehus	5,0
Takstprosjekt for økt bruk av videokonferanse og telemedisin i pasientkonsultasjoner hos fastleger og i poliklinisk behandling.	5,0
Personvern i helse	2,0
Future health lab – online testsenter	10,0
Forsyningssikkerhet av legemidler	1,0
Krisestøtteenhet og vakttelefon for drikkevann	3,0
Utvide forsøket med økt fysisk aktivitet og kroppsøving	10,0
Grønn omsorg	5,0

	Bokført (mill. kr)
Folkehelseteknologi	5,0
Soppkontroll	2,5
OPS-prosjekter i sykehus og spesialisthelsetjenesten	50,0
Styrke forskning på muskel- og skjelettlidelser, psykiske lidelser og legge til rette for kiropraktor-utdanning i Norge	15,0
Nasjonalt forsøk med kommunal rehabilitering for å følge opp Samhandlingsreformens intensjoner og forberede nye oppgaver til kommunene i forbindelse med kommunereformen.	30,0
Nasjonal handlingsplan for diabetes og introduksjon av pakkeforløp for behandling av diabetes.	10,0
Sex og samfunn	4,0
Psykisk helseoppfølging av flyktninger	50,0
Pårørendesenteret i Stavanger	3,0
Tilskudd til frivillige organisasjon som driver forebyggende psykisk helsearbeid i kommunene	20,0
Fontenehus: Styrking av økonomien i eksisterende og etablering av 4 nye	20,0
Forsøk med heroinassistert behandling	5,0
Økt rekruttering av blodgivere	2,0
Extra Ung	
Tilskuddsmidler for å følge opp Ungdomshelsestrategien	10,0
DigiLab og eHelseplan for ungdom	
Prosjekt «Mestring og muligheter – tidlig innsats og bedre egenbehandling» ved hjelp av digitalt tilrettelagt informasjon og oppfølging med bruk av Internett, applikasjoner, chat, sosiale medier, film, animasjon, dataspillteknologi og utprøving av helsedroner	5,0
Utredning av og forsøk med hhv utlånsordning for medisinskteknisk utstyr for sykehus (nasjonal pool) etter modell fra Sverige og utprøving av driftsavtaler for medisinskteknisk utstyr i sykehus etter modell fra Nederland	10,0
Kompasset Blå Kors	
Tilskudd til etablering av fire nye senter	10,0
Tilskudd til Forandringsfabrikken og Psykiskhelseproffene	5,0
Veksten i pasientbehandlingen ved de regionale helseforetakene settes til 1,5 pst.	-920,0
Merkostnader økt moms	-65,0
Gå mot forsøket om statlig finansiering av eldreomsorgen	-171,0
Økning i egenandelstak 1 med 200 kr for alle	-210,0
Økning i egenandelstak 1 med ytterligere 400 kr for personer med inntekt over 500 000 kroner	-60,0
Sum ramme 15: Helse	-1128,5

Dette medlem viser til den framforhandlede avtalen om statsbudsjettet for 2016 mellom Venstre, Kristelig Folkeparti og regjeringspartiene Høyre og Fremskrittspartiet av 23. november 2015. Venstres stortingsrepresentanter vil stemme subsidiært for avtalen dersom ikke Venstres forslag til alternativt statsbudsjett får flertall. Dette medlem er spesielt fornøyd med at det i tråd med Venstres forslag til statsbudsjett for 2016 bevilges økt støtte til en rekke frivillige organisasjoner og tiltak innenfor helse, rus og psykiatri, som f.eks. frivillige organisasjoner som driver forebyggende psykisk helsearbeid i kommu-

nene, Fontenehusene, Kompasset (Blå Kors), Forandringsfabrikken/Psykisk Helseproffene og at tilskudd til soppkontroll gjeninnføres. Dette medlem har i tillegg store forventninger til nasjonalt forsøk med rehabilitering i regi av Helsehuset Askim.

Dette medlem viser videre til at skolehelsetjenesten og helsestasjonene styrkes med 100 mill. kroner som følge av budsjettavtalen.

Dette medlem viser for øvrig til generelle merknader knyttet til avtalen under kapittel 3.1.3.2 i denne innstilling.

3.2.15.2.6 Merknader fra komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti viser til Sosialistisk Venstrepartis alternative budsjett og foreslår at rammeområde 15 settes til 179 877 623 000 kroner, som er en økning på 731 464 000 kroner sammenlignet med regjeringens forslag i Prop. 1 S (2015–2016), inkludert Prop. 1 S (2015–2016) Tillegg 1–2.

Dette medlem mener det er et av politikkenes hovedoppdrag å utjevne forskjellene og de store gapene mellom hvor lenge vi får leve, og hvilken helse vi har mens vi lever. Helsepolitikken er mye bredere enn sykehus og fastlegekontorer. Dette medlem vil bygge en skole der fysisk aktive barn og sunn mat er naturlig, fordi det legger grunnlaget for god helse hele livet. Dette er viktige investeringer som vil bidra til store reduksjoner i offentlige helseutgifter på sikt.

Dette medlem viser til at Sosialistisk Venstreparti i sitt alternative budsjett foreslår å rammefinansiere sykehusene, for å hindre unaturlige vridninger som følge av forskjellige former for innsatsstyrt finansiering. Dette medlem viser til at bruk av markedsmekanismer ikke er riktig metode for å bygge et langsiktig, trygt og pasientrettet helsevesen. Utvikling av norske sykehus bør skje ved rammestyring og faglig utvikling.

Dette medlem vil særlig vise til at sykehuse- ne overtar ansvaret for overgrepsmottakene. Dette medlem viser til Sosialistisk Venstrepartis alternative budsjett der sykehusene kompenseres for kostnadene ved denne nye oppgaven. Dette medlem er bekymret for om oppgaven vil bli ivaretatt godt nok uten at de nødvendige pengene følger med, slik regjeringen foreslår.

Skolehelsetjenesten og helsestasjonene er viktige for god helse. Dette medlem viser til at regjeringen selv viser hvordan store deler av pengene som har vært «satt av» til økt bemanning ikke er brukt til formålet. Dette medlem viser til at det nå er helt på det rene at en satsing på barne- og ungdomshelse krever øremerking, og mener det er uklokt at regjeringen avviser dette.

Dette medlem mener hele den norske befolkningen skal ha trygge sykehus i rimelig nærhet til der de bor. Dette medlem vil bygge spesialisthelsetjenesten rundt offentlige sykehus, fordi det best sikrer likeverdig helsetilgang og rettfærdige prioriteringer. For å få dette til må spesialisthelsetjenesten organiseres rundt hvordan hele befolkningen kan få trygge tilbud, ikke rundt hva som i øyeblikket virker mest behagelig for systemet selv.

Dette medlem foreslår en ruspolitikk som bygger på kunnskap og fordomsfrihet, og tar avstand fra en ruspolitikk som fremmer straff og uhelse. Dette medlem foreslår øremerket satsing på rusbehandling. Dette medlem foreslår å styrke behandlingstilbudet for de som trenger psykisk helsehjelp.

Dette medlem viser til at Sosialistisk Venstreparti vil ruste opp eldreomsorgen. Trygge tjenester, både hjemme og i sykehjem, er grunnleggende for et godt samfunn og en verdig alderdom. Flere ansatte på jobb, og mer tid til fri benyttelse i hjemmetjenesten gir frihet til bedre omsorg og bedre hverdager for de som trenger omsorgen. Dette medlem vil legge til rette for en tillitsreform der ansatte og eldre selv får utforme best mulig tjenester, sammen. Dette medlem viser til at nye flertall i Tromsø og Oslo nå er i gang med å utforme tillitsreformer lokalt.

Dette medlem viser til at Norge står foran store utfordringer i helsepolitikken, som rekruttering av nok kompetente ansatte og et tjenestetilbud som gir alle rettferdig helsehjelp. Dette medlem mener det er galt når regjeringen, i en tid der menneskelige ressurser blir knappere, velger å øke kommersialiseringen i helsesektoren. Det vil flytte ressurser fra det som er objektivt viktigst til det som lønner seg mest for kommersielle aktører. Dette medlem mener denne utviklingen er til skade for et trygt og rettferdig helsevesen i fremtiden.

Dette medlem viser for øvrig til fagkomiteens innstilling for nærmere omtale.

3.2.16 Rammeområde 16 (Kirke, utdanning og forskning), under kirke-, utdannings- og forskningskomiteen

3.2.16.1 SAMMENDRAG

Kap. Formål		Prop. 1 S med Tillegg 1–2 (2015–2016)
Utgifter rammeområde 16 (i tusen kroner)		
200	Kunnskapsdepartementet	268 360
220	Utdanningsdirektoratet	465 530
221	Foreldreutvalgene for grunnsopplæringen og barnehagene	13 960
222	Statlige grunn- og videregående skoler og grunnskoleinternat	90 225
223	Sametinget	41 501

Kap.	Formål	Prop. 1 S med Tillegg 1–2 (2015–2016)
224	Senter for IKT i utdanningen	82 898
225	Tiltak i grunnopplæringen	1 876 617
226	Kvalitetsutvikling i grunnopplæringen	3 119 263
227	Tilskudd til særskilte skoler	140 737
228	Tilskudd til frittstående skoler mv.	4 085 065
229	Statens fagskole for gartnere og blomsterdekoratører	24 404
230	Statlig spesialpedagogisk støttesystem	707 081
252	EUs utdannings- og ungdomsprogram	513 780
253	Folkehøyskoler	787 064
254	Tilskudd til voksenopplæring	221 136
255	Tilskudd til freds- og menneskerettssentre	99 595
256	Vox, nasjonalt fagorgan for kompetansepoltikk	64 706
257	Program for basiskompetanse i arbeidslivet	168 829
258	Tiltak for livslang læring	128 656
260	Universiteter og høyskoler	32 610 881
270	Internasjonal mobilitet og sosiale formål for studenter	816 950
276	Fagskoleutdanning	68 683
280	Felles enheter	522 424
281	Felles tiltak for universiteter og høyskoler	559 232
283	Meteorologiformål	433 801
284	De nasjonale forskningsetiske komiteene	17 007
285	Norges forskningsråd	3 609 971
287	Forskningsinstitutter og andre tiltak	518 625
288	Internasjonale samarbeidstiltak	2 695 158
340	Den norske kirke	1 878 369
341	Tilskudd til trossamfunn m.m.	332 456
342	Kirkebygg og gravplasser	114 988
920	Norges forskningsråd	2 259 893
925	Havforskningsinstituttet	825 887
926	Forskningsfartøy	341 088
927	NIFES	156 735
928	Annen marin forskning og utvikling	156 150
1137	Forskning og innovasjon	448 500
2410	Statens lånekasse for utdanning	11 478 871
Sum utgifter rammeområde 16		72 745 076

Inntekter rammeområde 16 (i tusen kroner)

3220	Utdanningsdirektoratet	5 223
3222	Statlige grunn- og videregående skoler og grunnskoleinternat	5 145
3224	Senter for IKT i utdanningen	1 630
3225	Tiltak i grunnopplæringen	271 198
3229	Statens fagskole for gartnere og blomsterdekoratører	2 855
3230	Statlig spesialpedagogisk støttesystem	76 119

Kap.	Formål	Prop. 1 S med Tillegg 1–2 (2015–2016)
3256	Vox, nasjonalt fagorgan for kompetansepolitikk	11 582
3280	Felles enheter	1 327
3281	Felles tiltak for universiteter og høyskoler	10
3288	Internasjonale samarbeidstiltak	5 578
3340	Den norske kirke	84 656
3342	Kirkebygg og gravplasser	22 244
3925	Havforskningsinstituttet	325 165
3926	Forskningsfartøy	80 621
3927	NIFES	68 830
5310	Statens lånekasse for utdanning	237 328
5617	Renter fra Statens lånekasse for utdanning	3 800 168
Sum inntekter rammeområde 16		4 999 679
Sum netto rammeområde 16		67 745 397

3.2.16.2 KOMITEENS MERKNADER

3.2.16.2.1 *Merknader fra komiteens medlemmer fra Høyre og Fremskrittspartiet*

Komiteens medlemmer fra Høyre og Fremskrittspartiet viser til avtalen mellom Høyre, Fremskrittspartiet, Kristelig Folkeparti og Venstre om statsbudsjettet for 2016 og foreslår at ramme 16 settes til 68 251 501 000 kroner, som er en økning i forhold til regjeringens forslag på 506 104 000 kroner. Disse medlemmer viser til den inngåtte avtalen, jf. pkt. 3.1.3.1. Disse medlemmer viser til at et av regjeringens hovedprosjekter er å realisere kunnskapssamfunnet. Kunnskap gir muligheter for alle, uansett bakgrunn, og danner grunnlaget for sosial mobilitet i samfunnet. Disse medlemmer vil understreke at kunnskap er avgjørende for å styrke norsk konkurransekraft og bygge landet for fremtiden, og at dette budsjettet følger opp regjeringens ambisjoner gjennom en markant satsing på skolen, utdanningsinstitusjonene, studentene og forskningsmiljøene.

Disse medlemmer vil understreke at budsjettet har tydelige satsingsområder:

- realfagsløft i grunnskolen og yrkesfagløft i videregående opplæring
- strukturreform i universitets- og høyskolesektoren
- oppfølging av langtidsplanen for forskning og høyere utdanning

Disse medlemmer viser til at regjeringen styrker skolen ved å gjennomføre et lærerløft og opprettholder de høye bevilgningene til videreutdanning av lærere i forhold til tidligere statsbudsjett. I løpet av

to år har regjeringen nesten tredoblet antall plasser i videreutdanning. Over 5 000 lærere vil få tilbud om videreutdanning i 2016. Det foreslås videre 350 nye studieplasser i praktisk-pedagogisk utdanning, særlig rettet mot områder med økende arbeidsledighet og søkere med teknologisk eller realfaglig bakgrunn.

Disse medlemmer viser til at regjeringen foreslår en kraftig styrking til yrkesfagløftet. Midlene skal gå til tiltak for rekruttering av og kompetanseheving for yrkesfaglærere, etablering av et godkjenningsorgan for personer med utenlandsk fagutdanning og økt lærlingtilskudd.

Disse medlemmer vil understreke betydningen av regjeringens satsinger for å styrke elevenes ferdigheter og kunnskaper i realfag. Disse medlemmer er tilfreds med at regjeringen foreslår midler til oppfølging av realfagsstrategien og lese- og skrivestrategien.

Disse medlemmer understreker betydningen av at forslaget til statsbudsjett inneholder en betydelig satsing på grunnskole og videregående opplæring gjennom kompetansehevingstiltak og videreutdanning for lærere. Videre viser disse medlemmer til at regjeringens forslag til statsbudsjett innebærer en betydelig satsing på kvalitet i høyere utdanning og forskning. Totalt foreslår regjeringen en betydelig økning til universiteter og høyskoler i 2016. Disse medlemmer vil også vise til at regjeringen ønsker utdannings- og forskningsinstitusjoner med solide fagmiljøer og utdanninger av høy kvalitet, og at det foreslås totalt 175 mill. kroner til strukturreformen innenfor universitets- og høyskolesektoren.

Disse medlemmer vil understreke at regjeringen for tredje år på rad foreslår å øke basisstøtten til studentene utover prisveksten. Også den betydeli-

ge satsingen på studentboliger fortsetter, og regjeringen legger med sitt forslag til rette for at 2 200 nye studentboliger kan påbegynnes i 2016.

Disse medlemmer vil peke på regjeringens sterke satsing på forskning og høyere utdanning. I årets budsjett foreslås flere nye rekrutteringsstillinger, en styrking av forskningsinfrastruktur og økt beløp til stimuleringsstiltak for deltakelse i Horisont 2020. Det foreslås også økte bevilgninger til de langsiktige prioriteringene i langtidsplanen på flere departementers budsjetter.

Disse medlemmer viser til at Kunnskapsdepartementets foreløpige anslag tilsier at samlede bevilgninger til forskning og utvikling utgjør om lag 1 pst. av anslått BNP i 2016.

Disse medlemmer vil understreke betydningen av at regjeringen foreslår å styrke virkemidler som utløser næringslivets egen forskningsinnsats, deriblant SkatteFUNN-ordningen og Brukerstyrt innovasjonsarena (BIA).

Disse medlemmer vil understreke at religions- og trosfrihet er en grunnleggende menneskerettighet og en forutsetning for et fritt samfunn. Disse medlemmer viser til at regjeringens verdiforankring ligger i den kristne og humanistiske kulturarv, og viser til at regjeringen vil føre en politikk som sørger for at kirken opprettholder statusen som folkekirke.

3.2.16.2.2 Merknader fra komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet viser til at mennesker er Norges viktigste ressurs. Det er den skolegangen og utdanningen barn og unge får i dag som vil avgjøre hvilken samfunnsutvikling og verdiskaping som skapes gjennom befolkningens fremtidige arbeidsinnsats. Og det er den kompetansen norske arbeidstakere besitter som avgjør hvorvidt forskning og ny kunnskap tas i bruk til å skape nye arbeidsplasser, ny næring og bygge landet.

Disse medlemmer vil ha en sterk offentlig fellesskole der alle elever opplever læring, trivsel og mestring, der alle elever gis et godt grunnlag for videre utdanning, arbeid og gode liv. Disse medlemmer vil slå ring om fellesskolen, der elever med ulik sosial, religiøs og kulturell bakgrunn møtes for å lære sammen. Disse medlemmer vil ikke overlate kvalitetsutvikling og utprøving av nyskapende ideer til privatskoler, men bruke fellesskapets ressurser til å utvikle en enda bedre skole for alle elever, derfor foreslår disse medlemmer å bevilge 30 mill. kroner til flere forsøk i den offentlige skolen.

Disse medlemmer mener lærerne er skolens viktigste ressurs. Skal enda flere elever lykkes i skolen, er det avgjørende å lytte til lærerne. Disse

medlemmer vil gi lærerne tid og tillit til å bruke sin kunnskap og kompetanse godt, og mulighet til å gi hver enkelt elev den oppfølgingen de ser det er behov for. Disse medlemmer støtter opptrappingen av etter- og videreutdanningstilbudet for lærere som hele Stortinget er samlet om, og foreslår å styrke tilbudet for ikke-kvalifiserte i skolen med 50 mill. kroner. Videre vil disse medlemmer understreke at etter- og videreutdanning alene ikke er nok for å styrke skolen, vi trenger også flere lærere i skolen. Derfor foreslår disse medlemmer å bevilge 320 mill. kroner til økt lærertetthet for de yngste elevene. Disse medlemmer vil også vise til Arbeiderpartiets forslag om å styrke kommunenes økonomi og understreker at en sterk kommuneøkonomi er en forutsetning for gode skoler.

Disse medlemmer vil påpeke at norsk skoles største utfordring er at én av fire elever faller ut av skolen før de har fullført videregående opplæring. En avbrutt skolegang gir den enkelte elev dårlige forutsetninger videre i livet og er kostbart for fellesskapet. Disse medlemmer vil påpeke at tidlig innsats er avgjørende for å få ned det høye frafallet i norsk skole. Elever som ikke lærer å lese, skrive eller regne godt de nok i de første skoleårene, er ofte de samme som faller fra senere. Derfor foreslår disse medlemmer å bevilge 104 mill. kroner til innføringen av en lese-, skrive- og regnearanti der alle elever sikres at de raskt får den hjelpen de trenger for å mestre disse grunnleggende ferdighetene før de går ut av 2. klasse.

Disse medlemmer viser til at trygghet og trivsel i skolen er en forutsetning for god læring. Alle elever har en lovfestet rett til å føle seg trygge på skolen. Likevel viser elevundersøkelsen at hver uke utsettes 20 000 elever for mobbing. Disse medlemmer er kritiske til at regjeringen i sitt forslag til statsbudsjett fremmer svært få forslag for å forebygge og bekjempe mobbing, og foreslår derfor å styrke arbeidet mot mobbing i skolen med 60 mill. kroner.

Disse medlemmer mener gode skolebygg er viktig for å gi gode rammer for læring, og selvsagt også for elever og ansattes helse, sikkerhet og trivsel. Disse medlemmer viser til at mange skolebygg har stort behov for oppussing og oppgradering, derfor foreslår disse medlemmer å styrke rentekompensasjonsordningen for skolebygg og svømmeanlegg med 25 mill. kroner, som gir en økt ramme på 5 mrd. kroner i 2016.

Disse medlemmer viser til at gode fagarbeidere bygger landet. I dag utdannes det for få fagarbeidere i Norge. Fortsettes dagens utvikling, vil Norge mangle mellom 90 000 og 190 000 fagarbeidere innen 2035. Disse medlemmer mener dette understreker betydningen av å få flere til å velge og å

gjennomføre yrkesfaglig utdanning. I dag avbryter én av tre yrkesfagelever opplæringsløpet før det er gjennomført. Disse medlemmer mener denne utfordringen løses gjennom å styrke de yrkesfaglige opplæringsprogrammene, men disse medlemmer vil understreke at dette alene ikke er nok, like viktig er det å satse på tidlig innsats på barnetrinnet og at det er et seriøst og attraktivt arbeidsliv som venter etter fullført yrkesfagutdanning.

Disse medlemmer mener elever som velger yrkesfaglige utdanningsprogrammer i videregående opplæring må møte gode, relevante utdanninger og skoler med oppdatert utstyr. Dette er viktig for at de yrkesfaglige utdanningene skal være attraktive og motiverende, men også for at elevene skal ha med seg oppdatert og relevant kunnskap og ferdigheter ut i arbeidslivet. Derfor foreslår disse medlemmer å bevilge 100 mill. kroner til å oppdatere utstyret på yrkesfaglige programmer. Disse medlemmer vil understreke at gode lærere som får mulighet til å oppdatere sin kompetanse, spiller en stor rolle for både elevenes læring og motivasjon. Disse medlemmer foreslår å styrke yrkesfaglærernes mulighet til kompetansebygging og arbeidet for å rekruttere flere yrkesfaglærere med til sammen 39 mill. kroner utover regjeringens forslag, til å styrke hospiteringsordningen for lærere og instruktører, prioritere etter- og videreutdanning for yrkesfaglærere og stipend til fagarbeidere som utdanner seg til yrkesfaglærere.

Disse medlemmer viser til at det hvert år er rundt 6 000 yrkesfagelever som får avbrutt opplæringsløpet fordi de ikke får lære plass. Mange av disse faller ut av skolen. Et godt lærlingtilskudd har stor betydning for at bedrifter og foretak skal kunne gi lærlinger god opplæring, og at flere skal ta inn lærlinger. Disse medlemmer merker seg at regjeringen foreslår å øke tilskuddet, men mener dette ikke er nok. Disse medlemmer vil at opplæring i bedrift med yrkesfaglig skal verdsettes likt som opplæring i videregående opplæring i skolen når det gjelder tilskudd, og foreslår derfor å øke hvert enkelt lærlingtilskudd med 12 500 kroner mer enn regjeringen og å øke bevilgningen til lærlingtilskudd med 125 mill. kroner.

Disse medlemmer vil understreke at for å gjøre yrkesfagene mer attraktive er det viktig at det finnes gode, tilgjengelig og synlige utdanningsveier videre. Disse medlemmer etterlyser en satsing på fagskolene fra regjeringen. Disse medlemmer mener fagskolene spiller en viktig rolle i å fylle fremtidens kompetansebehov og må satses på, og foreslår derfor å bevilge 10 mill. kroner til en opptrappingsplan for 1 000 nye fagskoleplasser, med 300 flere plasser i 2016.

Disse medlemmer mener en sterk universitets- og høyskolesektor legger grunnlaget for fremtidig velferd, vekst og verdiskaping. Kvaliteten i forskning og høyere utdanning er avgjørende for hvor godt Norge vil lykkes i omstillingen med å utvikle og ta i bruk ny kunnskap, skape nye næringer og utvikle offentlig og privat sektor.

Disse medlemmer er bekymret for en noe ensidig satsing på de spisse fagmiljøene, og mener det også er nødvendig å sikre gode rammevilkår for bredden av fagmiljøer som blant annet skal gi god utdanning til lærere, sykepleiere og ingeniører over hele landet. For å styrke velferdsstatens yrker og forskningen på profesjonene foreslår disse medlemmer å bevilge 65 mill. kroner til opprettelsen av et program for profesjonsforskning i Forskningsrådet. Videre foreslår disse medlemmer å øke bevilgningen til rekrutteringsstillinger innen profesjonsfagene med 39 mill. kroner, til 100 rekrutteringsstillinger utover regjeringens budsjettforslag.

Disse medlemmer viser til at det aldri har vært flere søkere til høyere utdanning enn i 2015. Samtidig opplever Norge det høyeste antallet arbeidsløse på mer enn 20 år, mange av disse unge, likevel oppretter regjeringen svært få nye studieplasser. Disse medlemmer vil påpeke at flere studieplasser gir muligheter både for den enkelte og arbeidslivet til å komme styrket ut av utfordrende tider, og for å investere i fremtidens næringer, teknologiutvikling og velferdsstatens profesjoner. Disse medlemmer vil opprette 3 000 nye studieplasser i 2016, 2 595 studieplasser utover regjeringens forslag til statsbudsjett for 2016, med vekt på lærerutdanning, helse- og sosialfag, realfag, samt studieplasser innen teknologi og IKT. Disse medlemmer foreslår å bevilge 91 mill. kroner til dette formålet.

For å sikre en solid og omstillingsdyktig universitets- og høyskolesektor, og for å tiltrekke dyktige studenter og forskere i årene fremover, mener disse medlemmer at god infrastruktur og en tilrettelagt bygningsmasse har stor betydning. Derfor vil disse medlemmer foreslå å bevilge 100 mill. kroner til en satsing på nye kunnskapsbygg i 2016, og ber regjeringen legge frem en plan for det totale investeringsbehovet i sektoren.

Disse medlemmer vil understreke at å utdanne kompetente og kunnskapsrike kandidater handler både om kvalitet i utdanningene og rammevilkårene for å være student. For å ivareta prinsippet om lik rett til utdanning er det viktig å ha en god studiestøtte og gode velferdstilbud til studenter. Disse medlemmer foreslår derfor å innføre 11 måneders studiestøtte og å bygge 3 000 studentboliger i 2016, 800 flere enn etter regjeringens forslag. Disse medlemmer etterlyser også en plan for opptrap-

ping av studiestøtten, slik Stortinget har bedt regjeringen legge frem.

Disse medlemmer vil påpeke at det er dokumentert at én av fem studenter opplever alvorlige psykiske helseproblemer og er mer utsatt for psykiske helseplager enn befolkningen for øvrig. Derfor foreslår disse medlemmer å bevilge til sammen 15 mill. kroner til å styrke arbeidet med studenters psykiske helse, 5 mill. av disse foreslås bevilget over Kunnskapsdepartementets budsjett.

Disse medlemmer viser til at Den Norske Kirke forvalter en stor del av vår felles kulturarv i form av kirker og andre verneverdige bygg. Dette er viktige historiske bygg av stor religiøs, kulturell og samfunnsmessig verdi, også for dem som ikke er en del av trossamfunnet. Disse medlemmer er bekymret for at regjeringen ikke viderefører rentekompenasjonsordningen for kirkebygg, trass milliarderterslep på vedlikehold. Disse medlemmer foreslår å bevilge 0,5 mill. kroner for å videreføre en investeringsramme på 1 mrd. kroner for 2016.

Disse medlemmer foreslår at ramme 16 settes til 68 558 097 000 kroner, som er en økning i forhold til regjeringens forslag på 812 700 000 kroner. For nærmere omtale vises til fagkomiteens innstilling.

3.2.16.2.3 *Merknader fra komiteens medlem fra Kristelig Folkeparti*

Komiteens medlem fra Kristelig Folkeparti viser til dette medlems hovedmerknad hvor Kristelig Folkepartis alternative budsjett for 2016 omtales.

Dette medlem slutter seg til forslaget som følger av budsjettavtalen mellom Høyre, Fremskrittspartiet, Kristelig Folkeparti og Venstre.

Dette medlem mener at en god skole er avhengig av gode og mange nok lærere. Skolen preges i dag av større klassestørrelser og flere arbeidsoppgaver for lærerne, og mange lærere opplever å ha for liten tid til hver enkelt elev. Kristelig Folkeparti ønsker en målrettet satsing på tidlig innsats i skolen, gjennom flere lærere til de minste elevene. Dette medlem viser til at Kristelig Folkeparti i forliket om statsbudsjettet for 2015 fikk gjennomslag for å øke lærertettheten i de laveste klassetrinnene gjennom et øremerket tilskudd til flere lærerstillinger i 1.–4. klassetrinn, og er svært tilfreds med at det i budsjettforliket for neste år er enighet om å videreføre denne satsingen med et tilskudd på 320 mill. kroner i halvårsvirkning fra skolestart høsten 2016.

Dette medlem mener at de kommunale kulturskolene er svært viktige for å styrke kulturkompetansen hos barn og unge, for deres opplevelse av kunst og kultur, og for rekruttering av kulturutøvere både til amatørfeltet og på profesjonelt nivå. Dette

medlem viser til budsjettavtalen hvor det bevilges 3 mill. kroner i utviklingsmidler til Kulturskolerådet for å understøtte arbeidet med å implementere ny rammeplan i kulturskolene.

Dette medlem viser til at Teknisk Senter, Flekkefjord, gir plass og muligheter til å styrke unges kreativitet, bidra til rekruttering til næringslivet, øke interessen for yrkesfagene og stimulere til økt interesse for realfagene. Dette medlem mener det er viktig med et godt samarbeid mellom skole og næringsliv, og ønsker derfor å styrke dette arbeidet. Dette medlem viser til budsjettavtalen mellom samarbeidspartiene hvor Teknisk Senter, Flekkefjord, bevilges 0,75 mill. kroner.

Dette medlem viser til at Signo grunn- og videregående skole gir et viktig skoletilbud til barn og unge med hørselshemninger i kombinasjon med andre funksjonshemninger. Flere har behov for et slikt tilbud enn det elevtallet skolen har anledning til å ta inn. Dette medlem er derfor tilfreds med at det i budsjettavtalen blir bevilget 2 mill. kroner til flere internatplasser ved denne skolen.

Dette medlem viser til at regjeringen i Tilleggsnummer 1 foreslår å redusere satsen for opplæring av enslige mindreårige asylsøkere i omsorgssentre. Dette medlem støtter ikke dette forslaget og mener det vil kunne føre til mindre tilrettelegging for denne sårbare gruppen. Dette medlem viser til budsjettforliket hvor dette kuttet på 35,5 mill. kroner reverseres.

Dette medlem mener kompetanse er mer enn studiepoeng. Kompetanse og læring handler om å utvikle hele mennesker, og her har folkehøgskolene en svært viktig rolle. Dette medlem ønsker å ha et bredt folkehøgskoletilbud, og er tilfreds med at det i budsjettforliket er enighet om å reversere det foreslåtte kuttet til folkehøgskolene på 10 mill. kroner.

Dette medlem mener Stiftelsen Arkivet tilbyr et viktig opplæringstilbud om fred og menneskerettigheter for barn og unge. Dette medlem viser til at det arbeides med å etablere et register over norske krigsseilere, og er tilfreds med at det i budsjettforliket er funnet rom til en bevilgning på 1,5 mill. kroner til dette arbeidet.

Dette medlem viser til at Høgskolesenteret i Kristiansund har som formål å fasilitere og utvikle utdanningstilbudet på høgskolenivå i Kristiansund og på Nordmøre. Høgskolesenteret spiller en viktig rolle for regionen, og i 2015 er det registrert 330 studenter. Dette medlem mener dette er et viktig tilbud og at Høgskolesentret i Kristiansund bør styrkes utover regjeringens forslag. Dette medlem viser til budsjettforliket hvor det er enighet om å bevilge 4 mill. kroner til Høgskolesentret i Kristiansund.

Dette medlem viser til budsjettforliket hvor det bevilges 560 000 kroner til opptaksprøver og stu-

dieplasser i Master i Scenografi ved Høgskolen i Østfold.

Dette medlem viser til at SEARCH ved NMBU Høyland er viktig for å styrke det biologiske og medisinske fagområdet gjennom forskning og opplæring, og at senteret skal fremme innovasjon og utdanning for helse- og veterinærpersonell. Dette medlem viser til budsjettforliket hvor det bevilges 8 mill. kr til nybygg til SEARCH ved NMBU Høyland.

Dette medlem viser til at et økende antall nordmenn velger å bo i utlandet i lengre eller kortere perioder, og at Sjømannskirken har stor betydning som et kirkelig, kulturelt og sosialt møtested for mange av disse. Dette medlem viser til budsjettavtalen som styrker Sjømannskirken med 2 mill. kroner.

Dette medlem viser til at kirken får overført en rekke nye oppgaver når den i 2017 skilles fra staten. Dette gjelder blant annet forvaltningsoppgaver, arbeidsgiveransvar og ansvar for økonomiforvaltning. Dette medlem viser til at nye systemer skal kunne settes i drift så snart skillet er realisert. Dette medlem viser til at Den norske kirke har behov for omstillingsmidler for å kunne ivareta de nye oppgavene Den norske kirke vil få ansvar for. Dette medlem viser til budsjettavtalen mellom samarbeidspartiene hvor Den norske kirke bevilges 6 mill. kroner i omstillingsmidler, og at det bevilges 1,376 mill. kroner til andre tros- og livssynssamfunn.

Dette medlem viser til at kirkebygg er historiske bygninger med stor kulturminneverdi, som bør bevares også for fremtidige generasjoner. Dette medlem viser til at en stor andel av norske kirker har behov for vedlikehold og rehabilitering. I tillegg er det behov for blant annet brannsikring. Dette medlem viser til budsjettforliket hvor det er enighet om en investeringsramme på 650 mill. kroner til rentekompensasjonsordningen for kirkebygg.

3.2.16.2.4 Merknader fra komiteens medlem fra Senterpartiet

Komiteens medlem fra Senterpartiet viser til at Senterpartiet i sitt alternative statsbudsjett foreslår at ramme 16 settes til 68 403 797 000 kroner, som er en økning i forhold til regjeringens forslag på 658 400 000 kroner. For øvrig vises det til Senterpartiets hovedmerknad.

3.2.16.2.5 Merknader fra komiteens medlem fra Venstre

Komiteens medlem fra Venstre viser til at Venstre i sitt forslag til statsbudsjett for 2016 foreslår at ramme 16 settes til 69 363 697 000 kro-

ner, som er en økning i forhold til regjeringens forslag på 1 618 300 000 kroner.

Dette medlem viser til at Venstres helhetlige forslag til statsbudsjett for 2016 tar utgangspunkt i budsjettforslaget fra regjeringen Solberg, jf. Prop. 1 S (2015–2016) med tillegg 1 og 2. Konkrete endringer på rammeområde 16 i forhold til regjeringens forslag følger av omtale og tabeller under.

Dette medlem vil påpeke at kompetanse er det viktigste Norge kan satse på. En slik satsing innebærer at fremtidig verdiskaping og velferd sikres, og at demokrati, frihet og dannelses styrkes. Dette forutsetter at man sikrer gode og stabile rammebetingelser for grunnopplæring, voksenopplæring, høyere utdanning og forskning. For dette medlem er det viktig å anerkjenne at kunnskap og dannelses kan erverves og utvikles på mange ulike områder og på mange ulike måter. Dette medlem ønsker å bygge Norge videre som et kunnskapsfunn tuftet på verdiene om dannelses og folkeopplysning. For dette medlem er det et mål at Norge skal være en førsteklasses kunnskapsnasjon, med et bredt syn på kunnskap og dannelses.

Dette medlem er tilfreds med at regjeringen også i år uttrykker høye ambisjoner for Norge som kunnskapsnasjon. Det er etter dette medlems syn i tråd med samarbeidsavtalen mellom regjeringspartiene, Kristelig Folkeparti og Venstre.

HØYERE UTDANNING OG FORSKNING

For dette medlem er det å satse på forskning og høyere utdanning å investere i fremtiden. Dette er sektorovergripende og av stor samfunnsmessig betydning. Dette medlem påpeker at de globale klimautfordringene er vår største felles utfordring, og at det krever økt forskningsinnsats. Etter dette medlems mening er det behov for mer forskning både på klimaendringer, virkningene av disse og tiltak for å redusere endringene og virkningene. Dette medlem viser til at Stortinget har stilt seg bak regjeringens satsing på klima, miljø og miljøvennlig energi som ett av de fem prioriterte fagområdene i Meld. St. 7 (2014–2015). Dette medlem viser til Venstres forslag til statsbudsjett for 2016 hvor det på denne bakgrunn foreslås å bevilge 100 mill. kroner til en forsterket forskningssatsing på klima, miljø og miljøvennlig energi, og ytterligere 5 mill. kroner til Institutt for strategisk klima- og energiforskning, Bjerknessenteret. Dette medlem vil framheve Forskningsrådets ENERGIX-program og Miljø2015-program som særlig relevante.

Dette medlem vil understreke betydningen av at samfunnet prioriterer forskning og høyere utdanning. Det innebærer blant annet at norske forskningsmiljøer må settes i stand til å møte internasjonal konkurranse og holde et høyt internasjonalt ni-

vå. Dette medlem er derfor positiv til regjeringens mål om at Norge skal være et av verdens mest innovative samfunn og om å utvikle flere verdensledende fagmiljøer. Dette medlem vil understreke at alle institusjonene må ha mulighet til å bygge opp sterke fagmiljøer, som kan gjøre dem i stand til å kunne rekruttere internasjonale toppforskere. For dette medlem er det viktig å understreke at en satsing på verdensledende forskningsmiljøer alene ikke er med på å gjøre Norge til en forskningsnasjon. Dette medlem mener at det også er behov for en kraftig opptrapping av basisbevilgningene til universitetene og høyskolene, samt en økt satsing på forskning gjennom institutter og i næringslivet. Dette medlem mener dette gir den bredden som er avgjørende for å styrke Norge som forskningsnasjon.

Dette medlem påpeker at når grunnbevilgningene til universiteter og høyskoler over lengre tid ikke oppleves som tilstrekkelige av institusjonene, vil dette kunne medføre at institusjonene vil få ytterligere vanskeligheter med å følge opp Kvalitetsreformen, at forskningsinnsatsen svekkes og at både studenter og ansatte gis et dårligere tilbud. Når studenttallet i tillegg stiger, og øvrige utgifter ikke kompenseres tilstrekkelig, vil institusjonene raskt få vansker med å følge opp pålagte oppgaver. Dette medlem er opptatt av at høyskolene og universitetene skal ha økonomisk handlingsrom til å drive utdanning og forskning av høy kvalitet. Dette medlem er fornøyd med at dette handlingsrommet har økt etter de siste års budsjettforlik, men mener det fortsatt er behov for en styrket satsing. Dette medlem viser til Venstres forslag til statsbudsjett for 2016 hvor det på denne bakgrunn foreslås å bevilge ytterligere 200 mill. kroner til en generell økning av basisbevilgningen til universiteter og høyskoler. Dette medlem mener at de nye universitetene, Universitetet i Nordland, Universitetet i Stavanger og Universitetet i Agder må prioriteres ved fordelingen av basisbevilgningen og foreslår derfor å bevilge 70 mill. kroner til disse institusjonene.

Dette medlem mener det fortsatt er behov for en kraftig økning i antall rekrutteringsstillinger i UH-sektoren, jf. blant annet rapporten «Etterspørsel og tilbud av stipendiatstillinger i Norge frem mot 2020» fra 2012. Det anslås der et behov for minst 340–400 nye stipendiatstillinger pr. år i perioden frem til 2020, mest innen teknologi- og realfagene. Dette medlem mener at regjeringens forslag om en økning på 178 rekrutteringsstillinger i realfag og teknologi og ytterligere 50 i lærerutdanningen er et skritt i riktig retning, men påpeker at man fortsatt er på etterskudd i forhold til behovet. Dette medlem viser til Venstres forslag til statsbudsjett for 2016 hvor det foreslås å bevilge 122,6 mill. kroner til å opprette ytterli-

gere 312 nye stipendiatstillinger fra høsten 2016, som vil bringe det totale antallet nye stipendiater opp til 600. Dette medlem vil understreke at de nye universitetene også her må få likere vilkår med de øvrige universitetene, og foreslår at 100 av stipendiatstillingene fra høsten 2015 øremerkes til Universitetet i Stavanger, Universitetet i Nordland og Universitetet i Agder. Dette medlem viser videre til Venstres forslag til statsbudsjett for 2016 hvor det foreslås å bevilge ytterligere 7,8 mill. kroner til å opprette 20 kvalifiseringsstipendiater i de største høyskolene, til Høgskolen i Oslo og Akershus (HiOA) og Høgskolen i Sørøst-Norge (sammenslåing fra 1. januar 2016 mellom Høgskolen i Telemark og Høgskolen i Buskerud og Vestfold), som bidrag til videre utvikling.

Etter dette medlems mening er det også viktig å sikre et tilstrekkelig antall postdoktorstillinger, slik at doktorgradsstipendiater etter avlagt doktorgrad har mulighet til å få en rekrutteringsstilling ved en utdannings- eller forskningsinstitusjon i påvente av en fast stilling. Dette medlem viser til Venstres forslag til statsbudsjett for 2016 hvor det foreslås å bevilge 37 mill. kroner til opprettelse av ca. 100 nye postdoktorstillinger fra høsten 2016.

Dette medlem mener det er svært viktig å øke studiekapasiteten ved universiteter og høyskoler, all den tid studenttallet vil og bør fortsette å øke i årene som kommer. Kunnskap er makt, og det er utelukkende positivt at flere søker økt kunnskap gjennom formell utdanning. Dette tydeliggjør etter dette medlems syn også behovet for solide grunnbevilgninger til institusjonene slik at kvaliteten opprettholdes. Dette medlem viser til Venstres forslag til statsbudsjett for 2016 der det er foreslått å bevilge 112,3 mill. kroner til 2 250 nye studieplasser fra høsten 2016. Dette medlem er bekymret for en kommende kompetansemangel på informatikkfeltet. En sterk norsk IKT-næring er en forutsetning for god og effektiv drift av både offentlig sektor og øvrige næringer, og dessuten en viktig næring i omstillingen til en grønnere økonomi, og dette medlem viser på denne bakgrunn til at det foreslås at 250 av disse plassene skal forbeholdes informatikkstudiet.

Dette medlem er opptatt av at kompetanse kan og bør bygges i et mangfold av tilbud på universitets- og høyskolenivå i hele landet. Dette medlem påpeker at Høgskolesenteret i Kristiansund har bygget opp et verdifullt tilbud gjennom det desentraliserte ingeniørstudiet på undervannsteknologi, og mener dette bør styrkes med 30 nye studenter fra høsten 2016. Dette medlem viser til Venstres forslag til statsbudsjett for 2016 der det er satt av 4,5 mill. kroner til dette formålet, og 1,7 mill. kroner til etablering av et pilotprosjekt for høgskoleutdanning i

Hallingdal gjennom en videreutvikling av Hallingdal Kompetanse- og karrieresenter.

Dette medlem viser til Venstres forslag til statsbudsjett for 2016 der det med bakgrunn i likebehandling av offentlige og private institusjoner foreslås å øke tilskuddet til private høyskoler med 35,2 mill. kroner som følge av den foreslåtte økningen i basisbevilgninger, post.doc-stillinger og studie-plasser som omtalt over.

Dette medlem registrerer at det de senere år har vært en betydelig utvikling i sektoren generelt når det gjelder akkrediteringer, og særlig blant de private institusjonene i form av økt institusjonelt mangfold. Dette medlem viser til at det statlige finansieringssystemet for universiteter og høyskoler i hovedsak er felles for statlige og private institusjoner. Dette medlem viser til at Musikkteaterhøyskolen i Oslo siden den i 2012 ble akkreditert som høyskole har søkt om statlig finansiering, men uten å komme inn i ordningen. Dette medlem ser ut fra hensynet til likebehandling og forutsigbarhet behov for klare kriterier for innlemming av nye akkrediterte private høyskoletilbud i de statlige finansieringsordningene.

Dette medlem fremmer derfor følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen fremme en sak om kriteriene for innlemming av nye akkrediterte private høyskoletilbud i de statlige finansieringsordningene.»

Dette medlem er opptatt av internasjonal student- og forskermobilitet, og viser til at 188 nordmenn i studieåret 2013–2014 var tatt opp på PhD-programmet i utlandet. Dette er en styrke både for den enkelte student og for Norge som kunnskaps-samfunn, som nyter godt av kompetansen som bringes tilbake. Dette medlem viser til at studenter på slike programmer har betydelige utgifter gjennom skolepenger, i motsetning til norske PhD-studenter som mottar lønn. Dette medlem vil derfor at PhD-studenter i utlandet mottar deler av studiestøtten som stipend på linje med masterstudenter i utlandet, og viser til Venstres forslag til statsbudsjett for 2016 der det er foreslått å bevilge 3,3 mill. kroner til dette formålet.

Dette medlem viser til DAMVADs evaluering av kvoteordningen for internasjonale studenter, og til regjeringens forslag om å avvikle ordningen. Dette medlem mener det er grunnlag for å endre ordningen ettersom den ikke har fungert etter hensikten på alle områder, og særlig ikke når det gjelder kompetanse- og kapasitetsbygging i mottakerlandene. Dette medlem mener at det er en forutsetning for endring at de bistandspolitiske effektene av ord-

ningen ikke svekkes, verken i 2016 eller på lengre sikt. Dette medlem er positiv til en bedre ny ordning for studenter fra BRIKS-landene, men stiller seg avvisende til at dette skal gå på bekostning av fattige land i det globale sør. Dette medlem mener at regjeringen burde ha foreslått en tydeligere erstatningsmodell, men viser til at Venstre vil komme tilbake til hvilke føringer som må legges på den nye ordningen i forbindelse med kirke-, utdannings- og forskningskomiteens innstilling knyttet til statsbudsjettet for 2016.

Dette medlem er opptatt av at det norske samfunnet må anerkjenne fagskolenes viktige plass i utdanningssystemet, som leverandører av viktig kunnskapsbasert utdanning av fagarbeidere i flere fag. Dette medlem viser til Venstres forslag til statsbudsjett for 2016 hvor det er foreslått å øke støtten til læremidler til fagskoler med 5 mill. kroner. De maritime utdanningene har lenge hatt en vanskelig situasjon mht. læremidler. Dette medlem mener derfor det er særlig viktig at maritim utdanning blir prioritert ved tildelingen av disse midlene.

Samlet innebærer Venstres forslag til alternativt statsbudsjett for 2016 en satsing på universitets- og høyskolesektoren på om lag 436,8 mill. kroner som følger:

Tiltak	Bokført mill. kr
Etablering av høgskolesenter, Hallingdal	1,7
Høgskolesenteret/studiesenter i Kristiansund	2,5
Læremidler til fagskoler	5,0
Lærerutdanning	25,0
Økt basisbevilgning, universiteter og høgskoler	235,2
312 stipendiater (hvorav 100 øremerkes til UiS, UiN og UiA)	122,6
20 kvalifiseringsstipendiater til HiOA og Høgskolen i Sørøst-Norge	7,8
100 nye postdoc	37,0
Sum UH-sektoren	436,8

Dette medlem er opptatt av å styrke forskningen i Norge betydelig, og mener det er positivt at de statlige bevilgningene til forskning og utvikling for 2016 ligger an til å nå 1 pst. av bruttonasjonalproduktet. Dette medlem viser til at det er en betydelig mengde søknader til Fri prosjektstøtte (FRIPRO) under Norges forskningsråd, og til evalueringen av FRIPRO fra 2012 der det kom tydelig frem at ordningen er et godt virkemiddel for å fremme forskning av høy vitenskapelig kvalitet, uavhen-

gig av fagområde. Dette medlem viser til Venstres forslag til statsbudsjett for 2016 der det foreslås å øke bevilgningen med 100 mill. kroner til fri prosjektstøtte, og mener dette vil skape et større handlingsrom for innovasjon når potten med frie midler skal fordeles.

Dette medlem mener at ordningen med Sentre for fremragende forskning (SFF) har fungert godt, og har bidratt vesentlig til å styrke kvaliteten og innsatsen på viktige forskningsområder der det er gode fagmiljøer. Dette medlem mener mange av miljøene som i dag er slike sentre, kan bli kvalifiserte til å kunne delta i ordningen med rekruttering av internasjonale toppforskere. Dette medlem viser til Venstres forslag til statsbudsjett for 2016 hvor det på denne bakgrunn foreslås å bevilge 25 mill. kroner mer til sentre for fremragende forskning.

Dette medlem vil understreke at institusjonene i UH-sektoren sliter med et stort etterslep i form av vedlikehold og innkjøp av nytt vitenskapelig utstyr. Utskiftingstakten er økende, og også dette området må prioriteres for å kunne satse på forskning og kunnskap. Det krever langsiktig opptrapping. Dette medlem viser til Venstres forslag til statsbudsjett for 2016 hvor det på denne bakgrunn foreslås å styrke utstyrssatsingen over Forskningsrådets budsjett med ytterligere 50 mill. kroner.

Dette medlem viser til at regjeringen foreslår å sette av strukturemidler i 2016 til en ordning hvor forskningsinstituttene kan søke om midler til fusjoner og tettere samarbeid med andre institusjoner. Dette medlem mener at disse midlene også må kunne tildeles institutt som har vært tidlig ute og vedtatt fusjon i 2015. Dette medlem vises i den forbindelse til Venstres forslag til statsbudsjett for 2016, hvor bevilgningen er økt med 1,7 mill. kroner knyttet til opprettelsen av Uni Research Polytec i 2015 gjennom fusjon mellom Polytec og Uni Research.

Dette medlem er opptatt av å styrke forskningen i næringslivet. Dette medlem viser til at det på denne bakgrunn i Venstres forslag til statsbudsjett for 2016 foreslås å styrke den næringsrettede forskningen med 75 mill. kroner, som kommer i tillegg til satsing på spesifikke programmer. Dette medlem vil bidra til økt innovasjon og miljøvennlig verdiskaping i maritim sektor, og viser til Venstres forslag til statsbudsjett for 2016 der det på denne bakgrunn foreslås å styrke bevilgningen til Maroff-programmet med 10 mill. kroner. Dette medlem er opptatt av at Maroff-programmet skal bidra til en omstilling av norsk næringsliv, og redusere todelingen i norsk økonomi. Dette medlem er også opptatt av å støtte opp om forsknings- og utviklingsprosjekter i næringslivet, og påpeker at

Brukerstyrt innovasjonsarena (BIA) fungerer slik at offentlige midler stimulerer det private næringslivet til økt forskning innenfor egne prioriterte temaer. Dette medlem viser til Venstres forslag til statsbudsjett for 2016 der det på denne bakgrunn foreslås å styrke bevilgningen til BIA med 50 mill. kroner.

Dette medlem vil øke muligheten til forskning, videreutdanning og utviklingsprosjekter i næringslivet. Dette medlem viser til Venstres forslag til statsbudsjett for 2016 der det på denne bakgrunn foreslås å etablere 50 nye nærings-PhD fra høsten 2016, og vil bevilge 9,7 mill. kroner til det formålet.

Dette medlem viser til at havforskning er ett av de andre prioriterte fagområdene i Meld. St. 7 (2014–2015) og at Stortinget har stilt seg bak dette. Dette medlem mener det er nødvendig å styrke bestandsforskningen i havet og at det planlagte forskningstoktet i Sørishavet og Sør-Atlanteren blir gjennomført slik at kunnskapen om krill og marin biomasse økes. Dette er også viktig for å styrke næringsutvikling og eksport. I tillegg mener dette medlem at det er nødvendig å styrke overvåkingen av lakselus på vill laksefisk og likedan styrke nystartede nasjonale overvåkningsprogram for rømt oppdrettslaks. Dette medlem viser til Venstres forslag til statsbudsjett for 2016 hvor det på denne bakgrunn foreslås å styrke bevilgningene til Havforskningsinstituttet med til sammen 70 mill. kroner.

Dette medlem viser også til samarbeidet mellom Havforskningsinstituttet, GRID Arendal og NIVA, «Norwegian Blue Forest Network», som blant annet arbeider for bevaring av mangrove-skog. Dette medlem viser til Venstres forslag til statsbudsjett for 2016 der det foreslås å gi 3 mill. kroner i tilskudd til dette nettverket.

Dette medlem viser videre til at regjeringen i forbindelse med Prop. 1 S Tillegg 1 (2015–2016) foreslår å redusere bevilgningene til landbruksforskning med 10 mill. kroner og til Norges forskningsråd med 1,5 mill. kroner. Dette medlem støtter ikke disse forslagene og vil derfor reversere de foreslåtte innsparingstiltakene.

Dette medlem viser for øvrig til merknadene under ramme 9 for mer om Venstres satsing på forskning og innovasjon i næringslivet.

Dette medlem viser til at Venstre i sitt forslag til statsbudsjett for 2016 har fremmet forslag for å styrke forskningen som for 2016 vil ha en kostnad på 838,9 mill. kroner. Dette kommer i tillegg til økte bevilgninger til universitets- og høyskolesektoren. Samlet innebærer Venstres forslag til alternativt statsbudsjett for 2016 en samlet satsing på forskning som følger:

Tiltak	Bokført mill. kr
Tilskudd til ulønnet arbeidsinnsats, SkatteFUNN	40,0
Sentre for fremragende forskning	25,0
Polytech/Uni Research	1,7
Tilskudd til Norwegian Blue Forest Network	3,0
Landbruksforskning (reversering av kutt i tillegg 1)	10,0
Teknisk-industrielle institutter	15,0
Tilskudd til Mechatronics Innovation Lab	20,0
Miljøforskningsinstituttene	8,0
Grunnforskning	100,0
Forskningsutstyr	50,0
Norges forskningsråd (reversering av kutt i tillegg 1)	1,5
Institutt for strategisk klima- og energiforskning, Bjerkenessenteret	5,0
Klima, miljø og miljøvennlig energi – forskning	100,0
Forskning på samlet belastning	10,0
Maroff, Energiex og Transport 2025	60,0
Havforskningsinstituttet. Bestandsforskning, forskningstokt, Mareano m.m.	80,0
BiA	50,0
Forsknings- og utviklingskontrakter	50,0
Næringsrettet forskning	75,0
50 nye næringsPhD	9,7
Styrke forskning på muskel- og skjelettlidelser, psykiske lidelser og legge til rette for kiropraktorutdanning i Norge	15,0
Forskning, bistand	110,0
Skattefritak for forskningsinstitutt (20 mill. påløpt = 2017-virkning)	0,0
Styrke SkatteFUNN-ordningen (289 mill. påløpt = 2017-virkning)	0,0
Sum forskning	838,9

STUDENTER

Dette medlem mener det er svært viktig å legge til rette for god studentvelferd. Et godt utbygd velferdstilbud for studenter og en studiefinansieringsordning som er romslig nok til at alle har mulighet til å gjennomføre studier på normert tid uten å måtte bruke vesentlig tid på å jobbe ved siden av studiene, bidrar til at alle har lik mulighet til å ta høyere utdanning, og er dermed med på å bygge kunnskaps-samfunnet. Dette medlem viser til at Venstre

prioriterer viktige og omfattende tiltak for studenter i neste års statsbudsjett.

Dette medlem er positiv til at regjeringen i sine forslag til statsbudsjett de siste årene har økt kjøpekraften for studenter, gjennom noe økt studiestøtte, og mener at dette er et steg i riktig retning. Dette medlem viser imidlertid til at studentenes kjøpekraft har sunket kraftig de siste 15 år, og fortsatt henger etter. Dette medlem påpeker at 11 måneders studiestøtte har vært et mål med stor tilslutning på tvers av partilinjene i flere stortingsperioder, og mener at tiden nå er inne til å realisere dette. En utvidelse til 11 månedlige utbetalinger vil ta igjen finansieringsetterlepet og samtidig gjøre studiesituasjonen enklere i eksamensmånedene mai og juni. Dette medlem viser på denne bakgrunn til Venstres forslag til statsbudsjett for 2016 der det foreslås å innføre 11 måneders studiestøtte med virkning fra undervisningsåret 2016–2017, hvilket når det trer i kraft vil bety en økning på 10 pst. utover regjeringens forslag til støttenivå for 2016.

Dette medlem er bekymret over at studentenes helse- og trivselsundersøkelse 2014 viser at så mye som 19 pst. av studentene rapporterer alvorlige psykiske symptomplager. Dette er dobbelt så høyt som i normalbefolkningen i samme aldersgruppe, og kvinner er mest utsatt. Dette medlem mener dette gir grunnlag for målrettede tiltak for å forbedre psykisk helse blant studenter. Dette medlem viser til Venstres forslag til statsbudsjett for 2016 der det er foreslått å etablere en egen tilskuddsordning for studentsamskipnader, høyskoler og universiteter som har prosjekter som vil føre til bedre psykisk helse blant studentene med 15 mill. kroner.

Dette medlem viser til at Venstre i sitt forslag til statsbudsjett for 2016 har fremmet forslag for å bedre studentvelferden som for 2016 vil ha en kostnad på 239,1 mill. kroner. Dette kommer i tillegg til økte bevilgninger til universitets- og høyskolesektoren. Dette medlem forutsetter at dette er med på å heve studiekvaliteten. Samlet innebærer Venstres forslag til alternativt statsbudsjett for 2016 en samlet satsing på studentvelferd som følger:

Tiltak	Bokført mill. kr
Mer fleksible regler knyttet til dagpenger og utdanning	50,0
11 måneders studiestøtte	0,0
2250 nye studieplasser fra høsten 2016	146,8
Økt studentrabatt, NSB	24,0
Tilrettelegging for internasjonal mobilitet	3,3
Tiltak for å bedre psykisk helse for studenter	15,0
Sum studenter	239,1

GRUNNOPPLÆRING OG LÆRERE

Dette medlem vil understreke betydningen av en vedvarende og sterk satsing på grunnopplæringen. En solid grunnutdanning er et sentralt fundament i et sivilisert samfunn. Skolens samfunnsoppgave er å gi alle elever mulighet til å oppnå sine mål, utvikle sin kunnskap og sitt potensial og for å delta i samfunnet som frie borgere. Skolen skal formidle kunnskap, dannelse, verdier og kulturarv. Dette medlem ønsker å legge til rette for en skole for kunnskap, ferdigheter og like muligheter.

Dette medlem vil understreke at læreren er den viktigste innsatsfaktoren for elevenes læring, og er derfor fornøyd med at regjeringen følger opp satsingen Lærerloftet i tråd med samarbeidsavtalen mellom regjeringspartiene, Kristelig Folkeparti og Venstre. Dette medlem mener det er av avgjørende betydning at det er kompetente og motiverte lærere i grunn- og videregående skole. I et moderne samfunn er det behov for kontinuerlig å oppdatere seg på sitt eget fagfelt, og lærere som yrkesgruppe er intet unntak. Dette medlem vil derfor påpeke at det er nødvendig for lærere i grunn- og videregående skole å ha mulighet til å systematisk fornye og komplettere sin fag- og yrkeskompetanse. Dette medlem støtter derfor regjeringens forslag til økte bevilgninger til etter- og videreutdanning av lærere. Dette medlem registrerer at regjeringen vurderer dimensjoneringen av videreutdanningsordningen som tilstrekkelig for at skoleeierne skal kunne oppfylle de nye kompetansekravene i løpet av en tiårsperiode, men mener det er rom for høyere ambisjoner. Dette medlem viser til Venstres forslag til statsbudsjett for 2016 der det foreslås en bevilgning på ytterligere 100 mill. kroner til videreutdanning av lærere, både for å øke gjennomføringstakten og sikre kvaliteten i utdanningen som gis.

I tillegg mener dette medlem at kompetansehevingsloftet for ikke-kvalifiserte lærerne i grunnskolen, som etter Venstres initiativ ble innført i statsbudsjettet for 2015, må styrkes. Av ca. 9 000 ikke-kvalifiserte lærere i grunnskolen har om lag halvparten bare grunnskole eller videregående opplæring, og alle mangler pedagogisk kompetanse. Dette medlem mener alle barn skal ha like muligheter i utdanningsløpet, og dermed må ha like godt kvalifiserte lærere. Dette medlem understreker behovet for å gjennomføre denne delen av videreutdanningssatsingen raskt, og viser til Venstres forslag til statsbudsjett for 2016 der det foreslås 200 mill. kroner til et særskilt videreutdanningsløp for ikke-kvalifiserte lærere.

Etter dette medlems mening er mangelen på lærere en av de største utfordringene norsk skole står overfor i årene som kommer. Dette medlem viser i denne sammenheng til Dokument 8:9 S (2014–

2015) om økt rekruttering av lærere og redusert skolebyråkrati. Dette medlem mener at dette representantforslaget og regjeringens lærerstrategi må følges opp ved de kommende budsjettbehandlingene. Dette medlem mener at staten, kommunene, fylkeskommune og lærerorganisasjonene må gå sammen om å redusere skolebyråkratiet, og å etablere gode ordninger som øker rekrutteringen til læreryrket og får flere til å bli værende lenger i skolen.

Dette medlem understreker at en god lærerutdanning er avgjørende for å få mange kvalifiserte lærere inn i skoleverket og dermed sikre gode skoler i framtida. Dette medlem mener det er viktig at det settes av tilstrekkelig med midler til å etablere tilbudene om mastergradsnivå på grunnskolelærerutdanning, og å gjøre lærerutdanningsinstitusjonene klare til omleggingen. Dette medlem viser til Venstres forslag til statsbudsjett for 2016 der det foreslås å bevilge ytterligere 25 mill. kroner til utvikling av lærerutdanningen.

Dette medlem er opptatt av å redusere frafallet i skolen, både gjennom forebyggende tiltak og gjennom å fange opp de elevene som er i ferd med å falle fra. Dette medlem understreker at tidlig innsats innebærer målrettet faglig satsing og tilpasset opplæring, men påpeker at det også må bety at barnas ulike utfordringer tas tak i så tidlig som mulig. Dette medlem mener at dette må gjøres ved å ta i bruk en rekke ulike virkemidler. Dette medlem ønsker å opprette 250 nye stillinger på helsestasjonene og 250 nye helsesøsterstillinger i skolene for at faglærte voksne omsorgspersoner skal kunne ta tak i barnas helse- og sosialutfordringer tidlig, samt en satsing på videreutdanning av skolehelsepersonell. Dette medlem ønsker også et videreutdanningsløp for ansatte i barnehagene, slik at det er barnefaglig og pedagogisk kvalifisert personale som stimulerer barna til lek og læring i hverdagen. Dette medlem ønsker videre å forbedre den økonomiske situasjonen til lavinntektsfamilier gjennom blant annet å innføre differensiert foreldrebetaling i SFO etter samme modell og inntektsgrenser som for barnehager, utvide forsøkene med gratis deltids plass i SFO/AKS, og å utvide inntektsgrensen for gratis kjernetid i barnehager samt å utvide denne til å gjelde treåringer. Dette medlem understreker dessuten behovet for flere tiltak for å styrke samarbeidet mellom barnevern og skole. Dette medlem viser til nærmere omtale av disse tiltakene under rammeområdene 2, 6, 15 og 18.

Dette medlem viser for øvrig til at Venstre i sitt forslag til statsbudsjett for 2016 foreslår å øke lærerlønnskuddet med 5 000 kroner per kontrakt, og å innføre universell utforming av alle skoler over 10 år med en bevilgning på 270 mill. kroner for 2016. Dette medlem viser til nærmere omtale av disse tiltakene under rammeområdene 18.

Dette medlem er opptatt av tiltak som vil redusere mobbingen i skolen. Dette medlem mener frivillige organisasjoner sammen med skolene kan bidra svært positivt i arbeidet med å redusere mobbingen i skolen. Dette medlem viser bl.a. til LLHs og MOTs positive resultater i arbeidet mot mobbing i skolen. Dette medlem viser til Venstres forslag til statsbudsjett for 2016, der det foreslås å etablere en egen tilskuddsordning for tiltak mot mobbing med 15 mill. kroner.

Dette medlem er opptatt av at det skal være mulig å drive forskningsbaserte forsøksordninger i grunnsopplæringen, og viser i denne sammenheng bl.a. til Hedmark fylkeskommunes ønske om å etablere en prøveordning med X-class. Dette medlem er svært bekymret for at 9,7 pst. av elevene i grunnskolen gikk ut av grunnskolen med karakteren 1 eller «ikke vurdert» i ett eller flere fag, og viser til Danmark der et frivillig skoleår etter grunnskolen har økt elevenes kunnskapsnivå og redusert frafallet. Dette medlem er også opptatt av skolenes frihet til å organisere skolehverdagen, og at det er behov for forsøk med løsninger for det som etter hvert kan bli en mer helhetlig skoledag hvor SFO, lekser, ekstraundervisning, fysisk aktivitet, kulturskole og andre tilbud ses i sammenheng. Dette medlem viser til Venstres forslag til statsbudsjett for 2016 der det foreslås 40 mill. kroner til tilskudd til forsøksordninger i grunnsopplæringen.

Dette medlem understreker at den statlige utdanningspolitikken spiller en viktig rolle for å ivareta språk og kultur, og følgelig er dette særlig viktig for språklige og kulturelle minoriteter. Dette medlem mener at Sameskolen for Midt-Norge har hatt stor betydning for å bygge opp og spre kompetanse om sørsamisk, som står på UNESCOs liste over sterkt truede språk. Dette medlem mener at kompetansemiljøet ved skolen og språksamlingene som skolen tilbyr er av stor verdi, og som ikke uten videre kan overføres andre skoler. Dette medlem ønsker videre drift av skolen inntil videre og forutsetter at regjeringen inngår dialog med Sametinget om en eventuell nedleggelse og hvordan oppgaver knyttet til fjernundervisning og samlinger kan overtas av andre, for eksempel dersom det etableres et kompetansemiljø ved Saemien Sitje som kan ta over oppgavene. Dette medlem viser til Venstres forslag til statsbudsjett for 2016 der det bevilges 3,3 mill. kroner til videre drift av skolen. Dette medlem vil understreke viktigheten av involvering av de partene det angår i den videre prosessen.

Dette medlem fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen opprettholde driften av Sameskolen i Midt-Norge inntil det etter dialog

med Sametinget er etablert et tilfredsstillende alternativ.»

Dette medlem viser også til Venstres forslag til statsbudsjett for 2016 der det foreslås oppstart på nybygg ved Samisk VGS i Kautokeino, og til nærmere omtale av dette under rammeområde 1.

Dette medlem mener det er viktig å inspirere barn og unge til å lære mer om teknologi og naturvitenskap. Dette medlem viser til behandlingen av revidert nasjonalbudsjett for 2015, der Stortinget besluttet å innvilge et tilskudd på 2,5 mill. kroner til First Scandinavia i Bodø. Dette medlem påpeker at for å gi dette helårseffekt i tråd med intensjonen, må bevilgningen økes med ytterligere 2,5 mill. kroner i 2016, og viser til Venstres forslag til statsbudsjett for 2016 der dette foreslås. Dette medlem er også positiv til utviklingen av Vitenparken på Campus Ås som en arena der folk flest får kunnskap om mat og den levende naturen. Dette medlem viser til Venstres forslag til statsbudsjett for 2016 der det foreslås å bevilge 5 mill. kroner slik at Vitenparken på Campus Ås blir en del av vitensenterordningen.

Dette medlem viser til at de fleste av elevene i grunnskolen får et tilbud om leirskole i løpet av grunnskolen, og mener at det viser at modellen med kommunalt ansvar for å finansiere leirskoleoppholdet i hovedsak fungerer godt. Dette medlem mener det likevel er riktig med en søknadsbasert tilskuddsordning for å dekke kommunale utgifter i forbindelse med opplæringsopplegget til leirskoleopphold, blant annet for å sikre kvaliteten. Dette medlem mener at rammen for denne tilskuddsordningen bør være høyere, og viser til Venstres forslag til statsbudsjett for 2016 der det foreslås en økning på 2 mill. kroner til dette formålet.

Dette medlem viser videre til at regjeringen i forbindelse med Prop. 1 S Tillegg 1 (2015–2016) foreslår å redusere tilskuddet til opplæring av enslige unge asylsøkere i omsorgssenter med 35,5 mill. kroner og redusere bevilgningene til statlige spesialpedagogiske støttesystem med 1,5 mill. kroner. Dette medlem støtter ikke disse forslagene og vil derfor reversere de foreslåtte innsparingstiltakene.

Samlet innebærer Venstres forslag til alternativt statsbudsjett for 2016 en samlet satsing på grunnsopplæring og lærere på om lag 594,5 mill. kroner som følger:

Tiltak	Bokført mill. kr
Utvidet forsøk med gratis deltids plass i SFO/AKS	100,0
Differensiert foreldrebetaling i SFO	75,0
Samarbeid barnevern og skole	15,0

Tiltak	Bokført mill. kr
Tilskudd for tiltak mot mobbing	15,0
Opplæring enslige unge asylsøkere i omsorgssenter (reversering av kutt i tillegg 1)	35,5
Tilskudd til leirskoleopplæring	2,0
Elevkurs for elever med hørselshemming – Statped	1,0
Statlige spesialpedagogiske støttesystem (reversering av kutt, tillegg 1)	1,5
Tilskudd til First Scandinavia, Bodø	2,5
Tilskudd til forsøksordninger i grunnopplæringen	40,0
Omprioritere regjeringens forslag om en time ekstra naturfag på 1.–7. trinn til «fri» time.	0,0
Vitenparken – Campus Ås	5,0
Tilskudd til Oslo by Steinerskole	2,1
Videreutdanning av lærere	100,0
Videreutdanningsløft, ikke-kvalifiserte	200,0
Sum grunnskole og lærere	594,5

Dette medlem viser til at Norges Skiskytterforbund har pekt på Sirdal videregående skole som en prioritert offentlig skole for sine skiskyttere, at skolen har en godt utbygd infrastruktur for løyper og skyteanlegg, samt at det ikke finnes offentlige landslinjer i skiskyting sør for Meråker. Dette medlem mener at landslinjetilbudet bør utvides, og viser til Venstres forslag til statsbudsjett for 2016 der det foreslås 2 mill. kroner for å etablere en slik landslinje ved Sirdal VGS. Dette medlem mener at størst mulig grad av likebehandling mellom frittstående skoler er viktig, og viser til at ordningen med et særskilt toppidrettstilskudd for toppidrettsgymnas ble innført i 2007. Dette medlem viser videre til at NTG Lillehammer ikke har fått slikt tilskudd etter en vesentlig økning av elevtallet de siste år, samt at NTG Tromsø har fått et mye lavere tilskudd. Dette medlem viser til Venstres forslag til statsbudsjett for 2016 der det bevilges 5 mill. kroner i økt tilskudd til disse to skolene. Dette medlem viser dessuten til behandlingen av revidert nasjonalbudsjett for 2015, der Stortinget besluttet å innvilge et tilskudd på 2,1 mill. kroner til Oslo by Steinerskole for å sikre likebehandling med Kongshaug musikkgymsnas. Dette medlem påpeker at for å gi dette helårseffekt i tråd med intensjonen, må bevilgningen økes med ytterligere 2,1 mill. kroner i 2016, og viser til Venstres forslag til statsbudsjett for 2016 der dette foreslås.

Dette medlem vil understreke at Venstre er et parti som er opptatt av å styrke kårerne for friskolene i Norge, og av at det ikke skal være økonomiske forskjeller som er utslagsgivende for valg av skole. Dette medlem viser til at friskoler er gitt en rett til å kreve inn kompensasjon for arealkostnader fra elevene, som gjør at elevenes skolekostnader ofte er vesentlig høyere enn de 15 pst. som friskoleloven legger opp til. Dette medlem viser derfor til Venstres forslag til statsbudsjett for 2016 der det foreslås å bevilge 10 mill. kroner til kapital- og husleietilskudd til friskolene.

Dette medlem viser til at det er rundt 2 500 hørselshemmede barn og unge, hvorav mange følges opp av Statped. Dette medlem peker på Statpeds satsing på elevkurs, som gir et sosialpedagogisk tilbud til elever med hørselshemming, og viser til Venstres forslag til statsbudsjett for 2016 der det foreslås å bevilge 1 mill. kroner for å styrke disse elevkursene.

Dette medlem er positiv til at regjeringen i større grad behovsprøver stipendene i videregående opplæring slik at de treffer de elevene som trenger det mest. Dette medlem mener dagens ordning med ikke-behovsprøvd stipend i videregående opplæring skal erstattes med et behovsprøvd stipend på inntil 750 kroner i måneden. Dette medlem viser til at dagens ordning slår særlig uheldig ut for elever på bygg- og anleggsteknikk, og vil derfor samtidig foreslå at det ikke-behovsprøvede stipendet på bygg- og anleggsteknikk beholdes og økes med inntil 7 500 kroner årlig. Dette medlem viser til forslaget om ny ordning i Venstres forslag til statsbudsjett for 2016.

Samlet innebærer Venstres forslag til alternativt statsbudsjett for 2016 en samlet satsing på videregående skole på om lag 153,3 mill. kroner som følger:

Tiltak	Bokført mill. kr
Landslinje for ski i Sirdal	2,0
Sameskolen for Midt-Noreg, Hattfjelldal	3,3
Støtte til skoler som driver opplæring i små og verneverdige fag for voksne uten ungdomsrett	5,0
Økt tilskudd til NTG Lillehammer og NTG Tromsø	5,0
Nybygg, samisk videregående skole i Kautokeino	30,0
Kapitaltilskudd til friskoler	10,0
Økt lærlingtilskudd, 5.000 kr per kontrakt.	98,0
Sum videregående opplæring	153,3

FOLKEHØGSKOLER OG VOKSENOPPLÆRING

Dette medlem mener at kunnskap er makt, og at makt skal spres. Det finnes mange måter å tillegge seg kunnskap på og mange som kan dele sin kunnskap med andre. Dette medlem mener studieforbundene og folkehøgskolene på en særegen måte bidrar til å styrke Norge som kunnskapsnasjon, og videreføre den folkeopplysningstanken Norge som nasjon ble tuftet på.

Dette medlem viser til at studieforbundene har som hovedoppgave å tilby opplæring ubundet av pensum og eksamener, men også å gi formell kompetansegivende utdanning som supplement og alternativ til det offentlige utdanningssystemet. Deres viktigste fortrinn er å være en åpen og tilgjengelig læringsarena for alle. Dette medlem mener studieforbundene driver et uvurderlig arbeid blant annet når det gjelder demokratiopplæring, å skape møtesteder, inkludere og å ta vare på kultur, tradisjoner og mangfold. Dette medlem viser til at frivillige organisasjoner gjennom studieforbundene bidrar med samfunnsnyttig innsats og kompetanseheving rettet mot voksne, mot målgrupper med spesielle behov som for eksempel funksjonshemmede, og for å hindre utenforskap for eksempel blant asylsøkere og nyankomne til Norge. Dette medlem mener at det er god, liberal og borgerlig politikk at studieforbundene, i likhet med andre deler av frivillig sektor, får beholde sin egenart og får utvikle seg på egne premisser. Dette medlem vil derfor avvise forslaget om å øremerke 10 pst. av midlene i midlene i tilskuddsordningen for studieforbund, og påpeker at et slikt tiltak først og fremst vil skape mer byråkrati og administrasjon, sette større krav til dokumentasjon og rapportering og dermed gi mindre ressurser til aktivitet og mangfold.

Dette medlem vil fremheve betydningen folkehøgskolene har i utdanningssystemet, og mener at folkehøgskolene har vært og fortsatt skal være vikti-

ge arenaer for kunnskap, kultur, folkeopplysning og dannelse. Dette medlem er opptatt av å bevare skoleslagets egenart.

Dette medlem viser videre til at regjeringen i forbindelse med Prop. 1 S Tillegg 1 (2015–2016) foreslår å redusere de samlede bevilgningene til folkehøgskolene med 10 mill. kroner. Dette medlem støtter ikke dette forslaget og vil derfor reverse-re det foreslåtte innsparingstiltaket.

Dette medlem viser til at Stortinget i St.prp. nr. 73 (2005–2006) ratifiserte UNESCOs konvensjon om vern av immateriell kulturarv. Dette medlem er opptatt av det ansvaret Norge har for å ivareta håndverkskunnskap og håndverkstradisjoner. Dette medlem viser til at flere institusjoner driver opplæring i små og verneverdige fag til voksne uten ungdomsrett, og at dagens lovverk og finansieringsordninger i liten grad er tilpasset dette. Dette medlem vil opprette en ny ordning med tilskudd til skoler som driver slik opplæring for voksne uten ungdomsrett. Dette medlem viser til Venstres forslag til statsbudsjett for 2016 der det foreslås å bevilge 5 mill. kroner til denne ordningen. Dette medlem viser for øvrig til merknader under ramme 3 og 13 for å se øvrige tiltak Venstre foreslår i sitt forslag til statsbudsjett for 2016 om kulturvern.

KIRKE OG TROSSAMFUNN

Dette medlem viser til behovet for restaurering og sikring av en rekke av våre eldre kirkebygg. Dette medlem viser i denne forbindelse til Venstres forslag til statsbudsjett for 2016 hvor det med dette som bakgrunn settes av 20 mill. kroner til Stavanger Domkirke og 20 mill. kroner til Bergen Domkirke.

Samlet foreslår dette medlem følgende konkrete endringer under rammeområde 16, Kirke, utdanning og forskning:

	Bokført (mill. kr)
Sameskolen for Midt-Noreg, Hattfjelldal	3,3
Tilskudd til First Scandinavia, Bodø	2,5
Landslinje for ski i Sirdal	2,0
Opplæring av enslige asylsøkere i omsorgssentre (reversering av kutt, tillegg 1)	35,5
Tilskudd til leirskoleopplæring	2,0
Tilskudd for tiltak mot mobbing	15,0
Videreutdanning av lærere	100,0
Videreutdanningsløft, ikke-kvalifiserte	200,0
Vitenparken – Campus Ås	5,0
Tilskudd til forsøksordninger i grunnopplæringen	40,0
Støtte til skoler som driver opplæring i små og verneverdige fag for voksne uten ungdomsrett	5,0

	Bokført (mill. kr)
Tilskudd til Oslo by Steinerskole	2,1
Økt tilskudd til NTG Lillehammer og NTG Tromsø	5,0
Kapitaltilskudd til friskoler	10,0
Elevkurs for elever med hørselshemming – Statped	1,0
Statlige spesialpedagogiske støttesystem (reversering av kutt, tillegg 1)	1,5
Tilskudd til folkehøyskoler (reversering av kutt, tillegg 1)	10,0
Etablering av høgskolesenter, Hallingdal	1,7
Høgskolesenteret/studiesenter i Kristiansund	4,5
Økt basisbevilgning, universiteter og høyskoler	200,0
312 nye stipendiater, hvorav 100 øremerkes til UiS, UiN og UiA (gjelder fra høsten 2016)	122,6
20 kvalifiseringsstipendiater til HiOA og Høgskolen i Sørøst-Norge	7,8
100 nye postdoc (fra høst 2016.)	37,0
2250 nye studieplasser fra høsten 2016	146,8
Private høyskoler	35,2
Tilrettelegging for internasjonal mobilitet	3,3
Tiltak for å bedre psykisk helse for studenter	15,0
Læremidler til fagskoler	5,0
Lærerutdanning	25,0
Grunnforskning	100,0
Institutt for strategisk klima- og energiforskning, Bjerkenessenteret	5,0
Klima, miljø og miljøvennlig energi – forskning	100,0
Sentre for fremragende forskning	25,0
Forskningsutstyr	50,0
Norges forskningsråd, adm. (reversering av kutt, tillegg 1)	1,5
Forskningsinstitutt o.a.	1,7
Erstatte dagens ordning med et ikkebehovsprøvd stipend (gratis læremidler) i videregående skole med et behovsprøvd stipend på inntil 750 kr. måneden, men samtidig beholde og øke det ikkebehovsprøvd stipendet for elever på bygg- og anleggsteknikk.	8,6
11 måneders studiestøtte	0,0
Stavanger Domkirke og Bergen Domkirke	40,0
Maroff	10,0
BiA	50,0
Teknisk-industrielle institutter	15,0
Næringsrettet forskning	75,0
50 nye næringsPhD	9,7
Havforskningsinstituttet. Bestandsforskning	25,0
Havforskningsinstituttet: Lakselus	20,0
Havforskningsinstituttet: Forskningstokt i Sørishavet og Sør-Atlanteren	25,0
Tilskudd til Norwegian Blue Forest Network	3,0
Landbruksforskning (reversering av kutt, tillegg 1)	10,0
Sum ramme 16: Kirke, utdanning og forskning	1 618,3

«Under streken»

2250 Flere studieplasser

150,9

Dette medlem viser til den framforhandlede avtalen om statsbudsjettet for 2016 mellom Venstre, Kristelig Folkeparti og regjeringspartiene Høyre og Fremskrittspartiet av 23. november 2015. Venstres stortingsrepresentanter vil stemme subsidiært for avtalen dersom ikke Venstres forslag til alternativt statsbudsjett får flertall. Dette medlem er spesielt fornøyd med at innføring av 11 måneders studie-støtte over fire år endelig er på plass. I tillegg har det for dette medlem vært viktig å få på plass en økt satsing på etterutdanning av ufaglærte i skolen, 100 nye stipendiatstillinger, hvorav 50 øremerkes nye universitet, 650 nye studieplasser, hvorav 100 i informatikk og økt forskning spesielt på miljø og klima og næringsrettet forskning med til sammen 90 mill. kroner. Dette medlem viser også til økt tilskudd til First Scandinavia i Bodø, Vitenparken på Campus Ås, Høyskolesenteret i Kristiansund, læremidler i fagskolen, tiltak reversering av regjeringens foreslåtte kutt knyttet til opplæring av enslige asylsøkere i omsorgssenter og økte bevilgninger til tiltak for å bedre psykisk helse blant studenter som følge av budsjettavtalen.

Dette medlem viser for øvrig til generelle merknader knyttet til avtalen under kapittel 3.1.3.2 i denne innstilling.

3.2.16.2.6 *Merknader fra komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti*

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti viser til Sosialistisk Venstrepartis alternative budsjett og foreslår at rammeområde 16 settes til 68 349 097 000 kroner, som er en økning på 603 700 000 kroner i forhold til regjeringens forslag i Prop. 1 S (2015–2016) inkludert Prop. 1 S (2015–2016) Tillegg 1–2.

Dette medlem mener en større andel av samfunnets ressurser må brukes på oppvekst og utdanning. En trygg oppvekst og god utdanning til alle bidrar til like muligheter og til å utjevne forskjeller i samfunnet. En høyt utdannet befolkning styrker innovasjon, verdiskaping og norsk konkurranseevne. Ikke minst gir utdanning den enkelte større kunnskap og større frihet. Investeringer i oppvekst og utdanning er de mest lønnsomme investeringer et samfunn kan gjøre, og mye mer langsiktige enn investeringer i skatteutt. Dette medlem vil derfor vri pengebruken i statsbudsjettet fra kortsiktige skatteutt til

langsiktige investeringer i oppvekst, utdanning og forskning. I en tid da norsk økonomi står foran en stor omstilling, er dette viktigere enn noen gang.

Dette medlem viser til Sosialistisk Venstrepartis alternative statsbudsjett, der hele det brede utdanningsløpet styrkes. Barnehagen prioriteres gjennom flere plasser, lavere makspris og to opptak, så flere barn kan ta del i det viktige tilbudet barnehagen gir. Grunnskolen styrkes gjennom økt lærertetthet, mer fysisk aktivitet og et gratis skolemåltid, samt et omfattende forsøk med skolelekser. Skolehelsetjenesten styrkes med 300 øremerkede stillinger. Utstyrsstipendiet økes for å sikre lik rett til gratis utdanning også på yrkesfag. Retten til høyere utdanning styrkes gjennom innføring av elleve måneders studie-støtte, og en satsing på studentenes psykiske helse. Det bevilges penger til 1 000 nye studieplasser. Et slikt løft for oppvekst og utdanning har vi råd til, hvis vi lar være å bevilge store summer til skatteutt. Det er ingen tvil om hva som er best i et langsiktig samfunnsperspektiv.

Dette medlem mener regjeringen gjør altfor lite for å framskynde den grønne omstillingen av det norske samfunnet. I regjeringens forslag til statsbudsjett økes den øremerkede støtten til petroleumsforskning med om lag 100 mill. kroner. Dette er den største enkeltøkningen på forskningsbudsjettet, med unntak av støtten til EU-programmet Horisont. Slik motarbeider regjeringen det grønne skiftet. Dette medlem vil følge rådet fra blant annet Teknologirådets ekspertgruppe som i rapporten «Norge etter oljen» i juni 2015 anbefalte å utfase all støtte til petroleumsforskning. Dette medlem viser til Sosialistisk Venstrepartis alternative statsbudsjett, der 396,3 mill. kroner øremerket ulike oljeforskningsprogrammer i sin helhet overføres til Forskningsrådet – henholdsvis 150 mill. kroner til grunnforskning, 150 mill. kroner til strategiske satsinger og 96,3 mill. kroner til fri grunnforskning gjennom FRIPRO.

Dette medlem viser til at oppdrettsnæringa er en viktig næring for kysten. Samtidig innebærer problemene med lakselus og rømming at næringa også har en negativ effekt på nærmiljøet og arts-mangfoldet. Det er helt avgjørende for næringas legitimitet at disse problemene løses. I Sosialistisk Venstrepartis alternative budsjett foreslås det derfor å sette av 15 mill. kroner mer til forskning på tiltak mot lakselus og rømming.

3.2.17 *Rammeområde 17 (Transport og kommunikasjon), under transport- og kommunikasjonskomiteen*

3.2.17.1 SAMMENDRAG

Kap.	Formål	Prop. 1 S med Tillegg 1–2 (2015–2016)
Utgifter rammeområde 17 (i tusen kroner)		
456	Direktoratet for nødkommunikasjon	1 116 579
541	IKT-politikk	12 980
542	Internasjonalt IKT-samarbeid og utviklingsprogram	42 541
1300	Samferdselsdepartementet	397 315
1301	Forskning og utvikling mv.	160 843
1310	Flytransport	766 400
1311	Tilskudd til regionale flyplasser	28 500
1313	Luftfartstilsynet	194 306
1314	Statens havarikommisjon for transport	63 437
1320	Statens vegvesen	29 951 899
1321	Utbyggingsselskap for veg	1 300 000
1330	Særskilte transporttiltak	2 368 700
1350	Jernbaneverket	17 783 922
1351	Persontransport med tog	3 208 500
1354	Statens jernbanetilsyn	78 521
1360	Kystverket	2 611 583
1361	Samfunnet Jan Mayen og Loran-C	61 754
1370	Posttjenester	403 000
1380	Nasjonal kommunikasjonsmyndighet	308 938
Sum utgifter rammeområde 17		60 859 718
Inntekter rammeområde 17 (i tusen kroner)		
3456	Direktoratet for nødkommunikasjon	353 449
4300	Samferdselsdepartementet	2 597
4313	Luftfartstilsynet	129 573
4320	Statens vegvesen	643 750
4331	Infrastrukturfond	1 579 000
4350	Jernbaneverket	700 375
4354	Statens jernbanetilsyn	13 687
4360	Kystverket	11 389
4361	Samfunnet Jan Mayen og Loran-C	5 495
4380	Nasjonal kommunikasjonsmyndighet	178 038
5619	Renter av lån til Oslo Lufthavn AS	74 000
5624	Renter av Svinesundsforbindelsen AS	28 000
Sum inntekter rammeområde 17		3 719 353
Sum netto rammeområde 17		57 140 365

3.2.17.2 KOMITEENS MERKNADER

3.2.17.2.1 *Merknader fra komiteens medlemmer fra Høyre og Fremskrittspartiet*

Komiteens medlemmer fra Høyre og Fremskrittspartiet viser til avtalen mellom Høyre, Fremskrittspartiet, Kristelig Folkeparti og Venstre om statsbudsjettet for 2016 og foreslår at ramme 17 settes til 57 216 735 000 kroner, som er en økning i forhold til regjeringens forslag på 76 370 000 kroner. Disse medlemmer viser til den inngåtte avtalen, jf. pkt. 3.1.3.1. Disse medlemmer vil gjøre infrastruktur til et konkurransefortrinn for Norge og viser til at effektive kommunikasjoner er en forutsetning for å kunne ta hele landet i bruk til næringsvirksomhet og skape gode boområder også utenfor de store byområdene. Siden regjeringsskiftet har utbygging og vedlikehold av infrastruktur vært blant regjeringens hovedsatsingsområder. Disse medlemmer vil fremholde at dette fortsetter med budsjettforslaget for 2016. Disse medlemmer mener at hovedutfordringen med norsk infrastruktur i dag er svakt utbygde hovedferdselsårer, regjeringen er nå godt i gang med å gjøre dette bedre.

Disse medlemmer viser til at regjeringens satsing på infrastruktur er særlig viktig i en tid med økende ledighet, både gjennom at flere kommer direkte i jobb på prosjektene, og gjennom at arbeidsplassene i hele landet styrkes når transportnettet blir bedre. Videre viser disse medlemmer til at økt satsing på vedlikehold er et av de mest målrettede tiltakene mot økende ledighet, da det er arbeid som krever lite planlegging, og kan iverksettes raskt.

Disse medlemmer mener at like viktig som gode økonomiske rammer er måten utbyggingsarbeidet organiseres på. Norsk veiutbygging var under den forrige regjeringen preget av stykkevis og delt utbygging og en ukritisk bruk av bompenger. Disse medlemmer kan nå vise til at veireformen er vedtatt i Stortinget. Disse medlemmer vil erstatte stykkevis og delt utbygging med sammenhengende utbygging og finansiering. Veiselskapet er nå etablert og vil starte sitt arbeid med utvalgte strekninger på E6, E18 og E39. Disse medlemmer viser til at veiselskapet Nye Veier AS får tilført 1,3 mrd. kroner i 2016.

Disse medlemmer mener bompengendeelen i nye veiprosjekter skal reduseres. Regjeringens bompengereform gir et redusert antall bomselskaper og foreslår etableringen av en rentekompensasjonsordning. Lavere administrasjons- og finansieringskostnader vil gi effekter som skal komme alle landets bilister til gode gjennom lavere bomtakster eller kortere nedbetalingstid.

Disse medlemmer vil styrke jernbanens konkurransekraft og gjennom et hyppigere persontogtilbud rundt byområdene gjøre at flere kan velge toget som transportmiddel. Disse medlemmer vil sette togkundes behov i fokus, og jernbanereformen som nå gjennomføres skal klargjøre ansvarsoppgavene i jernbanesektoren samt sørge for at togtilbudet blir mer kundeorientert. Disse medlemmer viser til at utbyggingstempoet i jernbanesektoren holdes oppe på InterCity-strekningene.

Disse medlemmer vil bemerke at det har bygd seg opp et betydelig vedlikeholdsetterslep på den norske infrastrukturen, forfallet har pågått over år. Disse medlemmer mener det er like viktig å ta godt vare på den infrastrukturen vi har som å bygge nytt. Disse medlemmer viser til at med statsbudsjettet for 2015 og forslaget for 2016 på vei og jernbane reduseres forfallet vesentlig.

Disse medlemmer vil fremheve at dette vil gjøre jernbanens driftsstabilitet bedre og sørge for mer punktlig tog, mens bedre veivedlikehold og nytt veidekke er av sentral betydning for trafikksikkerheten og fremkommeligheten.

Disse medlemmer vil bemerke at regjeringens strategi for bedre trafikksikkerhet handler om bedre veistandard og midtdelere, godt vedlikehold og bedre veimerking, sammen med tiltak rettet mot trafikanter og kjøretøy. Kontrollmidlene prioriteres til utsatte grupper i tungbilsektoren, spesielt med tanke på vinterveier. Disse medlemmer mener det er viktig å prioritere trafikksikkerhetsmidler på de grepene som gir best effekt. Disse medlemmer vil i denne sammenheng vise til at arbeidet for å nå nullvisjonen for hardt skadde og drepte i trafikken står sentralt i regjeringens arbeid, og at man arbeider for å nå målet i Nasjonal tiltaksplan for trafikksikkerhet om maksimalt 680 hardt skadde og drepte innen 2018.

Disse medlemmer er glade for å se at ulykkestallene for 2014 og hittil i 2015 er blant de laveste vi har hatt siden 1950-tallet, og det er grunn til å tro at regjeringens strategi for trafikksikkerhet gir et bidrag til den positive utviklingen.

3.2.17.2.2 *Merknader fra komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet*

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet vil utvikle et moderne og framtidsrettet transportsystem som gjør trafikkavviklingen enklere, raskere og tryggere. Det skal være gode kommunikasjoner og transportmuligheter over hele landet. Disse medlemmer viser til at veier, jernbane, havner og lufthavner bidrar til å binde landet sammen og er avgjørende for næringsutvikling og for at folk skal kunne bo i hele landet. Både distriktenes og byenes behov må derfor ivaretas. Disse medlemmer vi-

ser til at en robust infrastruktur med god standard også vil bedre trafikksikkerheten og gjøre at transportsystemet i størst mulig grad kan benyttes av alle. Disse medlemmer viser til at økt fremkommelighet, bedre sikkerhet og miljøhensyn ligger til grunn for Arbeiderpartiets samferdselspolitikk.

Disse medlemmer viser til at klimarendringene er en av vår tids aller største utfordringer. Transportsektoren står for om lag 1/3 av de samlede norske klimautslippene, og tiltak innen sektoren vil ha stor betydning for reduksjon av utslippene. Disse medlemmer vil derfor understreke viktigheten av å utvikle transportsystemet slik at de miljøskadelige virkningene blir begrenset.

Disse medlemmer viser til at Arbeiderpartiet i regjering startet tidenes samferdselsløft. De vedtatte nasjonale transportplaner for perioden 2005–2013 ga et viktig løft til samferdselssektoren. Planene ble også fulgt opp med årlige bevilgninger over statsbudsjettene.

Disse medlemmer viser til at nivået på den nasjonale transportplanen for 2014–2023, jf. Meld. St. 26 (2012–2013), viste en historisk høy satsing med totalt 508 mrd. kroner til drift, vedlikehold og investeringer i perioden. Disse medlemmer mener planen svarer på behovet for en offensiv transportpolitikk for å håndtere det sterkt økende transportbehovet samt fornye standarden på infrastrukturen.

Disse medlemmer viser til at forutsetningen er at det følges opp med årlige bevilgninger over statsbudsjettet.

Disse medlemmer har merket seg at regjeringen på overordnet nivå følger opp Nasjonal transportplan 2014–2023 (Meld. St. 26 (2012–2013)) som regjeringen Stoltenberg II la frem, jf. Innst. 450 S (2012–2013). Disse medlemmer er tilfreds med dette.

Disse medlemmer tar til etterretning at regjeringen nå er tilfreds med å oppfylle planen og ikke vil innfri sine egne partiers løfter fra behandlingen av Nasjonal transportplan (2014–2023). Disse medlemmer viser til at regjeringspartiet Høyre lovte 2 mrd. kroner mer årlig i sin alternative Nasjonale transportplan og at regjeringspartiet Fremskrittspartiet lovte hele 45,5 mrd. kroner mer årlig til samferdsel i sin alternative Nasjonale transportplan. Disse medlemmer konstaterer at regjeringspartiene ikke følger opp egne løfter og ambisjoner på samferdselssektoren.

Arbeiderpartiet vil videreføre den storsatsingen på vei, jernbane, luftfart og havner vi startet i regjeringen, og følger derfor opp med nødvendige bevilgninger i sitt alternative statsbudsjett.

Disse medlemmer viser til at Nasjonal transportplan i periodene 2005–2009 og 2009–2013

ble overoppfyllt. For å sikre fortsatt legitimitet og tilitt til planen som prioriteringsverktøy for samferdsel, mener disse medlemmer at det er viktig at rammene for planen innfris for fireårsperioden. Disse medlemmer viser til at regjeringen ligger etter på bevilgninger for vei og Kystverket i forhold til et flatt gjennomsnitt for perioden. Disse medlemmer forutsetter at regjeringen vil følge opp med nødvendige midler til å nå rammene for Nasjonal transportplan gjennom sitt forslag til statsbudsjett for 2017.

Disse medlemmer vil legge vekt på teknologiutvikling, kollektivtransport og utvikling av miljøvennlige transportmidler.

Disse medlemmer viser til at flere deltakere på Stortingets høring om Prop. 1 S (2015–2016) mener forslaget til statsbudsjett er for lite offensivt for å nå kravene til innenlands kutt i utslipp.

Disse medlemmer vil følge opp målsettingene i NTP og klimaforliket om økt kollektivsatsing for å oppnå mer klimavennlig og effektiv persontransport over hele landet. Disse medlemmer vil presisere at behovet for kollektivtransport må finne sin løsning i hele landet, selv om behovene åpenbart er størst og lettest å organisere i de mest befolkningstette områdene.

Disse medlemmer ønsker et nasjonalt løft for kollektivtransporten i de største byområdene. Disse medlemmer viser til at veksten i persontrafikken i de største byområdene skal tas med kollektivtransport, sykkel og gange som avtalt i klimaforliket, jf. Meld. St. 21 (2011–2012) og Innst. 390 S (2011–2012).

Disse medlemmer mener at staten må ta et særlig ansvar for utbygging og drift av bybaner og busslinjer med egne traseer, som er avgjørende for gode transportløsninger i storbyene. Disse medlemmer mener at staten etter forhandlinger med kommunene bør påta seg inntil 70 pst. av investeringsutgiftene for slike prosjekter. Disse medlemmer mener et klart krav til kommunene for å få denne statlige medvirkningen må være at de forplikter seg til omfattende utbygging av boliger knyttet til traseene.

Disse medlemmer viser til Meld. St. 25 (2014–2015), jf. Innst. 362 S (2014–2015), om reformer i veisektoren. Disse medlemmer kan ikke se at det å opprette et veiselskap kan skape mindre byråkrati eller gjøre veibygging billigere, da regjeringen selv sier at selskapet i stor grad skal gjøre det samme som dagens Statens vegvesen gjør. Disse medlemmer viser til at regjeringen skriver at «Statens vegvesen har i dag en effektiv gjennomførerorganisasjon», og kan ikke se at det redegjøres for noen fordeler med å splitte opp ansvaret for bygging av ny riksvei mellom to aktører.

Disse medlemmer foreslår at ramme 17 settes til 57 603 677 000 kroner, som er en økning i forhold til regjeringens forslag på 463 312 000 kroner. For nærmere omtale vises til fagkomiteens innstilling.

3.2.17.2.3 Merknader fra komiteens medlem fra Kristelig Folkeparti

Komiteens medlem fra Kristelig Folkeparti viser til dette medlems hovedmerknad hvor Kristelig Folkepartis alternative budsjett for 2016 omtales.

Dette medlem slutter seg til forslaget som følger av budsjettavtalen mellom Høyre, Fremskrittspartiet, Kristelig Folkeparti og Venstre.

Dette medlem mener sikkerheten på vei må styrkes og rasfare reduseres. Jernbanen skal forbedres gjennom reformer, fornyelse og økte bevilgninger. Dette medlem viser til at befolkningsveksten er sterk i og rundt de store byene. Dette medlem mener det er viktig at kollektivnettet i byene bygges ut for å gi de som ønsker det et alternativ til bil der det er mulig og hensiktsmessig. Dette medlem viser til budsjettavtalen hvor belønningsordningen for kollektivtrafikk økes med 275 mill. kroner.

Dette medlem er bekymret for at mange bilister i dag må leve med svært rasutsatte veier. Det er en belastning for den enkelte og fører til mye utrygghet i hverdagen. Dette medlem vil styrke satsingen på rassikring og vil vise til budsjettavtalen hvor bevilgningen til rassikring på fylkesveiene økes med 75 mill. kroner.

Dette medlem viser til at Transporttjenesten (TT) er ment for de som ikke kan benytte ordinær kollektivtransport som alternativ til kollektivreiser og egen bil. For synshemmede og andre med sanse- nedsettelse er TT-ordningen viktig for å kunne leve et normalt, aktivt hverdagsliv. Dette medlem viser til at Kristelig Folkeparti i budsjettforliket fikk gjennomslag for at det skal opprettes en nasjonal TT-ordning for brukere med særlige behov og at det for 2016 vil bli bevilget 22 mill. kroner til dette formålet (halvårsvirkning).

Dette medlem vil støtte opp om Norsk elbilforenings virksomhet og viser til at Norsk elbilforening gjennom budsjettforliket nå er løftet inn på statsbudsjettet med en bevilgning på 1,5 mill. kroner.

Dette medlem mener det må satses mer på bedre tilrettelegging for syklist, flere og bedre sykkelveier. Dette medlem peker på at kommuner og fylkeskommuner har et betydelig ansvar for å legge til rette for trafikksikre løsninger for gående og syklende. Dette medlem er derfor tilfreds med at det i budsjettforliket bevilges ytterligere 75 mill.

kroner til belønningsordningen for gang- og sykkelveier.

Dette medlem mener det er behov for et betydelig løft innen det trafikantrattede arbeidet. Dette medlem viser til at Trygg Trafikk fyller en viktig rolle i trafikksikkerhetsarbeidet og gjør en viktig jobb for trafikksikkerheten blant barn og unge. Dette medlem viser til at bevilgningen til Trygg Trafikk økes med 3,5 mill. kroner, ut over regjeringens forslag, som følge av budsjettavtalen.

Dette medlem vil støtte opp om bosettingen og fiskerinæringen langs kysten. Havressursene skal kunne utnyttes på en god og trygg måte. Tilskuddsordningen til kommunale fiskerihavner er et viktig tiltak for å sikre fiskerinæringens infrastruktur og for å redde liv. Dette medlem viser til at tilskuddsordningen nå blir styrket med 40 mill. kroner.

Dette medlem viser til at bredbånd og effektive IKT-systemer er viktig og helt sentralt for innbyggere og næringsliv i hele landet, og at bredbånd-satsingen styrkes med 75 mill. kroner i budsjettavtalen, for å styrke næringsgrunnlaget i distriktene.

3.2.17.2.4 Merknader fra komiteens medlem fra Senterpartiet

Komiteens medlem fra Senterpartiet viser til at Senterpartiet i sitt alternative statsbudsjett foreslår at ramme 17 settes til 58 586 365 000 kroner, som er en økning i forhold til regjeringens forslag på 1 446 000 000 kroner. For øvrig vises det til Senterpartiets hovedmerknad.

3.2.17.2.5 Merknader fra komiteens medlem fra Venstre

Komiteens medlem fra Venstre viser til at Venstre i sitt forslag til statsbudsjett for 2016 foreslår at ramme 17 settes til 57 816 603 000 kroner, som er en økning i forhold til regjeringens forslag på 676 238 000 kroner.

Dette medlem viser til at Venstres helhetlige forslag til statsbudsjett for 2016 tar utgangspunkt i budsjettforslaget fra regjeringen Solberg, jf. Prop. 1 S (2015–2016) med tillegg 1 og 2. Konkrete endringer på rammeområde 17 i forhold til regjeringens forslag følger av omtale og tabeller under.

Dette medlem vil peke på at samferdselssektoren må ta sin del av ansvaret for å redusere de nasjonale klimagassutslippene. Venstres hovedprioritet i samferdselspolitikken er derfor å intensivere utbyggingen av en konkurransedyktig infrastruktur for miljøvennlig og ressursparende gods- og persontrafikk. Dette er sammen med å sikre et sikkert transportsystem for alle en av de viktigste nasjonale oppgavene i de kommende årene.

Dette medlem vil peke på at gode veier er viktig for god fremkommelighet mellom regionene

for økt verdiskaping, utvikling av levedyktige distrikter og for å dekke næringslivets transportbehov. Dette medlem mener både fylkesveinettet og stamveinettet må få høyere standard. For å få ned tallet på antall drepte og skadede i trafikken, er det nødvendig å innrette transportsystemet slik at det fremmer trafikksikker atferd og samtidig beskytter mot fatale konsekvenser av farlig kjøring.

Dette medlem mener klimaforliket på Stortinget må oppfylles. Derfor prioriterer dette medlem tiltakene som går til å oppfylle disse målene i Nasjonal transportplan. Dette medlem mener at vegprosjektene skal gjennomføres, men viser til at Venstre foreslår mer samlet på riksveginvesteringer enn det som ble budsjettet for i 2015. Dette medlem viser til at Venstre prioriterer å bygge prosjekter innenfor miljø, kollektivtrafikk, sykkel/gange og jernbane først. Dette medlem peker på at Venstre vil oppprioriterer 2 mrd. kroner av riksveginvesteringene, hvorav 400 mill. kroner til rentekompensasjon for bompengelån som Stortinget stemte ned så sent som i juni, fra større veginvesteringer til andre riksveginvesteringer og kollektivtrafikk, sykkel og gange.

Dette medlem mener all transportvekst i og mellom de største byene i Sør-Norge i fremtiden bør skje med jernbane og kollektivtrafikk. Dette medlem viser til at dagens jernbane er svingete og gammel, preget av ustabilitet, tekniske feil og klimatiske påkjenninger. Dette medlem peker derfor på at Venstre vil ruste opp dagens baner og bygge nye og mer konkurransedyktige traseer. Dette medlem vil at jernbanen skal være ryggraden i transportsystemet, både for nærtrafikk, fjerntrafikk og godstrafikk. Dette medlem mener dobbeltspor fra Oslo til Halden, Skien og Lillehammer og banebygging rundt de største byene er første etappe i et moderne jernbanenett mellom landsdelene i Norge, både for person- og godstransport. Et moderne dobbeltspor på Østfoldbanen er første etappe av høyhastighetsbane til Europa. Dette medlem vil ha som mål å ferdigstille InterCity-strekningene innen 2025.

Dette medlem peker på at for å realisere store infrastrukturprosjekter er det behov for nye måter å planlegge, finansiere og gjennomføre utbygging på. Dette medlem mener det er behov for økte bevilgninger, mer forutsigbar finansiering og utbygging av lengre strekninger av gangen, ikke oppdeling i små delstrekninger. Ved å organisere utbyggingen riktig mener dette medlem at det er mulig å få mer ut per investerte krone. Det gir økonomiske besparelser, bedre fremdrift og større sannsynlighet for fullføring innen tidsrammen.

Dette medlem vil åpne for større konkurranse om oppdragene for å tiltrekke utenlandske entre-

prenører, for å avlaste norsk anleggsbransje og hindre kostnadsvekst. I perioder med innstramminger i statsfinansene ellers i Europa gjør også store prosjekter det mulig for Norge å bidra til sysselsetting av ledige anleggsarbeidere og bruke utstyr fra andre europeiske land.

Dette medlem er bekymret for vedlikeholdet av jernbanen, og de forsinkelsene som dette vil medføre på togtrafikken. Ifølge Jernbaneverket vil regjeringens forslag til statsbudsjett føre til større vedlikeholdsetterslep på jernbanen. Dette medlem vil legge jernbaneverkets innspill til NTP 2014–2023 for vedlikehold og opprustning av jernbanen til grunn for sin politikk, og vil derfor øke vedlikeholdet på jernbanen med 100 mill. kroner.

Dette medlem viser videre til at regjeringen i forbindelse med Prop. 1 S Tillegg 1 (2015–2016) foreslår å redusere de samlede bevilgningene til jernbanevedlikehold med 193,3 mill. kroner. Dette medlem støtter ikke dette forslaget og vil derfor reversere det foreslåtte innsparingstiltaket.

Dette medlem viser til at det er mulig å investere mer i jernbanen i 2016. Dette medlem setter av midler til blant annet Sørumsand Stasjon, tiltak for nye tog på Vossebanen, økt tilgjengelighet på Skøyen stasjon, sykkel og innfartsparkering, kapasitetsøkende tiltak i Oslo-området, Heggstad container-terminal og planleggingsmidler til blant annet kryssningsspor Reinsvoll/Gjøvikbanen, dobbeltspor på Ofofbanen, sammenkobling av Vestfoldbanen og Sørlandsbanen og vendespor på Asker stasjon.

Dette medlem mener både Solørbanen og Rørosbanen er viktige for gods- og tømmertransporten for sentrale deler av landet. Dette medlem ber derfor regjeringen planlegge for elektrifisering av Solørbanen og Rørosbanen.

Dette medlem mener den lille strekningen på Bratsbergbanen bør elektrifiseres, og ber regjeringen planlegge for elektrifisering av Bratsbergbanen.

På bakgrunn av dette vil dette medlem øke investeringene til jernbane med 515 mill. kroner.

Dette medlem viser til at kollektivtilbudet må være konkurransedyktig med alternativene også på pris. Dette medlem vil prioritere pendlerne, og vil redusere prisen på månedskort og årskort med 20 pst., samtidig som studentrabatten blir økt fra 25 pst. til 40 pst. Samlet vil dette medlem foreslå å bevilge 64,4 mill. kroner til dette formålet.

Dette medlem viser til at stadig mer gods kjøres på vei, og ikke på sjø og bane. Dette medlem mener det er et stort behov og potensial for å få mer gods over fra vei til sjø, og vil foreslå å bevilge 50 mill. kroner for å få fortgang i dette arbeidet.

Dette medlem er bekymret for regjeringens arbeid med øvrig kollektivtrafikk. Dette medlem vil peke på at det er nødvendig å trappe opp innsatsen

innen kollektivtrafikken, og det er viktig at staten tar mer ansvar på dette området. Dette medlem peker på dagens overføringer gjennom belønningsordningen ikke er tilstrekkelig for å realisere klimameldingens mål om at trafikkveksten i og rundt de store byene skal tas med kollektivtrafikk. Dette medlem foreslår derfor å øke tilskuddet til belønningsmidlene med 500 mill. kroner.

Dette medlem peker på at bybanesatsinger i de store byene skal ha en statlig finansiering på 50 pst. Det er avgjørende at staten bidrar økonomisk til å løfte store prosjekter i norske byer, slik at byene settes i stand til å løse trafikkutfordringen på en miljøvennlig måte. Dette gir rom for at storbyer kan øke satsingen på kollektivtrafikk. Dette medlem vil derfor øke overføringene til dette formålet med 415 mill. kroner, og vil inkludere planleggingsmidler også til t-bane til Åhus og t-baneutvidelse i Bærum.

Dette medlem ønsker økt overføring til sykling og gange velkommen, og foreslår en belønningsordning hvor staten bidrar med 25 pst. eller tilsvarende 500 000 per million kommunene bruker på nye gang- og sykkelveier, og øker derfor overføringene til belønningsordningen for sykkel med 400 mill. kroner. Dette medlem viser videre til at regjeringen ikke følger opp NTP sine ambisjoner for gang- og sykkelvei, kollektivtransport og holdeplasser og miljø- og servicetiltak. Dette medlem vil derfor styrke dette arbeidet med 255 mill. kroner, inkludert 25 mill. kroner til nasjonale sykkel turistveier.

Dette medlem vil også peke på behovet for at det utvikles og legges til rette for en mer miljøvennlig vegtrafikk. Det er særlig viktig å ta i bruk ny og miljøvennlig teknologi og miljøvennlige drivstoff. Dette medlem viser til at Forskningsrådets program Maroff, Energiex og Transport2025 er underfinansiert, og vil styrke denne forskningen med 50 mill. kroner. Dette medlem mener det finnes store muligheter for å erstatte fossile ferger og båter med hydrogen. Dette medlem mener staten må dekke en stor del av utviklingskostnadene for et slikt prosjekt, og foreslår derfor 12 mill. kroner til et slikt utviklingsprosjekt. Dette medlem mener det er helt nødvendig med en miljømessig fornyelse av fergeflåten og at det må stilles krav til nullutslippsteknologi i alle nye fergeanbud og kjøp av riksvegfergetjenester fra 1. januar 2016.

Dette medlem fremmer derfor følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen sikre at det settes krav om nullutslippsteknologi ved alle nye fergean-

bud og kjøp av riksveifergetjenester fra 1. januar 2016.»

Dette medlem viser til at jordskred forårsaker store forsinkelser og problemer for transporten og næringslivet over hele landet. Dette medlem vil derfor øke bevilgningene til skredsikring langs fylkesveiene med 100 mill. kroner.

Dette medlem er opptatt av å sikre et høyt tempo i opprustningen av kyststamveien E39 gjennom Sogn og Fjordane. Dette medlem vil fremskynde byggestart for strekningen Sandane–Byrkjelo på E39. Dette medlem vil på denne bakgrunn foreslå 5 mill. til planleggingsmidler til dette prosjektet.

Dette medlem viser til at tilskuddsordning for bredbåndsutbygging skal sikre alle husstander i Norge et bredbåndstilbud av grunnleggende god kvalitet. Dette medlem mener at målet må være at 100 pst. av landets husstander de nærmeste årene skal få et godt bredbåndstilbud. Dette medlem mener at tilskuddsordningen skal brukes til å øke bredbåndskapasiteten og mobildekningen i områder der markedet ikke fungerer godt nok, og vil øke denne satsingen med 140 mill. kroner.

Dette medlem vil videreføre den nasjonale forsøksordningen med TT-reiser også i 2016, og foreslår å bevilge 11 mill. kroner til dette formålet.

Dette medlem viser til at Stortinget har vedtatt å avvikle støtten til ombæring av lørdagspost fra 1. januar 2016. Denne avviklingen vil regjeringen nå utsette til 1. juli fordi staten trolig ikke rekker å inngå avtaler eller utpeke en leveringspliktig tilbyder tidlig nok. Dette medlem vil ikke akseptere denne sendrektheten som koster 185 mill. kroner og foreslår derfor å kutte bevilgningene med tilsvarende beløp.

Dette medlem støtter heller ikke regjeringens forslag om å øke satsen fra 8 til 10 pst. i lav moms. Det vil således ikke være behov for å kompensere for kjøp av transporttjenester med 67 mill. kroner knyttet til dette forslaget.

Dette medlem viser videre til at regjeringen i forbindelse med Prop. 1 S Tillegg 1 (2015–2016) foreslår å redusere de samlede bevilgningene til vedlikehold på riksveiene med 110,5 mill. kroner, bevilgningene til Direktoratet for nødkommunikasjon med 5,1 mill. kroner og til Kystverket med 2 mill. kroner. Dette medlem støtter ikke disse forslagene og vil derfor reversere de foreslåtte innsparingstiltakene.

Samlet foreslår dette medlem følgende konkrete endringer under rammeområde 17, Transport og kommunikasjon:

	Bokført (mill. kr)
Direktoratet for nødkommunikasjon	5,1
Maroff, Energiex og Transport2025	50,0
Drift og vedlikehold, riksveier (reversering av kutt, tillegg 1)	110,5
Planmidler, E39 Sandane-Byrkjelo	5,0
Gang- og sykkelvei	100,0
Kollektivfelt og holdeplasser	100,0
Miljø- og servicetiltak	40,0
Nasjonale sykkel turistveier	25,0
Bymiljøavtaler	400,0
Rassikring, fylkesveier	100,0
Tilskudd til gang- og sykkelveier	400,0
Utviklingskontrakt for hydrogenferge	12,0
Sette krav om nullutslippsteknologi ved alle nye fergeanbud/kjøp av riksveifer- getjenester fra 1.1.2016	0,0
Planleggings- og prosjekteringsmidler for t-baneutvidelse i Bærum	5,0
TT-tilbud til brukere med særlige behov	11,0
Belønningsordning for bedre kollektiv- transport	500,0
Planleggingsmidler Ahus-banen	10,0
Jernbane, drift og vedlikehold	100,0
Jernbane, drift og vedlikehold (reverse- ring av kutt, tillegg 1)	193,3
Elektrifisering, Rørosbanen og Solørba- nen	15,0
Investeringer, jernbane	500,0
Redusert pris på månedskort og årskort på NSB med 20 pst.	41,4
Økt studentrabatt, NSB	24,0
Kystverket (reversering av kutt, tillegg 1)	2,0
Tiltak for godsoverføring	50,0
Tilskudd til bredbåndsutbygging	140,0
Økte kostnader som følge av økt lav moms til hhv. kjøp av innenlandske fly- ruter, kjøp av riksveiferjetjenester og kjøp av persontransport med tog	-67,0
Riksveginvesteringer	-1361,0
Utbyggingselskapet for veg	-250,0
Rentekompensasjon for bompengelån	-400,0
Kjøp av «ulønnsomme» posttjenester	-185,0
Sum ramme 17: Transport og kommu- nikasjon	676,3

Dette medlem viser til den framforhandlede avtalen om statsbudsjettet for 2016 mellom Venstre, Kristelig Folkeparti og regjeringspartiene Høyre og Fremskrittspartiet av 23. november 2015. Venstres stortingsrepresentanter vil stemme subsidært for avtalen dersom ikke Venstres forslag til alternativt statsbudsjett får flertall. Dette medlem er spesielt fornøyd med at satsingen på sykkel, kollektivtransport og jernbane er styrket med om lag 850 mill. kroner og at tilskuddene til bredbåndsutbygging økes med 75 mill. kroner.

Dette medlem viser for øvrig til generelle merknader knyttet til avtalen under kapittel 3.1.3.2 i denne innstilling.

3.2.17.2.6 Merknader fra komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti viser til Sosialistisk Venstrepartis alternative budsjett og foreslår at rammeområde 17 settes til 57 177 665 000 kroner, som er en økning på 37 300 000 kroner i forhold til regjeringens forslag i Prop. 1 S (2015–2016) inkludert Prop. 1 S (2015–2016) Tillegg 1–2.

Dette medlem minner om at kampen mot klimaendringene gjør at det trengs en grønn transportrevolusjon. I regjeringens forslag til statsbudsjett mangler en offensiv satsing på nullutslipp i transportnæringen, både gjennom bevilgninger og innretting av avgiftspolitikken på bil og drivstoff. Det er også kritikkverdig at tilskuddene til vei får en større prosentvis budsjettøkning enn jernbanen. Belønningsordningen for kollektivtrafikk og bymiljøavtalene får heller ikke den økningen som er forespeilet i Nasjonal transportplan, og satsingen på sykkelveier ligger på etterskudd.

Dette medlem vil minne om at i flere norske byer er lufta helsefarlig på grunn av forurensning, fra blant annet biltrafikken. Norge er dømt i EFTA-domstolen uten at det har ført til at regjeringen har foreslått grep for oppfølging. Dette medlem viser til Sosialistisk Venstrepartis alternative budsjett, der det foreslås endringer i engangsavgiften for nye biler som i sterkere grad fremmer nullutslippsbiler og øker avgiftene på lokal forurensning. Både klimapolitikk og ønsket om bedre luftkvalitet er viktige grunner til å styrke satsingen på kollektivtrafikk og sykkelveier.

Dette medlem vil peke på at Sosialistisk Venstreparti foreslår en rekke endringer til regjeringens forslag til statsbudsjett, for å fremme en miljøvennlig samferdselssatsing. Jernbane, kollektivtrafikk og sykkelveier får økte bevilgninger, framfor store motorveitbygginger inn mot de store byene. Økt satsing på kollektivtrafikk er avgjørende for å nå målet om at veksten i persontrafikk inn til byområdene ikke skal føre til mer personbiltransport. Dette

medlem mener at i veitrafikken må trafikksikkerhet, ras- og skredsikring og veistandard med gul stripe i distriktene prioriteres. I klimaendringenes tid mener dette medlem dessuten at det trengs sterkere satsing på flom- og skredsikring av veier og jernbane enn det regjeringen legger opp til.

Dette medlem mener det er særlig viktig å holde jernbanelinjene åpne landet rundt ved å styrke vedlikeholdsbudsjettet og investeringsbudsjettet. Penger og ressurser må flyttes fra motorveiutbygging til bane og sjø, og et godt jernbanenett er avgjørende for godstransporten. Dette medlem peker på at navet for godstransport i Norge, Alnabruterminalen, må få tilstrekkelig med ressurser til videre utvikling. Arbeidet med elektrifisering av Rørosbanen og Solørbanen må intensiveres og det må gjennomføres bygging av kryssningsspor på Kongsvingerbanen. Det er avgjørende at det kommer på plass en avklaring av traseen som sikrer dobbeltspor mellom Arna og Voss. Dette medlem mener dessuten det er på tide med en mer detaljert utredning av høyhastighetstog i Norge, og viser til at det i Sosialistisk Venstrepartis alternative budsjett settes av midler til dette.

Dette medlem viser til at regjeringspartiene, Kristelig Folkeparti og Venstre har blitt enige om en flyseteavgift, for å i større grad sørge for at forurenser betaler. Dette medlem viser til at også Sosialistisk Venstreparti har foreslått dette gjentatte ganger, og er derfor positiv til innføringen av en slik avgift. Men dyrere flyreiser er bare halve svaret for å redusere klimautslippene. Det må også finnes reelle alternativer til fly, og da særlig mellom byene med størst flytrafikk.

Dette medlem fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen gjennomføre en ny utredning av høyhastighetstog mellom de store byene i Norge med sikte på utbygging.»

Dette medlem vil vise til at Sosialistisk Venstrepartis i sitt alternative budsjett foreslår å øke støtten til trygge sykkelveier med 1 mrd. kroner. Dette inkluderer økt satsing på riksveiene, så vel som en satsing på tilskuddsordningen til sykkelveibygging for kommuner og fylkeskommuner over hele landet.

Dette medlem undrer seg over at regjeringen tror man kan kutte ut bevilgningene til nullutslippsteknologi i transportsektoren bare fordi Enova tar over ansvaret for arbeidet, og viser til at det i Sosialistisk Venstrepartis alternative budsjett foreslås 200 mill. kroner i ekstra støtte til Enovas arbeid over Samferdselsdepartementets budsjett. Videre vil dette medlem vise til at Sosialistisk Venstrepartis også foreslår endringer i engangsavgiften i sitt alternative budsjett. Dette er viktig for å øke satsingen på

nullutslippsteknologi i nybilsalget for bil, og raskest mulig gjøre nullutslippsbiler til det naturlig foretrukne valget. Dette medlem mener videre at arbeidet for innføring av nullutslippsteknologi i tungtransporten må intensiveres og viser blant annet til Sosialistisk Venstrepartis foreslåtte endringer i drivstoffavgiftene som vil bidra til dette.

Dette medlem vil også minne regjeringen om Stortingets følgende tre vedtak:

- Stortinget ber regjeringen sørge for at kollektivtrafikken i 2025 som hovedregel benytter null- eller lavutslippsteknologi eller klimanøytralt drivstoff, av 3. februar 2015, og
- Stortinget ber regjeringen sørge for at mål for klimautslipp i 2020 og 2030 er førende for regjeringens fremlegg til Nasjonal transportplan, av 15. juni 2015, og
- Stortinget ber regjeringen i samarbeid med havneeierne lage en helhetlig plan for økt bruk av landstrøm i norske havner, herunder finansiering og virkemidler for å oppnå dette, av 3. februar 2015.

Dette medlem forventer framdrift i arbeidet med å følge opp disse vedtakene. Dette medlem mener videre at satsingen på nullutslippsteknologi i maritim sektor må styrkes blant annet ved å øke etterspørselen etter strømferjer. Dette kan bidra til at norsk verftsindustri vil få verdensledende kompetanse på en klimaløsning som vil bli etterspurt internasjonalt.

Dette medlem viser til at norsk verftsindustri er i verdensklasse og at denne næringa vil være svært sentral i den nødvendige omstillingen bort fra petroleumbasert industri til en mer variert og grønn industri. Den kompetansen som er bygget opp gjennom tiår i leverandør- og verftsindustrien vil kunne levere løsninger som bidrar til at verden kan nå sine klimamål. Dette medlem viser til Sosialistisk Venstrepartis alternative budsjett hvor det foreslås en samlet satsing for elektrifisering av kysten. I tillegg til strømferjer er også utviklingen av andre elektrisk drevne båter, ikke minst til fiskeriflåten, en stor mulighet. Videre må det bygges ut infrastruktur langs kysten for å få tilstrekkelig med ladepunkter. Det krever en målrettet satsing, med både midler og strategier fra regjeringen.

Dette medlem fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen utarbeide en strategi for 'elektrifisering av kysten', hvor utvikling av strømdrevne havgående fartøy får en sentral rolle.»

Dette medlem viser også til at det i Sosialistisk Venstrepartis alternative budsjett foreslås en dobling av støtten til bredbåndutbygging i distriktene.

3.2.18 *Rammeområde 18 (Rammetilskudd mv. til kommunesektoren), under kommunalkomiteen*

3.2.18.1 SAMMENDRAG

Kap.	Formål	Prop. 1 S med Tillegg 1–2 (2015–2016)
Utgifter rammeområde 18 (i tusen kroner)		
571	Rammetilskudd til kommuner	124 199 216
572	Rammetilskudd til fylkeskommuner	32 736 574
573	Kommunereform	100 000
575	Ressurskrevende tjenester	9 271 000
576	Vedlikehold og rehabilitering	200 000
578	Valgdirektoratet	65 100
579	Valgutgifter	20 405
Sum utgifter rammeområde 18		166 592 295
Inntekter rammeområde 18 (i tusen kroner)		
Sum inntekter rammeområde 18		0
Sum netto rammeområde 18		166 592 295

3.2.18.2 KOMITEENS MERKNADER

3.2.18.2.1 *Merknader fra komiteens medlemmer fra Høyre og Fremskrittspartiet*

Komiteens medlemmer fra Høyre og Fremskrittspartiet viser til avtalen mellom Høyre, Fremskrittspartiet, Kristelig Folkeparti og Venstre om statsbudsjettet for 2016 og foreslår at ramme 18 settes til 167 134 068 000 kroner, som er en økning i forhold til regjeringens forslag på 541 773 000 kroner. Disse medlemmer viser til den inngåtte avtalen, jf. pkt. 3.1.3.1. Disse medlemmer viser til at kommunene er grunnmuren i det norske demokratiet, og støtter regjeringens arbeid for styrket lokaldemokrati. Kommunene har ansvaret for grunnleggende velferdstjenester for alle. Disse medlemmer mener det er viktig at kommunene sikres mulighet til å gi et godt velferdstilbud og legger til rette for vekst og nye arbeidsplasser i hele landet.

Disse medlemmer viser til at regjeringens økonomiske opplegg for kommunesektoren legger til rette for at kommunene og fylkeskommunene kan tilby flere og bedre tjenester.

Disse medlemmer mener at en robust og forutsigbar kommuneøkonomi er viktig for at kommunene skal kunne ivareta sine oppgaver. Robuste kommuner er også viktig for å styrke lokaldemokratiet. Disse medlemmer vil derfor understreke betydningen av at regjeringen foreslår en realvekst i kommunesektorens samlede inntekter regnet fra inn-

tektsnivået i 2015 etter Stortingets behandling av revidert nasjonalbudsjett 2015. Det innebærer at styrkingen av kommuneøkonomien i forbindelse med revidert nasjonalbudsjett 2015 videreføres i kommunesektorens inntektsgrunnlag i 2016.

Regjeringen legger opp til en vekst i kommunenes inntekter som setter dem i stand til å styrke velferdstilbudet. Det reelle økonomiske handlingsrommet for kommunene er bedre i årene 2014–2016 enn i de tre foregående årene under regjeringen Stoltenberg. Veksten i frie inntekter omfatter blant annet midler til satsinger på rusomsorg, helsestasjoner og skolehelsetjenesten, et mer fleksibelt barnehageopptak og fornying og opprustning av fylkesveiene.

Ut over realveksten i frie inntekter foreslår regjeringen økt rammetilskudd til kommuner og fylkeskommuner til en ekstra time naturfag i grunnskolen, økt lærlingtilskudd og likeverdig behandling av kommunale og private barnehager. Det foreslås midler til å dekke engangskostnader i kommuner hvor det i 2016 fattes nasjonale vedtak om sammenslåing.

Disse medlemmer vil videre understreke betydningen av at regjeringen øker bevilgningene ytterligere for å ruste opp fylkesveiene, over fylkeskommunenes budsjetter.

3.2.18.2.2 *Merknader fra komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet*

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet vil prioritere en sterk og forutsigbar

kommuneøkonomi for å sikre en bedre skole og eldreomsorg. Disse medlemmer vil bruke handlingsrommet i norsk økonomi til å investere i framtiden. Kunnskap og muligheter for alle må gå foran store og usosiale skattekutt. En grunnleggende forutsetning for et samfunn der velferden kommer alle til gode, er en god kommuneøkonomi.

Disse medlemmer viser til at Høyre/Frp-regjeringens viktigste prioritering har vært skattekutt. De overlater de vanskelige valgene til lokale folkevalgte i en tid hvor kommunene står overfor store utfordringer. Utviklingen går i feil retning. Mens kommunene i gjennomsnitt hadde en vekst i de frie inntektene på 1,8 pst. i perioden 2006–2013, vil veksten med regjeringens opplegg for 2016 være på kun 1,3 pst. i perioden 2014–2016.

Disse medlemmer viser til at kommunen skal løse mange oppgaver i årene som kommer. Sterk befolkningsvekst, flere eldre, byer som vokser, lokalsamfunn som trenger nye vekstimpulser, bosetting av flyktninger og klimaendringer, er noen av de utfordringene samfunnet vårt må møte. Disse medlemmer vil gi kommunene muligheter til å møte de forventningene som Stortinget og befolkningen har til dem på en rekke områder.

Heldigvis ser det ikke ut til at årets skattesvikt blir så betydelig som de første prognosene tilsa. Dette er bra for tjenestene i kommunene og innbyggerne. Disse medlemmer viser imidlertid til at regjeringen legger seg på et ambisiøst skatteanslag for kommunene for 2016. Da må regjeringen være beredt til å stille opp med kompensasjon, dersom anslagene viser seg å være gale.

Disse medlemmer mener regjeringen har lagt fram et stramt økonomisk opplegg for kommunesektoren for 2016. Det gjør at prioriteringene blir tøffere og kvaliteten på velferdstjenestene blir redusert. Regjeringens opplegg for kommuneøkonomien har allerede gått utover velferdstjenestene, og i flere kommuner kuttes det i eldreomsorg og lærerressurser – stikk i strid med hva Høyre og Fremskrittspartiet lovte i valgkampen. Derfor prioriterer Arbeiderpartiet i alternativt statsbudsjett totalt 3 mrd. kroner mer til kommunesektoren.

Disse medlemmer vil ha en rettferdig kommuneøkonomi som sikrer et likeverdig tjenestetilbud over hele landet. Det er store forskjeller i kommunenes skatteinntekter, og det må fortsatt være en betydelig utjevning mellom kommunene. Lokalsamfunn med store utfordringer med rask tilflytting, rask fraflytting eller demografiske utfordringer, må tas særlig hensyn til.

God kommuneøkonomi er en grunnleggende forutsetning for gode skoler. Det er kommunene som eier norske skoler og som kjenner sine skoler best. For å satse på skolen mener disse medlemmer

vi må sørge for at den enkelte kommune har handlingsrom til å kunne prioritere, styrke og utvikle sine skoler.

Disse medlemmer vil ha en sterk offentlig fellesskole som gir læring, trivsel og mestring i barn og unges hverdag, og som gir alle elever gode muligheter videre i livet. Skolen er blant våre viktigste arenaer for å skape et rettferdig samfunn. Fremdeles er det systematiske forskjeller i hvor mye elever lærer og altfor mange som faller ut av videregående opplæring. Disse medlemmer vil ha en skole som gir alle elever de utfordringene, den hjelpen og den støtten de trenger for å lykkes med læring og utvikling.

Disse medlemmer mener barnehager er bra for barna, trygt for småbarnsforeldrene og viktig for nærings- og arbeidslivet. Dessuten bidrar barnehagene til likestilling mellom kvinner og menn, og gir solide bidrag til integreringen. I barnehagen legges grunnlaget for videre utdanning, slik at forskjeller kan utjevnes.

Disse medlemmer viser til at Arbeiderpartiet vil utvide retten til barnehageplass til å gjelde alle barn født før 31. desember. Disse medlemmer vil finansiere dette ved å bruke regjeringens forslag om 400 mill. kroner til såkalt fleksibelt opptak til to årlige barnehageopptak. I tillegg foreslår disse medlemmer å bevilge nye 250 mill. kroner utover regjeringens forslag.

Disse medlemmer viser til at Arbeiderpartiets mål er et samfunn som fremmer god helse for alle, forebygger sykdom, utjevner sosiale forskjeller og gir alle barn og unge en god start i livet. Det viktigste helsearbeidet handler om det som gjøres før folk blir syke, i det samfunnet vi alle er en del av – der vi lever våre liv. Å investere i gode barnehager, skoler, helsestasjoner, skolehelsetjeneste, nærmiljø og eldrehelse er derfor investeringer i vår felles framtidige helse. Alt dette skjer i kommunen. En sterk kommuneøkonomi er avgjørende for trygge og gode helse- og omsorgstjenester i kommunen.

Disse medlemmer foreslår at ramme 18 settes til 169 372 188 000 kroner, som er en økning i forhold til regjeringens forslag på 2 779 893 000 kroner. For nærmere omtale vises til fagkomiteens innstilling.

3.2.18.2.3 Merknader fra komiteens medlem fra Kristelig Folkeparti

Komiteens medlem fra Kristelig Folkeparti viser til dette medlems hovedmerknad hvor Kristelig Folkepartis alternative budsjett for 2016 omtales.

Dette medlem slutter seg til forslaget som følger av budsjettavtalen mellom Høyre, Fremskrittspartiet, Kristelig Folkeparti og Venstre.

Dette medlem viser til at Kristelig Folkeparti og Venstre fikk gjennomslag i budsjettavtalen for å gå imot regjeringens forslag om å statliggjøre og sentralisere den kommunale skatteoppkrevningen. Dette medlem viser til at budsjettavtalen øker tapskompensasjonen til fylkeskommunen med 60 mill. kroner utover regjeringens forslag. Dette medlem viser til at det i budsjettavtalen er avtalt å bevilge 5 mill. kroner i omstillingsmidler til Tinn kommune etter nedleggingen av lokalsykehuset på Rjukan.

3.2.18.2.4 *Merknader fra komiteens medlem fra Senterpartiet*

Komiteens medlem fra Senterpartiet viser til at Senterpartiet i sitt alternative statsbudsjett foreslår at ramme 18 settes til 169 638 310 000 kroner, som er en økning i forhold til regjeringens forslag på 3 046 015 000 kroner. For øvrig vises det til Senterpartiets hovedmerknad.

3.2.18.2.5 *Merknader fra komiteens medlem fra Venstre*

Komiteens medlem fra Venstre viser til at Venstre i sitt forslag til statsbudsjett for 2016 foreslår at ramme 18 settes til 168 743 195 000 kroner, som er en økning i forhold til regjeringens forslag på 2 150 900 000 kroner.

Dette medlem viser til at Venstres helhetlige forslag til statsbudsjett for 2016 tar utgangspunkt i budsjettforslaget fra regjeringen Solberg, jf. Prop. 1 S (2015–2016) med tillegg 1 og 2. Konkrete endringer på rammeområde 18 i forhold til regjeringens forslag følger av omtale og tabeller under.

Kommuner og fylkeskommuner er selvstendige folkevalgte forvaltningsnivåer, og har ansvaret for grunnleggende velferdstjenester som skole, barnevern og helse- og omsorgstjenester. Dette medlem er derfor opptatt av at kommuner og fylkeskommuner sikres gode rammevilkår og at det lokale selvstyret respekteres gjennom en betydelig økning i frie inntekter.

Dette medlem viser til at Venstres liberale ideologi tar utgangspunkt i det enkelte mennesket. Alle skal ha frihet til å bruke sine evner til beste for seg selv og samfunnet – men like selvsagt er det at de som virkelig trenger samfunnets hjelp til å leve et verdig liv, skal få det. Frie samfunn har gode fellesskapsinstitusjoner og et sosialt sikkerhetsnett for alle. Dette medlem ønsker derfor en stat som bekjemper sosial urettferdighet. Fattigdom rammer enkeltmennesker – ofte uventet og tilfeldig, og av sammenfattede årsaker. En del mennesker er varig ute av stand til å skaffe seg en inntekt de kan leve av. De skal ha et støttenivå som gir mulighet til et verdig liv. Støtteordninger som er avgjørende for barns livsvilkår, skal være rause. Dette medlems førsteprioritet

vil være å bekjempe fattigdom og helseproblemer hos barn og barnefamilier.

Dette medlem viser til at Venstre gjennom flere år har arbeidet målrettet for å redusere fattigdom, særlig den som rammer barn. Dette medlem viser til at det i dag er store forskjeller fra kommune til kommune når det gjelder satsene for sosialhjelp og hvorvidt kontantstøtte og barnetrygd regnes inn i inntektsgrunnlaget. Paradokset er at forskning viser at lave sosialhjelpssatser gir flere langtidsbrukere, mens høye sosialhjelpssatser hjelper vanskeligstilte videre i livet. Dette medlem foreslår derfor en opptrapping til en nasjonal minstenorm for sosialhjelp med virkning fra 1. januar 2016, som medfører en økt bevilgning på 550 mill. kroner. I første omgang foreslår dette medlem å øke de veiledende satsene i sosialhjelpen med 10 pst. eller tilsvarende en økning på ca. 850 kroner pr. mnd. for en enslig sosialhjelpsmottaker med ett barn.

Dette medlem er kjent med at flere undersøkelser viser at barn fra ressursvake familier har store fordeler av å gå i barnehage og at det er vist store positive langtidseffekter på utdanning og yrkesdeltakelse av barnehage. Dette medlem vil understreke at disse effektene er klart størst for barn som kommer fra hjem der utdanningsnivået er lavt, og der familien har andre psykososiale utfordringer.

Dette medlem foreslår på denne bakgrunn å bevilge 192 mill. kroner for 2016 til 2 100 flere barnehageplasser enn det som følger av regjeringens forslag. Samlet vil overføringene gi 5 500 nye barnehageplasser, og gi grunnlag for to årlige barnehageopptak og en rett til barnehageplass i august året etter for alle barn født før 31. desember.

Foreldre med lav utdanning og inntekt benytter barnehage mindre enn foreldre med høy utdanning og inntekt. For å skape like muligheter mener derfor dette medlem at det må arbeides målrettet for at særlig barn fra mindre ressurssterke hjem går i barnehage. Dette medlem mener det også vil bedre barnas læring i skolen, øke andelen som fullfører videregående skole og øke andelen som tar høyere utdanning.

Dette medlem mener at et viktig tiltak for å skape like muligheter også for barn i lavinntektsfamilier er å innføre gratis kjernetid for barn fra lavinntektsfamilier, slik at det ikke er økonomien som avgjør om hvorvidt et barn går i barnehage. Dette medlem viser til at det som følge av budsjettforliket for 2015, mellom Høyre, Fremskrittspartiet, Kristelig Folkeparti og Venstre ble innført differensiert foreldrebetaling og gratis kjernetid for fire- og femåringer i lavinntektsfamilier fra og med 1. august 2015. Dette medlem mener det er naturlig å utvide tilbudet om gratis kjernetid til å omfatte treåringer. Dette medlem vil understreke at barnehagen

er en viktig sosialiseringsarena, og at alle barn uavhengig av foreldres inntekt bør få tilbud om barnehageplass som en viktig og nødvendig forberedelse for videre utdanningsløp. Derfor ønsker dette medlem nå å utvide ordningen med gratis kjernetid i barnehager til også å gjelde treåringer og heve inntektsgrensen for å komme inn i ordningen fra 405 000 til 486 750. Dette medlem foreslår til sammen 48 mill. kroner til formålet. Dette medlem viser til at de aller fleste barn i dag går på en skolefritidsordning og at dette også er en viktig arena for inkludering og sosialt fellesskap men at mange ikke har råd til å betale oppholdsbetalingen. Dette medlem ønsker derfor å differensiere oppholdsbetalingen på skolefritidsordningen på samme måte som for barnehager og foreslår å sette av 75 mill. kroner til dette. Dette medlem viser for øvrig til at det også under ramme 6 foreslås 100 mill. kroner til utvidelse av ordning med gratis deltids plass i SFO/AKS. Ordningen vil med dette kunne utvides til å omfatte flere skoler i Drammen, Bergen, Stavanger og Trondheim.

Dette medlem mener at å inntektsgradere oppholdsbetalingen i både barnehage og SFO og å innføre gratis kjernetid for lavinntektsfamilier er gode målrettede tiltak for å bekjempe fattigdom. Dette medlem vil understreke at dette bare er noen få av alle Venstres tiltak for å redusere fattigdom i barnefamilier, og vil nevne at det også bevilges 75 mill. kroner for å gi alle 4- og 5-åringer i asylmottak rett til en barnehageplass under ramme 6. Det vises for øvrig til ramme 2 for nærmere beskrivelse av barnehageområdet.

Dette medlem viser til at skolehelsetjenesten mange steder har for dårlig kapasitet. Skolehelsetjenesten er en god, forebyggende og samfunnsøkonomisk billig måte å gi helse råd og tjenester til barn og ungdom på. Mange unge har i dag utfordringer utenom det som har med selve undervisningssituasjonen å gjøre, og behov for råd, veiledning og støtte på mange ulike områder. Det er mange barn og unge som sliter med psykiske og fysiske vansker, og problemer i hjemmesituasjonen, og som bør møtes på lavest mulig nivå av trygge, kompetente voksne. Dette medlem mener at mange mindre utfordringer kan løses tidlig, og at skolehelsetjenesten har en viktig forebyggende rolle. Dette medlem mener det forebyggende arbeidet som skolehelsetjenesten utfører, er svært viktig, og mener det er nødvendig med en styrking av tjenesten. Dette medlem foreslår å bevilge 167,5 mill. kroner til 250 nye stillinger i skolehelsetjenesten. Videre foreslår dette medlem at det bevilges 50 mill. kroner til videreutdanning av skolehelsepersonell, for å dekke økende behov for kompetanse innen psykisk helse, samt opp-

læringsbehov i forbindelse med utvidet rekvisisjonsrett til utskriving av prevensjon.

Dette medlem mener helsestasjonene står i en særlig gunstig posisjon til å være en støtte for småbarnsforeldre. Helsestasjonene er den offentlige tjenesten som kommer tettest og tidligst i kontakt med barn og deres foreldre og kan oppdage eventuelle støttebehov tidlig. Dette medlem viser i den forbindelse til at det er lite uenighet i fagfeltet på de første leveårenes betydning for hjernens utvikling og derigjennom hvilke forutsetninger barnet får for å lykkes videre i utdanningsløpet og videre inn i voksenlivet. Dette medlem mener at ny forskning på barns utvikling gjør det helt nødvendig å satse langt tyngre på forebygging enn før, og mener det både vil gi det enkelte barn en høyere livskvalitet og føre til store samfunnsøkonomiske besparelser. Dette medlem mener det er behov for en nasjonal opptrappingsplan for helsestasjonene og foreslår å sette av 167,5 mill. kroner til 250 nye stillinger ved helsestasjonene som en videreføring av den påbegynte opptrappingen. Dette medlem mener helsestasjonene på kort sikt bør ha gode muligheter for å drive oppsøkende virksomhet og tilby foreldreveiledningskurs og annet forebyggende arbeid. På den måten mener dette medlem at det er mulig å unngå at små utfordringer får utvikle seg til alvorlige problemer, noe som vil avlaste det øvrige hjelpeapparatet.

Dette medlem viser til at det er bred politisk enighet om at barnevernet skal styrkes, og at en systematisk opptrapping av den kommunale barnevernstjenesten er nødvendig. Det er det kommunale barnevernet som først møter barnet, og derfor mener dette medlem at det kommunale barnevernet må sikres gode rammebetingelser. Dette medlem mener kommunene må få et mer helhetlig ansvar for barnevernet og er av den oppfatning at en gradvis overføring av Bufetats oppgaver regionalt til kommunene må ses i sammenheng med kommunereformen og opprettelsen av større og mer robuste kommuner. Dette medlem støtter regjeringens styrking av Bufetat i dette statsbudsjettet, fordi flere barn trenger institusjonsplasser, forsterkede fosterhjem og andre tiltak. Dette medlem mener at ettervern må utgjøre en viktig og avgjørende del av et helhetlig barnevern. I dag er ettervernet både mangelfullt og tilfeldig. Dette medlem mener det er uheldig at barn ikke har en sterkere rett til ettervern. Dette medlem viser til at det er store variasjoner og ulik praksis i kommunene og store forskjeller på hvor mye ressurser kommunene bruker på ettervern. Dette medlem viser til at barnevernet har som funksjon å utøve et offentlig foreldreskap. Dette medlem mener samfunnet, når de ikke tilbyr et godt nok ettervern, forventer at barnevernsbarn skal

klare seg bedre under langt dårligere betingelser enn annen ungdom. Dette medlem mener det må jobbes systematisk for å styrke ettervernet og foreslår på denne bakgrunn en generell styrking av tiltaksutvikling i kommunalt barnevern med 75 mill. kroner. Dette medlem viser videre til at det under ramme 2 foreslås å bevilge 140 mill. kroner til den kommunale barnevernstjenesten, som øremerkes til 100 nye fagstillinger. Totalt styrkes den kommunale barnevernstjenesten med 215 mill. kroner sammenlignet med regjeringens budsjettforslag.

Dette medlem viser til at regjeringen har lagt fram en ambisiøs plan om at det norske samfunnet skal være universelt utformet innen 2025. For å oppnå dette må eksisterende bygg, anlegg, uteområder m.m. oppgraderes. Dette medlem mener det er viktig at undervisningsbygg prioriteres høyt. Dette medlem mener at universell utforming er et gode for alle og en helt nødvendig forutsetning for at funksjonshemmede barn og ungdom skal få samme mulighet som andre til å gå på nærskolen, og til å velge fag og skoler etter interesser og evne. Dessverre viser det seg at svært mange av landets undervisningsinstitusjoner i stor grad er utilgjengelige for funksjonshemmede, og at svært mange av grunnskoler og videregående skoler har betydelige mangler. Dette medlem mener det må satses betydelig på å øke tilgjengeligheten i eksisterende bygningsmasse om målet om et samfunn som gir likeverdige muligheter for alle skal nås. Dette medlem viser til at det vil koste kommunene 1,8 mrd. kroner at alle undervisningsbygg er universelt utformet innen 2025, og tilsvarende 900 mill. kroner for fylkeskommunene. Det er etter dette medlems syn en helt nødvendig investering, og det haster med å komme i gang. Dette medlem foreslår derfor å bevilge 270 mill. kroner til universell utforming av undervisningsbygg.

Dette medlem er positiv til at regjeringen i større grad behovsprøver stipendene i videregående opplæring slik at de treffer de elevene som trenger det mest. Dette medlem mener dagens ordning med ikkebehovsprøvd stipend i videregående opplæring skal erstattes med et behovsprøvd stipend på inntil 750 kroner i måneden. Dette medlem viser til at dagens ordning slår særlig uheldig ut for elever på bygg- og anleggsteknikk og vil foreslå at det ikkebehovsprøvd stipendet på bygg- og anleggsteknikk økes til 7 000 kroner årlig. Dette medlem viser til forslaget om ny ordning i Venstres forslag til statsbudsjett for 2016.

Dette medlem viser at opplæring i bedrift er viktig for å kunne gi ungdom den kompetansen de har behov for i yrkeslivet. Dette medlem er bekymret for at mangelen på læreplasser er med på å øke frafallet fra videregående opplæring. For å løse denne utfordringen mener dette medlem det er

nødvendig med et bredt spekter av tiltak for å stimulere bedrifter både i privat og offentlig sektor til å ta inn flere lærlinger. Dette medlem foreslår derfor både å øke lærlingtilskuddet med 5 000 kroner per ny lærlingekontrakt, eller tilsvarende 95 mill. kroner over statsbudsjettet, i tillegg til økningen på 2 500 kroner som er foreslått av regjeringen.

Dette medlem viser til regjeringens forslag om en time ekstra naturfag på 1.–7. trinn, og foreslår å omprioritere denne timen til en ekstra uketime som den enkelte skole selv kan velge å disponere ut fra ressurser, behov og utfordringer.

I kommuneproposisjonen for 2015 ble det lagt frem en ny kostnadsnøkkel for fylkeskommunene, som medfører en omfordeling av inntekter mellom fylkeskommunene. For fylkeskommunene som taper mest på omleggingen er det innført en tapskompensasjonsordning. Dette medlem mener at kompensasjonsordningen må forsterkes for å unngå kutt i tapsrammede fylkeskommuner innenfor blant annet videregående opplæring og kultur. Dette medlem foreslår økning av kompensasjonsbeløpet med 60 mill. kroner.

Dette medlem mener det er behov for fornyelse og opprustning av deler av fylkesveinettet, og foreslår å bevilge 5 mill. kroner til planlegging av FV 609 Askvoll kommune.

Dette medlem viser til at regjeringen på ny har fremmet forslag om at staten skal overta skatteoppkreverfunksjonen som i dag ligger i kommunene, og at det derfor er trukket ut 630 mill. kroner fra kommunerammen. Dette medlem støtter ikke regjeringens forslag og viser til nærmere omtale og begrunnelse under rammeområde 20 i denne innstilling. Dette medlem foreslår derfor å utvide kommunerammen med 630 mill. kroner sammenlignet med regjeringens forslag.

Dette medlem viser til at småkommunetilskuddet som gis til de minste kommunene ikke er prisjustert i regjeringens forslag, og at det i stedet er lagt opp til en nominell videreføring. Dette medlem mener forslaget i praksis innebærer et kutt i småkommunetilskuddet, og foreslår å bevilge 24 mill. kroner til prisjustering av tilskuddet.

Dette medlem viser til at regjeringen har foreslått et engangstilskudd til vedlikehold og rehabilitering av skoler og omsorgsbygg i kommunene, som ledd i en tiltakspakke for økt sysselsetting. Dette medlem støtter forslaget og mener ordningen bør utvides til å omfatte vedlikehold og rehabilitering av bygg som kan benyttes som midlertidige asylmottak, for å bedre mottakskapasiteten som følge av økt antall asylsøkere. Dette medlem foreslår på denne bakgrunn å øke tilskuddet med 50 mill. kroner.

Dette medlem viser videre at regjeringen i Prop. 1 S Tillegg 1 (2015–2016) foreslår å redusere sin egen foreslåtte bevilgning fra 500 til 200 mill. kroner under begrunnelsen økte asylankomster vil stimulere til økt aktivitet i de samme kommunene. Dette medlem følger regjeringens argumentasjon et stykke på vei, men mener at mer enn en halvering av ordningen er vel dramatisk. Dette medlem foreslår at ordningen reduseres fra 500 til 400 mill. kroner.

Mange kommuner med behov for investeringer har utfordringer knyttet til lånefinansiering. Utfordringen er at det er blitt vanskeligere å få lån bl.a. som følge av økte soliditetskrav til Kommunalbanken og en særnorsk vektning av kommunelån. Dette medlem viser til at norske kommunelån har en vektning på 20 pst., mens den er null i EU. Dette medlem viser til at Bergen og Stockholm nylig tok opp hvert sitt lån samtidig. Påslaget på lånet til Bergen kommune var på 57 basispunkter (0,57 prosentpoeng) – mens Stockholm fikk det samme lånet med bare 15 basispunkter som påslag. Dette medlem ber regjeringen om å fjerne den særnorske vektningen av kommunelån, eventuelt å innføre en ordning hvor staten garanterer for kommuners lån slik at vektningen er unødvendig. Merkostnadene med dagens system er beregnet til et sted mellom 600–700 mill. kroner for kommunene. Dette medlem vil, i påvente av at ordningen med vektning av kommunelån avskaffes, innføre en midlertidig ordning for 2016 hvor staten garanterer for kommunelån slik at kommunene vil få

lån med bedre betingelser og med dette vil bli bedre rustet til å foreta nødvendige investeringer. Innsparingen foreslås delt med 2/3 til kommunene og 1/3 til staten. Dette medlem legger derfor til grunn et nedtrekk av kommunerammen på 200 mill. kroner.

Dette medlem fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen snarest avvikle den særnorske ordning med vekten av kommunelån.»

Dette medlem viser til at Venstre foreslår utsettelse av regjeringens forslag om avkortning av pensjon for ektefeller, som er nærmere omtalt under ramme 7. Det vil på denne bakgrunn ikke være behov for kompensasjon til kommunene for økte pensjonskostnader, og dette medlem foreslår som følge av dette et trekk i kommunerammen på 15 mill. kroner.

Dette medlem viser til at Venstre går imot regjeringens forslag om å øke den laveste merverdiavgiftssatsen fra 8 til 10 pst., se nærmere omtale under ramme 21. Det vil på denne bakgrunn ikke være grunnlag for å kompensere fylkeskommunen for merkostnader knyttet til økning av merverdiavgiftssatsen, og dette medlem foreslår som følge av dette et trekk i kommunerammen på 142 mill. kroner.

Samlet foreslår dette medlem følgende konkrete endringer under rammeområde 18, Rammetilskudd mv. til kommunesektoren:

	Bokført (mill. kr)
2100 flere barnehageplasser	192,0
250 nye helsesøstre i skolehelsetjenesten	167,5
250 nye stillinger på helsestasjonene	167,5
Videreutdanning av skolehelsepersonell	50,0
Styrket ettervern i barnevernet og generell styrking av tiltaksutvikling i kommunalt barnevern	75,0
Nasjonal minstenorm for sosialhjelp og heving av dagens veiledende sats med 10 pst.	550,0
Gratis kjernetid i barnehager for alle 3-åringer i lavinntektsfamilier.	24,0
Utvide inntektsgrensen for gratis kjernetid i barnehager for 3-5-åringer til 486 750	24,0
Omprioritere regjeringens forslag om en time ekstra naturfag på 1.-7. trinn til «fri» time.	0,0
Differensiert foreldrebetaling i SFO	75,0
Gå imot regjeringens forslag om å statliggjøre skatteinnkreivingsfunksjonen.	630,0
Universell utforming av alle skoler.	270,0
Småkommunetilskuddet	24,0
Fornyelse og opprustning av fylkesveinettet	5,0
Styrking av tapskompensasjons-ordningen for fylkeskommunene som taper mest på nytt inntektssystem	60,0
Økt lærlingtilskudd, 5.000,- per kontrakt	98,0
Tilskudd til vedlikehold og rehabilitering i kommuner	50,0

	Bokført (mill. kr)
Delvis reversering av kutt i tilskudd til vedlikehold- og rehabilitering i kommunene (foreslått i Tillegg 1)	200,0
Innføre en ordning hvor staten garanterer for kommunale lån.	-200,0
Kompensasjon til kommunen for økte pensjonskostnader	-15,0
MVA-kompensasjon til fylkeskommunen	-142,0
Erstatte dagens ordning med et ikkebehovsprøvd stipend (gratis læremidler) i videregående skole med et behovsprøvd stipend på inntil 750 kr. måneden, men samtidig beholde og øke det ikkebehovsprøvede stipendet for elever på bygg- og anleggsteknikk	-154,1
Sum ramme 18: Rammeoverføring til kommunesektoren mv.	2 150,9

Dette medlem viser til den framforhandlede avtalen om statsbudsjettet for 2016 mellom Venstre, Kristelig Folkeparti og regjeringspartiene Høyre og Fremskrittspartiet av 23. november 2015. Venstres stortingsrepresentanter vil stemme subsidiært for avtalen dersom ikke Venstres forslag til alternativt statsbudsjett får flertall. Dette medlem er spesielt fornøyd med at ordningen med gratis kjernetid i barnehager utvides til å gjelde også for 3-åringer, at lærlingtilskuddet økes med ytterligere 2 500 kroner og at tapskompensasjonsordningen for fylkeskommuner styrkes med 60 mill. kroner.

Dette medlem viser også til at regjeringens forslag om å statliggjøre skatteinnkretingsfunksjonen skrinlegges og at kommunene fortsatt skal beholde disse oppgavene som følge av budsjettavtalen.

Dette medlem viser for øvrig til generelle merknader knyttet til avtalen under kapittel 3.1.3.2 i denne innstilling.

3.2.18.2.6 Merknader fra komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti viser til Sosialistisk Venstrepartis alternative budsjett og foreslår at rammeområde 18 settes til 171 799 495 000 kroner, som er en økning på 5 207 200 000 kroner i forhold til regjeringens forslag i Prop. 1 S (2015–2016) inkludert Prop. 1 S (2015–2016) Tillegg 1–2.

Dette medlem viser til at kommunene skal gi god kvalitet på skoler og omsorg, sikre barnehageplass og godt barnevern, gi gode kulturtilbud, ta sitt klima- og miljøansvar og være en god samarbeidspartner og tilrettelegger for næringslivet. Kommunen skal også sikre boliger både til vanskeligstilte og til flyktninger, drive godt integreringsarbeid og bidra til gode lokalsamfunn for mennesker og næringsliv. Dette medlem understreker at dersom kommunesektoren skal klare alle oppgavene sine godt, er god økonomi viktigere enn størrelsen. Dette medlem mener kommunesektoren må få en større

andel av totaløkonomien, og pengene må fordeles rettferdig over hele landet.

Dette medlem viser derfor til at Sosialistisk Venstreparti i sitt alternative budsjett har prioritert en kraftig økning i kommuneøkonomien. I tillegg kommer øremerkede midler til kommunenes arbeid med rus og psykiatri, og økning og øremerking av midler til helsestasjons- og skolehelsetjenesten. Dette medlem viser til at Sosialistisk Venstreparti i sitt alternative budsjett totalt styrker kommunesektoren med om lag 5 mrd. kroner i forhold til regjeringens forslag.

Dette medlem mener en større andel av samfunnets ressurser må brukes på oppvekst og utdanning. En trygg oppvekst og god utdanning til alle bidrar til like muligheter og til å utjevne forskjeller i samfunnet. Investeringer i oppvekst og utdanning er de mest lønnsomme investeringer et samfunn kan gjøre, og mye mer langsiktige enn investeringer i skatteutt. Dette medlem viser til Sosialistisk Venstrepartis alternative statsbudsjett, der hele det brede utdanningsløpet styrkes. Barnehagen prioriteres gjennom flere plasser, lavere makspris og to opptak, så flere barn kan ta del i det viktige tilbudet barnehagen gir. Grunnskolen styrkes gjennom økt lærertetthet, mer fysisk aktivitet og et gratis skolemåltid, og øremerkede stillinger til skolehelsetjenesten.

Dette medlem mener veien til bedre omsorg forutsetter nok ansatte på sykehjem og i hjemmetjenesten, ikke privatisering. Dette medlem viser til Sosialistisk Venstrepartis alternative budsjett, der det settes av 175 mill. kroner til økt bemanning og rett til hele stillinger i eldreomsorgen. Videre viser dette medlem til at det i Sosialistisk Venstrepartis alternative budsjett settes av 100 mill. kroner til en tiltspott og 100 mill. kroner til et prosjekt med en ekstra halvtime i eldreomsorgen som de eldre selv skal bestemme hva skal brukes til.

Dette medlem påpeker at kommunene har en nøkkelrolle i integrering av flyktningene. Da må bosetting skje raskt. Penger som i dag brukes til å passivisere folk i mottak må gå til kommunen, slik at in-

tegreringen kan starte fra dag én. Dette medlem viser til at Sosialistisk Venstreparti i sitt alternative budsjett foreslår å styrke integreringstilskuddet til kommunene, og en helt ny bosettingsmodell. Videre viser dette medlem til at Sosialistisk Venstreparti i sitt alternative budsjett også styrker kommunene med 400 mill. kroner for å kunne sikre god kvalitet på oppfølgingen av alle asylsøkernes søknader.

For kommunesektoren samlet viser dette medlem til at Sosialistisk Venstreparti i sitt alternative budsjett øker inntektene med om lag 5 mrd. kroner utover regjeringens forslag. I tillegg kommer økte midler til integreringstilskudd og høyere refusjon for utgifter til barnevernstiltak for enslige mindreårige asylsøkere.

Dette medlem mener Sosialistisk Venstrepartis kommunesektorsatsing vil gi muligheter til å styrke tilbudet til innbyggerne der de bor. Det vil sikre gode, offentlige fellesløsninger, og hindre kutt i velferdsgoder. Dette medlem mener den store forskjellen mellom partiene handler om hvor høyt man vil prioritere velferd. Dette medlem viser til at Sosialistisk Venstreparti setter verdien av en god skole, god omsorg og kamp mot fattigdom høyt. Det er ikke skoleeleven, hjelpepleieren eller bestemor som er for dyr. Det som mangler er mot og evne til å prioritere det som er viktigst.

Dette medlem viser også til at kommunen får økte utgifter med økt bosetting av flyktninger, men de får også mange nye innbyggere. Sikrer vi rask bo-

setting, mer språkopplæring, arbeidstillatelse og statlig dekning av kommunale utgifter, vil god integrering bli mye enklere, og mange flere vil raskt kunne bidra i samfunnet. Dette medlem viser til at Sosialistisk Venstreparti i sitt alternative budsjett sikrer dette gjennom forslag på ulike poster i budsjettet, økning i integreringstilskuddet, i kompensasjonen for barnevernsutgifter, boligtilskudd, vertskommunetilskuddet og generell økning i kommunerammen. I tillegg viser dette medlem til at det i Sosialistisk Venstrepartis alternative budsjett legges inn en satsingspakke som rammeøkning på 300 mill. kroner mer enn regjeringen.

Dette medlem viser til at kommunene kan spille en nøkkelrolle i miljøarbeidet dersom de får ressurser til det. Kommunene kan tilrettelegge for at innbyggerne og offentlige instanser kan ta miljøvennlige valg, og dessuten styrke arbeidet med å tilpasse seg farlige klimaendringer. Dette medlem viser til at det i Sosialistisk Venstrepartis alternative budsjett foreslås 170 mill. kroner mer til klimatiltak og klimatilpasning i kommunesektoren.

For øvrig viser dette medlem til mer detaljert omtale under rammeområdene 2, 6, 7, 15 og 11, samt fagkomiteenes innstillinger.

3.2.19 Rammeområde 19 (Tilfeldige utgifter og inntekter), under finanskomiteen

3.2.19.1 SAMMENDRAG

Kap. Formål		Prop. 1 S med Tillegg 1–2 (2015–2016)
Utgifter rammeområde 19 (i tusen kroner)		
2309	Tilfeldige utgifter	5 250 000
Sum utgifter rammeområde 19		5 250 000
Inntekter rammeområde 19 (i tusen kroner)		
5309	Tilfeldige inntekter	150 000
Sum inntekter rammeområde 19		150 000
Sum netto rammeområde 19		5 100 000

3.2.19.2 KOMITEENS MERKNADER

3.2.19.2.1 Merknader fra komiteens medlemmer fra Høyre og Fremskrittspartiet

Komiteens medlemmer fra Høyre og Fremskrittspartiet viser til avtalen mellom Høyre, Fremskrittspartiet, Kristelig Folkeparti og Venstre om statsbudsjettet for 2016 og foreslår at ramme 19 settes til 4 250 000 000 kroner, som er en reduksjon i forhold til regjeringens forslag på 850 000 000 kroner. Disse medlemmer viser til den inngåtte avtalen, jf. pkt. 3.1.3.1.

3.2.19.2.2 Merknader fra komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet viser til at det har vært en sterk økning i driftsutgiftene i den offentlige forvaltningen. Disse medlemmer støtter avbyråkratiserings- og effektiviseringsreformen, hvor det foreslås å underregulere pris- og lønnsjusteringen av driftspostene på statsbudsjettet med til sammen 0,6 pst. Innsparingen skal primært foretas på områder hvor det forventes et mindreforbruk og på områder hvor det kan hentes ut effektiviseringsgevinster. Regjeringen gis fullmakt

til å foreta den endelige fordelingen av beløpet. Innsparingen spesifiseres på kapitler og poster, og Stortinget orienteres om fordelingen i forbindelse med revidert nasjonalbudsjett 2016. Innsparingen tas foreløpig ved å redusere kap. 2309 Tilfeldige utgifter post 1 med 303,262 mill. kroner. Når beløpet er fordelt på kapitler og poster, tilbakeføres 303,262 mill. kroner til kap. 2309 post 1. Disse medlemmer foreslår imidlertid at kuttene reverseres i sin helhet for sykehusene, kriminalomsorgen og i Forsvaret, og viser til nærmere omtale under respektive rammeområder.

Disse medlemmer viser til Arbeiderpartiets alternative budsjett og forslaget om å stramme inn på underliggende etaters bruk av eksterne konsulenter med til sammen 400 mill. kroner. Det har vært en stor vekst i utgiftene til eksterne konsulenter, og resultatene har vært av varierende kvalitet. Innsparingen tas foreløpig ved å redusere kap. 2309 Tilfeldige utgifter post 1 med 400 mill. kroner. Regjeringen gis fullmakt til å foreta den endelige fordelingen av beløpet. Når beløpet er fordelt på kapitler og poster, tilbakeføres 400 mill. kroner til kap. 2309 post 1.

Disse medlemmer foreslår at ramme 19 settes til 3 546 738 000 kroner, som er en reduksjon i forhold til regjeringens forslag på 1 553 262 000 kroner. For nærmere omtale vises til fagkomiteens innstilling.

3.2.19.2.3 Merknader fra komiteens medlem fra Kristelig Folkeparti

Komiteens medlem fra Kristelig Folkeparti viser til dette medlems hovedmerknad hvor Kristelig Folkepartis alternative budsjett for 2016 omtales.

Dette medlem slutter seg til forslaget som følger av budsjettavtalen mellom Høyre, Fremskrittspartiet, Kristelig Folkeparti og Venstre.

3.2.19.2.4 Merknader fra komiteens medlem fra Senterpartiet

Komiteens medlem fra Senterpartiet viser til at Senterpartiet i sitt alternative statsbudsjett foreslår at ramme 19 settes til 3 962 500 000 kroner, som er en reduksjon i forhold til regjeringens forslag på 1 137 500 000 kroner. For øvrig vises det til Senterpartiets hovedmerknad.

3.2.19.2.5 Merknader fra komiteens medlem fra Venstre

Komiteens medlem fra Venstre viser til at Venstre i sitt forslag til statsbudsjett for 2016 foreslår at ramme 19 settes til 3 264 500 kroner, som er en reduksjon i forhold til regjeringens forslag på 1 835 500 000 kroner.

Dette medlem viser til at Venstres helhetlige forslag til statsbudsjett for 2016 tar utgangspunkt i budsjettforslaget fra regjeringen Solberg, jf. Prop. 1 S (2015–2016) med tillegg 1 og 2. Konkrete endringer på rammeområde 19 i forhold til regjeringens forslag følger av omtale og tabeller under.

Dette medlem foreslår å avvikle eksportsubsidiene for osteproduksjon beregnet til 115 mill. kroner gjennom omsetningsavgiften, nærmere omtalt under rammeområde 11 i denne innstilling. Dette medlem legger til grunn at avviklingen skjer i forbindelse med jordbruksoppkjøret våren 2016 og at det samtidig vurderes om det er behov for en form for omstillingsstøtte til de meieriene som i dag produserer Jarlsberg-ost til eksport.

Dette medlem viser i tillegg til at det i de siste budsjett har vært en sterk økning i driftsutgiftene i den offentlige forvaltningen. Dette medlem støtter i så måte regjeringens avbyråkratiserings- og effektiviseringsreform hvor man foreslår å underregulere pris- og lønnsjusteringen av driftspostene på statsbudsjettet med 0,6 pst. Dette medlem mener det er fullt mulig å underregulere disse postene ytterligere og foreslår at «reformsatsen» settes til 1 pst., hvilket vil gi en ytterligere innsparing på 1 213 mill. kroner. Dette medlem foreslår i første omgang at denne reduksjonen føres teknisk under tilfeldige utgifter og at regjeringen kommer tilbake til Stortinget med forslag til postering på ulike poster eller andre effektiviseringstiltak med samme provenyvirkning.

Dette medlem fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget samtykker i at det spares inn 1 213 mill. kroner på departementenes driftsutgifter (postene 1–29). Regjeringen gis fullmakt til å foreta den endelige fordelingen av beløpet. Innsparingen spesifiseres på kapitler og poster, og Stortinget orienteres om fordelingen i forbindelse med salderingen av statsbudsjettet for 2015. Alternativt til en lik reduksjon i alle driftsutgifter kan regjeringen fremme andre effektiviseringstiltak med samme provenyvirkning. Innsparingen tas foreløpig ved å redusere kap. 2309 Tilfeldige utgifter med 1 213 mill. kroner. Når beløpet er fordelt på kapitler og poster, tilbakeføres 1 213 mill. kroner til kap. 2309.»

Dette medlem viser til særskilt vedlegg til Prop. 1 S (2009–2010) Oversikt over statens eiendommer, hvor det framgår over 320 sider hvilke eiendommer staten eier. En rekke av disse eiendommene kan det åpenbart settes spørsmålstegn ved hensiktsmessigheten av eierskapet til. I svar på spørsmål 169 i forbindelse med statsbudsjettet for 2010 fra Venstre skriver også departementet at:

«Fornyings- og administrasjonsdepartementet holder på med en kartlegging av eiendommer som Statsbygg forvalter, men som ikke naturlig hører inn under Statsbyggs ansvarsområde. Det vil da vurderes om det er eiendommer som kan overføres til annen statlig eller offentlig forvalter eller selges i det åpne marked.»

Dette medlem mener det må være både hensiktsmessig og fornuftig å selge flere av disse eiendommene i det åpne marked og legger til grunn at et slikt salg kan innbringe minst 300 mill. kroner i 2015. Teknisk foreslår dette medlem at en slik merinntekt budsjettens under kap. 5309.29 Tilfeldige inntekter.

Dette medlem viser videre til regjeringens gjentatte forslag om å statliggjøre skatteinnkreivingsfunksjonen. Dette har i realiteten blitt avvist av Stortinget en rekke ganger, senest i forbindelse med revidert nasjonalbudsjett 2015. Dette medlem mener at regjeringens budsjettering knyttet til overdragelse av skatteinnkreivingsfunksjonen med dertil hørende virksomhetsoverdragelse fra 1. juni 2016 tenderer til det uforsvarlige. Regjeringen legger opp til at 360 av dagens 1 374 ansatte knyttet til skatteinnkreivingsfunksjonen frivillig og øyeblikkelig skal fratre ved virksomhetsoverdragelsen 1. juni. Det er ikke satt av midler til lønn til flere enn 1 015 etter 1. juni, inkludert 50 nye stillinger til økt arbeidsgiverkontroll. Samtidig legges det opp til at innkreivingsoppgaven skal innføres med minst samme effektivitet og resultat som tidligere. Dette tilsvarer en umiddelbar effektivitetsforbedring på over 25 pst., nærmest over natten. I tillegg vil dette medlem peke på det faktum at statliggjøringen av skatteinnkreivningen er en betydelig omstillingsoppgave. Det er ikke lagt inn midler til omstillingen, ut over 27 mill. kroner til engangsutgifter (eiendom, kontorutstyr etc.). Denne bevilgningen skal også dekke engangsutgifter til overføring av oppgaver fra tolletaten. Det er på denne bakgrunn svært urealistisk at staten i 2016 skal kunne spare inn 207,5 mill. kroner slik regjeringen budsjetterer med. På spørsmål 354 fra Venstres gruppe svarer finansdepartementet noe kryptisk at «Dersom Skatteetaten skulle få flere ansatte enn behovet på 1 015 årsverk, vil etaten håndtere dette.»

Dette medlem mener i og for seg at det er betryggende at Skatteetaten vil håndtere å få flere ansatte enn regjeringen budsjetterer med, men at det er lite betryggende å lese regjeringens budsjettering når det gjelder den foreslåtte reformen. Dette medlem foreslår derfor å redusere posten ymse utgifter

tilsvarende den tenkte budsjetterte innsparingseffekten på 207,5 mill. kroner.

Dette medlem ønsker større, sterkere og mer robuste kommuner. En forutsetning for å få dette til er at kommunene får flere, ikke færre oppgaver. Regjeringens forslag om statliggjøring av skatteinnkreivingsfunksjonen og forsøk med statlig eldreomsorg er skritt i feil retning.

Samlet foreslår dette medlem videre følgende konkrete endringer under rammeområde 19, Tilfeldige utgifter og inntekter:

	Bokført (mill. kr)
Reversering av forslaget om statliggjøring av skatteinnkreivingsfunksjonen	-207,5
Regjeringens avbyråkratiserings- og effektiviseringsreform settes til 1 pst.	-1 213,0
Avvikle ordningen med eksportstøtte til osteproduksjon	-115,0
Salg av statlig eiendom (inkl. økt salg av forsvarseiendom).	-300,0
Sum ramme 19: Tilfeldige utgifter og inntekter	-1 835,5

3.2.19.2.6 Merknader fra komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti viser til Sosialistisk Venstrepartis alternative budsjett og foreslår at rammeområde 19 settes til 4 700 000 000 kroner, som er en reduksjon på 400 000 000 kroner i forhold til regjeringens forslag i Prop. 1 S (2015–2016) inkludert Prop. 1 S (2015–2016) Tillegg 1–2.

Dette medlem viser til Sosialistisk Venstrepartis alternative budsjett og forslaget om å stramme inn på underliggende etaters bruk av eksterne konsulenter med til sammen 400 mill. kroner. Det har vært en stor vekst i utgiftene til eksterne konsulenter, og resultatene har vært av varierende kvalitet. Dette medlem mener det er på høy tid å iverksette tiltak for kutt i bruken av eksterne konsulenter, og i stedet bygge opp kompetansen i statlige etater. Dette arbeidet må koordineres av regjeringen. Dette medlem peker på at innsparingen en får vil komme de ulike etater til gode, gjennom økt handlingsrom. For å synliggjøre den samlede budsjettvirkningen foreslås det å redusere kap. 2309 post 1 med 400 mill. kroner.

3.2.20 *Rammeområde 20 (Finansadministrasjon mv.), under finanskomiteen*

3.2.20.1 SAMMENDRAG

Kap.	Formål	Prop. 1 S med Tillegg 1–2 (2015–2016)
Utgifter rammeområde 20 (i tusen kroner)		
1600	Finansdepartementet	406 527
1602	Finanstilsynet	351 272
1605	Direktoratet for økonomistyring	348 464
1608	Tiltak for å styrke statlig økonomi- og prosjektstyring	15 682
1610	Tolletaten	1 369 058
1618	Skatteetaten	6 207 727
1620	Statistisk sentralbyrå	742 666
1632	Kompensasjon for merverdiavgift	22 240 000
1633	Nettoordning, statlig betalt merverdiavgift	5 494 850
1650	Statsgjeld, renter mv.	10 740 860
1670	Avsetninger til Den nordiske investeringsbank	20 000
Sum utgifter rammeområde 20		47 937 106
Inntekter rammeområde 20 (i tusen kroner)		
4600	Finansdepartementet	699
4602	Finanstilsynet	10 690
4605	Direktoratet for økonomistyring	41 900
4610	Tolletaten	44 651
4618	Skatteetaten	2 097 694
4620	Statistisk sentralbyrå	234 186
5351	Overføring fra Norges Bank	14 800 000
5491	Avskrivning på statens kapital i statens forretningsdrift	1 181 159
5603	Renter av statens kapital i statens forretningsdrift	76 753
5605	Renter av statskassens kontantbeholdning og andre fordringer	2 119 600
Sum inntekter rammeområde 20		20 607 332
Sum netto rammeområde 20		27 329 774

3.2.20.2 KOMITEENS MERKNADER

3.2.20.2.1 *Merknader fra komiteens medlemmer fra Høyre og Fremskrittspartiet*

Komiteens medlemmer fra Høyre og Fremskrittspartiet viser til avtalen mellom Høyre, Fremskrittspartiet, Kristelig Folkeparti og Venstre om statsbudsjettet for 2016 og foreslår at ramme 20 settes til 26 900 260 000 kroner, som er en reduksjon i forhold til regjeringens forslag på 429 514 000 kroner. Disse medlemmer viser til den inngåtte avtalen, jf. pkt. 3.1.3.1.

3.2.20.2.2 *Merknader fra komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet*

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet viser til at Arbeiderpartiet i sitt forslag til statsbudsjett for 2016 foreslår at ramme 20 settes til 27 329 774 000 kroner, som tilsvarer regjeringens forslag.

Disse medlemmer viser til at Arbeiderpartiets helhetlige forslag til statsbudsjett for 2016 tar utgangspunkt i budsjettforslaget fra regjeringen Solberg, jf. Prop. 1 S (2015–2016), samt tilleggsproposisjoner 1–2.

Disse medlemmer viser videre til regjeringens gjentatte forslag om å statliggjøre skatteinnkretingsfunksjonen. Dette har i realiteten blitt avvist av

Stortinget en rekke ganger, senest i forbindelse med RNB 2015. Disse medlemmer ønsker større, sterkere og mer robuste kommuner. En forutsetning for å få dette til er at kommunene får flere, ikke færre oppgaver. Regjeringens forslag om statliggjøring av skatteinnkreivingsfunksjonen og forsøk med statlig eldreomsorg er skritt i feil retning.

Disse medlemmer viser til nærmere omtale om forslaget om statliggjøring av skatteinnkreivingsfunksjonen under rammeområdene 18 og 19 i denne innstilling. Disse medlemmer foreslår derfor å reversere den foreslåtte økte bevilgningen til Skatteetaten med 422,5 mill. kroner.

Disse medlemmer støtter heller ikke regjeringens forslag om å øke satsen fra 8 til 10 prosent i lav moms. Det vil således ikke være behov for å kompensere kommunesektoren med 50 mill. kroner knyttet til dette forslaget.

3.2.20.2.3 Merknader fra komiteens medlem fra Kristelig Folkeparti

Komiteens medlem fra Kristelig Folkeparti viser til dette medlems hovedmerknad hvor Kristelig Folkepartis alternative budsjett for 2016 omtales.

Dette medlem slutter seg til forslaget som følger av budsjettavtalen mellom Høyre, Fremskrittspartiet, Kristelig Folkeparti og Venstre.

Dette medlem viser til budsjettavtalen hvor Kristelig Folkeparti fikk gjennomslag for totalt 24 mill. kroner til to nye sentre mot arbeidslivskriminalitet, hvorav 6 mill. kroner er bevilget til Skatteetaten under rammeområde 20.

3.2.20.2.4 Merknader fra komiteens medlem fra Senterpartiet

Komiteens medlem fra Senterpartiet viser til at Senterpartiet i sitt alternative statsbudsjett foreslår at ramme 20 settes til 26 906 603 000 kroner, som er en reduksjon i forhold til regjeringens forslag på 423 171 000 kroner. For øvrig vises det til Senterpartiets hovedmerknad.

3.2.20.2.5 Merknader fra komiteens medlem fra Venstre

Komiteens medlem fra Venstre viser til at Venstre i sitt forslag til statsbudsjett for 2016 foreslår at ramme 20 settes til 26 857 274 000 kroner, som er en reduksjon i forhold til regjeringens forslag på 472 500 000 kroner.

Dette medlem viser til at Venstres helhetlige forslag til statsbudsjett for 2016 tar utgangspunkt i budsjettforslaget fra regjeringen Solberg, jf. Prop. 1 S (2015–2016) med tillegg 1 og 2. Konkrete endringer på rammeområde 20 i forhold til regjeringens forslag følger av omtale og tabeller under.

Dette medlem viser videre til regjeringens gjentatte forslag om å statliggjøre skatteinnkreivingsfunksjonen. Dette har i realiteten blitt avvist av Stortinget en rekke ganger, senest i forbindelse med revurdert nasjonalbudsjett 2015. Dette medlem ønsker større, sterkere og mer robuste kommuner. En forutsetning for å få dette til er at kommunene får flere, ikke færre oppgaver. Regjeringens forslag om statliggjøring av skatteinnkreivingsfunksjonen og forsøk med statlig eldreomsorg er skritt i feil retning.

Dette medlem viser til nærmere omtale om forslaget om statliggjøring av skatteinnkreivingsfunksjonen under rammeområdene 18 og 19 i denne innstilling. Dette medlem foreslår derfor å reversere den foreslåtte økte bevilgningen til Skatteetaten med 422,5 mill. kroner.

Dette medlem støtter heller ikke regjeringens forslag om å øke satsen fra 8 til 10 pst. i lav moms. Det vil således ikke være behov for å kompensere kommunesektoren med 50 mill. kroner knyttet til dette forslaget.

3.2.20.2.6 Merknader fra komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti viser til Sosialistisk Venstrepartis alternative budsjett og foreslår at rammeområde 20 settes til 26 882 574 000 kroner, som er en reduksjon på 447 200 000 kroner i forhold til regjeringens forslag i Prop. 1 S (2015–2016) inkludert Prop. 1 S (2015–2016) Tillegg 1–2.

3.2.21 *Rammeområde 21 (Skatter, avgifter og toll), under finanskomiteen*

3.2.21.1 SAMMENDRAG

Kap.	Formål	Prop. 1 S med Tillegg 1–2 (2015–2016)
Utgifter rammeområde 21 (i tusen kroner)		
Sum utgifter rammeområde 21		0
Inntekter rammeområde 21 (i tusen kroner)		
5501	Skatter på formue og inntekt	251 850 000
5507	Skatt og avgift på utvinning av petroleum	92 300 000
5508	Avgift på utslipp av CO ₂ i petroleumsvirksomhet på kontinentalsokkelen	5 500 000
5509	Avgift på utslipp av NO _x i petroleumsvirksomheten på kontinentalsokkelen	5 000
5511	Tollinntekter	3 360 000
5521	Merverdiavgift	263 560 000
5526	Avgift på alkohol	13 000 000
5531	Avgift på tobakkvarer mv.	7 200 000
5536	Avgift på motorvogner mv.	30 168 000
5538	Veibruksavgift på drivstoff	16 400 000
5541	Avgift på elektrisk kraft	9 000 000
5542	Avgift på mineralolje mv.	1 959 000
5543	Miljøavgift på mineralske produkter mv.	6 830 000
5547	Avgift på helse- og miljøskadelige kjemikalier	2 000
5548	Miljøavgift på visse klimagasser	429 000
5549	Avgift på utslipp av NO _x	54 000
5550	Miljøavgift på plantevernmidler	50 000
5551	Avgifter knyttet til mineralvirksomhet	4 000
5555	Avgift på sjokolade- og sukkervarer mv.	1 400 000
5556	Avgift på alkoholfrie drikkevarer mv.	2 040 000
5557	Avgift på sukker mv.	230 000
5559	Avgift på drikkevareemballasje	1 828 000
5565	Dokumentavgift	8 800 000
5568	Sektoravgifter under Kulturdepartementet	113 076
5571	Sektoravgifter under Arbeids- og sosialdepartementet	96 620
5572	Sektoravgifter under Helse- og omsorgsdepartementet	184 110
5574	Sektoravgifter under Nærings- og fiskeridepartementet	436 305
5576	Sektoravgifter under Landbruks- og matdepartementet	125 000
5577	Sektoravgifter under Samferdselsdepartementet	749 000
5578	Sektoravgifter under Klima- og miljødepartementet	108 300
5580	Sektoravgifter under Finansdepartementet	341 000

Kap.	Formål	Prop. 1 S med Tillegg 1–2 (2015–2016)
5582	Sektoravgifter under Olje- og energidepartementet	154 300
5583	Særskilte avgifter mv. i bruk av frekvenser	289 700
5700	Folketrygdens inntekter	310 250 000
Sum inntekter rammeområde 21		1 028 816 411
Sum netto rammeområde 21		-1 028 816 411

3.2.21.2 KOMITEENS MERKNADER

3.2.21.2.1 *Merknader fra komiteens medlemmer fra Høyre og Fremskrittspartiet*

Komiteens medlemmer fra Høyre og Fremskrittspartiet viser til avtalen mellom Høyre, Fremskrittspartiet, Kristelig Folkeparti og Venstre om statsbudsjettet for 2016 og foreslår at ramme 21 settes til 1 029 949 321 000 kroner, som er en økning i forhold til regjeringens forslag på 1 132 910 000 kroner. Disse medlemmer viser til den inngåtte avtalen, jf. pkt. 3.1.3.1.

3.2.21.2.2 *Merknader fra komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet*

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet viser til behandlingen av Prop. 3 S (2015–2016) og Prop. 4 L (2015–2016), der disse medlemmer fremmer forslag til endringer i skatter og avgifter.

Disse medlemmer foreslår at ramme 21 settes til 1 039 287 411 000 kroner, som er en økning i forhold til regjeringens forslag på 10 471 000 000 kroner. For nærmere omtale vises til fagkomiteens innstilling.

3.2.21.2.3 *Merknader fra komiteens medlem fra Kristelig Folkeparti*

Komiteens medlem fra Kristelig Folkeparti viser til dette medlems hovedmerknad hvor Kristelig Folkepartis alternative budsjett for 2016 omtales.

Dette medlem slutter seg til forslaget som følger av budsjettavtalen mellom Høyre, Fremskrittspartiet, Kristelig Folkeparti og Venstre.

Dette medlem er tilfreds med at Kristelig Folkeparti og Venstre fikk gjennomslag for å få på plass grønne skatte- og avgiftsforslag, som gjør at det i større grad blir lønnsomt å velge klima- og miljøvennlige løsninger. Kristelig Folkeparti oppnådde å reversere regjeringens forslag om økt skatt ved salg av landbrukseiendom innad i familien, og fikk gjennomslag for viktige skattereduksjoner i frivilligheten, blant annet en økning i gavefradraget til 25 000 kroner.

3.2.21.2.4 *Merknader fra komiteens medlem fra Senterpartiet*

Komiteens medlem fra Senterpartiet viser til at Senterpartiet i sitt alternative statsbudsjett foreslår at ramme 21 settes til 1 044 234 611 000 kroner, som er en økning i forhold til regjeringens forslag på 15 418 200 000 kroner. For øvrig vises det til Senterpartiets hovedmerknad.

3.2.21.2.5 *Merknader fra komiteens medlem fra Venstre*

Komiteens medlem fra Venstre viser til at Venstre i sitt forslag til statsbudsjett for 2016 foreslår at ramme 21 settes til 1 031 601 411 kroner, som er en økning i forhold til regjeringens forslag på 2 785 000 000 kroner.

Dette medlem viser til at Venstres helhetlige forslag til statsbudsjett for 2016 tar utgangspunkt i budsjettforslaget fra regjeringen Solberg, jf. Prop. 1 S (2015–2016) med tillegg 1 og 2. Konkrete endringer på rammeområde 21 i forhold til regjeringens forslag følger av omtale og tabeller under.

Dette medlem viser til at Venstres overordnede mål i skattepolitikken er et grønt skattesifte, hvor skattesystemet brukes aktivt til å stimulere arbeid og arbeidsplasser, utvikling, investering og eierskap i norske bedrifter og til å premiere miljøvennlig adferd. Konkret betyr det lavere skatt på arbeid, eierskap og bedrifter, skattestimuli for å gjøre miljøvennlige valg og økte miljøavgifter. Skatter og avgifter er et viktig politisk virkemiddel for å styre adferd som etter dette medlems syn i altfor liten grad har blitt brukt de siste årene.

Dette medlem viser til at Venstre hovedprioriteringer i skatteopplegget for 2016 er et grønt skattesifte og at skattesystemet aktivt brukes til å stimulere arbeid og arbeidsplasser, utvikling, investering og eierskap i norske bedrifter.

Samlet foreslår dette medlem et skatte- og avgiftsopplegg som innebærer en netto skatteskjerpelse på vel 4,2 mrd. kroner bokført og 1,5 mrd. kroner påløpt i forhold til regjeringens opprinnelige forslag til statsbudsjett for 2016. Korrigert for endringene i tillegg 1 vil Venstres opplegg medføre en netto skatteskjerpelse på om lag 2,8 mrd. kroner bokført og en lettelse på vel 350 mill. kroner påløpt.

GRØNT SKATTESKIFTE

Dette medlems overordnede mål i skattepolitikken er et grønt skattesifte, hvor skattesystemet brukes aktivt til å stimulere arbeid og arbeidsplasser, utvikling, investering og eierskap i norske bedrifter og til å premiere miljøvennlig adferd. Konkret betyr det lavere skatt på arbeid, eierskap og bedrifter, skattestimuli for å gjøre miljøvennlige valg og økte miljøavgifter. Skatter og avgifter er et viktig politisk virkemiddel for å styre adferd som etter dette medlems syn i altfor liten grad har blitt brukt de siste årene. I budsjettavtalen med Høyre og Fremskrittspartiet for 2015 fikk Venstre gjennomslag for et grønt skattesifte som i sum var større enn det den forrige regjering klarte på åtte år. Regjeringen har satt ned en grønn skattekommisjon som skal komme

med sine anbefalinger i desember. Det er i tråd med Venstres politikk og tidligere forslag i Stortinget. Dette medlem mener imidlertid at Stortinget ikke kan vente til skattekommisjonens anbefalinger kommer før det gjøres nødvendige grep for å ta i bruk skatte- og avgiftssystemet i klima- og miljøpolitikken.

For dette medlem handler et grønt skattesifte både om å gi skatte- og avgiftslettelser for å belønne miljøvennlige valg, og det handler om skatte- og avgiftsskjerpelser for å sette en pris på utslipp og følge prinsippet som «alle» er enige om, nemlig at forurenseren skal betale.

Dette medlem foreslår derfor følgende endringer i skatte- og avgiftsopplegget for 2016:

Tiltak	Beløp bokført mill. kr.
Skattefradrag, energieffektiviseringstiltak i egen bolig, inntil 50 000 kr per bolig.	270,0
Skattefritak for arbeidsgiverfinansiert månedskort (kollektivtransport)	2 000,0
Mva.-fritak økologisk mat (anslag)	170,0
Øke avskrivningssatsen for maskiner med 5 pst. under forutsetning av at investeringen har påvist miljøeffekt og medfører økt energieffektivisering	50,0
Ekstra jordbruksfradrag på 20 000,- for bønder som driver eller legger om til økologisk produksjon	3,0
SkatteFUNN: Ekstra kriterium for fradrag for FoU knyttet til klima, miljø og energieffektivisering på hhv. 2 mill. kroner for bedriftsintern støtte og 4 mill. kroner for bedriftsekstern støtte	0,0
Øke vektfradraget i engangsavgiften med 25 pst for biogasskjøretøy	0,0
Innføre fritak for elavgift for elektrisitet brukt som drivstoff i ferger, skip, lastebiler, busser og landstrøm (for båter)	1,0
Reduksjon i landingsavgiften på 25 pst. for fly som går på biodrivstoff	0,0
<i>Sum grønne skattelettelser:</i>	<i>2 494,0</i>
Videreføre skattefri kilometergodtgjørelse på 2012-nivå.	134,0
Avvikle taxfree-ordningen for tobakksvarer (medfører færre flyreiser)	1 050,0
Heve engangsavgiften når det gjelder egenvekt, motoreffekt og NO _x -utslipp for avgiftsgruppe B (lastebiler) til 35 pst av gruppe A (personbiler)	385,0
Heve engangsavgiften (gjelder bl.a. CO ₂ -utslipp) avgiftsgruppe C (campingbiler m.m.) til 50 pst av gruppe A (personbiler)	105,0
Ilegge NO _x -komponent i engangsavgiften for campingbiler tilsvarende personbiler	30,0
Øke satsen i engangsavgiften for NO _x -utslipp med 10 pst.	69,0
Øke veibruksavgiften på bensin med 50 øre per liter	420,0
Øke veibruksavgiften på autodiesel med 50 øre per liter samt opptrapping av avgiften på autodiesel slik at den blir lik bensin tilsvarende 43 øre per liter	2 485,0
Oppheve avgiftsfritak for diesel til båtmotorer	28,0
Økt elavgift 2,5 øre/kWh og heve redusert sats i elavgiften til 2,5 øre kWh. 0,5 øre øremerkes Enova.	1 110,0
Innføre en gjennomgående CO ₂ -avgift på 500 kroner per tonn	1 584,0
Ny miljøavgift på plast	200,0

Tiltak	Beløp bokført mill. kr.
Ny miljøavgift på flyreiser etter tysk modell	2 000,0
Ny miljøavgift på deponi av gruveavfall	450,0
<i>Sum grønne skatteskjerpelser:</i>	<i>10 045,0</i>
Sum grønt skattesifte	12 544,0

SKATT PÅ LØNN OG PENSJON

Dette medlem viser til at skatter og avgifter bringer inntekter til stat og kommune for å løse offentlige oppgaver og finansiere gode velferdstilbud. Dette skal skje samtidig som man i minst mulig grad bremser verdiskaping. I tillegg er skatt et politisk virkemiddel for å påvirke atferd og utjevne inntekt. Skatte- og avgiftssystemet skal belønne arbeid. Dette medlem vil gi mest skattelette til dem som har de laveste inntektene. Den enkleste måten å gjøre dette på er å ha et fradrag i bunn av inntekten som kommer alle til gode, men som har størst effekt for dem med lave og moderate inntekter og endringer i regjeringens forslag til trinnskattmodell som stimu-

lerer det samme. Skattepolitikken må stimulere arbeidslinjen.

Regjeringen har lagt fram en trinnskattmodell i tråd med anbefalingene fra Scheel-utvalget for å redusere kostnadene som følger av at den generelle skattesatsen reduseres fra 27 til 25 pst. Det er en modell som dette medlem støtter prinsippene bak. Dette medlem mener imidlertid at modellen kan gjøres bedre, enklere og gi høyere lettelse for de med moderate og lave inntekter. Dette medlem registrerer også at dette påpekes av flere ledende økonomer etter at statsbudsjettet ble lagt fram.

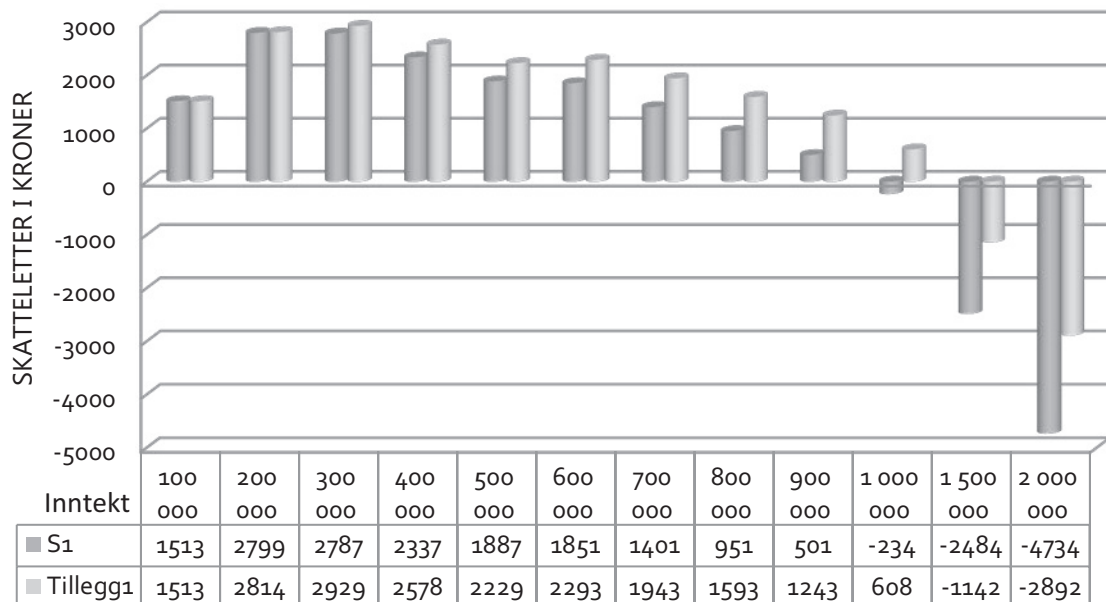
Dette medlem foreslår derfor følgende endringer i forhold til regjeringens opprinnelige modell for trinnskatt, minstefradrag, personfradrag og trygdeavgift:

	Regjeringen	Venstre
Trinnskatt, trinn 1	Sats: 0,9 pst, Innslagspunkt: 158 000 kr. (opprinnelig foreslått sats på 0,8 pst.)	Utgår
Trinnskatt, trinn 2	Sats: 1,7 pst, Innslagspunkt: 224 900 kr. (opprinnelig foreslått sats på 1,6 pst.)	Sats: 2 pst, Innslagspunkt: 300 000 kr.
Trinnskatt, trinn 3	Sats: 10,7 pst, Innslagspunkt: 565 400 kr. (opprinnelig foreslått sats på 10,6 pst.)	Sats: 11 pst, Innslagspunkt: 570 000 kr.
Trinnskatt, trinn 4	Sats: 13,7 pst., Innslagspunkt: 909 500 kr. (opprinnelig foreslått sats på 13,6 pst.)	Sats: 14 pst, Innslagspunkt: 900 000 kr.
Minstefradrag	Sats: 43 pst, Maksimalbeløp: 91 450 kr.	Sats: 48 pst, Maksimalbeløp: 95 000 kr.
Personfradrag	Beløp: 51 750 kr.	Beløp: 53 000 kr.
Trygdeavgift	Sats: 8,2 pst.	Sats: 8,4 pst.

I sum vil disse endringene medføre en skattelette i forhold til regjeringens forslag på alle inntekter under 1 mill. kroner, men som det framgår av tabellen under klart mest for inntekter mellom 200 000 og

400 000 kroner som vil få en netto skattelettelse på mellom 2 500 og 3 000 kroner. Tilsvarende blir det en skatteskjerpelse for inntekter over 1 mill. kroner.

Endringer i personbeskatning Venstre vs. regjeringen 2016

Samlet foreslår dette medlem en skattelette i lønns- og pensjonsinntekt på om lag 2,2 mrd. kroner bokført, og 2,7 mrd. kroner påløpt i forhold til regjeringens opprinnelige forslag til statsbudsjett for 2016 og en lettelse på om lag 3,1 mrd. kroner bokført og

om lag 3,9 mrd. kroner påløpt som følge av endringene i tillegg 1.

Dette medlem foreslår derfor følgende endringer i skatte- og avgiftsopplegget for 2016:

Tiltak	Beløp bokført mill. kr.	Beløp påløpt mill. kr.
Økt minstefradrag lønnsinntekt til 95 000 kr og økt prosentsats til 48 pst.	-2 280,0	-2 850,0
Personfradraget økes til 53 000,-	-875,0	-1 095,0
Øke fradraget for enslige forsørgere tilsvarende personfradraget i skatteklasser 1	-75,0	-95,0
Avvikle skatteklasser 2	235,0	295,0
Endre regjeringens trinn-skattesystem som innebærer en bedre sosial profil.	-800,0	-900,0
Unnta aksjefond og børsnoterte aksjer fra regjeringens forslag om innstramming i utbyttebeskatningen	0,0	0,0
Heve grensen for å betale trygdeavgift (frikortgrensen) til 54 650 (dvs. teknisk 55 000).	-65,0	-80,0
Øke skattepliktig fordel av kjøp av aksjer i egen bedrift til 5 000 kr.	-50,0	-60,0
Eget skattefradrag på 6 000,- for aldersgruppen 62–67 år som bare mottar lønnsinntekt (ikke pensjon eller trygd)	-255,0	-320,0
Øke beløpgrensen for skattefri inntekt (lønnsoppgaveplikt) til 3 000 kr.	-60,0	-75,0
Skattefradrag, energieffektiviseringstiltak i egen bolig, inntil 50 000 kr per bolig.	-270,0	-400,0
Skattefritak for arbeidsgiverfinansiert månedskort (kollektivtransport)	-2 000,0	-2 500,0
Fjerne rentefradraget for kredittkortgjeld og forbrukslån	800,0	1000,0
Fagforeningskontingent reduseres til 2005-nivå.	455,0	570,0

Tiltak	Beløp bokført mill. kr.	Beløp påløpt mill. kr.
Videreføre skattefri kilometergodtgjørelse på 2012-nivå. Medfører at km-satsene settes til 3,90 (inntil 10 000 km) og 3,25 (over 10 000 km)	105,0	165,0
Flatt foreldrebetaling 21 500 kr.	0,0	0,0
Økte skatteinntekter som følge av 2 000 færre AFP-pensjonister	320,0	400,0
Økte skatteinntekter som følge av 3 000 flere fra dagpenger til arbeid	215,0	270,0
Hevet trygdeavgift, lønnsinntakere til 8,4 prosent	2 280,0	2 850,0
Økt trygdeavgift AFP fra 5,1 til 6,0 pst.	70,0	85,0
Sum skattelette lønns- og pensjonsinntekt	-2 221,0	-2 740,0
Reversere endringene i trinnskatt foreslått i tilleggsnummeret knyttet til økte asylkomster	-900,0	-1 130,0
Sum skattelette lønns- og pensjonsinntekt	-3 121,0	-3 870,0

Dette medlem viser til at de foreslåtte lettelsene i lønns- og pensjonsinntekt inngår i et helhetlig grønt skattesifte i Venstres forslag til statsbudsjett for 2016. Alle med normal inntekt kommer i utgangspunktet ut med en samlet skattelette i Venstres forslag inkludert økte miljøavgifter og øvrige skatte- og avgiftsendringer uten atferdsendring. Legges livsstilen om i en sunnere og mer miljøvennlig retning vil netto skattelette kunne bli vesentlig høyere.

Dette medlem viser videre til at det i Venstres forslag til statsbudsjett for 2016 foreslås en omlegging, fornying og forenkling av momssystemet. Konkret foreslår Venstre at økologiske produkter,

frukt og grønt fritas for moms. Det betyr en kraftig stimulans mot et sunnere kosthold og et mer miljøvennlig landbruk. Videre innebærer endringen at redusert sats på matvarer (i dag 15 pst.) oppheves og at den generelle moms-satsen reduseres med ett prosentpoeng til 24 pst. Samlet vil dette innebære en avgiftslette for privatpersoner, organisasjoner og virksomheter som ikke er mva.-registrert på ca. 1,7 mrd. kroner bokført og 2 mrd. kroner påløpt.

Samlet foreslår dette medlem videre følgende konkrete endringer under rammeområde 21, Skatter, avgifter og toll:

	Bokført (mill. kr)	Påløpt (mill. kr)
Økt minstefradrag lønnsinntekt til 95 000 kr og økt proSENTSATS til 48 pst.	-2 280,0	-2 850,0
Personfradraget økes til 53 000,-	-875,0	-1095,0
Øke fradraget for enslige forsørgere tilsvarende personfradraget i skattekasse 1	-75,0	-95,0
Avvikle skattekasse 2	235,0	295,0
Endre regjeringens trinn-skattesystem som innebærer en bedre sosial profil.	-800,0	-900,0
Gå imot regjeringens endring i trinnskattemodellen i forbindelse med tillegg 1.	-900,0	-1130,0
Unnta aksjefond og børsnoterte aksjer fra regjeringens forslag om innstramming i utbyttebeskatningen	0,0	0,0
Heve grensen for å betale trygdeavgift (frikortgrensen) til 54 650 (dvs. teknisk 55 000).	-65,0	-80,0
Øke skattepliktig fordel av kjøp av aksjer i egen bedrift til 5 000 kr.	-50,0	-60,0
Eget skattefradrag på 6 000,- for aldersgruppen 62–67 år som bare mottar lønnsinntekt (ikke pensjon eller trygd)	-255,0	-320,0
Øke beløpgrensen for skattefri inntekt (lønnsoppgaveplikt) til 3 000 kr.	-60,0	-75,0
Skattefradrag, energieffektiviseringstiltak i egen bolig, inntil 50 000 kr per bolig.	-270,0	-400,0
Skattefritak for arbeidsgiverfinansiert månedskort (kollektivtransport)	-2 000,0	-2 500,0
Fjerne rentefradraget for kredittkortgjeld og forbrukslån	800,0	1000,0

	Bokført (mill. kr)	Påløpt (mill. kr)
Fagforeningskontingent reduseres til 2005-nivå.	455,0	570,0
Videreføre skattefri kilometergodtgjørelse på 2012-nivå. Medfører at km-satsene settes til 3,90 (inntil 10 000 km) og 3,25 (over 10 000 km)	134,0	165,0
Flatt foreldrebetaling 21 500 kr.	0,0	0,0
Økte skatteinntekter som følge av 2 000 færre AFP-pensjonister	320,0	400,0
Økte skatteinntekter som følge av 3 000 flere fra dagpenger til arbeid	215,0	270,0
Hevet trygdeavgift, lønnsinntakere til 8,4 pst.	2 280,0	2 850,0
Økt trygdeavgift AFP fra 5,1 til 6,0 pst.	70,0	85,0
<i>Sum skattelette lønns- og pensjonsinntekt</i>	<i>-3 121,0</i>	<i>-3 870,0</i>
Gå imot regjeringens forslag om å øke ligningsverdien på næringseiendom	-80,0	-100,0
Øke ligningsverdien på sekundærbolig til 100 pst.	440,0	550,0
Gjeninnføre 10 pst. aksjerabatt i formuesskatten	-600,0	-700,0
<i>Sum endringer i formuesskatten</i>	<i>-240,0</i>	<i>-250,0</i>
Økte avskrivningssatser saldogruppe c til 25 pst. Saldogruppe c gjelder lastebiler, vogntog, varebiler, busser mv.	-110,0	-520,0
Økte avskrivningssatser saldogruppe d til 25 pst. Saldogruppe d gjelder inventar, maskiner, personbiler mv.	-390,0	-1620,0
Øke avskrivningssatsen for maskiner med 5 pst under forutsetning av at investeringen har påvist miljøeffekt og medfører økt energieffektivisering	-50,0	-100,0
KapitalFUNN-ordning (business angels)..	0,0	-600,0
Innføre rett til minstefradrag for selvstendig næringsdrivende som alternativ til fradrag for kostnader	-550,0	-550,0
Gå mot regjeringens forslag om å fjerne skattefritak knyttet til gevinst ved salg av landbrukseiendom internt i familien	-65,0	-65,0
Ekstra jordbruksfradrag på 20 000,- for bønder som driver eller legger om til økologisk produksjon	-3,0	-3,0
Øke fiskerfradraget til 175 000 kr.	-17,0	-17,0
SkatteFUNN: Fjerne ordningen om maksimal timesats på 600 kroner	0,0	-280,0
SkatteFUNN: Fjerne begrensningen på antall timer egne ansatte kan godskrive ordningen	0,0	-5,0
SkatteFUNN: Ekstra kriterium for fradrag for FoU knyttet til klima, miljø og energieffektivisering på hhv 2 mill. kroner for bedriftsintern støtte og 4 mill. kroner for bedriftsekstern støtte	0,0	-4,0
Generelt skattefritak for forskningsinstitutter	0,0	-20,0
Skattefradrag for gaver til frivillige organisasjoner fra bedrifter inntil 100 000 kr.	-10,0	-34,0
Ingen arbeidsgiveravgift for de første tre årene for foretak med færre enn 5 ansatte	-230,0	-260,0
Heve maksimalt sparebeløp i OTP for enkeltpersonforetak til 6 pst.	-150,0	-150,0
Endre regler for forskuddsskatt-innbetaling for selvstendig næringsdrivende.	0,0	0,0
<i>Sum skattelette næringsliv</i>	<i>-1 575,0</i>	<i>-4 228,0</i>
Omlegging av matmomsen:		
Null moms på frukt og grønt og økologiske matvarer.		
Full moms på all øvrig mat, men den generelle momssatsen reduseres fra 25 til 24 pst.	- 1 700,0	-2 200,0
Gå imot regjeringens forslag om økt sats på lav moms	-759,0	-950,0

	Bokført (mill. kr)	Påløpt (mill. kr)
Heve omsetningsgrensen til 3 mill. kroner for rett til årlig oppgavetermin vedr. mva.	0,0	0,0
Økte momsinntekter som følge av forslag om avvikling av taxfree-ordningen	300,0	300,0
<i>Sum endringer momssystemet</i>	<i>-2 159,0</i>	<i>-2 850,0</i>
Reduksjon i avgiftene på øl (butikkøl) med 5 pst.	-200,0	-215,0
Reduksjon i avgiftene på sterkøl og vin med 5 pst.	-120,0	-132,0
Økning i avgiftene på brennevin med 10 pst.	90,0	105,0
Heve alle tobakksavgifter med 10 pst.	495,0	540,0
Avvikle taxfree-ordningen for tobakksvarer	750,0	800,0
<i>Sum alkohol- og tobakksavgifter</i>	<i>1 015,0</i>	<i>1 098,0</i>
Heve engangsavgiften når det gjelder egenvekt, motoreffekt og NO _x -utslipp for avgiftsgruppe B (lastebiler) til 35 pst. av gruppe A (personbiler)	385,0	420,0
Heve engangsavgiften (gjelder bl.a. CO ₂ -utslipp og NO _x -utslipp) avgiftsgruppe C (campingbiler m.m.) til 50 pst. av gruppe A (personbiler)	105,0	115,0
Øke satsen i engangsavgiften for NO _x -utslipp med 25 pst.	69,0	75,0
Ilegge NO _x -komponent i engangsavgiften for campingbiler tilsvarende for personbiler.	30,0	35,0
Øke vektfradraget i engangsavgiften med 25 pst. for biogasskjøretøy	0,0	0,0
<i>Sum bilavgifter</i>	<i>589,0</i>	<i>645,0</i>
Økt veibruksavgift på bensin med 50 øre per liter	420,0	450,0
Økt veibruksavgift på autodiesel med 50 øre + opptapping av Innføring mot lik pris på autodiesel og bensin gjennom vegbruksavgift og CO ₂ -avgift over tre år. Tilsvarende en ytterligere økning på 46 øre per liter.	2485,0	2715,0
Oppheve avgiftsfritak for diesel til båtmotorer	28,0	30,0
Økt el-avgift 2,5 øre/kWh	1110,0	1480,0
Innføre fritak for elavgift for elektrisitet brukt som drivstoff i ferger, skip, lastebiler, busser og landstrøm (for båter)	-1,0	-1,0
Innføre en gjennomgående CO ₂ -avgift på 500 kr per tonn.	1584,0	1733,0
Avvikle dagens grunnavgift på engangsemballasje og erstatte den med en avgift på all fossil plastemballasje.	0,0	0,0
Ny miljøavgift på plast	200,0	240,0
Ny miljøavgift på flyreiser etter tysk modell	2000,0	2000,0
Reduksjon i landingsavgiften på 25 pst. for fly som går på biodrivstoff	0,0	0,0
Ny miljøavgift på deponi av gruveavfall	450,0	450,0
<i>Sum økte miljøavgifter</i>	<i>8 276,0</i>	<i>9 097,0</i>
Sum ramme 21: Skatter, avgifter og toll	2 785,0	-358,0

Dette medlem viser til den framforhandlede avtalen om statsbudsjettet for 2016 mellom Venstre, Kristelig Folkeparti og regjeringspartiene Høyre og Fremskrittspartiet av 23. november 2015. Venstres stortingsrepresentanter vil stemme subsidiært for av-

talen dersom ikke Venstres forslag til alternativt statsbudsjett får flertall. Dette medlem er spesielt fornøyd med at avtalen innebærer et grønt skattesifte på om lag 4,7 mrd. kroner og at trinnskatten

blir mer sosial i og med reduksjoner i sats og heving av innslagspunkt i trinn 1.

Dette medlem viser for øvrig til generelle merknader knyttet til avtalen under kapittel 3.1.3.2 i denne innstilling.

3.2.21.2.6 Merknader fra komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti viser til Sosialistisk Venstrepartis alternative budsjett og foreslår at rammeområde 21 settes til -1 052 421 411 000 kroner, som er en reduksjon på 23 605 000 000 kroner i forhold til regjeringens forslag i Prop. 1 S (2015–2016) inkludert Prop. 1 S (2015–2016) Tillegg 1–2.

Dette medlem viser til Sosialistisk Venstrepartis alternative budsjett og omtalen av skatte- og avgiftsopplegget i Innst. 3 S (2015–2016). Sosialistisk Venstreparti foreslår i sitt alternative statsbudsjett å øke det samlede skattenivået med 23,7 mrd. kroner påløpt, og 21,3 mrd. kroner bokført, sammenlignet med regjeringens forslag.

Dette medlem viser til at regjeringen innførte nøytral merverdiavgift i offentlig sektor fra og med 1. januar 2015. Dette medlem peker på at dette er et forslag som har som mål å øke innslaget av konkurranseutsetting i offentlig sektor. Dermed blir lønns- og pensjonsordningene til ansatte satt under ytterligere press, og vil føre til at ressurser skyves over fra lønn til overskudd. Mange internasjonale selskaper driver skatteplanlegging for å få lavere skatt, noe som reduserer den totale skatteinngangen. Dette er ofte selskaper som konkurrerer om å utføre offentlige tjenester, og som kan operere med lavere kostnader på grunn av slik planlegging. Dette medlem fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen om å reversere forslagene om å innføre nøytral merverdiavgift i offentlig sektor.»

3.2.22 Rammeområde 22 (Utbytte), under finanskomiteen

3.2.22.1 SAMMENDRAG

Kap. Formål		Prop. 1 S med Tillegg 1–2 (2015–2016)
Utgifter rammeområde 22 (i tusen kroner)		
Sum utgifter rammeområde 22		0
Inntekter rammeområde 22 (i tusen kroner)		
5611	Aksjer i NSB AS	425 000
5616	Kommunalbanken AS	417 000
5618	Aksjer i Posten Norge AS	220 000
5622	Aksjer i Avinor AS	500 000
5623	Aksjer i Baneservice AS	8 300
5625	Renter og utbytte fra Innovasjon Norge	206 500
5631	Aksjer i AS Vinmonopolet	25 802
5651	Aksjer i selskaper under Landbruks- og matdepartementet	5 000
5652	Statskog SF – renter og utbytte	24 500
5656	Aksjer i selskaper under Nærings- og fiskeridepartementets forvaltning	11 519 400
5680	Statnett SF	240 000
5685	Aksjer i Statoil ASA	15 382 000
5692	Utbytte av statens kapital i Den nordiske investeringsbank	88 300
5693	Utbytte av aksjer i diverse selskaper mv.	1 400
Sum inntekter rammeområde 22		29 063 202
Sum netto rammeområde 22		-29 063 202

3.2.22.2 KOMITEENS MERKNADER

3.2.22.2.1 *Merknader fra komiteens medlemmer fra Høyre og Fremskrittspartiet*

Komiteens medlemmer fra Høyre og Fremskrittspartiet viser til avtalen mellom Høyre, Fremskrittspartiet, Kristelig Folkeparti og Venstre om statsbudsjettet for 2016 og foreslår at ramme 22 settes til 31 121 802 000 kroner, som er en økning i forhold til regjeringens forslag på 2 058 600 000 kroner. Disse medlemmer viser til den inngåtte avtalen, jf. pkt. 3.1.3.1.

3.2.22.2.2 *Merknader fra komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet*

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet mener det er meget spesielt at Høyre, Fremskrittspartiet, Kristelig Folkeparti og Venstre tilnærmet avlyser Statkrafts videre satsing internasjonalt. Utbygging av fornybar energi globalt er en viktig del av det internasjonale klimaarbeidet, og et område hvor Statkraft har vesentlig kompetanse. Disse medlemmer viser til at Statkraft har god lønnsomhet i disse prosjektene. Disse medlemmer konstaterer at flertallet nå foretar en betydelig strategisk endring fra Stortingets tidligere vedtak om kapitaltilførsel og som nå skaper usikkerhet om selskapets kommende investeringer i Norge. Disse medlemmer mener det er viktig at Statkraft lykkes i å realisere viktige prosjekter i Norge og stiller seg derfor kritisk til at flertallet opptrer så uforutsigbart. Dette er en håndtering som svekker statens rolle som en seriøs og konstruktiv eier.

Disse medlemmer foreslår at ramme 22 settes til 30 478 202 000 kroner, som er en økning i forhold til regjeringens forslag på 1 415 000 000 kroner. For nærmere omtale vises til fagkomiteens innstilling.

3.2.22.2.3 *Merknader fra komiteens medlem fra Kristelig Folkeparti*

Komiteens medlem fra Kristelig Folkeparti viser til dette medlems hovedmerknad hvor Kristelig Folkepartis alternative budsjett for 2016 omtales.

Dette medlem slutter seg til forslaget som følger av budsjettavtalen mellom Høyre, Fremskrittspartiet, Kristelig Folkeparti og Venstre.

3.2.22.2.4 *Merknader fra komiteens medlem fra Senterpartiet*

Komiteens medlem fra Senterpartiet viser til at Senterpartiet i sitt alternative statsbudsjett foreslår at ramme 22 settes til 29 063 202 000 kroner, som er tilsvarende regjeringens forslag. For øvrig vises det til Senterpartiets hovedmerknad.

3.2.22.2.5 *Merknader fra komiteens medlem fra Venstre*

Komiteens medlem fra Venstre viser til at Venstre i sitt forslag til statsbudsjett for 2016 foreslår at ramme 22 settes til 29 233 202 000 kroner, som er en økning i forhold til regjeringens forslag på 170 000 000 kroner.

Dette medlem viser til at Venstres helhetlige forslag til statsbudsjett for 2016 tar utgangspunkt i budsjettforslaget fra regjeringen Solberg, jf. Prop. 1 S (2015–2016) med tillegg 1 og 2. Konkrete endringer på rammeområde 22 i forhold til regjeringens forslag følger av omtale og tabeller under.

Dette medlem viser til at Venstre foreslår å ta et utbytte fra Statkraft med 5 pst., tilsvarende 170 mill. kroner i 2016.

3.2.22.2.6 *Merknader fra komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti*

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti viser til Sosialistisk Venstrepartis alternative budsjett og foreslår at rammeområde 22 settes til 29 275 702 000 kroner, som er en økning på 212 500 000 kroner i forhold til regjeringens forslag i Prop. 1 S (2015–2016) inkludert Prop. 1 S (2015–2016) Tillegg 1–2.

Dette medlem viser til Sosialistisk Venstrepartis alternative budsjett hvor det foreslås å øke utbyttet fra Avinor med 212,5 mill. kroner sammenlignet med regjeringens forslag.

3.3 Oversikt over forslagene til rammevedtak

Oversikt over forslaget fra regjeringen, jf. Prop. 1 S (2015–2016) med Tillegg 1–2 fordelt på rammeområder, samt forslag til netto rammebeløp fra de respektive fraksjoner. Avvik fra regjeringens forslag i parentes. Alle tall i 1 000 kroner.

Komité	Nr.		Prop. 1 S med Tillegg 1–2 (2015–2016)	Forlik 2016 H, FrP, Kr�f, subsi- di�rt V	A	Sp	V	SV
Kommunal- og forvalt- ningskomite- en	1	Statsforvalt- ning	8 457 201	8 464 189 (+6 988)	8 344 201 (-113 000)	8 113 555 (-343 646)	8 243 257 (-213 944)	8 436 201 (-21 000)
Familie- og kulturkomite- en	2	Familie og for- bruker	47 177 688	47 273 574 (+95 886)	46 728 488 (-449 200)	47 678 138 (+500 450)	46 181 888 (-995 800)	47 968 788 (+791 100)
	3	Kultur	10 519 581	10 572 546 (+52 965)	11 085 361 (+565 780)	10 785 481 (+265 900)	10 721 611 (+202 030)	10 751 765 (+232 184)
Utenriks- og forsvarskomite- en	4	Utenriks	37 748 283	40 132 271 (+2 383 988)	39 992 783 (+2 244 500)	41 367 283 (+3 619 000)	41 371 004 (+3 622 721)	43 924 895 (+6 176 612)
Justiskomite- en	5	Justis	28 122 277	28 171 677 (+49 400)	28 274 477 (+152 200)	28 418 477 (+296 200)	27 943 577 (-178 700)	27 484 477 (-637 800)
Kommunal- og forvalt- ningskomite- en	6	Innvandring, regional utvik- ling og bolig	19 466 856	19 664 684 (+197 828)	20 813 756 (+1 346 900)	21 384 716 (+1 917 860)	20 523 556 (+1 056 700)	21 495 621 (+2 028 765)
Arbeids- og sosialkomite- en	7	Arbeid og sosial	421 349 277	421 394 544 (+45 267)	421 043 077 (-306 200)	421 935 277 (+586 000)	417 178 277 (-4 171 000)	421 380 277 (+31 000)
Utenriks- og forsvarskomite- en	8	Forsvar	43 126 235	43 054 958 (-71 277)	43 319 235 (+193 000)	43 326 935 (+200 700)	40 323 235 (-2 803 000)	42 690 235 (-436 000)
N�ringsko- miteen	9	Næring	4 804 425	4 889 780 (+85 355)	5 093 857 (+289 432)	5 142 225 (+337 800)	4 570 425 (-234 000)	5 060 778 (+256 353)
	10	Fiskeri	186 202	203 359 (+17 157)	208 202 (+22 000)	196 202 (+10 000)	206 202 (+20 000)	186 202 (0)
	11	Landbruk	16 730 145	16 790 348 (+60 203)	16 791 145 (+61 000)	17 361 645 (+631 500)	16 709 745 (-20 400)	16 723 145 (-7 000)
Energi- og miljøkomite- en	12	Olje og energi	-87 314 600	-87 339 207 (-24 607)	-87 144 600 (+170 000)	-86 959 600 (+355 000)	-87 844 078 (-529 478)	-87 443 400 (-128 800)
	13	Miljø	6 810 828	7 294 956 (+484 128)	7 320 828 (+510 000)	7 181 578 (+370 750)	7 856 128 (+1 045 300)	7 709 128 (+898 300)
Kontroll- og konstitusjons- komiteen	14	Konstitusjo- nelle institu- sjoner	2 548 636	2 524 429 (-24 207)	2 519 636 (-29 000)	2 543 636 (-5 000)	2 508 636 (-40 000)	2 518 636 (-30 000)
Helse- og om- sorgskomite- en	15	Helse	179 146 159	179 133 862 (-12 297)	180 053 759 (+907 600)	180 310 959 (+1 164 800)	178 017 659 (-1 128 500)	179 877 623 (+731 464)
Kirke-, utdan- nings- og forskningsko- miteen	16	Kirke, utdan- ning og forskning	67 745 397	68 251 501 (+506 104)	68 623 097 (+877 700)	68 403 797 (+658 400)	69 363 697 (+1 618 300)	68 349 097 (+603 700)
Transport- og kommunika- sjonskomite- en	17	Transport og kommunika- sj�n	57 140 365	57 216 735 (+76 370)	57 603 677 (+463 312)	58 586 365 (+1 446 000)	57 816 603 (+676 238)	57 177 665 (+37 300)
Kommunal- og forvalt- ningskomite- en	18	Rammeover- føringer til kommunesek- toren mv.	166 592 295	167 134 068 (+541 773)	169 372 188 (+2 779 893)	169 638 310 (+3 046 015)	168 743 195 (+2 150 900)	171 799 495 (+5 207 200)

Komité	Nr.		Prop. 1 S med Tillegg 1–2 (2015–2016)	Forlik 2016 H, FrP, Krf, subsi- di�rt V	A	Sp	V	SV
Finanskomi- teen	19	Tilfeldige ut- gifter og inn- tekter	5 100 000	4 250 000 (-850 000)	3 546 738 (-1 553 262)	3 962 500 (-1 137 500)	3 264 500 (-1 835 500)	4 700 000 (-400 000)
	20	Finansadmi- nistrasjon mv.	27 329 774	26 900 260 (-429 514)	27 329 774 (0)	26 906 603 (-423 171)	26 857 274 (-472 500)	26 882 574 (-447 200)
	21	Skatter, avgif- ter og toll	-1 028 816 411	-1 029 949 321 (-1 132 910)	-1 039 287 411 (-10 471 000)	-1 044 234 611 (-15 418 200)	-1 031 601 411 (-2 785 000)	-1 052 421 411 (-23 605 000)
	22	Utbytte mv.	-29 063 202	-31 121 802 (-2 058 600)	-30 478 202 (-1 415 000)	-29 063 202 (0)	-29 233 202 (-170 000)	-29 275 702 (-212 500)
		Sum f�r låne- transaksjoner og overf�rin- ger til og fra Statens pen- sjonsfond ut- land	4 907 411	4 907 411 (0)	1 154 066 (-3 753 345)	2 986 269 (-1 921 142)	-278 222 (-5 185 633)	-4 023 911 (-8 931 322)

4. Gruppering av inntekter/utgifter, utviklingstrekk på utgiftssiden, flerårige budsjettkonsekvenser og gjennomføring av inneværende års budsjett

4.1 Sammendrag

Det vises til Prop. 1 S (2015–2016) for omtale av gruppering av inntekter/utgifter, utviklingstrekk på utgiftssiden, flerårige budsjettkonsekvenser og gjennomføring av inneværende års budsjett.

4.2 Komiteens merknader

Komiteen tar omtalene til orientering.

5. Statens lånebehov

5.1 Fullmakt til å ta opp statslån o.a.

5.1.1 Sammendrag

Statens lånebehov for 2016 følger av forslaget til statsbudsjett for 2016. Det blir lagt opp til at finansieringsbehovet i hovedsak blir dekket ved opptak av nye, langsiktige lån innenlands. Av hensyn til markedet for statspapirer legger en normalt opp til å søke å jevne ut den langsiktige opplåningen over flere år. For 2016 er det foreslått en fullmakt på 75 mrd. kroner for opptak av nye, langsiktige lån.

Statens kortsiktige opplåning i markedet skjer ved salg av statskasseveksler, som er papirer med løpetid på inntil tolv måneder. For 2016 er det foreslått en ramme på 125 mrd. kroner for utestående volum i kortsiktige markedsl n. Det er samme ramme som i 2015.

For andre kortsiktige lån ber en om en fullmakt der det ikke blir satt noen konkret beløpsgrense. En ber i tillegg om at den generelle fullmakten til å inngå

rentebytteavtaler og tilsvarende derivatavtaler blir videreført. Dette er omtalt nærmere i avsnitt 7.3, og forslagene er sammenfattet i tabell 7.3 i proposisjonen.

Det vises også til generell omtale av statsgjeldsforvaltningen i Meld. St. 1 (2015–2016) Nasjonalbudsjettet 2016. Dersom Stortinget vedtar de fullmaktene det her bes om, vil Finansdepartementet gi Norges Bank fullmakt til å dekke lånebehovet og ev. inngå derivatavtaler.

Det vises til proposisjonen for nærmere omtale av fullmaktene.

5.1.2 Komiteens merknader

Komiteen slutter seg til regjeringens forslag, jf. forslag til vedtak II under kapittel 8 Komiteens tilråding.

6. Omtale av særskilte saker

6.1 Avbyråkratiserings- og effektiviseringsreformen

6.1.1 Sammendrag

Regjeringen vil bygge sin politikk på en effektiv bruk av fellesskapets ressurser. Som i næringslivet vil det også i offentlig forvaltning være et potensial for å bli mer effektiv. For å hente ut potensialet må det stilles klare krav om mindre byråkrati og mer igjen for skattebetalernes penger.

Regjeringen innførte derfor en avbyråkratiserings- og effektiviseringsreform i 2015. Regjeringen forutsetter at alle statlige virksomheter gjennomfører tiltak for å bli mer effektive. Kravet om mindre byråkrati og mer igjen for pengene vil gjelde det meste av statlig forvaltning. Reformen omfatter sektorer som er politisk prioritert. Det er ikke mindre viktig å sikre effektiv ressursbruk i prioriterte sektorer.

I næringslivet er det en årlig vekst i produktiviteten. Det er rimelig å legge til grunn at det også vil være en produktivitetsvekst i offentlig forvaltning som kan hentes ut med riktige insentiver. Avbyråkratiserings- og effektiviseringsreformen gir insentiver til mer effektiv statlig drift og skaper handlingsrom for prioriteringer i statsbudsjettet. Reformen innebærer at deler av gevinstene fra mindre byråkrati og mer effektiv bruk av pengene overføres i de årlige budsjettene til fellesskapet. Den årlige overføringen til fellesskapet settes til 0,5 pst. av alle driftsutgifter som bevilges over statsbudsjettet. Samlet sett er overføringen til fellesskapet som følge av reformen beregnet til 1,5 mrd. kroner i 2016.

Kravet om mindre byråkrati og mer igjen for pengene gjelder alle statlige virksomheter som mottar driftsbevilgninger fra statsbudsjettet. Det legges til grunn at forslaget gjelder forvaltningens driftsutgifter på postene 1 til 29. Nettobudsjetterte virksomheter som universiteter, høyskoler og forskningsinstitusjoner er inkludert i reformen. I tillegg er spesialisthelsetjenestene med i ordningen. Driftsresultatene i statlig forretningsdrift holdes imidlertid utenfor.

Driftsutgiftene til departementer og etater hvor deler av virksomheten finansieres av gebyrer inkluderes også i reformen. For disse virksomhetene stilles det krav om at tiltak for mindre byråkrati og mer igjen for pengene skal komme publikum til gode. Det er forutsatt at gebyrsatser som hovedregel tilpasses et lavere utgiftsnivå.

Utgangspunktet for overføringen til fellesskapet i de årlige budsjettforslagene vil være saldert budsjett for foregående år. Dette bidrar til forutsigbarhet for statlige virksomheter i årene framover.

For å oppnå en varig effekt må tiltakene være en del av en planlagt prosess. Regjeringen vil derfor la dette inngå som en fast del av budsjettarbeidet framover. Reformen vil stimulere forvaltningen til å avbyråkratisere og bruke ressurser mer effektivt også i årene framover.

6.1.2 *Komiteens merknader*

Komiteen tar omtalen til orientering.

Komiteens medlem fra Venstre viser til at det over en tiårsperiode har vært en sterk økning i driftsutgiftene i den offentlige forvaltningen. Dette medlem støtter i så måte regjeringens avbyråkratiserings- og effektiviseringsreform hvor man foreslår å underregulere pris- og lønnsjusteringen av driftspostene på statsbudsjettet med 0,6 pst. Dette medlem mener det er fullt mulig å underregulere disse postene ytterligere og foreslår at «reformsatsen» settes til 1 pst., hvilket vil gi en ytterligere innsparing på 1 213 mill. kroner. Dette medlem er imidlertid åpen for å se på andre og mer målrettede effektiviseringstiltak som kan medføre samme inn-

sparing som et generelt «ostehøvelkutt» som rammer aller sektorer likt uavhengig av behov og reelle innsparingsmuligheter. Dette medlem viser videre til at Produktivitetskomisjonen vil levere sin endelige rapport i februar 2016. Produktivitet i offentlig sektor er ett av områdene den ser særskilt på. På denne bakgrunn er det naturlig at regjeringen kommer med konkrete forslag til oppfølging av kommisjonens rapport, spesielt for å redusere byråkrati og effektivisere staten, i revidert nasjonalbudsjett 2016.

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti viser til Sosialistisk Venstrepartis alternative budsjett hvor regjeringens forslag om oppjustering av den såkalte avbyråkratiserings- og effektiviseringsreformen til 0,6 pst. følges. Dette medlem slutter seg til prinsippet om at det er fullt mulig å øke produktiviteten i store deler av offentlig sektor, noe som vil frigjøre ressurser til andre viktige oppgaver. Dette medlem vil samtidig påpeke at regjeringen har et særlig ansvar for at reformen er gjennomførbar i praksis og ikke fører til dårligere tjenester. Dette medlem viser til at en stor del av innsparingene gjennom denne reformen, som budsjetteres som et ostehøvelkutt, rammer sykehussektoren. I budsjettforliket mellom regjeringspartiene, Kristelig Folkeparti og Venstre er det lagt inn ytterligere 0,1 pst. økning i effektiviseringsreformen. Dette innebærer et tap for sykehussektoren på om lag 130 mill. kroner som ikke er kompensert. Et slikt kutt vil føre til dårligere tjenester og færre behandlinger i sykehusene. Dette medlem viser til Sosialistisk Venstrepartis alternative budsjett hvor rammene til helseforetakene er økt med totalt 760 mill. kroner.

6.2 **Publisering av informasjon om statens bruk av ressurser**

6.2.1 *Sammendrag*

Fra 1. januar 2014 ble det obligatorisk for statlige virksomheter å rapportere i tråd med en ny, standard kontoplan. Kontoplanen gir en felles struktur for inndeling av virksomhetenes utgifter, inntekter og balansekontanter gruppert etter art. Den nye kontoplanen er langt mer detaljert enn tidligere, og åpner for bedre oversikt over ressursbruken og enklere sammenligning over tid i virksomhetenes årsrapport og årsregnskap. Kontoplanen legger også til rette for å kunne sammenligne ressursbruk mellom virksomheter.

I mai 2015 publiserte alle statlige virksomheter for første gang egne årsrapporter med årsregnskap basert på både kapittel og post og ny artskontoplan. En ny, felles struktur gjør det enklere å orientere seg i disse rapportene, og det er lettere å sammenlikne på tvers. Rapportene publiseres både på virksomhetens nettsider og hos overordnet departement.

Regnskap etter ny artskontoplan rapporteres også til det sentrale statsregnskapet, og utgjør en ny og verdifull informasjonskilde om statens ressursbruk. Regnskapsinformasjonen er imidlertid ikke komplett, ettersom nettobudsjetterte virksomheter – eksempelvis universiteter og høyskoler – har en forenklet og nettobasert rapportering til statsregnskapet. Dette er en viktig del av statens virksomhet. Det er derfor i dag ikke mulig å sammenstille regnskapsdata etter art for staten som helhet.

Regjeringen mener at det er viktig å gjøre mer data om bruken av statlige bevilgninger bedre tilgjengelig for flere brukere. Det gjelder grunnleggende rettsstatsverdier som informasjons- og ytringsfrihet, demokratisk deltakelse, tilliten til det offentlige og allmennhetens kontroll med forvaltningen. Regjeringen har valgt ut offentlige utgifter som ett av fem områder der vi vil styrke åpenheten og tilrettelegge for viderebruk av offentlige data i maskinlesbare formater.

Direktoratet for økonomistyring (DFØ) har publisert oppdaterte regnskapstall på kapittel og post i statsregnskapet hver måned siden 2010. DFØ vil fra og med november-regnskapet 2015 også publisere rådata med regnskapsinformasjon etter artskontoplanen i maskinlesbart format på sine hjemmesider, slik at de fritt kan brukes av andre.

Det er ofte krevende å bruke rådata. Informasjonen bør også presenteres i en slik form at brukeren opplever den som relevant og direkte anvendbar.

Finansdepartementet og DFØ vil i 2016 utvikle en løsning for publisering av informasjon fra statsregnskapet. Dette vil gi både journalister og vanlige borgere mulighet til å søke i regnskapet og sammenlikne mellom virksomheter. Det vil etter hvert bli mulig å ta ut tidsseriedata, og data skal være tilgjengelig i maskinlesbar form for analyseformål.

DFØ skal også vurdere framtidige løsninger for å presentere og gjøre tilgjengelig regnskapsdata fra nettobudsjetterte virksomheter og fra virksomheter som fører periodisert regnskap.

6.2.2 Komiteens merknader

Komiteen tar omtalen til orientering.

6.3 Avklaring av virksomhetsbegrepet i staten

6.3.1 Sammendrag

For allmennheten vil det være sentralt å kunne knytte informasjon om ressursbruk i statsregnskapet til den enkelte virksomhet. Dette forutsetter en entydig definisjon og avgrensning av virksomhetsbegrepet.

«Virksomhet» benyttes, i regelverket for økonomistyring i staten om et statlig forvaltningsorgan, i samsvar med språkbruken i tjenestemannsloven og hovedavtalen for arbeidstakere i staten. Et departe-

ment omfattes av virksomhetsbegrepet når det ikke opptrer som overordnet organ. Virksomhetsbegrepet omfatter de tre hovedvariantene ordinære statlige forvaltningsorganer («bruttobudsjetterte virksomheter»), forvaltningsorganer med særskilte fullmakter («nettobudsjetterte virksomheter») og forvaltningsbedrifter.

En statlig virksomhet forstås dermed som et forvaltningsorgan innenfor staten som juridisk person, dvs. ikke statsforetak, helseforetak, statseide aksjeselskap, stiftelser e.l. Det er i praksis hvert enkelt fagdepartement som avgjør om en statlig institusjon er en virksomhet i økonomiregelverkets forstand.

I forbindelse med prosjektet om publisering av regnskapsdata, vil DFØ – i dialog med departementene, Direktoratet for forvaltning og IKT (Difi), og i samarbeid med Statistisk sentralbyrå som ansvarlig for Enhetsregisteret – etablere en oversikt over statlige virksomheter med utgangspunkt i økonomiregelverket.

6.3.2 Komiteens merknader

Komiteen tar omtalen til orientering.

6.4 Statlige regnskapsstandarder – obligatorisk bruk innenfor en fortsatt frivillig ordning

6.4.1 Sammendrag

Finansdepartementet orienterte i Gul bok 2015 kap. 7.6 om det pågående arbeidet med oppdatering av de anbefalte statlige regnskapsstandardene (SRS).

SRS regulerer bruk av periodisert regnskap i statlige virksomheter. Standardene tar utgangspunkt i regnskapsloven og de norske regnskapsstandarden (NRS), men er tilpasset statlige behov og rammebetingelser. Finansdepartementet har i august 2015 oppdatert de statlige regnskapsstandarden etter en forutgående høring av standarder hvor det var foreslått vesentlige endringer. Høringen omfattet samtlige departementer og Riksrevisjonen. Høringen ga samlet sett ikke grunnlag for større endringer i de opprinnelige høringsforslagene.

Statlige virksomheter som bruker periodiseringsprinsippet har fram til nå kunnet velge om de vil følge SRS, som har hatt status som anbefalte regnskapsstandarder. Dette har gjort det vanskelig å sammenlikne statlige regnskaper. Det har også vært utfordrende for Riksrevisjonen, jf. Dokument nr. 1 (2014–2015).

En standardisering av regnskapsprinsippene for virksomheter som velger å føre periodisert regnskap vil bidra til enklere og tydeligere virksomhetsregnskaper. Informasjonsgrunnlaget for brukerne av statlige virksomhetsregnskap vil bli mer ensartet.

Spørsmålet om én felles standard ble tatt opp i høringen av reviderte standarder, og tilbakemeldin-

gene fra høringsinstansene gir støtte til standardisering. Endringen vil bare berøre et fåtall virksomheter.

Regjeringen har derfor besluttet at de statlige regnskapsstandardene (SRS) skal være obligatoriske for virksomheter som har valgt å føre regnskapet etter andre prinsipper enn kontantprinsippet. De nye reglene trer i kraft fra 1. januar 2016.

6.4.2 Komiteens merknader

Komiteen tar omtalen til orientering.

6.5 Ny modell for fastsettelse av normrenten og rentenivået i Statens lånekasse for utdanning og Husbanken

6.5.1 Sammendrag

Normrenten er den laveste renten en arbeidsgiver kan tilby på lån til arbeidstaker uten at det må betales skatt på fordel av lav rente. Finansdepartementet innfører en ny modell for å fastsette denne renten. Formålet er å etablere en metode som bedre speiler nivået for renter i det alminnelige rentemarkedet enn gjeldende modell, som tar utgangspunkt i renten på statskasseveksler. Videre tar Finansdepartementet i samarbeid med Kunnskapsdepartementet og Kommunal- og moderniseringsdepartementet sikte på at tilsvarende beregningsmodell med nødvendige tilpasninger også skal gjøres gjeldende for lånerentene i Statens lånekasse for utdanning og i Husbanken.

NÆRMERE OM FASTSETTING AV DAGENS RENTENIVÅER

Normrenten og lånevilkårene for flytende renter i Statens lånekasse og Husbanken fastsettes nå med utgangspunkt i den effektive renten på statskasseveksler med 0–3 måneders løpetid. Rentene beregnes som et gjennomsnitt av den observerte renten over en periode på to måneder (observasjonsperioden), og gjelder fra to måneder etter observasjonsperiodens slutt. Normrenten fastsettes til gjennomsnittsrenten tillagt et påslag på 1,65 prosentenheter. Rentenivået for lån med flytende rente i Statens lånekasse fastsettes som gjennomsnittsrenten tillagt et påslag på 1,25 prosentenheter. Rentenivået for lån med flytende rente i Husbanken fastsettes som gjennomsnittsrenten tillagt et påslag på 1,0 prosentenheter. For lån med fastrenteavtale er det samme påslag som for lån med flytende rente, henholdsvis 1,25 og 1,0 prosentenheter i Lånekassen og Husbanken, men observasjonsperioden er en måned og ny rente trer i kraft en måned etter observasjonsperioden.

NY MODELL FOR FASTSETTING AV NORMRENTEN

Normrenten har vært fastsatt etter gjeldende modell fra og med inntektsåret 2004. Modellen ble da den ble innført, ansett å gi et godt anslag på beste effektive markedsrente på utlån fra bankene. Påslaget

var ved innføringen 0,5 prosentenheter. Med virkning fra inntektsåret 2014 ble påslaget økt med 0,75 prosentenheter. Påslaget ble økt med ytterligere 0,40 prosentenheter fra inntektsåret 2015. Påslaget er dermed 1,65 prosentenheter i 2015.

Den nåværende modellen for rentefastsettelsen har over tid vist seg ikke å gi stabilt grunnlag for å fastsette normrentenivået. Bakgrunnen for å øke påslagene i 2014 og 2015 var den økte forskjellen i rentene på statspapirer og renter på lån i ordinære banker. Normrenten utviklet seg over tid slik at den ble langt lavere enn de beste markedsrentene.

Det er et mål for beregningsmetoden for normrenten at den speiler nivået for renter i det alminnelige rentemarkedet. Finansdepartementet legger på bakgrunn av dette opp til en ny modell for fastsettelse av normrenten som tar utgangspunkt i rentebetingelser for boliglån i markedet. Modellen baserer seg på data som lånetilbydere er forpliktet å rapportere inn til Finansportalen. Det tas utgangspunkt i et boliglån på 1,5 mill. kroner innenfor 50 pst. sikkerhet, som tilsvarer en boligverdi på minst 3 mill. kroner. Gjennomsnittet av de beste rentene danner renten som kalles basisrenten. Fra basisrenten gjøres det et fradrag slik at normrenten ikke skal ligge nevneverdig over de aller beste lånetilbudene i markedet. Fradraget settes til 0,15 prosentenheter. Dersom utviklingen av basisrenten tilsier en endring på minst 1/10 prosentenheter, endres normrenten. Kompetansen til å fastsette basisrenten og normrenten ligger til Finansdepartementet.

Det forventes ikke at normrenten på overgangstidspunktet vil avvike vesentlig fra renten slik den ville ha blitt fastsatt til etter eksisterende modell. Over tid antas modellen å gi mer presise anslag på faktisk markedsrente enn dagens metode. Endringen av forskriften vil ha effekt for normrenten som gjelder fra 1. mars 2016. Boliglånsrenten i Statens pensjonskasse (SPK) vil fortsatt følge normrenten. For en nærmere beskrivelse, se Prop. 1 LS (2015–2016) Skatter, avgifter og toll 2016.

OM NY MODELL FOR FASTSETTELSE AV RENTER I STATENS LÅNEKASSE FOR UTDANNING OG HUSBANKEN

Finansdepartementet i samarbeid med Kunnskapsdepartementet og Kommunal- og moderniseringsdepartementet tar sikte på at tilsvarende beregningsmodell med nødvendige tilpasninger også skal gjøres gjeldende for lånerentene i Statens lånekasse for utdanning og i Husbanken. En slik omlegging vil bidra til at rentenivået i disse ordningene bedre vil variere med alternative lånemuligheter og gjøre det lettere å videreføre ønsket utdanningspolitisk og boligpolitisk innretning av låneordningene. Forskriftene knyttet til regulering av renter i Statens lånekasse

for utdanning og Husbanken vil endres slik at de knyttes opp til den basisrenten som fastsettes med et bestemt fratrekk. Det tas sikte at rentene skal beregnes med ny modell med virkning fra 1. mars 2016.

Det legges til grunn at fratrekket fra basisrenten gjøres slik at rentenivået både i Statens lånekasse og Husbanken ved innføringstidspunktet blir om lag slik det ville blitt ved videreføring av dagens modell. Det nøyaktige nivået på fratrekket må på denne bakgrunn beregnes nær opp til virkningstidspunktet.

Endringen vil gjøres for fastsettelse av lån med flytende renter og med nødvendige tilpasninger også for lån med fast rente. Nåværende lengde på observa-

sjonsperiode og varslingstid for fastrentelån som i dag er kortere enn for lån med flytende rente, beholdes.

6.5.2 Komiteens merknader

Komiteen tar omtalen til orientering, og viser til respektive merknader i Innst. 4 L (2015–2016).

7. Forslag fra mindretall

Forslag fra Arbeiderpartiet:

Forslag 1

Rammevedtak

Nr.	Betegnelse	Kroner
1	Statsforvaltning	8 344 201 000
2	Familie og forbruker	46 728 488 000
3	Kultur	11 085 361 000
4	Utenriks	39 992 783 000
5	Justis	28 274 477 000
6	Innvandring, regional utvikling og bolig	20 813 756 000
7	Arbeid og sosial	421 043 077 000
8	Forsvar	43 319 235 000
9	Næring	5 093 857 000
10	Fiskeri	208 202 000
11	Landbruk	16 791 145 000
12	Olje og energi	-87 144 600 000
13	Miljø	7 320 828 000
14	Konstitusjonelle institusjoner	2 519 636 000
15	Helse	180 053 759 000
16	Kirke, utdanning og forskning	68 623 097 000
17	Transport og kommunikasjon	57 603 677 000
18	Rammeoverføringer til kommunesektoren mv.	169 372 188 000
19	Tilfeldige utgifter og inntekter	3 546 738 000
20	Finansadministrasjon mv.	27 329 774 000
21	Skatter, avgifter og toll	-1 039 287 411 000
22	Utbytte mv.	-30 478 202 000
Sum før lånetransaksjoner og overføringer til og fra Statens pensjonsfond utland		1 154 066 000

Forslag fra Senterpartiet:*Forslag 2**Rammevedtak*

Nr.	Betegnelse	Kroner
1	Statsforvaltning	8 113 555 000
2	Familie og forbruker	47 678 138 000
3	Kultur	10 785 481 000
4	Utenriks	41 367 283 000
5	Justis	28 418 477 000
6	Innvandring, regional utvikling og bolig	21 384 716 000
7	Arbeid og sosial	421 935 277 000
8	Forsvar	43 326 935 000
9	Næring	5 142 225 000
10	Fiskeri	196 202 000
11	Landbruk	17 361 645 000
12	Olje og energi	-86 959 600 000
13	Miljø	7 181 578 000
14	Konstitusjonelle institusjoner	2 543 636 000
15	Helse	180 310 959 000
16	Kirke, utdanning og forskning	68 403 797 000
17	Transport og kommunikasjon	58 586 365 000
18	Rammeoverføringer til kommunesektoren mv.	169 638 310 000
19	Tilfeldige utgifter og inntekter	3 962 500 000
20	Finansadministrasjon mv.	26 906 603 000
21	Skatter, avgifter og toll	-1 044 234 611 000
22	Utbytte mv.	-29 063 202 000
Sum før lånetransaksjoner og overføringer til og fra Statens pensjonsfond utland		2 986 269 000

Forslag 3

Stortinget vedtar at det ikke benyttes nøytral merverdiavgift i staten og i helseforetakene.

Forslag 4

Stortinget ber regjeringen legge til rette for at engangstilskuddet til vedlikehold og rehabilitering kan disponeres til skoler, omsorgsbygg, kirker og kulturbygg.

Forslag 5

Stortinget ber regjeringen bidra til at det legges fiberkabel samtidig som det bygges nye kraftkabler mellom Norge og Tyskland og Norge og Storbritannia.

Forslag 6

Stortinget ber regjeringen ta initiativ til en gjennomgang av kraftverksbeskatningen med sikte på å

gjenopprette den fordelingen av vannkraftformuen som et bredt stortingsflertall sto bak i kraftskattereformen.

Forslag 7

Stortinget ber regjeringen etablere en ordning for refusjon av bompengekostnader til bompengeselskapene, med sikte på halverte bompengesatser for tunge kjøretøyer.

Forslag 8

Stortinget ber regjeringen sørge for halverte flyplassavgifter på kortbanenettet.

Forslag 9

Stortinget ber regjeringen gi en reduksjon på 25 pst. i flyplassavgiftene for fly som bruker biodrivstoff.

Forslag 10

Stortinget ber regjeringen utforme et regelverk for bunnfradrag i avgifter på drikkevareemballasje og engangsemballasje for drikkevare.

Forslag 11

Stortinget ber regjeringen, som del av en større gjennomgang av incentivordninger for mer miljøvennlige emballasje og resirkuleringsløsninger, utforme et regelverk for å unnta bioplast fra grunnavgift på engangsemballasje.

Forslag 12

Stortinget ber regjeringen legge følgende kriterier til grunn for fordeling av økte bevilgninger til tapskompensasjon til fylkeskommunene:

- 70 pst. i tilleggskompensasjon for tap mellom 200–799 kroner/innbygger
- 85 pst. i tilleggskompensasjon for tap over 800 kroner/innbygger.

Forslag 13

Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med en plan for å styrke den norske humanitære innsatsen i Syrias nærområder.

Forslag 14

Stortinget ber regjeringen opprette et grønt investeringsselskap for utvikling av teknologibedrifter og komme tilbake til Stortinget med et forslag om å tilføre selskapet kapital på 10 mrd. kroner.

Forslag 15

Stortinget ber regjeringen utrede en ny tilskuddsordning for sykehjem med mål om å tilby beboere én times aktivitet hver dag tilpasset den enkeltes funksjonsnivå. Tilskuddsordningen må bidra til blant annet flere fysioterapeuter, ergoterapeuter, aktivitører, musikkterapeuter og frivillighetskoordinatorer på sykehjem.

Forslag 16

Det skal ikke benyttes nøytral merverdiavgift i staten og i helseforetakene.

Forslag 17

Stortinget ber regjeringen gjenopprette et beredskapslager for matkorn.

Forslag 18

Stortinget ber regjeringen endre praksis når det gjelder avtaleinngåelse med kommersielle tilbydere av mottakstjenester slik at muligheten til å ta ut økonomisk profitt knyttet til å eie og drive asylmottak, strammes kraftig inn.

Forslag 19

Stortinget ber regjeringen legge til rette for at engangstilskuddet til vedlikehold og rehabilitering kan disponeres til skoler, omsorgsbygg, kirker og kulturbygg.

Forslag fra Venstre:*Forslag 20**Rammevedtak*

Nr.	Betegnelse	Kroner
1	Statsforvaltning	8 243 257 000
2	Familie og forbruker	46 181 888 000
3	Kultur	10 721 611 000
4	Utenriks	41 371 004 000
5	Justis	27 943 577 000
6	Innvandring, regional utvikling og bolig	20 523 556 000
7	Arbeid og sosial	417 178 277 000
8	Forsvar	40 323 235 000
9	Næring	4 570 425 000
10	Fiskeri	206 202 000
11	Landbruk	16 709 745 000
12	Olje og energi	-87 844 078 000
13	Miljø	7 856 128 000
14	Konstitusjonelle institusjoner	2 508 636 000
15	Helse	178 017 659 000

Nr.	Betegnelse	Kroner
16	Kirke, utdanning og forskning	69 363 697 000
17	Transport og kommunikasjon	57 816 603 000
18	Rammeoverføringer til kommunesektoren mv.	168 743 195 000
19	Tilfeldige utgifter og inntekter	3 264 500 000
20	Finansadministrasjon mv.	26 857 274 000
21	Skatter, avgifter og toll	-1 031 601 411 000
22	Utbytte mv.	-29 233 202 000
Sum før lånetransaksjoner og overføringer til og fra Statens pensjonsfond utland		-278 222 000

Forslag 21

Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med en sak hvor det foreslås en ny og bedre finansieringsordning som sikrer full finansiering av krisesentrene i Norge.

Forslag 22

Stortinget ber regjeringen iverksette tiltak for å heve kvaliteten i sosionomutdanningen.

Forslag 23

Stortinget ber regjeringen innrette Arkivprosjektet på Tynset slik at både de mest arbeidskraftintensive funksjonene og den permanente fysiske arkivfunksjonen lokaliseres på Tynset.

Forslag 24

Stortinget ber regjeringen fremme forslag om å gjøre merverdiavgiftskompensasjonsordningen for bygging av idrettsanlegg rettighetsbasert.

Forslag 25

Stortinget ber regjeringen inngå drøftinger med sikte på en ny avtale om årlige drøftinger mellom staten og Advokatforeningen om salærsatsen og øvrige størrelser i tilknytning til rettshjelpsordningen.

Forslag 26

Stortinget ber regjeringen om på egnet måte å oppheve reglene om opptjeningstid på tre år i Statens pensjonskasse for å få opptjent tilleggspensjon.

Forslag 27

Stortinget ber regjeringen på egnet måte fremme forslag til endring i rederiskatteordningen slik at fartøy som kvalifiserer for ordningen, skal kunne delta i arbeidet med å etablere, utvikle og vedlikeholde offshore vindmølleparker.

Forslag 28

Stortinget ber regjeringen dele opp og endre Argentums investeringsportefølje slik at selskapet split-

tes og halvparten av selskapets kapital investeres i selskapers tidligfase der hvor kapitaltørken er størst.

Forslag 29

Stortinget ber regjeringen etablere et statlig risikokapitalfond for norske selskaper som investerer i fullskala anlegg og teknologiutvikling i ny fornybar energi som havvind, solkraft, hydrogen og energi/CO₂-lagring. Fondet bør opprettes med en egenkapital på 15–20 mrd. kroner.

Forslag 30

Stortinget ber regjeringen fremme en sak om kriteriene for innlemming av nye akkrediterte private høyskoletilbud i de statlige finansieringsordningene.

Forslag 31

Stortinget ber regjeringen opprettholde driften av Sameskolen i Midt-Norge inntil det etter dialog med Sametinget er etablert et tilfredsstillende alternativ.

Forslag 32

Stortinget ber regjeringen sikre at det settes krav om nullutslippsteknologi ved alle nye fergeanbud og kjøp av riksveifergetjenester fra 1. januar 2016.

Forslag 33

Stortinget ber regjeringen snarest avvikle den særnorske ordningen med vekten av kommunelån.

Forslag 34

Stortinget samtykker i at det spares inn 1 213 mill. kroner på departementenes driftsutgifter (postene 1–29). Regjeringen gis fullmakt til å foreta den endelige fordelingen av beløpet. Innsparingen spesifiseres på kapitler og poster, og Stortinget orienteres om fordelingen i forbindelse med salderingen av statsbudsjettet for 2015. Alternativt til en lik reduksjon i alle driftsutgifter kan regjeringen fremme andre effektiviseringstiltak med samme provenyvirkning. Innsparingen tas foreløpig ved å redusere kap. 2309 Tilfeldige utgifter med 1 213 mill. kroner.

Når beløpet er fordelt på kapitler og poster, tilbakeføres 1 213 mill. kroner til kap. 2309.

Forslag fra Sosialistisk Venstreparti:

Forslag 35

Rammevedtak

Nr.	Betegnelse	Kroner
1	Statsforvaltning	8 436 201 000
2	Familie og forbruker	47 968 788 000
3	Kultur	10 751 765 000
4	Utenriks	43 924 895 000
5	Justis	27 484 477 000
6	Innvandring, regional utvikling og bolig	21 495 621 000
7	Arbeid og sosial	421 380 277 000
8	Forsvar	42 690 235 000
9	Næring	5 060 778 000
10	Fiskeri	186 202 000
11	Landbruk	16 723 145 000
12	Olje og energi	-87 443 400 000
13	Miljø	7 709 128 000
14	Konstitusjonelle institusjoner	2 518 636 000
15	Helse	179 877 623 000
16	Kirke, utdanning og forskning	68 349 097 000
17	Transport og kommunikasjon	57 177 665 000
18	Rammeoverføringer til kommunesektoren mv.	171 799 495 000
19	Tilfeldige utgifter og inntekter	4 700 000 000
20	Finansadministrasjon mv.	26 882 574 000
21	Skatter, avgifter og toll	-1 052 421 411 000
22	Utbytte mv.	-29 275 702 000
Sum før lånetransaksjoner og overføringer til og fra Statens pensjonsfond utland		-4 023 911 000

Forslag 36

Stortinget ber regjeringen gjennomføre etableringen av den helhetlige arkivsatsingen på Tynset i henhold til gjennomført forprosjekt fra Statsbygg.

Forslag 37

Stortinget ber regjeringen endre vilkårene for tilskudd under kapittel 871 (Likestilling og ikke-diskriminering), post 70 (likestilling mellom kjønn mv.), slik at også organisasjoner som arbeider med likestilling og kvinners rettigheter kan få tilskudd fra denne posten.

Forslag 38

Stortinget ber regjeringen utrede en regelstyrt incentivordning for filmproduksjon i Norge.

Forslag 39

Stortinget ber regjeringen, innenfor den foreslåtte økningen i årsverk til politiet, sette av ressurser til å opprette barnevoldsavsnitt i samtlige politidistrikt.

Forslag 40

Stortinget ber regjeringen fremme forslag om hvordan Økokrims arbeid mot miljøkriminalitet kan forsterkes, i revidert nasjonalbudsjett.

Forslag 41

Stortinget ber regjeringen fremme forslag om hvordan regjeringen vil sikre kontakt og reisestøtte til pårørende av innsatte som soner i Nederland, samt bygge opp kapasitet i norske fengsler for å gjøre plassene i Nederland overflødige, og gjennom dette forbedre kvaliteten i kriminalomsorgen.

Forslag 42

Stortinget ber regjeringen legge fram endringer i bostøtten som sikrer at inntektsgrensene og boutgiftstaket reguleres slik at det dekker de faktiske økningene i boutgiftene.

Forslag 43

Stortinget ber regjeringen fastsette regelverk for differensiert arbeidsgiveravgift utenfor den notifiserte ordningen som sikrer at virksomhet som har økonomisk nytte av ordningen, må benytte innsparingen innenfor det gitte geografiske området.

Forslag 44

Stortinget ber regjeringen fremme en sak om utfasing av olje og gass i ordningene GIEK og Eksportfinans, og tilsvarende øke støtten til fornybare investeringer.

Forslag 45

Stortinget ber regjeringen gi GIEK anledning til å utstede garantier for norske selskapers kapital til infrastrukturinvesteringer, som fornybar kraftproduksjon og distribusjon, i utviklingsland.

Forslag 46

Stortinget ber regjeringen fremme forslag om en egen virkemiddelsatsing for å utvikle de industrielle mulighetene knyttet til bruk av tre og biomasse.

Forslag 47

Stortinget ber regjeringen ved eierstyring sørge for at Statoil i så stor grad som mulig benytter seg av lokale leverandører.

Forslag 48

Stortinget samtykker i at Olje- og energidepartementet i 2016 kan gi tilsagn om økonomisk støtte ut over bevilgningen, men slik at samlet ramme for nye tilsagn og gammelt ansvar ikke overstiger følgende beløp:

Kap.	Post	Betegnelse	Samlet ramme
1825		Energiomlegging, energi- og klimateknologi	
	31	Havvind	400 mill. kroner
1840		CO ₂ -håndtering	
	70	Gassnova	500 mill. kroner

Forslag 49

Stortinget ber regjeringen gjennomføre en ny utredning av høyhastighetstog mellom de store byene i Norge med sikte på utbygging.

Forslag 50

Stortinget ber regjeringen utarbeide en strategi for «elektrifisering av kysten», hvor utvikling av strømdrevne havgående fartøy får en sentral rolle.

Forslag 51

Stortinget ber regjeringen om å reversere forslagene om å innføre nøytral merverdiavgift i offentlig sektor.

8. Komiteens tilråding

Komiteen viser til Meld. St. 1 (2015–2016), Prop. 1 S (2015–2016) og Prop. 1 S Tillegg 1–2 (2015–2016) og til det som står foran i denne innstillingen, og råår Stortinget til å gjøre slikt

vedtak:

I

Rammevedtak

Nr.	Betegnelse	Kroner
1	Statsforvaltning	8 464 189 000
2	Familie og forbruker	47 273 574 000
3	Kultur	10 572 546 000
4	Utenriks	40 132 271 000
5	Justis	28 171 677 000
6	Innvandring, regional utvikling og bolig	19 664 684 000
7	Arbeid og sosial	421 394 544 000
8	Forsvar	43 054 958 000
9	Næring	4 889 780 000
10	Fiskeri	203 359 000
11	Landbruk	16 790 348 000
12	Olje og energi	-87 339 207 000
13	Miljø	7 294 956 000
14	Konstitusjonelle institusjoner	2 524 429 000
15	Helse	179 133 862 000
16	Kirke, utdanning og forskning	68 251 501 000
17	Transport og kommunikasjon	57 216 735 000
18	Rammeoverføringer til kommunesektoren mv.	167 134 068 000
19	Tilfeldige utgifter og inntekter	4 250 000 000
20	Finansadministrasjon mv.	26 900 260 000
21	Skatter, avgifter og toll	-1 029 949 321 000
22	Utbytte mv.	-31 121 802 000
Sum før lånetransaksjoner og overføringer til og fra Statens pensjonsfond utland		4 907 411 000

II

inngå rentebytteavtaler og tilsvarende derivatavtaler.

Andre fullmakter

Stortinget samtykker at Finansdepartementet i 2016 kan:

1. ta opp nye langsiktige innenlandske statslån til et beløp inntil 75 000 mill. kroner.
2. ha utestående kortsiktige markedslån til et beløp inntil 125 000 mill. kroner.
3. ta imot innskudd i form av kontolån fra statsinstitusjoner og statlige fond, og fra institusjoner som kan bli pålagt å plassere likviditet som kontolån til staten.

III

Stortinget ber regjeringen:

1. Prioritere arbeidet med rask retur av personer som har fått avslag på sin asylsøknad, og i særdeleshet prioritere retur av grupper der dette vil ha effekt på tilstrømningen fremover. Videre bes regjeringen kontinuerlig sørge for at aktuelle myndigheter har tilstrekkelig med ressurser for å kunne drive et effektivt returarbeid. Regjeringen

bes videre om å foreslå at utgifter knyttet til utsendelse av straffedømte utlendinger skilles ut i egen post, som gjøres til en overslagsbevilgning. Herunder bes regjeringen om følgende:

- Vurdere endring i forskrift til utlendingsloven for å redusere anketiden fra tre uker, for søkere som åpenbart ikke har beskyttelsesbehov.
 - Intensivere samarbeid med IOM for å sikre økonomiske incentiver til rask retur av grunnløse asylsøkere.
 - Utvide 48-timersregelen til å omfatte flere land, der det foreligger et faglig grunnlag for dette, og styrke dialogen med de sentrale returlandene.
 - Fortsette arbeidet med å differensiere ulike grupper asylsøkere i saksbehandlingen for å sikre raskere returer av personer som ikke har behov for beskyttelse.
 - Vurdere sentrale sider ved norsk utlendingslovgivning og gjennomgå norsk praksis der Norge har en annen vurdering av beskyttelsesbehovet for ulike nasjonaliteter sammenlignet med praksis i land det er naturlig å sammenligne oss med. Regjeringen bes fortløpende vurdere forslag til lovendringer, forskriftsendringer og justere aktuelle instruksjoner med sikte på å oppnå innstramminger.
 - Sikre en effektiv ID-avklaring og samarbeide med nærstående land om dette.
 - Opprette en hurtigfil for asylsøkere som blir tatt for kriminelle handlinger (som f.eks. besittelse og salg av narkotika), der søknaden behandles raskt og søkeren returneres til opprinnelseslandet ved avslag.
2. Sikre retur av personer med åpenbart grunnløse asylsøknader til Norge eller personer som har fått avslag på søknaden, og gi dette arbeidet høyeste prioritet, samt sikre tilfredsstillende fasiliteter ved Storskog og i Kirkenes. Videre bes regjeringen sikre tilstrekkelige ressurser til å iverksette retur av personer som ikke har rett til opphold i Norge. Både UDI og PU må få tilført tilstrekkelig ressurser til å gi arbeidet med retur ved den norsk-russiske grensen høy prioritet.
3. Avlaste og styrke UDI. Hente inn jurister og annet nøkkelpersonell fra andre offentlige etater. Sørge for at alle relevante offentlige etater bidrar inn i arbeidet.
- Sikre effektiv saksbehandling fra UDI og oppfordre til nye samarbeidsformer mellom UDI og PU og andre relevante etater, for å sikre en mest mulig effektiv og hensiktsmessig saksbehandling.
 - Vurdere om UDI bør innføre ordning med registrering etter modell av den PU benytter.

Eksempelvis kan en se for seg en registreringsapplikasjon hvor søker selv legger inn grunnleggende informasjon om seg selv.

4. Suspendere utlendingsforskriften § 8-2 inntil videre (15-månedersregelen). Under opphold i asylmottak må det tas særlig hensyn til barnas behov, samt legge til rette for språkopplæring, egenaktivisering, og mulighet for å gjøre arbeidsoppgaver i tilknytning til asylmottaket.
5. Sørge for at utlendingsmyndighetene uten ugrunnet opphold kan starte med tilbakekalling av oppholdstillatelsen dersom grunnlaget for midlertidig beskyttelse kan ha falt bort som følge av politiske, sosiale eller humanitære forbedringer i hjemlandet, for de som fikk opphold på slikt grunnlag.
6. Sørge for at nivået på ytelsene til asylsøkere skal være av en slik art at Norge ikke fremstår som økonomisk attraktiv i forhold til sammenlignbare europeiske land. Disse vurderingene må skje fortløpende. Det bør iverksettes nødvendige tiltak for å hindre misbruk av ordningene. Videre bes regjeringen vurdere ordninger for i størst mulig grad å erstatte kontantytelser med en ordning der asylsøkerne får betalingskort (elektronisk som bankkort) som kan innløses i butikker for kjøp av mat og klær. Det er viktig at det lages ordninger som forhindrer at asylsøkerne blir presset til å betale gjeld til menneskesmuglere istedenfor å kjøpe mat.
7. Arbeide med ordninger som forsterker koblingen mellom ytelser og krav og fremme nødvendige lovendringer som bidrar til dette. Konkrete arbeidsoppgaver i mottak må i enda større grad enn i dag må kunne utføres av asylsøkerne selv. Det vurderes innført plikt til å delta i norskopplæring, samt insentiver for den enkelte asylsøker til å aktivisere seg i mottakssituasjonen. Fremfor tildeling av arbeidsoppgaver bør en legge om måten mottakene organiseres på, ved at de i større grad drives av beboere og at frivillige aktører bidrar mer.
8. Ta initiativ til et sterkere internasjonalt politisamarbeid, for å jobbe mot menneskesmugling og for å sikre gode returordninger for asylsøkere uten krav på beskyttelse. De land som mottar norsk bistand forventes å respektere forpliktelsen til å ta imot egne lands borgere.
9. Opprette en ordning med direktefly til de viktigste avsenderlandene for å sikre rask retur av asylsøkere uten reelt beskyttelsesbehov.
10. Legge spesiell vekt på enslige, mindreårige asylsøkere i asylmottak. Videre bes regjeringen sørge for et bredt spekter av botilbud med sterk barnefaglig kompetanse, herunder vurdere ulike ordninger for bofelleskap, eksempelvis foster-

hjemmsordninger, SOS Barnebyer samt benytte folkehøyskoler der det er ledig kapasitet.

11. Foreslå økt bistand til mottaksapparatene i Sør-Europa. Deler av EØS-midlene øremerkes til saksbehandlingskapasitet i middelhavsland som er medlem av EØS sine asylinstitusjoner, slik at flere av de som kommer får behandlet sine asylsøknader der. Dette vil være gjenstand for forhandlinger mellom det enkelte land og Norge.
12. Overvåke nøye utvikling i fluktrutene over Middelhavet, med henblikk på å allokere norsk innsats der det er størst behov. Økt norsk tilstedeværelse skal vurderes.
13. Fremme et lovforslag om nye midlertidige beskyttelsesformer, der oppholdstid ikke danner grunnlag for permanent oppholdstillatelse. Beskyttelsesbehov skal ligge til grunn for innvilgelse av permanent opphold. Proposisjonen skal også omhandle bruk av integreringskriterier for innvilgelse av permanent opphold (dette i kombinasjon med krav til oppholdstid ut over fem år for enkelte beskyttelseskategorier). Saken skal legges frem slik at tiltakene kan iverksettes i løpet av første halvår 2016.
14. Fremme et lovforslag om å stramme inn retten til familieinnvandring for asylsøkere og flyktninger.
15. Arbeide for opprettelse av omsorgssentre for enslige mindreårige asylsøkere i opprinnelsesland for å forebygge at enslige mindreårige sendes ut på farefulle reiser og for å legge til rette for trygg retur. Slike sentre må drives forsvarlig og i tråd med grunnleggende menneskerettigheter.
16. Igangsette et arbeid i løpet av våren 2016 med sikte på innføring av botidskrav for mottak av kontantstøtte og ytelser som ikke støtter opp om arbeid og aktivitet.
17. Gjennomgå særordninger for flyktninger og asylsøkere i folketrygden og sørge for at det stilles aktivitets- og opptjeningskrav til disse der det er naturlig, med sikte på dette fremmes for Stortinget så raskt som mulig.
18. Internasjonale konvensjoner er mindre tilpasset dagens situasjon enn den tid da de ble skrevet. For at både det internasjonale samfunnet og Norge skal være best mulig rustet til å håndtere store migrasjonsbølger, bes regjeringen ta et internasjonalt initiativ til en gjennomgang av internasjonale konvensjoner, for at disse i bedre grad kan tilpasses vår tids flyktningsituasjon.

IV

Stortinget ber regjeringen forberede opprettelse av Fornybar AS («Greenfund»). Fondet skal sammen med private kunne investere i selskaper som utvikler

og benytter grønn teknologi, herunder for eksempel fornybar energi, hydrogen, energilagring, transportløsninger med lave klimetrykk, reduksjon, fjerning, transport og lagring av CO₂, energieffektive industriprosesser, og innrettet slik at selskapet forventes å gi markedsmessig avkastning over tid. Stortinget ber regjeringen utrede hvordan et slikt selskap kan operasjonaliseres når det gjelder investeringsmandat, organisering, budsjettering og om det vil virke utløsende på denne typen investeringer i lys av eksisterende virkemidler, samt om slike investeringer bør begrenses til Norge eller ha globalt mandat, og komme tilbake i revidert nasjonalbudsjett 2016. Det tas sikte på at fondet over tid får en forvaltningskapital på 20 mrd. kroner.

V

Stortinget ber regjeringen i statsbudsjettet for 2017 fremme forslag om et grønt skattesifte som en del av oppfølgingen av innstillingen fra grønn skattekommisjon. Et slikt skifte skal innebære en økning av avgifter på utslipp av CO₂ motsvart av en sektorvis reduksjon av andre skatter og avgifter. Avgifts- og skatteomleggingen skal være av en størrelse som forsterker klimaforliket og gir betydelige reduksjoner i klimautslippene.

VI

Stortinget ber regjeringen omdanne rentekompensasjonsordningen for bompengeselskaper for 2016 til en rentetilskuddsordning til de prosjektene som har vært gjennom lokalpolitisk behandling og/eller stortingsbehandling etter Prop. 119 S (2013–2014) om bl.a. overgangsordning for rentekompensasjonsordningen. Regjeringen bes snarest mulig og senest i statsbudsjettet for 2017 vurdere andre alternative innretninger for å oppnå lavere finansierings- og innkrevingskostnader i tråd med intensjonen i bompengereformen. Grunnlaget for å redusere beregningsteknisk rente og en vurdering av statlige lån til etablerte og nye bompengeprojekter inngår i vurderingen. Rentetilskuddsordningen vil for 2016 dermed gjelde for prosjekter som er fremlagt for Stortinget fra Prop. 119 S (2013–2014) til 21. november 2015. Nye bompengeproposisjoner må baseres på vurdering ovenfor.

VII

Stortinget ber regjeringen legge frem forslag om hvordan man kan innføre redusert elavgift for dedikerte ladeanlegg for elektriske kjøretøy og fartøy i næring. Dette må vurderes i lys av EØS-rettslige forpliktelser.

VIII

Stortinget ber regjeringen vurdere hvordan elavgiften slår ut for produksjon av hydrogen til transportformål.

IX

Stortinget ber regjeringen øke omsetningskravet for biodrivstoff fra 5,5 pst. til 7,0 pst. fra 1. januar 2017.

X

Stortinget ber regjeringen legge frem en plan for ytterligere opptrapping av omsetningskravet for biodrivstoff frem mot 2020. Planen skal legge opp til en overgang fra biodrivstoff basert på matvekster til mer avansert biodrivstoff med bedre bærekraft. Omsetningskravet for drivstoff til veitransport planlegges i denne forbindelse utvidet til å omfatte avgiftsfri diesel. Stortinget ber regjeringen komme tilbake med planen i forbindelse med statsbudsjettet for 2017.

XI

Stortinget ber regjeringen stille krav om at alt biodrivstoff som omsettes i Norge skal tilfredsstille EUs bærekraftskriterier.

XII

Stortinget ber regjeringen, i forbindelse med at det blir innført veibruksavgift på naturgass fra 1. januar 2016, fremme forslag om en overgangsordning med unntak for veibruksavgift på naturgass brukt som supplement. Overgangsordningen foreslås innført i samband med revidert nasjonalbudsjett 2016, om mulig med tilbakevirkende kraft til 1. januar 2016. Andelen naturgass som supplement settes til 30 pst. og fases gradvis ut, ned til 0 pst. frem mot 2025. Dette forutsetter et massebalanseprinsipp, slik det er for drivstoff for øvrig, hvor veibruksavgiften innberettes og innbetales per måned, men at det gjøres en etterberegning på hele året av faktisk levert andel biogass og naturgass. Det tas forbehold om EØS-rettslige problemstillinger.

XIII

Stortinget ber regjeringen gi en reduksjon i landingsavgiftene på 25 pst. for fly som bruker 25 pst. bærekraftig biodrivstoff. Regjeringen tar sikte på å erstatte denne ordningen med et omsetningskrav for

bærekraftig biodrivstoff i flydrivstoff fra 1. januar 2018.

XIV

Stortinget ber regjeringen innføre krav om minimum 30 pst. miljøvekting ved alle offentlig anbud der det er relevant.

XV

Stortinget ber regjeringen utarbeide krav om eller iverksette tiltak som gjør at alle nye offentlige kjøretøy og alle nye drosjer, ferjer, rutebåter og dieseltog benytter lav- eller nullutslippsteknologi når teknologien tilsier dette. Krav og tiltak skal være på plass innen 1. januar 2017. Regjeringen orienterer Stortinget om fremdrift i forbindelse med revidert nasjonalbudsjett 2016. Det lages en egen strategi for Nordlandsbanen.

XVI

Stortinget ber regjeringen opplyse om ordningen med rettighetsbasert tilskudd/skattefradrag for ENØK-tiltak og gi en status i revidert nasjonalbudsjett 2016 for hvilke tiltak som er/blir iverksatt for å få utnyttet rammen til denne ordningen.

XVII

Stortinget ber regjeringen i forbindelse med ny avtale og mandat for Enova rettighetsfeste støtten til offentlig tilgjengelig ladeinfrastruktur for elbil frem til 2020. Støtten vil ikke gjelde for privatpersoner. Enovas program for utrulling av hurtigladere i transportkorridorene mellom byene videreføres etter dagens prinsipper.

XVIII

Stortinget ber regjeringen etablere en støtteordning for hydrogenfyllestasjoner i forbindelse med utarbeidelse av ny avtale og mandat for Enova.

XIX

Stortinget ber regjeringen sette av 100 mill. kroner til en belønningsordning til klimatiltak i kommunene som skal forvaltes av Miljødirektoratet. Ordningen kan innrettes slik at kommuner som fremmer gode klimatiltak får midler til gjennomføring, etter gitte kriterier. Det legges opp til at ordningen skal ha en varighet på minst fem år og at midlene er overførbare.

XX

Stortinget ber regjeringen utarbeide og sende på høring endringer i regelverket slik at hele produksjonen av strøm fra solceller i plusshus, ikke bare overskuddet man sender ut i strømmettet, inkluderes i ordningen med grønne sertifikater.

XXI

Stortinget ber regjeringen i forbindelse med revidert nasjonalbudsjett 2016 komme tilbake med et konkret opplegg for å innføre 11 måneders studie-støtte med start i 2017 og opptrapping mot 2020.

XXII

Stortinget ber regjeringen i forbindelse med revidert nasjonalbudsjett 2016 utrede forslag om differensiert oppholdsbetaling i SFO/AKS etter modell fra barnehagene.

XXIII

Stortinget ber regjeringen utrede ulike modeller for skatteinsentiver/skattefradrag for langsiktige investeringer i oppstartsselskap bl.a. basert på den svenske investeraravdrag og den britiske SEIS-ordningen og legge dette frem for Stortinget i forbindelse med statsbudsjettet for 2017.

XXIV

Stortinget ber regjeringen i statsbudsjettet for 2017 komme tilbake med en vurdering av kapasitetsbehovet for transplantasjoner.

XXV

Stortinget ber regjeringen vurdere om det bør innføres endring i rederiskatteordningen slik at fartøy som kvalifiserer for ordningen skal kunne delta i arbeidet med å etablere, utvikle og vedlikeholde offshore vindmølleparker.

XXVI

Stortinget ber regjeringen utvikle den gylne regel, slik at den sikrer at intensjonen med regelen følges opp i RHF-ene.

XXVII

Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget i forbindelse med kommuneproposisjonen med en vurdering av hvordan det kan legges til rette

for bruk av omsorgstilbud i frivillig sektor utenfor spesialisthelsetjenesten.

XXVIII

Stortinget ber regjeringen sørge for at det fastsettes regler for medikamentgjennomgang ved alle sykehjem.

XXIX

Stortinget ber regjeringen gjennomgå forskrift om kompensasjon for produksjonstap etter pålegg om nedslakting av svinebesetninger grunnet påvisning av antibiotikaresistente bakterier (MRSA).

XXX

Stortinget ber regjeringen fremme forslag til endring i barnehageloven § 12a slik at barn som fyller ett år senest innen utgangen av oktober det året det søkes om barnehageplass, etter søknad har rett til å få plass i barnehagen fra fylte ett år i samsvar med denne loven med forskrifter. Barn født før 1. september skal få plass innen utgangen av august som i dag.

XXXI

Stortinget ber regjeringen fortløpende vurdere behovet for å øke rammen til Husbanken.

XXXII

Stortinget ber regjeringen vurdere om dagens regelverk og tolkningspraksis når det gjelder momskompensasjon og avgrensning for utleieboliger er hensiktsmessig og godt nok samordnet med tanke på å sikre like konkurransevilkår for offentlige og private utleiere, som leier ut til vanskeligstilte på boligmarkedet.

XXXIII

Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget i statsbudsjettet for 2017 med vurdering av hvordan en kan sikre fortsatt god utvikling og aktivitet for lokalkringkasterne.

XXXIV

Stortinget ber regjeringen utrede konsekvensene av å utvide ordningen med skattefradrag for gaver gitt til frivillige organisasjoner til også å omfatte stiftelser som ikke mottar offentlig støtte i forbindelse med statsbudsjettet for 2017.

XXXV

Stortinget ber regjeringen sørge for en gjennomgang av Statskog SFs ordinære skogeiendommer for verneverdig skog, og legge til rette for at verneverdig skog i deres eie kan vernes etter naturmangfoldloven.

XXXVI

Stortinget ber regjeringen vurdere hvordan kommunene kan få flere verktøy for å håndtere lokal luftforurensning som følge av biltrafikk m.m. i perioder der luftforurensningsverdiene overskrider eller er i fare for å overskride grenseverdiene angitt i forurensningsforskriftens kapittel 7 om lokal luftkvalitet.

XXXVII

Stortinget ber regjeringen vurdere behovet for økte bevilgninger til Redningsselskapet i revidert nasjonalbudsjett 2016.

XXXVIII

Stortinget ber regjeringen spesielt rette innsats mot karbonrike skogtyper, eksempelvis innenlands våtmarksskoger, torvmyrsskoger, og mangroveskoger innenfor en ramme på minst 30 mill. kroner.

XXXIX

Stortinget ber regjeringen i forbindelse med at Stortingets anmodningsvedtak nr. 604 fra behandlin-

gen av Meld. St. 12 (2014–2015) Utviklingsplan for kapasitet i kriminalomsorgen, jf. Innst. 305 S (2014–2015) besvares, foreta en kvalitetssikring av planer, kostnader og samfunnsøkonomisk nytte med tanke på utbygging av Vik fengsel i Sogn.

XL

Stortinget ber regjeringen komme tilbake i Finansmarknadsmeldinga 2016 med en vurdering av kriteriene i EØS-regelverket for vektning av kommunelån ved beregning av kapitalkrav for banker og forsikringsselskaper.

XLI

Stortinget samtykker i at Samferdselsdepartementet, for det materiellet som inngår i statens trafikkavtale med NSB AS, i 2016 kan:

1. Gi NSB AS en restverdigaranti for bokførte verdier på inntil 6 162 mill. kroner.
2. Gi NSB AS ytterligere restverdigaranti på oppgraderinger og nyinvesteringer innenfor en ramme på inntil 2 620 mill. kroner knyttet til Gjøvikbanen, Vossabanen og kapasitetsøkning Østlandet, Trønderbanen, Eidangerparsellen og ERTMS. Det legges til grunn 75 pst. restverdigaranti.

XLII

Meld. St. 1 (2015–2016) – Nasjonalbudsjettet 2016 – vedlegges protokollen.

Oslo, i finanskomiteen, den 28. november 2015

Hans Olav Syversen

leder og ordfører

VEDLEGG 1

Brev fra Finansdepartementet v/statsråden til finanskomiteen, datert 4. november 2015

Nasjonalbudsjettet 2016. Trykkfeil.

Det opplyses om følgende trykkfeil i Meld. St. 1 (2015-2016) Nasjonalbudsjettet 2016 for Finansdepartementet (fagproposisjonen)

Meld. St. 1 (2015-2016), Kap. 2. side 28

I siste setning i første avsnitt under avsnitt 2.4 står det:

«Nedgangen er gått sammen med en **svakere** dollarkurs, og priset er mindre målt i kroner»

Det skal stå:

«Nedgangen er gått sammen med en **sterkere** dollarkurs, og priset er mindre målt i kroner»

Meld. St. 1 (2015-2016), Kap. 2. side 34

I figur 2.10 «Lønnsandelen i Fastlands-Norge» er det benyttet nasjonalregnskapstall publisert i september 2015. Disse tallene stopper i 2013. For å vise utviklingen fram til og med 2014 er tallene bak figuren på budsjettets internettsider oppdatert med nasjonalregnskapstall fra august 2015. Det er i tråd med praksis i resten av meldingen.

Meld. St. 1 (2015-2016), Kap. 3. side 80

Tabell 3.10 skal inneholde følgende fotnote:

1. De seneste fremskrivingene av utslipp til luft ble presentert i Nasjonalbudsjettet 2015. I tabellen er fremskrivingene fra Nasjonalbudsjettet 2015 justert for å ivareta nye retningslinjer fra FN for hvordan

ulike klimagasser skal veies sammen (GWP-verdier), slik at de kan sammenliknes med justerte tall for utslipp fra tidligere år.

Meld. St. 1 (2015-2016), Kap. 3. side 81

I første setning i siste avsnitt på siden står det:

«Elavgiften foreslås redusert til **0,45** øre per kWh for elektrisk kraft som leveres fra land til skip i næringsvirksomhet.»

Det skal stå:

«Elavgiften foreslås redusert til **0,48** øre per kWh for elektrisk kraft som leveres fra land til skip i næringsvirksomhet.»

Meld. St. 1 (2015-2016), Kap. 5, side 136

Det er enkelte feil i delsummene i tabell 5.5. Delsummen for *Horisontal (generell)* støtte skal være -1 700 i 2014 og -1 890 i 2015. Delsummen for *Fiske* skal være 645 i 2014 og 665 i 2015. Delsummen for *Luftfart* skal være -430 i 2015 (tallet for 2014 er riktig).

Meld. St. (2015-2016), Vedlegg 2, side 176

I vedleggstabell 2.19 vises det tall for realveksten i kommunenes samlede inntekter og frie inntekter. Tabellen gir inntrykk av at tallene viser veksten i milliarder kroner, mens tallene som er stilt opp viser den prosentvise veksten i kommunenes inntekter. Vedlagt er en rettet versjon av tabell 2.19

VEDLEGG 2**Kristelig Folkeparti foreslår følgende bevilgningsøknings i sitt alternative statsbudsjett for 2016, sammenliknet med regjeringens forslag:**

Satsings- område (dep.)	Beskrivelse	Bevilgnings- endring (mill. kr)	Sum satsings- område (mill. kr)
<i>Skole og utdanning</i>			
KD	Tidlig innsats i skolen: Innføre norm for lærertetthet på 1.-4. trinn med to lærere på gruppestørrelser over 16 elever fra skolestart høsten 2016	320,00	
KD	Opprette lokal frafallspott som kommuner kan søke om midler fra til lokale prosjekter (del av "Program for bedre gjennomføring i videregående opplæring")	10,00	
KD	Ikke behovsprøve bostipend lærlinger	21,0	
KD	Videreføre mobbetiltakspott for lokale initiativ	10,00	
KD	Teknisk senter, Lister/Flekkefjord: Senter for realfag og teknologi, samarbeid med lokalt næringsliv	0,75	
KD	Fjerne gebyr for lydbøker til lesesvake	8,80	
KD	Ikke redusere i opplæring til enslige mindreårige asylsøkere i omsorgssenter	35,5	
KD	Friskoler - øke kapitaltilskudd	30,00	
KD	Dokumentasjonssenter for krigsseilerne	1,5	
KD	Norsk kulturskoleråd	3,0	
KD	Signo - internat	2,0	
KD	Sameskole i Hatfjelldal	3,3	
KD	Rekrutteringsstillinger ved Høgskolen i Sørøst-Norge, Høgskolen i Oslo og Akershus, Nord Universitetet, UiA, og UiS	50,00	
KD	Studieplasser NLA (5,7 mill) og Musikkteater Høgskolen (4 mill)	9,7	
KD	Studieforbund	15,00	
KD	Folkehøgskolene (reversere kutt)	10,0	
KD	Nybygg til SEARCH ved NMBU Høyland, Rogaland	8,00	
KD	Studieplasser og opptaksprøver Høgskolen i Østfold - scenografi	0,20	
KD	Høgskolesenteret i Kristiansund	4,00	
			542,8
<i>Barn og familie</i>			
BLD	Tiltak mot vold og overgrep: incest- og voldtektssentre	5	
BLD	Tilskudd til voldsforebyggende tiltak: Alternativ til vold (ATV), flere kontorer, bedre geografisk spredning	25,0	
BLD	Tilskudd til tiltak for voldsutsatte barn: Alternativ til vold (ATV), utvidet mandat, også arbeide med familiene til voldsutøver og barn som er utsatt for vold (20 mill. kr); Senter for voldsuttsatte barn: 7,8 mill. kr	27,8	
BLD	Kapasitetsøkning i familievernets offentlige kontorer, herunder meklingsamtale til alle barn	57,5	
BLD	Kapasitetsøkning i familievernets ideelle kontorer, herunder meklingsamtale til alle barn	22,5	

Satsings- område (dep.)	Beskrivelse	Bevilgnings- endring (mill. kr)	Sum satsings- område (mill. kr)
BLD	Økt støtte til Ferie for alle (5 mill kr) og Barnas stasjon (3 mill kr)	8,0	
BLD	Økt støtte til barne- og ungdomsorganisasjoner	5,0	
BLD	Prisjustere kontantstøtten	38,0	
BLD	Fylkesnemndene, raskere saksbehandling	10,0	
BLD	Kommunalt barnevern: Flere øremerkede stillinger og økt kompetanse. Mer søskenplassering og bedre vilkår for fosterhjem	100,0	
BLD	Rekruttering av fosterhjem	10,0	
BLD	Videreføre og styrke driften av de ideelle foreldre- og barnsentrene	10,0	
BLD	Øremerket bevilgning til forberedelse av likelønnsnett	1,0	
BLD	Rette opp kutt til likestillingssentre	3,0	
BLD	Rette opp kutt til likestillingsombudet	1,0	
BLD	Økt engangsstønad til 1G ved fødsel og adopsjon fra 1.7.2016	270,0	
KD	Bedre barnehager: Begynne opptrapping mot bemanningsnorm og økt pedagogtetthet	330,0	
KD	1000 flere barnehageplasser for færre ettåringer i kø: Alle som fyller ett år før 1. desember har rett på plass fra fylte ett år	87,0	
			1010,8
<i>Levende, verdiskapende distrikter</i>			
KMD	Regionale utviklingsmidler: Rette opp kutt	41,8	
KMD	Næringsretta midler mm	155,4	
KMD	Nasj samarbeid for regional utvikling: Rette opp kutt	42,4	
NFD	Nytt, landsdekkende såkornfond lokalisert i Agder/Telemark: 150 mill. kr i fondskapital fra det offentlige (127,5 mill. kr på denne posten under streken)		
NFD	Nytt, landsdekkende såkornfond lokalisert i Agder/Telemark (risikoavlastning)	22,5	
NFD	Nytt, landsdekkende såkornfond lokalisert i Agder/Telemark (tapsavsetning)	45,0	
NFD	Prosjekt for verdiskaping, bærekraft og omstilling	3,0	
NFD	Mechatronic Innovation Lab, Vest-Agder	20,0	
LMD	Bevilgningen til NORSØK ligger i regjeringens forslag på kap 1138 post 70. Vi vil at midlene tilbakeføres til kap 1136 og at det opprettes egen post for dette.		
LMD	Reversere regjeringens forslag til kutt i støtte til organisasjoner	5	
LMD	Tilskudd til trebasert innovasjon	19,5	
LMD	Tilskudd til tømmerkaier langs kysten	25,0	
LMD	Økt tilskudd til mattilsynet for økte kontroller av oppdrettsanlegg	10,0	
LMD	Midler til MRSA-sanering for svinebønder	25,0	
OED	Telemarkskanalen	0,9	
OED	Overføringstariffene, økning	20,0	
KLD	Restfinansiering utgravinger på Kongsgårdprosjektet Avaldsnes, Rogaland	5,4	
KLD	Sikring av gruver ved Stiftelsen Vigsnæs Gruvemuseum, Rogaland	2,5	

Satsings- område (dep.)	Beskrivelse	Bevilgnings- endring (mill. kr)	Sum satsings- område (mill. kr)
NFD	Tilskudd til bestandsforskning, Havforskningsinstituttet	15,0	
NFD	Tilskudd til forskning på lakselus	10,0	
NFD	Videreføring av Sett Sjøbein	2,5	
SD	Skredsikring fylkesveier	150,00	
SD	Tilskudd til kommunale fiskerihavner	40,00	
SD	Tilskudd til bredbånd	62,00	
KMD	Gå i mot regjeringens forslag om å statliggjøre og sentralisere den kommunale skatteoppkrevingen: Skatteetatens bevilgning reduseres med 422,5 mill. kroner; Kommunerammen økes med 630 mill. kroner (netto 207,5 mill. kroner)	207,5	
KMD	Tapskompensasjon fylkeskommuner	60,0	
KMD	Omstillingsmidler Tinn kommune	20,0	
U D	Nordområdetiltak og prosjektsamarbeid med Russland	19,5	
			1029,9
<i>Bistand til verdens fattige (ekskl. skogsatsingen)</i>			
U D	Bistand til Afrika; Regionalbevilgning for Afrika	177,3	
U D	Bistand til Asia; Regionalbevilgning til Asia	193,0	
U D	Bistand til Latin-Amerika; Regionalbevilgning til Latin-Amerika	110,0	
U D	Sivilt samfunn, Driftsutgifter (Bistandsaktuelt 6 mill + 6 mill annen drift)	6,0	
U D	Sivilt samfunn (inkl «infostøtten» mv)	1418,7	
U D	Uttekslingsordninger gjennom Fredskorpset	18,0	
U D	Næringsutvikling	130,0	
U D	Overgangsbistand	240,0	
U D	Nødhjelp og humanitær hjelp	150,0	
U D	Menneskerettigheter	125,0	
U D	Forskning, kompetanseheving og evaluering, Forskning	65,0	
U D	Forskning, kompetanseheving og evaluering, Faglig samarbeid	70,0	
U D	Internasjonale miljøprosesser og bærekraftig utvikling	210,0	
U D	Miljø og bærekraftig utvikling m.v., Fornybar energi	310,0	
U D	Kvinneres rettigheter og likestilling,	50,0	
U D	FNs utviklingsprogram (UNDP)	225,0	
U D	FNS befolkningsfond (UNFPA)	50,0	
U D	FNs barnefond	25,0	
U D	Verdens Matvareprogram (øke matproduksjon, forebygge sultkriser)	50,0	
U D	FN og globale utfordringer (infostøtte til FN-sambandet og UNICEF Norge)	100,0	
U D	FNs Aidsprogram (UNAIDS)	75,0	
U D	Ekspert, juniorekspert og FNs freskorp	30,0	
U D	Internasjonal landbruksforskning	115,0	
U D	FNs organisasjon For kvinners rettigheter og likestilling, UN Women	40,0	
U D	Fred, forsoning og demokrati-tiltak (tenketanker i USA)	90,0	

Satsings- område (dep.)	Beskrivelse	Bevilgnings- endring (mill. kr)	Sum satsings- område (mill. kr)
U D	ODA-godkjente land på Balkan	50,0	4123,0
<i>Arbeid, velferd og kamp mot fattigdom</i>			
KMD	Tiltak mot ledighet: Engangstilskudd til vedlikehold og rehabilitering av idretts- og kirkebygg i kommunene på Sør- og Vestlandet	169,1	
KMD	Økt lærlingstilskudd med 5 000 kroner	98,0	
ASD	Adm. kostnader 1 000 nye tiltak for mennesker med nedsatt arbeidsevne (26 mill.); 200 plasser for varig tilrettelagt arbeid (5,2 mill.)	31,2	
ASD	Rette opp kutt i Raskere tilbake	25,00	
ASD	1 000 tiltak for mennesker med nedsatt arbeidsevne	96	
ASD	200 plasser på Varig tilrettelagt arbeid	25	
ASD	Tilskuddsordning som skal forebygge og redusere fattigdom blant barn og unge	5	
ASD	Tiltak for arbeidsinnvandrere i regi av frivillige org.	1	
ASD	Arbeidstilsynet	5	
ASD	NAV: To nye senter mot arbeidslivskriminalitet (Skatteetaten, politi, Nav, Arbeidstilsynet)	6	
ASD	Arbeidstilsynet – To nye senter mot arbeidslivskriminalitet (Skatteetaten, politi, Nav, Arbeidstilsynet)	6	
JD	Politiet: To nye senter mot arbeidslivskriminalitet (Skatteetaten, politi, Nav, Arbeidstilsynet)	6	
FIN	Skatteetaten - To nye senter mot arbeidslivskriminalitet (Skatteetaten, politi, Nav, Arbeidstilsynet)	6,0	
SD	Nasjonal TT-ordning for brukere med særlig behov (halvårsvirkning)	125,00	
			604,3
<i>Helse og eldre</i>			
AD	Øke pensjonen for enslige alderspensjonister med minstepensjon med 4000 kroner.	240	
HOD	Sykestuene i Nord-Troms	5,0	
HOD	Øremerke 7 mill. kr til Tromsøundersøkelsen		
HOD	Øremerke 10 mill. kr til Dødehavsklinikken for behandling av revmatisme mm		
HOD	Abortforebyggende tiltak: Utvide ordningen med gratis prevensjon for kvinner fra 20-22 år	30,0	
HOD	Forebygging av alkoholholskader (AKAN-alkoholforebygging i arbeidsliv-off.sektor, Actis, Av-og-til, Juvente, MOT, utvikling av nasjonal alkoholstrategi. Øremerking av midler i opptrappingsplanen, rus	30,0	
HOD	Økt bemanning i helsestasjon og skolehelsetjenesten, starte opptrapping mot kvalitetsnorm (psykisk helse, vold mot barn, forebygging). Øremerking pluss 150 mill. kr	500,0	
HOD	Forebyggende hjemmebesøk for 75-åringer (50 pst. statlig tilskudd)	25	

Satsings- område (dep.)	Beskrivelse	Bevilgnings- endring (mill. kr)	Sum satsings- område (mill. kr)
HOD	Palliative senger i sykehjem: Opptrapping mot 600 enheter ila 2020. Øremerker andel av investeringstilskudd til 150 plasser for 2016 (271 mill.kr totalt med over 5 år)	14	
HOD	Driftstilskudd til palliative senger i sykehjem: Opptrapping, driftskostnader utover ordinær heldøgns omsorg, 5 pst vil være driftsklare første år. Drift av palliativ sengeenhet regnes å koste dobbelt så mye som ordinær sykehjemsplass.	17	
HOD	Øremerke 3 mill. kr til Blindeforbundet		
HOD	Abortforebyggende tiltak: Menneskeverd (1,5 mill. kr)	1,5	
HOD	Hjelpetiltak for unge overgripere	5,0	
HOD	Rusarbeid i kommunene (øremerking av midlene i opptrappingsplanen)	190,0	
HOD	Styrke rusomsorgen og psykisk helsearbeid i regi av ideelle organisasjoner (øremerking av midlene i opptrappingsplanen). Bevilge til følgende institusjon/ aktivitetsformål: Gatehospitalet i Oslo (14 mill.kr), etablere Gatehospitalet i Bergen (20 mill.kr), Evangeliesenteret (x), P22 (4 mill.kr), No Limitation (1,5 mill. kr), Sammen om nøden (2 mill.kr), Snakk om mobbing/ Blå Kors (+1,5), Kompasset/ Blå Kors (+0,5): Samlet øremerking 180 mill. kr	180,0	
HOD	Tilskudd til stiftelsen Kraft (øremerking av midler i rusplan)	1,5	
HOD	Institutt for sjelesorg, Modum, øremerke 1,5 mill kr		
HOD	Øremerke 20 mill kr til demensforskning		
HOD	Pårørendesenteret i Stavanger	4,0	
HOD	Sosialpediatierstillinger på alle barneavdelinger i RHFene, øremerke (vold mot barn)	45	
KMD	Økt legedekning i sykehjem	500	
KMD	Ressurskrevende tjenester (hjelp til multihandikappede og sterkt pleietrengende personer), toppfinansieringsordning. Reversering av regjeringens forslag til økt innslagspunkt	65,0	
			1852,8
<i>Flyktninger, asylsøkere og integrering</i>			
BLD	Øke refusjon av barnevernsutgifter for enslige mindreårige til 90 prosent	200,00	
BLD	Arbeid mot ekstremisme: Just Unity (øremerke 1 mill. kroner)		
BLD	Øke integreringstilskuddet til kommunene	100,0	
BLD	Gratis kjernetid for treåringer	35	
BLD	Integreringsprosjekter i mottak i regi av frivillige organisasjoner.	30,0	
BLD	Reversering av kutt i antallet norskopplæringstimer fra 250 til 175	100,00	
JD	Tilskudd til NOAS	2,0	
JD	Økt barnefaglig kompetanse i asylforvaltningen	10,0	
JD	Øremerke midler til saksbehandling av familiegjenforening for å redusere ventetiden	5,0	
JD	Bemannings og barnefagligkompetanse i mottak EMA over 15 år	200,00	
JD	Rett til barnehageplass for 4-5 åringer på mottak	75,0	
			757,0

Satsings- område (dep.)	Beskrivelse	Bevilgnings- endring (mill. kr)	Sum satsings- område (mill. kr)
<i>Klima og miljø, ekskl. infrastruktur</i>			
NFD	Vrakpantordning for skip	12,0	
LMD	Tilskudd til Nettverk for GMO-fri mat	1,5	
KLD	Klima- og skogsatsingen	227,5	
KLD	Rette opp kutt til miljøorganisasjoner	4,0	
KLD	Miljøovervåking: Økologisk grunnkart	10,0	
KLD	Økt skogvern	50,0	
KLD	Vannressursforvaltning, økning	25,0	
KLD	Verdensarv, kulturlandskap, herunder bievennlige slåtteeenger	10,0	
			340,0
<i>Infrastruktur</i>			
SD	Tilskudd til Norsk Elbilforening og Trygg Trafikk	9,0	
SD	Jernbaneverket, drift og vedlikehold	193,3	
SD	Borg havn	10,00	
SD	Kollektivsatsing i byene (belønningsordningen for kollektivtrafikk)	100,0	
SD	Belønningsordningen for gang- og sykkelvei	50,0	
			362,3
<i>Kultur og kirke</i>			
KUD	Økt sats kunstnerstipend	8,5	
KUD	Økt sats kunstnerstipend	0,4	
KUD	Ny assistentordning for unge billedkunstnere	6,0	
KUD	Musikkensemble og kor i det frie kulturfeltet	20,0	
KUD	Opera Østfold	4,0	
KUD	Skuespiller- og dansealliansen. Ansette frilans dansere og skuespillere	5,0	
KUD	Samiske aviser	2,0	
KUD	Lysbuen museum	1,0	
KUD	Fortidsminneforeningen. Formidlingsarbeid, driftsstøtte som museum	5,0	
KUD	Jødisk museum, Oslo (1 mill. kr) og Trondheim (0,75 mill. kr)	1,8	
KUD	Ishavsmuseet Aarvaak	2,0	
KUD	Outsider Art	1,0	
KUD	Gulatinget som formidlingsarena og markeringssted for demokratiutviklingen i Norge	0,5	
KUD	Nytt arkivbygg på Tynset (Arkivverkets sentraldepot og Norsk helsearkiv): Oppstartsbevilgning	10,0	
KUD	Filmfondet: Synstolking av film (0,3 mill. kr); teksting av dubbede barnefilmer (1 mill. kr)	1,3	
KUD	Mediestøtte. Produksjonstilskudd	12,4	
KUD	Øke NRK-lisensen med 50 kr		
KUD	Trosopplæring	24,3	
KUD	Trosopplæring - andre tros- og livssynsamfunn	5,0	
KUD	Sjømannskirken	7,5	

Satsings- område (dep.)	Beskrivelse	Bevilgnings- endring (mill. kr)	Sum satsings- område (mill. kr)
KUD	Omstillingsmidler DNK	8,0	
KUD	Midler til presterekruttering (festivaler o.l.)	0,5	
KUD	Kirkebygg/rentekompensasjon: Ramme 650 mill kr	0,3	
			126,5
<i>Justis og kamp mot menneskehandel</i>			
JD	Center for cyber og information security (CCIS) ved NTNU, lokalisert i Gjøvik, midler til bl.a. forskning for å avdekke overgrep mot barn på nett.	2	
JD	Utvide Vik fengsel, Sogn og fjordane, med 30 lukkede plasser	20	
JD	Opprettholde drift av avdeling Kleivgrend, Telemark	12	
JD	Kriminalomsorgen: Omfordele 70 mill. kr fra vedlikehold til innhold og rehabilitering i kriminalomsorgen (men fortsatt øremerke midler til vedlikehold ved Åna og Bergen Fengsel). 62,5 mill. kr brukes over denne posten til flere ansatte, både fengselsbetjenter og annen kompetanse, sosialfaglig el. Samt oppfølging av innsatte med barn. 7,5 mill. kr brukes over 430.70 under	62,5	
JD	Øremerking til Kirkens bymisjon for utvidelse av tilbakeføringsprosjektet «FRI» (3,5 mill. kr.), Nettverk etter soning (Røde Kors) (1,5 mill. kr), Retreat - Halden Fengsel (Frelsesarmeen) (1. mill. kr.), Vardeteateret (1 mill. kr.). Samt øremerke 0,5 mill. kr til frivillige organisasjon som arbeider med innsatte som soner i Nederland. Tilsammen 7,5 mill. kroner øremerkes.	7,5	
JD	Reisestøtte til pårørende til innsatte som soner i Nederland.	1	
JD	Midler til politiet til etterforskere og påtalejurister som skal etterforske av vold og overgrep mot barn, samt midler til avhørere - Statens Barnehus.	60	
JD	Midler til KRIPOS til etterforskning av overgrep mot barn på nett.	4	
JD	Midler til EXIT-team som skal bekjempe menneskehandel i alle politidistrikt	45	
JD	Økt bemanning ved Statens Barnehus (30,5 mill. kr). Etablere nytt barnehus i Politidistrikt Øst fra 1.7.2016 (11,5 mill. kr.)	42	
JD	Midler til politifolk i distriktene for å sikre nærpoltireformen	150	
JD	Økokrim	10	
JD	Midler til frivillige organisasjoner som bekjemper menneskehandel + ROSA-prosjektet (1 million)	5	
JD	Midler til frivillige organisasjoner som bekjemper vold i nære relasjoner.	5	
JD	Midler til tilreisende EØS-borgere	10	
			436,0
<i>Annet</i>			
FD	Heimevernet, Driftsutgifter (prisjustering, øke øvelser og trening)	30,0	
LMD	Matsentralen i Oslo	0,3	
SUM bevilgningsøkninger		11215,6	

Kristelig Folkeparti foreslår følgende bevilgningsreduksjoner og inntektsøkninger i sitt alternati-

ve statsbudsjett for 2016, sammenliknet med regjeringens forslag:

Dep.	Beskrivelse	Proveny (mill. kr)
KMD	Noe forskyving av utbyggingen av nytt nasjonalmuseum på Vestbanen	-100
KUD	Disposisjonspost KUD	-7,0
DU	Global sikkerhet, utvikling og nedrustning	-150,0
DU	Andre ODA-godkjente OSSE-land	-20,0
JD	Omfordele 70 mill. kr fra vedlikehold til innhold og rehabilitering i kriminalomsorgen (men fortsatt øremerke midler til vedlikehold ved Åna og Bergen Fengsel).	-70
AD	Innføre redusert avkorting av pensjon for gifte og samboende over to år, i stedet for ett: Økning fra 85 til 87,5 pst. fra 1.11.2016; økning fra 87,5 til 90 pst. fra 1.11.2017. Gir handlingsrom til økt minstepensjon for enslige minstepensjonister, som i dag har inntekt under EUs fattigdomsgrense.	-669,0
FD	Nyanskaffelser av materiell; Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold. Gjelder innkjøp av luft-til-luft-missiler som ikke er nærmere begrunnet.	-200,0
FD	Nye kampfly med baseløsning: Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold. Økningen reduseres med 200 mill kr	-200,0
FD	Kampfly med baseløsning; Nybygg og nyanlegg. Posten økes fra ca 716 mill kr til ca 1,34 mrd kr i 2016, dvs + 723,66 mill (+86 pst.)	-100,0
NFD	Spesielle driftsutgifter: Omprioritering til Prosjekt for verdiskaping, bærekraft og omstilling	-3,0
NFD	Tilskudd til særskilte prosjekter: Omprioritering til Sett sjøbein	-2,5
NFD	Direktorat for naturforvaltning. Miljøtiltak Løkken. Omprioriteres til tømmerkaier	-25,0
LMD	Landbruks- og matdepartementet: Omprioritering til nettverk for GMO-fri mat og Matsentralen, Oslo	-1,8
OED	Spes. driftsutg, seismiske undersøkelser	-125,0
HOD	Innsatsstyrt finansiering, omprioritering til skolehelsetjenesten	-50,0
HOD	Basisbevilgningene til RHF reduseres pga. øremerking til medisinske undersøkelser på barnehus og sosialpediatere på barneavdelingene	-45
HOD	Vi går imot regjeringens forslag om økt moms for reiseliv, transport m.m. Dermed faller behovet for kompensasjon for økt moms bort	-65
HOD	Fjerne støtten til lavterskel-LAR	-30
KD	Ikke innføre ny naturfagstime	-80,0
KD	Videreutdanning lærere, noe reduksjon av regjeringens økning pga. omprioritering til flere lærere	-80,0
SD	Rentekompensasjon for bompengelån	-400,0
KMD	Øremerking av tilskudd til stillinger i skolehelsetjenesten og helsestasjonene	-350,0
KMD	Øremerking av midler til opptrappingsplanen mot rus	-401,5
KMD	Rammeoverføringen til fylkeskommunene reduseres tilsvarende kompensasjonen for økt merverdiavgift for transporttjenester, som KrF går i mot	-142,0
FIN	Avbyråkratiserings- og effektiviseringsreformen økes fra 0,5 til 0,6 pst, lik nivået i budsjettavtalen for i år (303,1 mill. kr; Økt gjenbruk og standardisering i offentlige IT-prosjekter (200 mill. kroner), kutt i privat konsulentbruk i staten (400 mill. kroner)	-903,1
SD	Økt utbytte NSB fra 50 til 70 pst.	-170,0
SD	Økt utbytte Avinor fra 35 til 50 pst.	-212,5
	SUM utgiftsreduksjoner og inntektsøkninger	-4602,4

Kristelig Folkeparti foreslår følgende skatte- og avgiftsendringer i sitt alternative statsbudsjett for 2016, sammenliknet med regjeringens forslag:

<i>Skatte- og avgiftslettelser</i>		
Beskrivelse	bokført (mill. kr)	påløpt (mill. kr)
SkatteFUNN: Fjerne regel om maksimal timesats	0	-280
Økt skattefradragbeløp ved gaver til frivillige organisasjoner til 25 000 kr for privatpersoner og 100 000 kr for bedrifter	-17	-55
Heve grensen for lønnsoppgaveplikt i frivillige org til 10 000 kr	-9	-12
Økt fiskerfradrag fra 150 000 kr til 170 000 kr	-17	-21
Øke grensen for når frivillige org. må betale arbeidsgiveravgift til 60 000 per ansatt / 600 000 per org.	-24	-30
Gå imot regjeringens forslag om økt moms for reiseliv, transport m.m.	-500	-650
Gå imot regjeringens foreslåtte skatteskjerpelse for salg av landbrukseiendommer innad i familien	-65	-65
Redusere regjeringens forslag til bunnbeløp i reisefradraget fra 22 000 til 18 000 kroner	-220	-270
Sum skatte og avgiftslettelser	-852	-1383
<i>Skatte- og avgiftsøkninger</i>		
Når selskapsskatten reduseres, reduseres den samlede skatten på eierinntekt. Marginalskatten på eierinntekt er i dag vesentlig lavere enn maksimal marginalskatt på lønnsinntekt. Det gir et incentiv til å omdanne lønnsinntekt til eierinntekt for å oppnå lavere skatt. Derfor reduseres avstanden mellom marginalskatten på eierinntekter (utbytter, gevinster mv. utover skjermingsfradraget) inklusiv selskapsskatt og maksimal marginalskatt på lønn inklusiv arbeidsgiveravgift, slik Scheel-utvalget foreslår, ved at utbytteskatten økes til 35 pst.	2780	3480
Støtte regjeringens forslag til økning i verdsettelsen av næringseiendom og sekundærbolig til 80 pst. av markedsverdi for å hindre at investeringer vris mot eiendom, men gå i mot generelt kutt i formuesskatten.	310	390
Gå i mot regjeringens forslag til utvidelse av BSU-ordningen	110,0	140,0
Innføre merverdiavgift på finansielle tjenester etter den modellen Scheel-utvalget foreslår, fra 1.7.2016	1750,0	1750,0
Reversere muligheten til å gjøre om tobakk til alkohol i tax-free-kvoten (60 mill. kr bokført; 70 mill. kr påløpt); Økte alkoholavgifter 5 pst. (350 mill. kr bokført, 385 mill. kr påløpt)	410,0	455,0
Økt tobakksavgift 10 pst (495 mill. kr bokført; 540 mill kr påløpt) og redusere tobakkvoten i tax-free-ordningen med 25 pst. (262,5 mill. kr bokført; 287,5 mill. kr påløpt)	757,5	827,5
Økt CO ₂ -komponent i engangsavgiften	710,0	770,0
Øke veibruksavgiften på drivstoff med 10 øre/liter (bensin)	84	90
Oppheve avgiftsfritak for diesel til båtmotorer	28	30
Øke veibruksavgiften på drivstoff med 20 øre/liter (diesel)	530	580
Økt El-avgift 1,5 øre	670,0	890,0
Økt CO ₂ -avgift innenlandske flyreiser 1,5 kr	570,0	620,0
Økt svovelavgift 5 øre	16,0	17,0

<i>Skatte- og avgiftslettelser</i>		
Beskrivelse	bokført (mill. kr)	påløpt (mill. kr)
Økt miljøavgift på klimagassene HFK og PFK med 20 kr/tonn CO ₂ -ekvivalenter	22,0	24,0
Øke Nox-avgiften med 1,5 kr/kg fra 19,67 kr/kg som er regjeringens forslag	3,0	3,0
SUM skatte og avgiftsskjerpelser	8750,5	10066,5
SUM skatt/avgift	7898,5	8683,5

VEDLEGG 3**Senterpartiet foreslår følgende bevilgningsøkninger i sitt alternative stortingsbudsjett for 2016, sammenlignet med regjeringens forslag:**

Side		<i>Endringer i forhold til Prop. 1 S (2015-2016), med tillegg. Alle tall i 1000 kr.</i>
	Arbeids- og sosialdepartementet	586 000
	Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet	1 203 450
	Finansdepartementet	-1 571 521
	Forsvarsdepartementet	200 700
	Helse- og omsorgsdepartementet	1 164 500
	Justis- og beredskapsdepartementet	546 200
	Klima- og miljødepartementet	370 750
	Kommunal- og moderniseringsdepartementet	3 535 079
	Kulturdepartementet	320 500
	Kunnskapsdepartementet	589 700
	Landbruks- og matdepartementet	618 000
	Nærings- og fiskeridepartementet	372 800
	Olje- og energidepartementet	105 000
	Samferdselsdepartementet	946 000
	Utenriksdepartementet	3 619 000
	Rammeområde 0 – «under streken»	
	Sum netto økte utgifter*	12 626 158
	Økt/reduert oljepengebruk	-2 000 942
	Sum netto økte skatter/avg (bokført)**	14 627 100
* Senterpartiet vil reversere systemet med nøytral merverdiavgift i staten og helseforetakene. Regjeringen forutsetter at denne omleggingen er proveny-nøytral totalt sett. Vi forutsetter at det blir foretatt nødvendige budsjettmes-sige endringer på det enkelte departements område, dersom Stortinget reverserer ordningen. **I dette inngår økt ramme for skattefradrag til ENØK-tiltak i private hjem gjennom ENOVA, endringer i lufthavnavgifter, gebyrer til Mattilsynet og halverte bompengesatser.		
A	Sum netto økte utgifter (B-C)	12 626 158
B	Nye satsninger	20 891 463
C	Reduserte kostnader	-8 265 305
<i>Kap./post</i>	<i>Arbeids- og sosialdepartementet</i>	586 000
B	Nye satsninger	1 324 000
	<i>Tiltakspakke mot arbeidslivskriminalitet og sosial dumping</i>	
640.1	Arbeidstilsynet, økte ressurser til kamp mot arbeidskriminalitet og sosial dumping, i samarbeid med Skatteetaten, NAV, Politiet og UDI.	65 000

		<i>Endringer i forhold til Prop. 1 S (2015-2016), med tillegg. Alle tall i 1000 kr.</i>
Side		
605.1	Arbeids- og velferdsetaten, økte ressurser til kamp mot arbeidskriminalitet og sosial dumping, i samarbeid med Skatteetaten, Arbeidstilsynet, Politiet og UDI. <i>Tiltakspakke for vanskeligstilte på arbeidsmarkedet mv.</i>	10 000
634.76	Tiltak for arbeidssøkere, 2 000 VTA-tiltaks plasser	250 000
605.1	Arbeids- og velferdsetaten, 2 000 VTA-tiltaks plasser	52 000
634.76	Tiltak for arbeidssøkere, 5 000 plasser i ny, varig tilskuddsordning (erstatte TULT)	480 000
605.1	Arbeids- og velferdsetaten, 5 000 plasser i ny, varig tilskuddsordning (erstatte TULT)	130 000
634.77	Varig tilrettelagt arbeid, 2 000 tiltaks plasser for personer med nedsatt arbeidsevne	192 000
605.1	Arbeids- og velferdsetaten, 2 000 tiltaks plasser for personer med nedsatt arbeidsevne	52 000
2541.70	Dagpenger, opprettholde ulik ventetid mellom 2. og 3. sanksjons-betingende forhold i folketrygdloven § 4-10 og § 4-20.	11 000
2670.70	4000 kroner i økt pensjon fra 01.09.2016 for enslige alderspensjonister med minstepensjon	82 000
C	<i>Reduserte kostnader</i>	-738 000
605.70	Arbeids- og velferdsetaten, ikke delta i to EaSI-program, jf. Innst. 291 S (2013–2014) & Innst. 277 S (2014–2015).	-28 000
2670.70	Grunnpensjon, opprettholde avkorting.	-710 000

<i>Kap./post</i>	<i>Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet</i>	<i>1 203 450</i>
B	<i>Nye satsninger</i>	<i>1 203 450</i>
	<i>Barn og familie</i>	<i>150 450</i>
845.70	Barnetrygd, justere for prisvekst, fra 01.10.2016.	94 750
845.70	Gjeninnføre Finnmarks- og Svalbardtillegg i barnetrygd, fra 01.10.2016.	19 500
2530.71	Øke engangsstønaden ved fødsel og adopsjon til 50 000 kr, fra 01.10.2016.	14 200
846.60	Tilskudd til barne- og ungdomstiltak i større bysamfunn	20 000
840.70	Tilskudd til tiltak for voldsutsatte barn	2 000
	<i>Integrering</i>	<i>1 053 000</i>
821.60	Integreringstilskudd, 100 pst. kostnadsdekning til kommunene for de grupper som ikke har det i dag.	400 000
821.62	Oppstartstøtte nye bosettingskommuner	50 000
821.62	Kommunale innvandringstiltak (bedre språkopplæring, Jobbsjansen mm)	150 000
821.71	Innvandrerorganisasjoner og tilskudd frivillige	100 000
822.60	Tilskudd til opplæring i norsk og samfunnskunnskap for voksne innvandre-re, gå imot regjeringens foreslåtte kutt i antall timer (250 vs. 175 timer).	100 000
3822.01	Norskopplæring i mottak, ODA-godkjente utgifter	-97 000
854.65	Barnevernstiltak for enslige, mindreårige asylsøkere, fra 80 pst. til 100 pst refusjon.	300 000

Side		<i>Endringer i forhold til Prop. 1 S (2015-2016), med tillegg. Alle tall i 1000 kr.</i>
856.01	Barnevernets omsorgssenter for enslige mindreårige asylsøkere, redusere krav til «reduksjon i forvaltningskostnader som følge av stordriftsfordeler»	50 000
<i>Kap./post</i>	<i>Finansdepartementet</i>	-1 571 521
B	<i>Nye satsninger</i>	328 300
1618.21	Skatteetaten, styrke arbeidet med å avdekke arbeidslivskriminalitet, samt styrket grensekontroll. Økt samarbeid mellom Arbeidstilsynet, NAV, UDI og politi.	20 000
1610.01	Tolletaten, driftsutgifter. Opprettholde dagens ansvarsdeling mellom Toll-etaten og Skatteetaten.	286 300
1610.01	Elektronisk innbetalingsordning for avgift ved handel i utenlandsk nettbutikk (legges alternativt på 1618.01 Skatteetaten dersom flertall oppretthol-der overføringen av oppgaveportefølje dit)	10 000
1620	SSB	12 000
C	<i>Reduserte kostnader</i>	-1 899 821
1618.01	Skatteetaten, opprettholde kommunal skatteinnkreving.	-422 500
1618.01	Skatteetaten, opprettholde dagens ansvarsdeling mellom Tolletaten og Skatteetaten.	-286 300
1610.01	Tolletaten, opprettholde dagens ansvarsdeling mellom tolletaten og skatte-etaten, reduserte engangskostnader.	-20 800
2309.1	Ymseposten, midler omdisponeres bl.a. til tiltak for gjennomføring av jordbruksavtalen.	-537 500
2309.1	Redusert privat konsulentbruk i staten (diverse poster)	-400 000
2309.1	Økt gjenbruk og standardisering i offentlige IT-prosjekter (diverse poster)	-200 000
20.01-	Statsministerens kontor, driftsutgifter, nominelt uendra fra 2015.	-800
21.01-	Statsrådet, driftsutgifter, nominelt uendra fra 2015.	-5 050
1600.01	Finansdepartementet, driftsutgifter, nominelt uendra fra 2015.	-11 816
1600.21	Finansdepartementet, spesielle driftsutgifter, nominelt uendra fra 2015.	-10 055
41.01	Stortinget, driftsutgifter, økningen i driftsutgifter begrenses noe.	-5 000
<i>Kap./post</i>	<i>Forsvarsdepartementet</i>	200 700
B	<i>Nye satsninger</i>	340 700
1719.71	Det frivillige skyttervesen, justere for løns- og prisvekst.	700
1731.01	Hæren, reverserer reelle kutt og aukar løyvingane. Midlar vert øyremerkt høgkvalitative øvingar i Hæren og ammunisjon.	110 000
1732.01	Sjøforsvaret, vekst i løyvingar til segling og øving.	40 000
1733.01	Luftforsvaret, vekst i ressursar til flyging og øving.	30 000
1734.01	Heimevernet, herunder 80 mill. til årleg trening og 60 mill. til oppgradering av våpensett i HV.	140 000
1790.01	Kystvakta, reverserer reelle kutt, og aukar midlane til nærvære i Nordområ-da.	20 000

Side		Endringer i forhold til Prop. 1 S (2015-2016), med tillegg. Alle tall i 1000 kr.
C	<i>Reduserte kostnader</i>	-140 000
1700.01	Forsvarsdepartementet, den foreslåtte veksten i driftsutgifter vert reversert. Ressurser vert frigjort til operativ virksomhet.	-10 000
1760.45	Kampfly, auken i løyvingane vert redusert med ca. 2 pst., kan innebære ei viss utsetjing av nokre investeringar.	-110 000
1710.01	Forsvarsbygg, den betydelege veksten i driftsutgifter bremsast. Ressursar frigjerast til operativ virksomhet.	-20 000
<i>Kap./post</i>	<i>Helse- og omsorgsdepartementet</i>	<i>1 174 800</i>
B	<i>Nye satsninger</i>	2 747 484
	<i>Spesialisthelsetjenesten</i>	
732	Regionale helseforetak: Styrke det offentlige desentraliserte sykehus tilbudet med likeverdig beredskap i hele landet. Stamcellebehandling og bygging av isolat Haukeland Universitetssykehus (50 mill. kroner), behandling Hepatitt C (50 mill. kroner), lysbehandling i distrikt (30 mill. kroner), utdanningsstillinger lokalsykehus (50 mill. kroner), helsehjelp flyktninger (150 mill. kroner) og turnuslegestillinger (100 mill. kroner).	1 000 000
732	Omprioritere midler til økt basistilskudd i regionale helseforetak gjennom avvikling av kvalitetsbasert finansiering, fritt behandlingsvalg, samt reversert dreining fra døgn til dag psykisk helsevern.	850 484
731-732	Regionale helseforetak, økt basisbevilgning - til fordeling (nettoverknning)	930 000
732.84	(NY) Utvide tilbudet om stamcelletransplantasjon av Multippel Sklerose (MS)-pasienter ved Haukeland Universitetssykehus	50 000
	<i>Eldreomsorgspakke</i>	290 000
761.67	200 mill. kroner til aktivitetsmidler i tilskuddsmidler til sykehjem for 1 times aktivitet hver dag	200 000
714.60	Mat, måltid og ernæring, tilskuddsordning	20 000
	Den kulturelle spaserstokken (10 mill., inngår i økning på kap/post 572.60 KMD)	
761.62	Dagaktivitetsplasser, økt tilskudd til 50 pst.	70 000
	<i>Forebygging og folkehelse</i>	30 000
714.21	Etablering av nasjonalt kompetansesenter for ledningsteknologi for å oppnå bedre vannkvalitet	10 000
761.68	Legemiddelgjennomgang og styrket farmasøytisk kompetanse i kommunal helse- og omsorgstjeneste	15 000
2751.70	Spesiell oppfølging i starten av behandlingen for å sikre riktig legemiddelbruk, for pasienter som starter ny, langvarig legemiddelbehandling.	5 000
	<i>Pårørende og frivillige</i>	53 000
761.21	Pårørendeprogrammet	10 000
719.63	Gjennføre finansieringsordning til tiltak for å fremme fysisk aktivitet i samarbeid med frivillige organisasjoner, jmf. forslag fra Norges Idrettsforbund.	15 000

Side		<i>Endringer i forhold til Prop. 1 S (2015-2016), med tillegg. Alle tall i 1000 kr.</i>
719.63	Egen tilskuddspost der friluftsråd og frivillige organisasjoner kan søke midler til friluftsliv for grupper med særskilte behov.	10 000
714.70	Forebygging av skadelig bruk av rusmidler ovenfor unge og i arbeidslivet, Juvente	1 000
714.70	Forebygging av skadelig bruk av rusmidler ovenfor unge og i arbeidslivet, Akan	5 000
761.71	Doblet satsing til frivillige organisasjoner som legger til rette for besøks- og aktivitetsvenner i eldreomsorgen	3 000
761.71	Rehabiliteringskontakter Norsk blindforbund	3 000
701.71	Synsregister	1 300
761.71	Hørselshjelpordningen	3 000
765.72	Kirkens SOS	1 400
765.71	Harry Benjamin Ressursenter	300
765.60	Opptappingsplan psykisk helse, øremerket kommunal psykiatri.	400 000
2751.70	Legemilder, reversere kutt inkontinens, stomi	30 000
761.21	Hverdagsrehabilitering	30 000
762.62	Legevakt	50 000
734.21	Modum Bad Institutt for sjelesorg	4 000
761.21	Ny nevroplan	5 000
729.1	Pasient- og brukerombudene	5 000
C	<i>Reduserte kostnader</i>	-1 572 684
701.21	Etablering av nettapotek	-25 000
780.50	Evaluerings av fritt behandlingsvalg	-10 000
2711.70, 71,72,76	Økt egenandelstak 1 og 2 med prisstigning	-90 000
720.1	Helsedirektoratet, driftsutgifter	-70 000
700.1	Helse - og omsorgsdepartementet, driftsutgifter	-10 000
701.1	Direktoratet for e-helse, driftsutgifter	-10 000
710.1	Folkehelseinstituttet, driftsutgifter	-25 000
721.1	Statens helsetilsyn, driftsutgifter	-10 000
2756.71	Helsetjenester i utlandet (resten omdisponeres til sykehus)	-25 000
723.01	Klagenemndbehandling utlandet	-2 000
732.72,73, 74,75	Fritt behandlingsvalg (300 mill. kroner til pasientbehandling vil fortsatt ligge i ramma til det enkelte foretak, kap. 732)	-400 000
732.71	Kvalitetsbasert finansiering (500,5 mill. kroner legges inn i ramme til fordeling mellom foretakene, kap. 732)	-520 484
732.77	Reversere dreining fra døgn til dag psykisk helsevern (50 mill. kroner legges inn i ramme til fordeling mellom foretakene, kap. 732)	-50 000
762.21	Beslutningsstøttesystem for sykmeldere	-20 000
761.21	Statlig finansiert eldreomsorg (omdisponeres til egen satsing eldre)	-15 000
761.65	Statlig finansiert eldreomsorg (omdisponeres til egen satsing eldre)	-156 000
714.74	Kutte abonnementsordning for frukt og grønt fra skoleåret 2016/17, sees sammen med satsning på gratis frukt og grønt.	-7 200

		<i>Endringer i forhold til Prop. 1 S (2015-2016), med tillegg. Alle tall i 1000 kr.</i>
Side		
761.21	Strategi ny/moderne eldrepolitikk (omdisponeres til egen eldresatsing)	-2 000
732.72,73, 74,75	Reduserte transportkostnader RHF som følge av reversert momssats fra 10 pst. til 8 pst..	-65 000
761.21	Egenandeler, avvikling av ordning med redusert egenandel ved ufrivillig dobbeltrom.	-60 000
<i>Kap./post</i>	<i>Justis- og beredskapsdepartementet</i>	<i>546 200</i>
<i>B</i>	<i>Nye satsninger</i>	<i>959 500</i>
	<i>Justis</i>	<i>709 500</i>
440.1	Styrking av distriktspolitiet og midler til bedre responstid i distriktene	200 000
440.1	Økt kapasitet ved barnehusene, for å få redusert ventetiden for barn som er offer for alvorlig kriminalitet.	10 000
440.1	Styrke arbeidet med å avdekke arbeidslivskriminalitet og sosial dumping. Økt samarbeid med Arbeidstilsynet, NAV, UDI og Skatteetaten.	20 000
440.1	Styrket grensekontroll	200 000
440.1	Økt bemanning påtalemyndigheten, blant annet som en følge av nye oppgaver overført fra domstolene knyttet til barneavhør.	8 000
440.1	Styrking av arbeidet med digitalisering av straffesakskjeden mellom påtalemyndighet og domstol.	4 300
430.1	Igangsetting av utvidelse av antall fengselsplasser ved bl.a Hustad fengsel og Vik fengsel	45 000
430.1	Vedlikehold/rehabilitering Oslo fengsel	75 000
430.1	Opprettholdelse av fengselsavdeling i Fyresdal kommune - Kleivgrend	11 000
430.1	Slidreøya fengsel	5 000
430.70	Støtte til frivillige organisasjoner som jobber kriminalitetsforebyggende	10 000
410.1	Forprosjekt lyd- og bildeutstyr i norske rettssaler	5 000
410.1	Nytt tinghus Molde	14 200
410.1	Nytt tinghus Drammen	12 000
	Ålesund og Mosjøen fengsel, oppstartsbevilgning (50 mill. kroner), se kap./post 2445.31 under Kommunaldep.	
466.1	Økning av salærsatsen til 1020 kr. per time (eksl. mva)	
470.1		50 000
410.1	Styrking av jordskifterettene, blant annet som en følge av ny lov	10 000
410.1	Utjevne lønnen til jordskiftedommere med dommere i de alminnelige domstolene	10 000
410.1	Økt dommerbemanning i tingrettene	10 000
472.1	Kontoret for voldsoffererstatning	10 000
	<i>Integrering</i>	<i>250 000</i>
490.60	Tilskudd vertskommuner med asylmottak	250 000
<i>C</i>	<i>Reduserte kostnader</i>	<i>-413 300</i>
440/1	Kutt i omstillingsmidler til politireformen	-124 000
430/1	Ikke bevilge penger til leie av fengsel i Nederland	-269 300

		<i>Endringer i forhold til Prop. 1 S (2015-2016), med tillegg. Alle tall i 1000 kr.</i>
Side		
430/1	Utsettelse av etablering av landsdekkende og permanent narkotikaprogram med domstolskontroll	-20 000
<i>Kap./post</i>	<i>Klima- og miljødepartementet</i>	<i>370 750</i>
B	<i>Nye satsninger</i>	<i>410 750</i>
1400.70	Frivillige miljøorganisasjoner og allmennnyttige stiftelser, retter opp kuttet fra regjeringa + ytterligere satsinger, mulighet for nye mottakere.	7 000
1400.76	Støtte til nasjonale og internasjonale klimatiltak, forsterke biogassatsinga	10 000
1410.54	Artsdatabanken	10 000
1420.37	Skogplanting	25 000
1420.61	Tilskudd til klimatilpassingstiltak	4 000
1420.70	Tilskott til vassmiljøtiltak - kalking, forvaltning av anadrom laksefisk, samt generell vannforvaltning	27 000
1420.73	Tilskudd til rovvilttiltak, herunder lisensjakt på rovvilt	30 000
1420.77	Ymse organisasjoner og stiftelser (Folkeaksjonen Ny rovdyrpolitikk 1,75 mill. kr. og Stiftelsen miljømerking 1 mill. kr.)	2 750
1420.78	Friluftsmål, rette opp kutt, fortsette påbegynte satsinger i Friluftslivets år.	7 000
1482.73	Klima- og skogsatsinga	178 000
	<i>Kulturminner</i>	<i>110 000</i>
1429.50	Tilskudd til samisk kulturminnearbeid	1 000
1429.60	Kulturminnearbeid i kommunene	4 500
1429.70	Tilskudd til automatisk freda og andre arkeologiske kulturminner, dekke arkeologiske kostnader ved mindre, private tiltak.	2 000
1429.71	Tilskudd til fredede kulturminner i privat eie, kulturmiljø og kulturlandskap	20 000
1429.72	Tilskudd til tekniske og industrielle kulturminne	10 000
1429.73	Tilskudd til bygninger og anlegg fra middelalderen og brannsikring	30 000
1429.75	Tilskudd til fartøyvernseier	2 000
1429.79	Tilskudd til verdensarven	5 000
1429.80	(NY) MVA-kompensasjon for eiere av fredede og bevaringsregulerte kulturminner fra 01.09.16	12 500
1432.50	Kulturminnefondet: Til disposisjon for kulturminnetiltak	23 000
C	<i>Reduserte kostnader</i>	<i>-40 000</i>
1400.1	Driftsutgifter	-10 000
1400.71	Internasjonale organisasjoner	-5 000
1420.1	Miljødirektoratet, driftsutgifter, flytte hele direktoratet til Trondheim	-15 000
1429.1	Driftsutgifter	-10 000
<i>Kap./post</i>	<i>Kommunal- og moderniseringsdepartementet</i>	<i>3 535 079</i>
B	<i>Nye satsninger</i>	<i>4 482 079</i>

Side		Endringer i forhold til Prop. 1 S (2015-2016), med tillegg. Alle tall i 1000 kr.
13.70	Økt rammeoverføring til kommuner og fylkeskommuner	3 471 015
571.60	Rammetilskudd - skattekontor, reversere uttrekk av rammetilskuddet og gå imot statliggjøring av kommunal skatteoppkreving.	630 000
571.60	Rammetilskudd til kommunene	1 800 000
	<i>Gir rom for:</i>	
	* Styrket satsing helse, omsorg og sosialtjenester, inkl. økt helsehjelp og kvalifiseringsprogram for sosialhjelpsmottakere	1 000 000
	* Styrket satsing oppvekst, skole og barnehage (inkl. frukt og grønt i grunnskolen fra skoleåret 2016)	600 000
	* Samferdsel, kollektiv og næring	100 000
	* Styrket satsing kultur og idrett	50 000
	* Styrket satsing miljø	50 000
	<i>I tillegg kommer 440 mill. i skjønnstilskudd, 26 mill. i småkommune-tilskudd og 400 mill. i rus/psykr. (som føres under Helse- og omsorgsdep.), minus nedjustering av vekstkommunetilskudd - til sammen netto ca. 2,3 mrd. kr.</i>	
571.63	Småkommunetilskudd, pris og lønnsjustering.	26 015
571.64	Skjønnstilskudd	440 000
	Ekstra skjønnsmidler ifm. naturkatastrofer	100 000
	Full kompensasjon for endring i differensiert arbeidsgiveravgift	210 000
	Omstillingsmidler til Rjukan	30 000
	Kommuner med ekstra store oppgaver knyttet til flyktningsituasjonen	100 000
572.60	Rammetilskudd til fylkene, inkl. 10 mill. til den kulturelle spaserstokken	500 000
575.60	Ressurskrevende tjenester, reversere økt egenandel	75 000
13.50	Distrikts- og regionalpolitikken	600 000
551.60	Regional utvikling og nyskaping, reversere kutt + økning.	500 000
551.61	Næringsrettede midler til regional utvikling	100 000
13.30	Statlige byggeprosjekter	133 000
2445.30	Arkivet på Tynset, oppstartsbevilgning.	15 000
2445.30	Samien Sitje, oppstartsbevilgning.	10 000
2445.31	Nybygg til SEARCH ved NMBU Høyland, Rogaland.	8 000
2445.31	Ålesund og Mosjøen fengsel, oppstartsbevilgning.	50 000
2445.31	Ny grensestasjon, Storskog, oppstartsbevilgning.	50 000
13.60	Samiske formål	3 860
560.50	Sametinget, pris og lønnsjustere bevilgning.	3860
13.80	Bolig- og bomiljøtiltak	253 000
580.70	Bostøtte, herunder bostøtte i bofellesskap	150 000
581.70	Boligetablering i distriktene, gjeninnføre ordningen.	25 000
581.71	(NY) Innvanderboliger	50 000
5615.80	Økt låneramme i Husbanken fra 18 mrd. kr. til 25 mrd. kr.	28 000
	Tilskudd til politiske partier	21 204
13.00, 520	Tilskudd til politiske partier, 5 pst. vekst.	21 204

		<i>Endringer i forhold til Prop. 1 S (2015-2016), med tillegg. Alle tall i 1000 kr.</i>
Side		
C	<i>Reduserte kostnader</i>	<i>-947 000</i>
500.1	Adm. og fellestjenester, 1 pst. effektivisering.	-20 000
525.1	Fylkesmannsembetene, 1 pst. effektivisering.	-17 000
530.33	Statlige byggeprosjekt, 10 pst. reduksjon (herunder universitetsbygg og Nasjonalmuseet).	-470 000
540.1	Forvaltning og IKT, 1 pst. effektivisering.	-5 000
590.72	Plan, byutvikling, kartverk, 1 pst. effektivisering.	-10 000
571.66	Veksttilskudd, tilbakeføre til 2014-nivå, justert for pris- og lønnsvekst.	-375 000
573.60	Kommunereform, kutte 50 pst. bevilgning til reformstøtte.	-50 000
<i>Kap./post</i>	<i>Kulturdepartementet</i>	<i>320 500</i>
B	<i>Nye satsninger</i>	<i>451 500</i>
315	<i>Frivillighetsformål</i>	
315.70	Merverdikompensasjon til frivillige organisasjoner	75 000
315.71	Tilskudd til frivillighetssentraler	6 000
315.72	Tilskudd til frivillige organisasjoner for barn og ungdom gjennom LNU og Frifond.	15 000
315.82	Mva.-kompensasjon ved bygging av idrettsanlegg	55 000
320	<i>Almenne kulturformål</i>	
320.72	(NY) Tilskott til organisasjonseigde kulturbygg	25 000
320.78	Ymse faste tiltak, Foreningen Norden, nordisk språksamarbeid	1 000
322	<i>Visuell kunst</i>	
322.78	Ymse faste tiltak, Norwegian Crafts	500
323	<i>Musikkformål</i>	
323.55	Norsk kulturfond	22 500
	Øke tilskuddet til ensembler og arrangører	10 000
	Festivalstøtteordningen	12 500
323.72	Knutepunktinstitusjoner	85 000
323.73	(NY) Musikkutstyrsordning	15 000
323.78	Ymse faste tiltak	7 500
	Rock City	2 500
	Aktivitetsmidler for kor	3 000
	Valdres Sommersymfoni	500
	TrondheimSolistene	1 000
	Rådet for folkemusikk og folkedans	500
324	<i>Scenekunstformål</i>	
324.55	Norsk kulturfond, tilskudd til fri scenekunst	10 500
324.78	Ymse faste tiltak	14 500
	Stella Polaris	2 000
	Teaterhuset Avant Garden	1 500
	ASSITEJ teaterkunst for barn og unge	500

		<i>Endringer i forhold til Prop. 1 S (2015-2016), med tillegg. Alle tall i 1000 kr.</i>
Side		
	Skuespiller- og dansealliansen	5 000
	Nordic Black Theatre	250
	Scenekunst i Østfold	500
	Figurteateret i Nordland	350
	BIT Teatergarasjen	500
	Black Box Teater	350
	Norsk Scenekunstbruk	1 500
	Amatørteater- og frivillig teaterformål (herunder Norsk Revyfaglig senter: +0,5, Buskerud Teater: +0,3, Hålogaland Amatørteaterselskap: +0,5, Vestlandske Teatersenter: 0,5 , Teatervenner Norge: +0,25)	2 050
326	<i>Språk-, litteratur- og bibliotekformål</i>	
326.1	Driftsutgifter, overføring av Cinematekene til Nasjonalbiblioteket	12 000
326.55	Norsk kulturfond	4 100
	Reversere kutt i tilleggsprp.	600
	Innkjøpsordningene for ny norsk litteratur for voksne og barn og unge	3 500
326.78	Ymse faste tiltak	4 500
	Litteraturhuset i Bergen	500
	Litteraturhuset i Fredrikstad	500
	Litteraturhuset i Oslo	500
	Landssammenslutninga for nynorskkommunar	1 500
	Bibliotekbåten Epost	1 500
328	<i>Museumsformål</i>	
328.55	Norsk kulturfond	1 900
	Reversere kutt fra regjeringen	100
	BIRKA AS, Nasjonalt senter for kunsthåndverk	800
	Landslaget for lokal- og privatarkiv	300
	Norges Husflidslag	300
	Norges Museumsforbund	250
	Landslaget for lokalhistorie	150
328.70	Det nasjonale museumsnettverket: Nynorsk Kultursentrum til videreføring av Norsk Ordbok og Vinje-senteret for diktning og journalistikk	3 000
328.71	(NY) Opprette program for FoU til museene	10 000
328.78	Ymse faste tiltak, Fortidsminneforeningens museumsarbeid	2 000
329	<i>Arkivtiltak</i>	
329.78	Skeivt arkiv, Bergen	5 000
334	<i>Film- og medieformål</i>	5 900
334.50	Filmfondet, reversere kutt i tilleggsprp.	1 900
334.73	Regional filmsatsing, til åtte regionale filmsentre	4 000
335	<i>Medieformål</i>	16 000
335.71	Produksjonstilskudd, reversere kutt i tilleggsprp.	15 000
335.75	Samiske aviser	1 000
	<i>Kirke</i>	49 200

		<i>Endringer i forhold til Prop. 1 S (2015-2016), med tillegg. Alle tall i 1000 kr.</i>
Side		
340	<i>Den norske kirke</i>	
340.1	Driftsutgifter, omstilling, IKT mm.	12 000
340.71	Tilskudd til Sjømannskirken	5 000
340.75	Tilskudd til trosopplæring	26 500
341	<i>Tilskudd til trossamfunn m.m.</i>	
341.70	Tilskudd til tros- og livssynssamfunn, reversere kutt i tilleggsprp.	700
342	<i>Kirkebygg og gravplasser</i>	
342.60	Rentekompensasjon - kirkebygg, øke rammen med 1,5 mrd. kr.	5 000
C	<i>Reduserte kostnader</i>	-131 000
300	<i>Kulturdepartementet</i>	
300.1	Driftsutgifter	-9 000
320	<i>Almenne kulturformål</i>	
320.1	Driftsutgifter	-10 000
320.79	Til disposisjon	-2 500
320.85	Gåveforsterkningsordninga	-25 000
323	<i>Musikkformål</i>	
323.55	Norsk kulturfond, reversere omlegging av knutepunktsinstitusjoner, tilbake under post 72.	-50 000
323.71	Region-/landsdelsinstitusjoner, reversere omlegging av knutepunktsinstitusjoner. Festspillene i Bergen og Nord-Norge tilbake på post 72.	-34 500
Kap./post	<i>Kunnskapsdepartementet</i>	<i>589 700</i>
B	<i>Nye satsninger</i>	1 289 200
	<i>Grunnskole</i>	
221	<i>Foreldreutvalgene for grunnopplæringen og barnehagene</i>	
221.1	FuG, reversere kutt fra 2015.	500
222	<i>Statlege grunn- og vidaregåande skolar og grunnskoleinternat</i>	
222.1	Reversere forslag om avvikling av sameskolen i Midt-Norge, Hattfjelldal	3 300
225	<i>Tiltak i grunnopplæringa</i>	
225.60	Tilskott til landslinjer: Sogn jord- og hagebruksskule.	2 500
225.61 (NY)	Tilskott til 1 t fysisk aktivitet og skolemåltid	50 000
225.64	Opplæring av enslige asylsøkere i omsorgssenter, reversering av kutt i tilleggspropen.	35 500
225.66	Tilskott til leirskoleopplæring	100 000
225.70	Tilskott til opplæring av lærlingar og lære kandidatlar med særskilde behov	25 000
225.71	Tilskott til kunst- og kulturarbeid i opplæringa, utviklingsmidler til Norsk Kulturskoleråd.	3 000
225.74	Tilskott til organisasjonar	6 000
226	<i>Kvalitetsutvikling i grunnopplæringa</i>	

Side		<i>Endringer i forhold til Prop. 1 S (2015-2016), med tillegg. Alle tall i 1000 kr.</i>
226.60	Tilskott til kommunar og fylkeskommunar: Utstyr til skoler. Bla. ressurskrevende yrkesfag	40 000
226.21	Særskilte driftsutgifter: tiltak for hørselshemmede elever med talespråk	1 000
230	<i>Statleg pedagogisk støttesystem</i>	
230.1	Driftsutgifter; Elevkurs for tunghørte og pensumlitt. For blinde og svaksyn-te	5 000
3230.2	Reduserte inntekter.	8 000
226.63	Tilskott til auka lærarinnsats, 1 000 nye lærerårsverk, fra skoleåret 2016/17.	392 000
	<i>Vidaregåande opplæring</i>	
253	<i>Folkehøgskoler</i>	
253.70	Tilskudd til folkehøgskoler, reversere kutt i tilleggssprp.	10 000
254	<i>Tilskott til vaksenopplæring</i>	
254.71	Tilskott til nettskolar	10 000
254.72	Tilskott til studiesenter, gjeninnføre tilskuddet til studiesenteret.no.	6 500
	<i>Høyere utdanning</i>	
260	<i>Universitet og høgskolar</i>	
260.50	Statlege universitet og høgskolar: HiB (Kristiansund) og HiØ.	4 500
260.70	Musikkteaterhøgskolen.	10 000
281	<i>Felles tiltak for UH</i>	
281.45	Større utstyrsinnkjøp og vedlikehald, behov for relevant utstyr.	25 000
	<i>Studiefinansiering</i>	
2410	<i>Statens Lånekassee for utdanning</i>	
2410.70	Reversere regjeringens forslag om kutt (behovsprøving) av bostipendet	21 000
2410.50	11 måneders studiestøtte, provenyvirkning først i 2017.	0
2410.70	Utdanningsstipend, reversere vedtaket om behovsprøving av grunnstipend mot forsørgers inntekt.	282 000
2410.50	Øke basisstøtten til 1,2 G, fra 01.07.2016.	129 000
2410.72	Rentestøtte; jf. øke basisstøtten til 1,2 G,	2 400
	<i>Studentvelferd</i>	
270	<i>Int. mobilitet og sosiale formål for studenter</i>	
270.73	(NY) Tiltak for psykisk helsearbeid for studenter	10 000
270.75	Tilskott til bygging av 500 nye studentbustader	30 000
	<i>Fagskoler:</i>	
276	<i>Fagskoleutdanning</i>	
276.72	Annan fagskoleutdanning	6 000
	<i>Forskning:</i>	
285	<i>Noregs Forskningsfond</i>	
285.52	Langsiktig, grunnleggjande forskning: øke FRIPO.	30 000
287	<i>Forskningsinstitutt og andre tiltak</i>	
287.60	Regionale forskningsfond, til Oslofjord, Hovedstaden, Innlandet, Midt-Norge og Nord-Norge	25 000

		<i>Endringer i forhold til Prop. 1 S (2015-2016), med tillegg. Alle tall i 1000 kr.</i>
Side		
287.57	Basisløyving til samfunnsvitenskaplige institusjoner, reversere kutt og strategiske satsninger.	16 000
C	<i>Reduserte kostnader</i>	-699 500
200.01	Kunnskapsdepartementet, driftsutgifter	-25 000
220.01	Utdanningsdirektoratet, driftsutgifter	-100 000
226.22	Videreutdanning for lærere og skoleledere, omprioritere til høyere lærertett- het (226.63)	-120 000
228.70	Frittstående grunnskoler: kutte innføring av 1 t naturfag og vekst i elevtall.	-180 500
228.73	Frittstående grunnskoler i utlandet: kutte innføring av 1 t naturfag og utvidet godkjenningssgrunnlag.	-12 000
228.71	Frittstående videregående skoler: Kutte som følge av utvidet godkjenningss- grunnlag.	-32 000
256.1	Driftsutgifter	-10 000
285.52	Norges forskningsråd, kutte gaveforsterkningsordninga	-40 000
2410.1	Driftsutgifter	-30 000
281.1	Driftsutgifter	-75 000
285.53	Norges Forskningsråd, strategiske satsinger. Omprioritere til bla. FRIPRO.	-75 000
<i>Kap./post</i>	<i>Landbruks- og matdepartementet</i>	<i>618 000</i>
B	<i>Nye satsninger</i>	618 000
1136.50	Kunnskapsutvikling, formidling og beredskap, NIBIO. Forskning på mat og skog, bidra til grønn omlegging av norsk økonomi.	100 000
1136.51	(NY): NORSØK	5 000
1115.1	Styrke, endre navn til Mat- og dyretilsynet, midler til tilstrekkelig oppføl- ging av oppdretts-næring.	50 000
1112.50	Kunnskapsutvikling og beredskap m.m. på matområdet (antibiotikaresis- tens). Full kompensasjon ved utbrudd av MRSA.	50 000
1143.70	Etablering av beredskapslager for matkorn.	10 000
1149.74	Tilskudd til frakt av dyrefor produsert av slakteavfall.	15 000
1149.71	Verdiskapings- og utviklingsprogrammet i skogbruket, tilskudd til verdi- skapningstiltak i skogbruket	20 000
1149.72	Verdiskapings- og utviklingsprogrammet i skogbruket, tilskudd til økt bruk av tre	50 000
1149.73	Verdiskapings- og utviklingstiltak i skogbruket, tilskudd til skog, klima- og energitiltak.	44 000
1138.70	Støtte til organisasjoner: Heve alle 30 pst., samt spesielt NBU og GMO- nettverket. Reversere kutt på 5 mill. kroner i tilleggssprp.	10 000
1139.71	Tilskudd til genforskning: Bevaring av norske hesteraser. Norsk hestesen- ter.	1 500
1112.52	(NY) Kunnskapsutvikling, formidling og beredskap, soppkontroll.	10 000
1149.71	Skogsbilveier	30 000
1144.78	(NY) Oppfølging av jordvernstrategi	50 000

		<i>Endringer i forhold til Prop. 1 S (2015-2016), med tillegg. Alle tall i 1000 kr.</i>
Side		
1150.50	Profilering av norsk mat, bl.a. støtte til matfestivaler.	7 000
1139.71	Bieprogram: Bygge opp norsk produksjon av bier som skal eliminere behovet for import for polinering.	5 000
1150.50	Økte investeringsmidler til landbruket	150 000
1137.50	Forskningsaktivitet, Norges Forskningsråd, reversere kutt i tilleggsprp.	7 300
1137.51	Basisløyvinger, Norges Forskningsråd, reversere kutt i tilleggsprp.	3 200
<i>Kap./post</i>	<i>Nærings- og fiskeridepartementet</i>	<i>372 800</i>
B	<i>Nye satsninger</i>	<i>393 000</i>
925.22	Havforskningsinstituttet. Fiskeriforskning og -overvåkning. Styrket bestands-forskning, inkludert 5 mill. kroner til å forberede forskningstokt krill i 2017.	25 000
919.75	Tilskudd til næringstiltak i fiskeriene: gjeninnføre tilskudd til selfangst.	10 000
2421.50	Vrakpant/kondemnerings-ordning	6 000
2421.50	Ekstra innovasjonslån	9 000
2421.75	Marint verdiskapningsprogram	20 000
909.73	Nettolønnsordningen. Fjerning av tak for konstruksjonsskip.	12 500
2421.76	Miljøteknologiordningen	95 000
900.79	Mechatronic Innovation Lab, Vest-Agder	20 000
2421.50	Tiltakspakke i den kritiske fasen for olje- og gassbransjen. Bidrag inn i handlingsplan utformet i samspill mellom oljeselskapene, leverandørindustrien, maritim næring og myndighetene, bl.a. i forbindelse med økt utvinning av eksisterende oljefelt, haleproduksjon mm.	50 000
2421.53	Så Kornfond (nytt) lagt til Telemark/Agder (risikoavlastning)	22 500
2421.51	Så Kornfond (nytt) lagt til Telemark/Agder (tapsavsetning)	45 000
922.72	Nasjonale følgemidler	20 000
900.77	Tilskudd til sjømattiltak, reversering av kutt fra regjeringen.	3 000
900.80	Posten utvides til tilskudd til å kunne omfatte flere internasjonale idrettsarrangement i reiselivsyemed (Arctic Race of Norway mfl).	15 000
904.45	Brønnøysundregistrene, nytt saksbehandlingssystem	40 000
C	<i>Reduserte kostnader</i>	<i>-20 200</i>
915.1	Regelrådet	-10 200
911.1	Konkurransetilsynet, gjennomgang av portefølje og bl.a. fjerne pådriverrollen.	-10 000
<i>Kap./post</i>	<i>Olje- og energidepartementet</i>	<i>105 000</i>
B	<i>Nye satsninger</i>	<i>206 000</i>
1820.21	Energimerking av boliger og bygg.	15 000
1820.22	Flom- og skredforebygging, opprettholde regjeringas opprinnelige forslag til bevilgning for 2016.	50 000
1820.73	Tilskudd til utjevning av overføringstariffer	90 000

		<i>Endringer i forhold til Prop. 1 S (2015-2016), med tillegg. Alle tall i 1000 kr.</i>
Side		
1820.74	Tilskudd til museums- og kulturminnetiltak: Telemarkskanalen, rette opp kutt fra regjeringa.	1 000
1825.50	Overføring til Energifondet (ENOVA): 250 mill. kroner til økt skattefritak for ENØK-tiltak i private hjem føres som del av skatte- og avgiftsopplegget (men på kap. 1825 post 50)	
1830.50	Forskning på fornybar energi	50 000
C	<i>Reduserte kostnader</i>	-101 000
1800.1	Driftsutgifter (OED)	-5 000
1800.21	Spesielle driftsutgifter	-2 000
1810.1	Driftsutgifter (OD)	-10 000
1815.70	Administrasjon (Petoro AS)	-34 000
1830.50	Overføring til Norges Forskningsråd, omdisponeres til forskning på fornybar energi.	-50 000
<i>Kap./post</i>	<i>Samferdselsdepartementet</i>	<i>946 000</i>
B	<i>Nye satsninger</i>	1 886 000
1300	<i>Samferdselsdepartementet</i>	21 000
1300.71	Styrking av Trygg trafikk - nasjonale kampanjer refleksbruk og sykkelhjelmer, kursvirksomhet unge bilførere, godkjenningsordning «Trafikksikker kommune»	7 000
1300.73	(NY) Ny tilskuddsordning til frivillige organisasjoner/ideelle stiftelser på samferdselsfeltet.	4 000
1300.74	Tilskudd til Redningsselskapet, bl.a. kompensere for økte kostnader ifm endringer i differensiert arbeidsgiveravgift for ambulerende virksomhet.	10 000
1320	<i>Statens vegvesen</i>	910 000
1320.30	Riksveginvesteringer - forsterket innsats i samsvar med NTP 2014-2023, forsering av planlegging/oppstart, bl.a. E39 Byrkjelo-Sandane (Sogn og Fjordane), E6 Grong-Nordland grense (Nord-Trøndelag), E39 Betna-Stor-myra (Møre og Romsdal), E16 Øye-Turtnes (Oppland).	120 000
1320.30	Forsterket innsats for å fjerne «flaskehalser» for næringslivet (både riks-, fylkes- og kommunale veier).	390 000
1320.31	Rassikring riksveger	200 000
1320.62	Rassikring fylkesveger	200 000
1320.64	(NY) Refusjonsordning - halverte bompengesatser for tunge kjøretøy, fra 01.02.2016 (500 mill. kr. ligger i skatte- og avgiftsopplegget, men føres på dette kapittel)	0
1330	<i>Særskilte transporttiltak</i>	125 000
1330.60	Særskilt tilskudd til kollektivtransport, KID-ordningen (Kollektivtrafikk i distriktene): Videreføring og forsterkning - søknadspott for fylkene til igangsettingstiltak og forsøksprosjekt.	25 000
1330.60	Særskilt tilskudd til kollektivtransport, TT-forsøk. Forsøksprosjektene utvides til flere brukere i flere fylker. Målsetting: Opptrapping over fem til en landsdekkende ordning for brukere med spesielt sterkt behov.	50 000

		<i>Endringer i forhold til Prop. 1 S (2015-2016), med tillegg. Alle tall i 1000 kr.</i>
Side		
1330.61	Belønningsordningen for bedre kollektivtransport mv. i byområdene, styrking som åpner for flere mellomstore og mindre byer i ordningen.	50 000
1350	<i>Jernbaneverket</i>	250 000
1350.30	Investeringer i linjen, forsterket innsats i samsvar med NTP 2014-2023 - inkludert særlig forsterket innsats for å bygge kryssningsspor	235 000
1350.30	Ny handlingsplan for innfartsparkering for regionene Oslo, Bergen, Trondheim og Stavanger	15 000
1360	<i>Kystverket</i>	220 000
1360.30	Ny «handlingsplan for intermodalitet» for å lette godstransportens overgang mellom veg/bane og sjøtransport	50 000
1360.30	Borg havn, Østfold.	50 000
1360.60	Tilskudd til fiskerihavnanlegg	70 000
1360.61	(NY) Incentiverordning for å få mer godstransport over på sjø	50 000
1380	<i>Nasjonal kommunikasjonsmyndighet</i>	360 000
1380.71	Tilskudd til bredbåndsutbygging i områder hvor det ikke er grunnlag for kommersiell utbygging	210 000
1380.72	(NY) Mobildekning langs viktige samferdselsårer	150 000
C	<i>Reduserte kostnader</i>	-940 000
1300.01	Samferdselsdepartementet, driftsutgifter	-10 000
1320.23	Statens vegvesen, effektiviseringsprogram, forsterket innsats	-200 000
1320.23	Redusert behov for trafikkontroll ved innføring av obligatorisk bombrikke (med betalingsløsning) for vogntog	-20 000
1321.75	Utbyggingsselskap for veg, tilskudd til egenkapital	-150 000
1330.75	Rentekompensasjon for bompengelån	-400 000
1350.23	Effektiviseringsprogram, forsterket innsats	-150 000
1380.1	Nasjonal kommunikasjonsmyndighet	-10 000
<i>Kap./post</i>	<i>Utenriksdepartementet</i>	<i>3 619 000</i>
B	<i>Nye satsninger</i>	4 369 000
150.78	Bistand til Afrika: Reverserer regjeringa sine foreslåtte kutt. Øyremerkjer 20 pst. av posten til landbruksbistand.	67 300
153.78	Bilateral bistand til Latin-Amerika: Reverserer regjeringa sine foreslåtte kutt. Øyremerkjer 20 pst. landbruksbistand.	74 000
160.1	Bistandsaktuelt: Reverserer regjeringa sine foreslåtte kutt, og hindre avvikling av fagbladet Bistandsaktuelt.	6 000
160.70	Oppretthalde støtta til sivilt samfunn og informasjonsstøtta på same nivå som i dag.	1 294 700
161.70	Næringsutvikling: Reverserer regjeringa sine kutt, øyremerkjer midlar til landbruk, prioritere støtte til fattige småbønder og deira organisasjonar.	65 000
163.70	Nauddhjelp og humanitær bistand, Syria, Irak og nabolanda. Midlane nyttas mellom anna til å sikre mat, vann og sanitære forhold samt skuletilbod i flyktningeleire.	1 750 000

		<i>Endringer i forhold til Prop. 1 S (2015-2016), med tillegg. Alle tall i 1000 kr.</i>
Side		
166.72	Internasjonale miljøprosesser. FNs grønne klimafond, «Green Climate Fund», reverserer nokon av regjeringa sine kutt. Forvalting av vann- og jordressurser, samt klimatiltak vert prioritert.	125 000
166.74	Reverserer regjeringa sine kutt i støtta til fornybar energi i utvikl.land.	260 000
167.21	Norskopplæring i mottak, ODA-godkjente utgifter. Gå imot regjeringas forslag til kutt, jfr. BLD.	97 000
168.70	Kvinnens rettigheter og likestilling: Reverserer regjeringa sine kutt for å sikre ei målretta satsing på likestilling og styrking av kvinners rettar.	100 000
170.70	UNDP - oppretthalde støtta på same nivå som i 2015.	225 000
170.71	FNs befolkningsfond, UNFPA: Opprettheld dagens støtte, for å sikre støtte til mødrehelse, familiplanlegging, motverking av vald mot kvinner og jenter, osv.	50 000
170.72	UNICEFs programarbeid innen ernæring, sosial inkludering, beskyttelse + vann, sanitær og hygiene, auke i løyvingane.	50 000
170.76	FN og globale utfordringer: Reverserer regjeringa sine kutt, og sikrer støtte til FN sine særorganisasjonar som ILO, FAO og UNESCO.	50 000
170.81	Tilskudd til internasjonal landbruksforskning: Reverserer heile regjeringa sine føreslåtte kutt i internasjonal landbruksforskning.	115 000
170.82	Reverserer regjeringa sitt føreslåtte kutt i kjernestøtta til FN sin organisasjon for likestilling og kvinners rettar.	40 000
C	<i>Reduserte kostnader</i>	<i>-750 000</i>
164.73	Andre ODA-godkjente OSSE-land	-50 000
169.73	Gobal Utdanning, løyvingar om lag på 2015-nivå.	-100 000
171.70	Bevilgninger til Verdensbanken.	-50 000
171.71	Bevilgninger til regionale banker og fond.	-50 000
117, 75/76	EØS-finansieringsordningene, ein større del av midlane vert omprioritert til tiltak for flyktningar i nærområda til EU.	-500 000
	<i>Under streken - rammeområde 0</i>	
2412.90	Lån fra Husbanken (økt låneramme til 25 mrd. kr.)	3 155 000
2421.95	Såkorfond, Telemark/Agder	127 500
5312.90	Avdrag (som følge av økt låneramme i Husbanken)	22 000
941.95	(NY) Innskudd av fondskapital i grønt investeringsselskap for utvikling av teknologibedrifter (grønt karbon)	10 000 000
5312.90	Norfund - grunnfondskapital ved investeringar i utviklingsland	-190 000

Senterpartiets forslag til skatte- og avgiftsendringer					
Endringer i forhold til Prop 1 S med tillegg (2015-2016)					
Alle tall i 1000 kroner					
		Økning		Lettelser	
Kap/post	Formueskatt	Bokført	Påløpt	Bokført	Påløpt
5501.72	Formueskatten, reversere satsen til 1,1 prosent (2013-nivå).	2 785 000	3 690 000		
5501.72	Gå imot regjeringens forslag til økt ligningsverdi på næringseiendommer.			110 000	140 000
5501.72	Øke bunnfradrag i formueskatten til 1.5 mill. kr. (3 mill. kr. samlet for ektepar).			415 000	500 000
5501.72	Fjerne muligheten for å benytte ubenyttet skjermingsfradrag på samme aksje senere år. Ingen provenyvirkning i 2016, kan ha stor på sikt.				
Personskatt					
5501.72	Redusere den allminnelige skattesatsen for personer til 26 pst. i stedet for 25 pst.	9 470 000	11 840 000		
5501.72	Øke minsteftadrag i lønnsinntekt fra 43 til 47 pst., samtidig som øvre grense økes fra 91 450 til 94 000 kr.			1 670 000	2 090 000
5501.70	Redusere trinn 1 i trinnskatten fra 0,9 pst.til 0,5 pst.			700 000	880 000
5501.70	Redusere trinn 2 i trinnskatten fra 1,7 prosent til 0,9 pst.			4 255 000	5 320 000
5501.70	Beholde innslagspunktet for trinn 3 i trinnskatten (gml trinn 1 i toppskatten) nominelt uendret.	1 000 000	1 250 000		
5501.70	Beholde innslagspunktet for trinn 4 i trinnskatten (gml trinn 2 i toppskatten) nominelt uendret.	140 000	170 000		
5501.70	Redusere trinn 4 i trinnskatten fra 13,7 pst.til 13,3 pst. (høyeste effektive marginalsatt inkl. arbgjavg økes da med 0,4 pst. poeng fra 2015 i vårt alternativ).			225 000	280 000
5501.72	Økning av det særskilte fradraget for Finnmark og Nord-Troms med 10 000 kr. til 25 500 kr.			110 000	135 000
5501.72	Øke personfradraget i inntektsskatten fra 51 750 til 53 550 kr.			1 260 000	1 570 000
5501.72	Øke minsteftadrag i pensjonsinntekt, øvre grense til 75 000 kr., øke satsen til 30 pst.			196 000	245 000
5501.72	Lønnsjustere det særskilte fradraget i arbeidsinntekt.			2 400	3 100

Senterpartiets forslag til skatte- og avgiftsendringer					
			Endringer i forhold til Prop 1 S med tillegg (2015-2016)		
Alle tall i 1000 kroner					
		Økning		Lettelser	
Kap/ post	Formueskatt	Bokført	Påløpt	Bokført	Påløpt
5501.72	Lønnsjustere foreldrefradraget for legitimer- te utgifter til pass og stell av barn.			20 000	24 800
5501.72	Øke særfradraget for enslige forsørgere med 1 000 kr. til 50 800 kr.			20 000	30 000
1825.50	Utvidelse av regjeringens foreslåtte skatte- fradrag for ENØK-tiltak i private hjem (øk- ning av tilsagnsfullmakt til Energifondet).			250 000	250 000
Pendlerfradrag					
5501.72	Øke km-satsen for reisefradrag til 1.60 kr./ km for alle reiser (øke fra 1.50 til 1.60 for rei- se under 50.000 km/år og fra 0.70 til 1.60 for reise over 50.000 km/år).			155 000	190 000
5501.72	Reversere økning i reisefradraget for pendle- re i årets budsjett (reversere bunnfradrag fra 22 000 til 16 000 kr.).			380 000	475 000
5501.72	Reversere økningen i reisefradraget i bud- sjettforliket for 2015 (reversere bunnfradrag fra 16 000 til 15 000 kr.).			100 000	125 000
Trygdeavgift					
5700.71	Redusere trygdeavgift på annen næringsinn- tekt fra 11,4 til 10,7 pst.			455 000	455 000
5700.71	Redusere trygdeavgift for fiske, fangst og barnepass fra 8,2 til 7,5 pst.			31 000	31 000
Eierinntekt					
5501.72	Beholde selskapsskatteprosenten som fore- slått av regjeringen (som innebærer en skat- telettelse for bedriftene på 5,4 mrd. kr. på- løpt), men øke utbytteskatten (slik bl.a. Scheel-utvalgets har tatt til orde for). Forsla- get utformes slik at differansen mellom høy- este effektive marginalsatt på lønnsinntekt og sum selskapsskatt og utbytteskatt reduse- res (fra 6,9 til 1,5 pst.). Effektiv utbytteskatt økes til 36,9 pst.	3 130 000	3 910 000		
Næring					
5501.72	Grønne ekstraavskrivninger for all sertifikat- kraft (ikke bare vindkraft).			90 000	260 000

Senterpartiets forslag til skatte- og avgiftsendringer					
Endringer i forhold til Prop 1 S med tillegg (2015-2016)					
Alle tall i 1000 kroner					
		Økning		Lettelser	
Kap/post	Formueskatt	Bokført	Påløpt	Bokført	Påløpt
5501.72	Avskrivningssatsene i vogntog, lastebiler og busser i saldogruppe c økes fra 22 til 25 pst.			70 000	310 000
5501.72	Innføre fast avskrivningssats i saldogruppe d (personbiler, maskiner og inventar) på 25 pst. Startavskrivning reduseres til 5 pst.			390 000	1 620 000
5501.72	Stramme inn rentebegrensningsregelen ytterligere utover regjeringens forslag, gjennom å sette grensen for fradrag for rentekostnader til nærstående som overstiger 20 pst. av resultat før skatt, renter og avskrivninger.	0	240 000		
5501.72	Opprettholde det særskilte fritaket for gevinstbeskatning ved salg av landbrukseiendommer i familien.			65 000	65 000
5501.72	Opprettholde fritaket for gevinstbeskatning ved salg av tomter i landbruket (under 150 000 kr.).			10 000	10 000
5501.72	Fiskerfradraget, øke satsen fra 30 til 31 pst. samtidig som øvre grense økes fra 150 000 til 170 000 kr.			17 000	17 000
5501.72	Jordbruksfradraget, maksimalt samlet fradrag økes til 180 000 kr.			40 000	40 000
5501.72	Lønnsjustere sjømannsfradraget.			7 000	8 000
5555.70	Sette nedre grense for sjokolade- og sukkeravgiften på 3 000 kilo per år.			1 000	1 000
5559.70	Innføre bunnfradrag i avgifter på drikkevareemballasje og engangsemballasje for drikkevarer. Regjeringen bes utforme et regelverk til behandling av RNB 2016 med sikte på iverksettelse fra 01.07.2016.			17 500	20 000
5559.72	Regjeringen bes, som del av en større gjennomgang av incentivordninger for mer miljøvennlige emballasje og resirkuleringsløsninger, utforme et regelverk for å unnta bioplast fra grunnavgift på engangsemballasje. Provenyanslag på usikkert grunnlag.			15 000	17 500
5576.71	Totalisatoravgift, reduseres fra 3,7 pst. til 3 pst.			20 000	24 000
4115.01	Reduksjon i kjøttkontrollgebyr iht. slakteplan (TKP).			24 000	30 000
1324,	(NY) Halvere bompengesatsene for tunge kjøretøy, fra 01.02.2016.			500 000	500 000
5501.72	Reversere endring i beskatning av vannkraftverk.			-	85 000

Senterpartiets forslag til skatte- og avgiftsendringer					
			Endringer i forhold til Prop 1 S med tillegg (2015-2016)		
Alle tall i 1000 kroner					
		Økning		Lettelser	
Kap/post	Formueskatt	Bokført	Påløpt	Bokført	Påløpt
5700.72	25 pst. reduksjon i arbeidsgiveravgift for lærlinger, fra 01.08.2016.			100 000	120 000
Aktivitetsskatt på finansnæringa					
5501.72	Aktivitetsskatt som ilegges overskudd for finansielle foretak med en sats på 7,8 pst.	5 016 000	6 270 000		
5700.72	Aktivitetsskatt som ilegges lønninger mv. (ekstra arbeidsgiveravgift) for finansielle foretak med en sats på 7,8 pst.	1 784 000	2 230 000		
Toll og moms					
5521.70	Reversere økning i lav momssats (redusere tilbake fra 10 pst.til 8 pst.)			500 000	650 000
5511.70	Gjeninnføre tollsatser på jordbruksområdet som ble fjernet i 2015.	15 000	15 000		
5521.70	Fjerne unntaket for betaling av mva på utenlandsk netthandel, fra 01.04.2016.	1 736 000	2 160 000		
5521.70	Sørge for at det svares mva fra utenlandske selskap som driver innenlandsk transport av personer og gods (kabotasje) i Norge.				
Produktavgift					
5556.70	Fjerne avgiften på alkoholfrie drikkevarer på saft og sirup basert på frukt, bær eller grønt, uten tilsatt sukker, men med kunstig søtstoff.			20 000	25 000
Kjøretøy-, drivstoff og miljøavgifter					
5536.71	Økt CO ₂ -komponent i engangsavgiften, slik at satsene økes med 20 pst. for biler med utslipp hhv. fra 121-160 g/km, 161-230 g/km og over 230 g/km.	265 000	290 000		
5536.71	Redusere effektkomponenten i engangsavgiften på kjøretøy med 10 pst.			120 000	130 000
5536.71	Nox-komponenten i engangsavgiften (NOx-utslipp i kr per mg/km) økes med 20 pst.	55 000	60 000		
5538.72	Gå imot forslaget om veibruksavgift på naturgass og LPG.			10 000	20 000
5538.70	Fjerne veibruksavgift for biodrivstoff som er iblandet bensin			302 500	327 000
5538.71	Fjerne veibruksavgift for biodrivstoff som er iblandet autodiesel.			594 000	642 000

Senterpartiets forslag til skatte- og avgiftsendringer				
Endringer i forhold til Prop 1 S med tillegg (2015-2016)				
Alle tall i 1000 kroner				
		Økning		Lettelser
Kap/post	Formueskatt	Bokført	Påløpt	Bokført Påløpt
5538.70	Øke veibruksavgift for øvrig volum av bensin med 29 øre/liter (ca. 5,8 pst. økning).	302 500	327 000	
5538.71	Øke veibruksavgift for øvrig volum av autodiesel med 20 øre/liter (ca. 5,8 pst. økning).	594 000	642 000	
5537.71	Gjenninnføre avgift på båtmotorer over 9HK.	150 000	175 000	
5549.70	Øke NOX-avgift 3 kr./kg.	5 000	7 000	
5543.71	Øke svoveldavgift med 5 øre.	16 000	17 000	
5548.70	Øke avgift på klimagassene HFK og PFK til 410 kroner per tonn CO ₂ -ekvivalenter.	50 000	55 000	
5543.70	CO ₂ -avgift for mineralolje etter lav sats (0,27 kr/liter), for skip i utenriksfart.	80 000	100 000	
5543.70	CO ₂ -avgift for mineralolje etter lav sats (0,27 kr/liter), for fiske og fangst i fjerne farvann.	46 000	56 000	
5543.70	CO ₂ -avgift for mineralolje etter lav sats (0,27 kr/liter), for fly i utenriksfart.	170 000	200 000	
Alkohol og tobakk				
5521.70	Reversere taxfree-endringer som ble vedtatt i Revidert nasjonaltbudsjett, våren 2014.	60 000	70 000	
5521.70	Redusere taxfreekvoten med en flaske vin.	110 000	120 000	
5521.70	Halvere taxfreekvoten for tobakksvarer (økte momsinntekter).	150 000	175 000	
5531.70	Halvere taxfreekvoten for tobakksvarer (økte særavgifter på tobakk).	375 000	400 000	
5526.70	Øke avgiftene på brennevin med 5 pst..	50 000	55 000	
5526.70	Øke avgiftene på øvrig alkohol 3 pst..	185 000	200 000	
5531.70	Øke tobakkavgiftene 3 pst.	155 000	170 000	
Flyplassavgifter				
	Halvere flyplassavgiftene (start- og passasjeravgift) på kortbanenettet (proveny 49,2 mill. kr. påløpt - anmodningsvedtak).		-	-
	25 pst. reduksjon i flyplassavgiftene (startavgift, passasjeravgift, sikkerhetsavgift og terminalavgift) for fly som bruker biodrivstoff (proveny anslått til 5 mill. kr. på usikkert grunnlag. Anmodningsvedtak).		-	-
	Sum brutto	27 894 500	34 894 000	13 267 400 17 665 400
	Sum netto	14 627 100	17 228 600	

VEDLEGG 4**Forlik om statsbudsjettet for 2016. Tall i 1000 kroner.**

Kap.	Post	Formål	Prop. 1 S med Tillegg 1–2	Forlik 2016 (H, FrP og KrF, subsidiært V)
Utgifter (i tusen kroner)				
1		H.M. Kongen og H.M. Dronningen		
	50	Det kongelige hoff	173 258	173 089 (-169)
	51	Særskilte prosjekter ved Det kongelige hoff	19 880	19 860 (-20)
2		H.K.H. Kronprinsen og H.K.H. Kronprinsessen		
	50	H.K.H. Kronprinsen og H.K.H. Kronprinsessens stab mv.	18 802	18 784 (-18)
41		Stortinget		
	45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold	565 000	541 000 (-24 000)
61		Høyesterett		
	1	Driftsutgifter	95 089	94 997 (-92)
100		Utenriksdepartementet		
	1	Driftsutgifter	2 102 115	2 100 185 (-1 930)
	21	Spesielle driftsutgifter	12 242	12 231 (-11)
	71	Diverse tilskudd	23 205	25 205 (+2 000)
103		Regjeringens fellesbevilgning for representasjon		
	1	Driftsutgifter	49 494	49 439 (-55)
104		Kongefamiliens offisielle reiser til utlandet		
	1	Driftsutgifter	9 567	9 558 (-9)
115		Næringsfremme-, kultur- og informasjonsformål		
	1	Driftsutgifter	17 149	17 122 (-27)
118		Nordområdetiltak mv.		
	1	Driftsutgifter	31 993	31 967 (-26)
	70	Nordområdetiltak og prosjektsamarbeid med Russland	320 079	300 079 (-20 000)
119		Globale sikkerhetstiltak		
	1	Driftsutgifter	2 085	2 083 (-2)
140		Utenriksdepartementets administrasjon av utviklingshjelpen		

Kap.	Post	Formål	Prop. 1 S med Tillegg 1–2	Forlik 2016 (H, FrP og KrF, subsidiært V)
	1	Driftsutgifter	1 423 382	1 431 636 (+8 254)
141		Direktoratet for utviklingssamarbeid (Norad)		
	1	Driftsutgifter	233 908	236 172 (+2 264)
144		Fredskorpset		
	1	Driftsutgifter	45 146	45 101 (-45)
150		Bistand til Afrika		
	78	Regionbevilgning for Afrika	1 984 640	2 094 640 (+110 000)
153		Bistand til Latin-Amerika		
	78	Regionbevilgning for Latin-Amerika	30 000	80 000 (+50 000)
160		Sivilt samfunn og demokratiutvikling		
	1	Driftsutgifter	10 131	22 110 (+11 979)
	70	Sivilt samfunn	670 471	1 955 471 (+1 285 000)
162		Overgangsbistand		
	70	Overgangsbistand	0	200 000 (+200 000)
163		Nødhjelp, humanitær bistand og menneskerettigheter		
	70	Nødhjelp og humanitær bistand	4 339 042	4 389 042 (+50 000)
	72	Menneskerettigheter	258 300	298 300 (+40 000)
164		Fred, forsoning og demokrati		
	70	Fred, forsoning og demokratiltak	405 900	390 900 (-15 000)
	71	ODA-godkjente land på Balkan	225 000	175 000 (-50 000)
	72	Global sikkerhet, utvikling og nedrustning	244 700	154 700 (-90 000)
	73	Andre ODA-godkjente OSSE-land	465 500	365 500 (-100 000)
165		Forskning, kompetanseheving og evaluering		
	1	Driftsutgifter	90 677	120 537 (+29 860)
	70	Forskning	78 000	148 000 (+70 000)
	71	Faglig samarbeid	265 900	305 900 (+40 000)
166		Miljø og bærekraftig utvikling mv.		
	72	Internasjonale miljøprosesser og bærekraftig utvikling	597 200	767 200 (+170 000)

Kap.	Post	Formål	Prop. 1 S med Tillegg 1–2	Forlik 2016 (H, FrP og KrF, subsidiært V)
	74	Fornybar energi	270 000	470 000 (+200 000)
167		Flyktningtiltak i Norge, godkjent som utviklingshjelp (ODA)		
	21	Spesielle driftsutgifter	7 326 430	7 381 924 (+55 494)
168		Kvinneres rettigheter og likestilling		
	70	Kvinneres rettigheter og likestilling	263 500	293 500 (+30 000)
169		Global helse og utdanning		
	1	Driftsutgifter	15 966	15 958 (-8)
170		FN-organisasjoner mv.		
	70	FNs utviklingsprogram (UNDP)	435 000	565 000 (+130 000)
	71	FNs befolkningsfond (UNFPA)	381 000	401 000 (+20 000)
	72	FNs barnefond (UNICEF)	475 000	505 000 (+30 000)
	73	Verdens matvareprogram (WFP)	212 000	237 000 (+25 000)
	74	FNs Høykommissær for flyktninger (UNHCR)	300 000	350 000 (+50 000)
	75	FNs organisasjon for palestinske flyktninger (UNRWA)	150 000	125 000 (-25 000)
	76	FN og globale utfordringer	192 300	223 300 (+31 000)
	77	FNs aidsprogram (UNAIDS)	100 000	120 000 (+20 000)
	78	Bidrag andre FN-organisasjoner mv.	212 300	187 300 (-25 000)
	81	Tilskudd til internasjonal landbruksforskning	25 000	105 000 (+80 000)
	82	FNs organisasjon for kvinners rettigheter og likestilling (UN Women)	55 000	75 000 (+20 000)
	83	Verdens helseorganisasjon (WHO)	208 500	183 500 (-25 000)
171		Multilaterale finansinstitusjoner		
	70	Verdensbanken	866 000	841 000 (-25 000)
200		Kunnskapsdepartementet		
	1	Driftsutgifter	254 407	254 152 (-255)
	21	Spesielle driftsutgifter	11 208	11 197 (-11)
220		Utdanningsdirektoratet		
	1	Driftsutgifter	273 231	272 976 (-255)

Kap.	Post	Formål	Prop. 1 S med Tillegg 1–2	Forlik 2016 (H, FrP og KrF, subsidiært V)
	21	Spesielle driftsutgifter	135 212	135 065 (-147)
221		Foreldreutvalgene for grunnsopplæringen og barnehagene		
	1	Driftsutgifter	13 960	13 946 (-14)
222		Statlige grunn- og videregående skoler og grunnskoleinternat		
	1	Driftsutgifter	88 734	88 642 (-92)
224		Senter for IKT i utdanningen		
	1	Driftsutgifter	60 939	60 878 (-61)
	21	Spesielle driftsutgifter	21 959	21 935 (-24)
225		Tiltak i grunnsopplæringen		
	1	Driftsutgifter	22 239	22 217 (-22)
	21	Spesielle driftsutgifter	100 342	100 241 (-101)
	64	Tilskudd til opplæring av barn og unge som søker opphold i Norge	456 563	492 063 (+35 500)
	71	Tilskudd til kunst- og kulturarbeid i opplæringen	26 336	29 336 (+3 000)
	74	Tilskudd til organisasjoner	18 380	20 880 (+2 500)
226		Kvalitetsutvikling i grunnsopplæringen		
	21	Spesielle driftsutgifter	824 164	823 398 (-766)
	22	Videreutdanning for lærere og skoleledere	1 274 132	1 324 132 (+50 000)
	50	Nasjonale sentre i grunnsopplæringen	92 030	91 939 (-91)
	63	Tidlig innsats i skolen gjennom økt lærertetthet på 1.-4. trinn	434 420	754 420 (+320 000)
	71	Tilskudd til vitensentre	50 339	54 089 (+3 750)
227		Tilskudd til særskilte skoler		
	74	Tilskudd til Signo grunn- og videregående skole og Briskeby videregående skole	42 522	44 522 (+2 000)
228		Tilskudd til frittstående skoler mv.		
	71	Frittstående videregående skoler	1 518 316	1 520 416 (+2 100)
229		Statens fagskole for gartnere og blomsterdekoratører		
	1	Driftsutgifter	23 246	23 223 (-23)
230		Statlig spesialpedagogisk støttesystem		

Kap.	Post	Formål	Prop. 1 S med Tillegg 1–2	Forlik 2016 (H, FrP og KrF, subsidiært V)
	1	Driftsutgifter	636 855	631 218 (-5 637)
	21	Spesielle driftsutgifter	61 349	61 289 (-60)
231		Barnehager		
	21	Spesielle driftsutgifter	419 540	419 255 (-285)
	51	Forskning	8 703	8 694 (-9)
	70	Tilskudd for svømming i barnehagene, prøveprosjekt frivillige organisasjoner	10 290	25 290 (+15 000)
253		Folkehøyskoler		
	70	Tilskudd til folkehøyskoler	781 630	791 630 (+10 000)
255		Tilskudd til freds- og menneskerettssentre		
	72	Stiftelsen Arkivet	24 022	25 522 (+1 500)
256		Vox, nasjonalt fagorgan for kompetansepolitikk		
	1	Driftsutgifter	53 381	53 333 (-48)
	21	Spesielle driftsutgifter	11 325	11 310 (-15)
257		Program for basiskompetanse i arbeidslivet		
	21	Spesielle driftsutgifter	5 311	5 306 (-5)
	70	Tilskudd	163 518	158 518 (-5 000)
258		Tiltak for livslang læring		
	1	Driftsutgifter	4 900	4 895 (-5)
	21	Spesielle driftsutgifter	91 898	91 834 (-64)
260		Universiteter og høyskoler		
	50	Statlige universiteter og høyskoler	31 335 347	31 345 716 (+10 369)
	70	Private høyskoler	1 275 534	1 277 859 (+2 325)
270		Internasjonal mobilitet og sosiale formål for studenter		
	74	Tilskudd til velferdsarbeid	82 311	87 311 (+5 000)
280		Felles enheter		
	1	Driftsutgifter	80 535	80 456 (-79)
	50	Senter for internasjonalisering av utdanning	81 184	81 114 (-70)

Kap.	Post	Formål	Prop. 1 S med Tillegg 1–2	Forlik 2016 (H, FrP og KrF, subsidiært V)
	51	Drift av nasjonale fellesoppgaver	174 743	174 572 (-171)
281		Felles tiltak for universiteter og høyskoler		
	1	Driftsutgifter	209 582	209 461 (-121)
	50	Tilskudd til Norges forskningsråd	167 710	167 574 (-136)
	70	Andre overføringer	66 475	75 475 (+9 000)
283		Meteorologiformål		
	50	Meteorologisk institutt	306 456	301 171 (-5 285)
284		De nasjonale forskningsetiske komiteene		
	1	Driftsutgifter	17 007	16 989 (-18)
285		Norges forskningsråd		
	52	Langsiktig, grunnleggende forskning	1 602 495	1 600 972 (-1 523)
	53	Strategiske satsinger	1 240 752	1 257 747 (+16 995)
	54	Forskningsinfrastruktur av nasjonal, strategisk interesse	486 772	486 317 (-455)
	55	Administrasjon	279 952	279 676 (-276)
287		Forskningsinstitutter og andre tiltak		
	21	Spesielle driftsutgifter	15 611	15 571 (-40)
	53	NUPI	4 721	4 716 (-5)
	57	Basisbevilgning til samfunnsvitenskapelige forskningsinstitutter	178 922	178 759 (-163)
288		Internasjonale samarbeidstiltak		
	21	Spesielle driftsutgifter	37 279	37 252 (-27)
300		Kulturdepartementet		
	1	Driftsutgifter	134 775	134 640 (-135)
	21	Spesielle driftsutgifter	1 806	1 804 (-2)
314		Kultursamarbeid i nordområdene og kulturnæring		
	21	Spesielle driftsutgifter	2 229	2 227 (-2)
315		Frivillighetsformål		
	21	Forskning og utredning	5 890	5 879 (-11)

Kap.	Post	Formål	Prop. 1 S med Tillegg 1–2	Forlik 2016 (H, FrP og KrF, subsidiært V)
	72	Tilskudd til frivillig virksomhet for barn og unge	21 435	23 935 (+2 500)
	86	Generell tilskuddspost til internasjonale sykkelritt i Norge	0	5 000 (+5 000)
320		Allmenne kulturformål		
	1	Driftsutgifter	133 814	133 683 (-131)
	21	Forskning, utredning og spesielle driftsutgifter	18 150	18 140 (-10)
	78	Ymse faste tiltak	34 798	37 298 (+2 500)
	79	Til disposisjon	7 087	8 587 (+1 500)
321		Kunstnerformål		
	71	Statsstipend	13 114	13 098 (-16)
	73	Kunstnerstipend m.m.	159 476	167 876 (+8 400)
	74	Garantiinntekter og langvarige stipend	126 728	127 228 (+500)
322		Visuell kunst		
	1	Driftsutgifter	16 436	16 419 (-17)
	78	Ymse faste tiltak	57 138	58 138 (+1 000)
323		Musikkformål		
	1	Driftsutgifter	164 114	163 950 (-164)
	55	Norsk kulturfond	314 814	319 814 (+5 000)
324		Scenekunstformål		
	1	Driftsutgifter	72 843	72 771 (-72)
	21	Spesielle driftsutgifter	60 267	60 207 (-60)
	71	Region-/landsdelsinstitusjoner	495 828	498 328 (+2 500)
	78	Ymse faste tiltak	188 649	191 149 (+2 500)
326		Språk-, litteratur- og bibliotekformål		
	1	Driftsutgifter	524 447	523 931 (-516)
	55	Norsk kulturfond	170 765	178 265 (+7 500)
328		Museums- og andre kulturvernformål		
	70	Det nasjonale museumsnettverket	1 170 881	1 171 881 (+1 000)

Kap.	Post	Formål	Prop. 1 S med Tillegg 1–2	Forlik 2016 (H, FrP og KrF, subsidiært V)
	78	Ymse faste tiltak	18 740	21 490 (+2 750)
329		Arkivformål		
	1	Driftsutgifter	333 163	337 834 (+4 671)
334		Film- og medieformål		
	1	Driftsutgifter	156 287	156 132 (-155)
335		Mediestøtte		
	71	Produksjonstilskudd	308 046	313 046 (+5 000)
	75	Tilskudd til samiske aviser	25 031	27 031 (+2 000)
339		Pengespill, lotterier og stiftelser		
	1	Driftsutgifter	66 324	66 259 (-65)
340		Den norske kirke		
	1	Driftsutgifter	1 284 745	1 289 538 (+4 793)
	71	Tilskudd til Sjømannskirken - Norsk kirke i utlandet	86 170	88 170 (+2 000)
341		Tilskudd til trossamfunn m.m.		
	70	Tilskudd til tros- og livssynssamfunn	315 256	316 632 (+1 376)
342		Kirkebygg og gravplasser		
	1	Driftsutgifter	55 538	55 480 (-58)
	60	Rentekompensasjon - kirkebygg	44 165	44 407 (+242)
400		Justis- og beredskapsdepartementet		
	1	Driftsutgifter	340 169	339 827 (-342)
	23	Spesielle driftsutgifter, forskning og kunnskapsutvikling	24 360	29 336 (+4 976)
	50	Norges forskningsråd	22 363	22 341 (-22)
410		Domstolene		
	1	Driftsutgifter	2 054 212	2 052 183 (-2 029)
	21	Spesielle driftsutgifter	67 636	67 549 (-87)
411		Domstoladministrasjonen		
	1	Driftsutgifter	75 098	75 023 (-75)
414		Forliksråd og andre domsutgifter		

Kap.	Post	Formål	Prop. 1 S med Tillegg 1–2	Forlik 2016 (H, FrP og KrF, subsidiært V)
	1	Driftsutgifter	185 886	185 710 (-176)
	21	Spesielle driftsutgifter	36 553	36 513 (-40)
430		Kriminalomsorgen		
	1	Driftsutgifter	4 095 974	4 092 224 (-3 750)
	21	Spesielle driftsutgifter	88 400	88 314 (-86)
432		Kriminalomsorgens utdanningssenter (KRUS)		
	1	Driftsutgifter	186 433	186 247 (-186)
440		Politidirektoratet - politi- og lensmannsetaten		
	1	Driftsutgifter	14 467 783	14 503 299 (+35 516)
	21	Spesielle driftsutgifter	406 831	406 520 (-311)
	22	Søk etter omkomne på havet, i innsjøer og vassdrag	10 502	10 493 (-9)
	23	Sideutgifter i forbindelse med sivile gjøremål	26 456	26 445 (-11)
	70	Tilskudd	66 333	76 333 (+10 000)
442		Politihøgskolen		
	1	Driftsutgifter	575 056	574 484 (-572)
444		Politiets sikkerhetstjeneste (PST)		
	1	Driftsutgifter	787 479	786 848 (-631)
445		Den høyere påtalemyndighet		
	1	Driftsutgifter	211 170	210 979 (-191)
446		Den militære påtalemyndighet		
	1	Driftsutgifter	7 829	7 821 (-8)
448		Grensekommissæren		
	1	Driftsutgifter	6 262	6 256 (-6)
451		Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap		
	1	Driftsutgifter	681 633	681 002 (-631)
	21	Spesielle driftsutgifter	6 959	6 955 (-4)
452		Sentral krisehåndtering		
	1	Driftsutgifter	27 863	27 836 (-27)

Kap.	Post	Formål	Prop. 1 S med Tillegg 1–2	Forlik 2016 (H, FrP og KrF, subsidiært V)
454		Redningshelikoptertjenesten		
	1	Driftsutgifter	708 502	707 826 (-676)
455		Redningstjenesten		
	1	Driftsutgifter	114 022	113 931 (-91)
	21	Spesielle driftsutgifter	26 502	26 481 (-21)
456		Direktoratet for nødkommunikasjon		
	1	Driftsutgifter	566 991	566 311 (-680)
460		Spesialenheten for politisaker		
	1	Driftsutgifter	40 138	40 098 (-40)
466		Særskilte straffesaksutgifter m.m.		
	1	Driftsutgifter	958 002	956 792 (-1 210)
467		Norsk Lovtidend		
	1	Driftsutgifter	4 154	4 151 (-3)
468		Kommisjonen for gjenopptakelse av straffesaker		
	1	Driftsutgifter	15 137	15 122 (-15)
469		Vergemålsordningen		
	1	Driftsutgifter	228 896	228 727 (-169)
	21	Spesielle driftsutgifter	199 497	199 425 (-72)
470		Fri rettshjelp		
	1	Driftsutgifter	719 856	719 091 (-765)
	72	Tilskudd til spesielle rettshjelpiltak	36 029	46 029 (+10 000)
472		Voldsoffererstatning og rådgiving for kriminalitetsofre		
	1	Driftsutgifter	20 411	20 382 (-29)
473		Statens sivilrettsforvaltning		
	1	Driftsutgifter	42 202	42 160 (-42)
474		Konfliktråd		
	1	Driftsutgifter	103 084	102 988 (-96)
475		Bobehandling		
	1	Driftsutgifter	75 298	75 232 (-66)

Kap.	Post	Formål	Prop. 1 S med Tillegg 1–2	Forlik 2016 (H, FrP og KrF, subsidiært V)
	21	Spesielle driftsutgifter	7 162	7 155 (-7)
480		Svalbardbudsjettet		
	50	Tilskudd	302 881	302 891 (+10)
490		Utlendingsdirektoratet		
	1	Driftsutgifter	1 213 802	1 212 951 (-851)
	21	Spesielle driftsutgifter, asylmottak	4 946 769	4 995 249 (+48 480)
	22	Spesielle driftsutgifter, tolk og oversettelse	90 645	90 589 (-56)
	23	Spesielle driftsutgifter, kunnskapsutvikling	4 245	4 237 (-8)
	71	Tilskudd til aktivitetstilbud for barn i asylmottak	53 119	63 119 (+10 000)
491		Utlendingsnemnda		
	1	Driftsutgifter	270 358	270 090 (-268)
	21	Spesielle driftsutgifter, nemndbehandling	8 588	8 577 (-11)
500		Kommunal- og moderniseringsdepartementet		
	1	Driftsutgifter	352 940	352 587 (-353)
	21	Spesielle driftsutgifter	79 052	78 942 (-110)
	22	Forskning	6 832	6 825 (-7)
	50	Forskningsprogrammer under Norges forskningsråd	66 143	66 084 (-59)
510		Departementenes sikkerhets- og serviceorganisasjon		
	1	Driftsutgifter	631 838	631 269 (-569)
	22	Fellesutgifter for departementene og Statsministerens kontor	127 213	127 089 (-124)
520		Tilskudd til de politiske partier		
	1	Driftsutgifter	8 591	8 583 (-8)
	70	Tilskudd til de politiske partiers sentrale organisasjoner	282 000	292 000 (+10 000)
525		Fylkesmannsembetene		
	1	Driftsutgifter	1 538 795	1 537 278 (-1 517)
	21	Spesielle driftsutgifter	157 738	157 573 (-165)
531		Eiendommer til kongelige formål		

Kap.	Post	Formål	Prop. 1 S med Tillegg 1–2	Forlik 2016 (H, FrP og KrF, subsidiært V)
	1	Driftsutgifter	25 603	25 578 (-25)
533		Eiendommer utenfor husleieordningen		
	1	Driftsutgifter	20 063	20 043 (-20)
534		Erstatningslokaler for departementene		
	1	Driftsutgifter	386 634	386 249 (-385)
540		Direktoratet for forvaltning og IKT		
	1	Driftsutgifter	208 523	208 333 (-190)
	21	Spesielle driftsutgifter	43 877	43 849 (-28)
	23	Elektronisk ID og Sikker digital posttjeneste	95 795	95 688 (-107)
541		IKT-politikk		
	22	Samordning av IKT-politikken	7 084	7 075 (-9)
542		Internasjonalt IKT-samarbeid og utviklingsprogram		
	1	Driftsutgifter	5 641	5 636 (-5)
545		Datatilsynet		
	1	Driftsutgifter	45 624	45 587 (-37)
546		Personvernnemnda		
	1	Driftsutgifter	1 889	1 887 (-2)
551		Regional utvikling og nyskaping		
	60	Tilskudd til fylkeskommuner for regional utvikling	1 102 793	1 156 993 (+54 200)
	61	Næringsrettede midler til regional utvikling, kompensasjon for økt arbeidsgiveravgift	155 302	225 302 (+70 000)
554		Kompetansesenter for distriktsutvikling		
	1	Driftsutgifter	26 885	26 859 (-26)
560		Sametinget		
	50	Sametinget	279 956	279 679 (-277)
561		Tilskudd til samiske formål		
	50	Samisk høyskole	5 594	5 588 (-6)
	51	Divvun	6 894	6 888 (-6)
562		Galdu - Kompetansesenteret for urfolks rettigheter		
	1	Driftsutgifter	3 161	3 158 (-3)

Kap.	Post	Formål	Prop. 1 S med Tillegg 1–2	Forlik 2016 (H, FrP og KrF, subsidiært V)
	21	Spesielle driftsutgifter	2 044	2 042 (-2)
563		Internasjonalt reindriftssenter		
	1	Driftsutgifter	5 858	5 854 (-4)
	21	Spesielle driftsutgifter	2 554	2 551 (-3)
571		Rammetilskudd til kommuner		
	21	Spesielle driftsutgifter	37 250	37 216 (-34)
	60	Innbyggertilskudd	118 428 306	119 052 870 (+624 564)
	64	Skjønnstilskudd	1 849 000	1 854 000 (+5 000)
572		Rammetilskudd til fylkeskommuner		
	60	Innbyggertilskudd	31 475 175	31 587 475 (+112 300)
576		Vedlikehold og rehabilitering		
	60	Tilskudd til vedlikehold og rehabilitering i kommuner	200 000	0 (-200 000)
579		Valgutgifter		
	1	Driftsutgifter	20 405	20 348 (-57)
581		Bolig- og bomiljøtiltak		
	77	Kompetansetilskudd til bærekraftig bolig- og byggkvalitet	24 100	26 100 (+2 000)
585		Husleietvistutvalget		
	1	Driftsutgifter	25 734	25 710 (-24)
587		Direktoratet for byggkvalitet		
	1	Driftsutgifter	85 663	85 578 (-85)
	22	Kunnskapsutvikling og informasjonsformidling	54 388	52 330 (-2 058)
595		Statens kartverk, arbeid med tinglysing og nasjonal geo- grafisk infrastruktur		
	1	Driftsutgifter	310 756	310 501 (-255)
	21	Spesielle driftsutgifter	481 313	479 351 (-1 962)
600		Arbeids- og sosialdepartementet		
	1	Driftsutgifter	183 581	183 400 (-181)
601		Utredningsvirksomhet, forskning m.m.		
	21	Spesielle driftsutgifter	61 193	61 126 (-67)

Kap.	Post	Formål	Prop. 1 S med Tillegg 1–2	Forlik 2016 (H, FrP og KrF, subsidiært V)
	50	Norges forskningsråd	136 862	136 724 (-138)
605		Arbeids- og velferdsetaten		
	1	Driftsutgifter	11 217 024	11 211 838 (-5 186)
	21	Spesielle driftsutgifter	31 309	31 278 (-31)
	70	Tilskudd til helse- og rehabiliteringstjenester for sykemeldte	196 940	176 940 (-20 000)
606		Trygderetten		
	1	Driftsutgifter	68 923	68 856 (-67)
621		Tilskudd til sosiale tjenester og sosial inkludering		
	21	Spesielle driftsutgifter	64 157	64 084 (-73)
	63	Sosiale tjenester og tiltak for vanskeligstilte	177 730	182 730 (+5 000)
634		Arbeidsmarkedstiltak		
	21	Forsøk, utviklingstiltak mv.	26 218	16 166 (-10 052)
	78	Tilskudd til arbeids- og utdanningsreiser	66 710	62 710 (-4 000)
640		Arbeidstilsynet		
	1	Driftsutgifter	554 119	564 578 (+10 459)
	21	Spesielle driftsutgifter, regionale verneombud	10 420	10 410 (-10)
642		Petroleumstilsynet		
	1	Driftsutgifter	220 495	220 280 (-215)
	21	Spesielle driftsutgifter	30 959	30 938 (-21)
643		Statens arbeidsmiljøinstitutt		
	50	Statstilskudd	117 205	117 090 (-115)
648		Arbeidsretten, Riksmekleren m.m.		
	1	Driftsutgifter	17 793	17 776 (-17)
	21	Spesielle driftsutgifter	1 438	1 436 (-2)
649		Treparts bransjeprogrammer		
	21	Spesielle driftsutgifter - Treparts bransjeprogrammer	2 757	2 754 (-3)
700		Helse- og omsorgsdepartementet		
	1	Driftsutgifter	207 965	207 755 (-210)

Kap.	Post	Formål	Prop. 1 S med Tillegg 1–2	Forlik 2016 (H, FrP og KrF, subsidiært V)
701		Direktoratet for e-helse		
	21	Spesielle driftsutgifter	254 628	254 316 (-312)
	70	Norsk Helsenett SF	122 878	124 758 (+1 880)
702		Beredskap		
	21	Spesielle driftsutgifter	30 141	33 111 (+2 970)
703		Internasjonalt samarbeid		
	21	Spesielle driftsutgifter	66 352	66 286 (-66)
710		Folkehelseinstituttet		
	1	Driftsutgifter	898 171	897 284 (-887)
	21	Spesielle driftsutgifter	700 248	699 623 (-625)
712		Bioteknologirådet		
	1	Driftsutgifter	8 719	8 711 (-8)
714		Folkehelse		
	21	Spesielle driftsutgifter	148 851	148 676 (-175)
	70	Rusmiddeltiltak	123 728	138 728 (+15 000)
720		Helsedirektoratet		
	1	Driftsutgifter	1 110 144	1 108 937 (-1 207)
	21	Spesielle driftsutgifter	46 090	46 030 (-60)
721		Statens helsetilsyn		
	1	Driftsutgifter	114 991	114 859 (-132)
722		Norsk pasientskadeerstatning		
	1	Driftsutgifter	161 823	161 662 (-161)
723		Nasjonalt klageorgan for helsetjenesten		
	1	Driftsutgifter	103 970	103 887 (-83)
729		Pasient- og brukerombud		
	1	Driftsutgifter	61 117	61 056 (-61)
732		Regionale helseforetak		
	21	Spesielle driftsutgifter	19 322	19 303 (-19)
	70	Særskilte tilskudd	776 020	775 543 (-477)

Kap.	Post	Formål	Prop. 1 S med Tillegg 1–2	Forlik 2016 (H, FrP og KrF, subsidiært V)
	71	Kvalitetsbasert finansiering	519 975	519 466 (-509)
	72	Basisbevilgning Helse Sør-Øst RHF	54 088 341	54 029 954 (-58 387)
	73	Basisbevilgning Helse Vest RHF	19 092 194	19 064 231 (-27 963)
	74	Basisbevilgning Helse Midt-Norge RHF	14 436 023	14 414 943 (-21 080)
	75	Basisbevilgning Helse Nord RHF	12 881 489	12 869 307 (-12 182)
	76	Innsatsstyrt finansiering	31 627 870	31 598 179 (-29 691)
	77	Poliklinisk virksomhet mv.	4 086 562	4 082 931 (-3 631)
	78	Forskning og nasjonale kompetansetjenester	1 103 523	1 102 399 (-1 124)
733		Habilitering og rehabilitering		
	21	Spesielle driftsutgifter	12 538	17 526 (+4 988)
734		Særskilte tilskudd til psykisk helse og rustiltak		
	1	Driftsutgifter	49 519	49 469 (-50)
	21	Spesielle driftsutgifter	14 299	14 285 (-14)
750		Statens legemiddelverk		
	1	Driftsutgifter	273 886	273 646 (-240)
751		Legemiddeltiltak		
	21	Spesielle driftsutgifter	10 681	10 671 (-10)
761		Omsorgstjeneste		
	21	Spesielle driftsutgifter	134 331	134 116 (-215)
	63	Investeringsstilskudd	2 533 206	2 546 206 (+13 000)
762		Primærhelsetjeneste		
	21	Spesielle driftsutgifter	61 459	61 419 (-40)
	50	Samisk helse	5 511	5 506 (-5)
	60	Forebyggende helsetjenester	50 182	152 182 (+102 000)
	73	Seksuell helse	55 531	57 031 (+1 500)
765		Psykisk helse og rusarbeid		
	21	Spesielle driftsutgifter	122 966	122 847 (-119)

Kap.	Post	Formål	Prop. 1 S med Tillegg 1–2	Forlik 2016 (H, FrP og KrF, subsidiært V)
	72	Frivillig arbeid mv.	216 378	226 378 (+10 000)
	73	Utviklingstiltak mv.	120 540	128 540 (+8 000)
769		Utredningsvirksomhet mv.		
	21	Spesielle driftsutgifter	14 459	14 441 (-18)
770		Tannhelsetjenester		
	21	Spesielle driftsutgifter	27 073	27 049 (-24)
780		Forskning		
	50	Norges forskningsråd mv.	357 888	357 551 (-337)
781		Forsøk og utvikling mv.		
	21	Spesielle driftsutgifter	86 879	86 794 (-85)
	79	Tilskudd	56 518	71 518 (+15 000)
783		Personell		
	21	Spesielle driftsutgifter	39 023	38 994 (-29)
800		Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet		
	1	Driftsutgifter	163 762	163 599 (-163)
	21	Spesielle driftsutgifter	11 761	11 749 (-12)
820		Integrerings- og mangfoldsdirektoratet		
	1	Driftsutgifter	253 157	252 960 (-197)
821		Bosetting av flyktninger og tiltak for innvandrere		
	21	Spesielle driftsutgifter, kunnskapsutvikling	39 726	39 686 (-40)
	50	Norges Forskningsråd	6 946	6 939 (-7)
	71	Tilskudd til innvandrersorganisasjoner og annen frivillig virksomhet	48 208	82 208 (+34 000)
822		Opplæring i norsk og samfunnskunnskap for voksne innvandrere		
	21	Spesielle driftsutgifter, opplæring i norsk og samfunnskunnskap	31 896	31 868 (-28)
	22	Prøver i norsk og samfunnskunnskap for voksne innvandrere	13 794	13 782 (-12)
840		Tiltak mot vold og overgrep		
	21	Spesielle driftsutgifter	26 695	26 692 (-3)

Kap.	Post	Formål	Prop. 1 S med Tillegg 1–2	Forlik 2016 (H, FrP og KrF, subsidiært V)
	61	Tilskudd til incest- og voldtektsentre	82 299	84 299 (+2 000)
	70	Tilskudd til voldsforebyggende tiltak mv.	43 233	46 983 (+3 750)
	72	Tilskudd til tiltak for voldsutsatte barn	11 834	20 884 (+9 050)
841		Samliv og konfliktløsning		
	22	Opplæring, forskning, utvikling mv.	6 527	6 520 (-7)
842		Familievern		
	1	Driftsutgifter	280 261	289 986 (+9 725)
	21	Spesielle driftsutgifter	29 036	29 008 (-28)
	70	Tilskudd til kirkens familieverntjeneste mv.	162 556	166 556 (+4 000)
846		Familie- og oppveksttiltak		
	21	Spesielle driftsutgifter	9 239	9 235 (-4)
	61	Nasjonal tilskuddsordning mot barnefattigdom	148 905	163 905 (+15 000)
847		EUs ungdomsprogram		
	1	Driftsutgifter	8 058	8 049 (-9)
848		Barneombudet		
	1	Driftsutgifter	13 636	13 623 (-13)
853		Fylkesnemndene for barnevern og sosiale saker		
	1	Driftsutgifter	190 206	190 030 (-176)
854		Tiltak i barne- og ungdomsvernet		
	21	Spesielle driftsutgifter	66 155	66 063 (-92)
	22	Barnesakkyndig kommisjon	7 702	7 695 (-7)
	50	Forskning og utvikling	13 395	13 382 (-13)
	60	Kommunalt barnevern	653 371	683 371 (+30 000)
855		Statlig forvaltning av barnevernet		
	1	Driftsutgifter	4 266 743	4 267 388 (+645)
	21	Spesielle driftsutgifter	20 711	20 689 (-22)
	22	Kjøp av private barnevernstjenester	1 919 494	1 917 724 (-1 770)

Kap.	Post	Formål	Prop. 1 S med Tillegg 1–2	Forlik 2016 (H, FrP og KrF, subsidiært V)
856		Barnevernets omsorgssenter for enslige, mindreårige asylsøkere		
	1	Driftsutgifter	1 392 040	1 391 839 (-201)
858		Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet		
	1	Driftsutgifter	254 413	254 125 (-288)
	21	Spesielle driftsutgifter	14 018	14 005 (-13)
860		Forbrukerrådet		
	50	Basisbevilgning	129 342	129 193 (-149)
	51	Markedsportaler	26 008	25 990 (-18)
865		Forbrukerpolitiske tiltak		
	21	Spesielle driftsutgifter	12 655	12 650 (-5)
867		Sekretariatet for Markedsrådet og Forbrukertvistutvalget		
	1	Driftsutgifter	10 455	10 445 (-10)
868		Forbrukerombudet		
	1	Driftsutgifter	23 297	23 274 (-23)
870		Likestillings- og diskrimineringsnemnda		
	1	Driftsutgifter	5 855	5 850 (-5)
871		Likestilling og ikke-diskriminering		
	21	Spesielle driftsutgifter	11 000	10 983 (-17)
	73	Likestillingssentre	6 008	8 008 (+2 000)
872		Nedsatt funksjonsevne		
	21	Spesielle driftsutgifter	14 156	14 142 (-14)
873		Likestillings- og diskrimineringsombudet		
	50	Basisbevilgning	52 910	52 856 (-54)
900		Nærings- og fiskeridepartementet		
	1	Driftsutgifter	335 394	335 058 (-336)
	21	Spesielle driftsutgifter	56 506	66 462 (+9 956)
	77	Tilskudd til sjømattiltak	6 000	8 500 (+2 500)
	79	Mechatronic Innovation Lab	0	20 000 (+20 000)

Kap.	Post	Formål	Prop. 1 S med Tillegg 1–2	Forlik 2016 (H, FrP og KrF, subsidiært V)
902		Justervesenet		
	1	Driftsutgifter	120 732	120 614 (-118)
	21	Spesielle driftsutgifter	348	346 (-2)
903		Norsk akkreditering		
	1	Driftsutgifter	41 111	41 072 (-39)
904		Brønnøysundregistrene		
	1	Driftsutgifter	277 207	276 914 (-293)
	22	Forvaltning av Altinn-løsningen	235 503	235 306 (-197)
905		Norges geologiske undersøkelse		
	1	Driftsutgifter	149 122	148 944 (-178)
	21	Spesielle driftsutgifter	71 031	70 962 (-69)
906		Direktoratet for mineralforvaltning med Bergmesteren for Svalbard		
	1	Driftsutgifter	34 470	34 440 (-30)
910		Sjøfartsdirektoratet		
	1	Driftsutgifter	378 348	377 996 (-352)
911		Konkurransetilsynet		
	1	Driftsutgifter	95 258	95 166 (-92)
	23	Klagenemnda for offentlige anskaffelser	9 410	9 400 (-10)
915		Regelrådet		
	1	Driftsutgifter	10 193	10 186 (-7)
917		Fiskeridirektoratet		
	1	Driftsutgifter	359 642	366 784 (+7 142)
	21	Spesielle driftsutgifter	10 243	10 236 (-7)
919		Diverse fiskeriformål		
	75	Tilskudd til næringstiltak i fiskeriene	26 200	36 200 (+10 000)
920		Norges forskningsråd		
	50	Tilskudd til forskning	2 259 893	2 298 036 (+38 143)
922		Romvirksomhet		

Kap.	Post	Formål	Prop. 1 S med Tillegg 1–2	Forlik 2016 (H, FrP og KrF, subsidiært V)
	50	Norsk Romsenter	66 340	66 280 (-60)
925		Havforskningsinstituttet		
	1	Driftsutgifter	392 314	412 728 (+20 414)
	21	Spesielle driftsutgifter	316 473	316 146 (-327)
926		Forskningsfartøy		
	1	Driftsutgifter	174 067	173 934 (-133)
	21	Spesielle driftsutgifter	80 521	80 442 (-79)
927		NIFES		
	1	Driftsutgifter	86 015	85 930 (-85)
	21	Spesielle driftsutgifter	64 920	64 840 (-80)
928		Annen marin forskning og utvikling		
	50	Tilskudd til Veterinærinstituttet	56 547	56 494 (-53)
	72	Tilskudd til Nofima	99 603	99 506 (-97)
935		Patentstyret		
	1	Driftsutgifter	233 367	233 134 (-233)
936		Klagenemnda for industrielle rettigheter		
	1	Driftsutgifter	7 104	7 098 (-6)
950		Forvaltning av statlig eierskap		
	21	Spesielle driftsutgifter	23 576	23 552 (-24)
953		Kings Bay AS		
	70	Tilskudd	20 681	20 662 (-19)
1100		Landbruks- og matdepartementet		
	1	Driftsutgifter	146 061	145 916 (-145)
	21	Spesielle driftsutgifter	963	962 (-1)
1112		Kunnskapsutvikling og beredskap m.m. på matområdet		
	50	Kunnskapsutvikling, kunnskapsformidling og beredskap, Veterinærinstituttet	92 417	92 327 (-90)
1115		Mattilsynet		
	1	Driftsutgifter	1 178 347	1 188 157 (+9 810)

Kap.	Post	Formål	Prop. 1 S med Tillegg 1–2	Forlik 2016 (H, FrP og KrF, subsidiært V)
	22	Reguleringspremie til kommunale og fylkeskommunale pensjonskasser	13 314	13 301 (-13)
1136		Kunnskapsutvikling m.m		
	50	Kunnskapsutvikling, formidling og beredskap, Norsk institutt for bioøkonomi	222 659	222 448 (-211)
1137		Forskning og innovasjon		
	50	Forskningsaktivitet, Norges forskningsråd	256 324	256 065 (-259)
	51	Basisbevilgninger m.m., Norges forskningsråd	183 376	183 193 (-183)
	52	Innovasjonsaktivitet m.m.	5 251	5 246 (-5)
	53	Omstillingsmidler instituttsektoren mv.	3 549	3 545 (-4)
1138		Støtte til organisasjoner m.m.		
	70	Støtte til organisasjoner	27 109	34 509 (+7 400)
1139		Genressurser, miljø- og ressursregistreringer		
	71	Tilskudd til genressursforvaltning og miljøtiltak	22 519	24 019 (+1 500)
1142		Landbruksdirektoratet		
	1	Driftsutgifter	219 929	219 711 (-218)
1148		Naturskade - erstatninger		
	22	Naturskade, administrasjon	6 536	6 528 (-8)
1149		Verdiskapings- og utviklingstiltak i skogbruket		
	51	Tilskudd til Utviklingsfondet for skogbruket	3 674	3 670 (-4)
	71	Tilskudd til verdiskapingstiltak i skogbruket	43 675	66 175 (+22 500)
	72	Tilskudd til trebaserte innovasjonsprogrammer	0	19 500 (+19 500)
1161		Myndighetsoppgaver og sektorpolitiske oppgaver på statsgrunn		
	70	Tilskudd til Statskog SFs myndighetsoppgaver og sektorpolitiske oppgaver	14 229	14 215 (-14)
	75	Tilskudd til oppsyn i statsallmenninger	10 166	10 156 (-10)
1300		Samferdselsdepartementet		
	1	Driftsutgifter	173 527	173 354 (-173)
	21	Spesielle driftsutgifter - utredninger, modernisering av transportsektoren	24 288	24 276 (-12)
	71	Tilskudd til trafiksikkerhetsformål mv.	49 100	54 100 (+5 000)

Kap.	Post	Formål	Prop. 1 S med Tillegg 1–2	Forlik 2016 (H, FrP og KrF, subsidiært V)
1301		Forskning og utvikling mv.		
	21	Utredninger vedrørende miljø, trafikksikkerhet mv.	20 680	20 660 (-20)
	50	Samferdselsforskning	140 163	140 026 (-137)
1310		Flytransport		
	70	Kjøp av innenlandske flyruter	766 400	811 400 (+45 000)
1313		Luftfartstilsynet		
	1	Driftsutgifter	194 306	194 112 (-194)
1314		Statens havarikommisjon for transport		
	1	Driftsutgifter	63 437	63 374 (-63)
1320		Statens vegvesen		
	23	Drift og vedlikehold av riksveger, trafikant- og kjøretøytilsyn m.m.	10 952 515	10 502 030 (-450 485)
	26	Vegtilsyn	16 784	16 768 (-16)
	30	Riksveginvesteringer	14 739 000	14 514 000 (-225 000)
	62	Skredsikring fylkesveger	596 000	671 000 (+75 000)
	63	Tilskudd til gang- og sykkelveger	87 500	162 500 (+75 000)
	72	Kjøp av riksvegferjetjenester	983 600	984 300 (+700)
1330		Særskilte transporttiltak		
	60	Særskilt tilskudd til kollektivtransport	32 200	54 200 (+22 000)
	61	Belønningsordningen for bedre kollektivtransport mv. i byområdene	1 105 000	1 380 000 (+275 000)
	75	Rentekompensasjon for bompengelån	400 000	100 000 (-300 000)
1350		Jernbaneverket		
	23	Drift og vedlikehold	7 949 847	8 093 094 (+143 247)
	25	Drift og vedlikehold av Gardermobanen	140 175	140 050 (-125)
	30	Investeringer i linjen	5 549 600	5 824 600 (+275 000)
1351		Persontransport med tog		
	70	Kjøp av persontransport med tog	3 208 500	3 249 900 (+41 400)
1354		Statens jernbanetilsyn		

Kap.	Post	Formål	Prop. 1 S med Tillegg 1–2	Forlik 2016 (H, FrP og KrF, subsidiært V)
	1	Driftsutgifter	62 038	61 976 (-62)
	21	Spesielle driftsutgifter - tilsyn med tau- og kabelbaner og tivoli og fornøylesparker	16 483	16 466 (-17)
1360		Kystverket		
	1	Driftsutgifter	1 719 115	1 709 430 (-9 685)
	21	Spesielle driftsutgifter	61 868	51 736 (-10 132)
	60	Tilskudd til fiskerihavneanlegg	20 500	60 500 (+40 000)
1361		Samfunnet Jan Mayen og Loran-C		
	1	Driftsutgifter	61 754	61 708 (-46)
1380		Nasjonal kommunikasjonsmyndighet		
	1	Driftsutgifter	168 738	168 576 (-162)
	71	Tilskudd til bredbåndsutbygging	51 500	126 500 (+75 000)
1400		Klima- og miljødepartementet		
	1	Driftsutgifter	216 632	216 419 (-213)
	21	Spesielle driftsutgifter	45 805	45 732 (-73)
	70	Frivillige miljøorganisasjoner og allmenntilgjenge miljøstiftelser	54 233	59 233 (+5 000)
1410		Miljøforskning og miljøovervåking		
	21	Miljøovervåking og miljødata	191 903	211 713 (+19 810)
	50	Basisbevilgninger til miljøforskningsinstituttene	185 012	184 844 (-168)
	51	Forskningsprogrammer m.m.	197 173	196 973 (-200)
	53	Internasjonalt samarbeid om miljøforskning	6 712	6 705 (-7)
	54	Artsprosjektet m.m.	30 001	29 971 (-30)
1420		Miljødirektoratet		
	1	Driftsutgifter	593 027	592 440 (-587)
	21	Spesielle driftsutgifter	146 705	161 580 (+14 875)
	22	Statlige vannmiljøtiltak	233 693	295 943 (+62 250)
	23	Oppdrags- og gebyrrelatert virksomhet	142 812	142 726 (-86)

Kap.	Post	Formål	Prop. 1 S med Tillegg 1–2	Forlik 2016 (H, FrP og KrF, subsidiært V)
	31	Tiltak i verneområder	47 848	62 848 (+15 000)
	33	Statlige erverv, nytt vern	1 562	6 562 (+5 000)
	35	Statlige erverv, skogvern	319 112	394 112 (+75 000)
	39	Oppryddingstiltak	12 622	47 622 (+35 000)
	61	Tilskudd til klimatilpassingstiltak	6 058	106 058 (+100 000)
	71	Marin forsøpling	10 290	20 290 (+10 000)
	77	Diverse organisasjoner og stiftelser m.m.	8 385	10 885 (+2 500)
	78	Friluftsfomål	137 821	157 821 (+20 000)
	82	Tilskudd til truede arter og naturtyper	54 989	64 989 (+10 000)
1422		Miljøvennlig skipsfart		
	21	Spesielle driftsutgifter	5 224	5 219 (-5)
1423		Radioaktiv forurensning i det ytre miljø		
	1	Driftsutgifter	14 293	14 278 (-15)
1424		Mareano		
	21	Spesielle driftsutgifter	27 959	32 932 (+4 973)
1425		Vilt- og fisketiltak		
	1	Driftsutgifter	12 811	12 798 (-13)
	21	Spesielle driftsutgifter	26 126	26 100 (-26)
1429		Riksantikvaren		
	1	Driftsutgifter	129 579	129 450 (-129)
	21	Spesielle driftsutgifter	39 967	39 899 (-68)
	50	Tilskudd til samisk kulturminnearbeid	3 474	3 471 (-3)
	72	Tilskudd til tekniske og industrielle kulturminner	51 545	54 045 (+2 500)
	75	Tilskudd til fartøyvernsentrene	7 757	10 757 (+3 000)
	77	Tilskudd til verdiskapingsarbeid på kulturminneområdet	0	3 000 (+3 000)
	79	Tilskudd til verdensarven	42 036	52 036 (+10 000)

Kap.	Post	Formål	Prop. 1 S med Tillegg 1–2	Forlik 2016 (H, FrP og KrF, subsidiært V)
1432		Norsk kulturminnefond		
	50	Til disposisjon for kulturminnetiltak	77 169	87 094 (+9 925)
1471		Norsk Polarinstitutt		
	1	Driftsutgifter	200 719	200 506 (-213)
	21	Spesielle driftsutgifter	67 601	67 535 (-66)
	50	Stipend	507	506 (-1)
1474		Fram - Nordområdesenter for klima- og miljøforskning		
	50	Tilskudd til statlige mottakere	24 129	24 105 (-24)
1481		Klimakvoter		
	1	Driftsutgifter	3 919	3 910 (-9)
	22	Kvotekjøp, generell ordning	270 000	200 000 (-70 000)
1482		Internasjonale klima- og utviklingstiltak		
	1	Driftsutgifter	93 772	93 689 (-83)
	73	Klima- og skogsatsingen	2 523 598	2 673 598 (+150 000)
1600		Finansdepartementet		
	1	Driftsutgifter	332 579	332 258 (-321)
	21	Spesielle driftsutgifter	60 548	60 496 (-52)
1602		Finanstilsynet		
	1	Driftsutgifter	332 772	332 444 (-328)
1605		Direktoratet for økonomistyring		
	1	Driftsutgifter	323 764	323 428 (-336)
1608		Tiltak for å styrke statlig økonomi- og prosjektstyring		
	21	Spesielle driftsutgifter	15 682	15 664 (-18)
1610		Tolletaten		
	1	Driftsutgifter	1 291 058	1 289 516 (-1 542)
1618		Skatteetaten		
	1	Driftsutgifter	5 535 327	5 113 954 (-421 373)
1620		Statistisk sentralbyrå		
	1	Driftsutgifter	504 977	504 454 (-523)

Kap.	Post	Formål	Prop. 1 S med Tillegg 1–2	Forlik 2016 (H, FrP og KrF, subsidiært V)
	21	Spesielle driftsutgifter	215 889	215 678 (-211)
1633		Nettoordning, statlig betalt merverdiavgift		
	1	Driftsutgifter	5 494 850	5 489 700 (-5 150)
1650		Statsgjeld, renter mv.		
	1	Driftsutgifter	42 860	42 820 (-40)
1700		Forsvarsdepartementet		
	1	Driftsutgifter	379 325	378 953 (-372)
1710		Forsvarsbygg og nybygg og nyanlegg		
	1	Driftsutgifter	3 461 058	3 457 740 (-3 318)
1716		Forsvarets forskningsinstitutt		
	51	Tilskudd til Forsvarets forskningsinstitutt	188 949	188 763 (-186)
1719		Fellesutgifter og tilskudd til foretak under Forsvarsdepartementet		
	1	Driftsutgifter	331 609	329 345 (-2 264)
	71	Overføringer til andre	58 279	58 779 (+500)
1720		Felles ledelse og kommandoapparat		
	1	Driftsutgifter	3 846 812	3 842 956 (-3 856)
1723		Nasjonal sikkerhetsmyndighet		
	1	Driftsutgifter	225 167	224 962 (-205)
1725		Fellesinstitusjoner og -utgifter under Forsvarsstaben		
	1	Driftsutgifter	2 012 423	2 010 328 (-2 095)
1731		Hæren		
	1	Driftsutgifter	5 268 161	5 262 935 (-5 226)
1732		Sjøforsvaret		
	1	Driftsutgifter	3 912 432	3 890 479 (-21 953)
1733		Luftforsvaret		
	1	Driftsutgifter	4 764 417	4 759 844 (-4 573)
1734		Heimevernet		
	1	Driftsutgifter	1 213 802	1 212 588 (-1 214)
1735		Etterretningstjenesten		

Kap.	Post	Formål	Prop. 1 S med Tillegg 1–2	Forlik 2016 (H, FrP og KrF, subsidiært V)
	21	Spesielle driftsutgifter	1 551 178	1 549 955 (-1 223)
1740		Forsvarets logistikkorganisasjon		
	1	Driftsutgifter	1 297 507	1 295 570 (-1 937)
1760		Nyanskaffelser av materiell og nybygg og nyanlegg		
	1	Driftsutgifter	1 409 331	1 408 348 (-983)
	45	Større utstysanskaffelser og vedlikehold	5 106 182	5 081 182 (-25 000)
1761		Nye kampfly med baseløsning		
	1	Driftsutgifter	162 598	162 482 (-116)
1790		Kystvakten		
	1	Driftsutgifter	1 044 967	1 043 933 (-1 034)
1791		Redningshelikoptertjenesten		
	1	Driftsutgifter	866 234	865 496 (-738)
1792		Norske styrker i utlandet		
	1	Driftsutgifter	703 768	703 198 (-570)
1795		Kulturelle og allmennyttige formål		
	1	Driftsutgifter	265 105	264 839 (-266)
1800		Olje- og energidepartementet		
	1	Driftsutgifter	168 423	168 257 (-166)
	21	Spesielle driftsutgifter	24 475	24 450 (-25)
	50	Overføring til Sametinget	499	498 (-1)
1810		Oljedirektoratet		
	1	Driftsutgifter	260 243	259 986 (-257)
	21	Spesielle driftsutgifter	185 866	185 732 (-134)
1815		Petoro AS		
	70	Administrasjon	338 678	338 356 (-322)
1820		Norges vassdrags- og energidirektorat		
	1	Driftsutgifter	507 814	507 328 (-486)
	21	Spesielle driftsutgifter	93 125	93 050 (-75)

Kap.	Post	Formål	Prop. 1 S med Tillegg 1–2	Forlik 2016 (H, FrP og KrF, subsidiært V)
	22	Flom- og skredforebygging	374 742	374 484 (-258)
	73	Tilskudd til utjevning av overføringstariffer	10 000	20 000 (+10 000)
	74	Tilskudd til museums- og kulturminnetiltak	5 700	6 600 (+900)
1825		Energiomlegging, energi- og klimateknologi		
	50	Overføring til Energifondet	1 584 000	1 566 000 (-18 000)
1830		Forskning og næringsutvikling		
	22	Forvaltningsrettet forskning og utvikling	23 378	23 356 (-22)
	50	Overføring til Norges forskningsråd	849 306	848 612 (-694)
1840		CO2-håndtering		
	21	Spesielle driftsutgifter	44 995	44 990 (-5)
	50	Forskning, utvikling og demonstrasjon av CO2-håndtering	254 800	254 600 (-200)
	70	Gassnova SF	142 187	127 074 (-15 113)
2309		Tilfeldige utgifter		
	1	Driftsutgifter	5 250 000	4 400 000 (-850 000)
2410		Statens lånekasse for utdanning		
	1	Driftsutgifter	367 724	367 356 (-368)
	50	Avsetning til utdanningsstipend	6 185 138	6 193 532 (+8 394)
	72	Rentestøtte	921 049	921 187 (+138)
	90	Økt lån og rentegjeld	24 328 246	24 353 946 (+25 700)
2412		Husbanken		
	1	Driftsutgifter	344 033	343 692 (-341)
	21	Spesielle driftsutgifter	12 340	10 827 (-1 513)
2421		Innovasjon Norge		
	51	Så Kornfond Agder-Telemark, avsetning	0	44 625 (+44 625)
	53	Så Kornfond, Agder-Telemark, risikoavlastning	0	22 500 (+22 500)
	70	Basiskostnader	170 535	170 370 (-165)
	76	Miljøteknologi	464 500	504 500 (+40 000)

Kap.	Post	Formål	Prop. 1 S med Tillegg 1–2	Forlik 2016 (H, FrP og KrF, subsidiært V)
	95	Så Kornfond Agder-Telemark, egenkapital	0	127 500 (+127 500)
2426		Siva SF		
	70	Tilskudd	50 046	69 992 (+19 946)
2429		Eksportkreditt Norge AS		
	70	Tilskudd	100 893	100 786 (-107)
2530		Foreldrepenger		
	71	Engangsstønad ved fødsel og adopsjon	460 000	468 000 (+8 000)
2661		Grunn- og hjelpestønad, hjelpemidler mv.		
	79	Aktivitetshjelpemidler til personer over 26 år	58 440	46 440 (-12 000)
2670		Alderdom		
	70	Grunnpensjon	67 350 000	67 432 000 (+82 000)
2751		Legemidler mv.		
	72	Medisinsk forbruksmateriell	1 956 500	1 929 500 (-27 000)
		Sum utgifter	1 609 016 038	1 612 457 316 (+3 441 278)

Inntekter (i tusen kroner)

Kap.	Post	Formål	Prop. 1 S med Tillegg 1–2	Forlik 2016 (H, FrP og KrF, subsidi- ært V)
3100		Utenriksdepartementet		
	1	Diverse gebyrer ved utenriksstasjonene	16 196	16 180 (-16)
	2	Gebyrer for utlendingssaker ved utenriksstasjonene	167 309	167 132 (-177)
	5	Refusjon spesialutsendinger mv.	46 744	46 697 (-47)
3220		Utdanningsdirektoratet		
	1	Inntekter ved oppdrag	4 038	4 034 (-4)
	2	Salgsinntekter mv.	1 185	1 184 (-1)
3222		Statlige grunn- og videregående skoler og grunnskoleinternat		
	2	Salgsinntekter mv.	5 145	5 140 (-5)
3224		Senter for IKT i utdanningen		
	1	Inntekter fra oppdrag mv.	1 630	1 628 (-2)
3225		Tiltak i grunnopplæringen		

Kap.	Post	Formål	Prop. 1 S med Tillegg 1–2	Forlik 2016 (H, FrP og KrF, subsidiært V)
	4	Refusjon av ODA-godkjente utgifter	271 198	292 298 (+21 100)
3229		Statens fagskole for gartnere og blomsterdekoratører		
	2	Salgsinntekter mv.	1 720	1 718 (-2)
3230		Statlig spesialpedagogisk støttesystem		
	1	Inntekter ved oppdrag	61 349	61 289 (-60)
	2	Salgsinntekter mv.	14 770	14 755 (-15)
3256		Vox, nasjonalt fagorgan for kompetansepolitikk		
	1	Inntekter ved oppdrag	11 236	11 225 (-11)
3280		Felles enheter		
	2	Salgsinntekter mv.	1 317	1 316 (-1)
3400		Justis- og beredskapsdepartementet		
	1	Diverse inntekter	2 622	2 619 (-3)
	2	Refusjon av ODA-godkjente utgifter	1 194	1 193 (-1)
3410		Domstolene		
	1	Rettsgebyr	336 377	336 361 (-16)
	2	Saks- og gebyrinntekter jordskiftedomstolene	20 450	20 440 (-10)
3430		Kriminalomsorgen		
	2	Arbeidsdriftens inntekter	89 963	89 875 (-88)
	3	Andre inntekter	20 879	20 863 (-16)
	4	Tilskudd	2 247	2 245 (-2)
3432		Kriminalomsorgens utdanningscenter (KRUS)		
	3	Andre inntekter	994	993 (-1)
3440		Politidirektoratet - politi- og lensmannsetaten		
	1	Gebyr - pass og våpen	261 970	261 710 (-260)
	3	Salgsinntekter	189 898	189 796 (-102)
	4	Gebyr - vaktelskap	1 779	1 777 (-2)
	5	Personalbarnehage	5 498	5 492 (-6)

Kap.	Post	Formål	Prop. 1 S med Tillegg 1–2	Forlik 2016 (H, FrP og KrF, subsidiært V)
	6	Gebyr - utlendingssaker	198 380	198 182 (-198)
	7	Gebyr - sivile gjøremål	766 603	766 020 (-583)
3442		Politihøgskolen		
	2	Diverse inntekter	15 644	15 629 (-15)
	3	Inntekter fra Justissektorens kurs- og øvingssenter	17 393	17 376 (-17)
3451		Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap		
	1	Gebyr	141 435	141 297 (-138)
	3	Diverse inntekter	25 143	25 118 (-25)
3456		Direktoratet for nødkommunikasjon		
	1	Brukerbetaling	311 951	311 701 (-250)
3469		Vergemålsordningen		
	1	Vergemåls-/representantordning, ODA-godkjente utgifter	51 948	51 939 (-9)
3470		Fri rettshjelp		
	1	Tilkjente saksomkostninger m.m.	3 773	3 769 (-4)
3490		Utlendingsdirektoratet		
	1	Retur av asylsøkere med avslag og tilbakevending for flyktninger, ODA-godkjente utgifter	131 051	130 913 (-138)
	3	Reiseutgifter for flyktninger til og fra utlandet, ODA-godkjente utgifter	20 234	20 218 (-16)
	4	Asylmottak, ODA-godkjente utgifter	3 927 633	3 962 304 (+34 671)
	5	Refusjonsinntekter	11 568	11 557 (-11)
3525		Fylkesmannsembetene		
	1	Inntekter ved oppdrag	157 738	157 573 (-165)
3562		Galdu - Kompetansesenteret for urfolks rettigheter		
	2	Diverse inntekter	2 044	2 042 (-2)
3563		Internasjonalt reindriftssenter		
	2	Diverse inntekter	2 554	2 551 (-3)
3587		Direktoratet for byggkvalitet		
	4	Gebyrer, sentral godkjenning foretak	44 998	44 953 (-45)
3595		Statens kartverk, arbeid med tinglysing og nasjonal geografisk infrastruktur		

Kap.	Post	Formål	Prop. 1 S med Tillegg 1–2	Forlik 2016 (H, FrP og KrF, subsidiært V)
	1	Gebyrinntekter tinglysing	422 086	421 715 (-371)
3710		Folkehelseinstituttet		
	2	Diverse inntekter	254 559	254 335 (-224)
	3	Vaksinesalg	98 111	98 012 (-99)
3720		Helsedirektoratet		
	2	Diverse inntekter	49 384	49 366 (-18)
	3	Helsetjenester i annet EØS-land	46 028	45 983 (-45)
	4	Gebyrinntekter	39 531	39 528 (-3)
	5	Helsetjenester til utenlandsboende mv.	64 935	64 870 (-65)
3721		Statens helsetilsyn		
	4	Diverse inntekter	2 352	2 350 (-2)
3722		Norsk pasientskadeerstatning		
	2	Diverse inntekter	1 393	1 392 (-1)
	50	Premie fra private	18 181	18 163 (-18)
3723		Nasjonalt klageorgan for helsetjenesten		
	50	Premie fra private	2 469	2 466 (-3)
3750		Statens legemiddelverk		
	2	Diverse inntekter	14 971	14 956 (-15)
	4	Registreringsgebyr	112 005	111 900 (-105)
	6	Refusjonsgebyr	2 971	2 968 (-3)
3856		Barnevernets omsorgssenter for enslige, mindreårige asylsøkere		
	4	Refusjon av ODA-godkjente utgifter	1 217 476	1 217 364 (-112)
3902		Justervesenet		
	1	Gebyrinntekter	37 470	37 400 (-70)
	3	Inntekter fra salg av tjenester	16 015	16 000 (-15)
	4	Oppdragsinntekter	347	344 (-3)
3903		Norsk akkreditering		

Kap.	Post	Formål	Prop. 1 S med Tillegg 1–2	Forlik 2016 (H, FrP og KrF, subsidiært V)
	1	Gebyrinntekter og andre inntekter	35 466	35 432 (-34)
3904		Brønnøysundregistrene		
	1	Gebyrinntekter	453 075	462 550 (+9 475)
	2	Refusjoner, oppdragsinntekter og andre inntekter	29 971	29 942 (-29)
	3	Refusjoner og inntekter knyttet til forvaltning av Altinn-løsningen	82 362	82 274 (-88)
3905		Norges geologiske undersøkelse		
	1	Oppdragsinntekter	28 408	28 380 (-28)
	2	Tilskudd til samfinansieringsprosjekter	48 231	48 184 (-47)
3906		Direktoratet for mineralforvaltning med Bergmesteren for Svalbard		
	2	Behandlingsgebyrer	715	714 (-1)
3910		Sjøfartsdirektoratet		
	1	Gebyrer for skip og flyttbare innretninger i NOR	177 247	177 090 (-157)
	2	Maritime personellsertifikater	23 377	23 364 (-13)
	4	Gebyrer for skip i NIS	43 516	43 476 (-40)
	86	Overtredelsesgebyr og tvangsmulkt	4 795	4 790 (-5)
3911		Konkurransetilsynet		
	1	Klagegebyr	998	996 (-2)
3917		Fiskeridirektoratet		
	5	Saksbehandlingsgebyr	18 082	18 064 (-18)
	22	Inntekter ordningen fiskeforsøk og veiledning	4 296	4 292 (-4)
3925		Havforskningsinstituttet		
	3	Oppdragsinntekter	325 165	324 830 (-335)
3926		Forskningsfartøy		
	1	Oppdragsinntekter	80 621	80 542 (-79)
3927		NIFES		
	1	Oppdragsinntekter	68 830	68 746 (-84)
3935		Patentstyret		

Kap.	Post	Formål	Prop. 1 S med Tillegg 1–2	Forlik 2016 (H, FrP og KrF, subsidiært V)
	1	Inntekter av informasjonstjenester	4 993	4 986 (-7)
	2	Inntekter knyttet til NPI	3 995	3 990 (-5)
	3	Gebyrer immaterielle rettigheter	65 758	65 716 (-42)
4115		Mattilsynet		
	1	Gebyr m.m.	157 048	156 886 (-162)
	2	Driftsinntekter og refusjoner m.m.	5 624	5 619 (-5)
4142		Landbruksdirektoratet		
	1	Driftsinntekter, refusjoner m.m.	40 609	40 569 (-40)
4300		Samferdselsdepartementet		
	1	Refusjon fra Utenriksdepartementet	2 597	2 594 (-3)
4313		Luftfartstilsynet		
	1	Gebyrinntekter	129 573	129 446 (-127)
4320		Statens vegvesen		
	2	Diverse gebyrer	357 650	357 300 (-350)
4350		Jernbaneverket		
	7	Betaling for bruk av Gardermobanen	140 175	140 050 (-125)
4354		Statens jernbanetilsyn		
	1	Gebyrer for tilsyn med tau- og kabelbaner og tivoli og fornøyesparker	13 687	13 674 (-13)
4360		Kystverket		
	2	Andre inntekter	11 389	11 378 (-11)
4361		Samfunnet Jan Mayen og Loran-C		
	7	Refusjoner og andre inntekter	5 495	5 490 (-5)
4380		Nasjonal kommunikasjonsmyndighet		
	1	Diverse gebyrer	178 038	177 876 (-162)
4420		Miljødirektoratet		
	1	Oppdrag og andre diverse inntekter	1 167	1 166 (-1)
	4	Gebyrer, forurensningsområdet	37 346	37 311 (-35)
	6	Gebyrer, fylkesmannsembetenes miljøvernnavdelinger	28 358	28 330 (-28)

Kap.	Post	Formål	Prop. 1 S med Tillegg 1–2	Forlik 2016 (H, FrP og KrF, subsidiært V)
	7	Gebyrer, kvotesystemet	11 133	11 122 (-11)
	8	Gebyrer, naturforvaltningsområdet	4 719	4 714 (-5)
4471		Norsk Polarinstitutt		
	1	Salgs- og utleieinntekter	10 595	10 585 (-10)
	3	Inntekter fra diverse tjenesteyting	58 393	58 336 (-57)
	21	Inntekter, Antarktis	13 043	13 030 (-13)
4600		Finansdepartementet		
	2	Diverse refusjoner	699	698 (-1)
4602		Finanstilsynet		
	3	Prospektkontrollgebyrer	10 190	10 180 (-10)
4610		Tolletaten		
	1	Særskilt vederlag for tolltjenester	6 594	6 588 (-6)
	2	Andre inntekter	1 697	1 694 (-3)
	4	Diverse refusjoner	2 497	2 494 (-3)
	5	Refusjon fra Avinor AS	26 863	26 826 (-37)
4618		Skatteetaten		
	2	Andre refusjoner	43 358	43 316 (-42)
	3	Andre inntekter	46 355	46 310 (-45)
	11	Gebyr på kredittdeklarasjoner	18 381	18 362 (-19)
4620		Statistisk sentralbyrå		
	2	Oppdragsinntekter	219 186	218 972 (-214)
4700		Forsvarsdepartementet		
	1	Driftsinntekter	2 373	2 371 (-2)
4710		Forsvarsbygg og nybygg og nyanlegg		
	1	Driftsinntekter	4 291 330	4 287 229 (-4 101)
4719		Fellesinntekter til foretak under Forsvarsdepartementet		
	1	Driftsinntekter	792	791 (-1)
4720		Felles ledelse og kommandoapparat		

Kap.	Post	Formål	Prop. 1 S med Tillegg 1–2	Forlik 2016 (H, FrP og KrF, subsidiært V)
	1	Driftsinntekter	67 136	67 066 (-70)
4723		Nasjonal sikkerhetsmyndighet		
	1	Driftsinntekter	9 189	9 182 (-7)
4725		Fellesinstitusjoner og -inntekter under Forsvarsstaben		
	1	Driftsinntekter	60 739	60 682 (-57)
4731		Hæren		
	1	Driftsinntekter	65 976	65 911 (-65)
4732		Sjøforsvaret		
	1	Driftsinntekter	54 358	54 305 (-53)
4733		Luftforsvaret		
	1	Driftsinntekter	183 413	183 233 (-180)
4734		Heimevernet		
	1	Driftsinntekter	6 018	6 012 (-6)
4740		Forsvarets logistikkorganisasjon		
	1	Driftsinntekter	76 365	76 263 (-102)
4760		Nyanskaffelser av materiell og nybygg og nyanlegg		
	1	Driftsinntekter	29 086	29 085 (-1)
4790		Kystvakten		
	1	Driftsinntekter	1 080	1 079 (-1)
4791		Redningshelikoptertjenesten		
	1	Driftsinntekter	802 903	802 216 (-687)
4792		Norske styrker i utlandet		
	1	Driftsinntekter	10 306	10 296 (-10)
4795		Kulturelle og allmennyttige formål		
	1	Driftsinntekter	9 693	9 684 (-9)
4800		Olje- og energidepartementet		
	3	Oppdrags- og samarbeidsinntekter	2 000	1 998 (-2)
4810		Oljedirektoratet		
	1	Gebyrinntekter	15 354	15 328 (-26)
	2	Oppdrags- og samarbeidsinntekter	124 928	124 856 (-72)

Kap.	Post	Formål	Prop. 1 S med Tillegg 1–2	Forlik 2016 (H, FrP og KrF, subsidiært V)
	3	Refusjon av tilsynsutgifter	10 290	10 280 (-10)
4820		Norges vassdrags- og energidirektorat		
	1	Gebyrinntekter	71 530	71 460 (-70)
	2	Oppdrags- og samarbeidsinntekter	88 929	88 858 (-71)
5312		Husbanken		
	1	Gebyrer m.m.	12 810	12 797 (-13)
5325		Innovasjon Norge		
	56	Tilbakeføring av tapsfondsmidler fra distriktsrettet låneordning	0	43 000 (+43 000)
5501		Skatter på formue og inntekt		
	70	Trinnskatt, formuesskatt mv.	47 250 000	46 543 000 (-707 000)
	72	Fellesskatt	204 600 000	204 595 000 (-5 000)
5541		Avgift på elektrisk kraft		
	70	Avgift på elektrisk kraft	9 000 000	9 670 000 (+670 000)
5542		Avgift på mineralolje mv.		
	71	Avgift på smøreolje mv.	109 000	114 000 (+5 000)
5543		Miljøavgift på mineralske produkter mv.		
	71	Svovelavgift	30 000	49 000 (+19 000)
5548		Miljøavgift på visse klimagasser		
	70	Avgift på hydrofluorkarboner (HFK) og perfluorkarboner (PFK)	429 000	451 000 (+22 000)
5549		Avgift på utslipp av NOx		
	70	Avgift på utslipp av NOx	54 000	57 000 (+3 000)
5561		Avgift på flyging		
	70	Avgift på flyging	0	1 045 000 (+1 045 000)
5578		Sektoravgifter under Klima- og miljødepartementet		
	71	Jeger- og fellingsavgifter	79 093	79 018 (-75)
	72	Fiskeravgifter	14 557	14 542 (-15)
5611		Aksjer i NSB AS		
	85	Utbytte	425 000	595 000 (+170 000)
5617		Renter fra Statens lånekasse for utdanning		

Kap.	Post	Formål	Prop. 1 S med Tillegg 1–2	Forlik 2016 (H, FrP og KrF, subsidiært V)
	80	Renter	3 800 168	3 800 306 (+138)
5618		Aksjer i Posten Norge AS		
	85	Utbytte	220 000	320 000 (+100 000)
5656		Aksjer i selskaper under Nærings- og fiskeridepartementets forvaltning		
	85	Utbytte	11 519 400	13 308 000 (+1 788 600)
5700		Folketrygdens inntekter		
	71	Trygdeavgift	134 600 000	134 634 000 (+34 000)
	72	Arbeidsgiveravgift	175 650 000	175 697 000 (+47 000)
5999		Statslånemidler		
	90	Lån	54 287 668	54 440 868 (+153 200)
		Sum inntekter	1 609 016 038	1 612 457 316 (+3 441 278)
		Sum netto	0	0 (0)